ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDREDI 1er NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8033 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3834

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

Ժամանակ մը լուռ մնալէ ետք, Ամե-նայն Հայոց Կաթողիկոսը վերջերս սկը-սած է կրկին հետաքրքրուիլ Անթիլիասի գործերով :

Տարակոյս չկայ, որ Ամերիկահայ Ազ-գային Թեմին Կիլիկիոյ կաթողիկոսու-թեան միանալն է, որ առիթ տուած է այս նոր չահագրգռութեան :

Մայր Աթոռը Սահակ Արք.ի սուրբա-գրութեամբ հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Պոլսոյ պատրիարք Գարեգին Արք.ին :

« Յայտնում ենք ի գիտութիւն թէ վե-հափառ Հայրապետը Հոկտեմբերի 22ին յատուկ կարեւոր հեռագիր է յղել Ան-թիլիաս» : (Մարմարա, 24 Հոկտ.) :

Հոկտեմբեր 13ի Կիրակի օրը Էջմիածնի տաճարին մէջ մեծ շուքով տօնուած է Վազգէն Ա.ի գահա-կալութեան երկրորդ տարեդարձը : Եկե-ղեցական արարողութիւններն ու խօս-ուած քարոզները ձայնասփռուած են :

Կաթողիկոսը իր քարոզին մէջ խօսելով «եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդի միութեան» մասին եւ ակնարկելով Անթիլիասի գոր-ծերուն, ըսած է հետեւեալը .

«Այս տարի Փփետրուար - Մարտի շըր-ջանին մեր ցանկութեամբ եւ օրհնու-թեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան յարգարժան նախագահը փորձ մը կատարեց այդ ուղ-ղութեամբ եւ մեր օրհնութիւնը առնելէ վերջ դիմեց Անթիլիաս : Մերժուեցաւ : Մէկ ամիս յետոյ մեր թելադրանքով եւ օրհնութեամբ Պոլսոյ պատրիարք ամենա-պատիւ Գարեգին Արք. խաչատուրեան երկու անգամ դիմեց Անթիլիասին և մեր-ժուեցաւ » :

Ու աւելցուցած է թէ «առանց յուսա-հատելու» վերստին գրեր է Պատրիարքին Յուլիսի վերջերը, որ շարունակէ իր ճիգերը եւ նոյնիսկ որոշ, յստակ առա-ջարկ մը ներկայացուցած է՝ յաջողու-թեամբ պսակելու համար «Հայաստան-եայց եկեղեցւոյ միութեան, սիրոյ աստ-ուածահայոց եւ ազգաշէն գործը» :

Ուրեմն Վազգէն Ա. կը յայտնէ թէ Բարեգործականի նախագահ (այժմ հրա-ժարեալ) Ալեք Մանուկեանի եւ Գարեգին պատրիարքի միջոցաւ դիմած է Զարեհ Ա.ի՝ համաձայնութեան եզր մը գտնելու, Էջմիածինն ու Անթիլիասը հաշտեցնելու համար :

Ի՞նչ է սակայն բուն իրականութիւնը :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը Պէյրութի Այգին (22 Հոկտ.) ըրած յայտարարութեամբ կը ճշդէ թէ՝

Ալեք Մանուկեան 1957 Փետրուար 25ին «անձնապէս եւ ոչ թէ Հ. Բ. Ը. Միու-թեան նախագահի հանգամանքով, պա-տասխանած է իր 7 Նոյեմբեր 1956ի նա-մակին, որով Զարեհ Ա. կը յիշեցնէր Բա-րեգործականի «նիւթական յանձնառու-թիւնները եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսու-թեան ի նպաստ կատարուած գանձգան-կատակներու հարցը» : Մանուկեան իր նա-մակին մէջ բնաւ չէ յիշած Վազգէն Ա.ի անունը եւ ո՛չ մէկ ակնարկութիւն ըրած է «վեհափառին կողմէ եղած թելադրու-թեան մը մասին » :

Ու անձնապէս իր կողմէ առաջարկած է՝ ա. միացնել Կիլիկիոյ միաբանութիւ-նը, Խադ Արք.ին տալով պատասխանա-տու պաշտօն մը իր կողքին, բ) լուծել ներկայ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը եւ եր-կու տարուան համար չէզոք անձերէ բաղկացեալ նոր վարչութիւն մը նշանա-կել եւ գ) «Վերստին կեանքի կոչել 1956 Յունիսին գոյացած համաձայնութիւնը Կիլիկիոյ Աթոռի հինգ եպիսկոպոսներու միջեւ » :

Զարեհ Ա. Մարտ 21ին պատասխանած է Մանուկեանի նամակին :

Գալով Գարեգին Արք.ի ձեռնարկնե-րուն, Կիլիկիոյ կաթողիկոսը կը բացա-տրէ թէ 19 Ապրիլ 1957 թուակիր նամակ մը հասած է Պոլսոյ պատրիարքէն՝ ուղ-ղուած «Բարձրաշնորհ Տ. Զարեհ Ս. Ե-պիսկ. Փայասլեանի», Անթիլիաս, «լի անճշդութիւններով, վերապրումներով եւ դրդումներով : Ակնյայտնի եւ բացա-րոշ ո՛չ մէկ ակնարկութիւն Վեհ. Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի թելադրութեան մասին» :

Ակներեւ է, որ պատրիարքը չէ ուզած Զարեհ Ա.ի «կաթողիկոս»ի հանգամանքը ճանչնալ եւ նամակը ուղղած է Զարեհ եպիսկոպոսին : Եւ որովհետեւ այս տիտ-ղոսով մէկը չկար Անթիլիասի մէջ, Գա-րեգին Արք.ի նամակն ալ բնականաբար առանց պատասխանի մնացած է :

Սակայն «անուղղակի պըրիէ մը» Զարեհ Ա.ի հաղորդած են Գարեգին պատրիարքին առաջարկութիւնները, ո-րոնք են՝

Ա) Ընտրութիւնը կը ճանչնանք օրինա-ւոր, բայց օծումը՝ ոչ :

Բ) Օրինականացնելու համար օծումն ալ, 1. Զարեհ «ընտրեալ կաթողիկոս»ը պատշաճ ձեւով մը պէտք է դիմէ Ամե-նայն Հայոց կաթողիկոսին եւ խնդրէ ա-նոր հայրապետական օրհնութիւնը, փա-փաք ալ յայտնելով ուխտի երթալու Ս. Էջմիածին եւ անձամբ յայտնելու իր որ-դիական սէրն ու հաւատարմութիւնը հանդէպ Մայր Աթոռին եւ անոր Գահա-կալին :

2. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, իր օրհնութեան հետ անոր կը նուիրէ հայ-րապետական քօղ մը եւ կոնքեր մը, գու-ցէ նաեւ Ս. Գր. Լուսաւորչի շքանշանը, որոնք կը յանձնուին Ս. Էջմիածնի մէջ, եւ եթէ այս կարելի չըլլայ, Երուսաղէմի մէջ, ուր հաւանաբար այցելէ նաեւ Վե-հը, կամ անոր կողմէ ուրիշ մէկը :

Երրորդ եւ չորրորդ պայմանները կը վերաբերին Վարչական ժողովին մէջ « Հակառակորդ կողմի մարդոցմէ քանի մը հոգիներ» առնելուն, Միաբանութեան հեռացած անդամներու վերադարձին եւ Խադ սրբազանին «Նախանդամ Միաբա-նութեան » տիտղոսը տրուելուն :

Կը տեսնուի որ Գահիրէի ծանօթ «Ե-պիսկոպոսական ժողովին» մտայնութիւ-նը կը շարունակուի դեռ մեր բարձրաս-տիճան եկեղեցականներու մտայնութեան մէջ :

Միակ յառաջդիմութիւնն ա՛յն է, որ մինչ Գահիրէի մէջ ընտրութիւնը « բեկի եւ անընդունելի» կը գտնէին, հիմա ըն-տրութեան օրինաւորութիւնը կը ճանչ-նան, բայց օծումը օրինաւոր չեն նկա-տեր :

Մաղթե՛նք որ ժամանակի ընթացքին ընդունին նաեւ օծումին ալ օրինաւորու-թիւնը՝ առանց նոր եւ աւելորդ արար-ղութեանց եւ փակեն այս սեւ վէճերը՝ « ի փառս Աստուծոյ եւ Հայաստանեայց առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ » :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱՐԱԳՆԱՊԻՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԱՐԴԸ ԿԱՅԵԱՌ

«ՏԸ ԿՈԼԸ ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ» Կ'ԸՍԵՆ ԿՈԼԵԱՆՆԵՐԸ

Ամիսը լրացաւ եւ Ֆրանսան կառավա-րութիւն չունի : Զորեքշաբթի իրիկուն յայտնի եղաւ թէ արմատական Կայեառ ընդունած է Նախագահին առաջարկը եւ պիտի փորձէ նոր դահլիճով մը ներկա-յանալ Ազգ. Ժողովին, մինչեւ երեքշաբ-թի՝ իր տարեդարձին օրը :

Կայեառ յայտարարած է, թէ եթէ Ան-կախները եւ Ընկերվարականները չմաս-նակցին, ինք ալ կը հրաժարի : Նպատակն է Աջէն Ձախ (ընկերվարական) մեծա-մասնութիւն մը ապահովել եւ կազմել 12 հոգինոց կառավարութիւն մը :

Անկախները կ'ըսեն թէ «Նպաստաւոր նախապաշարում» մը ունին : Անոնց գըլ-խաւոր մտահոգութիւնն է ընկերային հարցերը, եւ ամուր պիտի կենան իրենց դիրքին վրայ, եթէ նորէն առաջարկուի ընկերվարական կազիէն, իբրեւ նախա-բար ընկերային հարցերու :

Անդին համայնավարները նոր նամակով մը, զոր գրած են Թորէզ եւ Տիւքլօ, կոչ կ'ընեն Ընկերվարականներուն ձախ դահ-լիճ մը կազմելու համար :

Անոնց գլխաւոր մտահոգութիւնն է՝ Ալժերիան, որուն լուծումը Թոյլ պիտի տայ լուծել նաեւ տնտեսական եւ ելմը-տական տագնապը, համաձայն իրենց տե-սակէտին :

Մինչ Կայեառ կը շարունակէ իր խոր-հրդակցութիւնները կուսակցական խըմ-բակցութեանց հետ : Ընկերային Հանրա-պետականները կ'առաջարկեն որ Տը Կոլը կանչուի կազմելու համար Հանրային Փր-կութեան կառավարութիւն մը :

Կառավարական տագնապը պէտք չէ մոռցնել տալ նաեւ թէ Ֆրանսայի յարա-բերութիւնները Հիւսիսային Ափրիկէի հետ միշտ լարուած են : Ինչպէս ծանօթ է, անցեալները սպաննուեցաւ Ալժերիա-ցի աշխատաւորներու սենտիքայի նախա-գահ՝ Ահմէտ Պեխաթ :

Այս դէպքին վաղորդայնին Սենտիքան որուն ձգտումները դէպի Էմ - Էն - Ա. են (Ալժերիական Ազգային Շարժում - Մե-սալի Հաճ) կ'որոշէ կրկին յարաբերու-թիւններ ստեղծել Ֆրանսական սենտիքա-ներուն հետ :

Նոյն ժամանակ վերջ գտան Թունուզի մէջ Ազգ. Ազատագրական Ճակատի աշ-խատանքները : Փակման առթիւ հրատա-րակուած զեկոյցին մէջ շարժման պարա-գլուխները անգամ մը եւս կը յիշեն թէ որեւէ բանակցութիւն կատարելու համար Ֆրանսայի հետ, նախապայման է՝ ճանչ-նալ Ալժերիոյ անկախութիւնը :

Յունուար մէկէն ի վեր Ֆրանսայի մէջ ապստամբներու ձեռքով սպաննուած են 550 Ալժերիացիներ եւ աւելի քան 2200 հոգի վիրաւորուած, քաղաքական նկա-տումներով :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ՄԵՂՄԱՆԱՅ

Ինչպէս ծանօթ է, ցարդ Սուրիա դէմ էր յանձնախումբի մը, որ պիտի երթար քննութիւն բանալ սահմանագլուխին վը-րայ, ճշդելու համար Անգարայի եւ Դա-մասկոսի կառավարութեանց լարուած վիճակը :

Անակնկալ մը չէր սակայն, երբ Ուօ-շինկթընի սուրիական նախկին դեսպան Զէյնէրին ՄԱԿին առաջարկեց, որ եօթը երկիրներու ներկայացուցիչներէն կազ-մուած յանձնախումբ մը զրկուի Թուրք-սուրիական սահմանը :

Մինչ Մոսկուայի մէջ, Կրեմլինի ասա-գանգ՞ ճաշ ու լուսնի կարսաձմներ կը պար-պէր Թուրքիոյ ազգային տօնին առթիւ, Թրքական դեսպանատան մէջ, յատկա-նշական է այս առթիւ, տեսնել որ երկու բարձրաստիճան Հայեր՝ Ա. Միկոյեան եւ մառէշալ Բաղրամեան գացած էին՝ ող-ջունելու համար Թուրքիոյ անկախու-թեան տարեդարձը ... :

ՄԱԿին եղած առաջարկը շա՛տ մօտէն կապ ունի Մոսկուայի անցուդարձերուն հետ : Սուրիա կ'առաջարկէ, որ կազմը-ւելիք յանձնախումբին երկու անդամները ինք որոշէ, երկուքը՝ Անգարա, ու երե-քըն ալ՝ երկու երկիրներու համաձայ-նութեամբ : Դամասկոսի ներկայացուցի-չը կը պնդէ նոյնիսկ, որ անմիջապէս կազմուի այս յանձնախումբը :

Ճափոնի դեսպանը, իր կարգին առա-ջարկեց, որ փոխանակ յանձնախումբ մը կազմելու, քննիչի պաշտօնը վստահուի ՄԱԿի քարտուղար՝ Համըրշոլտի : Այս տեսակէտին թիկունք կանգնեցան նաեւ Նորվեկիա, Քանատա, Սպանիա, Փերու, Փարակուէյ եւ Դանիա : Միացեալ Նա-հանգներն ալ նոյն կարծիքը ունին :

Հաւանական է որ երրորդ լուծում մըն ալ առաջարկուի :

Ինչ որ ուշադրութիւն գրաւեց ՄԱԿի մէջ, սուրիական առաջարկն էր՝ հարցը լուծել երկու երկիրներուն միջեւ : Հետե-ւաբար՝ եա կ'առնէ իր բողոքը, ընդդէմ Թուրքիոյ :

Պարզ՝ կը տեսնուի, թէ Սուրիա կը գտնուի Խ. Միութեան հսկողութեան ներքեւ : Հրատարակուեցաւ նաեւ Դա-մասկոս - Մոսկուա համաձայնագրին պատճէնը . Խ. Միութեան Սուրիոյ կը բերէ մասնագիտական իր օժանդակու-թիւնը, կարգ մը մարզերու մէջ, ինչպէս՝ ծրագիր մը, օգտագործելու համար Եփ-րատի ջուրը, ամբարտակ մը եւ ելեկտրա-կան կեդրոն մը Եփրատի վրայ, ելեկ-տրակեդրոն մը Եարմուք գետին վրայ, ուրիշ մը՝ Հոմսի լճակին վրայ ,եւն. :

Մինչ այս մինչ այն, երեսփոխանական ընտրութեանց վաղորդայնին եւ Այնթա-պի դէպքերէն ետք, անկարգութիւնները կը շարունակուին Թուրքիոյ մէջ : Բանա-կը գործի լծուած է եւ իր հսկողութեան տակ առած երկիրը, յատկապէս՝ Այն-թապի շրջանը, որ սուրիական սահմանին մօտ է : Ամերիկացի սպաներ եւ զինուոր-ներ ալ կը գտնուին այդ շրջանին մէջ :

Պոլսոյ եւ Անգարայի փողոցներուն մէջ զինուորները խիստ հսկողութիւն կը կա-տարեն :

Հալքի կուսակցապետը՝ Իսմէթ Ինէօ-նիւ նամակներ ղրկած է Վարչապետ Մեն-տերէսի, գգուշացնելով զայն : Հալքեան-ները կը զաստապարտեն Դեմոկրատները, որ ապօրէն կերպով աթոռներ շահած են :

Ցարդ, ընտրութեանց վերջնական ար-դիւնքը չէ հրատարակուած : Կառավա-րութիւնը կը խուսափի :

Կառավարութիւնը ժողով մը գումա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ ընտրութեանց դեմոկրատ կուսակցութեան երկու հայ թեկնածու-ները. — Տօքթ. Զաքար Դարվէր եւ Մկր-տիչ Շէլլէֆեան, երեսփոխան ընտրուե-ցան Պոլսոյ ցանկէն :

Վերջին արդիւնքը հետեւեալն է . — Դեմոկրատ՝ 424, Հալք (Ինէօնիւ) 178, Հիւրիէթ՝ չորս, Միլլէթ չորս :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ ՅԱՌԱՋ վաղը լոյս չի տեսներ :

Մեր յաջորդ թիւը՝ Կիրակի, նուիր-ուած է Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Տես Դ. էջ)

ՄՈՍԿՈՒԱ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԷ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ո՞ւր պիտի յանգի Խ. Միութեան վերջին յարձակողականը Միջին Արեւելքի մէջ :

Այս հարցումը կը շարունակէ լրջօրէն զբաղեցնել քաղաքական աշխարհը, որ անձկութեամբ կը հետեւի Մոսկուայի քայլերուն :

Ինչպէս կը գրէինք մեր նախորդ յօդուածով (24 Հոկտեմբեր), Խ. Միութիւնը եկուոր մըն է արաբական աշխարհին մէջ, եւ այս իսկ պատճառով չունի տակաւին ծրագրեալ եւ ճշդուած քաղաքականութիւն, պատմական, աշխարհագրական եւ մանաւանդ տնտեսական հիմերու վրայ հաստատուած :

Այսինքն, Ռուսիա քաղաքականութեան մը կը ձեռնարկէ ըստ կացութեան յեղաշրջումին: Ան դիրք կը ճշդէ, կամ նոր քաղաքականութիւն մը կ'որդեգրէ, ըստ դէպքերու ընձեռած առիթին, անշուշտ առաւելագոյն օգտուելով այդ դէպքերէն:

Մէկ խօսքով, Խ. Միութեան քաղաքական գործելակերպը վերջին տասը տարիներու ընթացքին եղած է շարժուն քաղաքականութիւն, որ ձեւ եւ մարմին կը փոխէ, օրուան պահանջներուն համաձայն:

Այսպէս, յիշենք միայն օրինակ մը :

1948 Մայիս 15ին, երբ Պաղեստինի հարցը օրակարգի վրայ էր ՄԱԿի մէջ, Ռուսիա, ի զարմանս բոլորին, դիրք կը բռնէր արաբական աշխարհին դէմ, ու մեծապէս կը նպաստէր Իսրայէլի ստեղծման՝ քուէարկելով Պաղեստինի բաժանումը :

Հակառակ անոր, որ տակաւին երկու տարի առաջ, 1946 Ապրիլին, նոյն Ռուսիան, ջերմ պաշտպան կը հանդիսանար արաբական դատին ու մեծ աղմուկով կը պահանջէր ֆրանսական եւ անգլիական զօրքերուն հեռացումը՝ Սուրիայէն ու Լիբանանէն :

Այս ուղղութեամբ, անոր քարոզչական մեքենան անդադար կը բանէր, անխնայ յարձակելով անգլօֆրանսական ծաւալապաշտութեան դէմ: Աւելին :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը, անդադար, գգաստութեան կը հրաւիրէր արաբական աշխարհը, որպէսզի ան միահամուռ ցցուէր Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու դէմ, որոնք ձեռնարկած են հրէական պետութեան մը ստեղծման՝ Պաղեստինի մէջ :

Ինչպէս կը պարզուի, Խ. Միութեան արաբական քաղաքականութիւնը եղած է ու կը մնայ պատեհապաշտ՝ միշտ ենթակայ փոփոխման, համաձայն դէպքերու ընձեռած պատեհութիւններուն :

Ան, մեծ ճկունութեամբ շահագործած է Արեւմուտքի դժուարութիւնները, եւ առիթ չէ փախցուցած արաբ ազգայնականութիւնը աւելի եւս գրգռելու նախկին գաղթապետութեանց դէմ :

Եւ ամէն անգամ, որ Արեւմուտքը վէճի մէջ է եղած արաբական երկրի մը հետ, ան, միշտ նեցուկ կանգնած է եւ կորովի պաշտպան հանդիսացած է այդ երկրին, եւ քաջալերած անոր ընդդիմութիւնը:

Արդ, այն միակ հիմնական քաղաքականութիւնը, որուն հաւատարիմ կերպով հետեւած է Մոսկուա, կարելի է ամփոփել հետեւեալ կէտին մէջ:

Աշխատիլ ամէն գնով եւ ամէն միջոցներով չէզոքացնել արեւմտեան ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, եւ մեծապէս խախտել անոր տնտեսական դիրքերը:

Պէտք է ընդունիլ, որ Խ. Միութիւնը, յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար իր այս քաղաքականութիւնը, կը գտնուի բացառիկ եւ առանձնաշնորհեալ դիրքի մը մէջ :

Որովհետեւ, Խ. Միութիւնը չունենալով տնտեսական եւ քարիւղի հիմնական քաղաքականութիւն Միջին Արեւելքի մէջ, զերծ է այդ քաղաքականութեան պարտադրած զանազան սեղմումներէն, զէթ՝ հոգեբանական եւ բարոյական մարզին վրայ :

Արդ, անոր գործելու եղանակը ազատ է, եւ կաշկանդուած չէ կարգ մը տնտեսական կարեւոր դիրքերու պաշտպանութեան հոգերով :

Ան, ունի նաեւ իր հետ, հզօր դաշնակից մը, որ հաւատարիմ կը մնայ իրեն, գէթ՝ ներկայիս :

Այդ հզօր դաշնակիցը արաբ թէժ եւ աճող ազգայնականութիւնն է, որ [illegible] այժմ ցցուած է Արեւմուտքի դէմ : [illegible] անկախութեան նոր տիրացած արաբական երկիրները, ոչ միայն կ'ուզեն ընդմիշտ թօթափել հողատարութեան լուծը յիշեցնող ամէն կապ, այլեւ կը մերժեն մաս կազմել հաւաքական պաշտպանութեան շրջանային որեւէ ուխտի, որ կաշկանդէ իրենց գերիշխանութիւնը :

Մնաց, որ արեւմտեան աշխարհի հակընդդէմ եւ աններդաշնակ քաղաքականութիւնը, առհասարակ խուլ եւ սուր մրցակցութիւնը տնտեսական արդիւնաբեր գօտիներու տիրապետման համար, աւելի եւս կը դիւրացնեն Մոսկուայի դաւադիր աշխատանքները:

Չենք խօսիր այլ վէրքի մը մասին, որ անբուժելի դարձած է Իսրայէլի ծնունդով: Արաբ աշխարհը, միշտ դատապարտած է Արեւմուտքը իբրեւ գլխաւոր պատասխանատուն Իսրայէլի ստեղծման :

Կարելի է տակաւին երկարել շարքը այլ ցաւերու եւ հասնիլ Սուէզի արշաւանքին տխուր եւ աննպաստ հետեւանքներուն :

Այս բոլոր դժուարութիւնները, անշուշտ, արեւմուտքը դրած են աննպաստ դիրքի մը մէջ, բաղդատած Խ. Միութեան :

Եւ պէտք չէ զարմանալ եթէ տեսնենք, որ Մոսկուա մեծապէս օգտուելով այս կացութիւնէն, ընդգրկած է այնպիսի ուղղութիւն մը գաղափարական գետնի վրայ, որ բոլորովին հակապատկերն է եւրոպական իր քաղաքականութեան :

Ան, որոշ ատենի մը համար, անշարժութեան դատապարտած է արաբ համայնավար տարրերու գործունէութիւնը :

Սխալած չենք ըլլար, եթէ հաստատենք, որ Մոսկուա վերջին երկու տարիներու ընթացքին գրեթէ չէ քաջալերած համայնավարական, որեւէ ձեռնարկ :

Մէկ խօսքով, ան տեղ տեղ, եթէ ոչ սանձած, այլ՝ գոնէ չափաւորած է կարմիր տարրերու աշխուժութիւնը :

Թող տարօրինակ չթուի մեր այս հաստատումը:

Յենած շատ մը փաստական տուեալներու վրայ, կրնանք ըսել թէ Մոսկուա կամովին հրաժարած է ուժ տալէ արաբ համայնավարներու խլրդային աշխատանքներուն, եւ զոհած զանոնք պահելով թմբիրի մէջ :

Եւ այս՝ ոչ անոր համար, որ Ռուսիա մէկդի դրած է գաղափարական թափանցումը, այլ պարզապէս այն պատճառով, որ ան նկատած է համայնավարական որ եւ է ցցուն գործունէութիւն, առ այժմ անպատեհ եւ վնասակար իր արաբական քաղաքականութեան :

Արդարեւ, Խ. Միութիւնը կը ճգնի ներկայանալ արաբական աշխարհին, որպէս բոլորովին անշահախնդիր պետութիւն, որ ոչ միայն տնտեսական եւ քաղաքական նուաճումներ չի հետապնդեր, այլեւ չի ձեռնարկեր գաղափարական մխրճումներու: Այլ խօսքով՝

Մոսկուա կը ձգտի իր այս ընթացքով, առաջին իսկ վայրկեանէն հերքել ամէն վերապրում, որ կասկածի ենթարկէ իր արաբասէր քաղաքականութեան անկեղծութիւնը :

Վերջապէս, Խ. Միութիւնը կ'ուզէ տեղ գտնել աւելի շատ սրտերու մէջ, քան թէ մտքերու :

Այս ուղղութեամբ կ'արժէ յիշել Միջին Արեւելքի արաբ համայնավարներու յայտնի պարագլուխ Խալէտ Պէքթաշի մէկ ճառը, արտասանուած Հոմսի մէջ, մասնակի ընտրութիւններու առթիւ .—

«Արաբ համայնավար կուսակցութիւն գոյութիւն չունի: Այլ կայ միայն սուրիական կուսակցութիւն մը, որ ամէն բանէ առաջ, Արաբ է եւ կը ձգտի մէկ նպատակի: Անկախութիւն: Չկայ կատարեալ անկախութիւն, որքան ատեն, որ ձերբազատուած չենք Արեւմուտքի տնտեսական կապերէն, որոնք կը կաշկանդեն մեր գերիշխանութիւնը: Միութեան մէջ է միակ ուժը, եւ մենք կը ձուլուինք այդ միութեան մէջ»:

Այս խօսքերը շատոնց մարած են ականջներու մէջ, ընտրական պայքարի ժխորէն վերջ:

Թերեւս, շատերու ուշադրութիւնէն վրիպեցան: Ուշադրութեան պիտի չառնէինք նաեւ մենք, եթէ արտասանուած չըլլային պատասխանատու առաջնորդի մը կողմէ :

Բայց կարմիր առաջնորդին այս խիստ նշանակալից արտայայտութիւնը այնքան հարազատօրէն կը բնորոշէ Մոսկուայի ներկայ արաբական քաղաքականութիւնը, որ արժանի կը գտնեմ արձանագրել այստեղ :

Յստակ է այլեւս, որ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ իր հետ ունենալ արաբ ազգայնականութիւնը, երբ ան ցցուած է Արեւմուտքի դէմ :

Պիտի յաջողի՞ :

Այս հարցումին պատասխանելու համար, կ'արժէ անդրադառնալ Խ. Միութեան տնտեսական քաղաքականութեան, արաբական երկիրներէն ներս:

Ինչպէս ըսինք քիչ առաջ, Խ. Միութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը չունի տեւական եւ ծրագրեալ հանգամանք եւ կը մնայ առժամեայ :

Առժամեայ, որովհետեւ, Խ. Միութիւնը հետամուտ չէ տնտեսական շահաւէտ դիրքերու գրաւման: Ան, մեծ ճկունութեամբ, վարած է տնտեսական բանակցութիւններ, զերծ քաղաքական պայմաններէ : Այսպէս, Եգիպտոսի յանձնուած մեծաքանակ զէնքերը պիտի վճարուէին եգիպտական բամպակով : Սուրիոյ յանձնուած զէնքերը եւ պատերազմական պիտոյքները դարձեալ պիտի վճարուէին սուրիական բամպակով եւ ցորենով :

Նոյնպէս, այն տնտեսական օժանդակութիւնը, որ Մոսկուա ընծայած է Սուրիոյ, Օգոստոս հինգի համաձայնութեամբ, կատարուած է այնպիսի նպաստաւոր պայմաններով, զորս Արեւմուտք տակաւին չէր առաջարկած որեւէ երկրի: Արդ, այն բարոյական վարկը, որ Մոսկուա կը շահէր արաբ ժողովրդական լայն զանգուածներու մօտ, զէնքերու առաքումով աւելի եւս կը զօրանար տնտեսական գործակցութեամբ, հրապուրելով առեւտրական դասը:Արդիւնք մը, որուն համայնավար կուսակցութիւնը չէր կրնար հասնիլ ի գին վիթխարի, երկարատեւ եւ բազմածախս քարոզչութեամբ : Արդիւնք մը, զոր Արեւմուտքը չէ յաջողած ձեռք ձգել երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր :

Ինչո՞ւ :

Որովհետեւ Մոսկուա յաջողապէս իրագործած է քաղաքականութիւն մը, որ շատ համապատասխան է Արեւելքցի Արաբի նկարագրին եւ մտայնութեան :

Այսինքն, շատ խոստանալ, վճարել շատ եւ արագ :

Կասկածամիտ եւ խորամանկ Արեւելքցին միշտ այս լեզուէն հասկցած է : Դժբախտաբար, Արեւմուտքը շատ դանդաղ շարժած է այս մարզին մէջ: Ան շատ թանկագին օրեր եւ ամիսներ կորսնցուցած է իր խոստումներուն եւ ձեռնարկներուն իրագործման մէջ: Այսպէս էր 1914էն առաջ եւ վերջ, երբ Գերմանիա յանկարծ կուգար ու կը հաստատուէր Օսմանեան կայսրութեան մէջ, Պոլսէն մինչեւ Պաղտատ :

Բայց թեւ ու թափ առած ասիական ազգայնութեան սահմանները կանգ պիտի առնե՞ն Սուրիոյ սահմաններու վրայ :

Ռուսիա վահանուա՞ծ է այդ ազգայնականութեան դէմ, երբ իր սահմաններէն ներս, իրենց ազատագրման կը սպասեն միլիոնաւոր ժողովուրդներ :

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Սակայն անոնք, այս հոգեւորականները, հետեւողական կերպով աշխատանք տարին Բերիոյ Թեմին Գաւառական Ժողովը լուծել տալու համար, ինչպէս ցոյց կուտայ մաս մը Խադ Արք.ի 1956ի օրագրութիւններէն, որոնք մնացած էին աշխատասենեակի գրասեղանին վրայ: Ահաւասիկ նմոյշներ այդ օրագրութիւններէն, հարազատ ընդօրինակութեամբ բնագիրներու :

«11 Յունուար 1956

Այսօր կէսօրին մեզի եկաւ Շաւարշ Սրբազանը. առած տեղեկութեան համաձայն գործը ի նպաստ ՄԵԶԻ (ընդգծումը՝ մեզմէ, ՀԱՍԿ) կ'ընթանայ : Հետապնդումները կը շարունակուին »:

23 Յունուար 1956

Հալէպի մէջ բազմահայեր խաղաղ ցոյց մը կազմակերպած են եւ հսկայ թափօրով գացած Մուհաֆըզին դուռը եւ պահանջած են Գաւառական Ժողովի նոր ընտրութիւն բողոքելով հին Գաւառական Ժողովի ապօրէն ըլլալուն »:

25 Յունուար 1956

Կէսօրէ յետոյ Դերենիկ Սրբազանը քաղաք գնաց քանի մը ազգայիններուն հետ տեսնուելու համար– յաջողութիւն իրեն:

Խորէն Սրբազան երբեք չարտայայտուիր Հալէպի ժողովրդական հսկայ ցոյցին մասին »:

26 Յունուար 1956

Զարեհ Սրբազան կրկին եկաւ Դամասկոսէն. շարունակ հոս ու հոն կը թափառի փախուստ տալով Հալէպէն. Կիրակի օրուան ժողովրդական ցոյցը սարսափազդած է իր վրան ինքն ալ չի գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլայ իր վիճակը ներկայ կացութեան առջեւ: Ընոզը կը գանէ »:

30 Յունուար 1956

Իրիկուան մօտ Տեմիրճեանը եկաւ անցուդարձերու մասին տեղեկութիւններ տալու. երկար խօսեցանք ձեռք առնուելիք միջոցներու մասին. առ այժմ գործը լաւ կ'ընթանայ. աշխատանքը լուրջ մարդոց յանձնուած է»:

1 Փետրուար 1956

Շահէ վարդապետը, Հալէպէն Երուսաղէմ անցնելէ յետոյ այս առաւօտ եկաւ վանք, մեզի յանձնեց Գիր մը, պատճէնը Պօլսոյ Սրբազան Պատրիարքին գրկուած, կաթողիկոսական ընտրութեան մասին իր հեղինակաւոր կարծիքը առնելու համար»:

2 Փետրուար 1956

Հեռագիր Երուսաղէմ հրաւիրեցինք Եղիշէ եւ Տիրան Սրբազանները խորհրդակցութեան »:

3 Փետրուար 1956

Հեռագիր Եգիպտոս Մամբրէ Սրբազանին որպէս զի հաճի քանի մը օրուան համար գալ Պէյրութ ստեղծուած տագնապալի կացութեան շուրջ խորհրդակցութեան համար »:

5 Փետրուար 1956

Առնուած տեղեկութեան համաձայն Սուրիոյ վարչապետ Սայիտ Ղազի հաստատած է Հալէպի Գաւառական Ժողովի օրինաւորութիւնը »:

13 Փետրուար 1956

Գիշերը 12 եպիսկոպոսներու ներկայութեան Վեհը իր ծրագիրներու մասին լայն տեղեկութիւններ հաղորդելէ յետոյ Կաթ. Ընտրութեան մասին Սրբազաններու կարծիքը առնելէ յետոյ որոշուեցաւ Ընտրութիւնը յետաձգել մէկ շաբաթ (ընդգծումը մեզմէ. ՀԱՍԿ):

14 Փետրուար 1956

Կաթողիկոսական Ընտրութեան պատգամաւորական Ժողովի անդամները կէս օրէ առաջ եկան Կաթողիկոսարան : Վեհափառ Վազգէն Հայրապետը իր հայրական խօսքը ըսելէ յետոյ սիրոյ եւ միութեան մասին իրենց հաղորդեց ընտրութեան մէկ շաբաթ յետաձգման մասին Եպիսկոպոսներու յայտնած փափաքը այն օրուան հաւաքոյթին առանց դիւանի կազմութեան վերջ տալ. սակայն օրէնքով յետաձգման իրաւունքը մերն է ըսելով Հակառակ Վեհափառի կամքին (ընդգծումը մեզմէ ՀԱՍԿ) դիւանի կազմութենէն յետոյ իրենք որոշեցին ընտրութիւնը ութ օր յետաձգել »:

Տուինք, կարեւոր մասերը Խադ Արքեպիսկոպոսի օրագրութեանց, մէկ կողմ թողլով օդերեւութաբանական ճշգումները, բացարձակ անձնական տպաւորութիւններն ու խորհրդածութիւնները, ցոյց տալու համար թէ Ազգային Սահմանադրութեան եւ կազմակերպեալ Առաջնորդարանի մը փլուզումին համար աշխատող ընդդիմադիր կամապաշտները կը քաջալերուէին նաեւ բարձր հոգեւորականութեան կողմէ, փոխանակ սաստի ենթարկուելու, արգիլուելու :

9 Հոկտեմբեր 1955էն մինչեւ Փետր. 1956, չորս ամիսներու տենդագին աշխատանքին որպէս հետեւանք, առաջքն առնուեցաւ բոլոր դաւերուն եւ խափանարարութեանց, որոնք կը ձգտէին Կաթողիկոսական ընտրութիւնն արգիլել, մանաւորաբար Հալէպի Թեմը քայքայել եւ արտասահմանի մէջ քաոս մը ստեղծել: Սուրիական կառավարութիւնը խոր քննութեան, հարցաքննումներու եւ իրեն ներկայացուած փաստաթուղթերու հիմամբ, տուաւ հետեւեալ որոշումը, որ միանգամընդմիշտ պէտք էր լռեցնէր «ԿԱՄՔ» պարտադրել ուզող բոլոր դերակատարները այս ազգային – եկեղեցական ողբերգութեան :

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(6 Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ԱՌՋԵՒ

—o—

ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանօթ է, արեւմտեան մամուլը վերջերս հետաքրքրութիւն սկըսած է ցոյց տալ Թուրքիոյ հանդէպ: «*Լը Մոնտ*»ի արեւելեան հարցերու մասնագէտ աշխատակիցը, Է. Սապլիէ, որ այցելած է Հայաստան եւ Թուրքիա, կը ներկայացնէ այն մտահոգութիւնները որոնք զինք կը խաչաձեւեն Թուրքիոյ սրտին մէջ: Այս երկար յօդուածին մէջ կը խօսուի նաեւ Հայոց մասին, ուստի քաղուածաբար կուտանք Է. Սապլիէի խորհրդածութիւնները, ներկայացնելու համար մեր ընթերցողներուն ինչ ձեւով որ, դուրսէն, կը դիտեն... մեզ եւ Թուրքերը, ակնոցով մը *Մէյտ* ին Օքսիտէնթ.

Թուրքիոյ մէջ Թրքական սուրճ չկայ: Օտարականը՝ Պոլսոյ եւ Անգարայի շքեղ սալոններուն մէջ կրնայ ըմպել սեւ հեղուկը, սակայն միլիոնաւոր քաղաքացիներ ու գիւղացիներ զրկուած են սուրճէ: Քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, սրճարանները չեն կորսնցուցած իրենց բոլոր յաճախորդները, սակայն գդալակէս պակսած են անոնք, նկատելով որ թէյ ու թմբի կը հրամցուի իրենց:

Թուրքիա տարեկան կը ներածէր 7000 թոն սուրճ, այս տարի՝ հազիւ 500 թոն ներածած է: Եթէ պատճառը հարցուի, պատասխանները շատ են.— Կառավարութիւնը տկար է, տնտեսութիւնը՝ քայքայուած, եւայլն: Մինչդեռ, բուն պատասխանը կը գտնուի երկինքին մէջ, ուր պատերազմական օդանաւերը թռիչք կը կատարեն շարունակ, փողոցներուն մէջ՝ որոնք լեցուն են զինուորականներով, սահմաններուն վրայ՝ ուր պատերազմական եռուզեռ մը կայ:

Զինուած է երկիրը, խանգարելով տնտեսական մեքենան:

Թրումընի վարդապետութիւնը Թուրքիոյ կուտար միանգամայն ռազմական եւ տնտեսական օժանդակութիւն: Ամերիկա կը բարձրացնէր Թուրքիոյ զինուորական եւ կեանքի մակարդակը: Ներկայիս, տարեկան ութսուն միլիոն տոլարի զինուորական օժանդակութիւնը կը շարունակուի, ընդհակառակն, դադրած է տնտեսական օժանդակութիւնը:

Այսուհանդերձ, Թուրքիա կը գտնուի վտանգի առջեւ: Մոսկուա, պատերազմէն վերջ, փոխն ի փոխ սպառնաց եւ բարեկամութիւն ու գործակցութիւն առաջարկեց Թուրքիոյ: 1945ին, Խ. Միութիւնը կը պահանջէր հայկական նահանգները՝ Կարս ու Արտահան:

Ստալինի մահէն ետք, 1953 Մայիս 30-ին Ռուսիա ետ կ'առնէր հողային բոլոր պահանջները եւ փափաք կը յայտնէր որ այդ հարցը բարեկամաբար լուծուի երկու երկիրներուն միջեւ: Երկու տարի է ի վեր, Ռուսիա չդադրեցաւ զանազան առաջարկներ ընել Թուրքիոյ, մինչեւ իսկ խոստանալով տալ 300 միլիոն տոլար, ինչ որ մերժած էին Ամերիկացիները:

Զախողելով այս քաղաքականութեան մէջ, Ռուսիա մօտեցաւ արաբական աշխարհին եւ յաջողեցաւ իրեն կապել կարգ մը երկիրներ: Այսուհանդերձ Իրաք, Յորդանան, Լիբանան եւ Արաբիա դէմ են Խ. Միութեան:

Ասիկա պատճառ մը եղաւ, որ Թուրքիոյ եւ արաբական աշխարհին միջեւ լարուած կացութիւն մը ստեղծուի: Այսօր Թուրքիա եւ Սուրիա իրենց բանակները կը համախմբեն սահմանին վրայ:

1939ին Թուրքերը գրաւեցին Սանճագը: Այդ թուականէն սկսեալ, Սուրիա չդադրեցաւ Իսքէնտէրունը պահանջելէ:

Այնպիսի կացութիւն մը պարզուած է, որ այսօր եթէ Սուրիա պահանջելու ըլլայ Ալեքսանտրէթը, արաբական ոչ մէկ կառավարութիւն պիտի սակարկէ իր օժանդակութիւնը: Նոյնիսկ Իրաք, այդ պարագային, պիտի չկարենար երկար ատեն մնալ Թուրքիոյ կողքին, Պաղտատի Ուխտով:

Արաբական ազգայնականութեան զուգահեռ, Խ. Միութեան զէնքերէն մէկն ալ Քիւրտերն են: Քիւրտիստան հսկայ տարածութիւն մըն է, հինգ երկիրներու սահմաններուն միջեւ.— Իրաք, Պարսկաստան, Սուրիա, Թուրքիա, Խ. Միութիւն: Իւրաքանչիւր երկրի մէջ կ'ապրին որոշ թիւով Քիւրտեր, որոնց ամբողջութիւնը միլիոններու կը հասնի: Իրաքի մէջ, Քիւրտ մը՝ Նուրի Սայիտ, պետական մեծ մարդ մը դարձաւ: Սուրիա բազմաթիւ առիթներով ինկա ծէ Քիւրտերու ձեռքը.— Շիշէքլի, Զաիմ եւայլն:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՄԸ

Իր առենին «Յառաջ» զանազան առիթներով եւ ջերմ տողերով արձագանգն եղաւ, ֆրանսացի համակրելի բանաստեղծ Պ. Լիւք Անտրէ Մարսէլի՝ մեր անմահ Նարեկի թարգմանիչին, եւ իրեն անմիջական գործակից Ֆրանսերէն գրական պարբերաթերթի տէր եւ տնօրէն Պ. Ժան Պալարի, եւ հայ զոյգ գրագէտներ՝ Նարդունիի եւ Փօլատեանի դէպի արեւելք բրած ճամբորդութեան: Այդ յանդուգն բայց գնահատելի ձեռնարկին շարունակութիւնը կարելի է նկատել, Մարսէյլի, Վալանսի եւ Լիոնի մէջ կազմակերպուած գրական բացառիկ դասախօսութիւնները:

Կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ ցրուած, մեր փոքրաթիւ գաղութները, բացի քանի մը տարեդարձներու տօնակատարութիւնէն, որպէս ազգային շարժում, բոլորովին զուրկ են գրական ու առհասարակ մտաւորական պաշար ու սնունդ մատակարարող հաւաքոյթներէ:

Ուստի Լիոնի եւ Վալանսի մէջ, Հայ բանաստեղծութեան նուիրուած գրական դասախօսութիւններու գաղափարը՝ բոլորովին նոր էր ու գեղեցիկ:

Թող զարմանալի չթուի, ուրեմն երբ ուզեցինք գիշերով Կրընոպլէն մինչեւ Վալանս երթալ: Վարձատրուեցանք սակայն եւ վերադարձանք լաւագոյն տպաւորութիւններով եւ մեծ գոհունակութեամբ: Մանաւանդ հպարտ զգացինք հոն ինքզինքնիս ամէն մէկ Հայ:

Զէ՞ որ այդ դասախօսութիւններու ընթացքին խօսք առնողները, հայ թէ ֆրանսացի՝ ջերմութեամբ, հաւատքով ու հիացումով շեշտեցին ու վեր առին, հայ գրական պարտէզի ինքնայատուկ գեղեցկութիւնը: Ինչպէս Լիւք Անտրէ Մարսէյլ որ իր նուրբ ըմբռնումով ու ճաշակով, կը զատէ, կը քաղէ հայ գրական անդաստանի ցոհարները, ու Ֆրանսերէնով կը հրամցնէ զանոնք Քաիէ տիւ Սիւտի ընթերցողներուն

Թող թոյլ տրուի մեզ, որպէս ներկայ ունկնդիրներէն մէկը, ջերմօրէն շնորհաւորել Պ. Փօլատեանի յամառ ջանքերը, որոնք այնքան օգտակար եւ պատուաբեր ձեւով արդիւնաւորուեցան:

Շնորհաւորութեան եւ գնահատանքի խօսք նաեւ, կազմակերպիչ մարմիններուն, որոնցմէ Վալանսի Ազգ. Միութիւնը՝ նախանձախնդիր իր համայնքի վարկին՝ իր նիւթական ու բարոյական միջոցներէն բան չէր խնայած եւ յաջողած էր Վալանսի գաղութի վարկին, պատուաբեր բազմամարդ, կոկիկ եւ կարգապահ երեկոյթ մը կազմակերպել: Մանաւանդ երբ նկատի ունենանք, պաշտօնական անձնաւորութիւններու ներկայութիւնը, (տեղւոյն քաղաքապետը, նահանգապետի, ակադեմիայի եւ տեղական մամուլի ներկայացուցիչները), որոնցջերմ տպաւորութիւններու արձագանգը յաջորդ օրը՝ Լը Տօֆինէ թերթը կուտար համակրական երկար տողերով եւ նկարներով:

Ուրախ էինք որ Նարդունին եւս իր խօսքն ըսելու եկած էր հեռուէն եւ մասնակցութեան բաժինը բերած մշակոյթի այս ձեռնարկին յաջողութեան:

Հայու մեր սրտագին շնորհակալութիւններն ու համակրանքի լաւագոյն զգացումները՝ Պ. Պ. Ժան Պալարի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի. մեր մշակոյթի մասին, իրենց խանդավառ խօսքերուն եւ բերած նպաստին համար: Իրենց մօտ՝ Պ. Պ. Նարդունի, Փօլատեան, Անտոնեան եւ Տիկին Օ. Միքայէլեան թարգմանն եղան, ունկնդիրներու երախտագէտ զգացումներուն:

Ջերմօրէն կը ցանկանք, որ յաջողութեամբ պսակուին Լ. Մարսէլի ծրագիրները հայ բանաստեղծութեան ընդհ. ծաղկաքաղ հատորի մը հրատարակութեան մասին:

Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզական ախոյենական Դ. մրցումը տեղի ունեցաւ Սթատ տը լ'էսթի դէմ, որ դասաւորման մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ:

Այս մրցումին ալ, հիւանդութեան պատճառաւ չկարողացանք մեր սովորական Ա. խումբին մարզիկները գործի լծել: Անգամ մը եւս դիմեցինք մեր պահեստի խումբին, շատ երիտասարդ եւ նոյնքան խոստումնալի մարզիկներու, որոնք եռանդով, որոշ վարպետութեամբ խաղացին: Անոնց կը պակսի մի միայն փորձառութիւնը որպէսզի իրենց տաղանդը աւելի փայլի:

Որքան Սթատ տը լ'էսթ ուժգին կը յարձակէր՝ նոյնքան քաջութեամբ պատասխանեց մեր պաշտպանողական գիծը լաւ կեդրոնացած բերդապահին շուրջ:

Ու մեր յառաջապահները յաջորդաբար երկու կէտ նշանակեցին:

Բ. կիսախաղին կրնային մէկ երկու կէտ եւս նշանակել: Թելադրած էինք Հ.-տղոց որ ապահովեն արդիւնքը քան թէ փորձեն աւելի փայլուն յաղթանակ մը տանիլ:

Եռանդուն ու վարպետ խաղարկութեան շնորհիւ արժանացաւ «տիվիզիօն տ'օնէօր»ի դասաւորման Բ. աստիճանին, ինչ որ երբեք չէր պատահած:

Այս հանդիպումին ներկայ էր նաեւ Իթալիի շրջանին փրոֆէսիօնէլ խումբին մարզիչ՝ Կարապետեան:

Այս կիրակի «Քուփ տը Ֆրանս»ի Դ. շարքի մրցում ընդդէմ «Իէո»ի, հակառակորդին դաշտին վրայ:

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ «Ալ. Մեասնիկեան» գրադարանը թերթերու ցուցահանդէս մը սարքած է, հասարակութեան ներկայացնելով աշխարհի զանազան երկիրներուն մէջ հրատարակուող օրաթերթերուն, շաբաթաթերթերուն եւ պարբերականները, մասնաւոր ուշադրութիւն դրուած են անգլիական եւ ամերիկեան գիտական պարբերականները:

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ

*Պ. Հայկ Թօփաքեան Հոկտեմբեր 7ի հրովարտակով պարգեւատրուած է Ազգային Տնտեսութեան շքանշանով (*Օրտրը տը լ'Էքոնոմի Նասիոնալ*) արտաքին առեւտուրի մէջ իր մատուցած ծառայութիւններուն համար:*

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԴ.

ՎՀՈՒԿԸ

Սուսանը ամէն տեղ մուտք ունի: Թէ խանի ամրոցի, թէ ազքատի խրճիթի դռները նրա առջեւ բաց են: Սուսանը կարդում է մարդերի ճակատագիրը. Սուսանը գուշակում է նրանց չարն ու բարին:

— Տուր ինձ ձեռքդ, գուշակեմ քեզ համար...:

Կարծես, նա մոռացաւ առաջին տխուր զգացմունքը «խեղճ աղջկայ» մասին. կարծես, նա մոռացաւ, որ Կարոյի հետ էր խօսում: Այժմ տիրեց նրան այն, ինչ որ բօշայական էր, ինչ որ վայրենի էր: Նրա առաջին արտասուքը եւ վերջին ծիծաղը մի բոպէում այնպէս փոփոխակի կերպով յաջորդեցին միմեանց, որ պարզ երեւաց, թէ ողորմելի կինը ցնորուած էր:

— Լաւ, այդ յետոյ, թող մնայ զուշակելը, պատասխանեցի ես: — Դու այն ասա, թէ երբ տեսար «նրան»:

— Սուսանը մտաւ ամրոցը երբ առաւօտեան յօղը դեռ չէր բարձրացել խոտերից. աղախինները վազեցին նրա առջեւ «եկ, մեզ համար գուշակիր, Սուսան», ասացին. յետոյ տարան...:

Պառաւը չաւարտեց իր խօսքը: Սոյն միջոցին մինարէթի ղռնից երեւաց Կարոյի գիշերային անքնութիւնից գունաթափուած դէմքը: Պառաւը մի խոժոռ հայեացք գցելով իմ վրայ, իսկոյն թողեց ինձ, ասելով.

— Դու Կարօն չես. դու խաբեցիր Սուսանին...:

Նրա խռովեալ ձայնի մէջ կար եւ բարկութիւն:

— Մի եւ նոյն է, նա իմ եղբայրն է, Սուսան, հանդստացրեց Կարօն, մօտենալով պառաւին:

Նրանք առանձնացան մի կիսաւեր պատի ետեւի կողմը, երկար կանգնած խօսում էին ինձ անլսելի ձայնով: Պատի վրայ բուսած մացառների խառնութիւնը դեռ չէր արգելում նրանց իմ տեսութիւնից: Կարօն գլուխը քարշ գցած լսում էր: Պառաւը ինչ որ պատմում էր նրան: Ես այժմ մասամբ հասկանում էի, թէ ինչ առարկայի վրայ էր խօսակցութիւնը: Սուսանի մի բոպէ առաջ ինձ հաղորդած տեղեկութիւնները, որքան եւ մթին, որքան եւ կցկտուր լինէին, այսուամենայնիւ, ես նրանցից դուրս բերեցի հետեւեալ եզրակացութիւնները.— մի աղջկայ, կամ մի կնոջ կեանքը վտանգի մէջ էր, նրա եւ Կարոյի մէջ կային գաղտնի կապեր. Կարօն աշխատում էր ազատել նրան. խորամանկ պառաւը ծառայում էր այս ձեռնարկութեան մէջ որպէս գործիք. աղջիկը, կամ կինը գտնւում էր «ամրոցի» մէջ: Ո՞ր ամրոցում, ո՞ւմն էր պատկանում ամրոցը: — Ահա այստեղ է գլխաւոր գաղտնիքը:

Ես երկար նայում էի կիսախելագար Սուսանի վրայ: Երբ նա իր պատմութիւնը վերջացրեց, յանկարծ մի տեսակ ձայն արձակեց, որ ճիշդ նման էր մի եւ նոյն բուի ձայնին, որ լսել էի քանի բոպէ առաջ: Սնահաւատութիւնը կրկին տիրեց ինձ: Ես նկատեցի, մի փոքրիկ աղջիկ, խայտաճամուկ եւ ֆանտաստիկական հագուստներով, դուրս վազեց աւերակների միջից, մօտեցաւ երկու խօսակիցներին: Կարօն գրկեց եւ համբուրեց նրան: Յետոյ պառաւը փոքրիկ աղջկայ հետ անյայտացան: Այս երեւոյթը այնքան յանկարծակի կերպով կատարուեցաւ, որ ես բոլորովին ապշած մնացի: Ինձ թւումէր, թէ փոքրիկ աղջիկը այն ոգիներից մէկը պէտք է լինի, որ պառաւ կախարդը պահում էր իր հրամանի ներքոյ, ման էր ածում իր հետ եւ ծառայեցնում էր իր հրամայքների մէջ: Բայց որքան գեղեցիկ էր այդ նազելի արարածը: Ես նրա դէմքը տեսայ մի սրընթաց փայլակի նման, որ իսկոյն չքացաւ, բայց թողեց իմ սրտում անջնջելի տպաւորութիւն...: Բայց Կարօն ինչու համբուրեց նրան, ո՞վ էր նա:

Ես կարծում էի, թէ Կարօն չի թաքցնի, կ'ասէ ինձ բոլորը, թէ ով էր այդ անծանօթ պառաւը, թէ ով էր այն փոքրիկ աղջիկը, որ յայտնուեցաւ փլատակների միջից: Ես վճռեցի մինչեւ անգամ հարցնել նրանից, բայց չհամարձակուեցայ, երբ նկատեցի նրա սարսափելի կերպով վրդովուած դէմքը: Երեւում էր, պառաւի հաղորդած տեղեկութիւնները խռովութեան մէջ էին գցել նրան:

— Այն պառաւը ցնորուա՞ծ էր, հարցրի ես, երբ նա մօտեցաւ ինձ:

— Ոչ... միայն եթէ միւս անգամ կը պատահի քեզ հանդիպել նրան, խնդրեմ, չխիչեցնել իր անցեալը...:

Յետոյ խօսքը փոխելով, ասաց նա.

— Մենք պէտք է հեռանանք այստեղից, Ֆարհատ:

— Ո՞ւր, հարցրի ես:

— Ինքս էլ չգիտեմ: Մենք այն թռչուններից ենք, որ միշտ միեւնոյն ճիւղի վրայ չեն նստում:

Ես ոչինչ չպատասխանեցի:

— Դու երեկուանից միտքդ չես փոխել, հարցրեց նա, իմ ձեռքից բռնելով եւ մի կողմ տանելով, որպէս զի խօսակցութիւնը իմ եւ նրա մէջ առանձին լինէր:

Ես դժուարացայ պատասխանելու:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

րեց, Դեմոկրատ Վարչապետ Մենտերէսի գլխաւորութեամբ, որմէ ետք Ծնգարայի ձայնասփիւռէն հաղորդուեցաւ իր ագ – գարարութիւնը՝ ընդդիմադիրներուն ուղ– ղուած .— խռովարարական ամէն շար– ժում խստօրէն պիտի զսպուի :

Այսուհանդերձ , դիւանագէտներուն կարծիքը այն է, որ Միջին Արեւելք խա– ղաղութեան ճամբուն վրայ կը գտնուի Մոսկուայի տեսակէտն ալ նոյնն է: Բայց, Լիբանանի Արտաքին նախարար Մալիք , որ իր երկիրը կը ներկայացնէ ՄԱԿի մէջ, յայտարարեց ,թէ Միջին Արեւելքը չէ խաղաղած եւ մօտ ատենէն միջազգային կարեւոր անցուդարձեր պիտի ըլլան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՏԻՈՐԻ յուղարկաւորու - թեան ներկայ եղած են աւելի քան հինգ հազար հոգի: Մարմինը փոխադրուած է Վառի նահանգը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը յայտա – րարեց թէ եօթանասուն հոգի ձերբակալ– ուած է հակապետական գործու – նէութեան վրայ: Անոնք Մուսատեղի կու– սակիցներն են եւ յարաբերութիւն ունին օտարներու հետ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ յայտարարուեցաւ թէ Նոյեմբեր հինգէն սկսեալ Սուէզի ընկե– րութեան պաշտօնական լեզուն պիտի ըլ – լայ արաբերէնը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարը Կրոմիքօ, որ Նիւ Եորքէն նաւով պիտի վերադառնար իր երկիրը, տոմսը փոխե– լով օդանաւի մէջ տեղ մը ապահոված է:

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ պատերազմը կը շարունակուի Օմանի մէջ եւ բրիտանական օդանաւերը կը ռմ– բակոծեն տակաւին :

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԱՄՍԱԳԼԽՈՒՆ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերի թիւը, 48 էջ ճոխ բովանդակութեամբ . —

Երջանկաբեր դեղերու մասին (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երկու ուղեղ ունինք (Տոքթ. Լաննուա).— Նկարագիր չհնել (Տոքթ. Արշակ Պօղոսեան).— Գօտի կա – պել (Շ. Նարդունի).— Հայաստան (Ն. Բարանսկի). — Բջջային դարմանում (Տոքթ. Լեւոն Գրիգորեան).— Դիագըն – նութիւնը հին Հայաստանում (Ե. Մա – կարեան).— Ի՞նչ է հանճարը (Է. Վեռ – հառն).— Բորոտութիւն (Տոքթ. Գ. Սե– րոբեան).— Մաղոտ կիներու եւ աղջիկ – ներու մասին (Տոքթ. Ժաքմար).— Պնդե– րակութեան մասին (Տոքթ. Ա. Աչճեան). — Խաղող կերէք (Տոքթ. Յովհ. Մանուկ– եան).— Քանաէրը փոխանցի՞կ է թէ ժա– ռանգական (Տոքթ. Գ. Գալուստեան) .— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան) .— Ծերութիւնը իբրեւ հիւանդութիւն(Տոքթ. Նաւասարդ).— Ծնեբեկ (Յ. Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմանները .— Տարեկան 1000 Ֆր. Ֆրանսա, 1200 Ֆր. արտասահման: Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌՈՎ

Այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Առնուվիլի Ս. Գրիգոր եկեղեցին եւ պիտի ձայնասփռուի Փարի Էնթէռէն, ժամը 8.45ին: Երգեցողութիւ– նը կը կատարէ տեղւոյն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէ – ճեանի :

ԱՅՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը կ'այցելէ այս կի– րակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.15ին, ըն – կերներ Ռուբէնի, Խատիսեանի, Շ. Մի – սաքեանի, Ա. Ահարոնեանի եւ Անդրա – նիկի շիրիմները :

Կը հրաւիրուին խումբին բոլոր անդամ– ները եւ համակիրները : Հաւաքուիլ մէթ– րօ Կամպէթա, ժամը ճիշդ 15ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ահարոնեան ակումբի ըն– թացարանի վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է ընկեր Արամ Հիւսեանէ հազար ֆրանք :

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Օ Ր Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20,30ԻՆ

Mutualitéի ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

24, RUE SAINT-VICTOR, MÉTRO : MAUBERT MUTUALITÉ

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿԵՐ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԵՒ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

— ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը —

— Գ Ե Ղ Ա Ր Ո Ւ Ե Ս Տ Ա Կ Ա Ն Ճ Ո Խ Բ Ա Ժ Ի Ն —

Մասնակցութեամբ երգիչներ Քիւփէլեան, Պօղոսեան և Սերոբեանի ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

Արտասանութիւն եւ կովկասեան պարեր Պանեէօ – Քաշանի պարախումբին կողմէ

« ՀԻՆ ԿՌԻՒԸ », մենախօսութիւն՝ ընկ. Ե. Գրիգորեանի կողմէ

ՄՈՒՏՔ 100 ՖՐԱՆՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 3, ժամը 16ին:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթ – նեղբայրեան կոմիտէին, Րիւ Ժէի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Մեներգ Մարտիրոսեան քոյրերու կողմէ: Արտասանութիւն եւայլն :

Մուտքը ազատ է :

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին, կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 22 րիւ տէ Պա– հիւթիէ:

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերու– հի Տիկին Աղաւնի Բըլթոյեանէն հազար ֆրանք իր ապաքինման առթիւ :

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւ– նը շնորհակալութեամբ ստացաւ ձեռամբ Պ. Տ. Տօնապետեանի հինգ հազար ֆր. նուիրուած Ռոանէն Պ. Սարգիս Քէփէ – նէկեանի Թատերախումբին կողմէ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ե – րեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Ռեժան սրճարանի առաջին յարկը, 70 րիւ Լա – ֆայէթ :

Ֆրանսերէն կը խօսի՝

Փրօֆէսէօր ՍԱՅԻՏ ՆԱՖԻՍԻ

(Թեհրանի համալսարանէն) :

Նիւթ՝ «Հայերը եւ հայագիտութիւնը Պարսկաստանի մէջ» :

Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեան եւ զաւակները կը ծանուցա – նեն թէ այս կիրակի առաւօտեան, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ , տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր հան – գուցեալ ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆԻ մահ– ուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիր– ուին ողբացեալին յիշատակը յարգողնե – րը:

Այս առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ը – նեն. — Փարիզի Մշակոյթի տան հազար ֆրանք: «Յառաջ»ին երկու հազար ֆր.:

×

Այրի Տիկին Ազնիւ Փիլիկեան եւ ըն – տանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա– տարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգակա – նին՝ ԲԱՐՍԵՂ ՓԻԼԻԿԵԱՆի (Շապին Գա– րահիսարցի) մահուան քառասունքին առ– թիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղե– ցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Պ. Ա. Պապանազարեան կը ծանուցանէ իր կնոջ՝

ԼԻՍԻԱ ՊԱՊԱՆԱԶԱՐԵԱՆի

մահը, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 22– ին : Թաղումը կատարուած է 28 Հոկ – տեմբերին եւ մարմինը ամփոփուած է Կոնարի գերեզմանատունը :

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ռոնի սու Պուայի Մշակութային եւ Ի– րերօգնութեան Միութեան Ընդհ. Ժողո – վը , այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, այս շատ կարեւոր ժողովին:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեց – ւոյ հոգաբարձութիւնը հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէ այս կիրակի, ի յիշատակ Ալֆորվիլի եկեղեցւոյն բարերարներէն Պ. Գէորգ Պաքըրճեանի ընտանիքին հան – գուցեալ անդամներուն : Դիւան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻ– ՐԱՑԻ Մարսիլիոյ ընդհ. անդամական ժո– ղով այս կիրակի ժամը 3ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն (Պառ տիւ Կլոպ): Նիւթ՝ համա – րատուութիւն նիւթական եւ բարոյական, ղեկուցում պատգ. ժողովի, վարչու – թեան ընտրութիւն :

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Սուրէն Մելիք Մուշ – կամպարեանի եւ իր պարագաներուն, ի – րենց եղբօր եւ զաւկին՝ ողբացեալ Հրանդ Մելիք Մուշկամպարեանի կսկծալի մահ – ուան առթիւ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — DIMANCHE 3 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8034 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3835

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԹՈՒՆ ՊԱՀԱԿԸ

Տարին մէկ անգամ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը ներկայանայ հայ ժողովուրդին, որուն ծոցէն ծնած է, գլուխ գլխի խօսելու համար անոր հետ :

Քանի՛ կ'երկարին տարագրութեան տարիները, քանի՛ ամրափակ կը մնան հայրենիքի դուռները, ա՛յնքան սերտիւ կը փարի սփիւռքի հայութիւնը այն մեծ կազմակերպութեան, որ իր ազգային, քաղաքական անվիճելի բաղձանքներուն հարազատ եւ իրական արտայայտիչն է, իր անիրաւուած արդար դատին միակ ու աննկուն պաշտպանը :

Վաթսունեւեօթը երկար տարիներու փառաւոր անցեալ մը ունի իր ետեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Իր պատմութիւնը հայ ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան հետ կը նոյնանայ: Կարելի չէ գրել Հայոց նորագոյն պատմութիւնը՝ առանց ամէն էջի վրայ յիշատակելու այն դերը, որ վիճակուեր է անկաշառ մտաւորականներու եւ անձնազոհ հերոսներու այս հոյակապ կուսակցութեան :

ԺԹ. դարու մեր գրագէտ ու բանաստեղծ ռահվիրաները հայրենասիրական վէպերով ու բանաստեղծութիւններով ազատ ու անկախ հայրենիքի գաղափարին սերմնացանները հանդիսացան :

Խրիմեան Հայրիկ «Երկաթէ շերեփ» քարոզեց: Պերլինի վեհաժողովի իր ընկերներէն Խորէն եպսկ. Նարպէյ «Ո՛չ եղբարք, ո՛չ, օտարներէն չկայ յոյս» պատգամեց :

Յեղափոխութեան ճամբան յարդարուած էր :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հրապարակ իջաւ՝ իր դրօշակին վրայ արձանագրած «Մահ կամ ազատութիւն»: Ու հաւատարիմ այդ սկզբունքին՝ ազատութեան ճանապարհին վրայ նետեց իր անուանի եւ անանուն, գաղափարական, այնքա՜ն մարտիկները :

Առաջնորդեց հայ ժողովուրդը՝ իր պատմութեան ամէնէն բախտորոշ օրերուն: 1918ի մայիսեան կռիւները Արարատեան դաշտին վրայ, հայութեան բոլոր դասակարգերու մասնակցութեամբ, պսակումն եղաւ իր 28 տարիներու յեղափոխական գործունէութեան :

Ստեղծուեցաւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը: Աշխարհի քարտէսին վրայ կրկին արձանագրուեցաւ Հայաստան անունը՝ իբրեւ անկախ պետութիւն:

Բախտին անիւը շրջեցաւ շուտով: Դարձանք գաղթական, տարագիր, ցրուեցանք աշխարհի չորս հովերուն: Ապաստանեցանք եօթը ծովերու ափերուն: Նոր բոյն շինեցինք :

Բայց երբե՛ք չյուսահատեցանք: Ուրացան մեր դատը: Ձեռք երկարեցին դահիճին: Ոտքի կանգնեցուցին զայն: Այսօր ալ իրարու հետ մրցումի ելած՝ կը դարպասեն անոր:

Դիւանագիտական սեղաններուն վրայ Հայկական Դատ չկայ այսօր: Աշխարհ ուրիշ ցաւեր ունի հիմա:

Նոր Դատեր, նոր կնճռոտ խնդիրներ կը զբաղեցնեն աշխարհի քաղաքագէտները :

Ու կը շարունակուի ջիղերու պաղ պատերազմը, որ ի վերջոյ օր մը անխուսափելի կերպով պիտի յանգի տաք պատերազմի :

Աշխարհի այս անհանդարտ ու խառնակ վիճակին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իբրեւ արթուն պահակը Հայկական Դատին, իբրեւ նախանձախնդիր պաշտպանը հայ ժողովուրդի անկորնչելի, արդար իրաւունքներուն՝ աչալուրջ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին :

Արդէօք անակնկալի չգայ հայ ժողովուրդը, երբ հնչէ գերագոյն ժամը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱՆՔՆԵՐԸ

Արեւմտեան դիւանագիտական շրջանակները կը յայտնեն, թէ Մոսկուա կը պատրաստուի «խաղաղութեան» նոր կոչ մը ընել, ողջ աշխարհին մէջ իր ազդեցութիւնը զօրացնելու նպատակով :

Խորհրդային այս ռազմավարութիւնը կապ ունի Դեկտեմբերին Փարիզի մէջ գումարուելիք Ատլանտեան Ուխտի ժողովին հետ : Կրեմլին կ'աշխատի կարծիքները պատրաստել՝ ի նպաստ իրեն, յատկապէս ուռուցիկ կերպով ցոյց տալով իր յառաջդիմութիւնը միջերկրային հրթիռներու մարզին մէջ: Միւս կողմէ, կ'աւելցնեն Խ. Միութեան կուսակիցները, Խրուշչեւ խաղաղասիրութեան փաստը տուաւ արդէն, անձամբ ներկայ ըլլալով Թրքական դեսպանատան հացկերոյթին եւ շնորհաւորելով Թուրքիոյ ազգ. տօնը: Սակայն, յառաջիկայ օրերու ընթացքին աւելի յստակ տեսանելի պիտի ըլլան Խ. Միութեան առնելիք քայլերը, խաղաղութեան մարզին մէջ :

Սակայն, այս «խաղաղութեան» իբրեւ գլխաւոր փաստ կը նշուի սուրիական հարցը, որ տագնապի մը բնոյթը չունի այլեւս ՄԱԿի առջեւ :

Նո՛յն արագութեամբ՝ ինչպէս հրապարակ էր նետուած, սուրիական տագնապը մեղմացաւ ու գրեթէ գոյութիւն չունի այլեւս :

Ինչպէս գրած էինք, Սուրիա կ'առաջարկէր եօթը հոգինոց յանձնախումբ մը կազմել, իսկ Արեւմտեաններու տեսակէտն էր Համըրշոլտին վստահիլ քննիչի պաշտօնը :

Ինտոնեզիոյ ներկայացուցիչը առաջարկեց, որ երկու տեսակէտներն ալ մերժուին: Երկու օր յաջորդաբար խորհրդակցութիւններ եղան այս առաջարկէն ետք. ՄԱԿի բոլոր անդամներն ալ համաձայն գտնուեցան եւ առանց քուէարկութեան՝ տագնապը լուծուեցաւ : Հիմա, Սուրիա առաջին գծին վրայ կը գտնուի այն մարդոց՝ որոնք կը յայտնեն թէ Անգարա ոչ մէկ տարակարծութիւն ունի Դամասկոսի կառավարութեան հետ :

Ո՛չ մէկ կասկած՝ որ այս կատակերգութիւնը բեմադրուած էր, մարդոց ուշադրութիւնը կեդրոնացնելու համար ռուսեւսուրիական համաձայնութեան վրայ :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար՝ Համըրշոլտ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ ներկայացուցիչներուն հետ եւ այս ձեւով հարցը լուծուեցաւ :

Ուրեմն՝ այսուհետեւ թրքական եւ սուրիական տագնապ գոյութիւն չունի, ցնոր տնօրինութիւն :

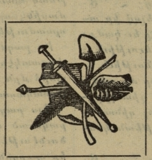
Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ ներկայացուցիչները ժողով մը գումարեցին, քննելու համար միջադէպերուն վերջ մը դնելու կարելիութիւնները: Սուրիացիները յայտնեցին թէ անպատասխանատու մարդիկ իրենց սահմանը մտած եւ անկարգութիւններ ըրած էին. Թուրքերը խոստացան քննութիւն մը բանալ այդ ուղղութեամբ :

× Դամասկոսի թերթերէն մէկը լրջօրէն կը գրէ, թէ Խ. Միութիւնը կը պայքարի որ Սուրիոյ մէջ համայնավարութիւն հաստատուի, մինչ Միացեալ Նահանգներ կ'աշխատէին որ ան իյնար համայնավարներու ցանցին մէջ...:

ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԲՈՒԼՈՐԴ MUTUALITÉԻ ՍՐԱՀԸ

ԼՍԵԼՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

(ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԵՍ Դ. ԷՋ)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ծնած ազատատենչ հայ ժողովուրդի դարաւոր երկունքէն ու տառապանքէն, իբրեւ հարազատ արտայայտիչը անոր ազգային իղձերուն եւ քաղաքական պահանջներուն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ ամէն տարի արժանավայել հանդիսութեամբ տօնելով իր « Օր »ը, առիթ կ'ընծայէ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայութեան՝

Երկիւղածութեամբ եւ երախտագիտութեամբ ոգեկոչելու անցեալի դիւցազնական մարտնչումներն ու հերոսական մահերը, որոնք հպարտութեամբ կը լեցնեն մեր հոգիները, պանծացնելու անմոռաց յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք զոհուեցան հայրենիքի ազատութեան ճամբուն վրայ,

Հայ ժողովուրդին անգամ մը եւս յիշեցնելու մեր բիւրաւոր նահատակներուն սրբազան կտակը եւ զօտեպնդելու զայն ապագայ լաւագոյն օրերու յոյսով,

Անսասան հաւատք եւ անընկճելի կորով ներշնչելու օտար աստղերու տակ ծնած ու հասակ նետած նոր սերունդի երիտասարդներուն, որպէսզի անդրդուելի կամքով շարունակեն մեր անմահ ռահվիրաներուն եւ իրենց հայրենակարօտ հայրերուն կէս ձգած գործը:

« Դաշնակցութեան Օր »ը ո՛չ միայն նուիրական Յիշատակի Օր է, այլ սրբազան Ուխտի Օր, ամրակուռ հաւատքի եւ սրտայոյզ Ներշնչումի Օր՝ անվհատ դիմագրաւելու համար ներկայ դժնդակ օրերը եւ ինքնավստահ քայլերով դիմելու դէպի հայութեան լուսաւոր ապագան:

Սփիւռքի խաւար իրականութեան մէջ լուսաւոր ջահ մըն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն ուղղուած են ազատատենչ հայութեան աչքերը, փարոս մը՝ որ հայրենաբաղձ տարագիրներուն ցոյց կուտայ շիտակ ճամբան:

Ծանր երկունքի մէջ է դարձեալ աշխարհը: Մռայլ է պղտոր՝ քաղաքական հորիզոնը: Սեւ, մութ ամպեր կը մթագնեն երկինքը՝ մօտալուտ փոթորիկի մը սպառնալիքը ցցելով խաղաղութեան ծարաւի մարդկութեան աչքին:

Հայութեան պատմական հայրենիքին մեծագոյն մասը տարիներէ ի վեր դատարկուած՝ թշուառ ու անտէր՝ կը մնայ « ոտնակոխ մեր թշնամեաց »:

Աշխարհի ամէն կողմը մեզի բախտակից բազմաթիւ անազատ, ճնշուած ու կեղեքուած մեծ ու փոքր ազգեր լուռ կը տառապին՝ անզօր կատաղութեամբ՝ սպասելով այն երջանիկ օրուան, երբ պիտի հնչէ իրենց ազատագրութեան ժամը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս 67 տարիներէ ի վեր, այսուհետեւ եւս՝ աւելի քան երբեք հաւատաւոր ու յուսալից՝ պիտի շարունակէ կանգնիլ հայ ժողովուրդի կողքին, բարձր բռնած ազատութեան ու անկախութեան խորհրդանշան եռագոյն դրօշակն ու իր նուիրական զինանշանը՝ անսայթաք առաջնորդելու համար զայն դէպի իր վսեմ իտէալին — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի իրականացումը:

Կեցցէ՛ Հայ Ազգը:

Կեցցէ՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

60ԱՄԵԱՅ ԵՐԿՈՒՆՔԸ

... Թանձր խաւար եւ դաւադիր ուժեր: Ամենօրեայ բարբարոսութեանց հետ՝ արեան ճապաղիքներ, պարբերաբար:

Տառապանքի կանչերը կը կորսուէին անդնդախոր ձորերու մէջ, զարնուելով ամէհի ապառաժներու: Արիւնաթաթախ գետերն անգամ կը նկատուէին սովորական երեւոյթ:

Հալածական ժողովուրդը լոյսի մը կը սպասէր, խաւարը ճեղքելու եւ իր ճամբան գտնելու համար:

— Ահաւասիկ եմ, յայտարարեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, բաշերը ցցելով:

Հալածական ժողովուրդը շունչի մը կը կարօտէր, ոտքի կանգնելու եւ իր գոյամարտը մղելու համար: Կը փնտռէր ուղեցոյց եւ կազմակերպութիւն:

— Ներկա՛յ, պատասխանեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, տրամադրելով իր աբու շունչն ու կորովը: Հաւատք եւ կամք: Հաւատարմութիւն եւ յարատեւութիւն: Կարգապահութիւն եւ վճռականութիւն:

Ժողովուրդը աղօտ գաղափար մը ունէր ազատագրութեան գործնական գիտելիքներու մասին: Կ'ուզէր իմանալ զինարուեստի գաղտնիքները, քաջութեան կենդանի վկաներով:

— Առաջինը ե՛ս, խոստացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Եւ ունեցանք փետային: Արխարանց սերունդ մը անփոխարինելի: Դիմադրական ճակատ, որու նմանը տարիներ վերջը միայն պիտի տեսնէինք ազատ Եւրոպայի սարերուն եւ մաքիներուն մէջ: Բոլորովին տարբեր պայմաններու տակ:

Վերանորոգիչ շունչը եւ քաջակորով, անպարտելի բողոքը բաւական չէին լրացնելու ազատագրական պայքարին անմիջական պահանջները:

Ժողովուրդը, «նեղեալ, տառապեալ, զրկեալ, հարստահարեալ, կոտորեալ, վարատեալ, չքաւորեալ եւ յուսահատեալ», կը կարօտէր նաեւ մտաւոր սնունդի:

Անհրաժեշտ էր ապահովել ոչ միայն քաղաքական գիտութիւն, այլեւ մշակոյթ, բառին ամենալայն իմաստով:

Դաշնակցութիւնը թանկագին նուաճումներ կատարեց նաեւ ա՛յս ճակատին վրայ: Մամուլէն մինչեւ գրական – գեղարուեստական ստեղծագործութիւն: Տարրական դպրոցէն մինչեւ բարձրագոյն, գիտական, մասնագիտական կրթութիւն:

Իր ստեղծագործ շունչին շնորհիւ, գիտութեան եւ արուեստի վտակներ հոսեցան ամէնէն ապերախտ պայմաններուն տակ:

Այսօր եթէ ունինք արտայայտութեան ինքնուրոյն եղանակ մը, հաստ, պատկերաւոր, արդիական եւ հասուն բարբառ մը, մեծ չափով կը պարտինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

... Այս աժգոյն տողերը ոչ իսկ աղօտ գաղափար մը կրնան տալ Դաշնակցութեան 60ամեայ հրաշագործ երկունքի մասին, որ իր նմանը չունի ազգերու պատմութեան մէջ:

Իր բազմակողմանի եւ բովանդակալից վաստակէն աւելի, դիմագիծը պարզելու փորձ մըն է որ կատարեցինք, 60ամեակի տօնակատարութեան առթիւ:

Այս բացառիկ համարին մէջ հրատարակուած գրութիւններն ալ անոր գործունէութեան զանազան երեսները միայն կը պարզեն: Պարզապէս ողջոյն: Ինչպէս ամէն ուր որ համրանք մը ունինք:

Ողջո՛յն, անգամ մը եւս յայտարարելու համար թէ յարատեւ պայքարի եւ արիւնազանգ փոթորիկներու վաթսուն տարիները ոչինչ փոխած են Դաշնակցութեան էութենէն: Ոչ անոր դիմագիծը, ոչ դաւանանքը, ոչ ալ կամքը:

Աւելի քան երբեք անսասան եւ վճռական, ան պիտի շարունակէ իր դերը երիտասարդական խանդավառութեամբ, մնալով հաւատարիմ ախոյեանը Հայրենիքի ամբողջական եւ վերջնական ազատութեան:

Մեր յարաճուն եռանդին եւ հաւատքին աղբիւրը կը հոսի ամբողջ ժողովուրդի մը տառապանքէն եւ անհամար զոհերու արիւնէն, որոնց հանդէպ Աստուած անգամ երկրպագելու պարտք ունի:

10 Դեկտ. 1950 Տ.

... Դաշնակցութիւնը ուժեղ յեղափոխական կազմակերպութիւն մը եղած է մեր ազգին մէջ: Անիկա հայ ժողովուրդին ստրկային վիճակէն ընդվզումը եւ դարերով կրած տառապանքին պոռթկումն էր որ կը մարմնաւորէր եւ անոր սիրտէն եւ զգացումէն կը բխէր:

ԶԱՒԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Մի կազմակերպութիւն, որ իր մէջ հաշւում է աւելի քան երկու հազար մըտաւորական, դա կազմակերպութիւն չէ, դա՛ ազգ է: Է. ԱԿՆՈՒՆԻ

Մենք Դաշնակցական ենք որովհետեւ չենք կարող Դաշնակցական չլինել:

ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

Տարակոյս չկայ, որ Դաշնակցութիւնը գերազանցօրէն քաղաքական ու յեղափոխական կուսակցութիւն մըն է: Իր ծնունդն ու գործը, էապէս, այս գիծն ու գոյնը ունին:

Անոր մտահոգութեան առարկան, առաջին իսկ օրէն, հայ ժողովուրդի ճակատագիրն է. անոր յեղաշրջումը, բարելաւումը: Անհուն երկունքի մը արդիւնքն է Դաշնակցութիւնը, անհուն դժուարութիւններու, լեռներու դէմ խիզախելու յանդգնութեամբ: Հայ կեանքի ու պատմութեան ծնունդը, Հայութեան կեանքն ու պատմութիւնը յեղաշրջելու առաքելութեամբ:

Բայց կեանքի մէջ պատնէշներ չկան:

Յեղափոխական գործը միայն ֆիզիքական չէ. միայն ռումբ նետել ու պայթեցնել չէ. միայն դաւաղիրներն ու դաւաճանները գետին փռել չէ: Ան կապուած է քաղաքական պայմաններու եւ նպատակներու հետ ալ: Կապուած է հոգեկան ու իմացական յեղաշրջումներու հետ, առանց որոնց բազուկները չեն շարժիր, դաւերը չեն ջնջուիր, դաւաճաններն ու չարագործները չեն պատժուիր: Ազատութիւնը կը մնայ անըմբռնելի, առնուազն՝ խախուտ:

Ազատութիւն, բառ մըն է ան, եթէ պիտի նշանակէր արձակ կեանք եւ հաճոյքի ու վայելքի պահեր միայն: Եթէ պիտի չբովանդակէր ան ժողովուրդի մը ազատ ստեղծագործութեան թափը. գաղափարականներու համար պայքարը, շքեղ նպատակներու հետապնդումը:

Հայ Դատը, անշուշտ, քաղաքական դատ մըն է, ազատութեան, անկախ Հայրենիքի եւ ազատագրութեան դատ մը: Ա՞յսքան միայն: Աւելի՛ն է ան սակայն: Հայ Դատը ոչ միայն հայ ժողովուրդի հողին, այլեւ հոգիին դատն է, ոչ միայն հայրենիքի ազատութեան, այլեւ հոգեկան ազատութեան, ազատ ստեղծագործութեան դատն է. ցեղային շնորհներու ծաղկումին ու անոնց ներդաշնակ գործունէութեան պահանջը: Հայը հարուստ է այդ շնորհներով. — Վկայ՝ իր պատմութիւնը. իր լեզուն. մշակոյթը: Պէտք է շարունակուի Հայոց պատմութիւնը, պէտք է ապահովուի հայութեան գոյութիւնը, բայց ոչ թէ տխեղծ ու անկար կեանքով մը, այլ հարուստ ու գործօն: Աս է Հայ Դատը, լայնօրէն ըմբռնուած, եւ այս Դատին ծնունդն է Դաշնակցութիւնը, ահա թէ ինչո՛ւ Դաշնակցութիւնը Հայութեան պատկերով կը ներկայանայ մեզի, հպարտ ու առնական, ալեկոծ կեանքով ու գործունէութեամբ:

Դաշնակցութիւնը հոգեկան ժամադրավայրն է եղած հայ մտքի ու սրտի առաջնորդներուն: Անշուշտ Դաշնակցութեամբ չսկսաւ հոգեկան այս ճամբորդութիւնը: Իրմէ առաջ ալ գրուած էր պատմութիւնը, արիւն թափուած էր, ազատութեան համար մարտիկներ էին ինկած: Բայց իրմով համազգային դարձաւ բողոքը — լայնցաւ շարժումը եւ ստեղծուեցաւ ընդհանրական հոգի: Հայ մտաւորականը, մասնաւորապէս, պայծառ գաղափարական ունեցաւ ու մտածեց, երազեց ու գրեց, հոգեկան աչքերով զայն դիտելով, Դաշնակցութիւնը:

Նոր պատմութենէն խօսելու համար, անշուշտ կային Խրիմեանն ու Ալիշանը, Րաֆֆին ու Ծերենցը, անոնցմէ առաջ՝ կային Աբովեանն ու Նալբանդեանը: Բայց անոնք քարոզիչներ եղան ու մնացին: Դաշնակցութեան ստեղծած գրականութիւնը երկաթ բերաւ միասին, գաղափարականները՝ կարծրութիւն առին, համազգային գեղեցկութիւն: Գրականութիւնը, իր օրով, դարձաւ զանգուածներու հոգեկան սնունդը. ոչ միայն խօսացաւ, այլեւ ծաւալ առաւ: Գեղեցիկ գրականութիւնն իսկ քիչ մը արիւնի գոյն առաւ: Ահարոնեանը երազային գեղեցկութիւնները չերգեց, այլ Հայու երիտասարդ ու ըմբոստ ոգին, հայ իրականութեան անչափելի աւերքը, բայց նաեւ զայն նորոգելու, վերականգնելու արու հաւատքը: Սիամանթօն հայ նորագոյն պատմութեան կարմիր յորձանքը լայն տողերու մէջ կեցուց, դաշոյնի հարուած դնելով անոնց մէջ, արդար, արի ու վըրեժխնդիր: Վարուժան քանդակի վերածեց հայ կեանքի արիւնոտ ալեկոծութիւնները, Հայոց պատմութենէն շքեղ էջեր ալ տալով, յաւերժութեան շունչը դնելով անոնց վրայ: Կիւրճեանը եւ Զարդարեանը Հայու հոգիէն ըմբոստութեան ու բողոքի ճիչերը ներդաշնակեցին, առաջինին գրականութեան Բ. կէսը, «կէսչինական» սքանչելի նամակներն ալ մէջը, եւ երկրորդին քանի մը էջերը անհերքելի վկայութիւններ են:

Անշուշտ, Դաշնակցութիւնը չըսաւ անոնց, որ այդպէս գրեն. Հրահանգներու կուսակցութիւնը չեղաւ ան եւ չէ: Ներշնչեց միայն, ոգեւորեց բոլորը իր Գործին ու Գաղափարականներուն գեղեցկութեամբ. Հայրենասիրութեան մաքուր շունչը փչեց բոլորին վրայ, եւ օժտուածները, կոչեցեալները, հարիւրաւորներ, այդ շունչով գրեցին, խօսեցան ու գործեցին: Անչափելի է Դաշնակցութեան դերը հայ գրականութեան մէջ մանաւանդ, եթէ գրականութիւնը ցնորքէն վեր բան մը, հայ կեանքին ու հոգիին լայն ու հարազատ պատկերը կը նկատէք: Բացէք մեր վերջին վաթսունամեակի գը-

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՏԱԴՐՈՒԱԾ ՍՏՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Դաշնակցութիւնը, ապագայ ազատ Հայաստանի հիմնական առաջադրութեամբ, իր անմիջական նպատակը կը դարձնէր՝ «Ապստամբութեան միջոցով Տաճկահայաստանում ձեռք բերել քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւն»:

Մեր կուսակցութեան 1892ի Ընդհանուր Ժողովի մէջ կազմուած ծրագրով նուիրագործուած այս խիզախ որոշումը, տրամաբանական թելադրանքն էր այն դժոխային պայմաններուն, որոնց մէջ մեր ժողովուրդը կը մաշէր թէ բարոյապէս եւ թէ ֆիզիքապէս:

Զրկուած քաղաքացիական ամենատարրական իրաւունքներէ, մեր ժողովուրդը անհրաժեշտ էր սակայն, իբրեւ աշխատող եւ արդիւնաբերող:

«Տաճիկները մեր երկրին տիրապետելուց յետոյ ամէն ջանք գործ են դրել մեր ժողովուրդը դարձնել մի կաստա, որի պարտականութիւնը լինի միմիայն աշխատել, արդիւնաբերել, ուրիշ ոչինչ: Հարկաւոր էր այդ ժողովուրդին մշտական հպատակութեան տակ պահել եւ անարգել կերպով ծծել նրա արիւն – քրտինքով ձեռք բերած աշխատանքը»: Եւ որպէսզի հնարաւոր լինէր պահպանել այս կացութիւնը, անհրաժեշտ էր աշխատաւոր այդ տարրը դարձնել հնազանդ մեքենայ մը միայն, մեռցնելով անոր մէջ ըմբոստացման եւ դիմադրական ոգին:

Այս նոյն առաջադրութիւններով էր, որ Թուրքերը, «բնաջինջ արին մեր ազնուականութիւնը եւ իրենք բռնեցին նրա տեղը, նրանք խլեցին ժողովուրդի ձեռքից սուր, հրացան, ամէն տեսակ պաշտպանութեան զէնքեր եւ թողին միայն մէկը՝ գութանը»: Եւ որպէսզի գութանը միշտ իր դերը կատարէ միայն, եւ օր մը զէնքի չվերածուի, գութանավար Հայը զրկուած էր զինուորական ծառայութեան պարտականութիւնէն:

Մեր ծրագրի ընդհանուր բացատրական մասէն առնուած այս մի քանի հատուածները կը խտացնեն մեր ժողովուրդի մասնայատուկ պայմանները միայն:

Մեր այս յօդուածի սահմանները հնարաւորութիւն չեն տար մեզի ծանօթանալու նաեւ այն ընդհանուր պատճառներուն որոնցմով հիմնաւորուած է մեր ծրագիրի ճշդած անմիջական առաջադրութիւնները:

Հաստատենք միայն, որ մեր ծրագրի հեղինակները, հանգամանօրէն վերլուծման ենթարկած են Թուրքիոյ ներքին ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական պայմանները, եւ այդ պայմաններու բնական եւ անխուսափելի ծանր անդրադարձումը թէ քրիստոնեայ իրաւազուրկ ժողովուրդներու եւ թէ արտօնեալ իսլամ տիրապետող զանգուածներուն վրայ:

Իրականութեան մէջ սակայն, Թուրքիոյ դէմ ապստամբութեան գաղափարը յստակութեամբ կ'արտայայտուի «Դրօշակ»ի առաջին թուի խմբագրականին մէջ, հրատարակուած 1891ի Մայիսին:

Պատմական այս փաստաթուղթը, ուրուագծելով թրքական լուծին ապառագրուած քրիստոնեայ ժողովուրդներու պատմութիւնը, յստակութեամբ կը ներկայացնէ հայկական հարցի զանազան փուլերը, հասնելով մինչեւ ութսունական թուականներու վերջերը:

Հայութեան գոյութիւնը իր հայրենի հողին վրայ ապահովելու համար միակ միջոցը կը նկատուի դիմել ինքնապաշտպանութեան սրբազան պայքարին:

«Տաճկաստանը անընդունակ է ինքը որ եւ է վերանորոգումն մտցնելու եւ, ինչպէս մեզ ուսուցանում է ուրիշ փոքր ազգերի պատմական փորձը, միայն զէնքով կարելի է ստիպել նրան իրագործել մեր արդար պահանջները: Հայերը ուզում են ազատուել մի քայքայուող տէրութիւնից, որ տարածում է իր շուրջը մահ եւ ապականութիւն»:

Այս համոզումը նաեւ այն պատճառով որ «Ուրիշ աւելի ազդու միջոցների ոչ դիմում է եւ ոչ էլ կը դիմի, քանի որ Եւրոպան չի կամենում Հայերի համար «երկու զինուորի արիւն անգամ թափել», ինչպէս մի ժամանակ Բուլկարիայի վերաբերմամբ ասաց իշխան Բիսմարքը»:

Բոլոր այս պատճառները բաւական էին հիմնաւորելու Դաշնակցութեան առաջադրած նպատակները:

Դաշնակցութեան մեծագոյն դերը սակայն, այս ուղիղ ճշդորոշումի մէջ պէտք չի տեսնել:

Հեշտ գործ է ընդհանրապէս ծրագրել. սակայն կարեւորը՝ զայն իրականացնելն էր: Կռիւ Թուրքիոյ դէմ, հայ ժողովուրդի արիւնարբու դահիճին դէմ, կրնար խանդավառել ամէն մէկ Հայ, ստրկացած գիւղացին, թէ իր անասնական գոյութիւնը համեմատաբար տանելի դարձնող քաղաքացին: Այդ գաղափարով կրնար ոգեւորուիլ հայկական դժոխքէն հեռու ապրող Հայը, անկախ իր գաղափարներէն:

Պատրաստել ըմբոստացող ուժը, զայն դէմ հանել Օսմանեան կայսրութեան կազմակերպուած ուժին, այս արդէն մեծ խնդիր մըն էր, դժուար եւ անյուսալի անգամ: Մանաւանդ, երբ նկատի ունենանք, որ մեր ժողովուրդը, իր դարաւոր ստրկական պայմաններուն մէջ, կորսնցուցած էր ոչ միայն իր նախորդներու ռազմական բոլոր արժանիքները, այլ նաեւ զրկուած էր ինքնապաշտպանութեան, մարդկային ամենայնուական ըմբռնումէն:

Դաշնակցութեան ամենամեծ արժանիքը այն եղաւ, որ այս բոլոր դժուարութիւնները կարողացաւ յաղթահարել:

Ստրուկ, հլու եւ հպատակ Հայը՝ դարձաւ հերոս, եւ պայքարեցաւ աննախընթաց անձնազոհութեամբ:

Այս հրաշքը կատարուեցաւ, որովհետեւ, Դաշնակցութիւնը, իբրեւ պատգամ քարոզեց — «Յեղափոխական գործում չի կարող լինել իրաւունքի եւ պահանջի խնդիր, այլ միմիայն բարոյական պարտաւորութիւն եւ քաւարարութեան խնդիր»:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

բականութեան էջերը եւ սրբեցէք անոնցմէ Դաշնակցութեան դրոշմը, եթէ կըրնաք, անանուն, ժողովրդական երգերէն սկսած մինչեւ մեր օրերու երիտասարդ գրականութիւնը: Բայց շօշափելու համար կերպով մը Դաշնակցութեան բերած յեղաշրջումը՝ նկատի առէք հրապարակագրութիւնը, որ դարձաւ անճանաչելի, իբր խորք ու արտայայտութիւն, արեւելեան ու արեւմտեան Հայութեան համար: Ուր «Հիւսիսափայլ»էն մինչեւ «Մշակ» երկարող հրապարակագրութիւնը, իբր լեզու ու գաղափարական, ո՛ւր «Դրօշակ»ով սկսած ու «Յառաջ»ով ու «Ալիք»ով, «Զանգ»ով ու «Հորիզոն»ով շարունակուած հրապարակագրութիւնը: Աւելին, յիշեցէք Պոլսոյ թերթերուն հրապարակագրութիւնը, «Բիւզանդիոն»ով գլխաւորուած եւ յիշեցէք «Ազատամարտ»ը, իր նոր, յստակ ու յեղաշրջող գաղափարներով եւ առողջ ոգիով, յիշեցէք «Ազատամարտ»ի ժամանակակից, այսօրուան գաղափարակից օրկանները Եգիպտոսէն Եւրոպա ու Ամերիկա, եւ դիտեցէք անոր դէմ մակաղած թերթերուն անհուն ողբերգութիւնը:

Յիշե՞նք նաեւ այս բոլորին հետ ու այս բոլորէնվեր՝ հայ կրթութիւնը, ազգային ոգիով ու գաղափարական շունչով: Գուրգուրանքի առարկայ հայ դպրոցը, որ հայութեան դարբնոցը եղած է: Սերունդներու պատրաստութիւնը հայ դպրոցէն սկսած է եւ առոր համար ալ Դաշնակցութիւնը, իր ծնունդէն իսկ, քաջալերած է զայն, յաճախ իր լաւագոյն ուժերը տրամադրելով անոր: Ո՞վ պիտի չափէր հայ ուսուցիչին բերած անհուն նպաստը հայ ազատագրութեան մեծ գործին, ըլլա՛յ սերունդներու պատրաստութեամբ, ըլլա՛յ իր իսկ արիւնը տալով: Դաշնակցութիւնը կրնայ հպարտ ըլլալ, որ այս մարզին մէջ ալ ձեռնպահ չէ եղած եւ հայ դպրոցին տուած է բազմաթիւ փայլուն դէմքեր, մինչ հարիւրաւորներու, կրնանք ըսել հազարաւորներու ալ ներշնչած է առողջ ու ազգային ոգի, զոհաբերութեան ու բարձր գաղափարականութեան խոր ըղձացում:

Այս համոզումով գործած է Դաշնակցութիւնը: ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

… Ո՛չ մի բռնութիւն, ո՛չ մի հալածանք, ո՛չ մի սահման չէ կարող բաժանել մի ժողովուրդ, եթէ նա՝ տոգորուած ընդհանուր շահերի գիտակցութեամբ՝ ունի նաեւ կռուելու անսասան վճռականութիւն եւ կապուած, միացած է դարերով սնուած ու պահպանուած ընդհանուր բընազդների ու զգացմունքների առողջ զարկերակով:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Ա. ՄԱՆԻՖԵՍՏԸ

Հայեր. — Այսօր Հայոց հարցը նոր շրջանի մէջ է մտնում: Դարերից ի վեր տորուկ Թրքահայաստանը ազատութիւն է պահանջում:

Հայը որ դեռ երէկ չլինքը ծռած Եւրոպայից օգնութիւն էր աղերսում, այսօր համոզուելով որ օտարի վրայ դրած յոյսը ցնորք է, վճռել է իր ձեռքով պաշտպանել իր իրաւունքը, իր կայքը, պատիւը ընտանիքը…

Դարերով ճնշուել է հայ ժողովուրդը Թուրք բռնապետների լծի տակ: Դարերի ընթացքում ցանել է, բայց պտուղը երբեք չի վայելել աւազակ տիրողը յափշտակել է:

Դարերի ընթացքում անարգել են նրա սրբութիւնները, բայց Հայը կրել է այս բոլորը, կրել է համբերութեամբ, շարունակելով ողողել հայրենի հողը իր քրտինքով…: Դարերի ընթացքում Հայը կարծէք թէ կամեցաւ ազատութիւն ձեռք բերել կուլտուրական ճանապարհով: Քաղաքակիրթ Եւրոպան խոստացաւ վերջ տալ, Թուրքերի բարբարոսութիւններին Հայաստանում:

Սակայն, անցան տարիները տարիների յետեւից եւ Հայերի դրութիւնը իրենց հայրենիքում ոչ թէ միայն չլաւացաւ, այլ աւելի ծանրացաւ եւ այժմ աւելի անտանելի, դժոխային է դարձել: Հայի պէս համբերող ազգն անգամ անկարող է շարունակել իր գոյութիւնը այդպիսի երկրում:

Բայց համբերութիւնն ալ ունի իր սահմանը: Գագաթնակէտին հասցրած հալածանքները վերջապէս սթափեցրին Հային. այսօր նա վճռել է կամ մեռնել կամ ազատուել: Եւ ահա Երզրումը եւ ապա Պոլիսը աներկիւղ բողոքում են անիրաւութիւնների դէմ: Հայը այլեւս չի խնդրում, այլ պահանջում է զէնքը ձեռին:

Սուլթանը սարսափահար է, Թուրք կառավարութիւնը գլուխը կորցրել է:

Այսօր Եւրոպան իր առաջ տեսնում է մի ամբողջ ժողովուրդ, մի ամբողջ ազգ, որ սկսել է պաշտպանել իր մարդկային իրաւունքները:

Այդ ժողովուրդը հասկացել է, որ իր ուժը իր մէջ է, երէկուան տորուկ համբերող Հայաստանցին այսօր յեղափոխական է դարձել:

Հայոց հարցի վճռի յետաձգելը այլեւս անկարելի է: Այսպիսի մի պատմական ճգնաժամի միջոցին, առաջին հարցը որ պէտք է զբաղեցնէ ամէն մի լուրջ հայրենասէրի — ա՛յդ բոլոր յեղափոխականների միութեան եւ դաշնակցութեան հարցն է:

Այդ յեղափոխական գաղափարի դրօշակիրն է «Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը» որ սրանով դիմում է բոլոր Հայերին եւ հրաւիրում է կանգնել մի դրօշակի տակ:

« Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը » թէեւ նոր է հանդէս գալիս իբրեւ կազմակերպութիւն, բայց նա վաղուց գործող խմբերի միութիւնն է, խմբերի, որոնք նոյն ինքն հայ ժողովրդի ձգտումների ծնունդ են: «Դաշնակցութիւնը» ձգտելու է միացնել բոլոր ուժերը, կապելով իր հետ բոլոր կեդրոնները: Նպատակ դնելով Թուրքաց Հայաստանի քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւնը, «Դաշնակցութիւնը» մտել է այն կռուի մէջ, որ սկսել է ինքը ժողովուրդը Տաճկաց կառավարութեան դէմ, ուխտելով մինչեւ արեան վերջին կաթիլը կռուել հայրենիքի ազատութեան համար:

Միանանք ամէնքս ժողովուրդի հետ որ բարձրացրել է ազատութեան դրօշակը: Նա ով երես կը դարձնէ ժողովրդից եւ չի հետեւիլ նրան նա այդ ժողովրդի հակառակորդն է թշնամու դէմ:

Ուրեմն, եղբայրներ միանանք յանուն սուրբ գործի ընդհանուր թշնամու դէմ:

Եւ դուք երիտասարդներ, միշտ եւ ամէն տեղ վսեմ գաղափարների պաշտպաններ միացէք ժողովրդի հետ:

Եւ դուք ալեզարդ ծերունիներ ոգեւորեցէք ձեր որդոց եւ օգնեցէք նոցա ձեր բազմամեայ փորձառութեամբ:

Եւ դուք, հարուստներ, բաց արէք ձեր քսակները, զէնք հայթայթելու ժողովրդին, որ նա կարող լինի պաշտպանել իր կուրծքը որ բաց է արել թշնամու դէմ:

Եւ դու, հայ կին, ոգի ներշնչիր գործի մէջ:

Եւ դու, հայ հոգեւորական, օրհնիր ազատութեան զինուորներին…

Սպասելու ժամանակ չէ…

Համախմբուենք, Հայեր եւ քաջութեամբ առաջ տանենք հայրենիքի ազատութեան սուրբ գործը:

1890 Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պէտք է հպարտ ըլլալ, որ Դաշնակցութեան նման կազմակերպութեան մը անդամներն ենք:

(Իր վերջին խօսքերը) ԴՐՕ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻ՛ՒՆ…

Անուն խորհրդաւոր ու հմայիչ, որ կրցեր է, վաթսուն եւ եօթը տարիներէ ի վեր իրեն կապել հայութեան հոծ զանգուածը պատկառանք ներշնչել:

Ո՞ւր է սակայն խորհուրդը Դաշնակցութեան, ո՞ւր է անոր հմայքը:

Ո՞ւր փնտռել գաղտնիքը այն իրականութեան որ փոթորկալից երկար տարիներու արհաւիրքներու մէջէն անցած՝ այսօր նոյնքան զօրաւոր է եւ կենսունակ որքան երէկ:

Բանտ, կախաղան, աքսոր, արիւն ինչպէս նաեւ անհամար նահատակներ տալէ յետոյ, այժմ ան կանգուն է տակաւին, հպարտ, առիւծի նման ու միշտ պատնէշին վրայ:

Որովհետեւ Դաշնակցութիւնը հարազատ ծնունդն է հայութեան նոյնացած անոր էութեան հետ, մասնակից՝ անոր տառապանքներուն ու ցաւերուն:

Ան, իր արիւնը երբեք չէ սակարկած, ինկած է քաջաբար զէնքը ձեռին, ու ճակատը թշնամիին, արեւի տակ խաղաղ կեանք մը ապահովելու համար Հայոց աշխարհին:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր որ վեց հարիւր տարիներու ստրկութեան տակ տառապող ժողովուրդին գիտակցութիւն եւ հաւատք ներշնչեց եւ տուաւ ազատ եւ ինքնիշխան ապրելու իրաւունք:

Դարձեալ Դաշնակցութիւնն է որ մինչեւ այսօր ալ, գուրգուրանք ու պաշտամունք ցոյց կուտայ հայութեան բոլոր նուիրական սրբութեանց՝ լեզուին, պատմութեան, աւանդութեան եւ մանաւանդ անոր գոյութեան եւ հանդիսատին: Նուիրում եւ զոհաբերութիւն է Դաշնակցութիւնը:

Մէկ խօսքով, հայութիւն եւ դաշնակցութիւն անքակտելիօրէն նոյնացած են իրարու հետ, մին՝ մարմինն է, միւսը՝ սիրտը, որքան ատեն կ'ապրի մարմինը, պիտի գործէ սիրը, ու որքան զօրաւոր ըլլայ սիրտը, այնքան առողջ եւ կենսունակ պիտի ըլլայ մարմինը:

Հետեւաբար որքան ատեն որ գոյութիւն ունի Հայոց ժողովուրդը, այնքան ատեն պիտի ապրի Դաշնակցութիւնը:

Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

Ֆետայի՜…

Այս մէկ բառը պատռեց դարերի խաւարը ու հիմից փոխեց մեր կեանքի պատկերը: ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՃԱՄԲՈՎ

Հայրենիքը, եթէ՛ աշխարհագրական տարածութիւն է՝ հող ու ջուր, ծառ ու ծաղիկ, տեսանելի իրականութիւն, նա է նաեւ հոգեկան իմացականութիւն, գաղափարական ներշնչում: Մարդկային պատմութիւնը է փաստօրէն պատմութիւնը հայրենիքների, նրանց յարատեւման կամ նուաճումի:

Այն ազգերը, որոնք կարողացել են հայրենիքի յաւիտենական գաղափարով ապրել, կարողացել են յարատեւել, ըստեղծագործել, մեծագործել: Բոլոր նրանք որոնք անտեսել են Հայրենիքը, յանուն անձնական երջանկութեան կորել են պատմութեան թատերաբեմից եւ իրենց երկիրը դարձել է հող նուաճման:

Հայրենիքը պէտք է ապրել, զգալ, ներշնչուել: Բաւական չէ Փիզիքապէս պատրաստ լինել հայրենիքը պաշտպանելու, դա ժամանակաւոր կիսամիջոց է, անհրաժեշտ է հայրենիքը ապրել հոգիով, երազել, գաղափարօրէն տառապել նրա երջանկութեան համար: Հոգեկան աշխարհը աւելի յարատեւ ու կայուն է, քան իրական կեանքը:

Գաղափարները ծնունդ՝ հոգեկան տըւյանքի, դառնում են մտասեւեռում ու առաջնորդում սերունդները դէպի շարունակական մարտնչում, պայքար յանուն մնայունի, յաւիտենականի:

Ժամանակաւոր պարտութիւնները, հողից զրկուելը, կարճատեւ անյաջողութիւններ են միայն: Հայրենիքը հոգեպէս ապրող ժողովուրդները յամառ պայքարից յետոյ, նորից տէր են դառնում իրենց երկրին:

Հայութեան պետական վերելքին յաճախ յաջորդել են պարտութիւններ, նուաճումներ օտարների կողմից, սակայն մեր հայրենիքը դարձել է մոխրակոյտ թշնամիների դարերի մռայլ նուաճումները մեր հայրենի հողերի, լքումի են մատնել զանգուածները, սակայն գաղափարական նուիրուած սերունդները, լաւագոյն հատուածը ժողովուրդի, մնալով հոգեպէս աննուաճ, Մարաթոնի ջահը կրող ախոյեանի պէս, իրենց վսեմ աւանդները փոխանցել են յաջորդներին: Մամիկոնեանները, Ռուբինեանները, Խրիմները, Իսրայէլ Օրիները, Արշաւեանները, Րաֆֆիները հոյակապ օղակներն են հայութեան գաղափարական — իրար յաջորդող սերունդների: Հայութեան նրանք կարողացել են ներարկել հայրենիքի գոյութեան յաւիտենական գաղափարը: 19րդ դարը եղել է գաղափարների պայքարի եւ նուաճումի դար մեր ժողովուրդի համար:

Նորաստեղծ յեղափոխական կազմակերպութիւնները, առաջին հերթին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կարողացել են միատեղել մեր ժողովուրդը մէկ գաղափարի շուրջ, ստեղծել ազատ ու անկախ հայրենիք: Դաշնակցութիւնը՝ Մամիկոնեան շունչով թրծուած, կարողացել է հարիւր հազարաւոր Վարդաններ հրապարակ հանել, կռուելու համար հայրենիքի ազատութեան եւ յարատեւման համար:

Նրա հոյակապ խոյանքի շնորհիւ վերածնուել, վերակենդանացել է գերի Հայաստանը: Դաշնակցութեան գաղափարները խոր արմատներ են ձգել թէ երկրում, թէ արտասահման: Հայաստանի ազատութեան գաղափարը այսօր, շնորհիւ Դաշնակցութեան յարատեւ պայքարի, դարձել է սրբութիւն սրբոց մեր ժողովուրդի խոշոր մեծամասնութեան համար: Հոգեպէս նա ապրում է Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան գաղափարով, իսկ այդ գրաւական է յաջողութեան: Գաղափարական սերունդների եւ Դաշնակցութեան ցանկութիւնները պիտի իրականանան եւ նրանք կ'իրականանան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

Երիտասարդութի՛ւնը — գաղափարական շարժումներու եւ բոլոր [illegible] ձեռնարկներու յառաջապահ դրօշակակիրը:

Երիտասարդութի՛ւնը — խանդավառութեան եւ հերոսական անձնազոհութեան, յոյսի, հաւատի եւ բոլոր ազնիւ կիրքերու մարմնացումը:

Երիտասարդութի՛ւնը — բռնակալական զնտաններու եւ կախաղաններու մշտնջենաւոր ողջակէզը, ազատութեան հրդեհի յաւիտենական վառելանիւթը…

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

Ողջո՛յն այն թանկագին փաղանգին որ անխնայ սպառ դրաւ իր միտքն ու սիրտը, շնչասպառ իյնալով ազատութեան ճամբուն վրայ:

Եւ համբոյր այն անհամար եւ անանուն քաջերուն որ Դաշնակցութեան դրօշին տակ, կամ Դաշնակցութենէն առաջ, կամ անոր հետ զուգընթաց, կամ ուրիշ դրօշի տակ, կռուեցան մինչեւ վերջին շունչը, ազատութեան եւ հայրենիքի կարօտով:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ
ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒ ԴԱՍԸ

Ամենայն Սրբոց տօնն է, յիշատակներու եւ ցաւերու մելամաղձոտ իր թափորով.— Սիրելի դէմքեր՝ որոնք մոռցուած էին գուցէ, առօրեայ դժուարութեանց եւ մըտահոգութեանց ընթացքին: (Մեռելները կ'ապրին եւ, ինչպէս կ'ըսէր Համլէթ, մեռած՝ երկու ամիսէ ի վեր, եւ չմոռցուած տակաւին… մինչ, մեծ մարդիկ կը վերապրին): Այսօր, սիրելի դէմքեր կը տեսնուին կրկին, քիչ մը ջնջուած, ինչպէս ընտանեկան այն լուսանկարները՝ որոնք դեղնած են:

Աւանդութեանց անտառին մէջ, ուր հսկայ կաղնիներ կան, Ամենայն Սրբոց «տօնը» չէ կորսնցուցած անգա՛մ իր մէկ տերեւը, ինչպէս այդ ծառերը՝ ցուրտ աշուներու մէջ: Անոնք իրենց արմատները կը մխրճեն ժամանակին ու անջրպետին մէջ, սակայն մօտ են մեր սրտին: Որովհետեւ, բոլոր երկիրներու եւ բոլոր ժամանակներու մարդերը յարգած են իրենց մեռելները: Սուրբ պարտականութիւն, հանդէպ անոնց՝ որոնք կեանք տուին մեզի: Քիչեր կը խուսափին ասկէ: Ասիկա եղանակ մըն է նաեւ, որու միջոցաւ մեր անկեղծութիւնը ցոյց կուտանք մեռելներու հանդէպ, որոնց շառաւիղներն ենք: Այնպէս ենք մենք՝ ինչպէս էին անոնք. նոյն պարտականութիւնները ունինք: Հակառակ հովերուն եւ հոսմերուն պէտք է շարունակենք անոնց գործը: Պէտք է աշխատինք վանել ատելութեան զգացումը, որ պատճառն է բոլոր դըժբախտութիւններուն:

Այստեղ կը գտնուին քանի մը կէտերը մեռելներու տուած դասին: Կ'արժէ լսել զանոնք:

ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

''ԱԼԺ. ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ''Ի ԱՆԴԱՄՆԵՐ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ալժ. Ազատագրական Ճակատի անդամները անցեալ իրիկուն 20րդ Թաղամասի պանդոկի մը մէջ։

Երկու Հիւսիսային Ափրիկեցիներ տու–նի մը նրբանցքին մէջ զինակ մը դրած էին եւ կ'երթային, երբ ոստիկանները սկսան հետապնդել։ Հասան պանդոկ մը, որուն տէրէն մինչեւ յետին բնակիչը ապստամ–բական շարժումներու կը մասնակցէին։

Պանդոկը վերածուած էր կեդրոնատե–ղիի մը եւ հոն կը սպաննուէին նաեւ «դաւաճանած» Ափրիկեցիները։

× Անցեալ օր Պուլվար Սեւաստոպոլի վրայ մա–հափորձ մը կատարուեցաւ ծերակուտա–կան Անրի Պօժոյի վրայ։ Ալժերիոյ ար–մատական ներկայացուցիչը չվիրաւոր–ուեցաւ անգամ, բայց յարձակողները կա–րելի չեղաւ գտնել։

× Նոյեմբեր մէկին Ալժերիոյ ապըս–տամբական շարժումին երրորդ տարե–դարձն էր բայց այս առթիւ որեւէ դէպք չպատահեցաւ Ալժերիոյ մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Հոկտեմբերեան յե–ղափոխութեան քառասունըորդ տարե–դարձին առթիւ պատերուն վրայ զետեղ–ուած խորհրդային ղեկավարներու մեծա–դիր նկարները անհետացած են. կը մնան միայն Լենինի նկարները։

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ թերթի մը համաձայն, խորհրդային երկրորդ արբանեակը պիտի արձակուի Նոյեմբերի ընթացքին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ գիտուննե–րը պատրաստեցին արուեստական ար–բանեակի մը ծրագիրը, որ խորհրդային արբանեակէն աւելի կատարելագործուած է։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ զինեալ ուժերու ընդհա–նուր հրամանատար զօրավար Ամեր Մոսկուա հասաւ, ներկայ ըլլալու համար յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին տօ–նակատարութեան։

ՔՈՓԵՆՀԱԿԷՆ կը հաղորդեն, թէ ծո–վուն բացերը կորսուած է ձկնորսական նաւ մը. հակառակ եղած փնտռտուքնե–րուն՝ ոչ մէկ հետք գտնուած է։ Նաւուն մէջ կային 22 ձկնորսներ։

ՎԱԼԱՆՍԻ (Սպանիա) աղէտին զոհե–րուն թիւը բարձրացած է 3500ի, կը հա–ղորդեն կիսապաշտօնական աղբիւրներ։

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Եգիպտոսի գահընկէց արքան՝ Ֆարուք, ներկայիս խաղաղ կեանք մը կը վարէ. իր միակ զբաղումը՝ զաւակները դարձած են։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ պատահած երկրա–շարժի մը հետեւանքով երեք գիւղեր փը–լատակի վերածուեցան. վեց հազար հո–գի անապաստան մնացած է։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ամերիկեան դեսպանը, որ քանի մը օրէ ի վեր Ուաշինկթըն կը գըտ–նուի, չուտով պիտի երթայ իր պաշտօ–նին գլուխը. այս պարագան ցոյց կուտայ թէ Ամերիկայի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ տարակարծութիւններ չկան։ Միւս կող–մէ, կը հաղորդուի թէ լեհ-ամերիկեան տնտեսական գործակցութեան խորհըր–դակցութիւնները սկսած են Ամերիկայի Արտաքին նախարարութեան կեդրոնատե–ղիին մէջ։

ԱՐԱԲԻՈՅ վեհապետին բանբերը հեր–քեց այն զրոյցները, որոնց համաձայն Սէուտ պիտի ամուսնանար Լիբանանի վարչապետին 16ամեայ դարմուհիին հետ։

ԱՆԳԼԻԱՆԵԱՆ ՈՒԽՏԻ դիւանապետ Սիփաք, որ Ամերիկա կը գտնուի, Նոյեմ–բեր հինգին Լոնտոն պիտի երթայ եւ հինգ օր անգլիական կառավարութեան պաշտօ–նական հիւրը պիտի ըլլայ։ Ճաշի հրա–ւիրուած է Էլիզապէթ թագուհիին եւ վարչապետ Մաքմիլընի կողմէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ կացութիւնը միշտ լար–ուած կը մնայ։ Բանակը խիստ հսկողու–թիւն կը կատարէ մայրաքաղաքին մէջ, ուր չորեքշաբթի օր սկսաւ նոր Խորհրդարա–նին 11րդ ժողովը։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնը, —աւանդու–թեան համաձայն, նշուեցաւ Փարիզի մէջ։ Նախագահ Քոթի ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորի յուշար–ձանին վրայ։ Մեծ մարդոց շիրիմները ծաղիկներով լեցուած էին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20,30ԻՆ

MutualitéԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

24, RUE SAINT-VICTOR, MÉTRO : MAUBERT MUTUALITÉ

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿԵՐ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

ԶՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԵՒ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

— ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը —

— ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ —

Մասնակցութեամբ երգիչներ Քիփիէլեանի, Պօղոսեանի և Սերոբեանի ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Արտասանութիւն եւ կովկասեան պարեր

Պանեէօ – Քաշանի պարախումբին կողմէ

« ՀԻՆ ԿՌԻՒԸ », մենախօսութիւն՝ ընկ. Ե. Գրիգորեանի կողմէ

ՄՈՒՏՔ 100 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախորհրդակցական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի վարչու–թիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր նախագահ Միքայէլ Սարգիս–եանի կսկծալի մահուան առթիւ, հան–գուցեալին այրիին, զաւակներուն, եղբօր եւ ընտանեկան պարագաներուն։

ՇԱԽԻԼԻ եկեղեցիին վերաշինութեան, կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Պարէթ Բամ–պուքճեան տասը հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Օր. Զապէլ Իսպիրեանի մահուան առթիւ։

Տիկին Վէզիրեան հազար ֆրանք։

Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Եալըզեան (Սէն Ժերմէն) 34 մեթր կարմիր թաւիշ, նորակառոյց եկեղեցիին վարագոյրը շի–նելու համար։

ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

«Շանթ» թատերախումբը ղեկավարու–թեամբ Գր. Քէնտիրեանի կը ներկայացնէ Գր. Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», որ մեծ յաջողութիւն գտած է Նիսի մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱՅՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը կ'այցելէ այս կի–րակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.15ին, ըն–կերներ Ռուբէնի, Խատիսեանի, Շ. Մի–սաքեանի, Ա. Ահարոնեանի եւ Անդրա–նիկի շիրիմները։

Կը հրաւիրուին խումբին բոլոր անդամ–ները եւ համակիրները։ Հաւաքուիլ մէթ–րօ Կամպէթա, ժամը ճիշդ 15ին։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչական ժողովը այս երկուշաբթի, կէս օրէ վերջ ժամը 4ին։ Խիստ կարեւոր օ–րակարգ։ Կը խնդրուի վարչութեան օ–ժանդակ ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ Քափէ Րեժանս։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻ–ՐԱՅԻ Մարսիլիոյ ընդհ. անդամական ժո–ղովը այս կիրակի ժամը 3ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն (Պառ տիւ Կլոպ)։ Նիւթ՝ համա–րատուութիւն նիւթական եւ բարոյական, ղեկուցում պատգ. ժողովի, վարչու–թեան ընտրութիւն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Սիրանոյշ Մալեան երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի տան փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Էլիզ Քիւչիւքեանի մահուան առթիւ։

(Սատանայ «Յառաջ»էն)։

×

Այրի Տիկին Գոհար Վտարանդիի մահ–ուան առթիւ. Տէր եւ Տիկին Պարոնվարդ–եան, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 2500 ֆրանք, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէյսան–վիլէի օգնութեան կայանին։

×

Տիկին Գոհար Վտարանդիի ցաւակցա–կից մահուան առթիւ Օր. Ֆլորա Շէօհէյ–եան հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթերան–ներու ֆոնտին։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ե–րեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ՍՈՍԷԻԹԷ ՍԱՎԱՆԹ, 28 ՐԻՒ ՍԷՐՓԱՆԹ

Թիւ 1 սրահը Մէթրօ Օտէօն

Ֆրանսերէն կը խօսի՝

Փրոֆէսէօր ՍԱՅԻՏ ՆԱՖԻՍԻ

(Թեհրանի համալսարանէն)։

Նիւթ՝ «Հայերը եւ հայագիտութիւնը Պարսկաստանի մէջ»։

Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան պիտի արտա–սանէ հայերէն եւ պարսկերէն կտորներ։

Մուտքը ազատ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

16 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս

Քաղաքապետարանի սրահին մէջ Րիւ Վօլթէր

avec BORIS et son célèbre Orchestre Typique

Հայկական եւ ընտանեկան մթնոլորտ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

ՄՈՒՏՔ 400 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI 5 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8035 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3836

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՅԱՏՈՒԿ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԵՌԱԳԻՐ"Ը

Ինչպէս կ'ենթադրէինք, Վազգէն Ա.ի կողմէ Հոկտեմբեր 22ին Անթիլիաս ղրկուած «յատուկ կարեւոր հեռագիր»ը կը վերաբերի եղեր Ամերիկահայ Ազգային Թեմին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան միանալուն :

«Մարմարա» իր Հոկտեմբեր 27ի թիւով հրատարակած է զայն :

Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ հետեւելով Պոլսոյ Պատրիարքի օրինակին՝ իր հեռագրին մէջ չի բարեհաճիր կաթողիկոս տիտղոսը տալ Կիլիկիոյ ագլխաւոր Հայրապետին : Սակայն աւելի առատաձեռնութիւն ցոյց տալով, զայն կ'անուանէ «Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռակալ Ամենապատիւ Տ. Զարեհ Եպիսկոպոս» : Ուրեմն Բարձրաշնորհը դարձած է Ամենապատիւ, որ պատրիարքներու տրուած մակդիր է, իսկ Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկ. Փայասլեանը եղած է «Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռակալ :»

Այս յառաջդիմութիւնը յոյսեր կը ներշնչէ ապագային համար :

Իր «յատուկ կարեւոր հեռագրով» Վազգէն Ա. կը յայտնէ թէ՝ Հոկտեմբերի սկիզբը մամուլի հաղորդումներէն տեղեկացած ըլլալով, որ Ամերիկահայ Էջմիածնական Թեմի շարք մը եկեղեցիներ առնուած են Կիլիկեան Աթոռի իշխանութեան ներքեւ, իր «վրդովումն ու ցաւը» կը յայտնէ «այս աննախընթաց ոտնձգութեան եւ պատմականօրէն ստեղծուած կանոններու եւ իրաւասութեանց սահմաններու խախտման համար» :

Ու կ'աւելցնէ.

«Յանուն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ նաեւ հաւատացեալ ժողովուրդի այսու վճռապէս յետս կոչել Ձեր այդ որոշումը՝ ի սէր Աստուծոյ եւ ազգի» :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ի զուր կը վրդովուի եւ կը վշտանայ :

Անցեալ տարի երբ արտասահման կը գտնուէր, քանիցս թելադրուեցաւ իրեն, բերանացի թէ գրաւոր, որ էջմիածին վերադառնալէ առաջ կարգադրէ Անթիլիասի եւ Ամերիկայի խնդիրները : Այլապէս պատասխանատու պիտի ըլլայ պատմութեան առջեւ :

Ո՛չ մէկը կարգադրեց ոչ միւսը : Ընդհակառակն քաջալերեց Կիլիկիոյ ըմբոստ միաբաններն ու Զարեհ Ս.ի ընտրութեան հակառակորդները, պատճառ դառնալով, որ «երկփեղկում»ն ու պառակտումը խորանան Լիբանանի ու Սուրիոյ հայաշատ գաղութներուն մէջ :

Իսկ Ամերիկայի մեր հայրենակիցներուն մէջ համերաշխութիւն ստեղծելու համար ո՛չ մէկ ձեռնարկ ըրաւ : Մինչդեռ մէկ յատուկ կոնդակով կրնար խօսք հասկցնել «էջմիածնական» կոչուած քինախնդիր հատուածին :

Ցակոբ Խաչմանեան Հայրենիք օրաթերթի Փետրուար 7, 8 եւ 9 թիւերուն մէջ Սրտի խօսքեր ուղղեց Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի : Այդ խօսքերուն երկու երրորդը կը վերաբերէր Ամերիկահայ եկեղեցական տագնապին, որուն ստիպողական դարմանը կը սպասէր էջմիածնի Աթոռակալէն : Մեր ամերիկահայ ընկերը ի մէջ այլոց կը գրէր.

«Դուք հոգեւոր հայրն ու վեհափառ կաթողիկոսը Ամենայն Հայոց, հաւատարմատար Յիսուսի սկզբունքներուն ու պատուիրաններուն, չէ՞ք ընդունիր, որ Ձեր պարտքն է — նաեւ Ձեր իրաւունքը — հետաքրքրուիլ՝ այսքան երկար ատեն չալարանուած ու արհամարհուած Ձեր այս հօտով, զոր Սուրբ Էջմիածինը ատեր է առանց լսելու, դատապարտեր է առանց քննել ուզելու » :

Այս թելադրանքներուն եւ Սրտի խօս–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ

ԵՒ ՄԱՐԵՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ

ԱՆՀՈՒՆԻՆ ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒՄԸ ԵՒ ՀԵՐՈՍԻ ՄԸ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԸ

Ուշագրաւ խրախճանութիւն մը՝ Խ. Միութեան մէջ : Ճի՛շդ այն պահուն, երբ անձկութեամբ կը սպասուէր Պերլինի յաղթական մարեչալ Ժուկովի վերապահուած ճակատագրին մանրամասնութիւններ լսելու՝ Մոսկուա պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը հրատարակեց եւ միաժամանակ արձակեց արուեստական իր երկրորդ արբանեակը :

Անակնկալ մը՝ քանի որ խորհրդային գիտուններուն ծրագիրն էր նոր արբանեակ մը, — կամ արբանեակներ, — արձակել Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասուներորդ տարեդարձին տօնակատարութեան առեն, Նոյեմբեր եօթը :

Արուեստական այս երկրորդ արբանեակը նախորդէն շատ աւելի մեծ է եւ կատարելագործուած : Կը կշռէ 508.3 քիլօ ու երկրին շուրջ կը դառնայ 1500 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ : Արագութիւնն է՝ 8000 մեթր, մէկ երկվայրկեանի մէջ : Արբանեակին մէջ հաստատուած են գործիքներ՝ որոնք տեղեկութիւններ կու տան : Միաժամանակ շուն մը դրուած է մէջը, որ առաջին երկրայինն է՝ դէպի անհուն խոյացած :

Արբանեակը շինող գիտունները մեր ժամանակներու կարեւորագոյն այս գործը նուիրած են յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին : Ցիշենք որ կը կոչուի՝ մեծ Սպուտնիկ :

Զանազան երկիրներու մէջ, ինչպէս՝ Անգլիա, Գերմանիա, Զուիցերիա, մեծ Սպուտնիկին ձայնը յար եւ նման է նախորդին. — պի՛փ, պի՛փ, պի՛փ : Սակայն ամերիկեան նաւային ուժերու տարրալուծարանէն կը հաղորդեն, թէ արբանեակին տուած տեղեկութիւնները կարելի է հասկնալ :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտնեց, թէ արբանեակին մէջ զետեղուած բոլոր գործիքները շատ լաւ կը բանին եւ շան առողջական վիճակը լաւ է. ապահովուած է նաեւ անոր ուտելիքը :

Գիտնականները կը հաստատեն, թէ յաջողութիւն մըն է ասիկա : Մինչ նախորդը կը կշռէր 83.6 քիլօ եւ բարձրացած էր 900 քիլոմեթր, երկրորդ արբանեակին յանկարծական բարեփոխութիւնը (500 քիլօ, 1500 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ) արտակարգ երեւոյթ կը նկատուի :

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴԸ

Որքան մեծ Սպուտնիկին, նոյնքան ալ պզտիկ բարձրացաւ միջերկրային առաջին ճամբորդ՝ շան մասին, որ կը կոչուի Լայքա, Կուտրայվքա, կամ Տամքա : Խորհրդային գիտունները ամէն հաւաստիք կու տան, թէ «Օրիորդ» Լայքան պիտի չմեռնի, հարկ եղած ուտելիքները դրուած են իր քով եւ այն պահուն՝ երբ արբանեակը պիտի տարանջատուի, շունը անկարգելով պիտի վերադառնայ մեր մոլորակը՝ ողջ առողջ : Հակառակ տրուած այս ապահովութիւններուն, կենդանինե–րու պաշտպան ընկերութիւնները, Ճափոնի եւ Անգլիոյ մէջ, բողոքներ ներկայացուցին :

Ցիշեալ ընկերակցութեան Ճափոնի մասնաճիւղին նախագահը յայտարարեց, թէ վճռած են բողոքի խիստ նամակ մը ղրկել Խ. Միութեան, խեղճ անասունին պաշտպանութեան համար. մինչեւ իսկ, բաւ ան, այս հարցը պիտի դրուի 1958–ին Լա Հէյի մէջ բացուելիք նոյնիմաստ ընկերութեան միջազգային համագումարին առջեւ : Միւս կողմէ, Անգլիոյ ընկերութիւնն ալ որոշած է բողոքագիր մը ներկայացնել Մոսկուայի եւ իր բոլոր անդամներուն հրահանգած է, որ շարունակ հեռաձայնեն Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունը եւ իրենց անհատական բողոքները ներկայացնեն :

ԺՈՒԿՈՎԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒՄԸ

Մինչ այս մինչ այն, Մոսկուա, պաշտօնապէս, տեղեկութիւններ տուաւ նաեւ մարեչալ Ժուկովի մասին : Շաբաթ օր հրատարակուած զեկոյցով մը, կը հաղորդուի թէ Ժուկով արտաքսուած է համայնավար կուսակցութեան Նախագահական Խորհուրդէն (Պրեզիտիում) եւ Կեդրոնական Կոմիտէէն : Կը մեղադրուի, որ կուսակցութեան դերը տկարացուցած է բանակին մէջ, անտեսած է զինուորներու քաղաքական դաստիարակութիւնը, պայմանները օգտագործած եւ իր անհատին պաշտամունքը առաջ քշած է, չափազանցած է իր դերը՝ կարմիր բանակին յաղթանակին մէջ, մերժած է ընդունիլ քննադատութիւնները :

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Փրաւտա»յի համաձայն Ժուկով ընդունած է այս բոլոր մեղադրանքները :

Մեծ Սպուտնիկին արձակումը եւ Ժուկովի պարագան բազմաթիւ մեկնաբանութեանց դուռ բացած է դիւանագէտներու մօտ : Կը մտածեն, թէ Մոսկուա աճապարեց արձակել այս արբանեակը՝ որոշուած թուականէն առաջ, մարեչալ Ժուկովի հարցը մոռացութեան տալու համար : Այս ձեւով՝ հետաքրքրութիւնները պիտի երթային արուեստական արբանեակին եւ ոչ թէ Խ. Միութեան Պաշտպանական նախկին նախարարին, որ այլեւս հերոս մը չէ Մոսկուայի համար. տարիներ շարունակ Պերլինի յաղթական, Խ. Միութեան թիւ մէկ հերոս հռչակելէ վերջ, այսօր կը դատապարտուի ան, որ կարմիր բանակին յաղթանակին մէջ չափազանցած է իր դերը :

Ճիշդ է, որ Խ. Միութիւն անհունը յաղթահարեց, սակայն չկրցաւ յաղթահարել այն տխուր իրողութիւնը՝ որ գոյութիւն ունի իր սրտին՝ Կրեմլինի մէջ. — մաքրագործում, մեղադրանք եւ դաւադրութիւն, ի՛ր իսկ ընկերներուն եւ հերոսներուն դէմ :

Քնրուն միակ արդիւնքն այն եղաւ, որ «Հայրապետական Աթոռոյ պաշտօնական ամսագիր» էջմիածինի 1957 Փետր.–Մարտ թիւին մէջ խմբագրութեան կողմէ հրատարակուեցաւ երկարապատում յօդուած մը՝ ԽՕՍՔ Տիար Յ. Խաչմանեանին վերնագրով, առաւելապէս բողոքելու համար այս վերջինի այն ակնարկութեան դէմ թէ՝ «ամբողջ թեմն է որ բաժնուած է երկուքի : Եւ Մայր Աթոռը այդ կէսէն մէկուն միացած՝ միւս կէսին դէմ դիրք է ճշդած : Եւ այս բրած է, լսելով կողմերէն միայն մէկը — այն կողմը՝ որ պառակտում է ստեղծած » :

Վազգէն Ա. բաւ համարելով էջմիածինի այս յօդուածը — որուն անդրադարձած ենք ժամանակին — Փետրուարէն ասդին յամառած է ո՛չ մէկ լուրջ միջոցի դիմել իր ամէնէն կարեւոր թեմին մէջ միասնականութիւն ստեղծելու համար :

Եւ սակայն զգուշացուցած էին զինքը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՅԵԱՐ ԿՐՆԱՅ ՅԱՋՈՂԻԼ

ԱՆԿԱԽՆԵՐԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ

Ինչպէս յայտնի էր նախատեսուած երեսփոխան Կայեար այսօր երեքշաբթի պիտի ներկայանայ Ազգ. Ժողովին վաւերացնելու համար իր դահլիճը :

36 օր տեւող ծանր տագնապէ մը վերջ հաւանական կը թուի որ Կայեար յաջողի մեծամասնութիւն մը ապահովել :

Շաբաթ եւ Կիրակի վճռական դեր խաղցին Ընկերվարականներու եւ Անկախներու ժողովները :

Անկախները մեծամասնութեամբ ընդունեցան մասնակցիլ, մինչ Ընկերվարականները Կիրակի օր Փիւթոյի քաղաքապետարանին մէջ հաւաքուած, երկար վիճաբանութիւններէ վերջ միայն կրցան դրական պատասխան մը տալ :

Թեր ու դէմ կարծիքներ փոխանակուեցան երկար ժամանակ, նախկին նախարար Կաստոն Տեֆեռ բուռն յարձակումներ գործեց Անկախներու վրայ եւ քննադատեց նոր դահլիճին եւ մտական ծրագիրը : Նոյն ուղղութեամբ արտայայտուած են Ընտրի երեսփոխան Պուլէն, Սէնի Ցիւղիէ ինչպէս նաեւ Էտուար Տէփրէօ :

Ի վերջոյ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Կի Մոլէ կոչ մը ըրաւ իր ընկերներուն շեշտելով թէ այլեւս հարցը հոն չէ թէ «կառավարութիւնը մեզի ամէնէն մօտն է այլ քաջալերել այն որ ամէնէն քիչը հեռու է մեր մտահոգութիւններէն» :

Ի վերջոյ Ընկերվարական Ազգ. Խորհուրդը բանաձեւ մը քուէարկեց ընդունելով մասնակցիլ դահլիճին :

Նշանակուած վարչապետը շատ գոհ էր որ կրցած էր ապահովել բոլոր ազգային կուսակցութեանց մասնակցութիւնը եւ կը պատրաստուէր դահլիճը կազմել երկուշաբթի առտու :

Կիրակի իրիկուն արդէն կը խօսուէր որոշ նախարարներու մասին : Հաւանական է որ Լաքոստ պահուի Ալժերիոյ համար եւ Լըժէօն՝ Սահարայի համար : Ելմտական նախարարութեան համար ալ հաւանական կը թուի նախկին վարչապետ Պուրժէս – Մոնուրի :

Նոր վարչապետին ճառը պիտի տեւէ միայն քան վայրկեան, լայն ժամանակ պահելով որպէսզի պատասխանէ հարցումներուն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի գիշեր Միւթիւալիթէի սրահին մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ Դաշնակցութեան 67ամեակը : Կը նախագահէր ընկեր Գերասիմ Բալայեան, խօսք առին ընկերներ Հրանտ Սամուէլ եւ Վ. Իշխանեան : Կարպիս Աֆրիկեան կը ղեկավարէր գեղարուեստական ինքնատիպ եւ յաջող յայտագիր մը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կը յիշեցնենք այն ընկերութիւններուն, որոնք արձանագրուած են (րեժիսթրը տը քօմէրս) 1945 Ցունուար 1էն առաջ, որ պարտաւոր էին նորոգել իրենց արձանագրութիւնը Հոկտեմբեր 31էն առաջ :

Երկու ամսուան, նոր եւ վերջին պայմանաժամ մը տրուած է :

ՀՐԹԻՌ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գիտական տարեգրութեանց մէջ 1957 տարուան մեծագոյն նորութիւնը պիտի մնայ առաջին անդրմթնոլորտային հրթիռը, զոր Խորհրդ. Միութեան ճարտարագէտները հոկտեմբեր հինգին գիշերը Կասպեան ծովին հիւսիսէն հիւսիս–արեւելեան ուղղութեամբ արձակեցին եւ որ ահա երեք շաբաթէ ի վեր կը դառնայ անդադար երկրին շուրջ: «Սպուտնիկ» ռուսերէն բառը պիտի մտնէ համայնագիտարաններու մէջ իբրեւ երկրի առաջին արուեստական արբանեակը եւ իբրեւ առաջին յաջող փորձը տիեզերական ճամբորդութեան:

Եթէ Խորհրդ. Միութիւնն է որ առաջնութիւնը շահեցաւ ատոր գործադրութեան մէջ, չի նշանակեր թէ բոլորովին նորութիւն մըն էր ան, գիտական աշխարհին համար: Առանց ուզելու պզտիկցնել խորհրդային գիտուններու եւ ճարտարագէտներու հնարքին արժէքը (կը յիշուի Տոքթ. Ա. Ա. Բլագոնռաւովի անունը), պէտք է հաստատենք թէ հին ծրագիր մըն է որ գործադրուած է: Արուեստական արբանեակին գիտական հիմը կը կազմէ ձգողական ուժին բնական օրէնքը, որ Նեւտոն (1643 — 1727) անգլիացին գտաւ եւ կրցաւ հաշուել ի մէջ այլոց երկրի եւ լուսնի շարժումները: Երկիրը իրեն քաշող ուժ մը ունի. այդ է պատճառը որ առարկաները գետին կ'իյնան եւ երկինք չեն թռիր. բայց քանի հեռանաս երկրէն դէպի երկինք՝ այդ ձգողական ուժը կը պակսի: Միւս երկնային մարմիններն ալ ձգողական ուժ ունին եւ երբ առարկայ մը մնայ երկու ձգողական ուժերու միջեւեղի պարապին մէջ, այն ատեն պէտք է առկախ մնայ այնտեղ, ըստ առարկային մեծութեան եւ ծանրութեան կարելի է հաշուել երկրի մակերեսէն այն հեռաւորութիւնը, ուր այդ առարկան կրնայ առկախ մնալ: Եթէ կարելի ըլլայ այդ առարկային տալ շարժական ուժ մը, այսինքն հարուած մը, այն ատեն պէտք է որ տեսականօրէն ան դառնայ այդ շրջագծին վրայ «յաւիտեան»: «Յաւիտեան», որովհետեւ անդրմթնոլորտային (տիեզերական) շրջանին մէջ խոչընդոտներ չըկան, այսինքն չկայ օդ, որպէսզի պակսեցնէ շարժական ուժը, ինչպէս է մթնոլորտին մէջ:

Տեսական այս մտածումները եւ հաշիւները հին են. Նորութիւնը այն հնարքն է, որով կարելի է հաստատուն մարմին մը հասցնել մինչեւ անդրմթնոլորտային շրջագիծը: Այս տեսակէտով վերջին քսանամեակին մեծ յառաջդիմութիւն տեղի ունեցած է: Գերման ճարտարագէտներու եւ քիմիագէտներու կը պարտի աշխարհը հեռագնաց հրթիռներու զարգացումը: Պատերազմները ընդհանրապէս իրենց կործանիչ նպատակներով եւ չարաչար հետեւանքներով առիթ կու տան որ մարդիկ իրենց ամբողջ ճարտարութիւնը ի գործ դնեն պատերազմի յաջողութիւնը իրենց կողմին ապահովելու: Դրամ եւ ջանք չի խնայուիր այս պարագային: Այսպէս ալ Գերմանները, վերջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին Շթեթին նաւահանգիստին մօտ Փենըմիւնդըի մէջ ունէին փորձադաշտ մը եւ անկէ կ'արձակէին Անգլիոյ վրայ թռչող Վ1 եւ Վ2 կործանարար հրթիռները:

Երբ 1945ին հիթլերական Գերմանիան պարտուեցաւ, թէ Խ. Միութիւնը եւ թէ Ամերիկացիք փնտռեցին եւ ձերբակալեցին հրթիռներ պատրաստող գիտնականները եւ ճարտարագէտները եւ անընդմիջաբար լծուեցան ժրաջան աշխատանքի եղածը սորվելու եւ աւելի զարգացնելու գերմանական այդ գիւտը:

Ռազմական տեսակէտով ի՜նչ մեծ հեռանկարներ եւ ի՜նչ անսահման կարելիութիւններ կը բացուէին, հեռաձիգ զէնք, հեռուէն կործանել թշնամին: Արքիմետես հին դարուն կրցած էր — ըստ աւանդութեան — ամփոփել պրիսմակով արեւին ճառագայթները եւ այրել թշնամիին փայտաշէն նաւերը, հիմա, այս տեսակ հրթիռ մը, որ կրնայ թռչիլ ովկէանէ ովկէա՜ն ահա մեծ երազը ռազմագէտներուն:

Հրթիռներու սկզբունքը լուսավառութեան պարզ հրթիռներուն մէջ ալ կը գործադրուի. բայց ամէնէն ծանօթ երեւոյթը թնդանօթի մը արձակման առթիւ տեսնուած շարժումն է. երբ ռումբը դուրս թռի, կառքը դէպի ետ կը շարժի: Հրթիռներու մէջ ալ այս սկզբունքը կը գործադրուի: Հրթիռը, որ մեծ մոմի մը ձեւը ունի, կը պարունակէ իր խորխորին կողմը հրարձակ խողովակներ: Շարունակական պայթիւնով վեր կը բարձրանայ հրթիռը, հրուելով պայթեցուած կազերու դէպի ետ մղումէն: Որովհետեւ կարելի չէ միակ ընդունարանի մը մէջ ամփոփել այդքան վառելանիւթ եւ անվտանգ վառել մինչեւ վերջին կաթիլը (հեղուկ եւ հեղուկացուած վառելանիւթեր են) եւ թեթեւցնելու համար հրթիռին մար, մինչթռիչքի ընթացքին, այսօր կը շինուին բազմայարկ (եռայարկ կամ քառայարկ հրթիռներ):

Սպուտնիկը եռայարկ հրթիռի մը միջոցաւ անդրմթնոլորտային մարզին մէջ նետուած գունտ մըն է: Հրթիռին մէջ իրարու վրայ շարուած են կարգով հրթիռի շարժիչները եւ վառելանիւթի ընդունարանները: Երբ առաջին խումբը՝ հրթիռի շարժիչ եւ ընդունարան՝ իր գործը տեսնէ, ինքն իրեն կ'իյնայ գետին: Երկրորդ խումբը կը սկսի շարունակել բարձրացման գործը եւ զատուելով հրթիռին մարմնէն՝ կ'իյնայ վար: Երրորդը նոյնպէս: Իսկ հրթիռին ծայրը դրուած գունդը՝ Սպուտնիկը կը զատուի իր պահարանէն ու կը թռչի պարապին մէջ, բայց ոչ առանձին, քանի որ զինք պարունակող պահարանն ալ կը գտնուի նոյն պայմաններուն մէջ եւ երկուքը իրարմէ տարբեր արագութեամբ՝ ուրեմն իրարմէ շարունակ հեռանալով — կը դառնան երկրին շուրջ:

Տարի մը առաջ առիթ ունեցայ տեսնելու ցուցահանդէս մը Գերմանիոյ Հանոֆըր քաղաքին մէջ, ուր Ամերիկացիք ցոյց կուտային ամենայն մանրամասնութեամբ իրենց փորձերը արուեստական արբանեակ մը արձակելու: Այս արբանեակ գունդը ունէր ոտնագնդակի մը մեծութիւնը, կը պարունակէր ելեկտրոնական բազմաթիւ փոքր գործիքներ, որոնց միջոցաւ ոչ միայն պիտի հաստատուէր անոր թռիչքի շրջագիծը, այլ եւ կարելի պիտի ըլլար արձանագրել օդերեւութաբանական տուեալներ, տիեզերական ճառագայթացումներու քանակը եւ լուսանըկարել բարձրէն երկրին մակերեսը: Միջոցներ խորհուած էին որոշ ժամանակ յետոյ վար առնել զայն, բայց առանց վար առնելու ալ լուսանկարները փոխանցել դէպի երկիր: Իբրեւ մեծագոյն դժուարութիւն ցոյց կը տրուէր երկարակեաց ելեկտրական չոր «մարտկոց»ներու չգոյութիւնը, որով կը սահմանափակուէր արբանեակներու ինքնաշարժ արձանագրութիւններու կարելիութիւնը: Խորհրդային Միութիւնը Ամերիկացիներէն կանխեց իր «սպուտնիկ»ով:

Սպուտնիկի մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ չկան դեռ: Միակ աղբիւրը կը կազմէ Մոսկուայի «Գիտութիւն եւ Կեանք» պարբերաթերթը, ըստ որուն արբանեակը 83·6 քիլոկրամ կը կշռէ եւ գունդ մըն է չորս հակադիր սուր ընկալուչներով. հասցուած է 900 քիլոմեթր բարձրութեան եւ ստացած է 28·800 ժամական քիլոմեթրի շարժական հարուած մը: Թէեւ կ'ենթադրուէր թէ շատ երկար պիտի չկարենայ մնալ իր դիրքին վրայ, բայց նախատեսուած խոչընդոտները, աստղներու եւ երկնային մարմիններէ երկիր թռչող կտորուանքներու անձրեւը, կամ չեն հանդիպած իրեն եւ կամ մեծ ազդեցութիւն չեն գործած իր ընթացքին վրայ: Անհաւանական չէ որ Սպուտնիկը դեռ շատ երկար ատեն դառնայ երկրին շուրջ:

Որքան ատեն որ այս փորձը զուտ գիտական հանգամանք ունի, ոչ մէկը պէտք է նեղուի եւ իրար անցնի: Բայց հարցը արուեստական արբանեակի մը գոյութիւնը չէ, այլ այն իրողութիւնը, որ Խորհրդային Միութիւնը ի վիճակի է հեռաձիգ եռայարկ հրթիռներ արձակելու, որով կարելի է Ուրալի եւ Կասպեան ծովուն միջեւ հաստատուած կայանէ մը ռմբակոծել որեւէ կէտ աշխարհի վրայ: Այսպէս կրնայ հրթիռ մը Մոսկուայէն մինչեւ Նիւ Եորք թռիլ երեսուն վայրկեանին... Ասկէ զատ միջազգային օրէնքներու եւ ցարդ սրբազան պատուած գերիշխանական իրաւունքներու հարցեր կը ծագին: Արուեստական արբանեակ մը կը դառնայ 900 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ: Ո՞վ է տէրը տիեզերքի պարապութեան: Արուեստական արբանեակը կրնայ լուսանկարել, որով ռազմական գաղտնիքներ կը յայտնուին հակառակորդ կողմին: Ո՞վ կրնայ արգելք դնել: Ո՞ւր կը մնան սահմաններու անձեռնմխելիութիւնը եւ պետութիւններու գերիշխանութիւնը:

Ահա քաղաքական հարցեր, որոնք հրթիռներու եւ արուեստական արբանեակներու գոյութեամբ մէջտեղ եկած են եւ գալիք տարիներուն աշխարհը կառավարելու ձգտող պետութիւններուն մեծ հոգեր կրնան պատճառել:

ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ԱՌՋԵՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Փոքր Ասիոյ գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ, համայնավար կուսակցութիւնը կազմուած է Քիւրտերու կողմէ: Համայնավար պարագլուխներ են Պեքթաշ (Սուրիա) եւ Շատիրչի (Իրաք), երկուքն ալ՝ Քիւրտ: Պարսկաստանի մէջ այդ շարժումը վերջ գտաւ Ղազի Մուհամէտի սպանութեամբ: Սակայն, անոր գերեզմանին վրայ թարմ ծաղիկներ կան միշտ, անծանօթ ձեռքերու կողմէ դրուած...:

Խ. Միութիւնը լրջօրէն հետաքրքրուած է Քիւրտերով: Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի մէջ, այցելութիւն տուի քրտական թերթերուն, որոնք միակն են իրենց տեսակին մէջ, ամբողջ աշխարհի վրայ: Ազրպէյճանի մէջ կը ծաղկի քրտական գրականութիւն մը: Պաքուի մէջ բազմաթիւ առիթներով տեսած եմ քիւրտ հայրենասէրներ:

1947 Յուլիսին, երբ պարսկական Քիւրտիստան գացած էի, շուրջ անցուդարձեր կատարուեցան, Իրաքի Քիւրտերու ղեկավարը, Մուսթաֆա Պարզանի, հազարաւոր զինեալ մարդոց գլուխն անցած Արաքսը անցաւ եւ ապաստանեցաւ Խ. Միութիւն:

Անկէ ի վեր՝ ոչ մէկ լուր Պարզանիէ, սակայն տարագիրները կը հաստատեն, թէ Նախիջեւանի մէջ հրամանատարն է բանակի մը, որ կազմ ու պատրաստ հրահանգի կը սպասէ: Պոլսոյ մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, խորհրդային ռազմանաւերը, որ գացին Լաթաքիա, քիւրտ քարոզիչներ կը տանէին:

Այս բոլորին հետ, կարեւորագոյն շարժումը կը կատարուի Արարատի ստորոտը: Խորհրդային Հայաստանը, Էջմիածինի հետ, արտաշխարհի Հայութեան համար հմայիչ բեւեռ մը եղաւ: Հայաստանի համալսարանը, թերթերը եւ մատ–

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

« Դատական Նախարարութիւն

Ակնարկելով ձեր 20 – 1 – 956 թուակիր եւ համար 876 գրութեան, եւ վերահաստատած ըլլալէ ետք նաեւ պետական քննիչ Պ. Հասան Թալալա՛ի 18 – 19 – 955 եւ 155–55 համար տեղեկագրին որ կը վերաբերի Հալէպի Գաւառական Ժողովի ընտրութեանց շուրջ Հալէպի Հայ ժողովուրդին անդամներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող վէճին եւ վերաքննելէ ետք յարակից թղթածրարը, ինչպէս նաեւ անոր մէջի բոլոր յուշագիրները, ազերսագիրներն ու փաստաթուղթերը, տարակարծիք երկու կողմերու յայտարարութիւնները (ըլլան անոնք վիճող կողմերէն թէ պետական քննիչի առջեւ կատարուած յայտարարութիւններ ի մասին Հալէպի Հայ Օրթոտոքս Համայնքի ներկայ Գաւառական Ժողովի ընտրութեանց օրինաւորութեան կամ անոր ապօրինութեան) կը յանգինք այն հաստատումին, թէ,

Գաւառական Ժողովի կազմութիւնը, բացի ձեւական քանի մը թերութիւններէ, թերութիւններ որոնք հիմ չեն կըրնար կազմել յիշեալ ժողովը ապօրէն նըկատելու, եւ հիմնուելով Հայ Համայնքի Սահմանադրութեան վրայ, կարելի է վերջին մէկ հինգերորդի ընտրութիւնը կատարել: Ինչ որ բերած են ընդդիմադիրները որպէս փաստարկութիւն, ոչ միայն անընդունելի է, այլ պէտք էր ժամանակին հաղորդուէր պատկան իշխանութիւններուն· այն իշխանութիւններուն որոնք նախատեսուած են վերոյիշեալ սահմանադրութեան մէջ (ընդգծումը մերն է ՀԱՍԿ):

Ինչ կը վերաբերի պետական քննիչի տեղեկագրին, ի մասին այն անպատեհութիւններուն որոնք լրացուցիչ ընտրութիւններու պարագային կրնան ծագիլ, երկու կողմերու միջեւ գոյութիւն ունեցող բուռն հակամարտութեանց պատճառաւ, այս խնդրին լուծումը կը վերաբերի Վարչապետութեան:

Իրաւական Գործերու Վարչութիւն
Բնագրի համապատասխան պատճէն

18 – 2 – 956 Կնիք եւ դրոշմաթուղթ

Վեհափառ Տ. Վազգէն Կաթողիկոսի Անթիլիաս ներկայութեան ժամանակ բաշխուած սոյն պաշտօնական գրութիւնը, որ պետական մանրազնին քննութեան մը արդիւնքն էր, առանց երկդիմութեան կը յայտնէր երկու անվիճելի իրողութիւն:

Ա. Թէ Բերիոյ Թեմին Գաւառական Ժողովը օրինաւոր մարմին մըն է եւ անկէ բխած պատգամաւորները, անդամ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորական ժողովի, օրինաւորապէս կը ներկայացնեն իրենց Թեմը:

Բ. Թէ Ազգ. Իշխանութեանց գործունէութեան մասին որեւէ բողոք կրնայ լըսելի դառնալ սահմանադրութեամբ նախատեսուած մարմիններու մօտ, գործադրութեամբ օրինական տրամադրութեանց: Սուրիական կառավարութիւնը, փաստական կերպով կը զգացնէր «կամապաշտ»ներուն, թէ ինք, (Սուրիական կառավարութիւնը) յարգողն է Օրէնքին եւ զԱյն կը գերադասէ ընթացիկ հաշիւներու եւ ընթացիկ մարդոց հասարակ միտումնաւորութիւններէն: Անկարելի էր եւ բաղձալի, որ ՀԱՅ մարդիկ ցոյց տային այնքան պատկառանք Օրէնքի հանդէպ, որքան ցոյց տուին անկողմնակալ եւ անշահախնդիր պետական պաշտօնեաներն ու մարմինները: Չեղաւ այդպէս, «կամք»ը եւ «ես»ը, փորձեցին դնել օրէնքին տեղ հայ համայնքէն ներս, խորապէս եղծելով Հայց. Եկեղեցւոյ ժողովրդավարական նկարագիրը եւ խախտելով հաստատուած ընտրական բոլոր աւանդութիւններն ու օրէնքները: —

Բ. ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՅՔԱՅՈՒՄ. —

Թեմերու քայքայման ծրագրեալ աշխատանքին առընթեր, «կամապաշտ» ընդդիմադիրները լծուած էին այլ կերպ գործունէութեան մը, նոյնքան պախարակելի, եւ վտանգաւոր՝ Կիլիկեան Աթոռին համար: Կիլիկեան Միաբանութիւնը, իր վերակազմութեան առաջին օրերէն սկըսեալ, ջանացած էր գերծ մնալ արտաքին ազդեցութիւններէ եւ հոգածու եղած էր որ Ազգը յուզող խնդիրները արձագանգ չգտնեն Ս. Աթոռէն ներս: Կերպով մը, Կաթողիկոսութիւնը վեր մնացած էր վէճերէ, որոնք Միաբանութեան հետ անմիջական աղերս չունէին: Միաբանական ժողովներու կամ պատահական հանդիպումներու ընթացքին, մինչեւ որոշ թուական մը, հոգեւորականներու միջեւ տիրեց աննախապաշար ոգի եւ Ս. Աթոռի հանդէպ զուրգուրալից վերաբերմունք: Հակառակ պաշտօններու պարտաւորութեանց, վանքէն ներս խաղաղ եղբայրութիւնը եւ սէրը տիրական էին: Կազմակերպուած ու խաղաղ գործունէութիւն մը ի սպաս Հայց. Եկեղեցւոյ դիւր չէր գար, սակայն, խափանարարութեան հետամուտ ուժերու: Պէտք էր ամէն գնով, պառակտել միաբանութիւնը եւ զայն մաքրել «անբարեյոյս» տարրերէ, որոնք չէին կրնար ճկիլ «կամք»ի առջեւ եւ մէկ կողմ թողուլ խիղճ, օրէնք, Հայց. Եկեղեցւոյ եւ Հայ ժողովուրդի շահ, եւն.:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(7 Տար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ »

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

ԼԻՈՆ, (Յատուկ) — Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը տեղի ունեցաւ Մայիս 26ի Շաբաթ իրիկունը երրորդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, եւ հակառակ գումի համաճարակին, որ ամէն տան մէջ իր ցաւատանջ մուտքը գործած է, լիոնահայութիւնը փութացած էր գալ լսելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքը, եւ իր յարգանքի տուրքը տալու բոլոր այն յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն, որոնք իրենց անձը զոհեցին ու ծառայեցին հայ ժողովուրդին :

Օրուան նախագահ ընկեր Թադւոր Այվազեան, հանդէսը բացուած յայտարարեց, հրաւիրելով Նոր Սերունդի անդամները երգելու «Մշակ Բանուոր»ը, ապա շարունակելով իր խօսքը ըսաւ. — « 36 տարիէ ի վեր տարագիր է Դաշնակցութիւնը ինչպէս հայ ժողովուրդը, աշխարհի ուժերը բաժնուած են երկուքի, եւ այդ ազդեցութեան պայքարին մէջ պզտիկ ժողովուրդները կը տրորուին, այդ պզտիկներէն մէկն ալ մենք ենք անդաստական օտար ափերու վրայ, Դաշնակցութիւնը ըրաւ իր կարելին, այս ժողովուրդին գոյութեան եւ բարելաւութեան համար, ի գին ամէն զոհողութեան » :

Գեղարուեստական յայտագիրը ճոխ էր : Իրենց մասնակցութիւնը բերին արտասանութիւններով ու ջութակով, Պ. Պ. Գրիգոր Վահան, Յովհաննէս Պէրպէրեան, Տիկին Արփիկ Սարը Կարապետեան եւ երգերով՝ Տիկին Մարի Կարապետեան եւ Օր. Ասրինէ Պապայեան, բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու : Յայտնութիւն մը եղաւ լիոնահայութեան համար երիտասարդ աֆօրտէօնիստ Պ. Ալպէր Այանեան, Ս. Էթիէնէն որ վարպետօրէն նուագեց երկու դասական կտորներ, խլելով բուռն ծափեր :

Օրուան բանախօսն էր մեր երիտասարդ ուժերէն, ընկեր Ժիրայր Միրիճեան, որ խանդավառութեամբ եւ սահուն հայերէնով պատկերացուց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագումը եւ զայն նմանցուց Հայոց արութեան աստուծոյն Վահագնի եւ եզրակացուց. — «Հայոց պատմութիւնը եղած է արութեան եւ հերոսութեան շրջան մը, սեղծագործ ժողովուրդ եղած ենք, վկայ մեր վանքերը եւ մեր բարձր մշակոյթի, վկայ մեր Նարեկը եւ Նարեկացին : Արութեան այդ գիծը կը հասնի մինչեւ մեր օրերը, հայ ժողովուրդը ոչ մէկ ժողովուրդի առաջ գլուխ ծռելու պատճառ չունի, Նոր օրերու Նոր վահագնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է եւ իր խորհրդանիշը «մահ, կամ ազատութիւն», Հայաստանի հողը, Դաշնակցական հայդուկներու աճիւնով է շաղախուած, եւ անոր դաւանանքը հայ ժողովուրդի դաւանանքն է, ու քանի որ հայ ժողովուրդը անմահ է ու Մասիսի պէս վեհ, պիտի ապրի յաւիտեան : Ընկերը յետոյ անդրադառնալով ներկայ քաղաքական կացութեան եւ մանաւորելով, իր տեսութիւնը Հայաստանի արդի վարչաձեւի մասին, վերջացուց իր խօսքը ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Աւետիք Իսահակեանի հետեւեալ տողերով.

— « Արարատի ծեր գմբէթից՝ դար է
եկել, վայրկեանի պէս, ու անցել …
Հերթը մի պահ քո՛նն է հիմա,
Դո՛ւ էլ նայիր սէգ ճակատին ,
Ու անցիր » :

Երիտասարդ բանախօսը, բուռն ծափերու մէջ վերջացուց իր խօսքը եւ Նոր Սերունդի «Յառաջ Նահատակ» քայլերգով, նախագահը փակեց այս հանդէս տօնակատարութիւնը :

Ժողովուրդը բաժնուեցաւ սրահէն անգամ մը եւս սրտապնդուած ազգային ըղձացումներով ու լաւատեսութեամբ :

Յ. Հ.

ւորմաննները տարագիր իրենց հայրենակիցներուն մօտ հմայք մը ունին, որ հետզհետէ քարոզչութեան կը վերածուի :

Երեւանի մէջ հաստատեցի, թէ Եւրոպայէն ու Ամերիկայէն գաղթած Հայերը կը զղջան : Սակայն անոնցմէ շատեր, որ կուղային խաղմական երկիրներէ, գոհ են, որովհետեւ այլեւս կը գտնուին Համբաւեալութեան մը մէջ, ուր, սահմանադրականօրէն, երկրորդ կարգի քաղաքացիներ չեն :

Հայաստանի հանրային կարծիքը, ինչպէս նաեւ պաշտօնական շրջանակները երբեք չեն դադրած յուսալէ, որ Թուրքիոյ կցուած նահանգները պիտի առնեն կըր — կին : Թէեւ 1953ին այդ պահանջը ետ առնուեցաւ Մոսկուայի կողմէ, սակայն կը կարծուի, թէ Թուրքեւռուս նոր լարուածութիւնը առիթ մը պիտի ըլլայ, որ այդ խնդիր դարձեալ առաջ քշուի :

Պիտի գայ օր մը, երբ ալնաւորներու գերեզմանները պիտի բացուին, Արտաւազդ դուրս պիտի ելլէ Մասիսի անդնդախոր վիհերէն, Լուսաւորչի կանթեղը՝ Արագածի եւ Սեպուհի բարձունքներուն վրայ նորէն պիտի սկսի պլպլալ բոլոր մահկանացուներու աչքին եւ վերջապէս Մհերը, Սասունցի Դաւիթի գիւցազն զաւակը, Ագռաւի քարին ժայռէ դուրս հրելով, լոյս աշխարհ պիտի գայ Արծրունիներու թագաւորութիւնը վերականգնելու : Այն օրը պիտի վերնայ անէծքը Անիի վրայէն, Հազարումէկ եկեղեցիներու զանգակները պիտի ղօղանջեն եւ մեռած մայրաքաղաքին փառքը նորէն պիտի սկսի ճաճանչել Արարատեան դաշտին վրայ :

Ա. ՎՌԱՄԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԸ ԵՒ ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Հոկտեմբեր 29ի օրը յիշատակելի օր մը եղաւ Դպրոցասէրի ուսուցչութեան եւ աշակերտութեան համար : Դասախօսութիւններէն ետք տեղի ունեցաւ յիշատակի եւ յարգանքի ոգեկոչում մը, ողբացեալ բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանի համար :

Ուսուցչութեան, ներքին պաշտօնէութեան եւ աշակերտութեան ներկայութեան, տեսչուհի Օր. Հ. Գարադաշեան հաւաքոյթը բանալով, քանի մը խօսքով ողբացեալ բանաստեղծին գրուատիքը ըրաւ, խօսքը տալով Հայերէնի եւ հայ գրականութեան դասախօս, Մ. Պարսամեանի, որ հետեւեալ կերպով ներկայացուց «Աբու-Լալա Մահարի» ծանօթ բանաստեղծութեան հեղինակը :

« Այսօր ձեզի պիտի չխօսիմ աշակերտութեան պարտականութիւններուն եւ կարգապահութեան մասին : Հայ Գրականութիւնը մեծ եւ անփոխարինելի կորուստ մը ունեցաւ : Հայաստանի մայրաքաղաքին, Երեւանի մէջ իր աչքերը փակեց սիրուած ու յարգուած բանաստեղծ, Աւետիք Իսահակեան, շրջապատուած հայ գրագէտներու կողմէ : Աւելի քան 82 տարեկան, տակաւին վերջին անգամ իր գրիչը կը նուիրէր ուրիշ բանաստեղծի մը ծննդեան վաթսունամեակին, գրելով եղբայրական տողեր Եղիշէ Չարենցին, ինչպէս նաեւ իր ողջոյնները կըղրկէր Փարիզահայ մտաւորականներուն ու գրագէտներուն :

« Երկար տարիներ արտասահմանի մէջ ապրելէ ետք, բախտը կ'ունենար հաստատուելու հայրենիքի մայրաքաղաքին մէջ, դառնալով ամէնուն սիրուած վարպետը :

« Աւետիք Իսահակեանի գրական եւ բանաստեղծական վաստակը բաւական մեծ է : Գրած է բանաստեղծութիւններ, վիպակներ, հէքեաթներ, ինչպէս նաեւ վէպ մը : Ան կը պատկանէր մեր գրականութեան արեւելահայ հատուածին : Դուք տակաւին առիթներ պիտի ունենաք ծանօթանալու իր գործին : Հպարտ եղէք որ հայ ծնած էք, ինչպէս հանգուցեալ բանաստեղծը, որ պատիւ կը բերէ մեր ժողովուրդին : Հակառակ փոքրաթիւ ժողովուրդ մը ըլլալնուս, մեր մշակոյթով, մեր անցեալ պատմութիւնով, ոչ մէկ կերպով ետ կը մնանք միւս քաղաքակիրթ ժողովուրդներէն : Աւետիք Իսահակեանի անձը եւ գրականութիւնը ամէնէն կենդանի վկայութիւնն են այս տեսակէտով» :

Երկու աշակերտուհիներ արտասանեցին «Կտակը» եւ «Արարատ»ի նուիրուած քերթուածները : Աշակերտական այս ոգեկոչումը փակուեցաւ Դպրոցասէրի քայլերգով, զոր ամբողջ աշակերտութիւնը երգեց :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՄԵՐ ՍՈՒՐԲԵՐԸ

Տօն է այսօր բոլոր ազգի սուրբերուն, հիներուն ու նորերուն որոնք բան մը ըրած եւ աշխարհը ձգած – գացած խոր կը ննջեն ամէն մէկը իրենց տեղը :

Այն սուրբերուն որոնց շատերը եղած են մենակեացներ, եւ մարտիրոս իրենց կեանքով, հոգիներ փրկած եւ կրօնի սիրոյն աշխարհ թողած, քանիներ ալ նահատակուած ու սրբացած :

Գալով մեզի, մենք ալ ունեցած ենք հինէն ի վեր այն սուրբերէն, որոնք տուն տեղ թողած, հաճոյք, դրօսանք, հանգստութիւն ետին ձգած ոգնած են գիշեր, ցերեկ, կրօնի սիրոյն, ազգի սիրոյն, մեկուսացած, լեռ, ձոր ինկած գիրքեր գրած ու տառապած ցամաք հացով, ձէթի ևւղի ճրագներով, անմահութեան արժանացած :

Իսկ անկէ վերջ ուրիշ մարդիկ, ուրիշ սուրբեր, գաղափարի ուխտաւորներ եկան, անցան ու խաչի տեղ զէնքի փարած տառապեցան, մարտնչեցան, կամ մահ ըսին կամ ազատութիւն, բանտեր մտան, աքսորուեցան բայց ճակատնին միշտ բաց եղան :

Անոնք ալ սուրբեր եղան, ոմանք յայտնի, ոմանք անյայտ, շատերն իսկ առանց թաղման, անգերեզման եւ մարդ չի գիտեր թէ ո՞ւր մնացին, ո՞ւր ինկան …

Իրական սուրբեր էին որոնք Ազգին ցաւերովը միշտ ապրեցան ու անոր սիրոյն այդ ճամբուն մէջ ալ աչքերնին բաց թողին աշխարհ :

Բայց թողին իրենց ետեւ յիշատակ մը անմոռաց, որ կը մնայ յաւէտ մեր սրտերուն խորը :

Ի՞նչ կ'արժէ կեանքն առանց գործի, առանց որեւէ մէկ զոհողութեան մեծ թէ փոքր, բարոյական, ֆիզիքական թէ նիւթական իր ժողովուրդին համար, որպէս զի երբ չուէ այս անցաւոր աշխարհէն, գոնէ անանց մնայ իր անունը, բան մը ըրած ըլլալու գոհունակութեամբ, յիշուելու համար անոնց կարգին որոնք գացին :

Սուրբերու տօնն է այսօր, օրհնենք անոնց յիշատակը որոնց շնորհիւ մեր Ազգը կը պայծառանայ եւ հետեւինք անոնց կեանքին, ընելու մեր կարելին, հետք մը ձգելու, ակօս մը փորելու, որպէսզի հողը պարարտանայ եւ ազգը ծաղկի, ուռճանայ …

Երանի անոր որ այդ մշակներէն մին կ'ըլլայ ու կը սրբանայ … ՄԷՆ–ՍԷ

Հայը պիտի ապրի՛, հակառակ դահիճներուն եւ հակառակ իր աչքին տակը բուսած կորեկին : Հայը պիտի ապրի ժողովուրդներու սիրադօտ շղթային մէկ օղակն ըլլալու համար : Ա՛յս է մեր բոլորիս յոյսը. յոյս մը, զոր մուրճով կռեցինք, ինչպէս մեր պապերէն մէկուն նիզակը, որ նպատակին կը դիմէր, օդին եւ արեւուն մէջ երգելով :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԳ.

ՎՀՈՒԿԸ

— Ի՞նչու չես խօսում :
— Ի՞նչ խօսեմ :
— Մենք պէտք է հեռանանք այստեղից : Դու չե՞ս ցանկանում գնալ քո մօր մօտ :
— Ես ցանկանում եմ ձեզ մօտ մնալ :
— Թող տուր մեզ, Ֆարհատ, գնա մօրդ մօտ, մխիթարէ նրա անբախտութիւնը : Հեռացիր մեզանից : Մենք գլխից ձեռք վեր առած մարդիկ ենք… : Մեր նաւը դեռ մրրիկների մէջ է գնում . ո՞վ է իմանում, ի՞նչ կը լինի նրա վերջը… : Քեզ վիճակուած է բախտի աւելի խաղաղ բաժինը, Ֆարհատ, գնա, պսակուիր Սօնայի հետ, նա քեզ սիրում է, նրա հետ ուրախ կ'երթայ ձեր կեանքը : Սօնան լաւ աղջիկ է :

Վերջին խօսքերը շարժեցին իմ սիրտը եւ ակամայ արտասուքը թափուեցաւ իմ աչքերից : Կարօն այնպէս ձեւացրեց, թէ չէ տեսնում եւ շարունակեց իր խրատները :

— Յիշում ե՞ս, Ֆարհատ, երբ մենք դեռ վարժատան մէջն էինք, շատ անգամ ասում էինք միմեանց . «մենք եղբայրներ ենք մենք պէտք է միասին աշխատենք եւ միասին վայելենք մեր վաստակը» : Ես ունեմ այժմ մի փոքրիկ գումար, ահա այս քսակի մէջն է, առ քեզ եմ տալիս, նա ինձ պէտք չէ : Այս գումարով դու կը գնես քեզ համար մի կտոր հող, կը սարքես մի արօր, քո ձեռքով կը մշակես քո հողը : Քաղցր է վաստակը, երբ մարդ ստանում է իր սեպհական հողից :

Ես յետ մղեցի քսակը, պատասխանելով .

— Յիշում եմ բոլորը, ինչ որ ուխտեցինք դեռ դպրոցում եղած ժամանակ : Բայց դու, եղբայր, մոռացել ես մի բան, մենք երդուեցինք եւ օգնել միմեանց ամէն փորձանքների մէջ մեր կեանքում :

Այժմ ես ի՞նչպէս կարող եմ հեռանալ քեզանից, երբ դու ինքդ ասում ես, թէ « ձեր նաւը մրրիկների մէջ է գնում… » :

— Այդ ուղիղ է : Բայց ես ի՞նչ իրաւունքով կարող եմ քեզ քարշ տալ այն փորձանքների մէջ, որոնք ես ինքս պատրաստել եմ ինձ համար… :

— Ինձ համար մի եւ նոյն է, թէ ով է պատրաստել :

— Բայց դու գիտե՞ս, որ ես այս աշխարհում կորցնելու ոչ ինչ չունեմ . իսկ քեզ կարօտ են՝ մայրդ, քոյրերդ եւ վերջապէս Սօնան : Դու չե՞ս մտածում ազատել նրան . չէ՞ որ, նա գերի է իր հօր, այն վայրենի հօր ձեռքում :

— Ես մտածում եմ… ես մինչեւ անգամ խոստացել եմ ազատել նրան… : Բայց ես նրան կ'ազատեմ, քեզանից չբաժանուելով :

— Լաւ, ասաց նա խռովեալ ձայնով : — Այսուամենայնիւ, դու պէտք է ընդունես այս քսակը . ուղարկիր մօրդ, թող նա քաղցած չմնայ, գուցէ դու երկար բաժանուած կը մնաս նրանից … :

Ես հրաժարուեցայ, խնդրելով, որ նա ինքը կարգադրէ որպէս ցանկանում է :

Կարօն համաձայնուեցաւ : Բայց ես նկատեցի, թէ որպէս վառւում էին նրա լի վրդովմունքով աչքերը եւ ինչպէս անհանգիստ կերպով բաբախում էր նրա կուրծքը : Երեւում էր, խիստ ծանր էր նրա այն համաձայնութիւնը, որ տուեց ինձ իր մօտ պահելու համար … :

— Դու պիտի ընդունես մի քանի պայմաններ, Ֆարհատ :
— Ամէն բանի յօժար եմ ես :
— Լսիր . — քո աչքերը իբր թէ ոչինչ չեն տեսնում, թէեւ շատ բաներ պիտի տեսնես :
— Ես ինձ կոյր կը ձեւացնեմ :
— Քո ականջները իբր թէ ոչինչ չեն լսում, թէեւ շատ բաներ պիտի լսես :
— Ես ինձ խուլ կը ձեւացնեմ :
— Քո լեզուն ոչինչ պիտի չխօսէ, թէեւ շատ բաներ պիտի գիտենաս :
— Ես ինձ մունջ կը ձեւացնեմ :
— Դու սեփական կամքի տէր պիտի չլինես :
— Ես ամէն բանում կը հնազանդուեմ քո կամքին :
— Եւ իմ ընկերների կամքին :
— Եւ քո ընկերների կամքին :
— Բաւական է, տուր ինձ ձեռքդ :

Ես ձեռք տուեցի, նա սեղմեց ինձ իր կուրծքի վրայ եւ համբուրեց : Այդ եղբայրական համբոյրը կնքեց մեր ուխտը :

Ես խոստացայ խուլ լինել, մունջ լինել, խոստացայ կոյր գործիք լինել … : Ես խոստացայ անսիրտ, առանց կամքի մեքենայ լինել … :

Ես կատարեցի իմ խոստմունքը :

Պարսկաստանում այն ժամանակ դեռ նոր էր կազմուել մի գաղտնի հիմնարկութիւն, որ կոչւում էր «Ֆարամուշխանայ», այսինքն մոռացութեան տուն : Այս տան մէջ ընդունուելու գլխաւոր պայմանն այն էր, որ իւրաքանչիւր անդամ այնտեղից դուրս գալուց յետոյ պէտք է մոռացութեան տար բոլորը, ինչ որ տեսել, ինչ որ լսել էր այնտեղ : Այսինքն պէտք է պահպանէր սաստիկ ծածկամտութիւն :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՉԷ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

Երկար յայտարարութիւն մը ընելով, Խ. Միութեան Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ շնորհակալութիւն յայտնեց, որ ՄԱԿի Համագումարին մէջ քննուած է սուրիական բողոքագիրը։

Այդ քննութիւնը առիթ մը եղաւ, ըսաւ Կրոմիքօ, որպէսզի յստակ պատասխան մը տրուի բոլոր անոնց՝ որոնք կը պատրաստուին յարձակում գործել Սուրիոյ վրայ։ Միաժամանակ հաստատուեցաւ, որ Թրքական բանակներ համախմբուած են սուրիական սահմանին վրայ։ Ամերիկա եւ Թուրքիա ընդդիմացան քննիչ յանձնախումբ մը կազմելու առաջարկին, ինչ որ ցոյց կու տայ, թէ անոնք պահելիք բան մը ունէին։

Արաբական երկիրները պաշտպանելով, խորհրդային նախարարը յայտնեց, թէ Միացեալ Նահանգներու եւ Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրներուն ճիգերը ի դերեւ ելան, եւ Արաբները մաս պիտի չկազմեն իրենց զօրաբաժիններուն։

Եզրակացնելով, Կրոմիքօ ազդարարեց. — «Վտանգը գոյութիւն պիտի ունենայ այնքան ատեն՝ որ Թրքական բանակները կը մնան սուրիական սահմանին վրայ։ Միացեալ Նահանգներն ալ պէտք է զգուշանան։ Սուրիա առանձին պիտի չմնայ, երբ յարձակում կրէ»։

Միւս կողմէ, Դամասկոսի Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտնեց, թէ «սահմանափակ յաղթանակ» մըն էր ատիկա Սուրիոյ համար, քանի որ եթէ մարդկութիւնը անդրադարձաւ թէ Թրքական վտանգ մը գոյութիւն ունի՝ հարցին քննութեան ատկախումը վերջ մը չդրաւ այդ լարուածութեան։

Թուրքիոյ մէջ, երեսփոխանական ընտրութիւններէն ետք, Պայեար վերընտրուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահ։ Այս առիթով Խորհրդարանին առջեւ խօսք առնելով, յայտարարեց. — Կրնաք հաստատել, թէ խաղաղութիւնը ապահովուած չէ աշխարհի մէջ եւ այն շրջանը՝ ուր կ՚ապրինք, կը գտնուի շատ փափուկ կացութեան մը մէջ, կացութիւն մը՝ որ կը հետաքրքրէ ամբողջ աշխարհը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ մէջ անգլեւեգիպտական տնտեսական խորհրդակցութիւնները սկսան այսօր։

ՓԱՐԻԶԻ արուարձաններէն Լըվալուայի մէջ, մայթի մը վրայ գտնուեցան երեք Ալժերիացիներու դիակները, ոճիրը կատարուած էր Ալժերիոյ Ազատագր. ճակատին կողմէ։ Միւս կողմէ, Ալժերիոյ մէջ երկու ձեռնառումբեր արձակուեցան, որոնց հետեւանքով մէկ հոգի մեռած է եւ քանի հոգի վիրաւորուած։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Նախագահ Մաօ Ցէ Թունկ Մոսկուա հասաւ. զինքը դիմաւորելու համար օդակայան եկած էին խորհրդային ղեկավար դէմքեր, որոնց կարգին՝ Խրուշչեւ եւ Բուլղանին։ Բնականաբար, Ժուկով ներկայ չէր։

ԳԱՀԻՐԷԻ արուարձաններէն մէկուն մէջ նոր շէնք մը փլած է, 57 հոգիի մահուան պատճառ դառնալով։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան ղեկավար՝ Պեւան Միացեալ Նահանգներու մէջ ասուլիս մը տալով խստօրէն քննադատեց ամերիկեան քաղաքականութիւնը՝ Խ. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի հանդէպ։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Շահպազեան կը նուիրէ հազար ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի Ձէանվիլիէի օդափոխութեան կայանին։

Օր. Լոնկոյեան կը նուիրէ 500 ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի Փարիզի դարմանատան, իր հօրը հոգեհանգստեան առիթով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վահէ Գազազեան Պոլսեցի, հօրը անունը Լեւոն, մօրը Կիւլիկ, եղբայրները Զարեհ եւ Պարոյր, որ 1924ին Պոլսէն Փարիզ եկած է եւ իր վերջին հասցէն է բիւ. Ավրընի, Փարիզ (14)։ Տեղեկացնել իր եղբօր զաւակներուն, Լ. եւ Վ. Գազազեանի, 33 Պուլվ. տէ Կրան փէն, Սէն Լու, Մարսէյլ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մարսէյլէն Պ. Պետրոսեան, հազար ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, իր քրոջը՝ Էլիզի պսակադրութեան առթիւ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Վահագն եւ Օր. Անահիտ Կարապետեան կը նուիրեն երեք հազար ֆր., Հայ Կարմիր Խաչի Ձէանվիլիէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց սիրելի մօրաքրոջ, Այրի Տիկ. Գոհար Վարդանեանի մահուան առթիւ։

Նոյն առթիւ Տիկին Հրանոյշ Ֆիտօն, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆրանք, Հայ Կարմիր Խաչի Ձէանվիլիէի օդափոխութեան կայանին։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի պատիւ

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՀՐԻԻ

Գրական եւ հասարակական յիսնամեայ գործունէութեան։

Այս Երկուշաբթի ժամը 14.30ին, Փավիյոն Տօֆինի սրահներուն մէջ, Փավիյոն Տօֆին, Ավընիւ Ֆօշ, Փորթ Տօֆին։

Բանախօսութիւններ եւ գեղարուեստական բաժին։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԱԼԱՆՍ

Հայ Ազգ. Միութեան դպրոցը բացուած է Հոկտեմբեր 12էն ի վեր, 2 Փլաս տը լա Վիքթուառն) Սահակ Աւագ քհնյ. Պապիկեանի դասատուութեամբ։

Ծնողներէն կը խնդրուի դիմել Տէր Հօր։ Յետագային, օգնական դասատուութիւնը յանձնուած է Միութեան քարտուղար Կ. Գալուստեանի։

Նոյնպէս Օֆիսի ներկայացուցիչի ընդունելութիւնները կ՚ըլլան ամէն երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9ին, նոյն հասցէին, 2 Փլաս տը լա Վիքթուառն, Հայ Ազգ. Միութեան գրասենեակը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արմաւէն Սլոյեան եւ զաւակները Արիստակէս եւ Ազատուհի Սլոյեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր այն բարեկամներուն, ազգականներուն, հայրենակիցներուն եւ դրացիներուն որոնք անձամբ կամ հեռագիրով ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՍԼՈՅԵԱՆի տխուր մահուան առթիւ (Էրզրումցի) որ տեղի ունեցաւ 17 Հոկտեմբերին Սէնթ Անի մէջ (Մարսէյլ) 76 տարեկանին։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ 19 Հոկտեմբեր, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2ին իր բնակարանին մէջ, 524 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան։ Մարմինը ամփոփուեցաւ Մազարկի գերեզմանատունը։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս եւրեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ՍՈՍԷԻԹԷ ՍԱՎԱՆԹ, 28 ՐԻՒ ՍԷՐՓԱՆԹ Թիւ 1 սրահը Մէթրօ Օտէօն

Ֆրանսերէն կը խօսի՝ Փրօֆէսէօր ՍԱՅԻՍ ՆԱՖԻՍԻ (Թեհրանի համալսարանէն)։

Նիւթ՝ «Հայերը եւ հայագիտութիւնը Պարսկաստանի մէջ»։

Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան պիտի արտասանէ հայերէն եւ պարսկերէն կտորներ։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէ սրահին մէջ։ Վիճաբանական նիւթ՝ «Ի՞նչ կ՚ակնկալենք մեր այսօրուան մտաւորական նոր սերունդէն»։ Կ՚արծարծէ Պելժիայէն հիւրաբար մեր մէջ գտնուող ուսանող Պ. ՅԱԿՈԲ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի, Ս. Թադէոս եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, Թաղիս բնակիչներէն Մանուկեան եղբայրներու, իրենց սիրեցեալ մօր, Տիկին Իսկուհի Մանուկեանի (ծնեալ Սարգիսեան) մահուան առթիւ։

Այս առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Իսկուհի Մանուկեանի թաղման առթիւ Պ. Բաբէն Մանուկեան՝ Ս. Եկեղեցւոյս պայծառութեան համար երկու հազար ֆրանք, Մշակոյթի Տան համար հազար, (Մշակոյթի Տան նուէրը ստանալ «Յառաջ»էն), Թաղիս աղքատաց համար նուիրեց հազար ֆրանք, Պ. Խաչիկ Նուրեան փոխան ծաղկեպսակի Ս. եկեղեցւոյս նուիրած է երկու հազար ֆր. թաղման առթիւ։

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : **ARPIK MISSAKIAN**

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք: Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MERCREDI 6 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8036 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3837

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՅԱՊԱՂ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Վազգէն Ա. շատ լաւ գիտէր թէ ի վերջոյ պիտի պատահէր անխուսափելին: Հակառակ ատոր, կը յամառէր չճանչնալ Ամերիկահայ Ազգային Թեմը, հետեւելով իր նախորդներու օրինակին եւ հաճելի ըլլալու համար հակադաշնակցական հատուածին:

Ազգային Թեմը 1934էն ի վեր շարունակեց հաւատարիմ մնալ Էջմիածինի: Սակայն այս վերջինը մերժեց անոր իր հովանաւորութիւնը, հակառակ քանիցս կրկնուած դիմումներու:

Հակառակորդ ճակատը կը յուսար քայքայել Ազգային հատուածը, որ մնալով առանց հոգեւորական գլուխի եւ քահանայի, իրր թէ բոլորովին պիտի կազմալուծուէր ու չքանար:

Խաչմանեան իր Սրտի խօսքերուն *մէջ կ'ըսէր թէ «շատ ենք համբերած, քչիկ մը աւելի համբերել կը ջանանք փորձել, եթէ Դուք ձեւով մը յայտնէք մանաւանդ, թէ ձեր կարեւոր գործերու օրակարգին վրայ՝ անսուրբ եւ անարդար կերպով անտեսուած այս հարցին ալ պզտիկ տեղ մըն էք տուած»:*

Ու կ'աւելցնէր թէ «ամէն համբերութիւն սահման մը կ'ունենայ»:

Այդ սահմանը անցած ըլլալով, պատահեցաւ անխուսափելին:

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հովանիին տակ մտան 80 – 100.000ի հասնող Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ զաւակներ, որոնք աւելի քան երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր չէին ճանչցուեր Էջմիածինի կողմէ:

Մայր Աթոռը բան մը չի կորսնցներ: Ա՛լ ինչու կը փրփրի ու կը փշանայ Վազգէն Ա.:

Սակայն իր յատուկ կարեւոր հեռագիրին *ամէնէն հետաքրքրական մասն այն է, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կ'ուզէ* անյապաղ բանակցութիւններ սկսիլ *Զարեհ Ա.ի հետ:*

« Հետեւողական մեր խաղաղասիրական եւ միութեան ոգիին եւ վերջ տալու համար ներքին անիմաստ հերձումներուն եւ ազգակործան պառակտումներուն, միաժամանակ վերստին կ'առաջարկենք Ձեզ անյապաղ կերպով բանակցութիւններ սկսիլ որեւէ յարմար տեղ, վերականգնելու համար հոգեւոր միութիւնը եւ խաղաղութիւնը մեր նախնեաց լոյս հաւատքով եւ դարերու հերոսական մաքառումներով ստեղծուած ու պահպանուած մեր սուրբ եկեղեցւոյ »:

Այս շատ բարենշան առաջարկն ընելով, Ամենայն Հայոց Հայրապետը կը «սիրէ յուսալ թէ դրական պատասխանը պիտի ստանայ յառաջիկայ տասնեւհինգ օրերու ընթացքին »:

Չենք գիտեր թէ ի՛նչ պատասխան պիտի տրուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կողմէ Վազգէն Ա.ին, որ կը յամառի գլանալ կաթողիկոս *տիտղոսը Զարեհ Ա.ի:*

Կը կարծենք սակայն թէ անյապաղ բանակցութիւններու *սկսելու համար առաջին պայմանն է ճանչնալ այս վերջինին* կաթողիկոսի *հանգամանքը: Երկրորդ պայմանը պէտք է ըլլայ զգաստութեան հրաւիրել ըմբոստ միաբանները եւ զանոնք քաջալերող ռամկավար — հնչակեան — համայնավար ամբոխավարներն ու անոնց ուղեկիցները:*

Առանց այս նախապայմաններուն անկարելի է «վերականգնել հոգեւոր միութիւնն ու խաղաղութիւնը ... մեր սուրբ եկեղեցւոյ »:

Վազգէն Ա.ի հեռագրին մէջ ակներեւ է որոշ գիջում: Մինչ աւելի առաջ Մայր Աթոռը կը հրաւիրէր «կողմերի ներկայացուցիչները, որպէս զի հաշտութիւն գոյանայ եւ օծումը կատարուի Ս. Էջմիածնում կամ Անթիլիասում», այսօր կ'առաջարկէ «անյապաղ կերպով բանակցութիւններ սկսիլ որեւէ յարմար տեղ»*: Ուրեմն տեղի որոշումը կը ձգէ Զարեհ Ա.ի հայեցողութեան:*

Յուսա՞նք որ այս անգամ Էջմիածին վերջ պիտի տայ իր անհաշտ կեցուածքին եւ լեզու պիտի գտնէ Անթիլիասի հետ, « ի սէր Աստուծոյ եւ ազգի»:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾ ՍՊՈՒՏՆԻԿԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՊԱՐԱԳԱՆ

Խորհրդային արուեստական երկրորդ արբանեակը կը շարունակէ դառնալ երկրին շուրջ: Կը հաղորդուի, թէ շունը ողջ առողջ է: Ութ օրուան ուտելիք դրուած է իր քով. երբ շան պաշարը վերջանայ, անկարգելով երկիր պիտի վերադառնայ: Խորհրդային գիտունները կը հաղորդեն, թէ միջերկրային ուղեւորութենէն ետք «տիկին» կամ «օրիորդ» Տամքան պիտի իջնէ խորհրդային հողամասին վրայ: Մինչ այդ, մեծ Սպուտնիկը պիտի շարունակէ դառնալ:

500 *քիլոյէ աւելի կշռող եւ* 1500 *քիլոմեթր բարձրութեան վրայ դարձող խորհրդային երկրորդ Սպուտնիկը լրջօրէն մտահոգած է Ամերիկան: Գիտական մարզի մէջ ներկայիս Միացեալ Նահանգները շատ ետ մնացին կարմիրներէն:*

Ուաշինկթընի մէջ ուշի ուշով կը քննուի երկրորդ արբանեակին արձակման պարագաները: Նախագահ Այզընհաուըր բացառիկ ժողովի հրաւիրած է Քոնկրէսը :

Միւս կողմէ կը յայտնեն, թէ խորհրդային եւ ամերիկեան պատուիրակութիւնները խորհրդակցութեանց սկսան, գիտական եւ մշակութային մարզերու մէջ գործակցելու համար:

ՄԱԿի մէջ, արեւմտեան տէրութիւնները կ'աճապարեն, որպէսզի ծրագիր մը պատրաստեն՝ զինաթափութեան համար:

Մինչ այս մինչ այն, համայնավար թերթերը սկսած են արդէն իրենց քարոզչութիւնը ընել, օգտագործելով արուեստական արբանեակին արձակում, որ ցոյց կուտայ Խ. Միութեան մեծ յառաջդիմութիւնը:

500 *քիլօ ծանրութեամբ արբանեակի մը արձակումը հետաքրքրած էր ամերիկեան գիտունները: Ուաշինկթընի մէջ կը յայտարարէին, թէ հիւլէական ուժով չէ կատարուած այդ արձակումը, քանի որ այս մարզին մէջ Խ. Միութիւն ետ կը մնայ Ամերիկայէ: Առջի օր Ամերիկացիները կ'եզրակացնէին, թէ կարմիրները նոր գիւտ մը ըրած են, վառելանիւթի մարզին մէջ: Երէկ առաւօտ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաստատեց այս ենթադրութիւնը եւ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը իր կարգին հաղորդեց, թէ արբանեակը վառելանիւթով արձակուած է. արդիւնք՝ խորհրդային գիտուններու աշխատանքին:*

Ոչ մէկ կասկած այլեւս, թէ միջերկրային հրթիռներու պատրաստութեան մէջ Մոսկուա առաջին գիծի վրայ կուգայ: Այս պատճառով հրապարակ նետուած է Արեւմտեան Գերմանիոյ պարագան: Արդարեւ, 1954*ին, Փարիզի համաձայնագիրով Գերմանիոյ կ'արգիլուէր հրթիռներու պատրաստութիւնը: Բչ. օր, Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ յայտարարեց, թէ հրթիռներու պատրաստութեան նկատմամբ՝ Գերմանիոյ դիրքը չէ փոխուած:*

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԵՐԿՈՏԱՆԻ ԾՆԱՒ...»

— Պարո՛ն խմբագիր, գիտե՞ս թէ ես դրամատունը որքան կորկոտ ունիմ ...

— Չեմ գիտեր ...

— Բայց կ'ուզեմ որ գիտնաս – վաթսուն հազար տոլար ...

— Ուրախ եմ... Քանի՞ տարեկան ես..

— Եօթանասունը անցայ... Ըսե՞մ քեզի թէ այդ տոլարները ինչպէ՛ս իրարու վըրայ դիզեցի ...

— Ըսէ՛...

— Երկու բառով ըսեմ լմննայ. խնայողութեամբ ...

— Կը շնորհաւորեմ ...

— Հարցո՛ւր թէ ինչպէ՛ս խնայած եմ..

— Լա՛ւ, ինչպէ՞ս խնայած ես...

— Սկսիմ... Կեանքիս առաջին քսան տարին ծովը նետէ՛...

— Նետեցի ...

— Անդին կը մնայ յիսո՞ւն...

— Այո՛...

— Յիսուն տարի, բնաւ չեմ ծխած ... Եթէ ծխած ըլլայի, ծախսած պիտի ըլլայի, տարեկան 75 տոլարէն, մօտաւորապէս, 3750 տոլար ....

— Ճիշդ է...

— Բնաւ չեմ խմած... Եթէ խմած ըլլայի, տարեկան 150 տոլարէն, ծախսած պիտի ըլլայի, մօտաւորապէս, 7500 տոլար ... Գումարը եղա՞ւ ...

— Կարծե՛մ, 11.250 տոլար ...

— Սինեմա, թատրոն չեմ գացած ... Եթէ գացած ըլլայի, տարեկան 200 տոլարէն, ծախսած պիտի ըլլայի, 10.000 տոլար... Գումարը ի՞նչ եղաւ ...

— Կարծեմ, 21.250...

— Գիրք, լրագիր բռնած բաները տունէս ներս մտած չեն... Այդ ձեւով, խնայած եմ 5000 տոլար: Եղաւ 26.250 տոլար ...

— Այո՛...

— Տունս մարդ հրաւիրած չեմ: Տարեկան 300 տոլարէն ի՞նչ կ'ընէ — 15.000 : Ընդհանուր գումարը եղաւ 41.250 :

— Շատ ճիշդ ...

— Ազգային հանգանակութեանց սենթ տուած չեմ, որովհետեւ ես ատանկ պարապ բաներու չեմ հաւատար... Եթէ տըւած ըլլայի, տարեկան էն քիչը 200էն, ի վերին Երուսաղէմ նամբած պիտի ըլլայի, 10.000 տոլար... Աւելցուր, նախորդ գումարին վրայ ....

— Աւելցուցի... Եղաւ 51.250:

— Հանդէս, երգահանդէս, պարահանդէս, դաշտահանդէս, սգահանդէս ըսուած բաներով բնա՛ւ չեմ հետաքրքրուած ... Ուրեմն, վեր վար, 8750 տոլար ալ ատանկ աւելցուր ...

— Աւելցուցի... Վա՛յ անպիտան, տըւած գումարդ ճիշդ է եղեր — վաթսուն հազար տոլար :

— Մոռցայ քանի մը ուրիշ իմաստուն կարգադրութիւններ եւ որոշումներ ալ, բայց հոգ չէ... Օրինակ, ամէն անգամ որ ընկերներով նաշարան գացած ենք, աշխատած եմ որ ուրիշները վճարեն իմ հաշիւս... Այդպէս ալ եղած է... Միայն մէկ անգամ, կարծեմ, 1927ին էր, ես վըճարեցի կնքահօրս հաշիւը, երկու տոլար քսան սենթ... Մինչեւ այսօր ալ, երբ միտքս կուգայ, կը խենթենամ ...

— Անշո՛ւշտ, խնայասէր եղած ես ու րիշ ամէն բանի մէջ ալ... Օրինակ, վըրայ գլուխ, ուտելիք, տուն – տեղ ...

— Հարկա՛ւ... Քիչով գոհացած եմ, միշտ ...

— Ներողութի՛ւն, քեզի բան մը հարցնեմ... Սա ինչպէ՞ս խիղճդ թոյլ տըւած է որ ազգին սենթ չտաս ...

— Ըսե՛մ... Ազգը ինծի բան մը տուա՞ծ է... Ո՛չ, ուրեմն ինծմէ առնելիք չունի.. Ականջիդ օղ ըրէ սա խրատս — դուն դուն ես, ուրիշին մասին մի՛ մտածեր ... Ազգ, մազգ պարապ մարդոց համար են... Քեզի օրինակ սա մեր Չարլին... Պանքան վաթսուն սենթ չունի, որովհետեւ վաստըկածը ազգին տուած է... Ապո՛ւշը ...

— Դուն ալ ականջիդ օղ ըրէ իմ ըսելիքս — դուն մարդու պէս չես ապրեր ու եթէ վաղը ոտքերդ տնկես, վրադ լացող մըն ալ պիտի չունենաս եւ շիրմաքարիդ վրայ պիտի գրեն — «Երկոտանի ծնաւ, չորքոտանի մեռաւ»... Երթաս բարով ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԿ ՕՀԱՆԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ Հայտելպէրկի (Գերմանիա) մէջ յետ երկարատեւ հիւանդութեան (Հոկտ. 27ին) մեռած է Տր. Հայկ Տէր – Օհանեան: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Նոյեմբեր 2ին: Ներկայ եղած են Հայեր եւ Գերմանացիներ: Դամբանական խօսած է մեր աշխատակիցը՝ Տր. Տիրայր Ֆրունճեան:

Մեր հանգուցեալ ընկերը ծնած էր Թաւրիզ 74 տարի առաջ: Ամուսնացած էր յայտնի գրող եւ պարուհի Արմէն Օհանեանի հետ, որմէ ունեցած էր աղջիկ մը, ներկայիս Մեքսիկա:

Ունէր մտաւորական որոշ պատրաստութիւն: Երկար ատենէ ի վեր հաստատուած էր Գերմանիա, ուր ժամանակ մը կը զբաղէր առեւտրական գործով:

Մասնաւոր հետաքրքրութիւն ունէր հայկական դատի վաղեմի ռահվիրայ Իսրայէլ Օրիի մասին, որուն կեանքը ուսումնասիրած էր մանրամասնօրէն: Վերջին պատերազմի ընթացքին քանի մը տարի մնաց Փարիզ: Կը պատմէր թէ Գերմանիոյ զանազան մատենադարաններուն մէջ կարեւոր վաւերաթուղթեր երեւան հանած էր Իսրայէլ Օրիի մասին: Նոյնիսկ յաջողած էր անոր սերունդէն քանի մը հոգիի հետքը գտնել Գերմանիոյ մէջ:

Ողբացեալ ընկերը Պարսկաստանի մէջ գործակցած է Եփրեմ Խանի հետ 1908-1909*ի շրջանին եւ կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ վարած Արեւելքի եւ Եւրոպայի մէջ:*

Ծրագրած էր հրատարակել Իսրայէլ Օրիի մասին իր կատարած պրպտումներուն արդիւնքը: Սակայն հիւանդութեան եւ նիւթական նեղութեան պատճառով չկրցաւ իրականացնել իր փափաքը:

Կ'ապրէր առանձին: Նոտարը կնքած է իր բնակարանը: Կարելի պիտի ըլլա՞յ փրկել իր ճոխ մատենադարանը — զոր կ'ուզէր նուիրել Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թանգարանին — ինչպէս նաեւ Իսրայէլ Օրիի մասին հաւաքած նիւթերը: Կը յուսանք թէ Գերմանիոյ մեր հայրենակիցները լրջօրէն պիտի հետաքրքրուին այս խնդրով, կորուստէ փրկելու համար այդ արժէքաւոր գիրքերն ու ձեռագիրները:

ԹՈՒՐՔԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ սահմանին վըրայ նոր միջադէպեր պատահեցան: Թուրք զինուորներ կրակ բացին սուրիական դիրքերու վրայ եւ Թրքական երկու օդանաւներ թռիչք կատարեցին սուրիական հողամասին վրայ: Միւս կողմէ, վեց անծանօթ օդանաւներ շատ բարձրէն թռիչք կատարած են Լաթաքիոյ վրայէն:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ գրողներու դատավարութիւնը վերջացաւ. Թիպոր Տէրի վեց տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ. միւս գրողները՝ երկուքական տարուան:

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՉԱՐԻՔԸ

1918 թուի Նոյեմբերեան «յեղափոխութիւնը» չարիք դարձաւ ողջ մարդկութեան, առաջին հերթին Խորհրդային Միութեան մէջ ապրող ժողովուրդների համար այդ «յեղափոխութեան» վայրագ քաղաքականութեան զոհ գնացին հարիւր հազարաւոր քաղաքական գործիչներ, մտաւորականներ, մշակոյթի առաջաւոր մշակներ: Գնդակահարուեցին բազմամիլիոն յեղափոխականներ, բանուորներ, գիւղացիներ, հանրային գործիչներ: Անյայտացան մի շարք ժողովուրդներ:

40 տարիների իր գոյութեան ընթացքին աշխարհի «ամենայեղափոխական» կուսակցութիւնը՝ բոլշեւիզմը իր մարդակեր քաղաքականութեամբ, քարոզչութեամբ անբարոյացրեց զանգուածները, մղելով նրանց անհանդուրժողութեան: Բոլշեւիզմը սերմանեց ատելութիւն, քէն ընդդէմ բոլոր այն տարրերի, որոնք հոգու բարձրութիւն ունեցան ծառանալու բոլշեւիկների գազանային քաղաքականութեան, ապրելակերպի, անոտի գաղափարների դէմ: Բոլշեւիզմը իր թունոտ ատելութեամբ գերազանցեց բոլոր ժամանակների բռնակալները, անհոգի եւ անսիրտ ոճրագործները:

Բոլշեւիկեան կուսակցութիւնը լրտեսների, դաւաճանների, ստախօսների, մարդասպանների, անբարոյական մարդոց մէկ խմբակցութիւն է, զուրկ որեւէ բարոյական կանոնից: Իրենց էութիւն է՝ կեղծիք, վատութիւն, բռնութիւն: Բանուորների շահերը պաշտպանելու վըրաեմ նշանաբանների քօղի տակ, նրանք խաբել են եւ խաբում են բոլորին: Ժամանակին անբաններ մէկ բանակ գնաց նրանց ետեւից, երկնքից աստղեր իջեցնելու յափշտակութեամբ ու բառը իրականութիւնը՝ բոլշեւիկեան բռնակալ վարչակարգը տեսնելուց յետոյ խելքի եկան, աւա՛ղ ուշացած:

Բռնութեամբ իշխանութեան հասնելուց յետոյ, հաստատօրէն նստեցին զանգուածների կռնակներին ու տզրուկի ագահութեամբ լակեցին նրանց արիւնը:

Ոճրագործների այդ կազմակերպութիւնը, անուշ եւ հմայքոտ խօսքին ապաւինելով, իր ցանցերը տարածեց աշխարհի չորս կողմերը, միամիտների, երազատեսների խոշոր մի զանգուած խճճելով ցարդի իր ոստայնի մէջ: Այդ զանգուածները դարձան գործիք ոճրագործ ստահակների ձեռքին, թունաւորելով իրենց եւ ուրիշների կեանքը, առանց անդրադառնալու հետեւանքին բոլշեւիկեան ոճրածին քաղաքականութեան գալիք չարիքին:

Կոյրերը միայն չեն տեսնում, որ բոլշեւիզմը զուրկ է որեւէ գեղեցիկ գաղափարից, իղձալից: Նրանց համար բանւորութեան երջանկութիւնը, ազգերի ազատութիւնը, անհատի բարօրութիւնը, լոկ գրաւիչ խօսքեր են, միամիտների մտքերը մթագնելու ու մոլեգնութեան մղելու միայն, իրենց անարգ տիրապետութիւնը հաստատելու համար: Բոլշեւիկեան իշխանութեան տակ ապրող ո՛չ մէկ ժողովուրդ իրեն երջանիկ է զգում, ոչ էլ ապահով:

Բոլոր ժողովուրդները ակամայ ստրուկներ են բոլշեւիկեան թաթի տակ, առանց միջոց ունենալու ապստամբելու:

Բռնակալ իշխանութիւնը անխնայ, անխիղճ կերպով հալածում, խեղդում, կոտորում է բոլոր ըմբոստներին, գիտուններին, ազատասէրներին: Ահա՛ Հայաստանը՝ զոհ կարմիր բանակի, ահա Վրաստանը, Ազրբէյջանը, Ուկրայինան, Լեհաստանը, Հունգարիան, Չեխոսլովակիան, Արեւելեան Գերմանիան, փոքրիկ Լիտվան, Էստոնիան, Պուլկարիան, բոլորը, բոլորը նուաճուած են կարմիր սուինններով: Ո՛չ մէկ ժողովուրդ իր ազատ կամքով բոլշեւիկեան իշխանութիւն չի ընդունել:

Բոլորը ճզմուել են կարմիր բանակի կրունկների տակ: Այդ երկրներում մեռել է ամէն ազատութիւն, իսկ մարդկային պատմութիւնը, մենք գիտենք, ձգտել է հասնել կատարեալ ազատութեան՝ անհատի, ազգի, հայրենիքի, մտքի: Բոլշեւիզմը ոչնչացրել է այդ բոլորը ի խնդիր իր իշխանութեան:

Գաղափարազուրկ այդ բռնակալները այսօր էլ շարունակում են մեղրածոր խօսքերով թունաւորել երազատեսները, միամիտները ու նաեւ բնածին ոճրագործները տէր դառնալու նոր երկիրների: Վայը երբ կարմիր մարախը կը խուժի իրենց երկիրները, ոչնչացնելով, ամէն ի՛նչ իրենց ընթացքի վրայ, այն ժամանակ կ'ապրին ողբերգութիւնը բոլոր անազատ ժողովուրդների Խորհրդային Միութեան, առաջին հերթին իրենց:

Ռուսաստանի փորձը դաս չի եղել իրենց համար:

Նոյեմբերեան «յեղափոխութիւնը» անբանացրեց շատերին, նաեւ ստրկացրեց բազմաթիւ ազգեր ու ժողովուրդներ, պիտի ուզէինք, որ նոր նոյեմբերեան յեղափոխութիւն գար, ազատելու մարդկութիւնը բոլշեւիկեան չարիքից ու դժոխքից:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ

(Մահուան երեսնամեակին առթիւ)

Արեւելահայ Թատրոնի եւ մեր ազգային թատերական արուեստի ամենափայլուն ներկայացուցիչներէն մէկն էր Յովհաննէս Զարիֆեան:

Ծնած էր Գիւմրիւ (Ալեքսանդրապոլ՝ այժմ Լենինական):

Երիտասարդ տարիքին համեստ կօշկակար մըն է եղած, աղքատ ընտանիքի զաւակ, եւ ստիպուած՝ օրն ի բուն չարաչար աշխատիլ, իր եւ իրեններուն օրապահիկը ճարելու համար:

Արեւմտահայ թատրոնի պատմութեան մէջ կայ նոյնպէս շողշողուն դէմք մը՝ Պետրոս Մաղաքեան, որուն մականին տակ հասակ նետած ու մեծցած են բեմական փայլուն տաղանդներ, նոյնիսկ հանճարներ, որոնցմէ մէկն է անմահ Պետրոս Ադամեանը: Զարիֆեան իր համեստ ծագումով նմանութեան եզրեր ունի Պետրոս Մաղաքեանին հետ: Վասն զի այս վերջինն ալ ցերեկները կօշկակար էր, իսկ գիշերները՝ Արեւմտահայ թատրոնի ռահվիրաներէն մէկը:

Զարիֆեան, կեանքի տարապայման նեղութեանց ենթարկուած ըլլալով, չէր կարողացած լայն ուսում ստանալ:

Նախ քան բեմ իր մուտքը, Յովհաննէս Զարիֆեան անուս էր, գրեթէ անգրագէտ: Սակայն երբ ոտքը դրաւ Մելփոմենէի տաճարին տախտակներուն վրայ, ի ծնէ ուշիմ ու խելացի այս տղան, որուն մէջ կար ինքնածին կրակը արուեստին, զգաց որ մարդկային կեանքի զանազան ու զարմանազան բնաւորութիւնները բեմին վրայ, այլազան կերպարներով ներկայացնելու վսեմ պարտականութեան լծուող դերասանը, պէտք էր, պարտաւոր էր ունենալ ընդհանուր զարգացում:

Այդ իսկ պատճառով ալ, Յովհաննէս Զարիֆեան առաջին օրէն իսկ դարձաւ ինքնազարգացման հերոս մը, սորվեցաւ կարդա՛լ, կարդա՛լ, շարունակ պրպտել, ձեռքը անցած դրամին ամենայետին կոպէկը տրամադրեց գիրքեր գնելու:

Եւ հասաւ օր մը, ուր Գիւմրեցի համեստ կօշկակարը երբ դարձաւ Արեւելահայ եւ արեւմտահայ թատրոններու շողշողուն աստղը, ամէնուն սիրելի Զարիֆը, իսկապէս զարիֆ դերասանը, ան արդէն տիրացած էր պատուաբեր ինքնազարգացման մը ծանօթ՝ հայկական, ռուսական եւ ինչո՞ւ չէ, միջազգային գրականութեան:

1900ական թուականներէն ետք Թիֆլիսի ու Բագուի մէջ գոյութիւն ունեցող թատերական կազմակերպութեանց հետ մասնակցելով Յովհաննէս Զարիֆեան հրապարակ է նետուած:

Առաջին օրէն, իր առաջին դերերէն իսկ, Յովհաննէս Զարիֆեան ուշադրութիւնն է գրաւած Կովկասահայ դժուարահաճ ու բծախնդիր հասարակութեան:

Այդ շրջանին Թիֆլիսի մէջ գոյութիւն ունէր «Հայոց Դրամատիկական Ընկերութիւնը», իսկ Բագուի մէջ կար «Կուլտուրական Միութիւնը», որ կազմուած էր Սեւ Քաղաքի թատերասէր հայ տիկիններու կողմէ:

Այս երկու կազմակերպութիւններն ալ, արդէն այդ թուականին, առանցքը կը կազմէին Արեւելահայ Թատրոնի լայնածաւալ գործունէութեան:

Թիֆլիսի Հայոց Դրամաթիքական Ընկերութեան թատերախումբը ունէր շնորհալի ու հարուստ կազմ մը:

Հոն կային, բազմաթիւ տաղանդաւոր ու երիտասարդ ուժերու կողքին՝ Աբէլեան, Ալիխանեան, Սեւումեան, Մանուէլեան, Արմէնեան, Վրոյր, Աչօ Շահխաթունի, Բերոյեան, Օվի Ահարոնեան, Սաթենիկ Ադամեան, Դուրեան, Արմէնեան, Փառանձեմ, եւ վերջապէս աննման ու անմահ Սիրանոյշը:

Ահա այս աստեղահոյլին մէջ ինկած էր Զարիֆեան: Այդ աստղերու կողքին պէտք էր մութեան մէջ չմնալ: Ու չմնաց: Զարիֆեան այդ խումբին մէջ դարձաւ իր կարգին շողշողուն աստղ մը ու փայլեցաւ մինչեւ իր կեանքին վերջին օրերը:

Բազմակողմանի դերասան մըն է եղած Յովհաննէս Զարիֆեան:

Ամբլուան իրեն համար գոյութիւն չէ ունեցած:

Նոյն ճարտարութեամբ եւ աւելի քան մեծ տաղանդով դրսեւորած է բեմական այլազան ու խայտաբղէտ տիպարներ՝ երիտասարդ – սիրահար, հակառակորդ, Կրան – Բըրմիէ եւն.:

Գաղափար մը տալու համար այդ ուղղութեամբ, յիշենք այստեղ քանի մը գլխաւոր դերեր, որոնք եղած են ու պիտի մնան մեծ արտիստին ստեղծագործութեանց կոթողները.—

Վանահայր (Հին Աստուածներ), Արեւգա (Նոյն), Գիժ – Դանիէլ (Չար Ոգի), Պաղտասար (Պաղտասար Աղբար), Ժան – Ռուլ (Ժան – Ռուլ), Կարոլոս (Աւազակներ), Մուրատ (Խաչագող՝ Րաֆֆիի), Դիմիտրի Կարամազով (Կարամազով եղբայրներ), Տօքթ. Տոկերամօ (Թայֆուն), եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ բեմական խրթին տիպարներ:

Շէյքսփիրով նոյնպէս խանդավառուած է, բազմաթիւ անգամներ անձնաւորելով Համլէթն ու Օթէլլօն, այս երկու դերերուն ալ տալով ինքնատիպ մեկնաբանութիւն մը:

Արեւելահայ բեմերու այս սիրելի զաւակը, նոյնքան սիրուած ու գնահատուած էր արեւմտահայ հասարակութեան կողմէ: — Պոլիսը, ուր բազմաթիւ անգամներ այցելած ու խաղացած է Յովհ. Զարիֆեան պաշտամունքի առարկայ էր դարձուցած զինքը:

Պոլսահայ հին սերունդը մինչեւ այսօր ալ խոր հիացումով կը յիշէ Յովհաննէս Զարիֆեանի Արբեղան, Վանահայրը, Ակյրանը, Գիժ – Դանիէլը, Ուրիէլ – Ակօսթան եւ մանաւանդ Տօքթ. Տոկերամօն, որուն մէջ անզուգական արուեստագէտը միշտ ալ գերազանցած է ինքզինքը:

×

Իբրեւ մարդ Յովհաննէս Զարիֆեան բացառիկ դէմք մըն է եղած հայ դերասանական ընտանիքին մէջ:

Ծայր աստիճան բարի, համեստ, միամտութեան հասնող անմեղութեամբ մը, այս անզուգական արուեստագէտը երկին-

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

●

Միաբանութեան վերին ղեկավարութեան եւ Դպրեվանուց Տեսչութեան ուղղութեան հակառակ, «անբարեյոյս» անձի մը ձեռնադրութիւնը եւ անդամակցութիւնը Կիլիկեան Միաբանութեան, շարժման մէջ կը դնէր ներքին եւ արտաքին բոլոր «ընդդիմադիրներ»ները եւ նորընծայ այդ հոգեւորականը անմիջապէս կը դառնար «արտածելի ապրանք»: Վանքէն կատարուած ցուցմունքներու որպէս արգիլք, երիտասարդ եւ անփորձ միաբաններ անմիջապէս պաշտօնի կը կոչուէին Ամերիկա, որպէս «Հոգեւոր Հովիւ» կամ իրենց ուսումը կատարելագործելու «կը ղրկուէին» Միացեալ Նահանգներ, համաձայն նախապէս կայացած համաձայնութեան: Եկեղեցական եւ Միաբանական կեանքէն ներս յաջողապէս կը կիրարկուէր «արեւելեան քաղաքականութիւն» մը, ըստ որում «վտանգաւոր կամ անբաղձալի» տարր մը պէտք էր հեռացուէր կեդրոնէն աստիճանի բարձրացման մը կամ նիւթական առաւելութեան մը շլացումով, կամ ուսման պատրուակով: Հետագայ մի քանի փաստաթուղթերը, ի մէջի այլոց, ցոյց կուտան քանդողական այդ աշխատանքի մէկ երեսը եւ, յուսանք, լաւապէս կը լուսաբանեն ծալքերը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը որոշ նպատակի կամ ուղղութեան ծառայեցնելու ծրագրին, որու ձախողութեան պարագային, «պէտք է ջնջուէր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ...»:

... 27 Դեկտեմբեր, 1954

Հայր ...ի (քաղաքի անուն) գալու ուրախութեամբ Ձեզի ուրիշ առաջարկ մը ունիմ: Անթիլիասի մէջ կայ ... Արեգայ ...ը որ Հայր ...էն վերջ ամէնէն շնորհալին, եթէ զինքը ուզէք Խաչ Սրբազանէն, Ձեր գործին լաւագոյնս կը ծառայէ: Միայն ձեր նամակին մէջ պիտի մասնաւորէք թէ Հայր Սուրբը պիտի կարենայ իր պաշտօնավարութեան ընթացքին օգտուիլ տեղւոյն համալսարանէն: Կը վստահեցնեմ Ձեզի թէ Հայր ... շատ աւելի գոհ պիտի մնաք: Խաչ Սրբազանէն կրնաք խնդրել նաեւ... վարդապետ ...ը ... (տեղի անուն) համար: Երկուքն ալ կրնան լաւ գործակիցներ ըլլալ ձեռքիդ տակ: Միայն թէ շատ կարեւոր պարագայ մը կայ զոր կ'ուզեմ ուշադրութեանդ յանձնել: Երկուքն ալ քիչ մը դաշնակցականամիտ են, եթէ ...ի եւ ...ի մէջ իրենց այս հանգամանքը կրնայ ունենալ եւ դժուարութիւն ստեղծել, չարժեր. այլապէս անոնց Անթիլիասէն հեռանալը բարիք մըն է Աթոռին համար, այդ կերպով երկու հակառակորդ քուէ կը պակսի (ընդգծումը մերն է. ՀԱՍԿ):

Բարեբախտաբար ճիշդ ժամանակին հասայ եւ յետաձգել տուի գոյդ ժողովները հակառակ որ բոլորին հրաւէրներ ղրկուած եւ պատգամաւորներ Պէյրութ եկած էին: Այսպէս այժմ Խորէն Եպիսկ.ը Կաթողիկոս ընտրուած էր էջմիածնի թեմին: (Բնագրին մէջ այսպէս է. ՀԱՍԿ):

Ստորագրութիւն

Անթիլիաս, 3 Փետր. 1955

«Սիրելի Հ...

Ձեր 15 Յունուար թուակիր նամակը ստացայ եւ ըստ ձեր փափաքին սպասեցի .... Սրբազանին՝ պատասխանելէ առաջ: Սրբազանը բաւ որ անմիջապէս գրեմ ձեզի եւ ըսեմ հետեւեալը:

1. Հայր... անկարող է ոեւէ բան ընելու ոեւէ տեղ:

2. ....յի (երկրի անուն՝ ՀԱՍԿ) փոքր հատուած մը կարելի է ի հարկին գոհել ... գառին համար:

3. Կարեւոր է այս հարցը կարգադրել օր առաջ, որովհետեւ դուք մեզմէ լաւ կը հասկնաք միաբանական խնդիրներու կարգադրութեան մէջ մէկ երկու ձայներու կարեւորութիւնը:

4. Այս կարգադրութիւնը ըրէք ժամանակուան մը համար, սակայն անմիջապէս եւ անպայման ըրէք:

Ուրեմն այս մասին, մտքի ամենայն հանդարտութեամբ, այլեւս թղթակցութեան չզոհենք մեր ժամանակը եւ հաճեցէք օր առաջ դրական պատասխան ղրկել Խաչ Սրբազանի դիմումին, որպէսզի օր առաջ ալ գործի սկսինք ...:

Ստորագրութիւն

Անթիլիաս 9 Մարտ 1955

Միաբանութենէն ներս՝ խաղաղութիւն է առ այժմ, բայց շատ կը վախնամ որ Դերենիկի վերադարձով եւ մանաւանդ իրեն ընկերացող Թորգոմ Արեգայի ներկայութեամբ, կացութիւնը պիտի վտանգուի եւ փորձեր պիտի ըլլան Խաչ Ս.ը վար առնելու տեղապահութենէն: Այս մտավախութեամբ, կը կարծեմ թէ օգտակար պիտի ըլլար երկու միաբան եւս հեռացնել վանքէն (ընդգծումը մերն է ՀԱՍԿ): Չեմ համարձակիր որ այս մասին մտածես, եթէ կարելիութիւն կայ, Հայր...ը տեղաւորես ոեւէ անկիւն մը, մինչեւ նաւահանգիստ հասցնենք մեր նաւը ...

Ստորագրութիւն

Սիրելի Հայր...

Նախ կը շնորհաւորեմ Նոր Տարին եւ ի սրտէ կը մաղթեմ որ Նոր Տարին ըլլայ առիթ՝ նորանոր նուաճումներու, ձեր ծրագիրներու իրագործման ճամբուն վրայ:

Ներփակ պաշտօնական գրութիւնը շատ կարեւոր է եւ զայն կը յանձնեմ ձեր մասնաւոր ուշադրութեան:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(8 Շար.)

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յատուկ) — Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէն կրցաւ անգամ մը եւս պարտ ու պատշաճ յայտագրով մը — ինչպէս նաեւ սիրայօժար աջակցութեամբ Վալանսինոր Սեբուհի կոմիտէն — տօնախմբել Դաշնակցութեան օրը, կիրակի, Հոկտեմբեր 27ին, կէսօրէ վերջ քաղաքապետական շքեղ թատրոնին մէջ:

Բեմին ճակատը զարդարուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան երրորդութեան եւ իր սեփական Զինանշանի մեծադիր նկարներով, գեղեցիկ եւ վսեմ տեսարան մը կը պարզէր՝ թիկնապահ երկու եռագոյններով միասին: Վիէնի եւ Վալանսի խառն երգչախումբի կողմէ երգուած երկու պաշտօնական քայլերգներէն վերջ, ընկ. Մուշեղ Մուրատեան հանդիսաւոր կերպով օրուան նախագահը՝ ընկեր Գ. Քիրէճեան (Վալանսէն) իր պաշտօնին հրաւիրեց:

Եւ այսպէս, նախագահը խօսք առաւ նախ Ֆրանսերէն, բացատրելով օրուան նշանակութիւնը մեր օտար հիւրերուն եւ Թղթակիցներուն:

Ապա, ներշնչուած Հ. Յ. Դ. 67րդ տարեդարձի փառապանծ նշանակութենէն, խոր հաւատքով, համառօտ պատմականն ըրաւ անոր հիմնադրութեան:

Եւ մէկ ազդանշանի վրայ, ներկաները մէկ վայրկեան լռութեամբ, յոտնկայս, իրենց յարգանքի բաժինը բերին, բոլոր հիմնադիր գործիչներու եւ հերոսներու անմահ յիշատակին:

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ չէր. բայց իր համեստ եւ պարզունակ բովանդակութեամբ՝ յաջող էր:

Այսպէս, օրուան նախագահի հրաւէրով, յաջորդաբար բեմ ելան, ոմանք արտասանելու եւ ուրիշներ՝ գեղգեղելու: Յաջող եւ անսայթաք արտասանեցին փոքրիկն Կ. Տոլմաճեան, Պ. Պարոնեան՝ Փըրանսերէն (Վալանսէն), Օրիորդներ Օ. Մալաքեան, Խաչիկեան եւ Քիւչէճեան: Իսկ մեներգեցին՝ Օր. Վ. Մուրատեան, եւ Օր. Սարգիսեան — ընկերակցութեամբ կիթառի (Պ. Պոյաճեան, Վալանսէն): Ծափահարութիւններով վերջ գտաւ գեղարուեստական բաժինը:

Խոր լռութեան մէջ, ընկեր Վ. Իշխանեան սկսաւ խօսիլ հանդարտօրէն: Եւ առաջին առթիւ, անկեղծ շեշտով մը բացագանչեց «Հայրենակիցներ, ըսուած է թէ դժուար բան է Հայ ըլլալը — իսկ, ես կ՚ըսեմ, աւելի դժուար է, Դաշնակցական ըլլալը...»:

Եւ իրապէս, մեր յարգելի բանախօսը, հաճելի կերպով, պարզաբանեց այդ միտքը, սկսելով հեռաւոր եւ մօտիկ անցեալի պատմական դէպքերէն, հասնելով ներկայ օրերուն ապրող եւ որոշ դեր մը կատարող հայութեան:

Անտեղի պայքար մը բացած ըլլալով Դաշնակցութեան դէմ, կը կարծեն ծառայել հայութեան եւ կամ հայրենիքին...: Նոյնիսկ, այնքան կը յառաջանան, որ Հայաստանի թշնամի կ՚ուզեն ընել մեր կուսակցութիւնը՝ Դաշնակցութիւնը: Բայց, ոչ Ռուսը ցարական, եւ կամ Թուրքը իր բոլոր վարչաձեւերով չեն տըւած այդ մակդիրը մեզի Դաշնակցականներուս:

Ահա, լաւագոյն եւ ուժգին փաստ մը՝ տրուած օտարներու կողմէ:

Սակայն, եթէ ուզուի պրպտել պատճառը մեր հակառակորդներու բռնած դիրքին մեզի դէմ, կ՚ըսենք պարզապէս, — որովհետեւ կը քննադատենք, լաւին՝ լաւ, եւ գէշին գէշ կ՚ըսենք: Ահա մեր մեղքը.:

«20րդ դարուն մէջ, չենք կրնար ոչխարի հօտ դառնալ, եւ ընդունիլ անբանօրէն եւ կամ թութակաբար Երեւանի վարիչներուն բոլոր բառերը: Օրուան կառավարութիւն մը քննադատել, հակառակութիւն, թշնամութիւն չէ. — Հայրենակիցներ, մեզի կ՚ըսուի «գովեցէ՛ք, բայց մի՛ քննադատէք»: Մենք կը պատասխանենք թէ «չենք կրնար թմրկահարներ ըլլալ»:

Ինչպէս ծովը կ՚ալեկոծի, կը փրփրի եւ կը բարձրանայ հսկայաձեւ, նոյնպէս ընկ. Վ. Իշխանեան, իր զուլալ եւ հանդարտ արտաքինին մէջ, կը հաղորդէ փաստացի եւ մտրակող մտածումներ:

Իրար կը յաջորդեն անոնք, եւ այսպէս երբ բարձրաձայն ըսաւ, թէ՝ «կ՚ուզենք Դաշնակցութիւն մը ստեղծել գործելու եւ գործակցելու համար իսկական, հարազատ Հայուն հետ», եւ թէ «ուրիշ բան է Հայաստանասէր ըլլալ, եւ ուրիշ բան խորհրդայնասէր»:

Եզրափակելով իր համոզիչ բանախօսութիւնը, մեր համակրելի բանախօսը, շեշտելով ըսաւ. «Ամէն ժողովուրդ իր ճամբան կը ստեղծէ, մեր ժողովուրդն ալ իր ճամբան բացած է եւ կ՚երթայ... Կեցցէ Հայ ժողովուրդը, մեր հայրենիքը եւ անոր լուսատու ջահը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»: Խանդավառ ծափերով ողջունուեցան այս հայրենաշունչ խօսքերը:

Հանդէսի նախագահը ընկեր Գ. Քիրէճեան, քանի մը եզրակացուցիչ խօսքերով եւ Անի կոմիտէի շնորհակալութեան արտայայտութիւններով՝ ուղղուած գեղարուեստական բաժինին մասնակցողներուն, Վալանսի Նոր Սեբուհի կոմիտէին եւ ներկայ հասարակութեան, փակուած յայտարարեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադրութեան 67րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը որ կը վայելէր քաղաքապետ Լ. Հիւսէլի պատուոյ նախագահութիւնը:

Կ. Տ.

քէն սխալմամբ մարդոց մէջ ինկած հրեշտակ մըն էր ուղղակի:

Իր ընկերներուն, մեծէն մինչեւ փոքրին կը մօտենար այնպիսի սիրազեղ ու այնպիսի սրտաբաց ձեւով մը, որ յարգանքէ ու սէրէ զատ ուրիշ որեւէ զգացում չէր կրնար յառաջացնել դէպի իր անձը:

Ալեքսանդրապոլցի Յովհաննէսը, Գիւմրեցի այս օղուլը, ճիշդ այնպէս ինչպէս երգած է բանաստեղծ Յակոբ Յակոբեան, էր ու մնաց մինչեւ վերջը «Ես տարտիմանիդ, եւ լայնասիրտ, եւ սրտաբուխ, եւ հիւրասէր, քէֆը տեղը, երգը բերնին, խօսքը շրթին, լիառատ սէ՛ր...»:

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք հռչակաւոր երաժշտագէտ Ա. Խաչատուրեան 48 ժամ Փարիզ մնալէ վերջ մեկնեցաւ Մոսկուա: Կարգ մը լրագրողներ ուզած էին տեսնուիլ իրեն հետ, սակայն ինչպէս կ՚երեւի միայն «Իւմանիթէ»ի Թղթակիցին վիճակուած էր այդ բախտը ...

Արդարեւ, համայնավար պաշտօնաթերթը երկար Թղթակցութիւն մը հրատարակած է հայ երաժշտագէտին մասին, առանց յիշելու որ... Հայ է ան: «Իւմանիթէ» Խաչատուրեանը կը կոչէ խորհրդային արուեստագէտ, մինչ «Ֆրանս — Սուար» լուրը տալով կը ռուսացնէ զայն:

«Իւմանիթէ»էն առնելով կը հրատարակենք Ա. Խաչատուրեանի կարգ մը յայտարարութիւնները, առ ի տեղեկութիւն:

— Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առիթով պատրաստած եմ կտոր մը «Գեղօն ուրախութեան»: Միւս կողմէ, Մոսկուայի մեծ թատրոնը, Պալշոյ, ներկայիս կը պատրաստուի ներկայացնել վերջին պալէս, ստեղծագործուած՝ անցեալ ձմեռ: Բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Եաղոպսըն:

Ա. Խաչատուրեան իր խօսակցութեան ընթացքին կ՚անդրադառնայ նաեւ այն շրջանին՝ երբ ինք եւ Քոսթաքովիչ պատժուած էին. — «Յեղափոխութենէն վերջ երաժշտագէտները քիչ մը ամէն բան փորձեցին: Յետոյ՝ սկսաւ «պրոլետար կոմպոզիտոր»ներու ժամանակաշրջանը, որ տեւեց մինչեւ 1933: Ասիկա դէշ շրջան մըն է խորհրդային երաժշտութեան համար: Բռնատիրութիւն մը՝ երաժշտութեան վրայ: Վերջապէս, 1932էն ետք, կուսակցութիւնը վերջ դրաւ այս բռնատիրութեան եւ ազատութեան շրջան մը սկսաւ: 1948ին, ինչպէս ծանօթ է, կուսակցութիւնը սուր քննադատութեան առարկայ դարձուց խորհրդային կարգ մը երաժշտագէտներ եւ յատկապէս՝ զիս: Որքան ալ խիստ՝ բարեկամական էին սակայն այդ քննադատութիւնները ...»:

Արամ Խաչատուրեան յայտարարած է, թէ յառաջիկայ տարի Փարիզ պիտի գայ, նուագահանդէսներ տալու համար:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ ԶՈՀԸ

Ամսոյս 28ին սեւ հողին յանձնուեցաւ իր փայլուն ասպարէզին սկզբնաւորութեան մէջ տարաբախտ երիտասարդ (25 տարեկան) քափիթէն Յարութիւն Փորխալեան:

Հայրը՝ Կեսարացի համեստ ընտանիքի մը զաւակ ի գին ծանր զոհողութիւններու աշխատած էր իր խոստումնալից զաւակին տալ գիտական բարձր ուսում մինչեւ այն ատեն չմոռնալով անոր հայեցի դաստիարակութիւն:

Իր մասնակցած բոլոր մրցումներուն մէջ միշտ յաջողագոյններէն՝ կրցած էր օդանաւաչնութեան առաջին կարգի ճարտարագէտ դառնալ ստանալով մինչեւ այն ատեն «քափիթէն»ի աստիճան: Էլեք - թրոնիքներու եւ ռատարի գործածութեան մէջ իր խոր հմտութիւնը նկատի առնելով, իրեն կը վստահուէր յաճախ մօթէօրներու քննութիւնը կառավարական ապսպրանքներու:

Հոկտեմբեր ութին Նանթի կողմերը կը ղրկեն զինքը նոր ձեւի «մօթէօր»ի մը քննութեան համար, մօթէօրը շինող ոչ-զինուորական ճարտարագէտին ընկերակցութեամբ: Յաջորդ օրը վերադարձին մշուշին պատճառաւ, չեն կրնար Փարիզ իջնալ եւ կը ստիպուին ետ դառնալ, օդանաւը կը կորսուի, մշուշին մէջ: Տասնըհինգ օրուայ փնտռտուքներէ յետոյ միայն կարելի կ՚ըլլայ երկու գիտակները գտնել ծովեզերքը: Ալիքները եզերք նետած էին զանոնք:

Հոկտեմբեր 28ին Վիլաքուպլէի մէջ տեղի ունեցաւ թաղման արարողութեան զինուորական մասը, օդանաւային բարձրաստիճան սպաներու, քաղաքային ճարտարագէտներու եւ օդանաւային նախարարութեան ներկայացուցիչին ներկայութեան, որ վեր առնելէ յետոյ քափիթէն Փորխալեանի գիտական բարձր արժանիքները, անոր մահը կարեւոր կորուստ մը նկատեց ֆրանսական օդանաւորդութեան համար եւ յետ մահու արժանեաց շքանշանով մը պատուեց զայն:

Կրօնական արարողութիւնը կատարուեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ի ներկայութեան միեւնոյն սպաներու եւ ճարտարագէտներու հոծ բազմութեան: Կը նախագահէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, արարողութենէն վերջ եւ ազգ. վարչութեան կողմէ ֆրանսերէն հակիրճ դամբանական մը խօսեցաւ Պ. Սեդրակ Բաբեան:

Մարմինը ամփոփուեցաւ Ֆոնթընէ Սու Պուայի իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Այս ցաւալի եւ արկածալից մահը երիտասարդ հայ օդանաւորդին խորապէս յուզած է ինչպէս իր ծնողքը եւ ընտանիքը, նոյնպէս անհամար բարեկամները:

ՑՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԳ.

ՎՀՈՒԿԸ

Թէ ինչ նպատակ ունէր այդ գաղտնի հիմնարկութիւնը, — ես չգիտեմ, որպէս չգիտէին նրա իւրաքանչիւր անդամները, թէ ինչ է գործում իրանից բարձր աստիճանի վրայ գտնուող անդամը: Կրտսեր անդամը աւագի հլու գործիքն էր,, պէտք է անպայման կերպով հնազանդուէր նորան, պէտք է կատարէր ամէն բան, ինչ որ կը հրամայէր նա, առանց գիտենալու, թէ ինչ նպատակով էր գործում: Հիմնարկութեան բուն խորհուրդը պահւում էր նրա գլխաւորների մօտ: Միւսները անգիտակցական մեքենաներ էին միայն: Անդամների իւրաքանչիւրը առանձին նըշաններից կարող էր ճանաչել միւսին, առանց գիտենալու նրա անունը, նրա ով կամ ինչ տեղացի լինելը: Միայն որոշ խմբեր իրանց մէջ գաղտնիք չունէին, իսկ ամէն մի խումբ առանձին վեր առած, միմեանց գործունէութիւնից տեղեկութիւն չունէին:

Կարծես, մի այսպիսի հասարակութեան մէջ էի ընկել ես: Ինձանից էլ խոստում առին, որ ամէն բան, ինչ որ կը տեսնեմ, ինչ որ կը լսեմ, մոռացութեան տամ: Ես կատարեցի իմ խոստումնքը: Իսկ այս տողերը որ գրում եմ այժմ, — գրում եմ ուղիղ յիսուն տարուց յետոյ, երբ այն անձինքը այլ եւս աշխարհի երեսին չեն մնացած, երբ նրանց գործունէութիւնը յայտնուեցաւ եւ անհետացաւ մի կարճատեւ փոթորիկի նման ...:

ԺԴ.

ՁԻ

Դեռ երեխայութիւնից ես ձի նստելու սաստիկ սէր ունէի. այն ժամանակ այս ցանկութիւնը լցուցանում էի, հեծնելով փայտեայ երկայն ձողի վրայ, եւ ամբողջ ժամերով վազեցնում էի մեր բակում: Յետոյ, երբ փոքր ինչ մեծացայ, իմ փայտեայ նժոյգին փոխարինեցին կենդանի արարածներ: Մեր հօրթերը հանգստութիւն չունէին ինձանից, եւ մինչեւ անգամ ահագին գայլաման Մըրօն — մեր շունը — երբեմն ստիպուած էր ծառայել իմ զուարճութիւններին: Ես բռնում էի նրա երկայն ականջներից, թըռչում էի մէջքի վրայ, եւ խեղճ շունը բարեսրտութեամբ ներում էր իմ յիմարութիւններին, գնում էր դէպի այն կողմը, ուր որ ես չուռ էի տալիս:

Երբ տասն տարեկան էի, ամէն երեկոյ անհամբերութեամբ սպասում էի տաւարների նախիրի արօտից վերադառնալուն: Հէնց որ հեռուից նկատում էի մեծ ճանապարհի վրայ փոշու ամպերի բարձրանալը, վազում էի նախիրի առջեւ, բռնում էի աւանակներից մէկին, նստում էի նրա մէջքի վրայ: Ախ, որքան ուրախանում էի ես, երբ իմ Պեգասը վազում էր հեռու եւ հեռու դաշտերի մէջ ...:

Իսկ յետոյ աւանակներին փոխարինեցին մատակ ձիաները: Առանց սարսափելու չէր կարելի նայել ինձ վրայ, երբ ես դեւի նման բռնած վայրենի մատակի բաշից, մրրկի պէս պտտեցնում էի մերկ եւ առանց սանձի ձիուն: Հովիւները բարկանում էին, գլուչացնում էին ինձ, բայց ի՞նչ ուշադրութիւն կը դարձնէր նրանց խօսքերին յանդուգն եւ զուարճասէր մանուկը ...:

Բայց որքան անգամ վեր ընկայ ես ... որքան անգամ ձեռքս, ոտքս կոտրեցի ... որքան անգամ երեսս ջարդուած, արիւնթաթախ տուն են բերել ինձ ...: Մայրս լաց էր լինում, ասում էր «որ ես ադամորդու զարմ չեմ», թէ ես «սատանայի ծնունդ եմ», թէ ես «մի փորձանքով պիտի մեռնեմ», կամ գետի մէջ կը խեղդուեմ, կամ ծառից, կամ ժայռից վեր կ՚ընկնեմ, եւ կամ դաշտի գազանները կ՚ուտեն ինձ ...: Մայրս գնում էր, վարժապետիս պատմում էր իմ անկարգութիւնները, բայց ոչ նրա «Փալախկան», ոչ նրա «խրատը» եւ ոչ «աղիսի կտորտանքը» — ոչ մէկը չկարողացան զսպել ինձ մանկական խաղերից, որոնք այնպէս սաստիկ կերպով արգելուած էին աշակերտներին:

Նոյնպիսի սէր ունէի ես դէպի հրացան գործիքները: Երեւակայեցէք այն ուրախութիւնը, երբ իմ մանկական երկու ամենագլխաւոր բաղձանքները իրագործուեցան. — ես այժմ ունէի ձի եւ զէնքեր:

Նոյն աւուր երեկոյեան պահուն, որի առաւօտեան ժամանակ ես աւերակների մէջ հանդիպեցի բօշայ կնոջ հետ, կրկին յայտնուեցան երկու դէյթունցիները, որոնց մէկին կոչում էին Մուրադ, միւսին Ջալլադ: Նրանք բերեցին իրանց հետ չորս գեղեցիկ ձիաներ: Երեւում էր, այդ ձիաները մեզանից փոքր ինչ հեռու գտնուած լեռների մէջ պահւում էին, որովհետեւ աւերակների մօտ արօտ չկար: Կարօն ինձ իր մօտ կանչեց, եւ յանձնելով ձիերից մէկի սանձը, ասաց.

— Ահա քո ձին, ես գիտեմ, որ դու անվարժ չես լինի դրան զսպելու մէջ:

Յետոյ, տալով ինձ մի հրացան, մի զոյգ ատրճանակ եւ մի թուր, աւելացրեց.

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Մինչ, քանի մը օր առաջ, գերման դիտնականները կը յայտնէին, թէ իրենց ծրագիրը պատրաստ էր, կը մնար դայն իրագործելու իրաւունքը ․․․ ։

Խ․ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՅ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԷՆ

ՄԱԿի խորհրդային պատգամաւոր Քուզնեցով, քաղաքական յանձնախումբին յայտարարեց, թէ այսուհետեւ Խ․ Միութիւնը պիտի չմասնակցի Զինաթափու – թեան յանձնախումբին աշխատանքնե – րուն, որովհետեւ անոր անդամները ի վիճակի չեն յառաջդիմութիւն արձանա– գրելու ։

Խորհրդային ներկայացուցիչը յայտ – նեց, թէ Արեւմուտքի առաջարկները ըս– պառնալիքի բնոյթ կը կրեն ու եթէ այս ձեւով շարունակուի, իրենք վերջնակա – նապէս պիտի հրաժարին զինաթափու – թեան շուրջ բացուած խորհրդակցու – թիւններէն ։

Քուզնեցով առաջարկեց, որ յանձնա – խումբը կազմուի ՄԱԿի անդամ բոլոր պետութեանց ներկայացուցիչներով․ այդ պարագային, Մոսկուա պատրաստ է ան– միջապէս ստորագրել համաձայնագիր մը՝ հիւլէական փորձերը դադրեցնելու համար ։

Միացեալ Նահանգներու ներկայացու – ցիչ Լոճ յայտարարեց, թէ չէր հաւա – տար, որ Խ․ Միութիւն լրջօրէն կը հրա – ժարէր զինաթափութեան աշխատանքնե – րէն ։ Աւելի տրամաբանական դիրք մը կրնայ բռնել ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ արգիլուեցաւ «Չօրո– փա» պարբերականին հրատարակութիւ – նը ։ Պարբերականը կը խմբագրուէր խումբ մը գրողներու կողմէ ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Պէքաայի դաշտին մէջ Պէյ– րութի ամերիկեան համալսարանին կողմէ կազմակերպուած հնախուզական աշխա – տանքներու ընթացքին երեւան եկած է բլրակ մը, որուն մէջ բնակութիւն եղած է 3500էն մինչեւ 600 թուական (Ք․ Ա․) ։ Հնագիտական արժէք ներկայացնող բազ– մաթիւ իրեր եւ քանդակներ գտնուած են ։

ԱԹԷՆՔԻ յոյն Առաջնորդը հրաման չը– տուաւ, որ գրագէտ Նիքոս Քազանցաքիի մարմինը ցուցադրուի Աթէնքի մայր տա– ճարին մէջ , նկատի առնելով անոր հա – կակրօնական ձգտումները ։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցու – թեան թիւ երկու ղեկավարը՝ ծխուղեփէ ՏիՎիլլիԹորիօՄիլանի մօտերմնաւ,սրտի տագնապի մը հետեւանքով ։ Ծնած էր 1892ին ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Խրուշչեւ խորհրդակ– ցութիւն մը ունեցաւ համայնավար Չի – նաստանի Նախագահ Մաօ Ցէ Թունկի հետ ։ Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը ե– ղած է մառեչալ Ժուկովի պարագան ,ինչ– պէս նաեւ՝ մեծ Սպուտնիկի արձակումը ։

Խ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարար Կրոմիքօ, դէպի Մոսկուա իր ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ Դանիա, ուր մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ծերանոցներու վարչութիւնը կը ծա – նուցանէ թէ ասիական դումի համաճա – րակին պատճառաւ դրուած արգելքը վեր– ցած ըլլալով՝ այցելութիւնները արտօն– ուած են ամէն օր ժամը 14էն 16 ։

ԾԵՐԱՆՈՑՆԵՐՈՒ
ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Յ․ Կ․Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վար– չութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հինգ հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Ճա – րահեանէ, իրենց 11 տարեկան զաւկին՝ Ժիրայրի արկածէ մը ազատուելուն ա – ռիթով ։

×

Յ․ Կապ․ Խաչի Պոմոնի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները․ —

Պ․ Տօլպաչեան հազար ֆրանք, Պ․ Լե– ւոն Մանուկեանի մահուան առթիւ ։

Գուլումեան եղբարք, Մասիս, Սամփրէ եւ Կարապետ հինգ հազար ֆրանք, իրենց հօրը Պ․ Գուլումեանի ղառնակսկիծ մահ– ուան առթիւ ։

Այս առթիւ նոյնպէս նուիրած են փո – խան ծաղկեպսակի՝ Պ․ Կամսար Հացա – գործեան հազար ֆրանք, Պ․ Յակոբ Պետ– րոսեան հազար, Պ․ Համբարձում Աւե – տիսեան հինգ հարիւր , Պ․ Միհրան եւ Մկրտիչ Նազաչեան հազար, Զաւարեան ենթակոմիտէ 3000, Պոմոնի թաղականու– թիւն 3000, Պ․ Պ․ Կարապետ Կիւլմէրեան հազար, Աւետիս Սանտալեան հազար, Գ․ Պաղտասարեան հինգ հազար ֆրանք ։

Պ․ Գրիգոր Պաղտասարեան երկու հա – զար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Ազատնի Քէչեճեանի մահուան առթիւ ։

Պ․ Պ․ Պօղոս Ազարեան, Ճանիկ Պէք – մէզեան, Ժորժ Հացագործեան, Ռուբէն Արզումանեան հազարական ֆրանք, Պ․Յ․ Պասմաճեանի ղառնակսկիծ մահուան առ– թիւ ։

×

Ողբացեալ Տիկին Գոհար Վտարանգիի քոյրերը, քեռայրը եւ պարագաները ի – րենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշ․ Տէր Ս․ Եպ․ Մանուկեանի որ նա– խագահեց յուղարկաւորութեան արարո – ղութեան ։

Խորին շնորհակալութիւն նաեւ Դպրո – ցասէր Տիկնանց խնամակալութեան եւ տնօրէնութեան ու բոլոր բարեկամներուն, որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ, ծաղկեպսակներով, նուիրատը – ւութիւններով, հեռագիրներով եւ նա– մակներով ։

×

Շաւիլի Եկեղեցաշէն Երիտասարդներու Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տատուրեանէ երկու հա– զար ֆրանք եւ Քիւրքճեանէ հինգ հարիւր ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պ․ Փոր – խազեանի ցաւալի մահուան առթիւ ։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Պ․ Քոլչաքեանէ հինգ հազար, Տիկին Ավճը– եանէ չորս հազար եւ Պ․ Անանիկ Սար – գիսեանէ տասը հազար ֆրանք ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
Ի պատիւ
ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՀՐԻԻ

Գրական եւ հասարակական յիսնամեայ գործունէութեան ։

Այս Երկուշաբթի ժամը 14·30ին, Փա– վիյոն Տոֆինի սրահներուն մէջ, Փավի – յոն Տոֆին, Ավընիւ Ֆօշ, Փորթ Տոֆին ։

Բանախօսութիւններ եւ գեղարուեստա– կան բաժին ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չո– րեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաւէ սրահին մէջ ։ Վիճաբանական նիւթ՝ «Ի՞նչ կ'ակնկալենք մեր այսօրուան մտաւորա – կան նոր սերունդէն» ։ Կ'արծարծէ Պել – ժիայէն հիւրաբար մեր մէջ գտնուող ու– սանող Պ․ ՅԱԿՈԲ ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆԸ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԱՐՄՆԻ

Տարեկան պարահանդէսը 24 Նոյեմբեր , Կիրակի ժամը 16 – 24, Կրանտ Օթէլի սը– րահներուն մէջ ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԱԼԱՆՍ

Հայ Ազգ․ Միութեան ղպրոցը բացուած է Հոկտեմբեր 12էն ի վեր, 2 Փլաս տը լա Վիքթուարի) Սահակ Աւաղ քհնյ․ Պա – պիկեանի դասատուութեամբ ։

Ծնողներէն կը խնդրուի դիմել Տէր Հօր ։ Ցերեկային, օգնական դասատուութիւնը յանձնուած է Միութեան քարտուղար Կ․ Գալուստեանի ։

Նոյնպէս Օֆիսի ներկայացուցիչի ըն – դունելութիւնները կ'ըլլան ամէն երկու – շաբթի առաւօտ ժամը 9ին, նոյն հասցէ – ին, 2 Փլաս տը լա Վիքթուարի, Հայ Ազգ․ Միութեան գրասենեակը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Յ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ ։

Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ․
— Պարահանդէսի հարցը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յ․ ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մին– չեւ կէս գիշեր, Օթէլ Լիւթէսիայի սը – րահներուն մէջ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ծնեալ Ազատնի Անտոնեան, Ղարսի Խարախազ գիւղէն 1918ին Պաթումի հի – ւանդանոցէն կորսուած է ։ Հօրը անունը՝ Յակոբ, մօրը՝ Մարգարիտ, եղբօր՝ Համբարձում, քրոջ՝ Մարիամ ։ Տեղեկա– ցընել «Յառաջ»ին ։

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել ։

×

Վահէ Գազազեան Պոլսեցի, հօրը ա – նունը Լեւոն, մօրը Կիւլիւկ, եղբայրները Զարեհ եւ Պարոյր, որ1924ին Պոլսէն Փա– րիզ եկած է եւ իր վերջին հասցէն է րիւ Ալրեիր ; Փարիզ (14) ։ Տեղեկացնել իր եղբօր զաւակներուն, Լ․ եւ Վ․ Գազազ – եանի, 33 Պուլվ․ տէ Կրան․ Փէն, Սէն Լու, Մարսէյլ ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI 7 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8037 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3838

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ

Խորհրդային Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ կը տօնուի այսօր «Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան» քառասնամեակը :

Կրեմլինի վարիչները, մեծ վարպետներ քարոզութեան մարզին մէջ, ամիսներէ ի վեր հսկայական պատրաստութիւններ կը տեսնէին՝ բացառիկ շուք մը տալու համար այս հանդիսութեան :

Հոկտեմբեր 4ին արձակուած առաջին Սպուտնիկէն ամիս մը վերջ, Նոյեմբեր 2ին երկրորդ մը ղրկեցին անջրպետէն անդին՝ շատ աւելի մեծ ու կատարելագործուած՝ զարմանքի մատնելով ողջ քաղաքական աշխարհը Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա :

Հաւաստողներ կան, որ երրորդ եւ աւելի կարեւոր անակնկալ մը վերապահած են Նոյեմբեր 7ի տարեդարձին առթիւ, հրթիռ մը ղրկելով դէպի լուսին ...

Քառասնամեակին համար աւելի մեծ «պրոպականտ» կարելի չէր երեւակայել : Մոսկուայի իշխանաւորները հասան իրենց նպատակին :

Պոլշեւիկեան վարչաձեւը «պարզեւ»ն է Համաշխարհային առաջին պատերազմին :

Գերման բանակներու ջախջախիչ յաղթանակները արեւելեան ճակատին վրայ՝ սարսեցին ամենակալ ցարին գահը :

1917 Փետրուար 28ին (Հ. Տ.) պայթեցաւ Ռուսիոյ Մեծ Յեղափոխութիւնը : Մարտ 2 – 15ին գահընկէց եղաւ Նիկոլա Բ. եւ հռչակուեցաւ «Ռուս Հանրապետութիւն»ը : Կազմուեցաւ «ժամանակաւոր կառավարութիւն» մը նախ իշխան Լվովի յետոյ Կերենսկիի վարչապետութեամբ : Նոր իշխանութեան մէջ տիրապետող տարրն էր սոցիալիստ – յեղափոխական կուսակցութիւնը :

Կերենսկի իբրեւ ընկերվարական ուզեց ժողովրդավար սկզբունքներով վարել երկիրը : Կառավարութեան թուլութենէն օգտուելով պոլշեւիկները յաջողեցան բանակն ու նաւատորմը իրենց կողմը շահիլ՝ գանազան շլացուցիչ խոստումներով : Ու նոյն տարուան Հոկտեմբեր 26/Նոյեմբեր 7ին տապալելով Կերենսկիի կառավարութիւնը ձեռք առին իշխանութիւնը :

Պոլշեւիկեան յեղափոխութենէն առաջին տուժողն եղաւ հայ ժողովուրդը : Համայնավար գործակալներ Թրքական ճակատի ռուս զինուորները հրաւիրեցին «դէպի տուն», ուր իբրեւ թէ իրենց բաժինը պիտի ստանային հողերու բաժանումէն ...

Հայութիւնը՝ լքուած Ռուսերէն ու իր կովկասեան հարեւաններէն՝ մինակը կուրծք տուաւ թրքական կանոնաւոր բանակի գրոհներուն եւ 1918ի մայիսեան կռիւներուն շնորհիւ ստեղծեց անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Լենին, Տրոցկի եւ ընկերները յաջողեցան ցարական բանակի զօրավարներ Եուտէնիչի, Դենիկինի, Կոլչակի եւ Վրանգէլի ապստամբական շարժումները խեղդել եւ «կապիտալիստ» պետութիւններէն պաշտօնապէս ճանչցուիլ :

Շատ պաղ ու տաք ջուրեր անցան Խորհրդային Միութեան գլուխէն՝ քառասուն տարիէ ի վեր : Յեղափոխութեան գլխաւոր հեղինակ եւ կարմիր բանակի ստեղծիչ Տրոցկիէն սկսեալ մինչեւ մարեշալ Ժուկով ի՛նչ զոհեր խլեց համայնավար վարչաձեւը :

Միլիոնաւոր անմեղ մարդիկ՝ ամէն դասակարգէ՝ գնդակահարուեցան կամ Սիպերիոյ սառնամանիքներուն եւ պոլշեւիկեան բանտերուն մէջ անհետ կորսուեցան :

Ո՞ւր են համայնավար վարդապետութեան անվիճելի տեսաբաններն ու առաջնորդները, — Զինովիեւ, Ռատէկ, Բուխարին, Կամէնեւ, Եագոդա, Բերիա եւ բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր, որոնք պաշտամունքի առարկայ էին տարիներով : Ո՞ւր են զօրավար Թուխաչեւսկի եւ միւս զօրավարները, որոնք 1937ին խմբովին գնդակահարուեցան :

Ո՞ւր են մեր միամտօրէն հայրենիքին վարիչները, — Ալ. Մեասնիկեան (զոհ օդանաւային «արկած»ի), Սահակ Տէր Գաբրիէլեան, Աղասի Խանջեան, Մուղդուսի եւ միւսները : Ո՞ւր են մեր 250 մտաւորականները, որոնք իբրեւ «ազգայնական» բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ քաւեցին իրենց «մեղք»ը :

Այսօր Խորհրդային Միութեան 16 Հանրապետութիւններուն եւ «արբանեակ» երկիրներուն մէջ աւելի քան 300 միլիոն մարդիկ ամենադաժան բռնակալութեան տակ կ'ապրին, զուրկ մարդկային տարրական իրաւունքներէ :

Յուսա՞նք որ քառասնամեակին առթիւ Կրեմլինի բռնակալները հաճելի անակնկալ մը պիտի ընեն՝ փոքրիկ ազատութիւններ շնորհելով իրենց երկաթէ բռունցքին տակ տուայտող հարիւր միլիոնաւոր մարդոց :

Աշխարհ շատ աւելի պիտի զարմանայ եւ երախտապարտ պիտի ըլլայ իրենց : Սպուտնիկներն ալ աւելի արժէք պիտի ներկայացնեն այն ատեն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԵԼԻՔՍ ԳԱՅԵԱՌ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

173Ի ԴԷՄ 337 ՁԱՅՆՈՎ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԵՑԱՒ

Երեքշաբթի կէսօրէ ետք, Ազգ. Ժողովին մէջ, Ֆելիքս Կայեառ իր ճառը արտասանելէ առաջ, խնդրեց որ երեսփոխանները անսպասհութեան եւ բացակայութեան ծանօթ խաղերուն չդիմեն եւ մեծամասնութիւն մը գոյացնեն : Վաղուրնէ սկսեալ Խորհրդարանը պէտք է շահի կորսուած մէկ ամիսը :

Այնուհետեւ Կայեառ ներկայացուց իր ծրագիրը՝ 20 վայրկեանի ընթացքին :

Պիտի կազմուի մեծամասնական կոմիտէ մը՝ խորհրդարանական խմբակցութեանց մասնակցութեամբ, որ պիտի աշխատի կառավարութեան կողքին, յատկապէս՝ վերաքննելու համար Սահմանադրութիւնը :

Ալժերիոյ Արտակարգ իրաւասութեանց հարցը պիտի քննուի ամէնէն առաջ եւ պիտի գտնուի քաղաքական լուծում մը : Միաժամանակ ընտրական նոր օրէնք մը պիտի խմբագրուի, նոյն իմաստով : Կոչ մըն ալ ըրաւ՝ որպէսզի ըմբոստները կրակը դադրեցնեն, խորհրդակցելէ առաջ :

Ֆելիքս Կայեառ ելմտական հարցերու մասին խօսելով, յայտնեց թէ յաւելեալ խնայողութեանց հարցը պիտի արծարծուի Խորհրդարանին մէջ : Կասկածելի է որ ան հասնի հարիւր միլիառի : Ուրեմն՝ հարկ պիտի ըլլայ նոր հասոյթներ քուէարկել : Դրամին արժեզրկման առաջքն առնելու համար զանազան միջոցներ ձեռք պիտի առնուին :

Ազգ. Ժողովը առանց ժամանակ կորսնցնելու պիտի քննէ այն բոլոր հարցերը, որոնք առկախ մնացած են. — Սահարա, կրթական օրէնքի եւ Ընկերային Ապահովութեան բարեփոխում են. :

Կայեառի յայտարարութիւններէն ետք, նիստը ընդմիջուեցաւ, որպէսզի խմբակցութիւնները կարծիքի փոխանակութիւններ ունենան եւ ճշդեն իրենց դիրքը : Այնուհետեւ, երեսփոխանները սկսան հարցումներ ուղղել, որոնց կարգով պատասխանեց երիտասարդ նախարարը : Լ. Յովնանեան, ինչպէս միւս երեսփոխաններէն շատեր, կը մտահոգուի Ալժերիոյ հարցով եւ կ'առաջարկէ որ Մենտէս Ֆրանսի քաղաքականութիւնը որդեգրէ ընտրուելիք կառավարութիւնը :

Ընկերվարականներու կողմէ Տէքսոն կը յայտնէ, թէ իրենք թիկունք կը կանգնին Կայեառի :

Դ. Հանրապետութեան վարչապետութեան ամէնէն երիտասարդ թեկնածուն իր բացատրութիւնները տուաւ, որմէ ետք սեղի ունեցաւ քուէարկութիւնը :

173 երեսփոխաններ դէմ քուէարկեցին (Համայնավար, փուժատեան, յառաջդիմական) : 20 երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին, 48 հոգի քուէարկութեան չմասնակցեցաւ, 16 ուրիշներ արձակուրդի մէջ կամ բացակայ էին. մնացեալ բոլոր երեսփոխանները (337) թեր քուէարկեցին :

Այս ձեւով 36 օրուան ծանր տագնապէ մը ետք Կայեառ կազմեց կառավարութիւն մը որ վաւերացուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ : Կազմը հետեւեալն է. — Զօրս Ընկերվարական նախարար՝ Արտաքին (Փինօ), Անդրծովեան Ֆրանսա (Ժաքէ), Ալժերիա (Լաքոստ), Սահարա (Լըժէօն) : Երեք՝ «Ժողովրդական Շարժում». — Արդարութեան (Լըքուր), Ելմտական (Ֆլիմլէն), Աշխատանքի՝ (Պաքոն) : Երեք Արմատական՝ Վարչապետը (Կայեառ), Ներքին նախարար (Պուրժէս – Մոնուրի), Կրթական՝ (Պիլլէռ) : Երեք անկախ. — Ճարտարարուեստի՝ (Րիպեռ), Հողամշակութեան՝ (Պօսքառի – Մոնսերվէն), Վերաշինութեան՝ (Կառէ) : Մէկ ընկերային հանրապետական՝ (Շապան – Տէլմաս), Ազգ. պաշտպանութեան նախարար :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՎԵՐՍՏԻՆ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Մոսկուայի ձայնասփիւռի արաբերէն բաժնի խօսնակը, անցի գիշերուան իր հեռասփռումով վերստին ամբաստանեց Թուրքերը, որոնք Միացեալ Նահանգներու անմիջական օժանդակութեամբ ու գրգռումով կ'ուզեն վտանգել Սուրիոյ գոյութիւնը ըստ խօսնակի յայտարարութեան :

Բազմահարիւր հրասայլեր, եւ հրետանիներ դէպի սուրիական սահման կ'ուղուին՝ հակառակ Միացեալ Ազգերու որոշումին որ Թուրքիա բարեկամաբար լուծէ իր տարակարծութիւնները Սուրիոյ հետ : Վերջինս կը շարունակէ նուաճողական քաղաքականութեան հետամուտ :

Կը թուէր թէ առաջին քարտուղար Խրուշչեւի Թրքական հիւպատոսարան այցելութենէն ետք Ռուսերը այլեւս «փակուած» կը նկատէին «Սուրիոյ – Թրքական» կնճիռը :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թեհրանի Արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց թղթակցութիւնը որ վերջերս եղած է Խորհրդ. Միութեան նախագահ Վորոշիլովի եւ Պարսկաստանի Շահին միջեւ :

Վորոշիլով կը զգուշացնէ Շահը որ Թուրքիա կը միտի յարձակիլ Սուրիոյ վրայ. ուստի Շահը աշխատի արգիլել վտանգը :

Իր պատասխանին մէջ, Շահը կը շեշտէ թէ իր երկիրը զօրավիգ կը կանգնի Միացեալ Ազգերուն «խաղաղօրէն լուծելու» որոշումին :

Յստակ է սակայն Շահի պատասխանին մէջ որ իր երկիրը չի հաւատար թէ Թուրքիա նուաճողական ծրագիրներ ունենայ Սուրիոյ նկատմամբ :

ԳԱՀԻՐԷ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՀՈՒՍԷՅՆԸ

Ըստ Գահիրէի մեծադղեցիկ թերթերէն «էլ Շաապ»ի վերջերս Յորդանանի Թագաւորը, գաղտնի բանակցութեամբ, որոշած է Միացեալ Նահանգներուն զինուորական ուժերու տրամադրութեան ներքեւ դնել չորս զինուորական կայաններ երկրին մէջ : Այս կայանները նախապէս կը գործածուէին Անգլիացիներուն կողմէ :

Թերթը կ'եզրակացնէ ըսելով թէ՝ Հիւսէյն Թագաւորը գործիք մըն է Արեւմուտքին ձեռքը եւ իրականութեան մէջ ամերիկեան հիւպատոսարանն է որ կը վարէ երկիրը :

ԱՄՄԱՆ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՆԱՍԸՐԸ

Իր կարգին Ամմանի ձայնասփիւռը կ'ամբաստանէ զնդ. Նասըրը որ միջազգային համայնավարութեան քաղաքականութեան ձեռքին խամաճիկ դարձած է :

Ձայնասփիւռը կ'եզրակացնէ ըսելով. — Նասըր ներկայ օրերու Տոն Քիշոտն է որ նիզակը կը ճօճէ երեւակայական վտանգներու դէմ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ արուեստական առաջին արբանեակը պիտի արձակուի յառաջիկայ շաբաթ, կը հաղորդեն կիսապաշտօնական աղբիւրներ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՔԱՂԱՔԱԿԻՐԹ» ԹՈՒՐՔԻԱ

Լսեցինք :

Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցան երեսփոխանական ընտրութիւններ, եւ քաղաքակի՛րթ ու ազատակա՛ն ազգին բանակը իրմէ՛նց ստացաւ խիստ միջոցներու դիմելու, որպէսզի փողկապո՛վ մարդիկ նոր Սեպտեմբեր 6 մը չսարքեն իրենց կրօնակիցներուն եւ ազգակիցներուն.... դէմ :

Ատենին լուրը տուինք :

Առիթը ունեցած ենք նաեւ, բազմաթիւ անգամներ անդրադառնալու քաղաքակրթուա՛ծ այս ժողովուրդին մասին : Պատեհապաշտներ ալ կան սակայն, որ գիտակցաբար խծբծանքի առարկայ կը դարձնեն տպագրական սխալներ : Օրինակ, երբ ջաղատակրթուա՛ծ Թուրքիա բառը, եւ տպագրական վրէպով մը «քաղաքակրթուած»ը առանց երկարի փախի՝ անմիջապէս մեզ դաշնակից կը դարձնեն Թուրքերուն :

Ի՛նչ հեզնանք սակայն, երբ անդին, Խրուշչեւ, Մոսկուայի թրքական դեսպանատան մէջ բաժա՛կ կը պարպէր, ի փառս իր դրացիին ...

Ո՞վ է, ուրեմն, Թուրքերուն դաշնակիցը յանուն ... քաղաքակրթութեան :

Անշուշտ անոնք որ կրկին ու կրկին անգամ հրաժարեցան հայկական հողերէն, կամ Կրեմլինի աւագանին, իրեն հետ՝ երկու Հայեր՝ Միկոյեան եւ մառեշալ Բաղրամեան, որոնք լարուած զսպանակներու նման կը հետեւէին Խրուշչեւի եւ թրքական շամպաներ կը պարպէին, թրքական դեսպանատան մէջ... :

Ուշադրութի՛ւն : Այս լուրը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն եւ խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութեան կողմէ, առանց ... վրիպակի :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱԽՈՀՆԵՐԸ

Սեպտեմբեր ամսու ընթացքին «Ռուս Համախոհներու Միութիւնը» Ֆրանքֆորթի մէջ գումարեց իր ընդհանուր ժողովը:

Միութեան առաջադրութիւնները եւ ժողովին աշխատանքները մեզ ալ կը շահագրգռեն, տրուած ըլլալով որ այդ առաջադրութիւնները կ'ընդգրկեն ոչ միայն բուն ռուս ժողովուրդին քաղաքական ապագան, այլ նաեւ միւս ժողովուրդներուն, որոնք ներկայիս մաս կը կազմեն Խորհրդ. Միութեան, եւ որոնց կարգին հետեւաբար մենք ալ:

«Ռուս Համախոհներ» կոչուած այս կազմակերպութիւնը, որ սովորաբար իր ռուսերէն անուան Ն. Թ. Ս. սկզբնատառերով կը յիշատակուի, 1930ին հիմնուած հակաբոլշեւիկ քաղաքական կազմակերպութիւն մըն է, որուն գործունէութիւնը, ըստ իրենց յայտարութեան, կը տարածուի ոչ միայն արտասահմանի ռուս գաղթականութեան վրայ, այլ եւ մանաւանդ մայր երկրին մէջ բնիկ ժողովուրդի զանգուածին վրայ՝ ուր կը յաւակնին ստուարաթիւ կուսակիցներ ունենալ: Կը պնդեն նաեւ թէ ռուսական հողին վրայ իսկ ռատիոյի գաղտնի կայան մը ունին որ անընդհատ եւ անարգել կը գործէ «Ազատ Ռուսաստան» յատկանիշով:

Անշուշտ մեր հայերէն «համախոհ» բառը լիովին չի տար ամբողջական իմաստը որ կրնայ տալ օրինակ իրենց ֆրանսերէն յորջորջումը «Սոլիտառիստ Ռիւս» : Ըստ երեւոյթին քաղաքական եւ տնտեսական զանազան դրութիւններու եւ համոզումներու հոսանքներ կան իր ծոցին մէջ: Այս պարագան տակաւին աղօտ, անորոշ եւ նաեւ տակաւին երկրորդական կը մնայ: Բայց ի վերջոյ Միութիւնը կազմողները համերաշխ եւ համախոհ են էական եւ հիմնական կէտի մը վրայ: Տապալել համայնավար կարգուսարքը եւ ազատել Ռուսաստանը կարմիր մղձաւանջէն եւ բռնատիրութենէն :

Այս է իրենց համախոհութեան կէտը, ուրկէ եւ Միութեան անունը:

Ռուս Համախոհները չեն մտեր Ռուսաստանի նախկին կայսերական կարգը վերականգնելու, այլ կ'ուզեն նոր յեղափոխութեան մը միջոցաւ, տապալել համայնավար իշխանութիւնը : Յեղափոխականներ կը հռչակեն իրենք զիրենք եւ կը ձգտին նոր յեղափոխութիւնով մը հալածել, ջնջել, ոչնչացնել ինչ որ բերաւ 1917ի յեղափոխութիւնը :

Բայց հարց է թէ 40 տարուան մէջ այլեւս արմատ բռնած համայնավար իշխանութեան մը դէմ կարելի՞ է տակաւին զանգուածային յեղափոխութիւն մը Խ. Միութեան մէջ :

Թերահաւատներն ու վերապահները շատ են անշուշտ եւ ամենուրեք: Բայց Համախոհները խոր համոզումն ունին այդ կարելիութեան եւ կը փաստեն ըսելով որ Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ արեան մէջ խեղդուած շարժումները պարզապէս համայնավար դրութեան ընդհանուր կազմալուծումի մը նախանշաններն են, ըլլայ արբանեակ երկիրներուն թէ բուն Խորհրդ. Միութեան մէջ: Այդ կազմալուծումը չի կրնար ուշ կամ կանուխ չյանգիլ իր բնական եւ տրամաբանական վախճանին:

Ի նպաստ իրենց համոզումին, կը յայտնեն տակաւին որ մշակեալ բնորանիին, ամէնուս ծանօթ այլ անուամբ «ինթելլիկենցիա»յին ընդդիմութիւնը օրըստօրէ կը շեշտուի ղեկավար դասին դէմ: Ժողովրդային լայն խաւեր ներկայիս եւ յաճախ բուռն ու համարձակ ձեւով պահանջներ կը բանաձեւեն, ինչ որ երեւակայելի իսկ չէր ցարդ: Վերջապէս մտաւորականութիւնը որ այժմ իր կոչումին աւելի գիտակից ըլլալ կը թուի, չի վարանիր յաճախ բացայայտօրէն ժխտելու նիւթապաշտ վարդապետութեան արժէքը՝ որուն վրայ կը յենուն համայնավարները եւ կը գերադասէ գաղափարապաշտ սկզբունքներէ առաջնորդուիլ, մարդ էակին արժէքն ու դերը սահմանելու համար ընկերութեան մէջ:

Համայնավար իշխանութիւնը, ըստ իրենց, անշուշտ տեղեակ է սպառնացող վտանգին եւ որպէս թէ «վերաքննութեան կուսակից» համայնավարներ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին առաջարկած են «երկրորդ համայնավար կուսակցութիւն մը» հիմնել, բարենորոգումի առաջադրութիւններով :

Համախոհները կը կարծեն թէ այդ առաջարկը պարզապէս խաղ մըն է շփոթութեան մատնելու համար դժգոհներու բազմութիւնը եւ եթէ իրապէս «վերաքննութեան կուսակից» համայնավարներ կան Խորհրդ. Միութեան մէջ, անոնք երկընտրանքի մը առջեւ կը գտնուին: Կամ կը հրաժարին վերաքննութենէն եւ կը վերադառնան փարախ (եթէ երբեւիցէ հեռացած էին անկէ), կամ կը միանան ժողովուրդին եւ արմատական յեղափոխութեան մը ճամբան հարթելու աշխատանքին կը լծուին իրենք ալ:

Բայց ի վերջոյ ի՞նչ է կարծիքը խնդրոյ առարկային, բուն ժողովուրդին եւ տրամադի՞ր է ան ձերբազատուելու համայնավար տիրապետութենէն կամ գէթ այդ ուղղութեամբ կ'ուզէ՞ ճիգ մը փորձել :

Հարցին պատասխանը կուտայ Համախոհներու օրկան «Փոսէվ» շաբաթաթերթին խմբագրապետը Ռոմանով, երբ կը յայտարարէ թէ ռուս ժողովուրդը իր յոյսը դրած է երկու ուժերու վրայ. բանակը եւ յեղափոխական շարժումը: Այդ պատճառաւ իսկ Ռոմանով անհրաժեշտ կը գտնէ որ յեղափոխականները փորձեն մերձենալ բանակին եւ ջանան գործակցութեան հնարաւորութիւններ ստեղծել անոր հետ: Պայմանաւ սակայն, կ'աւելցնէ անմիջապէս խմբագրապետը, որ զինուորականները անձնական իշխանութեան ձգտումներ չունենան եւ պետութիւնը չիւրացընեն :

Ինչպէս կը տեսնուի, զինուորական կառավարութեան մը հաստատուելու այս հեռանկարին մտահոգութիւնը Համախոհներունն ալ է, ճիշդ ինչպէս եղած է համայնավարներունը, մանաւանդ Ստալինի մահէն ասդին եւ որուն դէմ զգուշական բոլոր միջոցները ի գործ կը դնեն: Մանաւանդ Ժուկովի պաշտօնազրկումը կրնայ կապ ունենալ այս մտավախութեան հետ եւ Համախոհներու կասկածը այնքան ալ անհիմն չի թուիր ըլլալ :

Միշտ ուշադիր Խորհրդ. Միութեան ներքին կացութեան եւ անցուդարձին եւ իր պայքարը Ռուսաստանի մէջ իսկ զօրացնել ուզելով հանդերձ, մանաւանդ յեղափոխական նոր բջիջներու ստեղծումով, Համախոհներու Միութիւնը անհրաժեշտ նկատած է նախագիծ մըն ալ ուրուագծել «յետհամայնավարական» կարգուսարքին համար :

Իր բանաձեւած նախագիծը, գործնականէն աւելի բարոյական իմաստ մը ունի, տրուած ըլլալով անոր աղօտ եւ շփոթ առաջադրութիւնները: Կազմակերպութիւնը չուզեր յաչս Ռուսերուն հակահամայնավար պարզապէս ժխտական եւ քանդիչ ուժ մը ըլլալու մեղքով մեղադրուիլ: Այլ կ'ուզէ այժմէն իսկ շինարար ծրագիրներ հրամցնել :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՉ
(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ

(Մահուան երեսնամեակին առթիւ)

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առաջին աշխարհամարտին զինադադարէն ետք, իբրայաջորդ քաղաքական դէպքերուն հետեւանքով, Յովհաննէս Զարիֆեան եւս թողլով հայրենի հողը մեկնեցաւ Արտասահման :

1919ի Պոլսահայ դրական եւ գեղարուեստական վերադարթնումի շրջանին, հոն էր նաեւ Զարիֆեան, ուրիշ մի քանի ծանօթ բեմական գործիչներու հետ, ինչպէս՝ Արքլեան, Շահխաթունի, Գրիգոր Աւետեան, Վահրամ Փափազեան :

Պոլսահայ Տրամաթիքը եռուզեռ գործունէութեան մըն էր լծուած: Զարիֆեան այդ շրջանին եւս հմայեց Պոլսահայ երիտասարդութիւնը: Իր քնարական եւ առինքնող ձայնը վերստին հնչեց Փրթիշանի բեմէն, եւ պոլսահայ հասարակութիւնը վերստին ապրեցաւ զարիֆ դերասանին ստեղծագործ շունչով :

Երբ վրայ հասաւ քեմալական արշաւանքը, ուրիշ շատերու հետ, Յովհ. Զարիֆեան ալ հեռացաւ Պոլսէն, ու գնաց հեռաւոր Ամերիկաները, հայ թատրոնի խաչը միշտ ուսին:

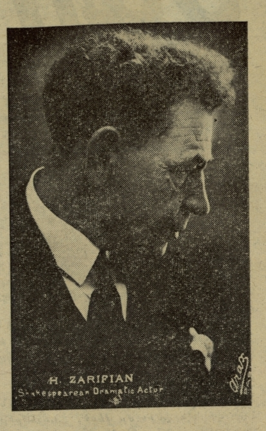
Տարիներ շարունակ այնտեղ եւս հնչեցուց հայ արուեստի շեփորը, խանդավառեց ու խրախուսեց ամերիկահայ ստուար գաղութը :

1927ին՝ Փարիզահայերը բախտը ունեցան վայելելու Զարիֆեանի այցելութիւնը :

Տարիներու բեռը ոչինչ պակսեցուցած էին անխոնջ արուեստագէտին խանդէն ու կորովէն :

Միշտ նոյն հնչեղ ու քնարական ձայնը, միշտ նոյն ոգեւորիչ ու խանդավառող զգացումները, միշտ նոյն խօսանքը դէպի Բարին ու Գեղեցիկը :

Դժբախտաբար Փարիզի մէջ Զարիֆեան

միայն մէկ ներկայացում կրցաւ տալ՝ «Թայֆուն», մասնակցութեամբ տիկին Դուրեան – Արմէնեանի, որ այդ շրջանին կը գտնուէր Փարիզ :

Գեղեցիկ ծրագրի մը հետամուտ եղաւ մեծանուն արուեստագէտը: Ուզեց Օտէոն ազգային թատրոնի բեմին վրայ ներկայացնել «Համլէթ»ը, սակայն իր այդ գեղեցիկ գաղափարը չկրցաւ իրականանալ եւ բարի, ազնիւ ու հեզահամբոյր Զա –

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

●

Այս մասին գրած պիտի ըլլայ... Սրբազանը, որովհետեւ անոր ներկայութեան առնուած որոշում մըն է, ի ՇԱՐՍ ԱՅԼՈՑ (ընդգծումը մեզմէ, ՀԱՍԿ): Զեմ ուզեր աւելի երկար գրել, դուք կը հասկնաք :

Միակ խնդրանքս է որ օր առաջ կարգադրուի. մի ըլլաք պաղ եւ անտարբեր, շատ կը խնդրեմ : Մեր կացութիւնը շատ վատ է եւ ճակատագրական (ընդգծումը մեզմէ, ՀԱՍԿ) : Ձեր այս ընելիքը կարեւոր օգնութիւն մը պիտի ըլլայ եւ մեզ երախտապարտ պիտի ձգէ Ձեզի հանդէպ :

Մնամ յարգանօք

(Ստորագրութիւն)

Այսպէս ուրեմն, Կիլիկեան Ս. Աթոռի Միաբանութիւնը կը խարխալուէր: Կը հեռացուէին երիտասարդ ու խոստումնալից եկեղեցականներ, որոնք կրնային որ եւ է ձեւով արգելք ըլլալ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան քայքայումին, կամ աւրկացումին: Ու այս՝ դժբախտաբար, համակիր լռութեամբ գործադիր վերին հեղինակութեան ...: Միաբանութենէն ներս կատարուած այս աններելի աւերը, ինչպէս վերոյիշեալ փաստաթուղթերը ցոյց կուտան, կը ծրագրուէր Վանքէն դուրս, ծանօթ ու անծանօթ ուժերու կողմէ, եւ կը գործադրուէր Տեղապահին միջոցաւ :

Գ. ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ ՔԱՅՔԱՅԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Կիլիկիոյ Միաբանութեան ընթացքը անհասկնալի կը դառնայ, եթէ չյայտարուի Դպրեվանքի Տեսչութեան «քաղաքականութիւնը» 1946էն սկսեալ: Արդարեւ, 1946ի սկզբնաւորութեան, , Ս. Աթոռոյն երախտաշատ եւ բազմարդիւն Հայրապետը, հանգուցեալ Տ. Գարեգին Կաթողիկոս, ներքին – անձնական (Դերենիկ վրդ.ի կողմէ) եւ արտաքին ճնշումներու տեղի տալով, Դպրեվանքի Տեսչութեան կը կոչէր Տ. Դերենիկ վրդ.ը, Տ. Ղեւոնդ վրդ.ի փոխարէն, որ 1946ի վերջաւորութեան կը նշանակուէր Կիպրոսի Թեմին Կաթողիկոսական Փոխանորդ, նախընտրելով վարչական գործը, զզուած՝ Դպրեվանոց Տեսչութեան շուրջ լարուող անհոյական դաւերէն: Հանգուցեալ Հայրապետը, խորապէս ծանօթ Դերենիկ Վարդապետի նկարագրին ու գործերու իրայայտուկ կերպին, իմաստուն կարգադրութեամբ մը, Տեսչութեան կողքին «Ուսումնապետութեան պաշտօն»ը կը յանձնէր փորձառու, գիտակից, Դպրեվանքին բարձրացման հետամուտ եւ անգուլական դաստիարակ Պ. Բիւզանդ Եղիայեանին, որ կերպով մը, 1931էն սկսեալ, նոյնացած էր Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին,

Անոր Դպրեվանքին ու բազմազան գործունէութեանց հետ: 1946էն մինչեւ 1952, Հանգուցեալ Հայրապետը երբեք թոյլ չտուաւ որ Դերենիկ Սրբազան (1947 Փետրուար 16ին Եպիսկոպոսացած) ինք իրեն տայ Վերատեսուչ տիտղոսը եւ Դպրեվանքը ծառայեցնէ իր անձնական փառասիրութեան յագեցումին: 1946 – 1951, հինգ դպրոցական տարեշրջանները լեցուն են ցաւալի ընդհարումներով, ընդմէջ Վեհափառ Հայրապետի եւ Դպրեվանոց Գեր. Տեսչին: «Յուշեր Գարեգին Կաթողիկոսէն» (Դերենիկ եպիսկ.ի հեղինակութեամբ հրատարակուած 1955ին) երբեք չի համապատասխաներ իրականութեան եւ հեղինակի անձնական մտածումները եւ տեսչերը, դրուած են հանգուցեալ Հայրապետի բերնին մէջ: Աւելորդ է անշուշտ, մանրամասնութիւններով ծանրաբեռնել խմբագրականներու այս շարքը, սակայն հարկ է նշել, որ հանգուցեալ Գարեգին Կաթողիկոսի եւ Դերենիկ Եպիսկ.ի փոխյարաբերութիւնները չեղան երբեք այն ձեւով եւ եղանակներով, ինչպէս ցոյց տալ փորձած է Դերենիկ Սրբազան իր վերոյիշեալ գրքոյկով : Ոչ միայն հանգուցեալ Հայրապետի գրասենեակին պատերը, այլ ամբողջ եկեղեցական եւ աշխարհականներ կրնան վկայել թէ, Գարեգին Կաթողիկոս ջղայնութեան ինչպիսի նոպաներ կ'ունենար Դերենիկ Ս.ի հետ հանդիպմանց ընթացքին, նոպաներ, որոնք մեծապէս կ'ազդէին իր առողջութեան վրայ, փութացնելով սրտի տագնապներն ու տկարացումը: Մինչեւ 1952, լուռ պայքար մը կար Վեհափառ Հայրապետի եւ Դերենիկ Եպիսկոպոսի միջեւ, որ ի գին ամէն բանի կ'ուզէր կրել «Վերատեսուչ» տիտղոսը, հրեշտակատիպ Շահէ Սրբազանի կոչումը եւ Դպրեվանքէն ներս հաստատել անկախ, սանձարձակ եւ անպատասխանատու գործունէութիւն մը:

Միւս կողմէ, Դպրեվանքի 1946 – 1955 տարեշրջանները, ընդ տեսչութեամբ Դերենիկ Եպիսկոպոսի, դարձան, որոշ ուղղութեամբ կազմաւորման շրջան մը: Հաստատուած իրողութիւն է որ, աշակերտութեան ընտրեալ մէկ մեծամասնութիւնը աւելի հետամուտ էր «քաղաքական վարդապետութիւն մը մարսելու եւ տարածելու» քան իւրացնելու Դպրեվանքի հոգեւորական նպատակները: Աշակերտներու ընթերցումը ենթակայ էր մանրազննին քննութեան :

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(9 Շար.)

ըՓֆեանը մեկնեցաւ Փարիզէն արտասուքը աչքերուն եւ մորմոքը սրտին :

Ձեմ ուզեր այստեղ բանալ ծալքերը այս ցաւոտ դէպքին : Ձեմ ուզեր անդրադառնալ անոր եւ պատասխանատուութիւններ ճշդել : Կը բաւականանամ միայն ըսելով թէ, այս դէպքը ոչ միայն դառնացուց ու ցաւցուց Յովհաննէս Զարիֆեանի մաքուր հոգին, այլ եւ մեծ հարուած մը եղաւ հայութեան, որովհետեւ եթէ այդ ծրագիրը յաջողէր եւ Զարիֆեան Համլէթի դերով երեւար ֆրանսական այդ մեծ բեմին վրայ, անիկա պիտի ըլլար դմայլելի փառատօն մը եւ պիտի բարձրացնէր հայ արուեստը յաչս օտարներուն :

Մեծ բարեկամութիւն մը կապած էր գէս իրեն : Փարիզ բնակութեան իր կարճատեւ շրջանին, ամէն օր միասին էինք : Շէնշող, զուարթ, սրամիտ ու կատակասէր, մեծին հետ մեծ, փոքրին հետ փոքր էր Զարիֆեան :

Եթէ Զարիֆեան ապրանունին հայկականութիւնը բնորոշող խանը հանենք, կը մնայ զարիֆ բառը, որ Թուրքերէն կը նշանակէ ընտիր, ազնիւ :

Եւ արդարեւ ընտիր դերասան եւ ազնիւ մարդ էր Յովհ. Զարիֆեան :

Փարիզէն վերադարձաւ վերստին Ամերիկա եւ այնտեղ ենթարկուելով վիրաբուժական գործողութեան մը, աւանդեց իր հոգին, հայրենիքի կարօտը սրտին … :

×

Վերեւի վերջին նախադասութիւնը ինծի կը ստիպէ այստեղ փակագիծ մը բանալ եւ թղթատել պահ մը մեծանուն դերասան Վահրամ Փափազեանի «Յետադարձ – ակնարկ»ը հատորը :

Այնտեղ խօսելով Զարիֆեանի կեանքին ու գործին մասին, Վահրամ Փափազեան կը գրէ . —

« … Մանաւանդ իր վերջին շրջանում մոլորուեց անհեռատես ու ամուլ ձեռնարկներով : Ակամայից սայթաքեց նա եւ հանգաւ—հայրենիքի կարօտից, անհիւրասէր եւ անարեւ երկնքների տակ …» :

Վահրամ Փափազեան չի շեշտեր որբացեալ Զարիֆեանի «մոլորում»ին եւ « սայթաքում»ին իսկական բնոյթը :

Ինչո՞վ էր սայթաքած, ի՞նչ բանով էր մոլորած այս պատուական ու ազնիւ մարդը :

Ճիշդ է որ, Յովհ. Զարիֆեան մեռաւ « անհիւրասէր եւ անարեւ» երկնքների տակ, եւ մեռաւ «հայրենիքի կարօտից» :

Եթէ պահ մը մտածենք որ Աբէլեան – Զարիֆեան, այս երկու անունները որոնք իրենց կեանքով եւ բեմական գործունէութեամբ այնքա՜ն սերտօրէն կապուած էին իրարու, որոնք երկար ու ձիգ տարիներ հայրենի հողին վրայ թէ դուրսը բարձր բռնեցին հայ արուեստի ջահը, եւ որ այժմ Աբէլեան կը հանգչի հայրենի հողին ծոցը մինչ Զարիֆեան կը ննջէ օտար հողերու տակ, կը տարուինք հարցնելու Վահրամ Փափազեանին թէ այս մեղքը ո՞րու ճիտին կ'իյնայ …

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

—o—

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 10.30ին, հայրենաբաղձ եւ ապատատենչ հայրենակիցներու հոծ բազմութիւն մը փութացած էր Ներկայ գտնուիլ, Ալհամպրայի սրահին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շրջանային կոմիտէի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած Դաշնակցութեան հիմնադրութեան վաթսուն եւ եօթ ամեակի տօնակատարութեան :

Դաշնակցական հերոսներու գոհաբերութեան եւ նուիրումին արգասիքը կազմող մեր յաւէտ պաշտելի եռագոյնը կը զարդարէր սրահի բեմը :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յակոբ Պապիկեան սեղմ այլ բնորոշիչ բառերով անդրադարձաւ հայ մեծ կազմակերպութեան հիմնադրութեան պարագաներուն շուրջ, ապա շատ պերճ ձեւով վեր առաւ Դաշնակցութեան ունեցած պատմութեան էջերուն նշանակութիւնը :

Իր խօսքի շարունակութեան մէջ, յարգելի նախագահը շեշտեց որ ոչ միայն անցեալին, ուր մեր հայդուկներն ու մարտիկները, զէնքով ու գրչով սատարած են հայ հայրենիքի պետականացման գաղափարին ու փառքը այլ եւ տասնամեակներէ ի վեր, արտերկրի մէջ, ինքն եւս տարագիր, Դաշնակցութիւնը ոգի ի բռին կ'աշխատի ազգային ոգին անմեռ պահել մասնաւորաբար օտար ափերուն վրայ ծլարձակող մեր նոր սերունդին մէջ :

Դպրոց, մամուլ, հրատարակչական, մշակութային աշխատանք, ահա այն կենսական եւ հիմնական աշխատանքները որուն լծուած է Դաշնակցութիւնը շուրջ քառասուն երկար տարիներէ ի վեր :

Ապագայի մասին խօսելով, յարգելի ընկերը, յայտարարեց . — ինչպէս անցեալին, նաեւ ապագային Դաշնակցութիւնը պիտի չդաւաճանէ իր կոչումին ու խաչային ու ի խնդիր Միացեալ եւ Ազատ հայրենիքի ստեղծման պիտի չդադրի աշխատելէ եւ քաղաքական եւ մշակութային մարզերէն ներս :

Երիտասարդ երգիչ՝ Պ. Զարեհ Գասեան, հաճելի եւ մշակուած ձայնով մեներգեց երկու երգեր : Օր. Ալիս Յարութիւնեան, լի յուզական շեշտով, արտասանեց Դաշնակցութեան նուիրուած եր – կարաշունչ քերթուածք մը :

Օր. Ալիս Շամիրեան, ինչպէս միշտ, գեղեցկօրէն մեներգեց գեղջկական սիրուն երգեր :

Պատանի դաշնակահար՝ Խաչեր Էքսէրճեան, յաջող կերպով եւ արուեստագէտի խանդավառութեամբ նուագեց դասական կտոր մը : Ներկաներուն բուռն փափաքին վրայ վերստին բեմ բարձրացաւ ու նուագեց երկրորդ կտոր մը :

Ջութակահար Պ. Չէօրէքճեան, ընկերակցութեամբ Օր. Չէօրէքճեանի նուագեց մէկ քանի ժողովրդական սիրուն երգեր :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ՝ ընկ. Ժան Պժեան կարդաց ուղերձ մը : Դաշնակցական երիտասարդութիւնն էր որ երիտասարդ ընկերոջ բերնով կուգար հաստատումներ ընել ի մասին երէց կազմակերպութիւն՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ու այս առիթով վերանորոգել իր ուխտը՝ ծառայել անշահախնդրօրէն հայ հայրենիքին եւ մայր ժողովուրդին : Ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան : Ընկերը նախ հաստատեց որ Դաշնակցութեան հրապարակ գալը հայ իրականութենէն ներս ոչ միայն պատմական անհրաժեշտութիւն մըն էր, այլ նաեւ ճակատագրական բախտորոշ երեւոյթ մը : Արդարեւ մինչ – դաշնակցութիւն մեր ժողովուրդը դէպքերու դաժան հարուածներուն ներքեւ կորսնցուցած էր իր ազգային դիմագիծը : Դաշնակցութիւնը ոչ միայն վերարծարծեց ու սատարեց հայրենիքի եւ ազգի գաղափարները այլեւ իրողութիւն ու փաստ դարձուց հայ պետականութեան մեր ազգային իղձը :

Իրաւակարգերը ու անոնց հետ կապուած քաղաքական հասկացողութիւնները ժամանակաւոր երեւոյթներ են — ըսաւ բանախօսը — յաւիտենականը ազգերն ու հայրենիքներն են . ու մեր պարագային կրնանք վճռաբար յայտարարել թէ Դաշնակցութեան աշխարհայեացողութեան եւ քաղաքական գործունէութեան առանցքը, է եւ կը մնայ հայ ժողովուրդը եւ հայ հայրենիքը :

Իր խօսքի վերջաւորութեան, կոչ ուղղեց երիտասարդներուն որ գան եւ խտացնեն Դաշնակցութեան շարքերը : Ազգանուէր ու ապատատենչ մեր ձգտումները պիտի անպայմանօրէն իրականութիւն դառնան : Հայ երիտասարդութիւնը մեծ եւ բախտորոշ դեր ունի կատարելիք այս ուղղութեամբ :

Նոր Սերունդի Սէն Լուի պարախումբը, ազգային տարազներով, պարեց սիրուն եւ գողտրիկ գեղջկական պարեր . արժանանալով ներկաներուն գնահատանքին :

Հանդիսութիւնը շարունակուեցաւ խրախճանքով եւ պարով :

Ժ. Մ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԲԺ. Ս. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Տէթրոյիթի մէջ (Ամերիկա) Սեպտեմբեր 22ին տօնուած է Բժ. Ս. Քէշիշեանի գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանը, հանդէս – հացկերոյթով : Գաղութին բոլոր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները իրենց մասնակցութիւնը բերած են հանդիսութեան : Այս առիթով խնդակցութիւն եւ ողջոյնի խօսք գրկած են, Ամերիկայի չորս կողմերէն, մտաւորականներ, բժիշկներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ հասարակական գործիչներ :

Ծնած՝ 1885ին, Մարաշի մէջ, երեք տարեկանին որբ մնացած էր Ս. Քէշիշեան : Իր նախնական կրթութիւնը Մարաշի մէջ առնելէ վերջ, 1909ին կ'անցնի Ամերիկա եւ կը յաճախէ Շիքակոյի բժշկական համալսարանը : 1916ին ստացած է վկայականը եւ Տիթրոյիթ հաստատուելով երկար տարիներ ծառայած իր ժողովուրդին ու համայնքին :

×

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ., որ իբրեւ Զարեհ Ա.ի պատուիրակ Միացեալ Նահանգներ գացած էր, տեղւոյն եկեղեցական հարցերով զբաղելու համար, այցելած է Լիբանանեան եւ սուրիական գեսպանատունները, ուր մեծ պատիւներու արժանացած է : ՄԱԿի պատուիրակներու սրահին մէջ մեծ հացկերոյթ մը տրուած է ի պատիւ Խորէն Արք.ի, ներկայութեամբ լիբանանեան պատուիրակութեան բոլոր անդամներուն : Լիբանանի Արտաքին նախարար եւ ՄԱԿի ներկայացուցիչ Շարլ Մալէք ճաշի հրաւիրած է Սրբազանը եւ կուռ ճառով մը վեր առած Հայութեան արժանիքները :

ԽՈՐԷՆ Արք. տեսակցութիւն մը ունեցած է Ամերիկայի փոխ-նախագահ Նիքսընի հետ եւ անոր փոխանցած Կիլիկիոյ կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի օրհնութիւններն ու ողջոյնները : Նիքսըն Խորէն Արք.ի յայտնած է, թէ անաստուածութեան դէմ զինուորական եւ տնտեսական պայքարին կողքին կրօնական իշխանութեանց դերը շատ մեծ է :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ «Գասպար Իփէկեան » Թատերախումբը (Պէյրութ) Նոյեմբեր հինգին Պաղտատ մեկնած է կարգ մը ներկայացումներ տալու համար : Իսկ Տիկին Ձեփիւռ Շանթ երգահանդէս մը պիտի տայ :

ՓԱՌԷՆ ԵՊՍԿ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ խոր ծերութեան մէջ, Հոկտեմբեր 21ին վախճանած է, Երուսաղէմ :

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Թուրքիոյ ազգ. տօնին առթիւ այցելութիւն մը տուած է կուսակալ Կէօքայի :

ՌՈՒԲ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ նոր կատակերգութիւնը՝ «Տը Քէյվ տուէլըրս» ներկայացուած է Պրոտուէյի մէջ : Ամերիկեան մամուլը մեծ գովեստով կը խօսի տաղանդաւոր հայ գրողին այս գործին շուրջ եւ գայն կը նկատէ Սարոյեանի 18 տարուան գրական աշխատանքին ամէնէն յաջող գործը :

ԺԻՐԱՅՐ ԳԱՆԹԱՐՃԵԱՆ, որ բացառիկ յաջողութեամբ նուագահանդէս մը տուաւ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ, գացած է Նիւ Եորք «Թաուն Հոլ»ի մէջ նուագահանդէս մը տալու համար :

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ Հիմնարկութիւնը Պոլսոյ Գարեգին Պատրիարքին խոստացած է նիւթական լայն օժանդակութիւն մը Թուրքիոյ հայկական համայնքին : Մօտ առնէնէն ութսուն քիլօ ձոյլ ոսկի պիտի ղրկուի, իսկ մնացածին համար ալ գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը եղած է :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԴ.

Ձ Ի

— Ահա քո զէնքերը, դրանց բանեցնելու մէջ դու նոյնպէս անվարժ չես մնայ :

Ես ուրախութիւնից այն աստիճան շփոթուեցայ, որ մի խօսք անգամ չգտայ շնորհակալութիւնս յայտնելու, միայն երեխայի նման փաթաթուեցայ նրա վզովը եւ սկսեցի համբուրել : Ես երեւակայում էի, թէ աշխարհի բոլոր թագաւորութիւնները ինձ են տուած :

Կարօն տուեց ինձ եւ մի ձեռք շոր, պատուիրեց հագուստս փոխել : Իմ նոր հագուստի մէջ ոչ թէ մայրս, ոչ թէ ամէն Թօղիկը, այլ սատանան եւս չէր կարող ճանաչել ինձ : Ես այժմ իմ հագուստով բոլորովին նման էի ընկերներիս :

— Դէ, նստիր, ասաց Կարօն, ինքն նոյնպէս իր ձին հեծնելով :

Ալանը եւ Սագօն արդէն ձիաւորուած էին : Մենք ճանապարհ ընկանք : Երկու գէյթանցիները մնացին մենաստանի մէջ, երեւի, այն պատերազմական մթերքը պահելու համար, որը ես ցերեկով տեսել էի աշտարակի վերին յարկում :

Արեգակի վերջին շառաւիղները դեռ խաղ էին անում մենաստանի կապոյտ մօ – գաքիկների հետ, երբ մենք բաժանուեցանք այդ հսկայ շինուածքից : Ես իմ ստացած նոր ընծաներով այնքան զբաղուած էի, մինչեւ անգամ ընկերներիցս չհարցրի, թէ ո՞ւր ենք գնում : Իմ գեղեցիկ նժոյգը ընթանում էր արագ, որպէս մարդու միտքը . իմ զէնքերը շողշողում էին փառաւոր, արտանակն լուսով :

Կարօն չխօսեցաւ իր կարծիքի մէջ, այո, ես այնքան հմուտ էի զէնքերի գործածութեան մէջ, որքան ձի հեծնելում : Շատ քիչ էր պատահում, որ իմ գնդակը չեղնէր նպատակից, որովհետեւ ես որսորդ Ալօյի թէեւ փոքրիկ, բայց լաւ աշակերտն էի, աշակերտը այն մարդու, որի անուան հետ կապուած էին այնքան սարսափելի պատմութիւններ … : Բայց նա մնաց միշտ բարի դէպի ինձ եւ դէպի մեր ընտանիքը : Նրա տնում միշտ գտնւում էր իմ համար մի աւելորդ հրացան, որով ես փորձեր էի անում : Առաջին փորձը արեցի մեր հաւերի վրայ . մայրս ինձ շատ անիծեց, երբ տեսաւ, իր սիրելի վառեկներից մէկը թաւալւում էր մեր բակի մէջ : Նա իսկոյն վազեց վարժապետի մօտ բողոքելու … :

Իսկ երբ որսորդը իր ընտանիքով թողեց մեր քաղաքը, մայրս մասամբ ուրախ էր, որ ազատուեցաւ մի այսպիսի դրացուց, որը, նրա կարծիքով, իր որդուն փչացնում էր, խելքից հանում էր : Բայց ես երկար չէի կարող մոռանալ բարեսիրտ Ալօյին, որի պատմութիւնները իր որսորդական կեանքից այնքան հետաքրքրում էին, այնքան ոգեւում էին ինձ … :

Բայց որքան մեծ եղաւ իմ ուրախութիւնը, երբ ճանապարհին Սագօն դարձաւ ինձ այս խօսքերով .

— Գիտե՞ս, ուր ենք գնում, Ֆարհատ :

— Ինձ ոչինչ չէ ասել Կարօն, պատասխանեցի ես :

— Դու յիշո՞ւմ ես որսորդ Ալօյին, այն լուռ, միշտ խոժոռ մարդուն, որ մի ժամանակ ձեր դրացին էր, — մենք գնում ենք նրա տունը : Տես, այն սարերի մէջն է բնակւում նա :

Սագօն ձեռքը մեկնեց դէպի արեւմուտք, կարծես ես գիշերային խաւարի մէջ կարող էի տեսնել նրա ցոյց տուած ուղղը :

— Յիշում եմ, պատասխանեցի ես մի առանձին բաւականութեամբ : — Հիմա բոլորովին ծերացած կը լինի Ալօն . տասներկու տարի է, որ չեմ տեսել նրան :

— Հին վիշապները շուտ չեն պառաւում : Դու կը տեսնես նրան շատ քիչ փոխուած, ասաց Սագօն իր սովորական հեգնական եղանակով : — Բայց մի՞տդ է, Ֆարհատ, Ալօյի որդեգիրը՝ Հասօն, որին մենք դպրոցում կոչում էինք « էշի փալան» :

— Որին մեր վարժապետը կոչում էր « սատկած », աւելացրի ես, — որը ոչինչ չէր սովորում եւ շուտ յոգնում էր, երբ ման գալու էինք գնում . աշակերտները շատ անգամ ստիպուած էին, շալակել նրան եւ յետ բերել դաշտից :

— Հէնց նա, զտար . բայց հիմա որ տեսնես, չես ճանաչի, այնքան հաստացել է, սարի արջ է դարձել . երեւի վրայ եկաւ լեռնային օդը :

— Ի՞նչ է շինում :

— Կրողը տանի նրան, հիմա տուն ու տեղի տէր է դարձել, վար է վարում, ցանք է անում . կնիկ ունի . ամէն տարի երկու հատ ծնւում են . տունը լիքն է երեխաներով . ճանճերի նման վժվժում են :

— Էլի այնպէս մաղձո՞տ է, որպէս առաջ :

— Հիմա օրինաւոր մարդ է դարձել . խաղաղ հոգի է տալիս, երբ նրա տունն ես մտնում . ուզում է՝ ինչ որ ունէ, ինչ որ չունէ . քեզ ուտացնէ ու այնպէս ճանապարհ գնէ :

— Ուրեմն հարո՞ւստ է :

— Գութան ունի, անասուններ ունի . հէնց ես ու դուն մնացինք առանց ոչնչի, Ֆարհատ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԵՌՈՒՋԵՌ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

«ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ՝ ԼՈՒՍՆԻՆ ՄԷՋ»

Արտակարգ եռուզեռ մը սկսաւ Մոս-կուայի մէջ՝ Հոկտեմբերեան յեղափոխու-թեան քառասուներորդ տարեդարձին ա-ռիթով: Յարդ այս տօնը կը կատարուէր միայն կուսակցութեան կողմէ, սակայն այս անգամ խորհրդային աշխարհը, իր ամէնէն յետին արբանեակներով կը տօնէ զայն:

Գերագոյն Խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց երէկ, հարկ եղած բոլոր միջոցները ձեռք առնելու համար: Տակա-ւին ծանօթ չէ, թէ արտաքսուած ղեկա-վարները՝ Մոլոթով, Մալենկով, Ժուկով եւայլն, ներկայ պիտի ըլլա՞ն այս տօնա-կատարութեան, որուն կեդրոնական դէմ-քերը եղած էին անցեալի մէջ: Բոլոր եր-կիրներու ներկայացուցիչները պիտի մասնակցին յեղափոխութեան փառաբան-ման այս հանդիսութեան:

Տեղական մամուլը կը յայտնէ, թէ ա-ռիկա առիթ մը պիտի ըլլայ, վերջապէս հաստատելու համար Ա. Միկոյեանի ի-րական արժէքը. ինչպէս ծանօթ է, շրջան ընող զրոյցներու համաձայն Միկոյեան վարչապետ պիտի ըլլայ:

«Քոմսոմոլսքայա Փրաւտա» կը գրէր. — Հաւանական է, որ յեղափոխութեան յիսնամեակը տօնակատարուի լուսնին մէջ, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս կը տօնենք քառասուներորդ տարեդարձը մեր մոլո-րակին վրայ:

× Ռումանական պատուիրակութիւնը փոխադրող օդանաւը ջախջախուած է Մոսկուայի օդակայանին մէջ, չորս հո-գիի մահուան պատճառ ըլլալով. զոհե-րուն մէջ կը գտնուի Ռումանիոյ համայ-նավար կուսակցութեան ընդհանուր քար-տուղարը:

———o———

ՍՓՈՒՏՆԻԿԻՆ ՇՈՒՆԸ ԶՈՀՈՒԱԾ Է

Մեծ Սպուտնիկը կը շարունակէ դառ-նալ երկրին շուրջ՝ կանոնաւորաբար: Սակայն, խորհրդային գիտնականներուն սպասած արդիւնքը չտուաւ: Մինչ կը յայտարարէին, թէ պիտի կարենան շունը անվարդելով մեր մոլորակը վերադարձնել (եւ ո՛ն ալ խորհրդային հողամասին վը-րայ), ձայնասփիւռին գիտական բաժնի խօսնակը յայտարարեց թէ գիտութեան համար շունը զոհուած պէտք է նկատել:

Յիշեցնենք, որ ՄԱԿի ժողովին մէջ վեց շուներ տողանցած են, անոնց վիզէն կախուած էին խաւաքարտներ, որոնց վը-րայ կը կարդացուէր. — Մենք ձեր բարե-կամներն ենք, այդպէս վարուեցէք մեզի հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆ հասնելով, Ատլանտեան Ուխ-տի ընդհանուր քարտուղար Սփաք մամու-լի ասուլիս մը տուաւ, Ատլանտեան Կազ-մակերպութեան անդամներուն հիւլէական սպառնալիք զէնքեր հայթայթելու մասին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ, Ուկրանիոյ նման Հողա-մշակութեան եւ ուտեստեղէնի կազմա-կերպութենէն հեռացաւ, առանց բացա-տրութեան:

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Քաշըքճեան եւ ի-րենց աղջիկը Տէր եւ Տիկին Սվազլեան եւ զաւակները Այրի Տիկին Վարդանոյշ Քա-շըքճեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Քաշըք-ճեան, Օր. Մաալէն Քաշըքճեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Քաշըքճեան եւ իրենց աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Պիւլպիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ասօրեան, Այրի Տիկին Օ-հանեան, Պ. Պարգեւ Օհանեան կը ծանու-ցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔԱՇԸՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 4-ին, իր բնակարանին մէջ (47 Ավընիւ տիւ Մարէշալ Սթալին, (Ռոմէնվիլ) 68 տա-րեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի Նոյեմբեր 6, ժամը 2ին, իր բնակարանին մէջ, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատու-նը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պ. Հայրանեան (Սէն Ժերմէն)	1000
Պ. Եաւանեան (Մարսէյլ)	1000
Պ. Բ. Սերճանեան	1500
Պ. Գառնիկ Պապիկեան (Լիոն)	1000
Տիկ. Արմինէ Գալէնտէր	1000

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15ԻՆ

«ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ»Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝

SALONS DES AMBASSADEURS

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ռիմա Քէրէմէթեան կը նուիրէ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտան - Պիվէռի «Նիկոլ Դուման» խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գինոս-եանի, ընկերներ Ստեփան եւ Սերոբ Գի-նոսեաններուն, Պ. Պ. Խաչատուր եւ Սարգիս Գինոսեաններուն, Տէր եւ Տիկ. Նշան Գինոսեանի, Պ. Ներսէս Գինոսեանի Տէր եւ Տիկին Գէորգ Օսիկեանի եւ հա-մայն ազգականներուն, իրենց զաւակին, թոռան, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին փոքրիկն ԴԱՆԻԷԼ ԳԻՆՈՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսա-կի երեք հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառա-ջ»ի բարգաւաճման համար:

Ա. ՑԱՆԿ

ՓԱՐԻԶԻ Ազքատախնամ Ընկերակցու-թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է զանազան առիթներով հետեւեալ նուէր-ները՝

Պ. Գարեգին Տիւտիւքճեան երկու հա-զար ֆրանք, Ոսկերիչեան ընտանիք հինգ հազար, Պ. Պ. Աւագեան երկու հազար, Բարսեղեան երկու հազար, Զաթալեան չորս հազար, Օննիկ Փանոսեան 7500, Մկրտիչ Փէշտիմալճեան երկու հազար, Տիկին Վիվիան Սօլէյ (Գանատայէն) հա-զար, Տիկին Օհաննէսեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան երկու հազար, Պ. Ա. Հարէնց երեք հազար, Տիկին Ժաժաղեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Կազէր եր-կու հազար, Պ. Արմենակ Աճէմեան հինգ հազար, Պ. Մկրտիչ Գազանճեան երեք հազար, Զիլինկիրեան եղբարք 25·000, Տէր եւ Տիկին Զիթունի հինգ հազար, Թիւթիւնճեան եղբարք հինգ հազար, Տիկին Ղազարեան Արմենուհի հազար, Տէր եւ Տիկին Մինասեան 1500, Տիկին Աւետիսեան երկու հազար, Պ. Պ. Ակայ-եան Աստուր եւ Յովհաննէս 2800, Պ. Արամ Վահունի հինգ հազար, Տիկին Սա-հակեան երեք հազար, Պ. Խայեան Կա-րապետ երկու հազար, Պ. Հրաչ Սարգիս-եան հազար, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան երկու հազար, Տիկին Վաղարշակ Մես-րոպեան հինգ հազար, Տիկին Աչճեան (Գափայօնէն) հազար, Օր. Խրտըչեան Հայկուհի հազար, Տիկին Զօրա Բարէլ-եան չորս հազար, Պ. Աւագեան երկու հազար, Տիկին Տէօքմէճեան երկու հա-զար, Տիկին Էմիրզայեան 10·000, Տիկին Մուրատեան 15·000, Տէր եւ Տիկին Գա-զանճեան հինգ հազար, Տիկին Շոհան Բարսեղեան հազար, Պ. Կեսար Նորայր 5000 ֆրանք: (Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Մու-րատ խումբին:

Կը տօնուի այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 9ին, Րիւտպի Պաք, Լա Փոնթէ:

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցու-թեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի (Մար-սէյլ):

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն Մարսիլահայ հասարա-կութեան կը ծանուցանենք թէ՝ Պոմոնի Թաղ. Խորհրդոյ եւ Դպրաց Դասու կար-գադրութեամբ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կազմակերպուած է ուխ-տագնացութիւն մը, հոգելոյս առաջնորդ Տէր Գրիգորիս Ս. Եպիսկ. Պալագեանի գերեզմանին վրայ հոգեհանգստեան պաշ-տօն մը կատարելու համար: Այս առթիւ կը հրաւիրենք հայ ժողովուրդը, ներկայ գտնուիլ եւ յարգանքի բաժինը բերել այս շինարար Սրբազանի յիշատակին:

Հաւաքոյթի վայր նշանակուած է Սէն Փիէր գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ ժամը երեքին:

ԹԱՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ծերանոցներու վարչութիւնը կը ծա-նուցանէ թէ ասիական գումի համաճա-րակին պատճառաւ գրուած արգելքը վեր-ցած ըլլալով՝ այցելութիւնները արտօն-ուած են ամէն օր ժամը 14էն 16:

ԾԵՐԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մին-չեւ կէս գիշեր, Օթէլ Լիւթէսիայի սը-րահներուն մէջ:

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սէրքլը Մի-լիթէռի մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ:

Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ. — Պարահանդէսի հարցը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍ

Հայ Ազգ. Միութեան դպրոցը բացուած է Հոկտեմբեր 12էն ի վեր, 2 Փլաս տը լա Վիզիթասիոն) Սահակ Աւագ քհնյ. Պա-պիկեանի դասատուութեամբ:

Ծնողներէն կը խնդրուի դիմել Տէր հօր: Յետագային, օգնական դասատուութիւնը յանձնուած է Միութեան քարտուղար Կ. Գալուստեանի:

Նոյնպէս Օֆիսի ներկայացուցիչի ըն-դունելութիւնները կ՚ըլլան ամէն երկու-շաբթի առաւօտ ժամը 9ին, նոյն հասցէ-ին, 2 Փլաս տը լա Վիզիթասիոն, Հայ Ազգ. Միութեան գրասենեակը:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԱՐՄՆԻ

Տարեկան պարահանդէսը 24 Նոյեմբեր, Կիրակի ժամը 16 – 24, Կրանտ Օթէլի սը-րահներուն մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ծնեալ Ապաւնի Անտոնեան, Ղարսի Խարախալ գիւղէն 1918ին Պաթումի հի-ւանդանոցէն կորսուած է: Հօրը անունը՝ Յակոբ, մօրը՝ Մարգարիտ, եղբօր՝ Համբարձում, քրոջ՝ Մարիամ: Տեղեկա-ցնել «Յառաջ»ին:

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDREDI 8 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8038 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3839

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ԴԱՀԼԻՃԸ

Հինգ շաբթուան տենդոտ բանակցութիւններէ, սակարկութիւններէ, փոխադարձ զիջումներէ եւ համաձայնութիւններէ ետք մթնոլորտը բաւականին պայծառացած ըլլալով, Ազգային Ժողովը վերջապէս յաջողեցաւ կառավարութիւն մը տալ Ֆրանսայի :

Նոր դահլիճին 17 նախարարներէն 7ը յիսունէն վար տարիք ունին : Իսկ վարչապետ Ֆելիքս Կայեար խորհրդարանի վստահութեան քուէն ստանալէ ժամ մը վերջ կը տօնէր իր ծննդեան 38րդ տարեդարձը (ծնած է 5 Նոյեմբեր 1919ին) :

Կայեար Ֆրանսայի ամէնէն երիտասարդ վարչապետն է : Իրմէ առաջ միայն Լուի ԺԸ. Թագաւորին (1814 – 1824) օրով դուքս Էլի Տը Քազն էր որ 39 տարեկան էր՝ երբ վարչապետ կարգուեցաւ :

Երիտասարդներու այս դահլիճը իշխանութեան գլուխ կուգայ այնպիսի ժամանակ մը, երբ երկիրը մտնուած է ծանր տագնապի մը : Բազմաթիւ կնճռոտ հարցեր լուծումի կը սպասեն :

Ամէնէն առաջ պէտք է հաւասարակշռել պետական ելմտացոյցը : Իսկ չարիքը արմատէն խափանելու համար անհրաժեշտ է անմիջապէս կարգադրել Ալժերիոյ հարցը :

Կի Մոլէի դահլիճը տապալած էր ելմտական տագնապին պատճառաւ : Իսկ Պուրժէս – Մոնուրիի կառավարութիւնը ինկաւ Ալժերիոյ խնդրով :

Այս երկու խնդիրներն են ուրեմն, որ առաջին առթիւ պիտի քննուին նոր կառավարութեան կողմէ :

Երիտասարդ ելմտագէտ Ֆելիքս Կայեարի ընտրութիւնը իբրեւ վարչապետ ցոյց կուտայ թէ դարմանի կարօտ բուն վէրքը ելմտականն է : Մեծ յոյսեր դրուած են նախկին ելմտական նախարարին ձեռնհասութեան եւ նախաձեռնութեան ոգիին վրայ :

Պետական գանձը ծանր վիճակի մէջ է : Արտաքին եւ ներքին պարտքեր նեղ կացութիւն մը ստեղծած են : Անհրաժեշտ է անմիջական միջոցներ ձեռք առնել՝ որոշեալ պայմանաժամին վճարելու համար պարտքերը՝ առանց վտանգելու ֆրանքը :

Այս վերջինը կառավարական երկարատեւ տագնապի օրերուն մեծ վտանգ անցուց սակարաններու մէջ : Ոսկին եւ օտար դրամները յանկարծական բարձրացում կրեցին : Պահ մը «էնֆլասիոն»ի սպառնալիքը ցցուեցաւ ժողովուրդի սարսափահար աչքերուն առջեւ :

Նոր կառավարութեան կազմութիւնով այդ վտանգը անհետացաւ եւ սակարանը վերագտաւ իր հանդարտութիւնը : Ամերիկայի, Անգլիոյ, Զուիցերիոյ եւ օտար ուրիշ սակարաններու մէջ եւս Ֆելիքս Կայեարի երիտասարդներու դահլիճը գոհունակութեամբ ողջունուեցաւ :

Այն հանգամանքը, որ Ազգային Ժողովի հանրապետական բոլոր խմբակցութիւնները մաս կը կազմեն նոր կառավարութեան, մեծ յոյսեր կը ներշնչէ այս վերջինի տեւականութեան մասին : Երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամն է, որ խորհրդարանի մեծամասնութիւնը կազմող կուսակցութիւնները կը մտնեն դահլիճին մէջ : Դուրսը կը մնան համայնավարներն ու փուժատականները :

Ելմտական տագնապը փարատելու համար Ֆելիքս Կայեար առաջադրաբար նոր փոխառութիւն մը պիտի պահանջէ Պանք տը Ֆրանսէն : Եւ որովհետեւ փոխառուած դրամը հիմնական դարման չի կրնար բերել կացութեան, պիտի դիմէ դասական միջոցին : Այսինքն նոր տուրքեր պիտի ստեղծէ եւ կամ յաւելում պիտի կատարէ գոյութիւն ունեցող տուրքերուն վրայ :

Միւս կողմէ նաեւ Վարչապետը պիտի հետապնդէ իրեն սիրելի աւելի արմատական միջոց մը, այն է խնայողութիւն պարտադրել պետական ելմտացոյցին զանազան գլուխներուն վրայ :

Այլապէս գիներու բարձրացումին հետեւանքով գործաւորներն ու պաշտօնեաները ամսականի յաւելում պիտի պահանջեն եւ պիտի ստեղծուի կախարդական շրջանակ մը, որմէ դուրս ելլել անկարելի պիտի դառնայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Կ'ՈՒԶԷ ԽՕՍԻԼ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՀԵՏ

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասուներորդ տարեդարձին տօնակատարութիւնը մեծ շուքով սկսաւ կատարուիլ Մոսկուայի մէջ : Ներկայ էին արբանեակ բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները, ինչպէս՝ Մաօ Ցէ Թունկ (Համայնավար Չինաստան), Քատար (Հունգարիա), Իւլպրիխ ([illegible]մանիա), Թորէզ (Ֆրանսա), Թոլիաթի (Իտալիա) եւն. :

Առաջին օրը ամբողջութեամբ տրամադրուած էր Խրուշչեւի, որ մօտ չորս ժամ տեւող ճառ մը խօսեցաւ, մեծագոյնը՝ վերջին երկու տարուան ընթացքին : Ճառը կ'ընդգրկէր գլխաւոր չորս կէտեր :

1.— Ապաստալինացման մասին խօսելով, Խրուշչեւ յստակօրէն ճշդեց այն սահմանները՝ որոնց մէջ պիտի կատարուին աշխատանքները :

2.— «Դրամատիրական աշխարհին» ազդարարեց, որ չսպասէ թէ խորհրդային վարչակարգը կրնայ բարեփոխուիլ՝ դէպի ազատական ժողովրդավարութիւն մը :

3.— Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը խօսեցաւ միաժամանակ Սպուտնիկի եւ միջազգային քաղաքականութեան վրայ անոր գործած ազդեցութեան մասին. — Պետութիւն մը, ըսաւ ան յատկապէս, որ առաջինն է այսպիսի արդիւնքներու հասնող՝ պէտք չէ ծանրացնէ պաղ պատերազմի մթնոլորտը, կամ ստեղծէ սպառազինման արշաւը :

4.— Վերջապէս, Խրուշչեւ առաջարկեց որ բոլոր երկիրներու «գագաթ»ներու համաժողով մը ըլլայ : Գաղափարը նոր չէ անշուշտ, բայց այս պարագային՝ կապ ունի Ատլանտեան Ուխտի ժողովին հետ, որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ :

Եթէ բոլոր երկիրները, յայտարարեց Խրուշչեւ, եւ ամէնէն առաջ Խ. Միութիւն եւ Միացեալ Նահանգներ՝ իբրեւ գլխաւոր ուժեր, կարողանային գործակցիլ բոլոր մարզերու մէջ եւ յատկապէս՝ զինաթափութեան տեսակէտէն, խաղաղութեան հաւանականութիւնները աւելի շատ կրնան ըլլալ :

Խրուշչեւ իր երկարապատում ճառին ընթացքին մասնաւոր նորութիւն մը չըրաւ : Խօսեցաւ ժողովի մը կամ ժողովներու մասին, չեչտեց համայնավար վարչակարգին «բարիք»ները, խօսեցաւ իր Սպուտնիկներուն մասին, որոնք կը դառնան երկրին շուրջ, սպասելով որ ամերիկեան Սպուտնիկներ ալ տեսնուին եւ բարեկամական ընկերակցութիւն մը կազմեն : Նման ընկերակցութիւնները աւելի լաւ են, քան սպառազինումը, աւելցուց ան :

Խրուշչեւ յարձակումներ գործեց Միացեալ Նահանգներու վրայ, որոնք Իսրայէլի եւ Թուրքիոյ դաշնակից են եւ կը վարեն գաղթատիրական քաղաքականութիւն : Անձնապէս հարուածեց Ամերիկայի Արտաքին նախարարը.— Աշխարհը պահելով պատերազմի վիհին եզերքը, ինչպէս կ'ըսէ Տըլըս, աշխարհակալները կը փորձեն պայմաններ ստեղծել՝ ի նպաստ իրենց :

Խրուշչեւի այս յայտարարութեանց հետ, խորհրդային մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ նաեւ այլ ղեկավարներու յայտարարութեանց : Պատերազմական նոր նախարար մառեշալ Մալինովսկի դատապարտած է աշխարհակալ շրջանակները՝ որ կը ծանրացնեն միջազգային լարուած կացութիւնը : Մալինովսկի կ'աւելցնէ, թէ խորհրդային ուժերը ներկայիս զինուած են ամէնէն արդիական զէնքերով :

Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, Լեհաստանի ներկայացուցիչ Կոմուլքա յայտարարեց, թէ Լեհաստան կը յառաջդիմէ ընկերվարութեան ճամբուն վրայ՝ պայքարի կլիմայի մը մէջ : Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը աւելցուց՝ թէ հակառակ գոյութիւն ունեցող դժուարութիւններուն, իրենք պիտի շարունակեն ընթանալ Լենինի ուղիով ․․․ :

Համայնավար Չինաստանի Նախագահ Մաօ Ցէ Թունկ, Գերագոյն Խորհուրդի մէջ խօսք առնելով յայտնեց, թէ դրամատիրութիւնը կորսնցուցած է իր գերակայութիւնը : Ընկերվարութիւնը պիտի գրաւէ դրամատիրութեան տեղը, համաձայն՝ մարդկութեան կամքին : Յեղափոխութիւնը պիտի ըլլայ, ուշ կամ կանուխ, եւ պիտի պսակուի յաջողութեամբ :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ

Հինգշաբթի օր, Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Այզընհաուըր հեռատեսիլէն (թէլէվիզիոն) ճառ մը խօսեցաւ «Գիտութիւն եւ ապահովութիւն» նիւթին շուրջ : Սպիտակ Տունը կը հաղորդէ, թէ Նախագահը կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէ Նոյեմբեր 13ին, պատասխանելով խորհրդային քարոզիչներուն : Շրջան ընող զրոյցներուն համաձայն՝ նոյն օրը պիտի արձակուի նաեւ ամերիկեան արուեստական առաջին արբանեակը :

Այս լուրը պաշտօնապէս չէ հաստատուած : Ամերիկացի գիտնականները կը սպասեն, որ փորձը յաջողութեամբ պսակուի :

Գալով Խրուշչեւի առաջարկին՝ բոլոր երկիրներու «գագաթ»ներու համաժողով մը, ամերիկեան պատասխանատու շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը ժամանակը սխալ ընտրած է.— որպէսզի արդիւնքատու՝ նման ժողով մը նախօրօք պէտք է պատրաստուի :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը պիտի քննէ Խրուշչեւի ճառը, պաշտօնական պատասխան մը տալէ առաջ :

Սպիտակ Տան մէջ շրջան ընող զրոյցներուն համաձայն, Նախագահ Այզընհաուըր իր ճառին մէջ խստօրէն պիտի պատասխանէ Խրուշչեւի, միաժամանակ զգաստութեան հրաւիրելով զայն : Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս խորհրդային ղեկավարները չափազանցուած ձեւով ներկայացուցին երկու ուժերը, իրենց մեղադրանքներուն եւ յաւակնութեանց մէջ մինչեւ իսկ ծայրայեղութեան երթալով :

Անգլիոյ մէջ վերապահութիւն կայ Խրուշչեւի յայտարարութեանց մասին, մինչ Գերմանիոյ մէջ, ծանօթ է արդէն, որ Վարչապետ Ատընաուըր նոր համագումարի մը կողմնակից չէ :

× Սպիտակ Տան բանբերը յայտարարեց, թէ Նախագահ Այզընհաուըր Դեկտեմբերի կիսուն Փարիզի մէջ գումարուելիք համագումարին մասնակցելէ ետք Լոնտոն պիտի չերթայ :

Բայց սակայն, Այզընհաուըր Անգլիա պիտի երթայ, անկախ Դեկտեմբերի ընթացքին իր ունենալիք ճամբորդութենէն, յատկապէս այցելութիւն մը տալու համար Էլիզապէթ Թագուհիին : Ճամբորդութեան թուականը ցարդ որոշուած չէ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԷՐ՝ ՖԵԼԻՔՍ ԿԱՅԵԱՌ

—o—

« Զմեռնային կառավարութիւն » մը կազմելու իր ծրագրին մէջ ձախողած՝ առտուան ժամը երեքին Կի Մոլէ տուն կը վերադառնար : Առանց ժամանակ կորսնցնելու, Հանրապետութեան Նախագահը Էլիզէի դիւանապետին պաշտօն կը յանձնէ, որ Ֆելիքս Կայեառը գտնէ եւ բերէ :

Խե՛ղճ դիւանապետ. չարչարանքը սկսած էր :

Հազարումէկ դժուարութիւններով կը գտնուի հասցէ մը. ոստիկանի մը ընկերակցութեամբ դիւանապետը կ'երթայ : Դուռը կը բախէ : Տիկին մը.

— Ներողութիւն, Տիկին, կրնայի՞ք ըսել, թէ ո՞ւր է Կայեառի յարկաբաժինը :

— Այս ժամուն մարդ չենք արթնցներ. ի՞նչ կ'ուզէք Կայեառէն :

Տիկնոջ կը հասկցնեն, որ Նախագահ Քոթին դրկած է զիրենք. վերջապէս...

— Այն ատեն ուրիշ տեղ փնտռեցէք. հինգ տարիէ ի վեր հոս չի բնակիր :

Պատուիրակութիւնը ձեռնունայն կը վերադառնայ նախագահական պալատ : Քոթի սուրճ պատրաստել տուած էր :

Հանր. Նախագահը.— Ո՞ւր է.

Դիւանապետը.— Չկայ. չգտանք :

Վերջապէս, դիւանապետին կը հասկցնեն որ Կայեառը պէտք է գտնել :

Մարդը, իր կեանքին մէջ նման փորձանք չէր հանդիպած :

Պետական խուզարկութիւն մը կը սկսի դառնալ Փարիզի փողոցներուն մէջ... Վարչապետ մը փնտռելով :

Ելմտական նախարարը ամուսնութենէն ի վեր չէր յայտնած իր նոր բնակարանը : Կ'արթնցնեն իր նախարարութեան դիւանապետը եւ հասցէն կ'ուզեն :

Չկայ :

Կը գտնեն հեռաձայնի թիւ մը : Չի պատասխաներ :

Մինչ, պետական խուզարկութիւնը կը դառնար Փարիզի մէջ :

Գործի լծուած էր ամէն մարդ : Վերջապէս՝ հասցէ մը. *Ալֆրէտ Ֆոշ* :

Երկար շունչ մը կ'առնէ դիւանապետը : Առտուան ժամը 4.40ին վարչապետացուն գտնուած էր եւ հարկ չէր մնացած թերթերուն մէջ յայտարարել՝ կը փնտռուի... Ֆելիքս Կայեառ :

×

Շաբաթ մը վերջ :

Երեքշաբթի, Նոյեմբեր 5, ուշ գիշերին, վարչապետացու Կայեառ դարձած վարչապետ, նախագահական պալատ կ'երթայ, հաղորդելու համար իր յաղթանակը :

36 օրուան տագնապէ մը վերջ Ֆրանսա կ'ունենար իր կառավարութիւնը, նոյն օրը կը շնորհաւորէին Ֆելիքս Կայեառի 38րդ տարեդարձը :

Հանրապետութեան Նախագահը բան մը գիտէր անշուշտ, երբ մինչեւ առաւօտ Փարիզի փողոցները տակնուվրայ ընել տուած էր՝ երիտասարդ Կայեառը գտնելու համար :

Սուրճն ալ պարապ տեղ պատրաստել տուած չէր ․․․ : Կը փնտռուէր «Կայեառ» մը ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները, գտնուած էր վարչապետ մը :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՍՈՒՐԻՈՅ Արտաքին փոխ նախարար Քալաս դատապարտեց Թուրքիան եւ մինչեւ Դեկտեմբեր 15 պայմանաժամ տուաւ Անգարայի կառավարութեան, որ իր ուժերը հեռացնէ սահմանէն, հակառակ պարագային՝ Դամասկոս իր բողոքը պիտի ներկայացնէ ՄԱԿի մէջ :

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱԽՈՀՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Յեղափոխութիւնը բնականաբար նախ պիտի լուծէ համայնավար կուսակցութիւնը եւ ոստիկանական, զսպիչ եւ այլ բոլոր կազմակերպութիւնները՝ որոնք անոր տիրապետութիւնը ապահովելու պաշտօնն ունէին :

Տեղական ինքնավար մարմիններ պիտի ստեղծուին, որոնք յեղափոխութեան ընթացքին իսկ ձեռք պիտի առնեն տեղական վարչութիւնները, մինչեւ որ կեդրոնական իշխանութեան մը կազմութիւնը ամբողջուի եւ մինչեւ որ պայմանները ներեն ընդհանուր եւ ազատ քուէարկութեամբ օրէնսդիր ժողով մը հաստատել : Քաղաքական, տնտեսական եւ բարոյական բոլոր ազատութիւնները պիտի վերահաստատուին :

Այս ազատութիւններուն ծրագրուած վերականգնումին առթիւ ժողովին մէջ յայտարարուած է թէ ժողովուրդը, քառասուն տարի համայնավար դրութեան տակ ապրած ըլլալուն, յստակօրէն չի ըմբռներ այլազան կուսակցութիւններու գոյութեան առաւելութիւնը եւ կը կարծէ թէ բազմաթիւ հոսանքներ ունենալը կը տկարացնէ երկիրը :

Հարկ է պարզել եւ բացատրել ժողովուրդին, կ'ըսէ ժողովը, որ քանի մը կուսակցութիւններու գոյութիւնը անհրաժեշտ է երկրին զարգացման համար եւ ընդհակառակն, միակ կուսակցութեան մը դրութիւնը եւ իշխանութեան կեդրոնացումը անոր ձեռքին մէջ՝ կը տկարացնէ, կը քամէ երկիրը :

Համախոհները ըստ երեւոյթին կը գիտակցին որ համայնավար իշխանութեան տապալումէն վերջ, բարդ կացութեան մը եւ լուրջ հարցերու առջեւ պիտի գտնուին: Այդ պատճառաւ անշուշտ չեն ուզեր այժմէն պայմանաւորուիլ եւ շատ զգոյշ եւ շրջահայեաց են ապագայ տնտեսութեան իրենց առաջադրութիւնները պարզելու մէջ :

Այսպէս, գիւղացիները իրենք է որ պիտի ընտրութիւն մը կատարեն հողերու անձնական թէ հաւաքական արդիւնաբերութեան ձեւերուն մէջ :

Նմանապէս առեւտուրը, եթէ երբեմն կրնայ անհատական ձեռնարկ ըլլալ, շատ պարագաներու մէջ կրնայ նաեւ սպառողական համագործակցականներու վերապահուիլ :

Նոյնպէս երկրին ներկայի վարչական բաժանումները պիտի պահուին եւ, իրենց իսկ բացատրութեամբ, «ամէն բան ծայրէն պիտի չսկսի» :

Ինչպէս կը տեսնուի առաձգական ծրագիր մըն է պարզուածը, որուն տակ յստակօրէն կը նշմարուի 1917ի յեղափոխութեան սկզբնական շրջանի դաժան ու դժուարին օրերու վերակենդանացման հեռանկարով ժողովուրդը չխրտչեցնելու մտահոգութիւնը :

Բայց ի վերջոյ այս բոլոր առաջադրութիւնները, հեռանկարները եւ ապագայի ծրագիրները որո՞ւն համար են: Միայն Ռուսաստանին եւ բուն ռուս ժողովուրդի՞ն կը վերաբերին թէ ամբողջ Խորհրդային Միութեան եւ Միութեան բաղկացուցիչ միւս ազգութիւններուն եւ երկիրներուն: Այս պարագան է որ առաւելապէս կը շահագրգռէ մեզ :

Բարեբախտաբար այս հարցին նկատմամբ նուազ աղօտ եւ անորոշ են Համախոհները եւ հարցումին պատասխանը կու տան շարժման ղեկավարներէն երկուքը :

Նախ՝ Զուեթլանի, երբ կը յայտարարէ թէ նոր Ռուսաստանը պիտի վերադարձնէ իրենց ազատութիւնն եւ անկախութիւնը ներկայի արբանեակ երկիրներուն. Բայց շատ սերտկապերպիտի պահենճֆանոնցիեստ կ'աւելցնէ ան: Ըստ այդ Համախոհները իւրաքանչիւր երկրի իշխանութենէն գերիվեր հեղինակութեամբ կազմակերպութիւն մը կը նախատեսեն, արեւելեան Եւրոպայի համար :

Երկրորդը՝ Ստոլիբին, որ արտաքին քաղաքականութեան տեղեկարարն էր Ֆրանքֆորթի ժողովին, աւելի յստակ եւ բացորոշ է իր յայտարարութիւններուն մէջ:

Միջանկեալ ըսենք որ Ստոլիբին անունը ծանօթ է ռուսեւճապոնական պատերազմին յաջորդող յեղափոխութեան փորձը արեան մէջ զսպող զօրավարին հաշուով : Զօրավար Ստոլիբին Քիեւի մէջ ցարին ներկայութեան սպանուեցաւ անիշխանական ուսանողի մը կողմէ եւ կարծողներ կան որ ցարական գաղտնի ոստիկանական կազմակերպութիւնը, հռչակաւոր Օխրանան անմասն չէր այդ սպանութեան մէջ: Հաւանաբար զօրավարին շառաւիղներէն է մեր տեղեկարարը :

Դառնալով նիւթին, ուրեմն Ստոլիբին եւս համաձայն է արբանեակ երկիրներուն վերադարձնելու անոնց բռնաբարուած ազատութիւնն եւ անկախութիւնը եւ կը գոհանայ հասարակաց շահերուն պաշտպանութեան լծուած կազմակերպութեամբ մը, ըսելով. «Եթէ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի պէս զօրաւոր պետութիւններ կը միանան Լիւքսէմպուրկի պէս փոքր եւ տկար իշխանութեան մը հետ, ապա Ռուսաստանն ալ նոյնքան բարոյական իրաւունքն ունի, խաղաղ խղճով եւ հաւասարէ հաւասար սկզբունքին հիման վրայ արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան նման միութիւն մը կազմելու արեւելեան Եւրոպայի համար :

Այս կը վերաբերի, ինչպէս ըսինք, երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն վերջ կարմրած արբանեակ երկիրներուն միայն :

Հապա միւսնե՞րը, անոնք որ քառասուն տարիէ ի վեր նոյնքան բռնութեամբ եւ զինու զօրութեամբ կարմրած են եւ կամայ թէ ակամայ մաս կը կազմեն Խորհրդային Միութեան:

Պատասխանին համար դարձեալ դիմենք Ստոլիբինի: «Ռուսաստանի իւրաքանչիւր ժողովուրդ, լիակատար իրաւունքով իր տեղը պիտի ունենայ ռուսական դաշնակցային պետութեան մէջ»:

Հետեւաբար, այդ ժողովուրդներուն ազատութիւնն եւ անկախութիւնը վերադարձնելու հարց չկայ Համախոհներուն համար, այլ կայ միայն ռուսական պետութեան եւ տիրապետութեան հարց մը:

Խորհրդային Միութեան մաս կազմող երկիրները կամայ թէ ակամայ պիտի մնան Միութեան մէջ, այդ միութիւնը խորհրդային ըլլայ թէ ոչ, բաւ է որ ռուսական ըլլայ :

Այս արդէն յստակօրէն կը մատնէ Համախոհներու ձգտումներն ու մտայնութիւնը եւ շատ ալ յուսադրիչ չէ ապագային համար :

Ռուս Համախոհները չեն մտիր Ռուսաստանի նախկին կայսերական կարգը վերականգնելու, բայց ըստ երեւոյթին հրաժարելու միտք ալ չունին ռուսական կայսերապաշտութենէն՝ որ կարմիր ըլլայ թէ ճերմակ, չի դադրիր կայսերապաշտութիւն ըլլալէ միշտ ի շահ եւ ի փառս Ռուսաստանի :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏՄԱԳԻՐՔԸ

Ինչպէս ժամանակին արձանագրած էր «Յառաջ»ը, Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Ամերիկայի կեդր. Մարմնի նախաձեռնութեամբ, վերջապէս լոյս աշխարհ եկաւ Տարօնի Պատմագիրքը, որ կ'ընդգրկէ երկու հարիւր տարուան Հայոց եւ մանաւանդ Տարօնի պատմութիւն :

Այդ աշխատանքին, լծուած էին Տարօնի ծոցէն ծնած Տոքթ. Ա. Ալիխանեան, Սմբատ Շահնազարեան եւ գրագէտ Կարօ Սասունի :

Խմբագրութիւնը ինկած է Կարօ Սասունիին: Ըստ փրոֆէսոր Աղոնցի գիտողութեան, թէ «Տարօնի ժամանակակից պատմագիրքը կրնայ գրել Կ. Սասունին» :

Ու Կ. Սասունի, Յոր. Երանեանի համբերութեամբ, տարաւ այդ դժուարին եւ պատասխանատու աշխատանքը: Գիրքը գրել, հետամտել, պրպտել զանազան աղբիւրներ, ու վերջապէս լոյս բերել անյայտութեան մէջ թաղուած պատմութեան թանկագին գանձեր: Սրբագրել ու դասաւորել իրեն հասած ձեռագիրները : Տեղին համապատասխան զետեղել նկարներն ու քարտէզները: Տոկաց ու համբերեց, հակառակ իր հասած տարիքի : Սակայն, անդին կայ հոգեկան սրտառուչ գոհունակութիւն մը, երբ պատմութիւնը, վերջապէս լոյս կուգայ ու աշխատանքը կը գնահատուի հանրութեան կողմէ :

Գնահատելի է Տարօնի պատմագիրքը, իր մաքրութեամբ եւ համապատասխան դասաւորումով: Մեզի կը մնայ արժեցնել զայն, որ մեր երազ աշխարհի պատմութիւնն է, որու կսկիծը անմար կը մնայ վերը ապրող Տարօնցիներուն սրտին մէջ : Մի մոռնաք նաեւ մեր նախահայրերու հայրենասիրութիւնը եւ անոր համար տարած ու զոհաբերած ազգօգուտ աշխատանքը: Եւ ուրախ ենք որ պատմութիւնը արձանագրած է թէ «բարեմիտ եւ սրտաբուխ նկարագրի տէր է Տարօնի Հայութիւնը» (Կամսի Խոնարհ Հերոսներէն) : Ուրեմն ընդունինք այդ պատիւը եւ պարծանքով վերյիշենք մեր նախնիքներէն մեզի աւանդ՝ բարեմիտ նկարագրի տէր ըլլալու պարագան :

Անհրաժեշտ պարտք մըն է արժեցնել Հայր. Միութեան ձեռնարկած գործին : Ամէն Տարօնցի իր սեղանին վրայ անհրաժեշտաբար պէտք է ունենայ Տարօնի պատմագիրքը, ինչպէս ըրած են մեր խոնարհ խուերը . —

Տարօնցի այրի տիկին մը, տէր երկու որբերու, զուրգուրանքով կը գնէ Տարօնի պատմագիրքը: Ուրիշ մը թոյլ կուտայ ըսելու տիկնոջ.— Այդ գիրքը ոչ դուն, ոչ ալ աղջիկներդ կրնաք կարդալ ու հասկնալ, կ'արժէ՞ր այդ ծախքը :

Ահա տուած պատասխանը.— Ես այդ գիրքը, կը պահեմ Արծրունիներ Աւետարանի նման, շուշփաներու մէջ, իբրեւ մասունք իմ հայրենիքէս: Անոր մէջ ամփոփուած կը գտնեմ Տարօն աշխարհը իր գիւղերով, մարտական փառահեղ պատմութիւններով եւ ազատութեան համար ինկած հայրենասէր նահատակներով: Այն Տարօնցին որ իր սեղանի վրայ Տարօնի պատմագիրք չունի, արժանի չէ Տարօնցի կոչուելու:

Սիրելի հայրենակիցներ , այրի կնոջ վայր հեռու մեզմէ, բոլոր սրտով եւ ամբողջ էութեամբ, թեւ ու թիկունք դառնանք Հայր. Միութեան, եւ քաջալերենք իր ձեռնարկը որ մերն է: Ձեռքէ ձեռք խլենք Տարօնի Պատմագիրքը, որպէսզի երես ունենանք պահանջելու որ գրքին մէջ բաց մնացած ազատագրական շարժման մասնակցող հին եւ նոր նահատակուած հերոսներու կենսագրութիւնը 4 – 5 հարիւր էջէ բաղկացած հատորով մը լոյս աշխարհ բերէ, իբրեւ նոր յուսապսակ մը :

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Նկատի կ'առնուէին անոնց ծնողներուն ըմբռնումները, դպրոցները, ուր ստացած էին իրենց նախակրթութիւնը, զիրենք յանձնարարող անձերու կեցուածքը ազգային խնդիրներու մէջ, եւայլն: «Կոմ»երու ստեղծումը Դպրեվանքէն ներս, եւ որոշ «կոմ»ի մը վայելած նիւթական եւ բարոյական անվերապահ պաշտպանութիւնը, Դպրեվանքը վերածած էին քաղաքական մարզարանի մը, ուր ծայրայեղութիւններ եւ ընդհարումներ դարձած էին առօրեայ ընթացիկ երեւոյթներ : Աշակերտական որոշ խմբակցութիւն մը որոշած էր, ըստ վկայութեան նոյն շրջանի ուսանողներէն մէկուն, Դպրեվանքի ամբողջ չէնքը օդը հանել, եթէ ուսուցման կերպի եւ ուղղութեան փոփոխութիւն մը ի յայտ գար Դպրեվանքէն ներս: 1950ի սկզբնաւորութեան, ուսանողներու միջեւ պատահած աննշան եւ մանկական դէպք մը, առիթ եղած էր որ կեղծ «Հայրենասէր» ուսանողներէն ոմանք դիմեն ատրճանակի գործածութեան. միջադէպ, որ ժամանակին չհրապարակուեցաւ եւ իր սաղմին մէջ խեղդուեցաւ Կաթողիկոսարանի Դրան Եպիսկոպոս Տ. Խորէն Ս.ի Երուսաղէմէ վերադարձէն յետոյ, ուր գացած էր Ծննդեան արարողութիւններուն նախագահելու համար :

Մի քանի այս մանրամասնութիւնները կուտանք, որպէս զի Հայ հասարակական ժողովուրդը փոքր ի շատէ տեղեակ մնայ իրականութեանց եւ Կիլիկեան Միաբանութեան անդամներէն ոմանց նախատրամադրութեանց ծանօթանայ: Ծանօթանան նաեւ այն բոլոր ազգասէր եւ բարեմիտ ազգայիններն ու կազմակերպութիւնները որոնք լիարուռն եւ յօժարակամ կը մասնակցէին Դպրեվանքի ծախսերուն, մրցուած շողշողուն խօսքերէ ու նկարներէ, եւ չէին անդրադառնար կատարուած աղէտին եւ ակամայ, մասնակից կը դառնային ծանր պատասխանատուութեան :

Կը փակենք, նաեւ այս կսկծալի էջը, յաջորդին բացատրելու համար Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան երրորդ եւ ճակատագրական յետաձգումը :

14 Հոկտեմբեր, 1955...

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան վերջին քանամեակի ճակատագրական թուականը, որ «վերջնական եւ անյետաձգելի» որոշում մը կը նշանակէր կաթողիկոսական ընտրութեան համար, եւ որ դարձակէտ մը եղաւ արտասահմանի Հայ ազգային – եկեղեցական կեանքին մէջ: Անխտիր, բոլորի աչքերը սեւեռած են այդ թուականին եւ մեծ յոյսեր կապուած՝ այդ կախարդական օրուան: Հեւք կայ բոլորի հոգւոյն մէջ, անօրինակ մէկ ըսպասում եւ յուսադրութիւններ «կոմ»երու համար, ընտրութեան կատարման, կամ նոր յետաձգումի մը կապակցութեամբ: Ինչպէս մեր նախորդ խմբագրականներու մէջ յիշեցինք, Կաթողիկոսական Տեղապահը, ընտրութեան թուականի ճշդումէն ու յայտարարութենէն ի վեր, իր գրաւոր եւ բերանացի յայտարարութիւններով շեշտը կը դնէր այդ թուականի «վերջնական եւ անյետաձգելի» ըլլալուն վրայ : Միւս կողմէ, սակայն, ընդդիմադիրներու յոխորտանքը եւ դաւերը նոր թափ կը ստանային եւ կասկածի մթնոլորտ մը ստեղծած էին ամենուրեք :

Բերիոյ Թեմին Ազգային Իշխանութեան դէմ կատարուած ցոյցը, ազդանշան՝ ապազգային ուժերու քանդիչ աշխատանքներուն գրգռման, օրին, (9 Հոկտեմբեր 1955) հեռախօսով թէ հեռագրաւ ծանուցուած էր Կաթողիկոսական Տեղապահին: Ու, Ն. Սրբազնութիւն Տեղապահը, առանց սպասելու Բերիոյ Թեմին Առաջնորդին եւ Ազգային իշխանութեանց տեղեկագրութեան, եւ առանց սրտցաւ արտայայտութեան մը Կաթողիկոսական թեմերէն մէկուն մէջ կատարուած անկարգութեանց մասին, պատգամաւորներուն կը փութացնէր կաթողիկոսական ընտրութեան ԵՐՐՈՐԴ ՅԵՏԱՁԳՈՒՄԸ ծանուցանող հեռագիրը, 9 Հոկտեմբեր 1955, կիրակի ժամը 2ին (կ. վ.): Եւ, ընթացիկ հոգերանութեամբ մը, խուսափելու համար անմիջական հետապնդումէ, Տեղապահը կը հեռանար Անթիլիասէն, երթալու եւ հանգստանալու համար Պհամտուն, իր ազգականներուն մօտ ...: Ու, նախ քան Պհամտուն երթալը «հանգստանալու համար», պատգամաւորներուն կ'ուղղէր հետեւեալ շրջաբերական գիրը, միամտաբար ստորագրելով, ուրիշներու կողմէ պատրաստուած «կոչ» մը.

Թիւ 4504 Անթիլիաս 9 Հոկտ. 1955

Թեմերու բոլոր պատգամաւորներուն ,

Յարգելի Տիարք,

Համաձայն մամուլի մէջ հրատարակուած հաղորդագրութեան, հարկադրուած ենք (ընդգծումը մեզմէ. ՀԱՍԿ) յետաձգելու Հոկտեմբեր 14ի համար որոշուած կաթողիկոսական ընտրութեան ժողովը:

Հայրական օրհնութեամբ
Խադ Արքեպիսկոպոս
Կաթողիկոսական Տեղապահ
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

(10 Շար.)

Խմբագրական ՀԱՍԿի

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Կիրակի՝ Նոյեմբեր երեքին, Միւթիւալիթէի չքեղ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 67րդ տարեդարձին տօնակատարութիւնը :

Փեսանսէի գերեզմանին վրայ Ֆրանսացի հռչակաւոր ընկերվարական Ժան Ժոռէսի արտասանած խօսքերը յիշելով, օրուան նախագահ՝ ընկեր Գ. Բալայեան երեկոյթը բացաւ.— Ճամբան ցանցուած է գերեզմաններով, բայց ան պիտի տանի դէպի արդարութիւն : Դաշնակցութեան ճամբան ալ ցանցնուած է գերեզմաններով, բայց ան պիտի տանի դէպի արդարութիւն :

Այնուհետեւ, ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգել յիշատակը մեր հին ու նոր մեռելներուն՝ որոնք ինկան պայքարի ճամբուն վրայ :

Ընկեր Գ. Բալայեան չեշտեց բոլոր այն պատճառները, որոնք մղած տուին Դաշնակցութեան, դառնալու համար հայ ժողովուրդին բաղձանքներուն արտայայտիչը. իր ծրագրին հիմնական կէտը դարձաւ հայ դատը, հայրենիքին ազատագրութիւնը.— ոչ մէկ ժողովուրդ այնքան զոհ տուաւ բոլոր տեսակի բռնակալութեանց դէմ եւ իր հայրենիքի ազատութեան համար՝ որքան հայ ժողովուրդը եւ ոչ մէկ կազմակերպութիւն այնքան զոհ տուաւ իր պայքարին մէջ՝ որքան Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Բացատրելէ վերջ, թէ մութն ու խաւարը յաւիտենական չեն ժողովուրդներու պատմութեան մէջ եւ արդարութիւնը պիտի գայ յաղթանակել վերջապէս, եզրակացուց.— Մեր նշանաբանն է, Հայաստանը՝ հայ ժողովուրդին հարազատ զաւակներուն :

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Հրանտ Սամուէլ.— 1890էն մինչեւ այսօր, 67 տարիներու ընթացքին ի՜նչ հրակայական յեղաշրջումներ կատարուեցան աշխարհի վրայ: Քանի՛ կայսրութիւններ հիմնայատակ կործանեցան, գահեր տապալեցան, վարդապետութիւններ սնանկացան, ամենազօր կարծուած եւ միլիոնաւոր մարդոց պաշտամունքին առարկայ դարձած «առաջնորդ»ներ անփառունակ վախճան ունեցան, կա՛յ ու կը մնայ սակայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, փոքրիկ բայց ազատատենչ ժողովուրդի մը մեծ կազմակերպութիւնը :

Ընկեր Հ. Սամուէլ սեղմ գիծերու մէջ բացատրեց այս կենսունակութեան գաղտնիքը: Ժողովուրդին ծոցէն ծնած, անոր տառապանքները ամոքելու եւ զայն դէպի ազատութիւն տանելու առաջադրութիւնը ըրած դաւանանք՝ Դաշնակցութիւնը աշխատեցաւ քաղաքական, մշակութային թէ ազգային բոլոր ճակատներու վրայ: Բազմաթիւ այլ ազգերէ ու կազմակերպութիւններէ առաջ ճամբայ ելած, Դաշնակցութիւնը միշտ հաւատարիմ իր կոչումին եւ առաքելութեան՝ ամուր պիտի կանգնի հայկական դատի պատնէշին վրայ, հայ ազատատենչ ժողովուրդի կողքին՝ մինչեւ վերջնական յաղթանակ :

Ա. Քիւփէլեան երգեց «Արմենան»ն ու Սայեաթ Նովայի «Քանի վուր ջանիմ»ը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. Վարչութեան խօսքը բերաւ ընկեր Օննիկ Ալթունեան, ողջունելով Դաշնակցութեան 67 տարիներու գործունէութիւնը եւ հաւատք յայտնելով մեր արդար դատին վերջնական յաղթանակին համար :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիրին մէջ, նորութիւն էր քառեակը. Ա. Քիւփէլեան, Ա. Գօզոսեան, Ա. Սերոբեան եւ Լեւոն Մոմճեան, Կ. Աւիրիկեանի ղեկավարութեամբ եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեցին «Իրբեւ Արծիւ», «Ախ Վասպուրական» եւ «Մենք պէտք է կռուենք»ը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանէօյի պարախումբէն Աշխէն Քրիսեան եւ Վիգէն Թորոսեան յաջողապէս պարեցին հայկական եւ կովկասեան պարեր. Դաշնակով կ'ընկերակցէր Տիկին Հ. Թորոսեան :

Ընկեր Ե. Գրիգորեան արտասանեց Յ. Թումանեանի «Հին կռիւ»ը՝ տպաւորիչ առոգանութեամբ:

Օրուան վերջին բանախօսն էր ընկեր Վ. Իշխանեան, որ յայտնեց, թէ Րաֆֆիի արձակած կայծերով Դաշնակցութիւնը վառեց խարոյկը, այնուհետեւ խառնելու համար իշխանութիւններ եւ կազմակերպութիւններ.— Խորհրդային իշխանութիւններն ալ խառնեցան ու երեսուն տարի առաջ Թաղեցին Դաշնակցութիւնը : Խարոյկին շուրջ խռովք կայ նաեւ արտահայաստանի մէջ: Արիւն տուինք շարունակ եւ անարգանք կը ստանանք : Մէկ կողմը՝ ընդվզում, անհանդուրժողութիւն, կիրք, միւս կողմը՝ հաւատք Դաշնակցութեան հանդէպ : Ինչո՞ւ այսքան ընդվզում, հաւատք, ու պաշտամունք, ատոնք կը փաստեն թէ այս կուսակցութիւնը տակաւին զօրաւոր է :

Իր կուռ բանախօսութեան մէջ, ընկեր Վ. Իշխանեան բացատրեց, թէ ինչպէս անմխրանութեան մէջէն Դաշնակցութիւնը ստեղծեց միակամ կանգուած մը եւ անդրադառնալով ներկայ Հայաստանի որդեգրած գիծին, յատկապէս ըսաւ .— Եթէ Էջմիածնի գահակալը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն է, Հայաստանի խորհրդային կառավարութիւնը ինչո՞ւ չաշխատիր ամենայն Հայոց կառավարութիւն ըլլալ :

Ստեղծուած խանդավառ մթնոլորտին մէջ, օրուան նախագահը ներկաները հրաւիրեց «Մեր Հայրենիք»ով փակել երեկոյթը :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ մէջ Հոկտեմբեր 27ին պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուած է Ա. Իսահակեանի յիշատակին: Պատարագած է Մամբրէ Արք., քարոզած՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ մէջ հիմնուած է փորձակայան մը, որ պիտի զբաղի սերմնաբուծութեան մշակութեան զանազան հարցերով: Կայանին շէնքին շինութիւնը մօտ ատենէն պիտի վերջանայ՝ 45 հեկտար հողամասի վրայ :

ԵՐԵՒԱՆԻ Գրողներու Միութեան ակումբին մէջ տեղի ունեցած է հանդիպում մը մայրաքաղաքին պահակազօրքի հրամանատարներուն ու գրողներուն միջեւ: Երեկոյթը բացած է Գ. Սեւունց: Բանաստեղծութիւններ կարդացած են Ս. Կապուտիկեան, Գ. Էմին, Ա. Դարբնի, Վ. Կարենց եւ ուրիշներ: Երեկոյթի վերջաւորութեան համերգ մը տրուած է վարպետներու մասնակցութեամբ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ արուեստագէտներու տան մէջ բացուած է լուսանկարներու ցուցահանդէս մը ուր ներկայացուցած են 100է աւելի լուսանկարներ՝ Հայաստանի զանազան շրջաններէն եւ արդիւնաբերական ձեռնարկներու կեդրոններէն առնուած :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութեան Ակադեմիայի նախագահ եւ համաշխարհային համբաւի տիրացած գիտնական Վիկտոր Համբարձումեան Վանայի մէջ իր արձակուրդը անցնելէ ետք Երեւան վերադարձի ճամբուն վրայ հանդիպած է Սոֆիա, ուր ի պատիւ իրեն հացկերոյթ մը տրուած է :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵԹԵՒ արդիւնաբերութեան սրահին մէջ բացուած է ուսանողներու արտադրութեանց ցուցահանդէս մը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Անձրեւ, հով, յաղթանդամ եւ կատաղի հակառակորդներ, տկար դատաւոր, փոքր ու խորտ ու փորտ մարզադաշտ, ատոնք են պատճառները մեր մարզիկներու անփայլ խաղարկութեան :

«Բուվ տը Ֆրանս»ի մրցումներու մէջ, կարեւորը յաղթելն է, քան՝ ցոյց տալ գեղեցիկ ու վարպետ խաղարկութիւն ... եւ պարտուիլ :

Այս անգամ եւս, հիւանդութեան պատճառով չկրցանք մեր որոշած խումբը դաշտ հանել եւ վերջին պահուն դիմեցինք պահեստի խումբին երկու մարզիկներուն:

Դատաւորը շատ տկար էր եւ չսուլեց հակառակորդին բազմաթիւ սխալները : Մեր տղաքը, պաշտպանելու համար իրենց ոտքերն ու մարմինը՝ յաճախ գնդակը հակառակորդին կը ձգէին :

Թոթոյեանի եւ Սրապի շնորհիւ նշանակեցինք երեք կէտ, իսկ «Իէռ»ի յառաջապահները երկու կէտ: Այս յաղթանակին շնորհիւ 24 Նոյեմբերին պիտի մասնակցինք Ե. շարքի մրցումներուն :

Այս կիրակի, ախոյենական Ե. մրցում ընդդէմ «Վիթրի»ի, հակառակորդին դաշտին վրայ: Այս մրցումը շատ կարեւոր է եւ պէտք ունինք մարզասէրներու խանդավառ քաջալերութեան :

Բ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. Հոկտեմբեր 27ին օծումը կատարած է Ուոթըրթաունի նորակառոյց եկեղեցիին, որ իր չքեղութեամբ կրնայ մրցիլ քաղաքին այլադաւան եկեղեցիներուն հետ :

ԱՐԱՄ ՏԻՒՋԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Պաղտատի մէջ Հոկտեմբեր քսանին տեղի ունեցած է սգահանդէս մը: Նախագահած է՝ ընկեր Գալուստ Սիւրմէնեան :

Հ. Կ. ԽԱՉԻ Գօքինոյի (Յունաստան) մասնաճիւղը աշնանամուտի իր ձեռնարկներուն սկսած է գեղեցիկ հանդէս-երեկոյթով մը, որ տեղի ունեցած է Հոկտ. քսանին «Զաւարեան» սրահին մէջ : Այս տարի Յունաստանի Հ. Կ. Խաչին 30ամեակն է :

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ Լիբանանի Խորհրդարանին հայ անդամը, որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան հրաւէրով Ամերիկա գացած էր, Ճ. Մարտիկեանի հետ ներկայ եղած է Լոս Անճըլըսի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին եւ խօսած խանդավառ ճառ մը: Հոկտեմբեր 26ին գացած է Տիտրոյիթ եւ Հայ Կեդրոնին մէջ զեկոյց մը տուած Միջին Արեւելքի քաղաքական կացութեան մասին :

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ մէջ կատարուած Սրբալոյս Միւռոնի օրհնութեան առթիւ Մ. Աղբրեան Կաթողիկոսարանին նուիրած է հինգ հազար լ. ոսկի, Մ. Տէր Մելքոնեան, Գ. Խանամիրեան, Գ. Մինասեան եւ Յ. Սարաֆեան հինգ հարիւրական լ. ոսկի, Յ. Նիկողոսեան ստանձնած է յուշարձան-մատրան առջեւ կառուցուելիք խորանին շինութիւնը, Տիկին Մ. Պօղոսեան պատրաստած եւ Վեհափառին պատարագի զգեստը, Պախչէճեան եղբայրները մետաղեայ [illegible], Բ. Մըղձաւէտիքեան նորոգած է ելեկտրական գիծերը եւ խորանին համար նուիրած 12 ելեկտրական մոմեր :

ԿԱՐԳԻՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ, Թուրքիոյ կըռփամարտի ախոյեանը Պոլսէն Փարիզ եկաւ ուր քանի մը օր մնալէ ետք պիտի անցնի Պրազիլիա՝ երկու մրցումներ կատարելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԴ.

ՁԻ

Ինձ ամէնից աւելի հետաքրքրում էր Մարօն, որսորդի աղջիկը, ցանկանում էի նախ քան տեսնելս նրա մասին որ եւ իցէ տեղեկութիւն ստանալ:

— Բայց Մարօ՞ն, հարցրի ես:

— Մարօն... կրկնեց Սաքօն մի առանձին ոգեւորութեամբ. — այժմ այդ սեւ գեւիկը իր Թուխ աչքերով բոլորովին խելքից հանում է մարդուն... Սատանան տանի նրան, էլի այնպէս կծում է... էլի այնպէս ճանկռում է, որպէս առաջ ...:

— Նա միշտ կատուի բնաւորութիւն ունէր:

Չգիտեմ ի՞նչու Սաքօն ընկաւ խորին տրտմութեան մէջ, երբ Մարոյի անունը մէջ տաւ: Նա վառեց իր ծխաքարշը, սկսեց ծխել: Յետոյ, երեւի, առաջին խօսակցութիւնը մոռացութեան տալու համար, առաջարկեց ինձ ծխաքարշը, ասելով.

— Առ, ծխիր այդ «սատանայի բուրվառը»:

Ես յայտնեցի, թէ ծխելու սովորութիւն չունեմ:

— «Ղարաչիների օրաներում ճգնաւորութիւն չեն անում ...» պատասխանեց նա ծիծաղելով:

Ես չհասկացայ, թէ ինչ էր ուզում ասել:

— Շատ հասկանալի է, ասաց նա. — սոֆիները, որ սկզբում չեն ծխում, յետոյ սկսում են ծխախոտ ծամել. աւելացնում են դրա վրայ եւ աֆիոն ուտելը: Այսպէս է լինում ամէն պահեցողների վերջը:

Ես ընդունեցի նրա ձեռքից ծխաքարշը, ճշմարիտ, նա դիւր եկաւ ինձ, թէեւ առաջին անգամն էր, որ ծխում էի:

— Հա, այդպէս, ասաց նա մի առանձին հաճութեամբ, օրինաւոր բան տեսար. մարդուն էլ է դիւր գալիս, նրա Ստեղծողին էլ:

Սաքօն իր ծխաքարշը ընծայեց ինձ, ասելով, թէ ինքը երկու հատ ունի, եւ խնդրեց, իջեւանը հասնելու ժամանակ նրան յիշեցնեմ, որ ինձ ծխախոտ տայ: Նա հաւատացնում էր, որ առանց ծխախոտի, առանց արաղի ճանապարհորդութիւնը կեանք չունի: Այդ պատճառով, ես չզղջացայ ընդունել նրա ձեռքից արաղի շիշը, որ մի փոքր խուրջինի մէջ դրած, քարշ էր տուել իր ձիու Թամքի գաշից: Թէեւ իմ կեանքում ամենեւին արաղ խմած չէի, բայց մի քանի կաթիլ կուլ տալով, շիշը յետ տուեցի. ինձ երեւաց, թէ բերանս կրակով այրեցին: Սաքօն բաւական խմեց:

— Տաքացնում է, ասաց նա, — այնտեղ, այն սարերի բարձրաւանդակների վրայ, ցուրտ կը լինի:

Եւ իրաւ, քանի վեր էինք բարձրանում դէպի լեռան գագաթները, գիշերային հովութիւնը այնքան զգալի էր դառնում. Մեր փոքրիկ քարաւանը առաջ էր գնում ամենայն եռանդով: Ձիերը այն աստիճան սովորած էին լեռնային անցքերին, որոնց միջով վայրենի այծերը դժուարութեամբ կարող էին անց կենալ: Մեր ճանապարհը ընկած էր նեղ կիրճերի միջով, ուր անհաւասար, ալեքաւոր զառիվայրերի եւ սարսափելի ելեւէջների պատճառով, երբեմն ստիպւում էինք ցած իջնել ձիերից: Այդ սաստիկ յոգնեցրեց ինձ: Բայց Սաքօն յոգնութիւն չէր զգում. կարծես, ժայռերը, ապառաժները իրանց սոսկալի պտոյտներով աւելի ոգեւորում էին նրան: Կարօն եւ Ասլանը գնում էին մեզանից մի քանի քայլ առաջ: Նրանք ինչ որ բանի մասին տաքտաք խօսում էին: Քամին, որ սկսեց փչել բարձրաւանդակների վրայ, չէր թողնում, որ նրանց ձայնը լսելի լինէր: Սաքօն խօսում էր ինձ հետ, առանց լռելու, զանազան խառն եւ անկապ առարկաների վրայ: Բայց որքան ես աշխատեցի նրանից որ եւ իցէ տեղեկութիւն դուրս քաշել իրանց անցեալ կեանքի մասին օտար երկրներում, — նա մնաց միշտ զգոյշ եւ ոչինչ չհաղորդեց ինձ :

Բայց ո՞րքան դիւթական ազդեցութիւն ունի լեռը, այն եւս հայկական ահաւոր, սքանչելի լեռը: Այդ ազդեցութեան ոգեւորութիւնը ես իսկոյն նկատեցի Սաքոյի մէջ, երբ նա սկսեց իր գեղեցիկ ձայնով եղանակել մի փոքրիկ երգ :

ԺԵ.

ՈՐՍՈՐԴԻ ՏՆԱԿԸ

Գիշերը մօտենում էր իր վախճանին, երբ հասանք Կ.... գիւղը, որ գտնւում էր Դուշմանայ լեռների մէջ: Անդադար յարձակումները այդ լեռներից Սալմաստ գաւառի վրայ՝ առիթ էր տուել տեղացիներին այսպէս կոչել նրանց: Դուշմանայ լեռներ նշանակում է թշնամու լեռներ :

Գիւղից դուրս, բլուրի վրայ, միայնակ կանգնած էր փոքրիկ տնակ, որի պատուհաններից մէկը այն ուշ-գիշերային պահուն, լուսաւորուած էր մռայլ լոյսով: Աղօտ լոյսը քաշեց մեր քարաւանը դէպի իր կողմը: Մենք կանգնեցանք մի քանի քայլ հեռու, միայն Կարօն մօտեցաւ տնակին :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ֆրանսական զեսպանատան դէմ, Բշ. օր յարձակում մը գործուած է, ձախողութեան մատնուելով: Երեք ան – ձեր՝ երբ մուտք կը գործէին դեսպանա – տունէն, իրենց առջեւ գտան ոստիկան – զօրաց ջոկատ մը եւ փախուստի դիմեցին, իրենց ետին ձգելով 16 ռումբեր: Ձերբակալութիւններ եղած են ու փրն – տռտուքները կը շարունակուին:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Արարէտ» շաբաթաթեր – թին տէրը սպաննուած գտնուած է գաշտի մը մէջ:

ԱՄՄԱՆԻ ձայնասփիւռը բուռն յարձա – կումներ գործեց Եգիպտոսի վրայ, որ գաւած է արաբական գատին. Յորդանա – նի մէջ, բառ խօսնակը, փաստեր կան, որ Եգիպտոս գաղտնի բանակցութիւններ ունի Իսրայէլի հետ:

ՍՊՈՒՏՆԻԿԻ շան առողջական վիճակը վատթարացած է: Մոսկուայէն կը հա – ղորդեն, թէ սրտին բաբախումները նը – ւազած են եւ գրալի է որ անասունը ստանելու վրայ է: Ամէն պարագայի մէջ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ, թէ շունը զոհուած պէտք է նկատել:

ԳՐԻՍԹՈԼԻ մէջ ջախջախուեցաւ, անգ– լիական օդանաւ մը. 15 զոհ կայ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակչութեան թիւն է՝ 205 միլիոն հոգի, իսկ Միացեալ Նա – հանգներու՝ 172 միլիոն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բոլոր դրամատուները, Նոյեմբեր 11ին փակ պիտի մնան, Զինա– դադարի տարեդարձին առիթով:

ՊԻՒՇ ՏԻՒ ՌՈՆԻ մէջ բեռնատար կառք մը հրանիւթի շտեմարանի մը բախելով ահռելի հրդեհի մը պատճառ դարձած է: Շտեմարանը կը պարունակէր հինգ մի – լիոն լիտր հրանիւթ: Շարժավարին մար– մինը կարելի չէ եղած գտնել: Բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան Նախա– գահին եղբօր դէմ մահափորձ մը կատար– ուած է ձախողութեան մատնուելով: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղած են:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Պ. Փաքոսեան հինգ հա– զար ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին, երկու հազար ֆր. Մշակոյթի Տան եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ին, իրենց զաւկին գին – ուորութենէ ողջամբ վերադառնալուն առ– թիւ: Ստանալ ««Յառաջ»էն:

×

Այրի Տիկին Թագուհի Տէօքմէճեան իր ամուսնոյն յիշատակին հազար ֆր. կը նուիրէ Կարմիր Խաչին, ընդհ. Մեսելո– ցին առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն Մարսիլահայ հասարա – կութեան կը ծանուցանենք թէ՝ Պոմոնի Թաղ. Խորհրդոյ եւ Դպրաց Դասու կար – գադրութեամբ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կազմակերպուած է ուխ– տագնացութիւն մը, հոգելոյս առաջնորդ Տէր Գրիգորիս Ս. Եպիսկ. Պալագեանի գերեզմանին վրայ հոգեհանգստեան պաշ– տօն մը կատարելու համար: Այս առթիւ կը հրաւիրենք հայ ժողովուրդը, ներկայ գտնուիլ եւ յարգանքի բաժինը բերել այս չինարար Սրբազանի յիշատակին:

Հաւաքոյթի վայր նշանակուած է Սէն Փիէր գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ ժամը երեքին:

ԹԱՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

Օր. ՆՈՒՆԻԿ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՆՍԹԱՆԵԱՆ

Նշանուած

Պանեէօ, 2 Նոյեմբեր — Սէն Մոռիս

× Այս առթիւ Պ. Առաքել Թաթուլեան կը նուիրէ երկու հազար ֆր. Պանեէօ Քաշանի գպրոցին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօնական Ընկերակցութիւնը կը ծա – նուցանէ որ այս կիրակի Կաթ. պատուի– րակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

պիտի նախագահէ արարողութեանց եւ քարոզէ:

Կը մասնակցի երկսեռ երգչախումբը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկե– րուհի Այրի Տիկին Մելիք Մուչկամպար – եանի եւ իր պարագաներուն, իրենց զաւ– կին եւ եղբօր ողբացեալ Հրանդ Մելիք Մուշկամպարեանի գառն կորուստին առ– թիւ:

× Նոյնպէս ընկերուհի Տէր եւ Տիկին Տէր Գէորգեաններուն իրենց հօրեղբօր որդւոյն Յովհ. Սարաֆեանի կսկծալի մահուան առթիւ (Իտալիա):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վար– չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Գէորգեանէ հազար ֆր., իր հօրեղբօր որդւոյն Յովհ. Սարաֆեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը շը– նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան:

Պ.Պ. Մարտիրոս Մուրատեանէ 100.000 ֆրանք, Սահակեան 50.000, Ֆէլլահեան եղբարք 30.000, Եթերեան եղբարք 25.000 ֆր., Արթիւր Մասլաքեան 25.000, Օր. Տէրվիշեան քոյրեր քսան հազար, Պ. Մի: քայէլ Խաչատուրեան տասը հազար, Պ. Պ. Կարպիս Քէլէկեան տասը հազար, Խաչիկ Շահպազեան տասը հազար, Զէ – քիեան, Պալեօզեան Մկրտիչ, Էնֆիէ – ճեան,, Գապտերեան Մաթիօ, Քիւրքճեան հինգ հազարական ֆրանք, Գառնիկ Պա – պիկեան երեք հազար, Զաւէն Ստեփան – եան երկու հազար ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ նոր եկեղեցւոյ խաչի կնքահայ– րութեան արժանացաւ Պ. Քաջազն Յով – հաննէսեան հարիւր հազար ֆրանքի նը – ւիրատուութեամբ: Այս առթիւ Տիկին Իսկուհի Փափազեան նուիրեց յիսուն հա– զար ֆրանք, Պորտոյէն Տիկին Տիգրանու– հի Դաւիթեան՝ հինգ հազար, Մարսէյլէն Պ. Տատուր Աստուածատուրեան երկու հազար: Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնա – խումբը մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնէ Մարսէյլի ծանօթ փաճառական – ներէն Պ. Յակոբ Փափազեանի որ միշտ սիրայօժար մասնակցած է իր նուիրա – տուութիւններով Լիոնի եկեղեցւոյ շինու– թեան: Այս առթիւ ալ հինգ հազար նը – ւիրատուութենէ զատ եկած անձնապէս օր մը աշխատած է եկեղեցւոյ շանթիէի վրայ:

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Մու – րատ խումբին:

Կը տօնուի այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 9ին, Բիւտըի Պար, Լա Փոնթէ:

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցու– թեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի (Մար – սէյլ):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան կը ծա– նուցանեն թէ այս կիրակի, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ իրենց հօր Սիմոն Երամեանի, ինչպէս նաեւ Տի– կին Նեկտար Երամեանի եւ Տիկին Անժէլ Գապաքչրրանեանի յիշատակին:

Բարեկամներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զա – ւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ենթակոմիտէի եւ «Յառաջ» խումբի բո – լոր ընկեր եւ ընկերուհիները: Այս Շա – բաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ Ա. Ներկայա– ցում, Բ. Գրագարան ընթերցարան եւն.: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Քաֆէ Բէժանի մէջ:

Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ. — Պարահանդէսի հարցը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք: Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — SAMEDI 9 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8039 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3840

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂ ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ

Քառասնամեակի տօնակատարութիւնը լիովին օգտագործուեցաւ Կրեմլինի ամենազօր վարիչներուն կողմէ՝ ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ փառաբանելու համար խորհրդային վարչաձեւին բարիքները :

Խրուշչեւի երկարապատում ճառը անգամ մը եւս եկաւ հաստատելու թէ ո՛չ մէկ բան փոխուած է բոլշեւիկներու մտայնութեան մէջ: Եւ յոյսեր ալ չկան, որ փոխուի մօտիկ ապագային :

Ընդհանուր օրէնք է, որ հանդիսաւոր տօնակատարութեանց առթիւ պետութեանց վարիչները «ընդհանուր ներում» կը շնորհեն աքսորեալներու եւ բանտարկեալներու: Բռնակալներու ամէնէն զարշելին՝ սուլթան Ապտիւլ Համիտն անգամ իր գահակալութեան տարեդարձին առթիւ նման «շնորհ»ներ կ'ընէր ո՛չ միայն քրէական յանցանքով դատապարտուածներուն, այլ երբեմն նոյնիսկ քաղաքական բանտարկեալներուն :

Կը սպասէինք, որ խորհրդային կառավարութիւնը հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակին առթիւ ներում շնորհէր տարիներէ ի վեր բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ տառապող եւ տաժանակիր աշխատանքներու ենթակայ հարիւր հազարաւոր մարդոց: Այդպատճառ մարդկութիւնը կ'ակնկալէր, որ Մոսկուայի իշխանաւորները ընկերվարութեան տարրական սկզբունքները սկսէին գործադրել Խորհրդային Միութեան տասնեւվեց հանրապետութեանց եւ ութ արբանեակ երկիրներուն մէջ: Մամուլի, հաւաքոյթի, խօսքի, գաղափարի եւ երթեւեկի ազատութիւն շնորհէին հարիւր միլիոնաւոր մարդոց, խորտակէին վերջապէս զանոնք կաշկանդող շղթաները :

Քառասուն տարին բաւական չեղա՞ւ ամբաստանելու «պրոլետարիատի դիկտատուրա»ն: Ա՛լ ի՞նչ բանէ կը վախնան՝ ժողովրդավար վարչաձեւ հաստատելու համար :

Խրուշչեւ իր ճառին մէջ շեշտը կը դնէ «խաղաղ համակեցութեան» վրայ, որ «անխուսափելի է»: Կը թելադրէ վերջ տալ ուժի քաղաքականութեան եւ «վճռելի բոլոր խնդիրները լուծել բանակցութիւններով»: Անմիջապէս վերջ կ'աւելցնէ սակայն թէ «կապիտալիզմն ու համայնավարութիւնը անհաշտելի են»:

Առիթէն օգտուելով գովքը կ'ընէ Սպուտնիկներուն, որոնք «խաղաղութեան արբանեակներ» են :

Կը մոռնայ սակայն, որ մինչ այս վերջինները անջրպետին մէջ ազատ թռիչք ունին եւ ենթակայ չեն որեւէ կաշկանդումի, «արբանեակ» երկիրներու սահմաններուն մէջ հարիւր միլիոնաւոր մարդիկ ամենադաժան պայմաններու տակ կ'ապրին, զուրկ գաղափարի եւ արտայայտութեան ազատ թռիչքէ :

Խրուշչեւ կը թելադրէ, որ ընկերվարական եւ դրամատիրական երկիրներու վարիչ գլուխները անյապաղ խորհրդաժողով գումարեն՝ իրարու հակոտնեայ քաղաքական երկու դրութեանց միջեւ «համակեցութիւն» ստեղծելու, եւ պատերազմը՝ իբրեւ միջազգային խնդիրները լուծելու միթոտ՝ դատապարտելու համար :

Առաջին անգամ չէ, որ նման առաջարկ կը ներկայացնեն Մոսկուայի վարիչները: Ո՛չ ոք կը հաւատայ իրենց անկեղծութեան: Գերագոյն Խորհուրդի երեսփոխանները հետեւելով Խրուշչեւի, չորեքշաբթի օր քուէարկեցին կոչ մը՝ ուղղուած աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն, հրաւիրելով զանոնք որ պայքարին «խաղաղութեան» համար :

Տարիներէ ի վեր «խաղաղութիւն» կը քարոզեն բոլշեւիկները, Սթոքհոլմի ծանօթ կոչէն եւ հանրագրութիւններէն ըսկըսեալ մինչեւ Փիքասոյի խաղաղութեան աղաւնին :

Քառասնամեակը եւ Սպուտնիկներու յաղթական թռիչքը նոր պատեհութիւն մը կ'ընծայեն իրենց՝ անգամ մը եւս մարդկութեան առջեւ երեւնալու համար իբրեւ խաղաղութեան աւետաբեր հրեշտակներ :

Սակայն աշխարհ չի կրնար երբեք խաղաղութիւն գտնել, քանի՛ մարդկային տարրական իրաւունքներէ եւ ազատութիւններէ զուրկ կ'ապրին «պրոլետարիատի բռնապետութեան» ենթակայ երկիրներու ժողովուրդները :

«Խաղաղ համակեցութեան» առաջին պայմանը ազատութիւնն է :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

"ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԱՒԵԼԻ ԶՕՐԱՒՈՐ Է"

ԿԸՍԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

ՅԱՏՈՒԿ ԴՐԱՄԵՆԵԱԿ ՄԸ՝ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս գրած էինք, Եչ. օր Նախագահ Այզընհաուըր ճառ մը արտասանեց, որ հեռասփռուեցաւ ձայնասփիւռէն ու հեռատեսիլէն (թէլէվիզիոն): Նախագահը յայտարարեց, թէ գիտական հետազօտութեանց յատուկ գրասենեակ մը հիմնուած էր, որուն վարիչ նշանակուած է Տոքթ. Քիլեան: Այզընհաուըր ըսաւ, թէ Քիլեան գիտական նոր յայտագիր մը գործադրութեան պիտի դնէր եւ անոր վարած բաժանմունքը, այսուհետեւ, պաշտպանողական հարցերու մէջ նոյն հեղինակութիւնը պիտի ունենայ, ինչպէս՝ Պաշտպանողական նախարարութիւնը :

Գիտական բոլոր յայտագիրները պիտի կեդրոնանան մէկ մարդու ձեռքին տակ, որ պիտի ղեկավարէ այդ բոլորը :

Այզընհաուըր յայտնեց նաեւ, թէ Խորհրդարանին պիտի դիմէ, որպէսզի քուէարկուի օրէնք մը, բարեկամ երկիրներու հետ մասնագիտական յարաբերութիւնները կանոնաւորելու եւ օրինական դետնի վրայ դնելու համար: Եթէ Քոնկրէսը վաւերացնէ այս առաջարկը, Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ պիտի ստեղծուի վարիչ մարմին մը որ պիտի ստանձնէ յատկապէս գիտական փնտռտուքներ կատարելու պարտականութիւնը: Նոյն հարցը պիտի քննուի նաեւ այլ կազմակերպութեանց մէջ:

Խօսելով խորհրդային երկու արբանեակներուն մասին, Նախագահը ըսաւ թէ այդ գործին իրենց մասնակցութիւնը բերած բոլոր գիտնականները շնորհաւորութեան արժանի են: Արբանեակները առաւելապէս պաշտպանողական իմաստ ունին հիմա, ու առաջին երկուքը ոչ մէկ վտանգ կը ներկայացնեն ժողովուրդներու ապահովութեան :

Նախագահ Այզընհաուըր Միացեալ Նահանգներու եւ Խ. Միութեան զինուորական ուժին մասին խօսելով, մասնաւորապէս ըսաւ. — Շփում ունեցայ զինուորական գիտական շրջանակներուն հետ, որոնք կը հաստատեն, թէ հակառակ անոր որ Խ. Միութիւն յառաջդիմած է արբանեակներու մասնագիտութեան մէջ, ազատ աշխարհին զինուորական ուժը շատ աւելի մեծ է համայնավար երկիրներու ներկայացուցած ուժէն :

Ամերիկեան ջրածին ռումբերու պահեստը այնքան մեծ է, որ յարձակում մը պարագային, արագօրէն եւ մեր ուզած կէտերուն վրայ կրնանք արձակել զանոնք, միաժամանակ դարձեալ ունենալով պահեստի ռումբեր (ջրածին): Մեր գիտնականները ապահովցուցին զիս, թէ ջրածին ռումբերու մարզին մէջ, քանակով թէ որակով Խ. Միութիւն Ամերիկայէն շատ ետ կը մնայ :

Մենք փորձերով ալ ցոյց տուինք, ըսաւ Նախագահը, թէ մեր միջերկրային հրթիռները ի վիճակի են ծանր ռումբեր կրելու, մինչեւ 5600 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ : Սակայն մենք խաղաղութեան կը միտինք եւ կ'առաջարկեմ, որ Մոսկուան ընդունի ՄԱԿի մէջ եղած զինաթափութեան առաջարկութիւնները:

× Լրագրողներու կողմէ հարցաքննուելով, Ամերիկայի Արտաքին նախարար Տըլլըս խանդավառութիւն ցոյց չտուաւ Խրուշչեւի Արեւելք – Արեւմուտք ժողովի մը առաջարկին հանդէպ : Տըլլըս ըսաւ, թէ Խրուշչեւի առաջարկները շատ են ... :

Միւս կողմէ, Ուաշինկթընէն պաշտօնապէս կը հաղորդուի, թէ Միացեալ Նահանգներ չեն ընդունած Խրուշչեւի համագումարի մը առաջարկը :

ԼԵՆԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻ ԿԱՐՄԻՐ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ...

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԳԻՆՈՎՆԱԼՈՎ «ՄԱՐՍԷՅԵԶ»Ը Կ'ԵՐԳԷ

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձը հետզհետէ աւելի մեծ փայլ կը ստանայ Մոսկուայի մէջ: Եչ. օր, առաւօտուն Լենին խօսեցաւ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն՝ ձայնագրուած ժապաւէնով մը, որ Կարմիր Հրապարակէն հեռասփռուեցաւ երկրին բոլոր կողմերը: «Խորհրդային պետութեան հիմնադիր»ը խօսք առաւ «ի՞նչ է խորհրդային վարչակարգը» նիւթին շուրջ: Լենին տակաւին կ'իշխէ կարմիր հրապարակին վրայ, հսկայ իր արձանով :

Պաշտպանողական նախարար Մալինովսկի խօսք առնելով խորհրդային վարչակարգին ձեռք ձգած յաջողութիւններուն հաշուեկշիռը ըրաւ, եւ առաջին հերթին շեշտը դրաւ միջերկրային հրթիռներու եւ Սպուտնիկներուն վրայ :

Երեք օր յաջորդաբար ժողովրդական պարահանդէսները պիտի շարունակուին, յատկապէս սարքուած 36 վայրերու մէջ :

Հինգշաբթի գիշեր, ժամը իննէն ետք, Մոսկուայի փողոցներուն մէջ հրավառութիւն եղաւ, մինչ Կրեմլինի մէջ ընդունելութիւն մը կը սկսէր, Խրուշչեւի եւ

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ․ - ԹԱԴԷ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք որ Միացեալ Նահանգներու մէջ Հոկտեմբեր 19ին մեռած է ընկեր Թադէոս Պետրոսեան: Ողբացեալը շուրջ 75 տարեկան, ընկ. Ղարաբաղցի էր եւ երկար տարիներ ուսուցիչ եղած է Կովկասի եւ Ռումանիոյ մէջ : Աշխատակից՝ «Հայրենիք»ի, իր յուշերով ու իր յօդուածներով վառ կը պահէր Դաշնակցութեան գաղափարականութիւնը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 24ին Ուոթըրթաունի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԱԿԱՐԵԱՆ (Նոյ. 7) — Ձոյլ ոսկի 543 հազար (539.000), նափոլէոն 3960 (3950), զուից. 3780 (3758), անգլ. 4730 (4790), քսան տոլարնոց 19.080 (18.960), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1225, տոլար 469, զուից. 112.50, պելժ. 9.10, լիր 0.72, փեսեթա 8:

Օրը Օրին

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԲԱՐԻՔՆԵՐԸ...

Ինչո՞ւ միայն խօսիլ «չարիքներուն» մասին՝ երբ այնքան շօշափելի, հնչուն բարիքներ ալ ունի պատերազմը: Անշուշտ վերջանալէն յետոյ, երբ մարդիկ կը խորհին յաջորդին մասին, եւ ոգի ի բռին կ'աշխատին կազմակերպել զայն, աւելի կատարեալ, աւելի աւերիչ եւ կործանարար :

Բայց պիտի խօսէինք «բարիքներուն» մասին: Անշուշտ կը յիշէք երբ 1918ին վերջացաւ առաջին համաշխարհայինը, Մեծերը իրար եկան եւ կազմեցին Ազգերու Դաշնակցութիւն մը, միլիառներ ծախսեցին — մեր դրպանէն անշուշտ — եւ շքեղ պալատ մը շինուեցաւ Լեմանի ափին: Տարիներ տեւեց շինութիւնը, կահաւորումը, մատենադարանի կազմութիւնը եւն., եւն.: Եւ օրին մէկը չուեցին Ժընեւէն, սպասեակներու, պահապաններուն եւ «բուրխաններուն» ձգելով ամէն բան: Ես ալ հիացումով դիտած եմ զայն իր գեղածիծաղ պարտէզներէն մինչեւ լուսաշող ջահերը եւ մնացեալը եւ ուզած եմ գիտնալ թէ այդ Ազգերու պալատը ինչ բարիք բերած է պատերազմէն վերջ տառապող մարդկութեան: Ապերախտ չըլլանք, նախ քանի մը հարիւր հոգիի ամսական մը ապահովուած է փակուելէն վերջն իսկ: Ասիկա առաջինն էր :

Հիմա գանք երկրորդին, «Ազգերու ժողովին» ի նոր աշխարհ: Անշուշտ հոն եւս պալատ մը կառուցուած է եւ կահաւորուած արդիական բոլոր յարմարութիւններով ամերիկեան ճոխութեամբ : Նախագահ, փոխ – նախագահ, քարտուղարներ, յանձնախումբեր, հոս – հոն ղրկուած ներկայացուցիչներ եւ ինչե՜ր ինչե՜ր :

Միտք չունիմ հաշուական մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, որպէսզի խելքս չկորսնցնեմ :

Բայց իր կազմութեան օրէն տեսած գործը վերջապէս պէտք է հետաքրքրէ անոր ծախքերը հոգացողներս:

Թուեմ :

Աշխարհի մէկ անկիւնը հրացան մը կը պայթի — չըլլայիք բան չէ — պէտք է անմիջապէս ստուգել որ այդ հրացանին զինակը ի՞նչ ծագում ունի:

Որոշում. —

«Պատուիրակութիւն մը ղրկել անմիջապէս դէպքին վայրը»:

Տեղ մը յեղափոխութիւն կը ծագի, արիւն կը հոսի, մինչեւ արիւնը չորնայ ժամանակ կայ թէեւ, բայց բանաձեւ մը քուէարկելու է զոնէ: Զինաթափութի՞ւն ... յատուկ յանձնախումբ չկա՞յ որ ի րենց ղրկուած է այդ ոչինչ գործը ... իսկ պետութեան մը քողոքը կամ խնդրանքը, հարկ չկայ անմիջապէս օրակարգ անցնելու, կրնայ տէրը զղջալ եւ ետ առնել :

Իսկ վերջին բարիքը ?...

Այդ ալ երկրորդ սպուտնիկին կը պարտինք: Լայքային, փոքրիկ շնիկին կեանքը վտանգուած է ... Ո՞ւր է ՄԱԿը, «հոս եմ» կը պատասխանէ վեց շուներու տողանցքով մը իրենց վիզէն կախուած բողոքի կամ խնդրանքի վերտառութիւններով «մենք ձեր բարեկամներն ենք ...» ու շունը փրկուած է արդէն ՄԱԿին շնորհիւ ...

Ասոնք «բարիքներ» չե՞ն, եթէ Ազգերու ժողովը չըլլար այդ հարիւրաւոր մարդիկ բանուորական նպաստ պիտի ստանային լաւագոյն պարագային :

Մեծ բարիք մըն ալ աս է...

ՆՈՃԻ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Հոկտեմբերի սկիզբը Վիեննայի մէջ տեղի ունեցաւ Միջազգային Հիւլէական Համաժողովը,, մասնակցութեամբ վաթսուն պատուիրակութիւններու, որոնց մէջ կային երկու հազար ութ հարիւր գիտուններ, մասնագէտներ, տնտեսական եւ քաղաքական հարցերու փորձագէտներ: Համաժողովին նպատակն էր, քննել հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան խնդիրները, հիւլէական ուժի բաշխումը զանազան երկիրներու պէտքերուն համաձայն: Պաղ պատերազմի պայքարին մէջ, մեծերու հակամարտութեան մէջ միջազգային համագործակցութիւն մը մխիթարական էր:

1956 Հոկտեմբեր 23ին ընդունուեցաւ «Հիւլէական Ուժի Միջազգային Գործակալութիւն»ի մը հաստատումը Վիեննայի մէջ ութսուն երկու ազգերու ներկայացուցիչներէն: Երեք տարիներու դիւանագիտական բանակցութիւններէ ետք, կարելի եղաւ ապահովել նաեւ Խ. Միութեան մասնակցութիւնը: Տասն եւ ութ ազգերու ներկայացուցիչներէ կազմուած Յանձնախումբ մը յաջողեցաւ կազմակերպել համաժողովը:

Հիւլէական պանքան ուրանիում ունեցող երկիրներէ պիտի ստանայ թանկագին նիւթը, ծանր ջուր եւ պիտի բաշխէ այն երկիրներուն, որոնք զուրկ են հիւլէական արտադրութենէ: Մ. Նահանգները առաջին անգամ տրամադրած են հինգ թոն ուրանիում եւ պիտի հայթայթեն այնքան մինչեւ 1960, որքան որ միւս երկիրները տրամադրեն:

Պանքայի վարչութիւնը պիտի ուսումնասիրէ երկիրներու պէտքերը, բնութենէն նպաստաւորուած երկիրներու արտադրութիւնները, աւելցնել ուժի աղբիւրները, նկատելով որ հսկայական սպառում կայ հանքածուխի, քարիւղի, ելեկտրականութեան: Մասնագէտներ կը յայտնեն, թէ քսանըհինգ տարուան մէջ ճարտարարուեստական երկիրներ աւելի հանքածուխ սպառած են հսկայական քանակութեամբ, քան մարդկութիւնը հանքածուխի գործածութենէն մինչեւ 1925: Վերջին պատերազմի ընթացքին սպառած է տասնեւութ միլիառ թոն հանքածուխի համարժէք ուժ: Մարդկութիւնը կ՚աճի, ճարտարարուեստը կը զարգանայ, կենցաղի մակարդակը կը բարձրանայ, պէտքերը կը բազմանան, արտադրութեան միջոցներն ալ աւելնալու են:

Հիւլէական պանքայի կազմակերպութիւնը կը նկատուի Միացեալ Ազգերու մէջ բաժանումը, քանի որ կը մասնակցին ութսուներկու ազգեր: Կազմակերպութիւնն ունի երեք խումբեր, հիւլէական պետութիւններու, Ամերիկայի, Անգլիոյ, Խ. Միութեան, Ֆրանսայի, Քանատայի, ուրանիումի հանքեր ունեցող երկիրներու, Պելժիա եւ Չեխոսլովաքիա, ուրանիումէ զուրկ երկիրներու, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմեն:

Համաժողովի բացումին Ամերիկայի ներկայացուցիչ ծովակալ Սթրաուս յայտարարեց, թէ Ամերիկայի ժողովուրդը կը սպասէ, որ համաժողովը մարդկութեան պատմութեան մէջ ամէնէն կարեւոր հանգրուանն ըլլայ եւ հպարտ է որ տեղի կ՚ունենայ նախագահ Այզընհաուըրի նախաձեռնութեամբ: Միլիոնաւոր մարդիկ կը սպասեն, որ Վիեննայի համաժողովը բարեկամական, համագործակցութեան ուղին գծէ խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան համար: Բնական էր որ ներկաները խանդավառօրէն ծափահարէին ծովակալին յայտարարութիւնը, պահ մը մոռնալով դիւանագիտական պայքարները, Մերձ. Արեւելքի տագնապը: Ծափահարութիւնները կրկնուեցան, երբ Փորթուկալի ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ իր կառավարութիւնն ալ կազմակերպութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ հարիւր թոն ուրանիումհանք, որ կը համապատասխանէ եօթը հարիւր քիլօ ուրանիումի:

Ընտրուեցաւ քան երեք անդամներէ բաղկացած վարչութիւն մը, որ իր կարգին ընտրեց ընդհանուր տնօրէն մը, յանձին ամերիկացի Սթերլին Քոլի, նկատի առնելով ձեռնհասութիւնը, աշխատելու կարողութիւնը, ուղղամտութիւնը: Խորհրդ. պատուիրակը գիտել տուաւ որ լաւագոյնը պիտի ըլլար, որ չէզոք երկրի մը ներկայացուցիչը ընտրուէր եւ սակայն համագործակցութիւնը պահելու համար, չէր ընդդիմանար ընտրութեան:

Ընդհանուր տնօրէնը սրահ հրաւիրուեցաւ, բուռն ծափահարութիւններու մէջ առաջնորդուեցաւ ամպիոն, կատարելու համար հանդիսաւոր երդումը.

«Ընդհանուր տնօրէնութեան պաշտօնը ստանձնելու պահէն, կ՚երդնում հանդիսաւորապէս կատարել պաշտօնս ուղղամտութեամբ եւ խղճմտութեամբ, առաջնորդուելով միմիայն կազմակերպութեան շահերու գիտակցութեամբ, առանց խնդրելու, առանց ընդունելու որեւէ կառավարութեան, հրահանգները»:

Երդումէն ետք Քոլ յայտարարեց, թէ նուիրուելու համար ամբողջովին իր նոր պաշտօնին, կը հրաժարի երեսփոխանութենէ եւ այլ պաշտօններէ: Պանքայի առաջին վարիչը քսանըհինգ տարիէ ի վեր անդամ էր Ամերիկայի Երեսփ. Ժողովին:

Ութսուն երկու դրօշներ կը ծածանէին Վիեննայի Քոնցերթհաուզի վրայ, նշան համագործակցութեան եւ բարեկամութեան: Կարդացուեցան պատգամներ, կոչեր. «Ազատեցէք մեզ հիւլէական ռումբերու վտանգէն, խնայեցէք մարդկութեան, դուք որ հաւաքուած էք մարդկութեան կեանքը բարելաւելու մտահոգութեամբ»: Ճափոնցի քաղաքական մարդիկ, գերման գիտուններ հիւլէական վտանգը ցոյց տուին եւ հրաւիրեցին պատասխանատուները վերջ տալու փորձերուն, օրէնքէ դուրս հռչակելու ռումբերու գործածութիւնը:

Պատուիրակ մըն ալ ներկայացուց հսկայական ծախքերը հիւլէական ռումբի պատրաստութեան համար, կայմածներու հաստատումին համար: Ծախսուած գումարով կարելի էր բարելաւել երկրի բնակչութեան կենցաղը, եթէ խաղաղասիրական նպատակներու համար պատրաստուէր հիւլէական ուժը: Ֆրանսայի բնագէտ Անտրէ Ֆիլքշթայն յայտնեց, թէ Ֆրանսա ծախսած է 150 միլիառ ֆրանք եւ պիտի ծախսէ երեք հարիւր յիսուն միլիառ ալ հնգամեայ ծրագիրը իրականացնելու համար: Ամերիկացի մասնագէտներ թիւեր ներկայացուցին, որոնք գլխու պտոյտ կը պատճառեն:

Պանքան պիտի ջանայ ապահովել բոլոր բնագէտներու աշխատակցութիւնը եւ քաջալերել հիւլէական հետազօտութիւնները: Քիչ բան գիտենք հիւլէի կազմութեան մասին, ընդարձակ դաշտ մը կայ հետազօտութեան: Կէս դար առաջ Ֆրանսայի գիտունը Կիւսթաւ Լը Պօն, կը գուշակէր հիւլէական ուժի գործածութեան բարիքները մարդկութեան համար: Այն ատեն քանի մը ժամուան աշխատանք պիտի բաւէր մարդկութեան պէտքերուն գոհացում տալու համար:

Համաժողովը վերջ գտաւ բարեկամական մթնոլորտի մէջ, լաւագոյն մաղթանքներով: Երբեք համաժողով մը այնքան խաղաղ եղած չէր, որքան խաղաղութեան համար գումարուած այս ժողովը, վսեմ իր ծրագիրով, պատկառելի մասնակցողներու թիւով եւ առաջնակարգ որակով:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՆԱՀԱ՞ՆՋ ԹԷ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

———o———

Երեւանի թերթերը վերջերս ընդարձակ տեղեկութիւններ տուին Հայաստանի դպրոցներուն մասին: Կրթական մակարդակը քննութեան ենթարկուեցաւ եւ առաւելապէս քննադատուեցաւ խորհրդահայ մամուլին մէջ:

Վերջին թիւերով տպուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթին մէջ, Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարար Ծ. Սիմոնեանի գրած մէկ յօդուածէն կ՚իմանանք, թէ ներկայիս երկրին մէջ կան 1.169 կրթարաններ, 24 երկաթուղային դպրոց եւ 57 մասնագիտական ու արհեստագիտական դպրոցներ: Ուսումնական այս հաստատութիւնները յաճախող աշակերտութեան թիւը կը հասնի 300.000ի: Կրթարաններուն մէջ միայն կը դասաւանդեն աւելի քան 18.600 ուսուցիչներ:

Ինչպէս կը տեսնուի՝ ուսանողներու եւ ուսուցիչներու ահագին բանակ մը. անկասկած՝ բարեգէպ երեւոյթ. ո՞վ չի խանդավառուիր, լսելով թէ Հայրենիքին մէջ ահագին սերունդ մը կը յաճախէ մաքի վարժարանները, որոնք կոչուած են երիտասարդութեան հոգին ու միտքը սնուցանելու, սոր հետ ու անկէ առաջ, չմոռնալ նաեւ այն պարագան՝ որ հայ դպրոցներու կոչումն է նաեւ, առաջին հերթին, հայերէն լեզուն սորվեցնել աշակերտներուն, մանաւանդ՝ Հայրենիքի մէջ:

Այս տեսակէտէն, Հոկտեմբեր 9 թուակիր «Սով. Հայաստան» օրաթերթին մէջ ուշագրութիւնս գրաւեց երկսիւնակ, ընդարձակ հաղորդագրութիւն մը՝ «Արմատապէս բարելաւել Ռուսաց լեզուի դասաւանդումը հայկական դպրոցներում» խորագիրին տակ: Կ՚ենթադրեմ թէ խմբագրութեան կողմէ զետեղուած է. ստորագրութիւն չկայ:

Հանրապետութեան ներկայացուցիչներու խորհրդակցութիւն մը եղած է (Հոկտեմբեր 1–5), որու ընթացքին քննարկուած է հայկական դպրոցներու մէջ ռուսերէնի դասաւանդման հարցը: Միջնակարգ դպրոցի ուսուցչուհի Հ. Դաւթեան ներկայացուցած է իր կատարած փորձը. — մինչեւ այբենարան ուսուցչուհին յատուկ ուշադրութիւն ընծայած է բանաւոր խօսքին. երախաներուն ականջները լեցուցած է ռուսերէն հէքեաթներով, հանելուկներով ու երգերով: Առաջարկելով այս ձեւը, Դաւթեան փափաք յայտնած է, որ ռուսերէնին դասաւանդումը սկսի առաջին դասարանէն սկսեալ:

Բայց սատի, Երեւանի թերթերուն մէջ կարդացինք, թէ այս ծրագիրը որդեգրուած է եւ ուսումնական այս տարեշրջանին, ռուսերէնին ուսուցումը սկսած է արդէն վարի կարգերէն:

Քննութեան ենթարկուած են նաեւ ռուսերէն քերականութեան եւ առ հասարակ ռուսական լեզուի ու գրականութեան յատուկ դասագիրքերը եւ անբաւարար նկատուած են անոնք՝ որ ցարդ կը գործածուէին հայկական դպրոցներուն մէջ: Նոր պահանջներու համապատասխան գիրքեր պիտի պատրաստուին, ապահովաբար, գիրքեր՝ որոնց մէջ չյիշատակուին Սթալին «Հայրիկ»ի, Մալենկովի «քեռու», Մոլոթով «աղբեր» կամ Ժուկով «հերոս»ի անունները ...: Խ. Միութեան մէջ տարբեր ըմբռնում մը կա՞յ արդեօք մանկավարժական հարցերուն շուրջ: Չենք գիտեր. քանի որ թերթերը մանկավարժական այդ նոր ըմբռնումներուն բացատրութիւնը չեն տար:

Իսկ գիւղական դպրոցներու ներկայացուցիչներն ալ կը բողոքեն, թէ ռուսերէնի լաւ ուսուցիչները քաղաքներու մէջ կը խմբուին եւ պատահական դասատուները կը մնան իրենց: Ըսել կ՚ուզեն, թէ ռուսերէնի մէջ ետ մնացած են՝ անկարող ուսուցիչներու պատճառով:

Զմոռնանք սակայն, թէ քաղաքներու

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ԹԵՄԵՐՈՒՆ

Երջանկայիշատակ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի վախճանումէն յետոյ, կաթողիկոսական Աթոռին համար արժանաւոր գահակալի մը ընտրութեան խնդիրը Մեր ուշադրութեան գլխաւոր առարկան եղաւ, Մեր Տեղապահական պաշտօնավարութեան բովանդակ շրջանին:

Անցնող երեք տարիներու ընթացքին երկիցս որոշեցինք ընտրութեան թուականը եւ ապա ստիպուեցանք յետաձգելու զայն, որովհետեւ հակառակ Մեզի տրուած հաւաստիքներուն թէ ընտրութիւնը ժողովրդային բոլոր խաւերուն ընդունելի ձեւով պիտի կատարուէր,, բաղձացուած համերաշխութիւնը չիրականացաւ:

Ներկայ տարւոյս մէջ, նոյն հաւաստիքները աւելի որոշ կերպով տրուեցան եւ Մենք, ցանկալով վերջ տալ ստեղծուած կացութեան, որոշեցինք Հոկտեմբեր 14ը, իբրեւ թուական Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան:

Սկիզբէն ի վեր Մեր միակ ցանկութիւնը եղած է որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը կատարուի համերաշխօրէն եւ ոչ թէ հատուածի մը յանկութեամբ, վասնզի Եկեղեցին բոլոր ժողովուրդին է եւ անոր գահակալը հաւասարապէս հայր ամենեցուն:

Սակայն, հակառակ Մեր այս փափաքներուն եւ կաթողիկոսական ընտրութեան թուականի մերձաւորութեան, տակաւին չենք տեսներ, դժբախտաբար, այն համերաշխութիւնը որուն վրայ յոյս դնելով Հոկտեմբեր 14ը ընտրութեան թուական որոշեցինք:

Մեր միակ բաղձանքն է որ ընտրութիւնը կատարուի հատուածական հաշիւներէ եւ հետապնդումներէ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ եւ միայն մեր Եկեղեցւոյ եւ մեր ժողովուրդի ընդհանուր շահերուն նկատառումով: Դժբախտաբար տիրող կացութիւնը հեռու է երաշխիք կարենալ հանդիսանալու համար մեր բոլորի բաղձանքին:

Այս պարագան գրած ենք արդէն Ս. Աթոռոյ երկու թեմակալ Սրբազաններէն Գերշ. Զարեհ եւ Ղեւոնդ եպիսկոպոսներուն: Անձնապէս եկած ենք այն եզրակացութեան, թէ այս պայմաններու տակ կաթողիկոսական ընտրութեան ձեռնարկելը աղէտ եւ ողբերգութիւն պիտի բերէր մեր Աթոռին եւ մեր ժողովուրդին: Եւ Մենք, իբրեւ Տեղապահ այս դարաւոր Հաստատութեան, պիտի չուզէինք առիթն ու միջոցը հանդիսանալ սոյն աղէտին՝ պատասխանատու մնալով պատմութեան ահեղ դատաստանին առջեւ:

Ցաւ ի սիրտ, ստիպուած ենք հոս նշելու թէ պատասխանատու մարմիններու եւ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու մօտ չգտանք փոյթ եւ աշխատանք, դարման հայթայթելու այս կացութեան եւ յաջողցնելու կաթողիկոսական ընտրութիւնը համերաշխ մթնոլորտի մը մէջ, հակառակ անցնող երեք տարիներու ժամանակաշրջանին, երբ վերոյիշեալները ունէին ամէն կարելիութիւն եւ առիթ, յաջողութեամբ պսակելու Մեր ճիգերը այս ուղղութեամբ:

Հետեւաբար, վերոյիշեալ լուրջ նկատումները հաշուի առնելով, իմ եկեղեցական խղճիս եւ պարտականութեանս դէմ կը նկատեմ հրաւիրելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսընտրող Պատգամաւորական Ժողովը եւ նախագահելու անոր:

Այս առիթով, կը յորդորենք մեր սիրեցեալ ժողովուրդը եւ մանաւանդ պատասխանատու մարմինները ու անձնաւորութիւնները, որ ի գործ դնեն իրենց լաւագոյնը՝ ստեղծելու համար այն բաղձալի կացութիւնը որով կարելի ըլլայ առանց յապաղման եւ ընդհանուրի փափաքին համաձայն կատարելու կաթողիկոսական ընտրութիւնը եւ Կիլիկիոյ մեր Աթոռը ունենայ իր արժանաւոր Գահակալը ի պայծառութիւն Հայ Եկեղեցւոյ եւ ի փառս Աստուծոյ:

Խադ Արքեպիսկոպոս
Կաթողիկոսական Տեղապահ
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

Տուինք ամբողջութիւնը պատճառաբանեալ յետաձգումի յայտարարութեան, որ, պատրաստուած ըլլալով Անթիլիասէն դուրս տեղ մը եւ Աթոռիս ընտրութեան հետ կապ չունեցող անձի մը կողմէ, ստորագրուած էր, միայն, Կաթողիկոսական Տեղապահի ձեռամբ: Պաշտօնական այս յայտարարութեան խմբագրութիւնը, ոճն ու գործածուած բառերը յստակապէս ցոյց կուտան, թէ պատմական այս ահաւոր պատասխանատուութեան տակ կը մնայ, վերջնականապէս, Խադ Արքեպիսկոպոս, միշտ ուրիշներու ցուցմունքով, ստիպումով, սպառնալիքով:

Չենք ուզեր, անօգուտ ալ կը նկատենք մի առ մի վեր առնել վերոյիշեալ Յայտարարութեան հիմնական կէտերը, ցոյց տալու համար թաքուն մտքերը եւ չյայտնուած փափաքները անոր:

Յայտարարութեան մէջ ընդգծուած «ժողովրդային խաւերուն ընդունելի ձեւ» բացատրութեամբ, Խադ Սրբազանի մտքին եւ բերնին մէջ կը դրուէր Հայց. Եկեղեցւոյ ոգւոյն, աւանդութեանց եւ ընտրական բոլոր ձեւի օրէնքներուն ներհակ գաղափարաբանութիւն մը:

(11 Տար.) Խմբագրական ՀԱՍԿի

մէջ ալ կը բաղդեն, որ աշակերտները ռուսական լեզուի եւ գրականութեան մէջ յետամնաց են :

Ռուսերէնը լեզու մըն է, որ ներկայիս կը տիրապետէ համայնավար աշխարհին մէջ: Ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ, որ պէտք եղածին պէս չդասաւանդուի : Ոչ միայն խորհրդային, այլ՝ ազատ աշխարհին մէջ, նոյնիսկ հայ ուսանողներ՝ միջազգային միւս լեզուներու կարգին կը հետեւին ռուսերէնի: Սակայն, այդ դասընթացքներուն հետեւող Ֆրանսացի ուսանողը տիրապետած է արդէն իր մայր լեզուին, ինչպէս նաեւ՝ Անգլիացին կամ Իտալացին :

Ինչո՞ւ ռուսական նոյօրինակ այս արշաւանքը՝ հայ ուսանողներու վրայ :

Տեսանք, թէ ի՛նչ ծրագիրներ պատրաստուած են ի փառս Ռուսաց լեզուին ու գրականութեան: Սակայն, այդ բոլորը որոշելու ատեն, հայ նախարարներն ու ուսուցիչները անգամ մը անդրադարձա՞ծ են թէ ի՛նչ վիճակի մէջ է հայ լեզուն ... Հայաստանի դպրոցներու մէջ :

Երեւանի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթ «Գրական Թերթ»ի Օգոստոս 18ի թիւին մէջ, այս ուղղութեամբ յօդուած մը գրած էին Բ. Արշակեան եւ Հ. Վարոյեան («Յառաջ», Սեպտեմբեր 20): Քննութիւն մը կատարելով համալսարանին եւ բարձրագոյն դպրոցներուն մէջ՝ անոնք կը հրապարակէին իրենց տպաւորութիւնները, որ շատ հեռու են մխիթարական ըլլալէ : Յօդուածագիրները ներկայ եղած էին Երեւանի բարձրագոյն ուսումնարաններու մէջ կատարուած քննութեանց, հիմնական գաղափար մը կազմելու համար: Տխուր է հաստատել ու կրկնել մանաւանդ՝ անոնց մտանանչու մը.— Ուսանողներէն շատեր չեն գիտեր թէ Պռոշեան, Շիրվանզատէ, Սունդուկեան եւ ծանօթ այլ գրողներ բանաստե՞ղծ են, վիպագի՞ր թէ թատերագիր ...

Բնական թուի դուցէ, որ ամէն ուսանող գրականութիւնը չսիրէ եւ մօտէն հետաքրքրութիւն չունենայ գրական դէմքերու հետ : Սակայն, Երեւանի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթին մէջ տեղ գտած յօդուածը կ'առարկէր, թէ նոյնիսկ Ոսկի կամ Արծաթ շքանշաններով շրջանաւարտ տղաքն ու աղջիկները շարադրական սխալներով լեցուն պարտականութիւններ կը ներկայացնէին: Հայերէն լեզուի քերականութենէն լուր չունին: Ուղղագրութիւնն անգամ լաւ չեն գիտեր. (թէեւ, այս պարագան ուսանողներու յանցանքը չէ միայն...):

Արշակեան եւ Վարոյեան այցելած են նաեւ Երեւանի համալսարանը: Նոյն սխուր երեւոյթը: Հետեւած են քննութիւններուն, կարդացած՝ ուսանողներու ներկայացուցած թէզերը, մտիկ ըրած անոնց խօսակցութիւնները, որմէ ետք, ակնարկելով պետական համալսարանի ուսանողներուն, կը գրեն.— Առնէ երբեւիցէ սորվա՞ծ են հայ լեզուն, կարդացա՞ծ են մեր ժամանակակից ու դասական գրողներու գործերը ...

Եւ, այս բոլորը՝ Հայաստանի մէջ, կարմիր Երեւանի թերթերուն իսկ վկայութեամբ :

Սրտացաւ երկու յօդուածագիրները, եզրակացնելով իրենց խօսքը, փափաք յայտնելէ աւելի, էական պահանջ մը կը նկատէին լրջօրէն քննել այս պարագան : Վերջապէս, մարդ մը, իր Հայրենիքին մէջ նախ իր լեզուն պէտք է գիտնայ :

Պատահա՞ծ է, որ ֆրանսական, անգլիական կամ ամերիկեան ո՛չ թէ համալսարաններու, այլ՝ երկրորդական վարժարաններու ուսանողներն անգամ չգիտնան իրենց լեզուն: Ծիծաղելի պիտի ըլլար նոյնիսկ կասկած յայտնել այս ուղղութեամբ :

1957 Օգոստոս 18ին, «Գրական Թերթ»ի սիւնակներէն կը պահանջուէր, որ Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութիւնը յառաջիկայ տարի դրայի Հայաստանի դպրոցներուն մէջ հայերէն լեզուի դասաւանդումը բարելաւելու ուղղութեամբ :

Մինչ, կը սպասէինք այս ուղղութեամբ որոշում մը կարդալ, 1957 Հոկտեմբեր 1ինի «Սով. Հայաստան»ի մէջ տեսանք, թէ փոխանակ հայերէնի՝ ռուսերէնի դասաւանդումը բարելաւելու որոշում մը տուած են ...:

Յաղթանակ մըն է, թերեւս, գիտնալ թէ տեղ մը, 300.000 հայ աշակերտութիւն կայ:

Նահանջ մը չէ՞ սակայն այն պարագան, երբ գիտենք թէ այդ ուսանողները լաւ հայերէն չեն գիտեր :

Ապահովաբա՛ր նահանջ մը՝ առանց երգի ...:

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

* ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Հոկտեմբեր 27ի Կիրակի կէսօրէ ետք, տօնեցինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյս կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին : Հերոսներու նկարներ կը զարդարէին բեմը :

Մեր պաշտելի եռագոյնը եւս, Ֆրանսականին կողքին՝ դրուած էր իր պատուոյ տեղը, հիմնադիր երրորդութեան նկարներուն հետ :

Հանդէսը բացուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մշակ բանուոր» խմբերգով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուայ նախագահ ընկեր Մկրտիչ Մարտիրոսեան իր բացման խօսքով ներկայացուց Դաշնակցութիւնը իբրեւ կուսակցութիւն մը որ 67 տարիներէ ի վեր հետամտած է ազատագրել մեր հայրենիքն ու իր ժողովուրդը: Այսօր ալ, արտասահմանի մէջ ան լծուած է նախախնամական աշխատանքի, Հայը Հայ պահելու համար :

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած էին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն ու դպրոցին սաները :

Շատ յաջող արտասանութիւններ ըրին օրիորդներ Գեղուհի Մանուկեան, Բրաբիոն Տապալեան, (սանուհիներ) Թագուհի եւ Անէթ Պապիկեան քոյրեր, եւ Մարի-Լուիզ Առաքելեան: Ինչպէս նաեւ Գերճ Մարտիրոսեան: (Նոր Սերնդականներ): Բոլորն ալ ծափահարուեցան :

Նոր Սերունդի երգչախումբը, մէջ ընդմէջ երգեց «Ելէք մամ գամ», «Երբոր բացուին» եւ «Հէյ ճան Հայաստան»ը : Այս վերջինին մէջ դուեթի բաժինը ստանձնած էին Բարունակ Պառաւեան եւ Մարի Խորանեան: Բոլոր խմբերգներն ալ ներդաշնակ էին ու ջերմօրէն գնահատուեցան :

Այժմ կարգը օրուան բանախօս ընկեր Ժիրայր Միրիճեանինն էր: Մեր երիտասարդ ընկերը որ առաջին անգամ կ'երեւէր մեր շրջանը, իր կուռ բանախօսութեամբ մեզ ու մանաւանդ մեր երիտասարդներուն ներշնչեց ազգային հպարտութիւն, ու անխառն յուզում: Անոր պայծառ գաղափարները ու գծած պատկերները հաճոյքով ունկնդրուեցան ներկաներէն:

Մեր համակրելի բանախօսը նախ մեզ փոխադրեց Արմէններու աշխարհը, հեթանոսական շրջանին, երբ մեր արի նախնիքը յանդուգն, շինարար, ստեղծագործ ու ազատատենչ, կերկնէին իրենց աստուածները: Հայը կրցաւ քրիստոնէութիւնը եւս իւրացնել իբրեւ ազգային կրօնք: Ան իր հարուստ մշակոյթով, ճարտարապետութեամբ, գրականութեամբ ու արուեստներով պատուաբեր դիրք մը գրաւեց մարդկային քաղաքակրթութեան մէջ: Ան ծնունդ տուաւ Մամիկոնեաններու, Մաշտոցներու, Խորենացիներու եւ Նարեկացիներու: Կերտեց Անիներ, Զուարթնոցներ ու Էջմիածիններ: Իր երկաթեայ բազուկով դիմադրեց բոլոր տեսակի դժուարութիւններուն: Եւ սակայն օր մը ան ունեցաւ նաեւ իր անկման շրջանը, երբ անդրադէտ, վաշխառու ցեղերու համար նկատուեցաւ «Փլա», Մոնկոլեան վայրագ ցեղին համար «կեավուր», իսկ աշխարհահռչակ Պուշկիններ համարձակեցան զինքը կոչել «Արմեաշկա»: Եւ ահա յանկարծ, 1890ին, հրաշքը կատարուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադրութեամբ, Հայուն մէջ կ'արթննար հին արիւնը: Այս մեծ կուսակցութիւնն էր որ փրկեց Հայուն պատիւը ու ազատատենչ ոգին: Անոր զոհողութիւններով ու ղեկավարութեամբ էր որ հիմը դրուեցաւ հայրենիքի կորիզին:

Արտասահմանի մէջ Հայը պիտի պահէ իր գոյութիւնը: Նոր սերունդը, հակառակ իր աղճատ հայերէնին, իր հարազատ բարքերու խաթարման, իր երակներուն մէջ կը կրէ մեր նախնիքներու հայու արիւնը : Պիտի գայ օրը, երբ օտար հողերու տակ ծնած այս սերունդը պիտի վերադառնայ Հայրենիք, համբուրելու իր պապենական հողը եւ իր քրտինքը խառնելու Հայրենիքի բարգաւաճման ու յաւերժացման գործին: Ընկեր Միրիճեան վերջացուց իր խօսքը բուռն ծափերու մէջ :

Նոր Սերունդի «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով փակուեցաւ հանդէսը :

Գ. Պ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ, Երեւանի բոլոր թերթերը բացառիկ թիւեր նուիրած են մեծանուն բանաստեղծին: Ա. Միկոյեան եւ մարեշալ Բաղրամեան, գրողներու կարգին մէկական նամակներ հրատարակած են՝ պանծացնելով ողբացեալ քերթողին յիշատակը : Հրատարակուած են նաեւ շարք մը բանաստեղծութիւններ՝ վարպետի յիշատակին :

ՇԱՄՇԱՏԻՆ գիւղի գլխաւոր փողոցները սկսած են ասֆալթապատուիլ: Յարդ 21 հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն ասֆալթապատուած է :

ԲԵՐԴԻ մէջ վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին կառուցուած են երեք հարիւր բնակելի տուներ՝ մեծ մասամբ երկյարկանի :

ՇԱՄԼԱԴԻՆԻ մէջ մեծ զարկ կը տրուի այգեգործութեան եւ գինիի պատրաստութեան: Յառաջիկայ տարի շրջանին մէջ պիտի կառուցուի գինիի մեծ գործարան մը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ ներկայիս կան 1.169 կրթարաններ, 24 երկաթուղային դպրոց եւ 57 մասնագիտական ու արհեստագիտական վարժարաններ: Աշակերտներու ընդհանուր թիւը՝ 300.000, իսկ ուսուցիչներու՝ աւելի քան 18.600 :

ԵՐԵՒԱՆԻ արուեստագէտներու տան մէջ տեղի ունեցած է յիշատակի հանդէս մը՝ դերասանուհի Յասմիկի մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ :

ԱՇՏԱՐԱԿԻ մէջ բազմաթիւ ցուցահանդէսներ բացուած են, ուր կը ներկայացուին Հայաստանի աշխատաւորներու ձեռք բերած յաջողութիւնները՝ բոլոր մարզերու մէջ :

ՆՈՅԵՄԲԵՐԵԱՆ շրջանի Կոթի գիւղին մէջ Ա. Գէորգեան անունով 127 տարեկան ծերունիի մը առաջարկած են որ այլեւս չաշխատի եւ պետական թոշակով ապրի, ծերունին մերժած է առաջարկը, առարկելով թէ առանց աշխատանքի չի կրնար ապրիլ: Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն կ'աշխատի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԵ.

ՈՐՍՈՐԴԻ ՏՆԱԿԸ

Չգիտեմ նա ինչ խօսեց, ի՞նչ ասաց, միայն այն տեսայ, քանի րոպէից յետոյ բակի դռները բացուեցան, շէմքի վրայ յայտնուեցաւ մի ահագին կերպարանք ճրագը ձեռին: Որքան եւ նսեմացած լինէր իմ յիշողութիւնը, դարձեալ ես այն կերպարանքի մէջ ճանաչեցի որսորդ Ալօյին:

Կարօն նշան արեց իր ընկերներին, բոլորը մտեցան: Մեր առաջին հոգսը եղաւ հանգստացնել ձիաները: Ախոռատան քնաթաթախ սպասաւորին, երեւի, շատ հաճելի չեղաւ տարաժամ հիւրերի այցելութիւնը. նա մրթմրթալով դուրս եկաւ իր դարանից: — «Ո՞ր սատանան է սա վախար դուրս կը գայ իր բունից» — խօսեց քթի տակից եւ սկսեց ձիաները ներս քաշել դէպի փարախը: Դա իմ նախանօթ Մրհէն էր, որ առաջ աջակցում էր Ալօյին նրա որսորդութիւններին մէջ, իսկ այժմ մի աստիճան եւս բարձրացել էր իր պաշտօնի մէջ, դառնալով անասունների վերակացու: Տղերքը այն աստիճան սովորած էին նրան, որ ամենեւին ուշադրութիւն չդարձրին նրա դժգոհութեանը եւ պատուիրեցին շատ դարմանել մեր ձիաներին :

— Մրհէն գիտէ, ասել պէտք չէ, քանի տարի է, Մրհէն ձիաների հետ գործ ունի, պատասխանեց նա խռպոտ ձայնով եւ դիմեց դէպի մարագը :

Որսորդի տնակը, բացի ախոռատնից, բաղկանում էր մի քանի փոքրիկ սենեակներից, որոնցից մէկը պատրաստուած էր հիւրերի համար. երբ ճրագ վառեցին, ամէնքը հաւաքուեցան այնտեղ: Շուտով յայտնուեցաւ եւ տանուտէրը, որ բակում Կարօյի հետ մեզ անլսելի ձայնով խօսում էր :

— Դէ, շուտ, Ալօ, տղերքը ուտել են ուզում, դարձաւ դէպի նա Կարօն :

— Գայլի նման, վրայ բերեց Սաքօն, — ինչ «հոգու բաժին» ունես, ամէնը բեր :

— «Տարաժամ հիւրը իր բախտից պէտք է գանգատուի», պատասխանեց որսորդը թուրքերէն առածով : — Աստուծոյ տուածից ինչ ունեմ, կը բերեմ :

— Ո՞ւր են, ոչ մէկը չէ երեւում, հարցրեց Ալաճը :

— Հասօն դաշտումն է, նա իր անասուններն է պահում. անիծուած քրդերը խատակ կատաղել են, հէնց որ աչքդ հեռացնում ես, էլ ապրանքից տէրը չես :

— Մարօն քնած է, ես նրան կը զարթեցնեմ :

Նա դուրս գնաց ընթրիք պատրաստել տալու :

Ես մնացի աննկատելի: Ընկերներից ոչ ոք չխօսեց որսորդի հետ իմ մասին. իսկ ես ամաչում էի, որ մօտենամ, նրա ձեռքը համբուրեմ ու ասեմ՝ ես քո Ֆարհատն եմ, դու միշտ սիրել ես ինձ :

Բայց ի՞նչու ես այնքան ուրախացայ, երբ նա խօսեց զարթեցնել Մարոյին, ի՞նչու իմ աչքերը այնպէս անհամբերութեամբ նայում էին դէպի դուռը, որտեղից նա պէտք է ներս մտնէր: Ախ, որքան սիրելի է լինում մանկութեան ընկերը, մանկութեան անմեղ բարեկամը :

Տղերքը մի կողմ դրեցին իրանց զէնքերը, նստեցին բուրդից գործած թանձր օթոցների վրայ, որոնցմով ծածկուած էր սենեակի յատակը: Շատ չանցաւ, ներս մտաւ մի աղջիկ, որ ձեռքով երկու կողմից բռնած, բերում էր մի մեծ պղնձէ սինի, որի վրայ դրած էին՝ լաւաշ, պանիր, եղջերուի սառը միս, մածուն, կարագ եւ լեռնային զանազան բանջարներ : Նա լուռ մօտեցաւ, դրեց սինին հիւրերի առջեւ եւ նոյնպէս լռութեամբ հեռացաւ, առանց աչքերը այս կողմ կամ այն կողմ դարձնելու: Տղերքը բարեւեցին նրան մի քանի սրախօսութիւններով, բայց նա ոչ մէկին չպատասխանեց :

Նա Մարօն էր :

Ամբողջ տասներկու տարի էր, որ չէի տեսել նրան: Որքան մեծացել էր նա, որպիսի ծանր կերպարանք էր ստացել այն մշտադուարթ, պայծառ դէմքը, որից մանկական ժպիտը երբեք պակաս չէր լինում: Տարիները փոխել էին նրան, փոխել էին դէպի աւելի գեղեցիկը եւ աւելի սքանչելին :

Մարօն կրկին վերադարձաւ. այս անգամ բերեց մի ահագին խեցեղէն ամանով գինի: Նրա աչքերը հանդիպեցան իմ աչքերին եւ խաղաղ դէմքի վրայ երեւաց զուարթութեան նման մի բան: Նա իսկոյն դուրս վազեց, երեւի, հօրը իմացում տալու իմ մասին :

Իմ ընկերները դեռ ինձ «մարդի» տեղ չէին դնում եւ այս պատճառով նրանցից ոչ մէկը չմտածեց ներկայացնել ինձ : Իսկ որսորդը այն աստիճան զբաղուած էր իր հիւրերով, որ կամ չնկատեց ինձ, կամ տեսաւ եւ չճանաչեց: Վերջինը աւելի հաւանական էր :

— Ո՞ւր է, ձայն տուեց նա, շփոթուած ներս մտնելով : — Ո՞ւր է Ֆարհատը :

Ես մօտեցայ նրան :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

խորհրդային այլ ղեկավարներու մասնակցութեամբ ։

Խրուշչեւ այնտեղ սկսաւ երգել «Մարսէյեզ»ը, բոլոր ներկաները հետեւեցան իր օրինակին։ Բաւական խմած էր եւ հաւասարակ սովորութեան, խորհրդային ղեկավարներու եւ այլ դիւանագէտներու յատկացուած սրահը ձգելով, Խրուշչեւ խառնուեցաւ միւս մարդոց մէջ, անոնց ձեռքերը սեղմելով եւ զուարճախօսութիւններ ընելով ...։

Մառէշալ Վորոշիլովն ալ խօսք առնելով, յիշեց իրենց Սպուտնիկներուն ներկայացուցած արժէքը, չմոռնալով որ իրենք խաղաղութեան համախոհներ են ։

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱՊԵՏԻՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի էր վարչապետ Կայեար առաջին առթիւ ստիպուեցաւ փոխառութիւն մը ընել Ֆրանսայի Դրամատունէն։ 250 միլիառի փոխառութեան մը իրաւունք տրուեցաւ իրեն առջի օր խորհրդարանին (Ազգ. Ժողովին Հանրապետութեան Խորհուրդ) կողմէ ։

Անկէ զատ Կայեար բացառիկ իրաւասութիւններ կը պահանջէ Ազգ. Ժողովէն, տնտեսական հարցերու համար ։

Հակառակ տրուած հաւաստիքներուն, արդէն իսկ յայտնի է որ ապրանքներու գիները պիտի բարձրանան։ Կազ եւ ելեկտրականութիւն հարիւրէն երկու յաւելում, տնական գործիքներ (մեճաժէ) 2էն չորս առ հարիւր, ածուխ 16 առ հարիւր, կաշի եւ մորթ տասնէն քսան առ հարիւր, խողի միս երեսունէն վաթսուն ֆրանք, հաղուստեղէն երեքէն 13 առ հարիւր ։

Նոյն ժամանակ Ֆելիքս Կայեար կը քննէ նոր տուրքերու խնդիրը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆԿՐԻՏ ՊԵՐԿՄԱՆ եւ Ռոպերթօ Ռոսելլինի պաշտօնապէս հաղորդեցին իրենց բաժանումը առջի օր Հռոմի մէջ։ Զոյգը ունի երեք զաւակ, յանձնուած՝ Ինկրիտ Պերկմանի խնամքին, պայմանաւ որ Ռոսելլինի ամսական 600.000 լիր վճարէ։ Տղաքը մինչեւ 18 տարեկան իտալական վարժարան պիտի յաճախեն ։

ՄԱԿի մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը յետաձգուեցաւ ։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԸ այս տարուան ընթացքին 680 միլիառ ֆրանք տրամադրեց կառավարութեան։ 80 միլիառ՝ Մոլէի դահլիճին (1957 Մայիս), 350 միլիառ՝ Պուրժէս Մոնուրիի (1957 Յունիս) եւ 250 միլիառ ալ՝ Կայեարի ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՎԻԷՆ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի տան, փոխան ծաղկեպսակի Արշակ Աբրահամեանի մահուան առթիւ (Տէսին)։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ իրենց հօր Սիմոն Երամեանի, ինչպէս նաեւ Տիկին Նեկտար Երամեանի եւ Տիկին Անժէլ Գապաքըրանեանի յիշատակին ։

Բարեկամներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նիսի եւ շրջականներու Հայաստանեայց Առաքելական Կրօն. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը 17 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15.30ին, Մայրէնի Եկեղեցւոյ դպրոցին սրահը ։

Օրակարգ.— Ա) Զեկոյց եւ հաշուետուութիւն, Բ) Հաշուեքննիչ Մարմնի ընտրութիւն, Գ) Վարչական ընտրութիւն նոր շրջանի համար ։

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ – անդամուհիները ներկայ գտնուելու սոյն ընդհանուր ժողովին ։

Ի դիմաց Կրօն. Ընկերակցութեան
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ.— Անոնք որոնք կը փափաքին անդամ արձանագրուիլ եւ քուէարկելու իրաւունք ունենալ, կրնան Կիրակի օրերը բանկալը արձանագրուիլ եւ կամ ժողովին օրը ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ

ՍԱՐՍԵԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Ժամկոչեան եղբայրներ (Լիոն), Յովհաննէս Հայթայեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Վերոնիքա Այնաւորեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Հայթայեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ստեփանեան եւ զաւակները (Վալանս), Պ. Պօղոս Գալուստեան եւ զաւակները (Լիոն), Այրի Տիկին Եղսա Ժամկոչեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Եղիա Սահակեան եւ զաւակները (Կարտան) սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, զարմուհիին, ներոջ եւ ազգականին՝

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ չորեքշաբթի, Նոյեմբեր վեցին, ժամը 20ին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, այսօր՝ շաբաթ, ժամը 10.15ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 րիւ Լուի Պրլան, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քրուա Ռուսի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

×Սէն Ժերոմի (Մարսէյլ) Թաղ. Խորհուրդը, Թաղեցի Այրի Տիկին Նարդուհի Համալեանի տխուր մահուան առթիւ, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Թաղիս եկեղեցւոյ պայծառութեան ։ Պ. Աստուր Համալեանէ երկու հազար ֆրանք, Պ. Յովհաննէս Զուրիկեանէ 1500, Տիկին Մարիամ Սուփազեանէ, Պ. Պ. Սուրէն Մխալեանէ, Կարապետ Քաչեանէ, Պետրոս Ջինիչեանէ, Նշան Թումիկեանէ, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ալոյեանէ հազարական ֆրանք, իսկ Պ. Պ. Յարութիւն Նիկողոսեանէ, Լեւոն Թումիկեանէ, Լուի Թումիկեանէ, Մինաս Պօղոսեանէ, Պօղոս Պօղոսեանէ, Սարգիս Պօղոսեանէ (Սէն Ժիւսթ), Լեւոն Ապաճեանէ, Համբար Քաչեանէ 500ական ֆրանք ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Եկեղեցասէր Երիտ. Միութիւնը, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ պարահանդէս մը կազմակերպած է, Դեկտեմբեր մէկին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Թէք տ'Օրի Շալէ տիւ Փարքի շըքեղ սրահներուն մէջ։ Այժմէն իսկ բոլոր հայ գեղարուեստասէրները եւ բարեսէրները կը հրաւիրուին ապահովել իրենց սեղանները ։

× Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու բոլոր ազգային կազմակերպութիւններէն այս թուականը նկատի ունենալ ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն Մարսիլահայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ՝ Պոմոնի Թաղ. Խորհրդոյ եւ Դպրաց Դասու կարգադրութեամբ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կազմակերպուած է ուխտագնացութիւն մը, հոգելոյս առաջնորդ Տէր Գրիգորիս Ս. Եպիսկ. Պալագեանի գերեզմանին վրայ հոգեհանգստեան պաշտօն մը կատարելու համար։ Այս առթիւ կը հրաւիրենք հայ ժողովուրդը, ներկայ գտնուիլ եւ յարգանքի բաժինը բերել այս շինարար Սրբազանի յիշատակին ։

Հաւաքոյթի վայր նշանակուած է Սէն Փիէր գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ ժամը երեքին ։

ԹԱՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՒԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին ։

Կը տօնուի այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 9ին, Բիստրի Պար, Լա Փոնթէ ։

Կը բանախօսէ ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի (Մարսէյլ) ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Աստուր Համալեանի, իր զաւակներուն, եւ մօտաւոր պարագաներուն, իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին, Այրի Տիկին Նարդուհի Համալեանի տխուր մահուան առթիւ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօնական Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ որ այս կիրակի Կաթ. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

պիտի նախագահէ արարողութեանց եւ քարոզէ ։

Կը մասնակցի երկսեռ երգչախումբը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, 17, րիւ Պլէօ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ենթակոմիտէի եւ «Յառաջ» խումբի բոլոր ընկեր եւ ընկերուհիները ։ Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ՝ Ա. Ներկայացում, Բ. Գրագարան ընթերցարան եւն.։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ ։

Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ. — Պարահանդէսի հարցը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ամանոյ Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ 7 Դեկտեմբերին, շաբաթ գիշեր, Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 10 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8040 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3841

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Յիսուն տարի առաջ, 1907 Նոյեմբեր 11ին (հին տոմարով Հոկտեմբեր 29ին) Էջմիածնի մէջ իր աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մկրտիչ Ա. Խրիմեան: Հայոց Հայրիկը: Ութսունեւեօթը տարեկան էր:

Շատ քիչ մահկանացուներու է տրուած ապրիլ կեանք մը ո՛րքան փոթորկալից ու բեղմնաւոր՝ որքան եղաւ Վասպուրականի արծիւինը:

Ծնած պատմական Հայաստանի ոստանին՝ Վանի մէջ, հօրմէն որբացած՝ երբ հազիւ աչքերը բացած էր կեանքին, Խրիմեան կոչուած էր Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ կատարելու դեր մը, որ անմոռանալի ու յաւէտ յիշատակելի պիտի մնայ:

Զգոհանալով Աղթամարի, Լիմի եւ Կտուցի անապատներուն մէջ ստացած նախնական կրթութիւնով, անիկա իր ուսման ծարաւը յագեցնելու համար գնաց Պոլիս, արեւմտահայութեան լոյսի վառարանը:

Տարի մը վերջ վերադառնալով Վան, ամուսնացաւ եւ ունեցաւ աղջիկ մը:

Սակայն ընտանեկան շրջանակը նեղ կու գար երիտասարդ Մկրտիչին, որուն հայրենապաշտ հոգին կ'ընդգրկէր աւելի լայն հորիզոններ: Իր երկու աշակերտներուն հետ ուխտագնացութիւն մը կատարեց դէպի Այրարատ, Շիրակ ու Գողթան. այցելեց Անիի աւերակները եւ Հայաստանի նշանաւոր յիշատակարանները:

Այս ճամբորդութենէ վերադարձին է, որ գրեց Հրաւիրակ Արարատեան *ստորաչափեալ հայրենաշունչ բանաստեղծութիւնը, որ լոյս տեսաւ 1850ին Պոլիս՝ իր բարերար Յովհ. Այվատեանցի ծախքով:*

Որքան հայրենասէր նոյնքան կրօնասէր՝ երիտասարդ ուսուցիչը 1850ին այցելեց Երուսաղէմ եւ սուրբ վայրերը եւ 1851ին հրատարակեց Հրաւիրակ երկրին աւետեացը՝ *Պալեան Ամիրայի մեկենասութեամբ:*

Այս երկու բանաստեղծութիւններուն շնորհիւ Խրիմեան շուտով ծանօթ դէմք մը դարձաւ Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ եւ 1852ին Տատեան Յովհ. Ամիրայի կարգադրութեամբ գնաց Սիս, Կիլիկիոյ մայրավանքին մէջ դպրանոց մը բանալու նպատակով:

Յաջորդ տարին վերադարձաւ Վան, ուր մայրը, կինը ու աղջիկը մեռած էին արդէն:

Բոլորովին կտրուած աշխարհիկ կեանքէ՝ 1854 Փետրուար 14ին Աղթամարի մէջ ձեռնադրուեցաւ վարդապետ՝ իբրեւ միաբան Վարագայ վանքին:

Այնուհետեւ իր կեանքը ամբողջովին նուիրեց ազգին, մանաւանդ գաւառի տառապող հայութեան, որուն հանդէպ պաշտամունք ունէր:

1855ին զինքը կրկին կը գտնենք Պոլիս, իբրեւ քարոզիչ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին ու հոն կը սկսի հրատարակել Արծուի Վասպուրականի *ամսաթերթը: Յաջորդ տարին Վան կը վերադառնայ՝ իբրեւ վանահայր Վարագայ վանքին: Հոն կը հիմնէ դպրոց՝ գիւղական վարժապետներ պատրաստելու ու տպարան՝* Արծուի Վասպուրականին *համար:*

Րաֆֆի, որ 1857ին Վարագայ վանքին մէջ այցելած է Խրիմեանին, կ'ըսէ թէ՝ «ո՛չ մի անձնում չէի տեսած ազգասիրական հոգին այնպէս կենդանի, որպէս այդ արժանապատիւ կրօնաւորի մէջ»:

Շատ երիտասարդ էր, հազիւ 35 տարեկան, երբ հայ ժողովուրդը իրեն տուաւ Հայրիկ *տիտղոսը:*

Եօթը տարի (1862 – 69) վարեց Տարօնի առաջնորդութիւնը եւ Ս. Կարապետի մէջ հրատարակեց Արծուիկ Տարօնոյ *թերթը: Չորս տարի (1869 – 1873) բազմեցաւ Պոլսոյ պատրիարքական աթոռին վրայ:*

Գաւառի հարստահարութիւնները իր օրով բուռն արձագանգ գտան Պոլսոյ Ազգային ժողովին մէջ: Ինք մարմնացումն էր գաւառի նահատակեալ ժողովուրդին: Հայկական Դատի անկեղծ ախոյեանը:

Պերլինի վեհաժողովին առջեւ ինքն էր Թրքահայութեան պահանջատէրը: Ձեռնունայն վերադարձաւ, սակայն երկաթէ շերեփի *քարոզեց մայր եկեղեցւոյ բեմէն:*

Յեղափոխական կուսակցութիւնները կազմուեցան՝ երկաթէ շերեփով ձեռք բերելու համար Հայաստանի անկախութիւնը, քանի որ ո՛չ մէկ յոյս կար օտարներէն:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրուեցաւ 1892 Մայիս 5ին՝ երբ 72 տարեկան էր արդէն: 1903ին կուրծք տուաւ ցարական ոտնձգութեանց դէմ եւ յաջողեցաւ փրկել Էջմիածինը:

Համեստ, գաւառացի ուսուցիչի աստիճանէն բարձրացաւ մինչեւ Գրիգոր Լուսաւորիչի գահը: Դարձաւ Հայոց անվիճելի «Հայրիկ»ը: Իբրեւ մաքուր, անբասիր ու անկաշառ եկեղեցական՝ սիրուեցաւ բոլորէն: Իբրեւ խիզախ ու յանդուգն հայրենասէր՝ անվախ պաշտպանեց հայութեան անկորնչելի իրաւունքները սուլթաններու եւ ցարերու ոտնձգութեանց դէմ:

Իր կեանքը ինչպէս անցեալին, այսօր եւս ներշնչումի անսպառ աղբիւր մըն է ազատատենչ հայութեան համար:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ԱՐՁԱԿԷ ԻՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՃԱՌԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Նախագահ Այզընհաուըր ճառ մը արտասանեց, առաւելապէս ծանրանալով գիտութեան եւ ամերիկացի ժողովուրդին ապահովութեան վրայ: Ըստ երեւոյթին, Նախագահին խօսքերը լաւ տպաւորութիւն ձգած են: Ամերիկեան շրջանակները ներկայիս կը սպասեն Այզընհաուըրի նախատեսած արդիւնքներուն: Ինչպէս ծանօթ է, գիտական աշխատանքները հիմնովին բարեփոխեցան, կեդրոնաձիգ գործունէութեան ուղեգիծի մը հետեւելու համար: Յատկապէս ստեղծուած գրասենեակին տնօրինութիւնը յանձնուեցաւ Տօքթ. Քիլեանի, գիտնականներու հաւանութեամբ: Քիլեան անմիջապէս կը ձեռնարկէ իր պաշտօնին:

Այս ուղղութեամբ, ամերիկեան քաղաքական շրջանակներուն կարծիքը ընդհանրապէս լաւ է: Ծերակուտական Ճոնսըն կը սպասէր որ Նախագահին յայտագիրը աւելի առաջ հրապարակ դրուէր, մինչ Սթիվընսըն գոհ է, որ նախագահը կ'առաջարկէ գործակցիլ Դաշնակիցներուն հետ՝ գիտական մարզին մէջ: Երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու կարծիքը այն է, թէ Այզընհաուըր ի վիճակի է հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելու՝ ներկայացած կացութեան առջեւ:

Կարգ մը շրջանակներ կը յայտնեն, թէ գիտական գաղտնիքները դաշնակիցներուն հաղորդելով հանդերձ, Ամերիկա իրեն պիտի պահէ որոշ գաղտնիքներ:

Միւս կողմէ, ամերիկեան բանակը հրահանգ ստացաւ՝ օգտագործելու համար միջերկրային «Արամազդ» հրթիռը, արուեստական արբանեակ մը արձակելու համար:

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻԱ ՄԵՐԺԵՑ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Անգլիոյ Արտ. նախարարը Ազգերու «գագաթ»ներու համագումար մը ընելու խորհրդային առաջարկը մերժեց, յայտարարելով թէ ներկայ պայմաններուն մէջ այդ ժողովը միայն ձախողութեան կրնար դատապարտուիլ:

Լոյս ընծայեց, թէ Անգլիա խորքին մէջ համաձայն է նման խորհրդաժողովի մը գաղափարին, պայմանով որ նախապատրաստական աշխատանքներ ըլլան, այլապէս՝ ժամանակի կորուստ պիտի ըլլայ:

Ընդհակառակն, Աշխատաւորներու պաշտօնաթերթը կը գրէ, թէ Արեւմուտքը պէտք է ընդունի Խրուշչեւի առաջարկը:

× Եուկոսլաւիոյ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ Պելկրատ միշտ համաձայն եղած է պետական մարդոց համագումարի մը գաղափարին, նկատելով որ այդ ձեւով կարելի է միջազգային լարուած կացութիւնը մեղմացնել եւ բարդ հարցերը լուծել: Հետեւաբար՝ Թիթօ համաձայն է Խրուշչեւի առաջարկին:

× Բրիտանական Արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը հաղորդագրութիւն մը հրատարակեց, որ կը յայտնէ թէ անգլիական ջրածին ռումբի մը փորձը կատարուած է Խաղաղականին բացերը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ՝ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան Վեցերորդ նաւատորմին պատկանող երեք ռազմանաւեր հասան Պէյրութ, ուր պիտի մնան տասը օր: Նաւատորմին հրամանատարը՝ Ծովակալ Պրաուն, տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Լիբանանի քաղաքական դէմքերուն հետ:

Դամասկոսի թերթերէն մէկը կը գրէ.— Պրաունի յանկարծական այցելութիւնը ուժի ցուցադրութիւն մըն է, որ կոչուած է առաջքն առնելու Յորդանանի մէջ ծագելիք յեղափոխութեան:

Միւս կողմէ «Թանկերա» ռազմանաւը հասաւ Պոլիս, ուր պիտի մնայ մինչեւ Նոյեմբեր 19:

× Լիբանանի մէջ վերջերս բազմաթիւ միջադէպեր պատահեցան: Ահաբեկիչները փորձեցին Խորհրդարանը օդը հանել՝ ձախողութեան մատնուելով: Ձերբակալուած են վաթսուն հոգիներ, որոնց տասներչորսը՝ սուրիացի: Ինչպէս ծանօթ է, վերջին ամիսներուն Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ կատարուեցան խափանարարական բազմաթիւ արարքներ, որոնք պատճառ դարձան միայն երկու հոգիի վիրաւորման:

× Դամասկոսի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ թրքական գումարտակ մը կրակ բացաւ սուրիական Ճաքարա գիւղին վրայ, որ կը գտնուի սահմանագլուխին մօտ: Ոչ մէկ պատճառ կար՝ որ Թուրքերը նման միջոցի մը դիմէին: Ներքին ապահովութեան ուժերն ու գիւղին բնակչութիւնը զէնքի դիմեցին, ստիպելով որ Թուրք զինուորները կրակը դադրեցնեն: Այս մասին Թուրքերը ոչ մէկ բացատրութիւն տուին: Հակառակ անոր որ զինամարտը տեւած է մօտ մէկ ժամ, ցարդ չըյայտարարուեցաւ թէ քանի՞ զոհ կայ: Ձայնասփիւռը աւելցուց, թէ թրքական վեց օդանաւեր թռիչք կատարեցին սուրիական հողամասին վրայ:

× Դամասկոսի մէջ սկսաւ ասիական ու ափրիկեան 25 երկիրներու պատուիրակներու համագումար մը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Նոյեմբեր տասը:

× Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Քուաթլի յայտարարեց, թէ իրենց բողոքը միշտ կը պահեն Թուրքիոյ նկատմամբ, այնքան ատեն որ թրքական բանակները չեն հեռացած սահմանէն:

× Իրաքի եւ Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ ծանր միջադէպեր պատահեցան. 40 վայրկեան տեւող կռիւ մը եղաւ: Զոհերուն թիւը ծանօթ չէ:

× Յորդանանի գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ հակաեգիպտական բազմաթիւ ցոյցեր եղան, բողոքելու համար Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի հակայորդանանեան քարոզչութեանց դէմ: Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս Գահիրէի եւ Ամմանի ձայնասփիւռները զիրար կը դատապարտէին, Իրաքի հետ գործակցելու մեղադրանքով:

Օրը Օրին

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼ ՊԻՏԻ ՉՄՆԱՐ...

Վա՛ռ լոյսերու մէջ կը ծփայ Մոսկուան՝ հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակին առիթով:

Հրավառութի՛ւն, զինուորական շքերթ, զինարբո՛ւնք Կրեմլինի մէջ...

Ներոնի օրերը յիշեցնող այս ճոխութեանց ետին, ի՛նչ կ'ընէ ժողովուրդը.

— Զլսեցի՞ր. ընկեր Խրուշչեւը ժողովուրդին մասին ալ մտածեր է:

— Ժողովուրդի՞ն մասին:

— Հապա՛, ի՞նչ կը կարծէիր: Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տարեդարձին առիթով Նախագահութեան խորհուրդը (Պրեզիտիում) ներում կը շնորհէ մինչեւ երեք տարուան բանտարկեալներուն, իսկ մեծ յանցաւորներուն պատիժը կէս առ կէս կը զեղչէ:

— Ուրեմն...

— Սպասէ՛, դեռ չվերջացաւ. բանտարկեալ յղի կիները կամ ութ տարեկանէն վար զաւակ ունեցող մայրերը, ինչպէս նաեւ վաթսունը անց մարդերը, յիսունըհինգը անց պառաւները եւ 16 տարեկանէն վար... բանտարկեալները առանց ձգձգումի ազատ պիտի արձակուին:

— Ըսել է Խ. Միութեան մէջ յղի կիներ եւ 16 տարեկանէն վար պատանիներ, եւ ինչո՞ւ չէ, մանուկնե՞ր ալ բանտարկուած են:

— Վերջապէս... բայց ... ազատ պիտի արձակուին, եղբա՛յր, այս ուրախ լուրին մէջ ալ անպայման տխուր բա՞ն մը պիտի գտնէք:

— Քա՛ւ լիցի, ես միշտ ուրախ կ'ըլլամ երբ բանտերու դռները բացուին... Խ. Միութեան մէջ:

— Այդպէս պէտք է ըլլալ:

— Սա՛ ձեւով, քանի որ Նախագահութեան խորհուրդին պաշտօնական հրամանագիրն է ան, այսօր բանտարկեալ չէ մնացած Խ. Միութեան մէջ:

— Անշուշտ, այդ հրամանագիրը ի զօրու չէ քաղաքական բանտարկեալներու համար...

— Հա՛, ըսել, այդպէ՛ս... ուրեմն ըսէ՛, թէ այդ հրամանագիրը երբե՛ք ի զօրու չէ խորհրդայ. բանտարկեալներուն համար, քանի որ կարմիր բանտերուն յաւիտեն[illegible] քաղաքական յանցաւորներ են միայն:

ԱՐՄԵՆԱԿ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԻ տօնին առթիւ *Յառաջ* լոյս չի տեսներ երեքշաբթի: Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Հայաստանի ծանօթ բանաստեղծներէն Վաղարշակ Նորենց, վերի խորագիրին տակ հրատարակած է հատուած մը իր յուշերէն: Ստորեւ՝ կարգ մը քաղուածքներ :

Եթէ չեմ սխալւում, 1922 թ. ամառը Եղիշէ Չարենցը Երեւանից եկաւ Թիֆլիս՝ Մոսկուա մեկնելու համար: Այդ ժամանակ էլ Վահան Տէրեանի անուան «Հայաստանը» (Հայ արուեստի տուն) Նրա հետ ինձ ծանօթացրեց Գարեգին Լեւոնեանը: Կարճահասակ, ուզբեկական թասակը գլխին, վառ կարմիր վերնաշապիկով, ոլորուն ծոպաւոր գօտի կապած՝ նա իմ վրայ թողեց արտակարգ տպաւորութիւն: Նրա անուան հմայքը, որոշ չափով, կարծես մշուշուեց այդ տարօրինակ արտաքինի թողած տպաւորութիւնից: Բանաստեղծի իրական դէմքն էլ չէր ներդաշնակում իմ երեւակայութեան մէջ կազմուած մտապատկերին: «Չարենց-Նամէ» ում հօր դէմքը նկարագրող երկու տողը շատ ճիշդ տուել են նաեւ իր՝ Չարենցի դիմանկարը·

« Նրա դէմքը՝ արծաթէ ափսէ,
Վրան քիթը՝ կեռ մի դանակ ...» :

Այդ «արծաթէ ափսէ», դէմքը, «կեռ դանակ» քթով, փոքր, սակայն արտակարգ աշխուժով լի աչքերով դէմքը շատ էր տպաւորիչ եւ առինքնող :

×

Չարենցի գլխով մեծ փորձութիւններ անցան: «Իրերի դժբախտ բերումով» նա ընկաւ Երեւանի ուղղիչ տունը: Այդ դժբախտութիւնից անմիջապէս յետոյ տեղի ունեցաւ աւելի մեծը, վախճանուեց բանաստեղծի կինը, Արփիկը, բարձր առաքինութիւնների տէր մի կին, որ անձնուրաց սիրով սիրում էր Չարենցին եւ կախարդող ազդեցութիւն ունէր նրա վրայ: Չարենցն էլ, չնայած իր բուռն խառնուածքին եւ երիտասարդական «գժութիւններին», շատ էր կապուած նրան եւ սիրում էր խոր ու հոգեւին: Այդ երկու ծանր դժբախտութիւնները հոգեպէս ընկճեցին նրան, եւ նա սկսեց անդորր ու հանգիստ որոնել...

Երեւանի ուղղիչ տնից դուրս գալուց յետոյ նա լոյս ընծայեց իր հրաշալի «Ռուբայաթ»ը, մի նոր փայլուն էջ, մի նոր ժանր իր բազմահարուստ ստեղծագործութեան մէջ: Դրանից յետոյ էր, որ մի շաբաթով Տիլիջան եկաւ հանգստանալու: Մի ամբողջ շաբաթ միասին էինք: Իմ պաշտօնական աշխատանքից ազատ ժամերին մենք թափառում էինք Դիլիջանի շրջակայ անտառներում եւ զրուցում գրականութեան մասին: Նա ինձ կարդաց իր մի անտիպ պոեմը՝ «Տէ փրոֆոնտիս» խորագրով: Այդ պոեման իր մռայլ տրամադրութեամբ եւ ծանր խոհականութեամբ ընկճող տպաւորութիւն գործեց ինձ վրայ... Չարենցի ստեղծագործութեան մէջ սպրդել էր ինչ որ ֆատալիստական մտածութեան պէս մի բան: Երկու մեծ փորձութիւնները արտայայտութիւն էին գտնում բանաստեղծի ստեղծագործութիւնների մէջ: Պոեմի ընթերցումից յետոյ, ես ընկճուած, լուռ սպասում էի ...

— Դժուար բան է կեանքը, չէ՞,— խզեց նա լռութիւնը,— ո՞վ գիտէ, թէ իրեն ինչ անակնկալներ են սպասում կեանքում... խելքից–մտքից դուրս բաներ... դու դեռ շատ ջահել ես ...

Ես նրան առարկեցի, որ թէպէտեւ « շատ ջահել» եմ, իմ կեանքում էլ շատ դժուար անակնկալներ են եղել, մի՞թէ նրան յայտնի չէ իմ մանկութիւնը :

— Ա՛յդ մանկութեանդ օրերին է եղել: Քո հասակի բերումով դու ամբողջ խորութեամբ, սրտով ու մտքով չես վերապրել կորուստի ցաւը, չես գիտակցել դժբախտութիւնը... Երբ գլխի ես ընկել, թէ ինչ է կատարուել, ամէն ինչ արդէն եղել է աղօտացա՛ծ, մեղմացա՛ծ, շատ բան էլ մոռացուած ...

Այդ ուղղութեամբ երկարած զրոյցից ես եկայ այն տխուր եզրակացութեան, որ նրա վէրքը դեռ անամոք էր եւ երկար ժամանակ չէր աղոտանալու :

Ես նրան ծանօթացրի իմ սիրած աղջկան, ապագայ կնոջս՝ Մարգոյի հետ, եւ մի քանի անգամ միասին պտոյտ արեցինք անտառում :

— Բանաստեղծների հետ եոլա գնալը դժուար է, հա՛, նրանք շատ գժութիւններ են անում, գիտէ՞ք,— ասաց նա Մարգոյի մի պտոյտի ժամանակ :

— Նորենցը գժութիւններ չի անում,— պատասխանեց ընկերուհիս :

— Այսօր չի անում, վա՛ղը կ'անի, նայած թէ ինչպէս կը դասաւորուի գործը.. Դուք չթուլացնէք սանձը,— առարկեց Չարենցը ծիծաղելով :

— Ես նրան չեմ սանձում :

— Է՛, որ այդպէս է, վա՛յ ձեզ... եւ երանի՛ Նորենցին :

Մօտաւորապէս երկու տարի յետոյ կեանքն ինձ ցոյց տուեց իրօք որ մի «դաժան անակնկալ»: Մահացաւ իմ Մարգոն՝ ինձ յանձնելով անփարատ մորմոքի: Ես այդ ժամանակ ամբողջ խորութեամբ ըմբռնեցի Չարենցի խօսքերի իմաստը: Չարենցն այդ ժամանակ գտնւում էր Լենինգրադում եւ գրում էր «էպիքական լուսաբաց»ի անմահ էջերը: Լենինգրադից վերադառնալով, նա լոյս ընծայեց այն «էպիքական լուսաբացում» հետքն անգամ չկար այն մռայլ տրամադրութեան, որ նա արտայայտել էր «Տէ փրոֆոնտիս»-ում: Չարենցի ստեղծագործութեան մէջ սկսուել էր խաղաղ, պայծառ մի լուսաբաց: Այդ գիրքը աննման սփոփանք եղաւ ինձ համար: Դրա անմիջական արձագանգը եղաւ իմ «Պայքար» խորագրով բանաստեղծութիւնը՝ «ընկերուհուս, մանկահասակ Մարգոյի մահուան առթիւ, նամակ՝ գրուած Եղիշէ Չարենցին, «էպիքական լուսաբաց»ը կարդալուց յետոյ»:

Երբ նա կարդաց այդ բանաստեղծութիւնը՝ զգացուեց, տխրեց մի պահ, ապա ասաց,— «Յիշում եմ... շատ լաւ աղջիկ էր քո Մարգոն ...»:

— Քո Արփիկի պէս,— պատասխանեցի ես ու երկուսով տխուր լռեցինք :

Դիլիջանում չմնաց ոչ մի բան, որ ինձ պահէր այնտեղ: Ես տեղափոխուեցի Երեւան: Չարենցն էլ Երեւանում էր, աշխատում էր Պետհրատում, որպէս գեղարուեստական բաժնի վարիչ: Հիմա արդէն հանդիպումները ամէնօրեայ էին:

Չարենցը շատ էր սիրում հրատարակչական գործը եւ ահագին ուժ ու ժամանակ էր նուիրում դրան: Խորհրդային գրականութիւնը բուռն վերելքի մէջ էր· գրականութեան երիտասարդ սերունդը հասունանում էր եւ առնականանում· նախախորհրդային սերունդը ընդհուպ մօտեցել էր արդիականութեանը: Պետական Հրատարակչութիւնը լայն թափ տալով խորհրդային գրողների երկերի հրատարակութեանը, միաժամանակ սկսել էր հրատարակել մեր դասական գրողների ստեղծագործութիւններն ու թարգմանական գրականութիւն: Չարենցը ջերմ սիրով եւ օրինակելի բարեխղճութեամբ նուիրուած էր այդ գործին: Նա շատ մեծ ջանք էր գործադրում, որ հրատարակուող գիրքը արտաքուստ էլ՝ տպագրութեամբ, ձեւաւորումով լինի գրաւիչ եւ գեղեցիկ:

— Ա՛յ տղայ,— մի անգամ ասաց նա,— դու պատկերացնո՞ւմ ես մի գեղեցիկ կին՝ փնթի հագնուած, ըշտէ գիրքն էլ էդ պէս բան է ...

Նրա ջանքերի շնորհիւ Պետհրատում շատ նուազեց «փնթի հագնուած» հրատարակութիւնների քանակը :

Չարենցն առաջինն էր, որ առաջ քաշեց արեւմտահայ գրականութեան հրատարակութեան հարցը: Նրա համար «արեւելահայ գրականութիւն» եւ «արեւմտահայ գրականութիւն» տարազները պայմանական հասկացողութիւններ էին: Նա նոյնպիսի խանդավառանքով էր սիրում Մեծարենցին, որքան եւ Տէրեանին, Վարուժանի բանաստեղծութիւնը համարում էր հայրենի գրականութեան փառքերից մէկը, Սիամանթոյի արուեստը համարում էր անհասանելի կատարելութիւն, մեծ վարպետ էր համարում Վ. Թէքէեանին... Իր զմայլանքի պահերին նա արտասանում էր այդ սիրած բանաստեղծներից հատուածներ եւ բացականչում,— ա՛յ թէ ինչպէս են գրել ...

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

(Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻՆ)

Չեմ հաւատում ես քո մահուան,
Չես մահացել դու, Վարպետ,
Արեւի պէս յաւերժական՝
Միշտ լինելու ես մեզ հետ :

Միշտ ապրելու ես աշխարհում,
Չի լինելու երգիդ վերջ,
Երգելու ես ամէն դարում,
Ամէն սիրող սրտի մէջ :

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Տպ. Անթիլիաս, 1957

——o——

Օրմանեանի այս գործը, որ հրատարակուած է Ս. Փրկչի հիւանդանոցին ընդարձակ Օրացոյցին մէջ 1905–1908 տարիներու ընթացքին, հրապարակ կ'ելլէ այժմ մէկ հատորով (298 էջ), Անթիլիասի կաթողիկոսարանին տպարանէն: Կը բաղկանայ երեք մասէ.—

1.— Բացատրութիւն եկեղեցական տօներու, այբուբենական կարգով, (Այլակերպութիւն, Անառակի Կիրակի, Անուանակոչութիւն, Աշխարհամատրան Կիրակի, Առաջաւորաց Կիրակի, Աստուածայայտնութիւն, եւայլն):

2.— Նկարագրութիւն եկեղեցական առարկաներու, զգեստ, սպաս, միշտ այբուբենական կարգով, (Աթոռ, Ակն խաչի, Աղաւնի կամ Աղաւնաձեւ սափ, Ամպհոն, Ամպհովանի, եւայլն):

3.— Բացատրութիւն եկեղեցական արարողութեանց, ըստ իրենց աւանդական կարգին, երկու գլուխ միայն (Գիշերի ժամ, Ի դէմս, Հայր մեր, Տէր եթէ, Եւ եւս օրհնութիւն, Տէր դի բարձում, եւն.):

Օրմանեան այս գործը պատրաստած է պարբերական դրացումներու միջոցին, միշտ այն չքմեղանքով թէ նպատակ չունէր «հնագիտական եւ քննադատական աշխատութիւն մը» տալու, «այլ լոկ առձեռն տեղեկութիւններ»:

×

Կը սխալի այն որ, հետեւցնելով Օրմանեանի գործին նուիրուած այս գրութենէն, կ'ենթադրէ թէ կը ձեռնարկեմ գրական քննադատութեան: Միշտ մերժեր եմ ու կը մերժեմ գրական քննադատութիւն կատարել, հակառակ Օշականի կրկնակի թելադրանքներուն, մոռցած նոյնիսկ երիտասարդութեանս մեղքերը: Հիմա, ես այն համոզումն ունիմ թէ յիմարութիւն է արշաւանքի ելլել ծանր հրետանիով, երբ տարբեր ռազմավարութիւն կը պահանջեն ժամանակները: Մեր գրական ածուին մէջ՝ աւերնիր միայն կրնայ գործել, ոչ միայն ծանր հրետանին, այլ եւ սաստիկ քամին, լեռնային բարձունքներէն թարմ եւ մաքուր օդ բերելու գնով՝ տապալելով նորածիլ ընձիւղներն ու բողբոջները: Այժմ հայ մատենագրութիւնը մանկատածութեան դասերու պէտք ունի, գուրգուրանքի, քաջալերանքի, նաեւ գովասանքի:

Ահա թէ ինչո՛ւ սխա՛լ է տեսակէտը·
— կամ հանճար, կամ ոչինչ :

Երբեմն կենսական անհրաժեշտութիւն կը դառնան միջակութիւնները, ինչպէս պարարտանիւթը՝ վառվառ վարդեր բանալու համար պարտէզներու մէջ: Չմոռնալ նաեւ թէ միջակութիւններն են, որ ժողովուրդը կը պատրաստեն սպասելու հրաշքին, հանճարին, յայտնութեան :

Բայց մանկատածութիւնն ալ ... կուչում մըն է, ինչ փոյթ թէ ոլիմպեան հրապարակութիւն մը մերժէ ոմանց գրաւիլ հասարակ աշխատանքներով, զորս կրնան կատարել Մարկոսն ու Կիրակոսը, նոյնիսկ մանկատածութեամբ:

Ես դէմ չեմ միջակութեանց, ընդհակառակն կ'ընդունիմ թէ հայկական ժամանակը կը պահանջէ քաջալերել միջակութիւնները եւ մթերանոց դրկել ծանր հրետանին: Ափսո՛ս, ընդունակ չեմ մանկատածութիւն կատարելու: Ատով միայն կը բացատրուի մերժումս գրական քննադատութիւն կատարելու :

Տարբեր ծննդոց մը ունի, սակայն, Օրմանեանի գործին նուիրուած այս գրութիւնը :

×

Օրմանեանով կը զբաղիմ ժամանակէ մը ի վեր:

Հետաքրքրութիւնը, որ ստեղծուած է իր անձին շուրջ, միթ մը *չինած է շատերու մտքին մէջ: Այսպէս է որ ծաւալ է առած իր անունը եւ ծանրութիւն ստացած իր հմտութիւնը: Կը զարմանաս, սակայն, երբ քննես մօտէն,— կը նմանի մեծ կնկան մը, որ նահապետական ընտանիքի մը տուած ծանօթութիւններով հարուստ՝ կը մատնէ ինքնագոհ եւ անձնավստահ հեղինակութեան մը յատկութիւնները: Երբեմն ալ՝ մեծ երախայի մը, որ համարձակութիւնը կը շփոթէ իմաստութեան հետ :*

Հռչակաւոր է իր Հայոց Եկեղեցին,— *քանիցս տպագրուած՝ ոչ անշուշտ այն պատճառաբանութեամբ թէ սպառած է, այլ որովհետեւ Օրմանեան անունը հրաւէր մըն է: Հեղինակը կը կրկնէ ծանօթ չքմեղանքը՝ եթէ գործը չէ կոչուած ստանալ դասագիրքէ մը աւելի ծանրութիւն: Արդ, Հայոց եկեղեցին մասին խոր թիւրիմացութիւններ են ստեղծուած եւրոպական մատենագրութեան մէջ,— պայքարելու համար այդ թիւրիմացութեանց դէմ, հերքելու համար դանազան աժան վերագրումներ, պէտք էր կանգնիլ ծանր կշռող գիրքով մը, (սկզբնապար ֆրանսերէն գրուած է), վերլուծելով հին ու նոր հեղինակութեանց տեսակէտները, Որոգինէսի կամ Օգոստինոսի դեղեւումները, Կղեմէս Աղեքսանդրացիին կամ Կիւրեղ Երուսաղէմացիին խարխափումները, վերջապէս այն ամբողջ ժառանգը(*), որ կը կազմէ քրիստոնէութեան վարդապետութիւն: Պէտք է խոստովանիլ թէ Հայոց եկեղեցին աղքատ է վարդապետական մատենագրութեամբ, այնքան որ կը շփոթուի մշակոյթ չունեցող ժողովուրդներու, մանաւանդ ժողովուրդներու եկեղեցիներուն հետ: Օրմանեանի համար Հայոց եկեղեցին, կարծես, վարչական կազմն է միայն կամ եկեղեցին ձեւը եւ սպասները: Ուստի, կը սահի կ'անցնի վարդապետական հարցերուն վրայէն, կ'ոստոստէ ու կը թռչկոտէ, անուշի կը կապէ կրօնախմաստասիրական վէճերը, աւելորդ կը գտնէ բարակ մաղել քրիստոնէական փիլիսոփայութեան կարծրութիւնները: Օրմանեան ծանրաշունչ ուսումնասիրութեանց մարդը չէ:*

Նոյնքան հռչակաւոր է իր Ազգապատումը: *Հայոց եկեղեցական պատմութիւնը, զոր խմբագրած է առանց դոյզն ինքնատիպութեան, այլ միայն հետեւելով Չամչեանի դպրոցին: Մէկը միւսին կցել ու շարայարել ինչ ծանօթութիւն որ կու տայ պատմիչ մը, մատենագիր մը կամ վաւերաթուղթ մը: Արտակարգ համբերութեամբ՝ կարդացած է ձեռագիր կամ տպուած ամէն վկայութիւն, կատարեալ միամտութեամբ՝ հաւաքած է ամէն ծանօթութիւն կամ մանրամանութիւն, երբեմն քուրջ ու քրքիջ, բայց միշտ հաւատալով թէ քննական ոգին երբեք յառաջացած չէ իր միտքը: Բացառիկ յիշողութեան մը հետ, իբրեւ մտային հարստութիւն՝ կը ցուցադրէ տրամաբանութեան խարխլած գործիք մը,— հաւաքաբանութեան* (սիլլոժիսմ) *ծանօթ կաշաղակը, զոր հիները կը գործածէին քանի մը եզրով հաստատելու համար Աստուծոյ գոյութիւնը, ինչպէս ուրիշ մը՝ Նափոլէոնի գոյութեան ... սատար: Իր բոլոր թերութիւններուն հետ, սակայն,— արդար ըլլանք,— Օրմանեան ցոյց կու տայ Հայու տաք ու բաբախուն սիրտ մը:*

Այժմ հրապարակի վրայ՝ իր Ծիսական Բառարանը,— *գրուած՝ առանց յղկումի, ափյափոյ, փութկոտաբար, ոտքի վրայ, պանիր–հաց ուտելու ձեւով մը :*

Քննենք աւելի մօտէն, աւելի խորէն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Հիացող մը Օգոստինոսի, Կիւրեղ Աղեքսանդրացիի եւ Որոգինէսի վրայ, հակասութիւնները, պաշտպանելու համար Հայոց եկեղեցիին վարդապետական դիրքը:

ՏԱՂԵՐԳ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԵՐՇՆՉՈՒՄՈՎ
(Գործ Մարսէլ Տըլաննուայի)

Անցեալ տարի, «Միջակին երաժշտու – թեան» նուիրուած իր մէկ փորձին ըն – թացքին, Լիտիա Կարին ուշադրութեան յանձնեց պրակ մը զոր հրատարակած էր «Բաւէլ տէւ Սիւտ»ը, — «Նարեկ եւ հայկական հին բանաստեղծութիւնը», եւ որուն հեղինակը Լիւք Անտրէ Մարսէլ, նոյն միջոցին, կ՚աշխատակցէր մեզի՝ հին երգերու երաժշտական վերամշակման մէջ:

Անմիջապէս տարուեցայ, ոչ միայն, հայ միսթիք բանաստեղծին գեղօններուն բացառիկ գեղեցկութենէն — եւ զգալով որ թարգմանութիւնը կը պահէր անոնց աւիշը, — այլ եւ անոնց բանաստեղծա – կան գոյնին տարօրինակ «արդիականու – թենէն», որ ինը դարու վրայէն կը հաս – նէր արեւմուտք:

Մեզի, Արեւմուտքցիներուս համար, Ժ.Արդ դարը, ահռաբեկումի, եւ Յայտ – նութեան վիշերուան դարն է: Ընդհակա – ռակն ԺԱ. դարու Հայուն համար եւ ա – նոր հոգեկան հօր՝ Նարեկին համար, Ոսկեդարն է, երկու աղէտներու միջեւ, Աշոտ Ողորմածի օրով «Անի, սրբազան մայրաքաղաքը, կը զրէ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, կը բոցավառի հազարումէկ ե – կեղեցիներով եւ պալատներով… բա – նաստեղծները կրկին խօսք կ՚առնեն, մա – տենագիրները կրկին կը սկսին խորապէս պրպտել յունական եւ ասորական գրակա – նութիւնները»:

Ասոր համար ալ, վարդապետ խորհր – դապաշտութեանց, բանաստեղծ, վանական Նարեկացիին պատմութիւնը պիտի մնայ միշտ ներքին, իր իսկ բառերով՝ «ի խո – րոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ»:

Անշուշտ, հայկական փոլքլորը ինծի նը – ման փրանսացի, նոյնիսկ իլ տը Ֆրանս – ցի երաժիշտի մը գործը չէ, որքան ալ շփում ունեցած ըլլամ անոր հետ, «Նա – զան»(*) անունով երգիս մէջ: Նարեկա – ցիի գեղօնները, առանց միջին ճամբայի, այսօրուան ստեղծագործութիւն մըն են, այսօրուան երաժշտական լեզուով: Որով – հետեւ կը կարծեմ թէ այս նախնական գրութիւններուն նշանակութիւնը գլած անցած է «արեւելականութեան»է անդին, նոյնիսկ իրենց ժամանակէն անդին: Ու – րեմն ընտրեցի չորս կտորներ, զոր սեղ – մեցի գործիական երաժշտութեան ամէ – նէն խիտ տարազին մէջ, որ գոյութիւն ունի. — մէկ ձայն՝ լարային քառեակով:

Եւ որովհետեւ կարելի չէ անվնաս դըպ – չիլ այս սրբազան տաղերուն, կրնայ պա – տահիլ որ զրածս, մտածումս, նոր ուղ – ղութիւն մը առած ըլլան, կեանքի այն շրջանին՝ երբ արուեստագէտն կը պա – հանջուի նորոգել մորթը:

Այս վիճակին մէջ, նոր տաղս տակաւին անտիպ, ձօնեցի մեկնող երգչուհիին, ներշնչողին որուն մօրը նախնիկներուն ծննդավայրը Նարեկացիին ծննդավայրն է. — Վանայ լճի ափերը:

Ջայնասփիւռ ուղեց այս գործին նուի – րել էմիսիոն մը (*): «Սենեակի երաժշ – տութեան բարեկամները» յաջորդ եղանա – կին համար առին իրենց յայտագրին մէջ: Բայց այն ընդունելութիւնը զոր, անցեալ տարի, Փուաթիէ քաղաքին ժէօնէս միւ – զիքալներուն առջեւ, գտան Լիտիա Կա – րինի երգահանդէսները նուիրուած այս գործիս, աւելի տուին որ Նարեկացիի գեղօններուն ունկնդրութեան նախապատ – ւութիւնը տամ Փուաթիէի նման հրաշալի անցեալ մը ունեցող համալսարանական կեդրոնին: Այսպէս Հոկտեմբեր 23ին, ես ինքս ներկայացուցի եւ բացատրեցի գոր – ծը, նոյն օրուան մէջ երկու ուսանողական սրահներու մէջ: Յայտագիրը նուիրուած էր Օննեկէրի եւ իմ գործերուս: Շնորհիւ Լիտիա Կարինի յուզիչ եւ անբիծ երգեցո – ղութեան եւ Լովէնկլեթի քառեակին, ո – րուն լարերուն մէջ թաթախուած էր իր հարուստ ձայնը, ուրախութիւնն ունեցայ զգալու թէ ժամանակներու խորքէն եկած պատգամ մը կ՚ընդունուէր յստակօրէն արդի երաժշտութեան մը թեւերուն վրայ թռչելով:

MARCEL DELANNOY

(1) « Suite à chanter », Marcel Delannoy, Ed. Max Eschig, 48 Rue de Rome.

(*) Կիրակի 3 Նոյ. ժամը 20ին:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՈՐՄԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ԵՐՐՈՐԴ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

(Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

ՄԻԼԱՆ. — Իտալիոյ Մշակութային հաս – տատութիւնները իրարու ձեռքէ կը խլեն Սարգիս Խաչատուրեանի հնդկական որ – մանկարներու վերարտադրութիւնները, գեղարուեստական հանրութեան ներկա – յացնելով զանոնք, գնահատանքով մը, որ պատիւ կը բերէ Հայերուս:

Հռոմէն ու Վենետիկէն վերջ, ահա նա – եւ Միլանի շքեղ դահլիճներէն մէկը կը բանայ իր դռները՝ ցուցադրելու այս շնաշխարհիկ կտորները, թիւով չորս յիսուն:

Ցուցահանդէսը կազմակերպուած է Մի – ջին ու Հեռաւոր Արեւելքի ուսումնասի – րութեան նուիրուած նոյն հաստատու – թեան Լոմպարտական մասնաճիւղին կող – մէ, որուն արդիւնաւոր նախագահն է Փրոֆ. Սքալիզի:

«Վիա Մերավիլյիի» վրայ, Ֆամիլիա Մենեկինոյի շքեղ պալատին սրահը զարդարուած են Սարգիս Խաչատուրեանի այս յիսուն նկարներով: Ցուցահանդէսը կը բացուի 22 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 5: Ներկայ են բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, պետական ներկա – յացուցիչներ, գեղարուեստասիրական ըն – կերութիւններու նախագահներ, մինչեւ իսկ չին եւ ճափոն արուեստի մասնա – գէտներ: Յատկապէս այս վերջինները կը գրաւեն մեր ուշադրութիւնը. կը մօտե – նանք անոնց. հիանալի իտալերէն կը խօ – սին. եւ մեծ հիացումով կը խօսին Խա – չատուրեանի այս նկարներուն մասին: Ու մինչ իրենք ալ իրենց կարգին հար – ցումներ կ՚ուղղեն եւ բացատրութիւններ կը խնդրեն Տիկին Խաչատուրեանէն — որ ներկայ է եւ ամէն գոհունակութիւն յանձն առած՝ աւելի եւս արժէքաւորելու իր պատուական ամուսնին գործերը: Կար – ծէք անոր ոգին է որ կը թրթռայ ու կը շրջի հոս ու հոն, անձամբ տալու բա – ցատրութիւններ, մասնաւորապէս այն գոհողութիւններուն մասին, որոնց շնոր – հիւ միայն ի լոյս եկած են այս գլուխ գործոցները. մինչ անոնց իրականները կը գտնուին հազարաւոր մղոններ հեռու, ծուարած, մութ ու խոնաւ հազարամեայ քարայրներուն մէջ Աճանտայի, Բագի, Պոլոննարուվայի կամ Բադամիի:

Հրաշք մըն է ինքնին թէ ինչպէս կարո – ղացեր է Սարգիս Խաչատուրեան վերար – տադրել զանոնք: Մանրամասն տեղեկա – տուութիւնները տես՝ Յառաջ, 11 Օգոս – տոս, էջ 3:

«Հրաշալի յաջութիւն մըն է այս, կը յարէր Ջինացի փրօֆէսէօրներէն մէկը, Պուտտայական արուեստին անմահու – թիւնը յաւերժացնող»:

Հայ գաղութէն բազմաթիւ ներկայա – ցուցիչներ փութացեր էին ցուցահանդէ – սը. եւ այս կրկին ուրախութիւն էր Տի – կին Խաչատուրեանի, որ նկարէ նկար կ՚առաջնորդէր հիւրերը: Վենետիկէն մասնաւոր հրաւէրով ներկայ էր «Բազ – մավէպ»ի խմբագիրը:

Իտալական հեռատեսիլը նոյն գիշեր – ուան իր յայտագրին մէջ նիրմուծեր էր օրուան նորութեան մասին կարճ մը բա – ցատրութիւններ, ցուցադրելով լաւագոյն կտորները հայ արուեստագէտին:

Խորենացիին յիշատակած փոքր ածուին մէկ շնաշխարհիկ ծաղիկն է արդարեւ մեր Սարգիսը, որուն սքանչելի բոյրն ու երփներանգ խորհուրդն եկած էին վայե – լել, բազմաթիւ օտարազգի արուեստա – գէտներ:

Ու մենք Հայերս, ի հարկէ, արդար հպարտութեամբ կը նայինք այն բոլորին, որոնք միջազգային փառքերով կը պան – ծացնեն մեր անունը:

Հ. Ն.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՋԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԵՐԲ ԿԸ ՏԽՐԵՍ

Երբ կը տխրես, ինձ մօտ արի,
Գանձըս ծով է այս տարի.
Ես քեզ կուտամ ոսկի յոյսեր
Եւ թաւուտներ անտառի,

Ես քեզ կուտամ մարգեր կանաչ,
Աղբիւրների լոյս կարկաչ,
Մանուկների ժպիտն անմեռ.
Կարմիր վարդեր ու կակաչ:

Երբ կը տխրես, ինձ մօտ արի,
Հուրըս ոչ ոք չի մարի,
Ես քեզ կուտամ հոգու կրակ
Եւ դրօշակ պայքարի:

ՍԱՐՄԷՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԽՄԲ. — «Լէթր Սովիէթիք» (Փարիզ), բացառիկ թիւ մը հրատարակած է հոկ – տեմբերեան յեղափոխութեան առիթով, կը քաղենք Արամ Խաչատուրեանին յատ – կացուած տողերը:

Խորհրդային երաժշտութեան մէկ էջը բանալով, որուն գլուխը կը գտնուի Արամ Խաչատուրեանի անունը, կը փոխադրը – ուինք ձայներու աշխարհ մը, որ բոլորո – վին տարբեր է Փրոքոֆիեւի եւ Շոսթա – քովիչի ստեղծագործութիւններէն: Ա – հաւասիկ խորհրդային երաժշտութեան ուրիշ մէկ ձգտումը, նոր ուղի մը, որուն կը հետեւին բազմաթիւ երաժշտագէտ – ներ, յատկապէս՝ Կովկասեան երկիրներու մէջ:

Արամ Խաչատուրեան, հայ, օգտագոր – ծեց կովկասեան ժողովուրդներու երաժշ – տութիւնը մեղեդիներու, կշռոյթի եւ ե – րանգի ամբողջ հարստութիւնները, որ շա՛տ լաւ կը ճանչնայ իր մանկութենէն ի վեր: Միաժամանակ ան ազդուած է ռուսական երաժշտութենէն: Սակայն, նոր դարաշրջանի երգահան մը ըլլալով, եւ ունենալով արեւելեան ծագում՝ իր ե – րաժշտութեան մէջ դրաւ բոլորովին անձ – նական դրոշմ, արտակարգ եւ յանդուգն:

Խաչատուրեանի արուեստը լաւատես է, հակադրութիւններով լեցուն, նոյնքա՛ն հարուստ մեղեդիներով՝ որքան կշռոյ – թով, ճոխ երանգներով եւ կը յիշեցնէ իր հայրենակիցներուն, Հայերու ձեռքով բանուած գորգերը: Բաւական է յիշա – տակել «Գայեանէ» պարախաղին շլացու – ցիչ երաժշտութիւնը, որ համաշխարհա – յին արժէք ունի: Նմանապէս՝ դաշնակի եւ ջութակի քոնչերթոները, ուր կը տի – րապետէ ժողովրդական երգերու եւ պա – րերու ճարտարութիւնը. ինչպէս՝ իր երկրորդ Համանուագը, խիտ ու յու – զիչ:

Շոսթաքովիչ եւ Խաչատուրեան կը պատկանին երաժշտագէտներու այն սե – րունդին՝ որ իր գործունէութեան սկսաւ 1920էն ետք: Անոնցմէ շատեր շրջանա – ւարտ են Նիքոլայ Միասքովսկիի դպրո – ցէն, որուն աշակերտն էր Խաչատուր – եան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԵ.

ՈՐՍՈՐԴԻ ՏՆԱԿԸ

— Ֆարհատ ջան, դո՞ւն ես, քո հոգուն մատաղ, բացականչեց նա ինձ գրկելով, եւ ուրախութեան արտասուքը ցօղուեցաւ այնխառն մօրուքի վրայ. — Տղաս, Աս – տուծոյ աչքը վրադ լինի, որքան մեծացել ես դու… ինչ չնորհալի տղայ ես դար – ձել…: — Կարօ, ո՞րտեղից գտար դը – րան: Ես չէի ճանաչելու եթէ Մարօն չա – սէր:

Կարօն կարճ կերպով պատմեց, թէ որ – տեղ եւ ինչ դրութեան մէջ գտաւ ինձ: Որսորդը սկսեց ծիծաղել:

— Ես այդ սպասում էի, որ դու կը փախչես այն անպիտանի մօտից, ասաց նա, — բայց ափսոս, որ երկար մնացիր այն «դժոխքի» մէջ:

Դժոխք կոչում էր որսորդը տէր Թօ – դիկի դպրոցին: Այդ խօսքը կրկին յիշե – ցրեց ինձ վաղեմի տանջանքները, որ ա – ժամանակ մոռացութեան էի տուել:

Գեղեցիկ Մարօն հեռուից նայում էր հօր գգուանքին, կարծես, նա էլ ուզում էր մօտենալ ինձ, կարծես, նրա փակուած շրթունքի մէջ պահուած էին ինձ համար մի քանի քաղցրիկ խօսքեր. — «Ես էլ ուրախ եմ, Ֆարհատ, շատ ուրախ, քեզ տեսնելու համար…»: Բայց ոչ, հայ աղ – ջրկայ ամօթխածութիւնը երկաթի փա – կանք էր դրել նրա լեզուին, ես այս խօս – քերը կարդում էի նրա, ուրախութիւնից պայծառացած երեսի վրայ:

Որսորդը սկսեց այնուհետեւ հարցնել մօրս մասին, քոյրերիս մասին, թէ որպէս ապրում են նրանք, ինչ վիճակի մէջ են գտնւում, ով է հոգ տանում նրանց ան – բախտութեանը: Բաջալերեց ինձ, թէ ես կարող էի օգնել նրանց, մխիթարել մօրս եւ մտածել քոյրերիս բախտաւորութեան մասին: Նա աւելացրեց, թէ շատ ուրախ է, տեսնելով, որ ես ընկել եմ Կարօյի հասարակութեան մէջ, եւ թէ այդ ընկե – րութիւնը կարող էր օգտաւէտ փախճանի հասցնել ինձ: Յետոյ նա դարձաւ դէպի Մարօն.

— Դու ինչո՞ւ մօտ չես գալիս, չես հարցնում Մարիամի, Մագթաղի մասին. չէ՞ որ նրանք քո հին քոյրիկներն էին. ամէն օր մէկ մէկու ծամեր էիք փետ – տում, մէկ մէկու երես էիք ծուատում, էլի բարեկամ էիք: Այդպէս չէ՞, իմ կա – տուիկ, մոռացել ե՞ս, հա:

Ես յիշեցի այն գիշերը, այն ձմեռնա – յին սարսափելի գիշերը, երբ մրրիկը դըր – սում կատաղաբար մռնչում էր եւ ձիւնը առատօրէն մաղւում էր երկնքից: Մենք նստած էինք գերեզմանի պէս ցուրտ խըր – ճիթի մէջ: Մայրս կարում էր, ես վառա – րանի մօտ քըքրում էի հանգած կրակը: Մարիամը եւ Մագթաղը քնած էին: Աչ – տանակի վրայ իւղի սպառուած ճրագը պլպլում էր, որպէս մի շնչաւոր, որ հո – գեվարքի մէջ է գտնւում: Յանկարծ դուռի նման ներս վազեց Մարօն, ճարպիկ, աշ – խուժով լի մի երեխայ, որի անմեղ չա – րութիւններն անգամ սիրելի էին մեզ: Ես յիշեցի, թէ որպէս քարշ ընկած մօրս պարանոցէն, լմար – լմար շատախօ – սում էր նա եւ տաք – տաք համբուրում էր մօրս երեսը: Նա ուրախանում էր, որ ձիւն է գալիս, եւ մի առանձին երեխա – յական ոգեւորութեամբ ասում էր, վաղ – տառաւօտեան կը վազվզէ նրա մէջ: Ես յի – շեցի, թէ որպէս նա յարձակուեցաւ քը – նած Մարիամի վրայ, իր փոքրիկ ճանկե – րով բռնեց նրա կոկորդից, եւ կրկին կայծակի արագութեամբ դուրս փախաւ մեր խրճիթից:

Կրկին տեսնում էի այն կեանքով լի, վայրենի երեխային, այժմ հասուն, վա – յելուչ կազմուածքով, կանգնած էր իմ առջեւ որպէս մի լեռնային հրեշտակ: Նոյն հրեղէն աչքերը եւ այժմ վառւում էին լի գեղեցիկ վրդովմունքով, նոյն սե – ւուկ երեսը իր գիւական ժպիտով եւ այ – ժըմ կախարդիչ էր:

Ձնայելով հօր խօսքերին, Մարօն չմօ – տեցաւ ինձ. միայն ծիծաղեց եւ սենեա – կից դուրս գնաց, հիւրերի համար մի նոր բան բերելու: Ամօթխածութիւնը աւելի իմ կողմի՞ց էր, թէ նրա կողմի՞ց, — չեմ յիշում, միայն երկուսիս լեզուն էլ պա – պանձուած էր: Ես չգիտէի, ինչ խօսել նը – րա հետ, դրա համար շատ ուրախացայ, երբ Մարօն իր հեռանալով դուրս բերեց ինձ իմ նեղ դրութիւնից: Ես այն ժամա – նակ միայն զգացի իմ անշնորհքութիւնը, թէ ո՞ր աստիճան անկիրթ էի, թէ որքան կոշտ և կոպիտ պատրաստել էր ինձ դըպ – րոցը:

Տղերքն հաւաքուեցան ընթրիքի սե – ղանի շուրջը: Ամօն նոյնպէս նստեց մեզ մօտ: Մարօն սպասաւորութիւն էր ա – նում, անդադար ուտելիքներ եւ ըմպե – լիքներ ներս բերելով եւ դուրս տանելով: Երեւում էր, տանուտէրը առաջուց գիտէր իր հիւրերի գալուստը եւ կանխապէս պատրաստութիւններ էր տեսել նրանց համար: Գիւղական ամէն տեսակ բարիք – ներից, ինչ որ կարող է մատակարարել երկրագործի եւ խաշնարածի տնտեսու – թիւնը, գտանւում էր սեղանի վրայ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Սակայն կապ չունի ամերիկեան նաւատորմին ծրագրին հետ, որ կը նախատեսէ Դեկտեմբերին փորձ մը կատարել եւ Մարտին արձակել կատարեալ արբանեակ մը՝ գիտական գործիքներով լեցուն :

Ամերիկեան արուեստական առաջին արբանեակը պիտի արձակուի «Արամազդ» հրթիռին միջոցաւ: Միացեալ Նահանգներ ներկայիս ունին միջերկրային 36 տեսակ հրթիռներ. «Արամազդ»ի տարողութիւնն է՝ 5.600 քիլոմեթր (Թորհըր-գայինը՝ 1500 քլմ.) :

Գիտական արշաւ մը սկսած է ներկայիս Ամերիկայի մէջ: Արտաքին նախարար Տըլըս պիտի ունենայ գիտուն խորհրդատու մը. այս ծրագիրը նախատեսուած է նաեւ զանազան երկիրներու ամերիկեան դեսպաններուն համար :

Ֆրանսական շրջանակները խանդավառութեամբ ընդունեցան Նախագահ Այզընհաուըրի տեսակէտը՝ գործակցութիւն դաշնակիցներուն հետ, գիտական փորձառութիւններու մարզին մէջ: Կը կարծուի թէ այս հարցը Ատլանտեան Ուխտի ժողովին օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ :

Նոյն խանդավառութիւնը կը տիրէ նաեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, նկատելով որ այս գործակցութիւնը առիթ մը պիտի ըլլայ, որպէսզի Արեւմուտքը աւելի զօրանայ գիտութեան մէջ :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը Այզընհաուըրի ճառին մասին խօսելով ըսաւ թէ ան գիտէ որ. Խ. Միութեան ունեցած զէնքերն ու հրթիռները լուրջ վնասներ կրնան հասցնել Ամերիկայի ...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒ Փարիզի մէջ կատարած ահաբեկչութեանց վերջ մը տալու համար, Ներքին նախարար Պուրժէս – Մոնուրի ապահովութեան ուժերը հաւաքելով կացութիւնը քննեց եւ յատուկ որոշումներ տուաւ՝ ահաբեկիչներու գործունէութիւնը արգիլելու համար :

ՄՈՍԿՈՒԱ վերջերս ո՛չ մէկ խօսք կ'ընէ Սպուտնիկի շնիկին մասին, մինչ գերման գիտուն մը յայտարարեց, թէ երկու օրէ ի վեր շնիկին սրտին բաբախումները չեն լսուիր :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, մօտ ատենէն Կայեար–Մաքմիլըն հանդիպում մը պիտի ըլլայ, հաւանաբար՝ անգլիական մայրաքաղաքին մէջ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպանատան մէջ տեղի ունեցած հացկերոյթի մը ընթացքին ցուցարարները բողոքի բացագանչութիւններ արձակեցին. կը կրէին պաստառներ, որոնց վրայ կարելի էր կարդալ. — «Համայնավարութեան քառասնամեակը կը տօնէք՝ քառասուն միլիոն զոհերու վրայ», «ձեր փոքրան արիւնով ներկուած է» եւն.: Բողոքի նոյնիմաստ ցոյց մը եղաւ Նիւ Եորքի ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակութեան կեդրոնին առջեւ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ զանազան երկիրներու համայնավար ղեկավարներու համաժողով մը պիտի ըլլայ :

ՓԱՐԻԶԻ Օփերայի նախկին տնօրէնը, Գեղարուեստից Ակադեմիայի անդամ Ժագ Ռուշէ մեռաւ Փարիզի մէջ: Ծնած էր 1862ին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նախարար Լաքոստ վերաքննեց Հիմնական Օրէնքը. յառաջիկայ շաբթու մէջ պիտի մեկնի Ալժերիա :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ աշխատաւորներու միթինկ մը եղած է, ուր խօսք առնող օտար համայնավարներուն առաջինը եղած է Մորիս Թորէզ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սեւրանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ :

Կիրակի 24 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 23, «ՄԱՍԻՍ»ի շքեղ սրահին մէջ, 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեվրան:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, անակնկալներ, ՍԹԷՍԷԼԻ նուագախումբին մասնակցութեամբ :

Օթօսիւ՝ 147 Էկլիզ տը Փանթէն, Կար տիւ Նոր, ժամը 14 եւ 15:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ

ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Սիմոն Համալեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Աստուր Համալեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Սուրէն Միքալեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Զուրիկեան (Մարսէյլ), շնորհակալութիւն կը յայտնեն իրենց բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն եւ դրացիներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ, հեռագիրներով, նամակներով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով իրենց վերջին յարգանքը բերին, իրենց սիրելի մօր եւ զոքանչ մօր Այրի Տիկին ՆԱՐԴՈՒՀԻ ՀԱՄԱԼԵԱՆի (ծնեալ Մերաշեան: Արաբկիրցի) տխուր մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 23ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վարձու տուն մը կամ յարկաբաժին մը ընտանիքի մը համար :

Տեղեկացնել Յառաջի վարչութեան :

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ Շըմիզիէի համար: Կը յանձնենք Փարիզի շրջակայքը (մինչեւ 50 քիլոմեթր) : Դիմել՝

TAVITIAN, 40, Rue de Flore. Alfortville
ENT. 35-17

Կամ Փարիզի հասցէին՝
19, Bd. Saint-Denis

×

Երիտասարդ տղայ մը 16–18 տարեկան քուրսի համար: Դիմել՝

KAZAZIAN FRÈRES
1, Rue des Jeuneurs, Paris 2e

×

Սթենօ – տաքթիլօ օրիորդ մը 18 – 19 տարեկան, աշխատասէր, լաւ վճարում : Դիմել՝

ALICE LÉVON
5, Rue d'Artois, Paris - 8e

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Նոր Սերունդը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը, Կիրակի, (17 Նոյեմբեր) կէսօրէ վերջ ժամը 3էն:

Կը հրաւիրուին Վալանսի, Սէնթ Էթիէնի, Սէն Շամոնի, Լիոնի, Տէսինի Նոր Սերնդականները եւ համակիրները :

Հաճելի մթնոլորտ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը, այս Հինգշաբթի, ժամը 9ին, 17, բիւ Պլէօ:

ՓԱՐԻԶ.— Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ :

Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ. — Պարահանդէսի հարցը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MERCREDI 13 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8041 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3842

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ինչպէս գրած էինք Ֆելիքս Կայեառի դահլիճը առաջին առթիւ ելմտական եւ տնտեսական ծանր կացութեան մը առջեւ գտնուեցաւ : Վարչապետը երկու հարիւր միլիառի պիւտճէ մը ապահովելու համար որոշած է 104 միլիառի նոր տուրքեր դնել եւ հարիւր միլիառի խնայողութիւն ընել :

104 *միլիառի տուրքերը պիտի բաշխուին հետեւեալ ձեւով .—*

Հարիւրէն քանի ժամանակաւոր տուրք մը այն յաւելեալ հասոյթներուն վրայ որ բարոյական կամ ֆիզիքական անձերը պիտի ընեն 1957*ի շրջանին , բաղդատմամբ* 1956*ի* (Թաքս փրոփոր – սիոնել) : *Ասկէ կը սպասուի* 9 *միլիառ :*

Հարիւրէն երկուքի տուրք մը ընկերութիւններու պահեստներուն վրայ , բացի այն հաստատութիւններէն որոնք աւելցուցած են իրենց արտադրումները : Ասկէ կը սպասուի 27 *միլիառ :*

12էն 18 *առ հարիւր բարձրացում տուրքերուն* (թաքս սիւր լա վալէօր աժութէ) *այն ապրանքներուն վրայ որոնք սովորական սպառումին մաս չեն կազմեր :*

12էն 18 *առ հարիւր տուրք* փրեսթասիոն տը սերվիսի : *Միշտ բացառիկ պայմաններ տալով այն ճիւղերուն որոնց արտադրումները բարգաւաճման մէջ են :*

Այս երկուքէն կը սպասուի 36 *միլիառ :*

Տասը առ հարիւր յաւելում գրօշմաթուղթի իրաւունքներուն վրայ : Այսպէս կառքերու քարթ կրիզը 1320 *ֆրանք պիտի արժէ : Կառք վարելու իրաւունքը* 1540 *ֆր. անձագիրը* 3135 *ֆրանք, որսի իրաւունքը* 860 *ֆրանք (պետութեան բաժինը) այսինքն ութսուն ֆրանքի յաւելում : (Հասոյթ չորս միլիառ) :*

Ընդհանուր ծախքերուն (փրէ ժենէրօ) *մէջ կարելի պիտի չըլլայ գետեղել ընդունելութեանց եւ ճաշերու ծախքերը առեւտրական կամ ճարտարարուեստական հաստատութիւնները պատրաստուած ժամանակ : Ասկէ կը սպասուի երեք միլիառ :*

Ընկերութիւններու պահեստներուն վրայ տուրք, քուէարկուած անցեալ Յունիսին : Հասոյթ 25 *միլիառ :*

Ներկայիս ոչ մէկ նոր տուրք կառքերու, վառելանիւթի, ծխախոտի, խոզի միսի եւ գինիի վրայ :

Իբրեւ առաջին հետեւանք Դեկտեմբեր մէկէն աւելի սուղ պիտի վճարենք հետեւեալ ապրանքները . — Ռատիօ, հեռատեսիլի գործիք, նկարի գործիք, մոթօ *եւ* սքութէր, *շաքարեղէն, խմիչք* (ափերիթիֆ) *ոչ անհրաժեշտ ուտելիքներ , սինեմա , պանթոկ , սափրիչ , փոխադրութիւն :*

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ծանր դէպքեր պատահած են կիրակի օր Թամզրունի մէջ : 3 մեռեալ, հինգ վիրաւոր կը հաշուեն , մինչ 46 տնակներ կրակի տրուած են :

Խիստ միջոցներ ձեռք առած է վարչապետ՝ Մըլխտա առաջքն առնելու համար նման խռովութիւններու :

Ալժերիոյ մէջ կացութիւնը աւելի հանդարտ կ՚երեւի : Ըմբոստները գործունէութիւն ցոյց կուտան Մայր Երկրին մէջ :

Նախարար Լաքոստ ճառ մը խօսեցաւ Նոյեմբեր 11ին Ալժէի մէջ, զինադադարի տարեդարձը ոգեկոչելով : Քանի մը ցոյցեր եղան այս առթիւ նախարարին դէմ բայց անհետեւանք մնացին : Նախարարը նոյն օրը վերադարձաւ Փարիզ, խորհրդակցելու համար վարչապետին հետ Ալժերիոյ հիմնական օրէնքին մասին :

Հաւանական կը թուի նաեւ թէ Թունուզի Նախագահը՝ Պուրկիպա Ռապաթ երթայ տեսնուելու համար Մարոքի թագաւորին հետ :

Անդին Գահիրէի մէջ «Ազատագրական Ազգային Ճակատը» անընդունելի որակեց Պուրկիպայի առաջարկները, որ կ՚առաջարկէր առանց նախապայմանի բանակցիլ Ֆրանսայի հետ :

Երեքշաբթի օր Կայեառի դահլիճը կը ներկայանայ Ազգ. Ժողովին առջեւ նորոգելու համար այն բացառիկ իրաւասութիւնները զոր ունէր արդէն նախորդ դահլիճը մայր երկրին եւ Ալժերիոյ մէջ :

Ասկէ վերջն է որ Կայեառ պիտի քուէարկել տայ իր ելմտական ծրագիրները եւ նոր տուրքերը : Հաւանական կը թուի նաեւ թէ այս առթիւ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջէ :

Ասկէ վերջ ուրիշ հարց մը պիտի գայ Ազգ. Ժողովին առջեւ, Ալժերիոյ հիմնական օրէնքը :

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Փարիզի մէջ բացառիկ շուքով տօնուեցաւ 1918*ի յաղթանակին տարեդարձը : Փարիզի մէջ բանակը տողանցեց Շան զ՚Էլիզէի վրայ : Ներկայ էր Հանրապետութեան Նախագահը որ տողանցքէն վերջ շնորհաւորական ուղերձ մը ղրկեց պատերազմական նախարարին :*

Գաւառի մէջ ալ Պորտոյէն մինչեւ Լիոն տեղի ունեցած են յիշատակի ցոյցեր եւ տողանցքներ :

Այց մը տեղի ունեցած է նաեւ Լա Ռօշ Սիւ Եոն *Քլեմանսոյի գերեզմանին վրայ :*

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՎՐԱՅ

ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՀՈԳԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտոսի եւ Յորդանանի ձայնասփիւռները վերջերս սկսած են բուռն յարձակումներ գործել իրարու վրայ : Զիրար կը դատապարտեն՝ այլազան մեղադրանքներով :

Բչ. օր, Գահիրէի թերթերը վերսկսան իրենց յարձակումներուն՝ Ամմանի կառավարութեան եւ Հիւսէյն Թագաւորին դէմ, միաժամանակ յայտնելով, թէ խռովութիւններ ծագած են Յորդանանի մէջ :

Եգիպտական «Ալ Ահրամ» թերթը, յայտարարելէ ետք, թէ ցարդ իշխող խաղաղութիւնը ժամանակամիջոց մըն էր պատրաստութեան համար, կ՚աւելցնէ թէ ժողովրդական բողոքի ցոյցեր կատարուած են Յորդանանի մէջ : Միւս կողմէ, «Ալ Շաապ» թերթը կը մեղադրէ Հիւսէյն արքան, որ թոյլ տուած է աշխարհակալներուն՝ որպէս զի միջամուխ ըլլան արաբական հարցերուն : Վեհապետին ակնարկելով, թերթը կ՚ըսէ թէ ա՛ն վերջ մը տուած է Յորդանանի ազգայնական վարչակարգին եւ առիթ մը ընծայած է Ամերիկայի, որ դաւադրութիւն սարքէ Սուրիոյ դէմ : Աւելի առաջ երթալով, եգիպտական մամուլը կը գրէ . — Հիւսէյն համաձայնութիւն կնքեց Իսրայէլի հետ, Սքոփիւս լեռը ծախեց եւ Գալիլիան ձգեց Իսրայէլի :

« Ալ Կումհուրիա» կը գրէ թէ ողբերգական ճակատագիր մը կը սպասէ Հիւսէյնի : Պատիժի ժամը կը մօտենայ : Գահիրէի ձայնասփիւռը, որ երբեք չի դադրեցնէր իր յարձակումները, հաղորդեց թէ յորդանանեան կառավարութիւնը որոշած է յարիլ Պաղտատի Ուխտին եւ ընդունիլ Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը :

Ձայնակցելով Եգիպտոսի, Սուրիան ալ կատարեց բողոքի ցոյցեր : Դամասկոսի մէջ պաղեստինեան եւ սուրիական դըպրոցներու աշակերտները դասադուլ հռչակեցին եւ կազմակերպեցին զանազան ցոյցեր, բողոքելու համար Պաղեստինի հարցին մէջ Յորդանանի կազմակերպած դաւադրութեան դէմ :

Համալսարանի ուսանողներն ալ միացած են ցուցարարներուն, տողանցելով մայրաքաղաքին գլխաւոր պողոտաներէն եւ հակայորդանանեան բացագանչութիւններ արձակելով : Ցուցարարները Խորհրդարանին առջեւ հասած են՝ աղաղակելով .— Հիւսէյն, աշխարհակալներու սպասաւորը : Խորհրդարանի Նախագահ Հորանի դիմաւորած է զիրենք, յայտարարելով .— Պաղեստինեան հարցը կենաց ու մահու խնդիր մըն է բոլոր Արաբներուն համար : Հորանի աւելցուցած է, թէ արաբական քաղաքականութիւնը պիտի կարենայ յաղթանակել ու վերստանալ Պաղեստինը եւ այն ձեռքը որ խաղաղութիւն պիտի կնքէ Իսրայէլի հետ՝ պիտի պատժուի :

Բաց աստի, սուրիական Խորհրդարանը կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալու գիշերը ժողով մը գումարեց՝ յատկապէս քննելու համար սահմանագլուխին վրայ համախմբուած թրքական զօրաբաժիններուն պարագան : Ժողովը շարունակուած է Բչ. օր կէսօրէ վերջ՝ նոյն հարցին շուրջ : Զինուորական բանբեր մը յայտարարեց, թէ թուրք զինուորներու զգալի շարժում մը կայ՝ դէպի սահմանագլուխ եւ սուրիական ուժերը հարկ եղած նախապատրաստութիւնները տեսած են, հաւանական յարձակումի մը առաջքն առնելու համար :

Դամասկոսի ձայնասփիւռը հաղորդեց , թէ նոր միջադէպեր պատահած են թրքական սահմանին վրայ ու երեք օդանաւեր թռիչք կատարած՝ Լաթաքիոյ վրայէն :

Միւս կողմէ, Եգիպտոսի թրքական եւ սուրիական դեսպանները երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան Գահիրէի մէջ : Առաջին անգամն է, որ թուրքեւսուրիական տագնապէն ի վեր երկու դեսպանները հանդիպում ունեցան իրարու հետ :

× *Վերջին երկու օրերու ընթացքին, Լիբանանի մէջ ձերբակալուած են հինգ հարիւր Սուրիացի, Յորդանանցի եւ Պաղեստինցի չարագործներ . քննութիւն մը բանալով Ներքին ապահովութեան խորհուրդը հաստատած է անոնց հակալիբանանեան գործունէութիւնը եւ անմիջապէս արտաքսած երկրէն :*

Երէկ առաւօտուն Լիբանան մանող օտարականներուն վրայ խիստ հսկողութիւն մը սկսաւ կատարուիլ : Ինչպէս ծանօթ է, ցարդ ամէն օտարական ազատօրէն կրնար մուտք գործել Լիբանան : Այսուհետեւ, մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի առնուին գրօսաշրջիկներու մասին :

× *Եգիպտոսի պատերազմական նախարար Ամեր, որ Մոսկուա գացած էր, ընդունուած է Միկոյեանի կողմէ, որուն հետ երկար խօսակցութիւն մը ունեցած է երկու երկիրներու յարաբերութեան շուրջ :*

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրէ Օրն

« ՅԱՐԳՈՒԱԾ ԱՆԴԱՄԸ »

Օգոստոս 9ին, 62 տարեկան այրի մը , գերեզմանատուն գացած էր՝ կարգի դնելու եւ ջրելու համար իր ամուսնոյն հողաթումբը եզերող ածուն :

Յանկարծ , 18 տարեկան բարիծաղիկ մը, Բապըր Ուիլըն, յարձակեցաւ արգաւոր կնոջ վրայ եւ ծառի մը ճիւղը անոր գլխուն իջեցնելէ ետք, թռցուց անոր 27 տոլարը եւ կծիկը դրաւ :

Այրին ոստիկանատուն վազեց : Քանի մը օր ետք, բարակները բռնեցին բարի – ծաղիկին օձիքէն : Դժբախտ կինը վկայութիւն տուաւ ու պատմեց անցուդարձը , իսկ ապուշ պատանին նախ խոստովանեցաւ, յետոյ ուրացաւ իրեն վերագրուած մեղքը .

— Ե՞ս գործեր եմ այդ ոճիրը ... Սուտ կը խօսիք ...

[illegible] օր , տեղի ունեցաւ դատավարութիւնը : Դատաւորը ափ ի բերան մնաց, երբ երդուեալները , երկար բանակ խորհրդակցութենէ մը ետք, յայտարարեցին թէ բարի – ծաղիկը յանցաւոր չէր :

Դատաւորը հարցուց իրենց .

— Այս տիկնոջ պատմութեան չէ՞ք հաւատար ...

— Ո՛չ , պատասխանեցին երդուեալները :

— Ինչո՞ւ չէք հաւատար ... Տղուն խոստովանութեա՞ն ալ չէք հաւատար ..

— Ո՛չ , որովհետեւ այս պատմութեան մէջ մութ կէտեր կան ...

Դատաւորը փրփրեցաւ , կարմրեցաւ , կապտեցաւ եւ պոռաց .

— Երեսուն տարիէ ի վեր դատաւոր եմ, բայց ասկէ աւելի խայտառակ վճիռ լսած չէի ...

×

Կարծեմ, պարոն դատաւորին յայտարարութիւնը կտորիկ մը սխալ է եւ իր բարկութիւնն ալ կտորիկ մը անտեղի :

Երբ մէկը դատաւոր է երեսուն տարիէ ի վեր, կը նշանակէ որ տարիքը եօթանասունի սահմաններէն շատ ալ հեռու չէ :

Լա՛ւ : Եօթանասուն տարեկան մէկը — ամէն մեղքիս վրայ ալ դատաւոր — չի կրնար չլսած ըլլալ տասն անգամ, հազար անգամ աւելի խայտառակ վճիռ մը, որ 1923ին անպարտ կ՚արձակէր «Միացեալ Ազգերու յարգուած անդամը » եւ — եթէ չեմ սխալիր — «մութ կէտեր» կը գտնէր հայ ժողովուրդին ներկայացուցած պատմութեան մէջ :

Այդ «յարգուած անդամը » — ո՛չ թէ ծառի մը ճիւղը իջեցուց մէկ կամ երկու այրիներու գլխուն, այլ կտոր կտոր բրաւ քրիստոնեայ ժողովուրդ մը :

Այս «յարգուած անդամ»ն էր որ ծառերէն կախեց Հայոց ազգին երախաները , կրակի տուաւ այդ ծառերը եւ յետոյ պարեց բոցերուն դիմացը :

Այս «յարգուած անդամ»ն էր որ Տրապիզոնի առջեւ, իր *մաւոնա*ները լեցուց Հայոց ազգին երիտասարդները ու ծովափէն քանի մը փարսախ անդին, ջուրը նետեց զանոնք :

Այս «յարգուած անդամ»ն էր որ մէկ գիշերուան մէջ, մաքրեց հաշիւը՝ Հայոց ազգին մտաւորական ընտրանիին :

Այս «յարգուած անդամ»ն էր որ...

×

— Երեսուն տարիէ ի վեր դատաւոր եմ, բայց ասկէ աւելի խայտառակ վճիռ լսած չէի ...

Իսկ մենք, յարգելի պարոն դատաւոր , երեսուն դար տեսած ժողովուրդ ենք , բայց 1923ի բարոյական ոճիրէն աւելի խայտառակ ոճիր տեսած չէինք :

Ոճիր մը, որ երեսուն տարիէ ի վեր կը շարունակուի : Ոճիր մը, որ պաշտօնապէս յայտարարել կուտայ՝ մեծ ժողովուրդի մը .

— Թուրքիան Միացեալ Ազգերու յարգուած անդամն է ...

Իսկ մեր բերանն ալ կը դնէ անխուսափելի պատասխանը .

— Միջազգային կազմակերպութիւնը ինքզինքը կը վարկաբեկէ, աթոռ տալ ոճրագործներու ամէնէն մեծին, ամէնէն զզուելիին :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան քառասնամեակի առթիւ Մոսկուայի պաշտօնաթերթերը հրատարակեցին բազմաթիւ թիւեր, նուիրուած դաշնակցային հանրապետութիւններին :

«Պրաւտա»յի Սեպտեմբեր 18ի համարում ընդարձակ տեղ էր յատկացուած «Հայկական Ռեսպուբլիկա»յին՝ լուրերով, յօդուածներով եւ լուսանկարներով. վերջիններից՝ Երեւանի Լենինեան հրապարակը, Յակոբ Կոջոյեանի «Բերքի Տօն» նկարը, Աւետիք Իսահակեանը, շուրջն ունենալով Գիտութեանց կաճառի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեանը, երաժիշտ Յարութիւնեանը, դերասանապետ Վաղարշեանը, նկարիչներ Սարեանն ու Զարդարեանը եւ երգչուհի Սաղանդարեանը. ապա բիւրականի աստղադիտարանը, Ղափանի հանքափորները, խաղողաքաղը կոլխոզում եւ այլն :

Յօդուածներ ունեն Վ. Համբարձումեան, Գարեգին Սեւունց, Նորա Ադամեան, Ա. Սարգսեան, ճարտարապետներ Աբգարեան եւ Ագաբաբեան, Ֆրանսիայից հայրենադարձ եւ այժմ Գիտութեանց կաճառի անդամ բժիշկ Մկրտիչ Տէր Կարապետեան եւ Հայաստանի Կոմկուսի առաջին քարտուղար Ս. Թովմասեան :

Կանգ ենք առնում սրա վրայ, որովհետեւ Ս. Թովմասեան Խ. Հայաստանի ամենապատասխանատու պաշտօնեան է :

Կարդացինք ուրիշ խորհ. դաշնակցային հանրապետութիւններին նուիրուած համարները. ոչ մէկում չտեսանք այնպիսի ատրագոյն, կատաղի, անհեթեթ ու յիմար յարձակում իրենց ազգային քաղաքական հոսանքների դէմ, որպիսին նա թոյլ է տուել իրեն :

Բայց անհանդուրժելին ու սարսափելին Ս. Թովմասեանի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հայհոյելն ու զրպարտելը չէ, այլ Զաքարիայի պապանձումը Հայոց պատմութեան աչաւոր երեւոյթի՝ Ջարդի ու տեղահանութեան եւ հայրենի հողերի ինն տասներորդի բռնագրաւումի մասին : Կոտորածները փաթթում է Հ. Յ. Դաշնակցութեան վզին: Հայութիւնը նրանից դուրս ուրիշ թշնամի չունի. բայց վախենում է ասել, թէ Դաշնակցութիւնն է բաժանել Արարատը, Անին, Վանն ու Սասունը, Մուշն ու Բարձր Հայքը Խ. Հայաստանից: Նուիրական վայրերի անուններ տալը կարող է ազգայնամոլութիւն նկատուել: Ինչպէ՞ս հասկանալ :

Ս. Թովմասեանի նախորդը, Ստալինի ու Բերիայի հրէշային վարչաձեւին տակ, նոյն «Պրաւտա»յի Խ. Հայաստանին նուիրուած համարներում — խորհրդայնացման տարեդարձի, Սասունցի Դաւթի տօնակատարութեան եւ այլ առիթներով — մի քանի քարեր նետելուց յետոյ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին, յուզիչ տողերով էր արտայայտում հայ ժողովրդի հերոսական անցեալի եւ կոտորածների մասին, հակառակ որ Արութինով էր կոչւում: Իսկ այսօր, երբ թէ Խրուշչեւեան սկսել ազատօրէն արտայայտուելու պայմաններում, առաջին քարտուղարը վատարար փախչում է մեր մշտամորմոք ցաւը լուսարանելու պարտականութիւնից եւ յարձակւում «Դաշնակների» վրայ :

Ս. Թովմասեան գրում է սեւով ճերմակի վրայ: «Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան յաղթանակի լուրը Հայաստանի բանուորներն ու գիւղացիները ընդունեցին մեծ ոգեւորութեամբ: Բայց ազգայնական կուսակցութիւնների — դաշնակների, մենշեւիկների եւ մուսաւաթիստների դաւաճանական դերի եւ արեւմտեան կայսերապաշտների միջամտութեան պատճառով՝ Խորհրդային իշխանութիւնն ուշ մտաւ Անդրկովկաս :

«Պատերազմից հիւծուած Հայաստանն ընկաւ քաղքենական ազգայնական դաշնակների արիւնոտ թաթերի մէջ. նրանք ծախեցին երկիրը նախ գերման-թրքական ջարդարարներին: Ապա անգլեւամերիկեան աշխարհակալներին : Հայաստանում տիրում էր վայրենի քմահաճոյք: Հայ ժողովրդի գլխին կախուեց ֆիզիքական բնաջնջման վտանգը :

«1920 թուի Մայիսին, մեծամասնական կազմակերպութիւնների ղեկավարութեամբ, Հայաստանի բանուորներն ու գիւղացիներն ապստամբեցին եւ ստեղծեցին խորհրդային իշխանութիւն. բայց հայ ժողովրդի թշնամի դաշնակները, կայսերապաշտների օգնութեամբ, ապստամբութիւնը խեղդեցին արեան մէջ :

Հայ աշխատաւոր ժողովրդի այդ ողբերգական օրերին բանուորներն ու գիւղացիները Կոմկուսի առաջնորդութեամբ կրկին վճռական պայքարի մէջ մտան թշնամու (այսինքն Դաշնակցութեան) հետ եւ կարմիր բանակի օգնութեամբ (պէտք է որ Ս. Թովմասեանը երեք անգամ ընդգծէր վերջին երեք բառերի տակ), 1920 թուի Նոյեմբեր 29ին միանգամ ընդմիշտ ոչնչացրին դաշնակ արկածախնդիրների արիւնոտ ղեկավարութեան եւ հաստատեցին երկրում Խորհրդային Իշխանութիւն : Լենին հեռագրով շնորհաւորեց «կայսերապաշտների ճնշումից ազատագրուած աշխատաւոր Խորհրդային Հայաստանը» :

Այսպէս են տալիս պատմութիւնը, երբ խիղճն ու ամօթը բացարձակապէս բացակայում են: Եւ թւում է թէ հաւերը ծիծաղեցնելու համար է, որ նոյն «Պրաւտա»յում Սեպտեմբեր քանին Խ. Մ. Գիտութեանց կաճառի անդամ Ֆեդոսէեւը գրում է. «Անցեալում ճնշուած ժողովուրդների մարդիկ Խորհրդ. Իշխանութեան տակ գտան մարդկային արժանապատուութիւն եւ խսկապէս ղարձան անհատներ»: Եթէ այդպէս լինէր Ս. Թովմասեանն այդքան չէր կեղծել :

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

ՍԵՒԻՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

ԽՄԲ.— Խորհրդային յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ ֆրանսական թերթերը սիւնակներ կը նուիրեն ոչ միայն Մոսկուայի կարմիր հրապարակին վրայ կատարուած տողանցքներուն եւ խօսուած ճառերուն այլ եւ բախդատական կ'ընեն այդ 40 տարուան ընթացքին Խորհրդ. Միութեան ձեռք բերած յաջողութեանց եւ իր ժողովուրդին բրած անլուր զոհողութեանց :

Այսպէս *Փարի Փրէս* էջ մը մանրամասնութեանց կարգին հետեւեալ ամփոփ եւ խտացած եզրակացութիւնը կը հրատարակէ հետեւեալ խորագրով ․—

«Փարաւոններու Եգիպտոսէն ի վեր ոչ մէկ ժողովուրդ այսքան սուղ վճարած է իր յաղթանակները : »

1917 Նոյեմբեր վեցին Քրոնշթատի նաւաստիները գրոհ տուին Սեն Փեթերսպուրկի ձմեռնային պալատին վրայ :

Քառասուն տարի վերջ Խորհրդ. Միութիւնը կը տօնէ այդ տարեդարձը ժողովրդական ցոյցերով՝ որոնց թափանցանը տեսաւ երկրորդ արբանեակին արձակումը: Այս քառասուն տարիներու ընթացքին կատարուած է ամէնէն դժուար եւ ամէնէն տարօրինակ փորձը ներկայ բոլոր ժամանակներու :

Հին Ռուսաստանը իր սահմանները տարածեց եւ ամբողջ երկիրներ առաւ իր հպատակութեան տակ: Իր բանակը Պերլին է եւ Էլպայի եզերքներուն տարածուած: Ցարերու ամէնէն փառամոլ երազները իրականացած են: Իր բնակչութեան հարիւրին 75ը անգրագէտ էր, այսօր չքեց համալսարաններէն դուրս կ'ելլեն անթիւ ճարտարագէտներ, ինչպէս որ եւ է երկրի համալսարաններէն: Իր ճարտարարուեստը աշխարհի երկրորդն է, իսկ զինուորական ուժը ահաւոր :

Ահա այն բոլոր յառաջդիմութիւնները զոր կը ներկայացնեն՝ Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակին վրայ : Բայց պիտի չըսեն անշուշտ թէ ի՞նչ գին վճարեցին այս տեսանելի յառաջդիմութիւններուն համար :

Այն կարգ ու սարքը որ պիտի արդիլէր մարդուն շահագործումը ուրիշ մարդու մը կողմէ ամենափոքր չափով մը չտուաւ անհրաժեշտ նիւթական հանգստաւէտ պայմանները աշխատաւորին, առանց որուն ամէնէն մեծ խոստումները կը մնան պարզին խօսքեր միայն :

47 միլիոն խորհրդային գիւղացիութիւնը կ'արտադրէ այնքան որքան 7 միլիոն ամերիկացի գիւղացին: Իր հացահատիկը անհրաժեշտէն հարիւրին քսան պակաս է, միսը եւ կաթը հարիւրէն երեսուն կը պակսին իր երկու հարիւր միլիոն բնակչութեան տարրական պէտքը գոհացնելու համար :

Հակառակ յաջորդական հնգամեակներու իր ճարտարարուեստութիւնը ամերիկեան պզգուտի արտադրութեան կէսն է միայն, իսկ Ամերիկան ամէն կարգի արտադրութիւններու 45րդը միայն ունի այսօր Խորհրդային Միութիւնը: Իր գործարաններէն հինգ հարիւր հազար կառք միայն դուրս կ'ելլէ, Ամերիկայի ութ միլիոնին, եւ Ֆրանսայի 800.000ին դէմ :

Եւ այս կառքերուն ամէնէն պարզը կը ներկայացնէ որակաւոր բանուորի մը ամսական վաստակին տասնըվեց անգամը :

Առակի կարգ անցած «կարապ թէ թընդանօթ» ասացուածքը որեւէ տեղ այնքան ի զօրու չէ եղած որքան այստեղ :

Եթէ ամերիկեան արտադրութեանց երկու երրորդը սպառողներուն համար է, խորհրդային կէսը զրահապատ կառքերու յատկացուած է որոնք կը տողանցեն բոլոր քաղաքներու մէջ, ինչպէս իրենց հպարտութիւնը եղող օդանաւերը, անդրերկրային հրթիռները եւ արուեստական արբանեակները որոնք խորհրդային իշխանութեան փառքը կը կազմեն:

Որքան արիւն եւ արցունք հոսած են «վաղուանին յոյսով» շատ յաճախ երգուած, եւ որ սակայն հեռու է իրականանալէ: Յեղափոխութեան միլիոնաւոր զոհերուն յաջորդեցին հարիւր հազարաւոր տեղահանուած գիւղացիներ, կեղրոնացման կայաններու զոհեր, արիւնալի մաքրագործումներ որոնք Ստալիններու հետքերուն վրայ կը քալեն :

Երբեք այսքան ողջակէզ, չէ պահանջուած մարդկութենէն, հին պատմական դարերէն ասդին: Քառասուն տարուան ընթացքին ամբողջ ժողովուրդ մը գլուխ ծռեց աշխատանքին առանց որեւէ ազատութիւն եւ հաճոյք քաղելու անկէ :

Մոսկուայի փառայեղ տօնակատարութիւնները, ճարտարարուեստի յառաջդիմութիւնը, զինուորական ուժը, դիւանագիտական յաջողութիւնները, գիտական աննախընթաց արդիւնքները, քառասուներորդ տարեդարձին առթիւ տպուած շըքանշանին մէկ կողմն են միայն :

Միւս կողմը՝ ամբողջ սերունդներուն ազատութեան, ապահովութեան, եւ ամէն մարդու անգին հարստութիւնը եղող համեստ երջանկութեան մը գինն է արձանագրուած :

Ոչ ոք եւ ոչ ոք աշխարհում, երկաթեայ վարագոյրի այս կողմ կամ այն, կարող է տարակուանքի մէջ ընկնել — հայ ազգին եւ հայրենիքին անուրժելի հարուածներ են տուել ուղղակի կամ անուղղակի, գաւաղօրէն կամ բացէ ի բաց ռուսական կառավարութիւններըՊետրոսԱ.ից սկսած մինչեւ Լենին – Ստալին: Նրանք միշտ անգիտացել են Հայաստանի գոյութիւնն իբրեւ հայ ժողովրդին պատկանող հող եւ Տաճիկ բռնակալների դէմ մղած մեր պայքարը համարել են ըմբոստացում ռուսական շահերի դէմ :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Տեղապահ Սրբազանը անկարանալ կը ձեւացնէր այն բոլոր մտածողութիւններն ու հոսանքները, որոնք համայն ազգը կը յուզէին տասը տարիներէ ի վեր, ու կը յուզեն տակաւին: Կաթողիկոսական ընտրութեան փափուկ եւ նուրբ գործը, պատասխանատու եկեղեցականի մը կողմէ կը յանձնուէր «ժողովրդային բոլոր խաւերուն» գնահատութեան եւ լուծման : Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ եւ Հայ ժողովրդի բովանդակ պատմութեան ընթացքին, ե՞րբ, եւ ո՞ւր, Հոգեւոր Պետի մը ընտրութիւնը կատարուած էր «ժողովրդային բոլոր խաւերուն ընդունելի ձեւով» մը: Ակնարկուած այդ հաւաքականութեան մաս կը կազմէին, անշուշտ, այլադաւաններ եւս, որոնք մամուլով եւ բեմով հայ ժողովուրդը պառակտելու, Հայց. Եկեղեցին տկարացնելու կ'աշխատին, եւ որոնց տիկիններէն ոմանք, ծննդեամբ՝ անմիւռոն, ու ամուսնութեամբ՝ այլադաւան, Կաթողիկոսարանին Մայր Տաճարը պղծողներու ռահվիրաները կը դառնային: Պաշտօնական այս Յայտարարութիւնը, փցուն տրամաբանութեամբ եւ փխրուն փաստարկութիւններով կ'ուզէր պարուրել անյաղելի փառասիրութիւնը օրուան Տեղապահին, որու միտ բանին «ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԱԼՆ ԷՐ ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ», ամէն գնով, եւ որ կարծէք «ժողովրդային բոլոր խաւերուն» բսել կ'ուզէր կամ գիս կ'ընտրէք, կամ ընտրութիւն ընել չեմ տար»:

ՀԱՍԿ չի փափաքիր, առ այժմ, քննութեան առնել, թէ հեռաւոր կամ մօտաւոր անցեալին, կաթողիկոսական ընտրութիւնը Կիլիկեան Աթոռի թէ Էջմիածնայ մէջ, կատարուա՞ծ է այն հիմունքներով, զոր Խադ Արքեպիսկոպոս նախապայման կը դնէր Պատգամաւորական ժողովը ի նիստ հրաւիրելու համար: Տակաւին թարմ են մտքերու մէջ, օրինակի համար, երջանկայիշատակ Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի ընտրութեան հանգամանքները: 1911ին Ս. Էջմիածնի մէջ կարելի էր ընտրութիւն կատարել, գերծ՝ ամէն տեսակի կաշկանդումէ եւ պարտադրութենէ : Այդ օրերուն ալ, կային երկու պաշտօնական թեկնածուներ, իրենց պաշտպաններով Պատգամաւորական Ժողովին մէջ: Երկու այդ թեկնածուներուն ի նպաստ, մամուլի մէջ ծայրահեղ պայքար տարուեցաւ, զրպարտութիւններ եւ տեսակէտներ իրար բախեցան, անձնական նախասիրութիւններ ի յայտ եկան բուռն եղանակով մը, սակայն եւ ոչ ոք մտքէն անցուց, թէ կաթողիկոսական ընտրութիւնը պէտք է կատարուի «ժողովրդային բոլոր խաւերուն ընդունելի ձեւով» մը, որպէսզի ընտրեալ կաթողիկոսը դառնայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս: Եւ Պատգամաւորական Ժողովը ձգելով հեռացան կարեւոր թիւով ներկայացուցիչներ, որոնք պատրաստութեամբ եւ պատասխանատուութեամբ, դեռ եւս նոյնքան բարձր արժէք կը ներկայացնէին որքան մնացող մեծամասնութիւնը :

Ըրինք այս հպանցիկ խորհրդածութիւնները, ցոյց տալու համար թէ Կաթողիկոսական Տեղապահը, 1955ին, իր փառասիրական եւ վտանգաւոր քայլով, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը եւ Հայց. Եկեղեցին կը հարուածէր մեծապէս, անոնց ճակատագիրը յանձնելով «ժողովրդային բոլոր խաւերուն»:

Ինչպէս վերեւ յիշեցինք, 14 Հոկտեմբեր 1955, Ուրբաթ օրը, Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան համար «վերջնական եւ անյետաձգելի» թուականը, եղաւ խսկական դարձակէտ մը, որովհետեւ Տեղապահ Խադ Արքեպիսկոպոս, նոյն այդ թուականին հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, գգալով թէ, այլեւս, իր պաշտօնավարութեան շրջանին կարելի չէր, որեւէ ձեւով, կատարել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նոր Գահակալի ընտրութիւնը :

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀԻ

1955 Հոկտեմբեր 9, Կիրակիէն մինչեւ 23 Հոկտեմբեր Կիրակի ժամանակամիջոցը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ենթակայ հայութեան համար, ներքին զալարումներու եւ խսկական տագնապի օրեր եղան : Հալէպի Գաւառական ժողովին դէմ սարքուած դաւերը եւ այդ ուղղութեամբ կատարուած լրագրային շարունակական գրգռութիւնները, ստեղծած էին ջղայնութեան եւ անհանդարտութեան վիճակ մը, բոլորին մէջ: Կաթողիկոսական ընտրութեան ԵՐՐՈՐԴ ՅԵՏԱՁԳՈՒՄԸՆ ու Հալէպի Գաւառականին օրինաւորութեան դէմ կատարուելու վրայ եղող ոչ – օրինական միջամտութիւնները անսահման ուրախութիւն կը պատճառէին ընդդիմադիր «կամապաշտ»ներուն, որոնք յաղթանակ չփորել սկսած էին ամենուրեք : Ազգային – եկեղեցական կեանքէն ներս, ու Ազգային Սահմանադրութեան դէմ պետական միջամտութիւն հրաւիրողներուն ախտաժէտ երեւակայութեան առջեւ կը բացուէր օրէնքը միանգամընդմիշտ լռած տեսնելու հեռանկար մը : Որոշապէս գիտենք թէ այդ շրջանին կը ծրագրուէր, նաեւ, ու հաւանաբար արտաքին թելադրութեան մը որպէս հետեւանք, նշանակովի ներկայացուցչական ժողով մը կատարել կաթողիկոսական ընտրութիւն եւ Ազգը դնել կատարուած իրողութեան մը առջեւ :

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(12 Նար.)

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— «Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան» գրասենեակէն (Լիզպոնա) ստացանք հետեւեալ զեկոյցը, հրատարակութեան խնդրանօք.—

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կեդրոնական խնամակալութիւնը իր բրած վերջին հաղորդագրութենէն յետոյ, որ մամուլին տրուած էր 27 Ապրիլ 1957ին, կ՚ընէ հետեւեալ յայտարարութիւնը ի գիտութիւն Հայ մամուլին եւ նաեւ Հայ համայնքներու, հիմնարկութեան Հայկական հարցերու գործունէութեան նկատմամբ ։

Հիմնարկութեանս պատուիրակութիւնը որ կը բաղկանար Ամենապետ Տօքթ. Ժ. Տը Ազէրէտօ Բէրտիկաօէ, նորին վսեմութիւն Բալմէլլայի դուքսէն եւ Պ. Ռապէրթ Կիւլպէնկեանէ, բարեբարին եղբօրորդին անցեալ Մայիսին կատարեցին քննական ընդարձակ շրջապտոյտ մը դէպ ի Միջին Արեւելք, այցելելով նաեւ Իսթանպուլ, Թուրքիա ։ Այս շրջապտոյտի ընթացքին, այցելութիւններ տուին Երուսաղէմի եւ Թուրքիոյ պատրիարքութեանց եւ Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան ։ Բազմաթիւ շփումներ հաստատեցին, Լիբանանի, Յորդանանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ կարեւոր անձնաւորութեանց եւ Հայ համայնքներու հետ ։

Հաստատելու համար այն վայրերը ուր Հայ համայնքներու հարցերը աւելի կարեւոր են եւ ուր մասնաւոր նկատառումներ պէտք են այդ հարցերու լուծումին համար, եւ իբր արդիւնք եղած քննութիւններուն, խնամակալ վարչական ժողովը որոշեց, հիմնարկութեանս գործունէութեան կարեւոր մէկ մասը կեդրոնացնել եւ նախասիրութիւնը տալ Միջին Արեւելքի գործունէութեանց ։

Ընդհանուր քաղաքականութեան համար եւ փորձառութեանց լոյսին տակ, հիմնարկութիւնս նոյնպէս որոշած է, անհատական պարագաներու օգնութիւն տալէ առաջ, իր գլխաւոր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել հաւաքական կազմակերպութիւններու եւ հաստատութիւններու նըկատմամբ ։ Միայն բացառիկ պարագաներու տակ անհատական դիմումնագիրներ նկատողութեան պիտի առնուին ։

Բազմաթիւ խնդրանքներու ստացման բար ուսումնասիրութեանց ժամանակ, որոնք ուղղուած էին հիմնարկութեանս, ուրեմն միշտ չէ՞ որ կը դրուի նախ եւ գլխաւորաբար այն խնդրանքներուն վըրայ, որոնք կուգան վերոյիշեալ կեդրոններէն եւ կը նկատուին հիմնարկութեան խնամակալ վարչութեան կողմէ, կարեւոր բնոյթ ունեցող եւ կամ մեծ արժանիքի տէր ։

Հարկ չկայ ըսել որ հիմնարկութեանս նպատակն է նաեւ իր անկեղծ ուշադրութեան եւ նկատողութեան տակ առնել, աշխարհի ուրիշ կողմերէն եղած Հայ համայնքներու խնդրանքները, անմիջապէս որ սկզբնական գործունէութեանց առաջին շրջանը լրացած նկատուի ։

Խնամակալ վարչութիւնը շատ կը ցաւի որ ներկայիս հնարաւոր պիտի չըլլայ, վերջնական պարտաւորութիւններու տակ մտնել, դիմումնագիրներու նկատմամբ, որոնք կը հասնին ուրիշ վայրերէ ։

Խնամակալ վարչական ժողովը որոշած է ալ աւելի մասնաւոր եւ անմիջական ուշադրութեան առարկայ ընել հետեւեալ դիմումնագիրները եւ նպատակները ։ Նըկատի առնուած չնորհումներու ընդհանուր գումարը երեք հարիւր հազար անգլիական ոսկիէն աւելի է, որոշ ծրագիրներու համար տրուած գումարները երեք տարուայ համար են ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ ։

Օգնութիւն գաղթականաց, ճեմարանին, ժողովրդային դպրոցներու եւ ուրիշ որոշ ուսումնական եւ մշակութային կարիքներու, որը պիտի բաժնուի երեք տարիներու ընթացքին ։

ԻՐԱՔ ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ – ՊԱՂՏԱՏ ։

Շէնքի յաւելումներ եւ ուսումնական առաջդիմութիւն, օգնութիւնը պիտի բաժնուի երեք տարիներու ընթացքին ։

ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻ ։

Եկեղեցիի շինութեան լրացուցիչ ծախքերուն օգնութիւն ։

ՊԱՍՐԱՅԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ։

Հողի մը գնում եւ նախակրթարանի մը կառուցումը ։

ՔԻՐՔՈՒՔԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ։

Հողի մը գնում եւ նախակրթարանի մը կառուցումը, մանկապարտէզի բաժինով ։

ԼԻԲԱՆԱՆ ։

1.— ԲԱՐԵԼԱՒՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ։

Պէյրութի Հայ գաղթականներուն հայթայթել խնայողական տուներ ։

2.— ԱԶԳՈՒՆԻՔ ՀԱՅՈՑ ԲՈՒԺԱՐԱՆ ։

Բնալուծարանի մը համար պէտք եղած կազմածները ճարել եւ հայթայթել, նաեւ ստեղծել Միջին Արեւելեան կուրծքի հիւանդութեանց հետազօտութեան կեդրոն մը ։

3.— ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ – ՊԷՅՐՈՒԹ ։

Դպրոցին արդէն ունեցած սրահին կազմածներու եւ կահաւորման նպաստել ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ։

ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄ, ՇԷՆՔԻ ՅԱՒԵԼՈՒՄ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ։

Սուրբ Խաչ Ճեմարանին ։
Արամեան վարժարանի – Գատըքէօյ ։
Եսայեան Լիսէի – Պէյօղլու ։
Մեսրոպեան վարժարանի – Կէտիկ Փաշա ։

Ընդհանուր յայտագրի մաս կազմելով եւ իբր սկզբնաւորութիւն, հիմնարկութիւնս պատրաստ է որոշ ժամանակաշրջանի մը համար տարեկան փոքր թիւով կրթաթոշակներ յատկացնել, կարօտեալ Հայ ուսանողներու, որոնք անդուգական տաղանդի տէր եւ խիկապէս նիւթական օժանդակութեան կը կարօտին ։ Նաեւ նեցուկ կանգնիլ Հայ ուսումնագէտներու եւ գիտուններու որոնք արժանի կարողութեանց տէր են, մասնագիտական շրջանաւարտի ուսմանց եւ անհատական ծրագիրներու հետազօտութեանց համար ։

Երկու դրամագլուխներ ստեղծուած են վերոյիշեալ նպատակներու իրագործման համար, 1957 – 58 տարիներու շրջանին ։

1.— 15.000 անգլ. ոսկիի գումար մը կրթաթոշակներու ։

2.— 10.000 անգլ. ոսկի ուսումնագէտներու եւ գիտուններու համար ։

Պատուիրակութիւն մը, բաղկացած Սըր Սիտնի Քէյնէ, Լոնտոնի համալսարանի տնտեսագիտական դպրոցի տնօրէն եւ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանէ, ֆրանսահպատակ ճարտարապետ այցելեցին Մոսկուա եւ Սուրբ Էջմիածին, Օգոստոս ամսու կիսուն եւ խորհրդակցեցան հիմնարկութեան անունով, նորին Սր. Օծութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հետ, Էջմիածնայ Մայր Տաճարի վերանորոգման եւ կտակարարի կտակի գործադրման միջոցառումներու նկատմամբ, որով կտակարարը 300.000 – 400.000 տոլար կտակած էր սոյն նպատակին համար, որոշ պայմաններով ։

Սըր Սիտնի Քէյնի եւ Պ. Իւթիւճեանի կողմէ պատրաստուած տեղեկագրութիւն մը ներկայիս խնամակալ ժողովի ուսումնասիրութեան տակ է ։

Վերջնական որոշում մը դեռ չէ տըրուած թէ ուր պիտի ըլլայ Հայ մանուկներու օգտին համար կառուցելիք հաստատութիւնը, որ հիմնարկութիւնս կը ծրագրէ հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ, ի յիշատակ հանգուցեալ Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեանի ։

Հարկ է վերյիշել որ խնամակալ ժողովը վերոյիշեալ նպատակին համար որոշած էր յատկացնել հարիւր հազար տոլար, յաւելուածական 15.000 տոլար տարեկան յատկացումներով, սոյն հաստատութեան պահպանումին եւ վարչական ծախքերուն համար ։

Հիմնարկութեանս բրած ուրիշ շնորհումներու նկատմամբ, որոնք շատ լայնածաւալ եւ զանազան գործունէութիւններ կը պարփակեն, Փորթուկալի, Միջին Արեւելքի, Անգլիոյ եւ Բրիտանական Կայսրութեան մէջ, մամուլին կը յանձնուի վերոյիշեալ յայտարարութեան հետ միաժամանակ ։

Լիզպոնա, 8 Նոյեմբեր, 1957

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԳՄԲԷԹԻ ԽԱՉԻՆ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕԾՈՒՄԸ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Նոյեմբեր 3ի կիրակին Լուի Պլանի եկեղեցին հոծ բազմութեամբ լեցուած էր ։ Լիոնահայութեան համար բացառիկ օր մըն էր, տարիներէ ի վեր իրենց երազած եկեղեցին ահա, կամաց կամաց, կ՚իրականանար ։

Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան անձամբ օրհնեց խաչը գայն միւռոնով ալ օծելով ։ Այս եկեղեցական գեղեցիկ արարողութիւնը խիստ յուզիչ էր ։ Խաչի կնքահայր եղաւ եկեղեցաշէն յանձնախումբի զանձապետ Պ. Բաջալն Յովհաննէսեան հարիւր հազար ֆրանքի նուիրատուութեամբ ։ Նոյն նպատակի համար Տիկին Իսկուհի Փափազեան նուիրեց յիսուն հազար ֆրանք ։

Ինչպէս Սրբազան Հայրը ըսաւ, փորձով տեսնուած է թէ այն որ եկեղեցւոյ շինութեան համար կուտայ, Տէրը հազարապատիկը կը վարձատրէ ։ Կոչ ըրաւ մեր հաւատացեալ ժողովուրդին որ իրենց կարողութեան չափին համապատասխան նիւթապէս մասնակցին, որպէս զի ժամ առաջ աւարտի մեր եկեղեցւոյն շինութիւնը ։ Մաղթենք որ իր կոչը արձագանգ գտնէ ու երբ Ազգ. Միութեան եւ կամ Շինութեան Յանձնախումբի անդամները այցելեն տուները, տան լայնօրէն եւ սիրով ։

Այս բացառիկ օրուան առթիւ, Լիոնահայութեան սիրելի եւ անկեղծ բարեկամը Պ. Նուպար Յովհաննէսեան ալ ներկայ էր ։ Ան ոչ միայն ուրախ էր այս օրը տեսնելուն, այլ եւ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ գործնականապէս ապացուց իր սէրըԼիոնի նորակառոյց եկեղեցւոյն հանդէպ ։ Միմիայն իր ֆրանսացի ծանօթներէն հաւաքելով երեք հարիւր հազար ֆրանքի մօտ գումար մը շինութեան ֆոնտին համար ։

Պ. Նուպար Յովհաննէսեան իր այս գեղեցիկ ընթացքով, մաղթելի է որ օրինակ դառնայ մեր Հայ առեւտրականներուն ։

Մեր նոր եկեղեցին այսպէս կը շարունակէ բարձրանալ ։ Միայն շարունակենք անվհատ քաջալերել եւ գնահատել ամէն նպատակ որ անոր յաջողութեան համար կ՚աշխատի ։

Դեկտեմբեր մէկին Եկեղեցաշէն Երիտ. Միութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած է պարահանդէս մը կազմակերպել Լիոնի ամենագեղեցիկ սրահներէն մէկուն «Շալէ տիւ Փարք»ի մէջ ։ Ամէն մէկ երիտասարդ եւ երիտասարդուհի ողի ի բուն կ՚աշխատի անոր յաջողութեան համար, որպէսզի կարենան կոկիկ գումար մը գոյացնել եկեղեցւոյ շինութեան ։

Քաջալերենք մեր նոր սերունդը որ չի մոռնար իր Եկեղեցին եւ Ցեղը ։

Թ. Խ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԵ.

ՈՐՍՈՐԴԻ ՏՆԱԿԸ

Ընթրիքի ժամանակ ես դեռ նոր զննեցի ծերունի որսորդի խորշոմներով պատած դէմքը, նրա գլխի եւ մօրուքի ալեւորած մազերը, որոնք առաջ, իմ տեսած ժամանակը, բոլորովին թուխ էին, իսկ այժմ այն երկաթէ մարդը ծերացել, շատ եւ շատ փոխուել էր ։ Նա պահպանել էր միայն իր վաղեմի աշխոյժը, եռանդի կենդանութիւնը եւ հոգու ազնուութիւնը, որպէս մի բոյս, որ թառամած, ցամաքած դրութեան մէջ եւս պահպանում է իր անուշահոտութիւնը ։

— Ֆարհատ, ասաց նա ինձ, — երբ առաւօտեան լոյսը կը ծագի, կ՚ասեմ Մարօյին քեզ տանէ մեր լեռների վրայ ման ածէ, եւ դու կը տեսնես թէ որքան գեղեցիկ են մեր լեռները ։

Իմ սիրտը թնդաց ուրախութիւնից, ես շատ էի սիրում լեռը. որպէս դաշտային երկրին բնակիչ, լեռը միշտ ինձ վրայ մի առանձին դիւթական տպաւորութիւն էր գործում ։ Բայց իմ ուրախութիւնը կրկնապատիկ եղաւ, երբ մտածում էի, թէ Մարօն պիտի առաջնորդէ ինձ իմ լեռնային զբօսանքի ժամանակ ։ Ախ, ե՞րբ պիտի լուսանար այդ գեղեցիկ առաւօտը ։ Համոզուած էի, որ Մարօն երկար պիտի խօսէր ինձ հետ, շատ բաներ պիտի հարցնէր քոյրերիս մասին, մօրս մասին, իր բոլոր հին ծանօթների մասին ։ Բայց դեռ բաւական ժամանակ կար մինչեւ առաւօտը. աքաղաղները դեռ նոր էին սկսել երկրորդ անգամ կանչել ։

Կ. գիւղը, ուր բնակւում էր ծերունի որսորդը, գտնւում էր Դուշմանայ լեռների վերայ, որոնք կազմում էին մի շըղթայ, որ բաժանում էր Սալմաստը Հաղբակից ։ Վասպուրականի սարոտ գաւառներից մէկն է Հաղբակը, որ իր երկարատեւ ձմեռով եւ հովասուն ամառով, թէեւ աւելի յարմարութիւն չունի երկրագործութեան, բայց իր խոտաւէտ արօտներով խիստ նպաստաւոր է անասնապահութեան, որը ժողովրդի գլխաւոր պարապմունքն է ։ Ամենաջերմ ամառները միայն կարող են հալել մշտական ձիւնը սարերի գագաթից. օդը տոգորուած է կազդուրիչ խոնաւութեամբ, եւ ձորերի միջով վազող վտակները եւ աղբիւրները երբեք չեն ցամաքում ։

Հաղբակայ սարերի վրայ եւ ձորերի մէջ ցրուած են Հայոց բազմաթիւ գիւղեր, որոնք ներկայացնում են մարդու կեցութեան խորին – նախնական դրութիւնը ։ Գետնափորը՝ զանազան ոլոր – մոլոր ուղղութեամբ՝ տարուած են հողի տակով եւ ձեւացնում են կատարեալ լաբիրինթոս, նրանց մէջ իրանց անասուններէ հետ բնակւում են մարդիկ պարզ, խաղաղական կեանքով ։ Ամենափորձեալ աչքն անգամ չէ կարող որոշել գետնափոր խըճիթները հողի տափարակ մակերեւոյթից, միայն վաղորդեան ծուխը, երդիքների ծակերից դուրս հոսելով ծուխը յիշեցնում է՝ թէ այն ստորերկրեայ խորշերի մէջ ապրում են մարդիկ ...։

Գարնան սկզբից բնակիչները իրանց հօտերի հետ գաղթում են դէպի հեռաւոր սարերի արօտները, այնտեղ ապրում են վրանների տակ մինչեւ աշնան վերջը ։ Գիւղերը համարեա թէ դատարկւում են մարդկերից, դերդաստանի ծերունիքը միայն մնում են հսկելու տներին, որ աղատ պահեն նրանց չար ձեռքերի հրդեհից ։

Բացի Հայերից Հաղբակայ սարերի վըրայ թափառում են Քրտերի զանազան խաշնարած ցեղեր, որոնք չունեն հաստատ բնակութիւն, այլ տարուայ տաք ամիսները անցուցանում են բաց օդի տակ, իսկ ձմեռը գետեղւում են Հայերի գիւղերում, եւ ամէն մի Հայ ընտանիք պարտաւորուած է պահել մի քանի քուրդ գերդաստան նրանց անասունների հետ ։

Ծանրութիւնը եւ նեղութիւնը, որ կրում են Հայերը այդ ինքնակոչ հիւրերից, հասնում է վերին աստիճանի անախորժութեան ։ Թողնենք այն, որ տանուտիրոջ կացարանն իր համար եւս նեղ եւ անբաւական է, ուր մնաց որ նա աւելորդ մարդիկ ընդունէր իր խրճթի մէջ ։ Բայց անտանելին այն է, որ շատ անգամ ձմեռը տեւում է աւելի երկար քան թէ սովորականը, քուրդը սպառում է իր պաշարը, այն ժամանակ հիւրընկալը պարտաւոր է խնամել նրան եւ նրա անասուններին, մինչեւ սարերից ձիւնը բարձրանայ, խոտերը բուսնեն, եւ նա կարողանայ այնուհետեւ ապրել Աստուծոյ սեղանից ։ Տանուտիրոջ մի փոքր ընդդիմադրութիւնը կարող է նրա կեանքը վտանգի մէջ քշել հիւրի կողմից, որի զէնքերը մարմնի անբաժան մասն են կազմում, եւ նրանց իր կրքերին համաձայն գործ ածելը՝ չէ արգելում ոչ մի օրէնք եւ ոչ մի իրաւունք ։

Այս կիսավայրենի ազգը, որ կառավարւում է իր բէկերով եւ շէյխերով, պահպանել է բոլոր բարբարոսական յատկութիւնները մի ժողովրդի, որ չէ խոնարհւում ոչ մի իշխանութեան, եւ իր ազատութիւնը գտնում է իր սրի եւ իր կոպիտ բռնակալական ուժի մէջ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՍՊՈՒՏՆԻԿԸ ԵՒ ՇՈՒՆԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼՑԻ ԳԻՏՈՒՆ ՄԸ ԿԸ ՀԵՐՔԷ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկուայէն հասած լուրերուն համաձայն, Խ. Միութիւնը պիտի արձակէ իր երրորդ Սպուտնիկը. կարմիրները յոյս ունին, որ այս անգամ լուսին պիտի երթան:

Մինչ այս մինչ այն, միջազգային մամուլը զբաղած է արբանեակին շունով:

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթին Մոսկուայի թղթակիցը կը յայտնէ, թէ շունը թունաւորուած է.

— Լայքան երկիր պիտի չվերադառնայ: Շնիկը քնացած է զօրաւոր թմրեցուցիչի մը շնորհիւ, որ կը գտնուէր իր ուտելիքին վերջին մասին մէջ. Թմրեցուցիչը դրուած էր, որպէսզի անասունը չտառապի:

Մոսկուայի պաշտօնական շրջանակները լուռ կը մնան շան մասին: Թերթերու մէջ, հինգշաբթիէն ի վեր միայն տաղաւորներ կը հրատարակուին ի փառս Սպուտնիկի: Արդարեւ, խորհրդային թերթերը գիտական ոչ մէկ յօդուած հրատարակեցին արուեստական արբանեակին մասին:

Գիտուն մը՝ Սքոպելցին կը յայտնէ թէ շունը մեռած է եւ կարելի չէ զայն երկիր վերադարձնել, մինչ մառեշալ Բուլղանին կը յայտարարէր, թէ ինք լուր չունէր շան ճակատագիրէն:

× Լոնտոնի կիրակնօրեայ թերթերէն «Տը Փիփըլ» հաստատած է 50.000 սթերլինի նուէր մը (60 միլիոն ֆրանք) առաջին մարդուն՝ որ պիտի երթայ լուսին եւ վերադառնայ:

× Լիզպոնի օդանաւային գիտութեանց եւ բարձրագոյն մասնագիտութեանց հաստատութեան տնօրէնը՝ Փրոֆէսօր Վարելա Սիտ յայտարարեց. — արուեստական արբանեակներ գոյութիւն չունին եւ աշխարհ խորհրդային քարոզչութեան մը զոհն է՝ հաւատալով անոնց: Միացեալ Նահանգներ շատ աւելի առաջ են այս մարզին մէջ: Խ. Միութիւնը «սպուտնիկ»ի պատմութիւն մը հնարեց՝ ազդեցութիւն գործելու նպատակով: Ցարդ գիտական պատասխանատու ոչ մէկ կազմակերպութիւն հաստատեց այս լուրը, մինչ մարդիկ սկսան տեսնել բազմաթիւ բաներ՝ որ կը թռչին ...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքի Անգարա հասաւ, ուր չորս օր պաշտօնական հիւրը պիտի ըլլայ թրքական իշխանութեանց:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Արտաքին Նախարար Ֆաուզի հասաւ Մատրիտ, ուր պիտի մնայ մէկ շաբաթ՝ խորհրդակցութիւններ ունենալով սպանիական իշխանութեանց հետ:

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռին համաձայն, Ժընեւի ֆրանսական ու եգիպտական պատուիրակութիւնները համաձայն գտնուած են գլխաւոր կէտերուն մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ երիտասարդական փառատօնին մասնակցած իրաքցի 97 տղաք ու աղջիկներ ձերբակալուած են՝ իրենց երկիրը վերադառնալէ անմիջապէս վերջ: Անոնցմէ շատեր կեղծ անցագիրներ օգտագործած էին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ կը յայտարարեն, թէ ամերիկեան արուեստական առաջին արբանեակը պիտի արձակուի Դեկտեմբերի մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քաւէ սրահին մէջ: Կը խօսի Պ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ, նիւթ՝ «Հայրերու եւ որդիներու պայքարը մեր մէջ»: Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային վարժարանի Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութենէն հազար ֆրանք գումարը, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Նազար Ագիկեանի ողբացեալ տիկնոջ կսկծալի մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ ցաւակցութիւններ՝ Պ. Նազարին ու իր ընտանեկան պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Նարդուհի Համալեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են Արաբկիրի Հայր. Միութեան:

Տէր եւ Տիկին Ս. Համալեան չորս հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ա. Համալեան երեք հազար, Այրի Տիկին Մարիցա Սումալեան երկու հազար, Պ. Սարգիս Թերեան, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Միխալեան, Տէր եւ Տիկին Տ. Եկաւեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Եկաւեան, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Թումիկեան, Տէր եւ Տիկին Աղեքսանտր Հացագործեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Պեխլուեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Էժտէհարեան, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Էժտէհարեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Թաշեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Չինիճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Թումիկեան հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ղազար Օտապաշեան երեք հազար, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Զուրիկեան 1500, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Օտապաշեան երկու հազարական, Տէր եւ Տիկին Պ. Պօղոսեան, Հ. Քաջեան, Ս. Պօղոսեան 500ական:

× Իսկ նոյն առթիւ Ս. Ժերմի եկեղեցիին նոյնպէս եղած են հետեւեալ նուէրները, Տէր եւ Տիկին Ա. Համալեան երկու հազար, Այրի Տիկին Մ. Սումալեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Միխալեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Թաշեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Չինիճեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Թումիկեան հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան, Հ. Թաշեան, Լ. Յովհ. Զուրիկեան 1500, Տէր եւ Տիկին Թումիկեան, Մ. Պօղոսեան, Պօղոս Պօղոսեան եւ Սարգիս Պօղոսեան 500ական:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, երգ, խմբերգ, արտասանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Համեստուհի Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Փառնակ Յակոբեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 11ին, Պոմոնի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր Բենիկ Միլտոնեանի մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Նոր Սերունդը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը, Կիրակի, (17 Նոյեմբեր) կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Կը հրաւիրուին Վալանսի, Սէնթ Էթիէնի, Սէն Շամոնի, Լիոնի, Տէսինի Նոր Սերնդականները եւ համակիրները:

Հաճելի մթնոլորտ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ «ՇԱՆԹ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

23 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պոմոնի Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (3 արար)

Ղեկավարութեամբ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆԻ

Ի նպաստ գրադարանին ֆոնտին:

Կը մասնակցին Մակի Իշխանեան, Շաքէ Սէրէնկիւլեան, Գր. Քէնտիրեան, Գր. Թիւթէլեան, Ժ. Միրիճեան, Յովհ. Տէր-Վարդանեան, Աւետիս Եօթնեղբայրեան:

Տոմսակները ստանալ ընկեր Գ. Եօթնեղբայրեանէ եւ Յ. Գօճակէօղեանէ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան (Լիոն), փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Կարմիր Խաչի Ֆէօնվիլիէի օգախմբութեան կայանին Այրի Տիկին Գ. Վտարանդիի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին ժողովը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, 17, բիւ Պլէօ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապ. Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30-ին,, Պ. Արսէն Տէր Սարգիսեանի գերձակատան մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին փորձերը վերսկսած են եւ տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր, ժամը 8.30էն 10ը, Ազգ. Տան թատերասրահը, 32 բիւ տը Թրէվիզ: Նոր անդամները կ'արձանագրուին տեղւոյն վրայ, փորձերուն ընթացքին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վարձու տուն մը կամ յարկաբաժին մը ընտանիքի մը համար:

Տեղեկացնել Յառաջի վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

JEUDI 14 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8042 — 33e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3843

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Իր նախարարական յայտարարութեան մէջ Ֆելիքս Կայեար շեշտը կը դնէր Ալժերիոյ հարցին վրայ: Ու կ'առաջադրէր առաջին հերթին Խորհրդարանին ներկայացնել հիմնական – օրէնք մը, որ ապահովէ Ալժերիոյ բոլոր համայնքներուն համակեցութիւնը եւ մարդոց իրաւունքներուն հաւասարութիւնը: Կ'ըսէր թէ երեք տարուան կռիւները չեն տկարացուցած Ֆրանսայի վճռական կեցուածքը: Ու կոչ կ'ուղղէր ապստամբութեան պետերուն, որ վերջ տան զինեալ դիմադրութեան :

Մինչ այդ, կառավարութիւնը արդէն Խորհրդարանէն պահանջեց երկարաձգել իր նախորդին տրուած լիազօրութիւնը՝ Ալժերիոյ եւ մայր երկրին մէջ ահաբեկչական շարժումները զսպելու մասին : Հիմնական – օրէնքը ուրբաթ օր պիտի դրուի օրակարգին վրայ :

Վարչապետը երկրորդ կարեւոր հարցը կը նկատէր ելմտական տագնապը, որ ա՛յնքան մտահոգիչ դարձած էր վերջերս: Ուստի նոր դահլիճը իր օրակարգի գլխաւոր խնդիրը դարձուց զայն: Ու առաջին գործն եղաւ 250 միլիառ ֆրանք պահանջել Պանք տը Ֆրանսէն :

Այս օժանդակութիւնը անյետաձգելի պահանջ մը դարձած էր: Կառավարութիւնը պարտաւոր էր Նոյեմբեր 15ին 50 միլիառ ֆրանք վերադարձնել Պետական Դրամատան՝ անցեալ Յունիսին փոխ առնուած երեք հարիւր միլիառին վրայ : Ի վիճակի չըլլալով հատուցանելու զայն, երեք ամիսէն վճարելի նոր պարտամուրհակ մը տրուեցաւ Պանք տը Ֆրանսի, որ միաժամանակ երկու հարիւր միլիառ ֆրանքի թարմ գումար դրաւ կառավարութեան տրամադրութեան տակ :

Այս գումարը հազիւ մինչեւ տարեգլուխ պիտի բաւէ՝ վճարելու համար պետական պաշտօնեաներու ամսաթոշակները եւ հանելու ընթացիկ ծախքերուն :

Անհրաժեշտ է Դեկտեմբեր 31էն առաջ քուէարկել 1958ի ելմտացոյցը՝ խուսափելու համար նոր տագնապէ մը :

Պանք տը Ֆրանսի կանխավճարը կիսադարման մըն է միայն եւ հիմնական լուծում մը չի բերեր տագնապին:

Արմատական դարման կարելի է այն ատեն միայն, երբ հասոյթներն ու ծախքերը կը հաւասարակշռուին :

Սակայն իրերու ներկայ դրութեան մէջ, — մանաւանդ երբ օրական երկու միլիառ կը ծախսուի Ալժերիոյ համար — անհասանելի երազ մըն է հաւասարակշռութիւնը :

1958ի ելմտացոյցին ծախքերու բաժինը պիտի ըլլայ առաւելագոյն 5300 միլիառ ֆրանք, ըստ դահլիճի որոշման: Բայց կը նախատեսուի 800 միլիառ: Խորհրդարանէն պիտի պահանջուի հարիւր միլիառի խնայողութիւն մը : Սակայն ատիկա բաւական չէ :

Ի՞նչ ընել ուրեմն: Ամէնէն դիւրին եւ ապահով միջոցն է նոր տուրքեր հաստատել: Այդ որոշումին է, որ յանգեցաւ կառավարութիւնը, յուսալով 104 միլիառ յաւելեալ հասոյթ ապահովել: Իր ծրագիրը այսօր կը ներկայացնէ ազգային ժողովին, որմէ մասնաւոր լիազօրութիւն պիտի պահանջէ՝ ելմտական – տնտեսական տագնապը փարատելու համար :

Ինչպէս գրեցինք արդէն, ծրագրուած է առաջին առթիւ յաւելումներ կատարել դրոշմատուրքերու, անձագրերու, ինքնաշարժի արտօնագրերու եւն. վրայ : Դեկտեմբեր մէկէն սկսեալ հարիւրին 5 պիտի աւելնան պերճանքի առարկաներու, ըմպելիներու, պանդոկներու, ճաշարաններու, շարժանկարի սրահներու եւ այլ հաստատութեանց ու առարկաներու վրայ դրուած տուրքերը : Իսկ յունուար մէկէն սկսեալ զանազան տուրքեր պիտի հաստատուին առեւտրական ընկերութեանց վրայ :

Խորհրդարանին ներկայացուած կառավարական ծրագիրը կը տրամադրէ՝ 1. Ծախքերու կրճատում, 2. Նոր տուրքերու հաստատում, 3. Արտածումներու յաւելում եւ 4. Գիներու կայունացում :

Դիւրին պիտի չըլլայ ազգային ժողովին ընդունիլ տալ այս ծրագիրը: Բուռն վիճաբանութիւններ կը նախատեսուին :

Երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ յաւելում կատարուեցաւ մսեղէնի, ինչպէս նաեւ ածուխի գիներուն վրայ: Դեկտեմբերէն պիտի աւելնան սուրճի, բրինձի, պանիրի, բանջարեղէնի, հագուստեղէնի (բուրդ, բամպակ եւն.) եւ այլ կենսական առարկաներու գիները :

Կառավարութիւնը մեծ զոհողութիւններ կը պահանջէ ժողովուրդէն՝ փարատելու համար ելմտական տագնապը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՄԵՐԻԿԱ - ՍՈՒՐԻԱ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒԻՆ

Թրքական սահմանին վրայ՝ սուրիական բանակը ամէնանակնկալի դէմ պատրաստ ըլլալու հրահանգ ստացաւ: Դամասկոսի Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց, թէ սահմանագլուխի չորս կէտերուն վրայ համախմբուած են մեծ թիւով Թուրք զինուորներ : Թրքական բանակը լուրջ զօրափորձեր կը կատարէ այդ շրջանին մէջ :

Հալէպի հիւսիսային կողմը գտնուող Պալ – Էլ – Հավան կեդրոնի մը վերածուած է, ուր կը խմբուին թրքական զինուորներ, ռազմամթերք, եւայլն:

Ցարդ՝ ոչ մէկ նոր միջադէպ :

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Թուրքիա «ուժի այս ցուցադրութեան» կը դիմէ, զգուշացնելով Սուրիան, որ չմիջամտէ Յորդանանի հարցերուն, կամ գէթ չհանէ Հիւսէյն Թագաւորին դէմ :

Սուրիոյ պաշտօնական շրջանակները կը յայտարարեն, թէ Յորդանանի ներքին գործերուն խառնուելու նպատակ չունին:

Մինչ, եգիպտական ձայնասփիւռը հետզհետէ աւելի կը զօրացնէ իր յարձակումները Յորդանանի դէմ: Գահիրէի մամուլն ու ձայնասփիւռը Յորդանանի ժողովուրդը կը դրդեն՝ որ յեղափոխութեան դիմէ եւ սպաննէ Հիւսէյն արքան :

«Արաբներու Ձայնը» սկսաւ ծանր յարձակումներ գործել, յատկապէս՝ Հիւսէյնի դէմ: Ներկայիս իրենց դրամագլուխը դարձած են Պաղեստինցի գաղթականները. Գահիրէ կը դրդէ զանոնք՝ որ այլեւս ձերբազատուին Թագաւորէն, «մատնիչ՝ ինչպէս իր մեծ հայրը՝ Ապտալլա»ն: Այս վերջինը սպաննուած էր 1954ին :

Իր կարգին, Հիւսէյն կ'աշխատի դիմագրաւել այս յարձակումները: Նամակով մը, որ բազմաթիւ անգամներ կարդացուեցաւ Ամմանի ձայնասփիւռէն, կը դատապարտէ Եգիպտոսը, որ կը կառավարուի համայնավարութեան ծախուած կարգ մը անձերու կողմէ, որոնք ազգայնականութիւն կը խաղան՝ իշխանութեան գլուխ մնալու համար :

Հակառակ այս բոլորին, կը սպասուի որ կարեւոր միջադէպեր պատահին Յորդանանի մէջ :

Միւս կողմէ, Եգիպտոս սկսաւ զօրացնել Սինայի իր խարխախները :

Վերջին շաբթուան ընթացքին հետեւակներու զօրագունդ մը եւ ռուսական հրետաններ հասան Էլ – Արիշ, ուր կը սպասուին նաեւ վեց հարիւր «Ֆետային»ներ :

Կազայի շրջանը պիտի ղրկուի նաեւ Պաղեստինցիներու զօրագունդ մը, որ զինավարժութեան փորձեր կատարած ու կազմակերպուած է Եգիպտոսի մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, Սուրիա կը մեղմացնէր իր դիրքը եւ Արտաքին նախարար Պիթար Բշ. օր կը յայտարարէր, թէ սիրով պիտի ընդունէին ամերիկեան կառավարութեան ներկայացուցիչը. ան կրնար Սուրիա երթալ ու տեսնել թէ Դամասկոս ոչ մէկ հակառակութիւն ունի Միացեալ Նահանգներու հանդէպ եւ կ'ուզէ վերսկսիլ դիւանագիտական յարաբերութեանց :

Ամերիկա ընդ առաջ կ'երթայ այս փափաքին եւ հակառակ անոր որ գիտական մարզին մէջ հարուածային աշխատանքի լծուելու ծրագիր մը պատրաստեց, Ուաշինկթըն միշտ կը մտածէ ռուսական թափանցումը արգիլել Միջին Արեւելքի մէջ:

ՄԱԿի մէջ այս ուղղութեամբ ամերիկացի եւ սուրիացի դիւանագէտներուն միջեւ սերտ յարաբերութիւններ սկսան եւ տեղեկագիրներ փոխանակուեցան կառավարութեանց միջեւ :

Սուրիոյ Արտաքին նախարարը, որ անցեալ շաբաթ Նիւ Եորքէն իր երկիրը վերադարձաւ, երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր ամերիկեան Արտաքին նախարարութեան Միջին Արեւելքի հարցերու պատասխանատուին հետ: Պիթար յայտարարեց, թէ Ամերիկա գացած էր յատկապէս այս հարցին շուրջ բանակցութիւններ վարելու համար :

Միացեալ Նահանգներ առանց հերքելու լուրը, յայտարարեցին թէ երկու երկիրներու փոխադարձ շահերուն շուրջ կարծիքներու փոխանակութիւն մը եղած էր..

Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ Միացեալ Նահանգներ վերահամաձայնած են յարաբերութեանց վերսկսիլ, պայմանով որ Յորդանանի դէմ դիրք չբռնէ : Արդարեւ, Հիւսէյն Թագաւորի փոքրիկ երկիրը կը մտահոգէ Ամե–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ՄԸ ԴԷՄ

Ամերիկեան օդային ուժերու հրամանատարը՝ զօրավար Փովըրս Փարիզի մէջ տուաւ մամուլի ասուլիս մը, յայտարարելով թէ աշխարհի զանազան շրջաններուն մէջ խարսխած հիւլէական ու ջրածնային ռմբաձիգ օդանաւները պատրաստ են թռիչք առնելու՝ խորհրդային յարձակումի մը յայտարարութենէն 15 վայրկեան վերջ:

Զօրավարը, որ իր ասուլիսը տուաւ Ատլանտեան Ուխտի շրջանակին մէջ, ճշդեց թէ ամէն անակնկալի դէմ պատրաստ ըլլալու այս հրահանգը տրուած էր Հոկտեմբեր մէկին եւ ի զօրու է մինչեւ այսօր :

Փովըրս յատկապէս ըսաւ. — Օդանաւները պատրաստ են՝ ջրածին ռումբերով լեցուն: Հարկ եղած պարագային, օդանաւերուն թիւը անմիջապէս կրնանք աւելցնել :

Ամերիկեան օդային ուժերու հրամանատարը աւելցուց, թէ ճիշդ չեն այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն Ռուսերը իրենց հրթիռներով կրնան փճացնել ամերիկեան խարիսխները եւ այս պարագան ո՛չ ոք աւելի լաւ գիտէ՝ քան Խրուշչեւ :

Բաց աստի, ըստ զօրավարը, ամէն վայրկեան երկինքի վրայ ամերիկեան օդանաւներ կը շրջին եւ պէտք է գիտնալ, թէ անոնք նետ կամ նիզակ չեն պտըտցներ իրենց հետ :

Օրը Օրին

« ՏԽՐՈՒՆԻ ... »

Ըստ երեւոյթին, կ'ապրինք յեղաշրջումներու դարուն մէջ: Յեղաշրջումներ՝ որոնք ցոյց կուտան մարդուն մեծութիւնը եւ, ինչո՞ւ չէ, փոքրութիւնը ... :

Շատ խօսուեցաւ խորհրդային արուեստական արբանեակներուն մասին: Ե՛ւս աւելի՝ անդրմոլորակային առաջին ճամբորդ՝ Լայքայի մասին, որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ շուն մը: Մեր գիտցած շունը՝ որ կը տեսնենք փողոցին մէջ կամ տունը :

Անշուշտ վտանգուած էր անասունին կեանքը: Ցարդ, յստակ չէ նաեւ, թէ ի՞նչ եղած է. ո՞ղջ է թէ սատկած :

Այսքանը բաւական էր, որպէս զի մարդկութիւնը ձայն բարձրացնէր, ի լուր աշխարհի: Ճափոնէն մինչեւ Անգլիա եւ Ամերիկա, կենդանիներու պաշտպան ընկերութիւնները ձայն բարձրացուցին, բողոքելու համար Խ. Միութեան «իրեշային» արարքին դէմ: Այդ «իրէշային» արարքը ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ շուն մը սատկեցնելու... արարքը:

Մարդոց լուրջն ու անլուրջը իրար խառնուած շան մը պաշտպանութիւնը ստանձնեցին:

Մինչ խորհրդային շունե՛րն անգամ այնքան աղմուկ կը ստեղծեն իրենց շուրջ, անդին, տարրալուծարաններու մէջ օրական հազարաւոր անգլիական կամ ամերիկեան շուներ կը մորթուին՝ բժշկական կամ այլ քննութեանց համար: Միայն շունե՛ր ըլլային... Անգլիոյ եւ Ճափոնի կենդանիներու պաշտպան ընկերութեանց նախագահներն ու անդամները օրական քանի՞ անգամ միս կ'ուտեն...

Կ'երեւի, «կենդանի» ըլլալով միայն շուն կը հասկնան անոնք, ա՛ն ալ՝ խորհրդային շուն :

Անցնի՛նք :

Շատ ժամանակ չէ անցած: Հազիւ քառասուն տարի առաջ, մարդակերպ շուներ աւելի քան միլիոն մը Հայ դրած խաթաղանէ սպուտնիկներու վրայ՝ կը քշէին դէպի անապատի մը անհունը, ո՛չ թէ գիտական՝ այլ զուարճութեան փորձեր կատարելու համար: Կիներ ու երախաներ սպաննուեցան ամէնէն անարգ ձեւով: Ժողովուրդ մը ամբողջ պատմութեան յանձնելու թրքական յայտարարութիւն մը չշարժեց անգամ խիղճը քրիստոնեայ մարդկութեան :

Եւ այսօր, նո՛յն այդ քրիստոնեայ մարդկութիւնը շան մը պաշտպանութիւնը ստանձնած է եւ հարահրոց կը բարձրացընէ, իր քինախնդրութեան մէջ մոռնալով որ ծիծաղելի կը դառնայ :

Անկէ քառասուներկու տարի առաջ ալ ազգեր կային, պետութիւններ կային եւ Ազգերու Ժողով կար: Ո՛չ մէկ ժողովուրդ մտածեց քանի մը Հայ հաւաքել եւ ժողովին ներկայացնել, իբրեւ բողոքի նշան :

Մինչդեռ, վեց շուներու հրաման տրուած է, որ մուտք գործեն ՄԱԿէն եւ բողոքեն իրենց մէկ «ազգակից»ին հանդէպ կատարուած «արարք»ին դէմ:

Մինչ հայկական սպանդին ի տես լուռ կը մնային մեծ թերթերը, այսօր սիւնակնե՛ր կը լեցնեն Լայքայի մասին ... Դիւցազներգական ոճով: Սեւ շրջանակի մէջ «տխրունի» մը հրատարակելով Լոնտոնի մեծագոյն թերթերէն «Տէյլի Միրըր» ի՛նչ լեզու կը գործածէ շան մը սատկին համար: Կարդացէ՛ք. — «Ո՛չ մէկ բանտ, ո՛չ մէկ խցիկ, կը գրէ անգլիացի խմբագիրը, չեն հաւասարած Լայքայի բանտին: Պզտիկ սիրտ մը, որ կը բաբախէր, երկու լուսաւոր աչքեր, փոքրիկ մարմին մը ողջ առողջ թաղուեցան երկինքին մէջ: Կը խնդրուի ոսկոր չղրկել ..»:

Ողբա՛մ զքեզ մե՛ծ ... Ալպիոն :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

« Հայաստանի աշխատաւորները սկսեցին իրենց նոր կեանքը չափազանց դժուարին պայմաններում։ Աշխատաւորների ուժերը տկար էին աւերուած տնտեսութիւնն արագ վերականգնելու համար։ Խ. Հայաստանը պէտք ունէր օգնութեան։ Այդ օգնութիւնը նրան հասաւ։ Խորհրդ. իշխանութեան հաստատուելուց տառացիօրէն երկու չարաթ յետոյ Ռուսաստ. Խորհրդային Ընկերվարական Հանրապետութեան Աշխատանքի եւ Պաշտպանութեան Կոմիտէն, Վ. Ի. Լենինի նախաձեռնութեամբ, քննեց Հայաստանին ֆինանսական օգնութիւն անելու հարցը։ Այդ նպատակով նա երեք միլիոն ռուբլի յատկացրեց Խ. Հայաստանին։

Խորհրդ. Ռուսաստանը բազմաթիւ անգամներ նիւթական օժանդակութիւն է հասցրել Խորհրդ. Հայաստանի աշխատաւորներին ուղարկելով այնտեղ ամբողջ կառախմբեր առաջին անհրաժեշտութեան ապրանքների, հրանիւթերի, դեղօրայքի եւայլն։ Իվանովեան (Իվանովօ — Վօզնեսէնսկ քաղաքի. Հ. Ս.) կտաւագործ բանուորները նուէր արին հայ եղբայրներին կտաւագործարանի ամբողջ սարքաւորումը »։

Ահա ձեզ մի հրաշք։ Երեք միլիոն ռուբլի գրպաններում, հայ ժողկոմները, « տառացիօրէն երկու չարաթ խորհրդայնացումից յետոյ» սկսում են վայրենաբար թալանել հայ բանուորին ու գիւղացուն։ Զինուած խմբերով խուժում են համեստ բնակարանները, մառաններն ու խրճիթները ու թոցնում ամէն ինչ — ցորեն, իւղ, պանիր, սպիտակեղէն եւայլն մինչեւ լուցկիի թուփը։ Գոմերից դուրս են հանում եզ ու ոչխար ու քշում դէպի զօրանոցները։ Իմ տնից տարան պնակ, դանակ, պատառաքաղ, կրամաֆօն, գրքեր, որոնց մէջ քառասուն հատորից Փրօքհաուզի հանրագիտական բառարանը, սեղան, աթոռ եւայլն։ Երեք միլիոնից դէթ մէկ մէկ ռուբլի տայիք բռնագրաւուած իրերի ու անասունների համար։

Եթէ դուք կառախմբերով ապրանք ու մթերք էիք ստանում, ինչու չափլիկներս թոցրիք եւ հարեւանիս երեխաների արցունքին չխղճալով խղամանը չալակներդ առիք ու անհետացաք։ Եթէ դուք Ռուսաստանից այդպիսի մեծ հարստութիւն թափեցիք փոքրիկ Հայաստանում, ինչու յուսահատ, անելի մատնուած 1921 թուի Փետրուար 18ին ժողովուրդը մի մարդու պէս ըմբոստացաւ Ցեղկոմի դէմ։ Ս. Թովմասեան լռում է այդ մասին։ 1921 թիւն առանց Փետրուար ամսի է եղել նրա համար։

Ասում են թէ խորհրդային կարգերը փոխուել են դէպի լաւը. ժողովուրդն սկսել է շունչ քաշել։ Ո՞վ չի երազել, յուսացել ու հաւատացել, թէ այս կամ այն արտակարգ դիպուածից յետոյ — Ստալինի ու Բերիայի մահ, Ժընեւի խորհըրդաժողով, 20րդ Համագումար Խ. Մ. Կոմկուսի, հակաստալինեան մերկացումներ, խմբական ղեկավարութեան հաստատում, անհատապաշտութեան ժխտում, հաստագլուխ Մոլոթովի ու Կագանովիչի վտարում եւ այլն — տարրական մարդկայնութիւնն ու ազատախօսութիւնը կը յաղթանակեն այնտեղ։

Բայց աւաղ խորհրդային վարչաձեւն ըստ էութեան միշտ նոյնն է։ Իր գերագոյն նպատակին՝ համաշխարհային տիրապետութեան հասնելու համար նա կանգ չի առնում միջոցների ընտրութեան առջեւ։ Բարի է ու չար, կիրթ ու վայրենի, բարեկամ ու թշնամի, առողջ ու սիրաշահող, փոքր ազգերի անկախութեան պաշտպան ու խորտակող։ Խորհրդային ակնոցները նոյն մարդուն մէկ կարմիր են ցոյց տալիս, մէկ սեւ, նայած թէ նա իրենց ցանցումն է, թէ դուրսը։

Եուկոսլաւ ժողովրդի պետը օձ էր, թունաւոր կարիճ, դաւաճան, այսօր «հերոս ընկեր Փրօզ — Տիտօ»։ Երբ Ֆրանսայի վարչապետ Գ. Կի Մոլէն Մոսկուա այցելեց, կաշուից դուրս եկան նրա համակրութիւնը որսալու — մտերմիկ խօսակցութիւններ, ճաշեր, կենացներ։ Իբրեւ պատուասիրութեան արտակարգ ցոյց, Բուլգանինն ստիպեց Անաստասին (Միկոյեան) լեզգինկա պարել նրա առջեւ։ Բայց երբ նոյն Կի Մոլէն Ուաշինկթըն էր, « Պրաւդա»յում նրան «Լաքէ» անուանեցին, որը «կանկէտը» ձեռքին, վիզը ծուռ, սպասում է Այլընհաուըրի նախասենեակում «պատրոնի կանչին »։

Երբ անտարբերութիւնդ մի կողմն ես դնում, սարսափում ես այսօրուայ խորհրդային համայնավարներից։ Հեռու անցեալում ես ճանաչել եմ Մոսկուայի շատ մեծամասնականների, մի քանի ամիս գործակցել նրանց հետ — Բուխարին, Նօգին, Պօդբելսկի, Սկւարցով — Ստեփանով, Ուսիեւիչ, Ա. Տէր Աւագեան եւայլն։ Նրանք մարդ էին։

Ստալին բոլորի գլուխը կերաւ, թրծեց նոր տեսակի մեծամասնականներ, երրորդ սեռի արարածներ, որոնց բառարանըն անըմբռնելի է մեզ համար։ Դրանցից մէկն է Ս. Թովմասեան, խեղաթիւրող, վարկաբեկող, ազնուութիւնը ոտնահարող։ Հայ ստալինականները բախտաւոր են պատկանել միակ խորհրդային ժողովրդին, որի բացառիկ պայմանները թոյլ են տալիս ունենալ զօրաւոր յեղափոխական կազմակերպութիւն — «դաշնակ»ի վրայ յարձակուելը ցայտուն կերպով յայտ են բերում Թովմասեանների ապազգայնացման ուղղափառութիւնը յաչս Մոսկուայի։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ

Հոկտեմբեր չորսին արձակուած խորհրդային արուեստական արբանեակը՝ «Սպուտնիկ»ը մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուց ամբողջ աշխարհին մէջ։ Մանաւանդ անակնկալ մը եղաւ մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներուն համար։ Այդ «մանուկ-լուսինը» անսպառ նիւթ հայթեց պարբերականներուն, օրաթերթերուն ու ձայնասփիւռին, որոնք իրար հետ մրցումի ելան նորութիւններ հաղորդելու համար։

Այժմ Սպուտնիկը լռած է այլեւս։ Իր պիփ, պիփը դադրած արձակելէ՝ ընդմիշտ։ Սակայն ինք կը շարունակէ երկրիս շրջանը ընել կանոնաւոր կերպով առանց յոգնութեան։

Գիտական պատմութեան մէջ յիշատակելի անուն մը պիտի մնայ Սպուտնիկը, ո՛ր իր տեւողութեամբ գլեց անցաւ բոլոր նախատեսութիւնները։ Ռուսերը նախապէս կ՚ենթադրէին թէ երկուշաբթուայ կեանք մը պիտի ունենար ան։ Սակայն այժմ կը յուսան թէ երկու հարիւր օր դիմանայ։ Անշուշտ ոչ ոք կարող է այս մասին ճշգրիտ տեղեկութիւն մը տալ անոր։

Սպուտնիկին շուրջ տեղեկութիւններ տրուեցան նաեւ «Յառաջ»ի մէջ, որով շատ պիտի չծանրանամ անոր մասին։

Սպուտնիկի յաղթանակով խորհրդային գիտութիւնը բարոյական մեծ հարուած մը հասցուց Միացեալ Նահանգներուն։ Որովհետեւ 1955 Յուլիս 29ին էր որ այդ մեծ երկրին նախագահը կը յայտարարէր հանուր աշխարհին թէ ծրագրած են շինել արուեստական արբանեակներ որոնց արձակումը պիտի կատարուի 1957ին։ Այս յայտարարութիւնը ռումբի մը պայթիւնին տպաւորութիւնը գործած էր Անգլիոյ մէջ։ Մինչդեռ ուրիշ երկիրներու մէջ անոր հակազդեցութիւնը նուազ ցուցական եղած էր։ Իսկ Խորհրդային Միութիւնը լռութիւն պահած էր։ Ահա այժմ կը խզէ լռութիւնը՝ լռիկ մնջիկ աշխատելէ ետք։

Ինչ որ ալ ըսուի անոր կ՚իյնայ առաջին արուեստական արբանեակը արձակած ըլլալու պատիւը։

Անշուշտ արուեստական արբանեակներ արձակելու կամ դէպի լուսին եւ այլ մոլորակներ երթեւեկելու միտքը նոր չէ։ Եթէ մէկդի ձգենք Եոնաթան Սուիֆթի « Կիւլլիվերի ճամբորդութիւնները », կամ Ժիւլ Վեռնի մարգարէական ստեղծագործութիւնները՝ որոնք հետզհետէ իրողութիւն կը դառնան, գիտական գետնի վրայ օդանաւորդութեան ռահվիրաներ Էսնօփելթրի, Բէնթօն, Արշալէոն, ազդուելով վերոյիշեալ վիպագիրներու գիտական տրամաբանական նախատեսութիւններէն, 1907էն սկսեալ հետաքրքրուեցան անդրերկրային ճամբորդութեանց եւ թռչող կղզիներու (արուեստական արբանեակ) հարցերով։ 1911ին Տօքթ. Գինկն էր որ արտօնութիւն մը ձեռք կը բերէր բազմայարկ հրթիռի մը շինութեան համար, մթնոլորտային վերին խաւերը հետախուզելու առաջադրութեամբ։ 1920ին ռուս տարրարան Ցիոլքովսկին է որ առաջին անգամ ըլլալով կը գործածէ արուեստական արբանեակ բացատրութիւնը, եւ մանրամասն ծրագիր մը կը ներկայացնէ թռչող կղզիի մը շինութեան համար։ Այդ կղզին պիտի ըլլար բնակելի, ջերմանոցային մշակութեան հնարաւորութիւններով, արուեստական ձգողութեամբ եւ կեանքի պայմաններ ստեղծող բազմազան մեքենաներով ու կազմածներով օժտուած։ 1929ին, երկու Գերմանացիներ՝ Հերման Օպերթ եւ Փոթոքնիք, այս վերջինը Նորտունկ կեղծանունով ծանօթ, ներկայացուցին երկու ծրագիրներ։ Երկուքն ալ կ՚առաջարկէին, ինչպէս ռուս գիտունը, բնակելի հսկայ գանգուածներ, ինքնարաւ թռչող կղզիներ, որոնք իրենց պտտանիւթը պիտի քաղէին արեւուն ճառագայթներէն՝ յատուկ հայելիներու միջոցաւ։ Այս գանգուածեալ շինութիւնները պիտի ծառայէին իբրեւ գիտական աշխատանոցներ՝ միջմոլորակային պարապութեան մէջ։ Մանաւանդ Նորտունկի արբանեակը պիտի բաղկանար երեք բաժանմունքէ՝ գիտարանէ մը, մեքենաներու բաժինէ մը եւ բնակելի երեսուն մեթր տրամագծով անիւէ մը, որ ինքն իր վրայ պիտի թաւալէր երկվայրկեանը մէկ շրջան ընելով, իրեն յատուկ ձգողական ուժը հայթայթելու համար։ Այս ծրագիրներուն իրագործումը անշուշտ կը պահանջէր նիւթական լայն միջոցներ եւ այդ ժամանակի ուժական նիւթերով այդ գանգուածին դէպի երկինք արձակումը եւ անոր պահանջուած արագութիւնը տալու համար անհրաժեշտ կը նկատուէր միլիոնաւոր թոն վառելանիւթ։

Աւելորդ է ըսել որ եթէ այդ ծրագիրները աւելի համեստ ըլլային փոքր արբանեակներ միայն արձակելու, անշուշտ այն ատեն ալ իրագործելի կը դառնային բազմայարկ հրթիռներու դրութեամբ։ Կը բաւէր որ արբանեակին հաղորդուէր երկվայրկեանը 7,8 քիլոմեթրի արագութիւն մը (ժամական 28 հազար քիլոմեթր)։ Այս արագութիւնը կը հաւասարակշռէ երկրիս ձգողական եւ արբանեակին կեդրոնախոյս ուժերը, որով արբանեակը որոշ բարձրութեան մը վրայ (400 քմ.) երկրիս շուրջը կը դառնայ, այնքան ատեն որ կը պահէ վերոյիշեալ արագութիւնը։ Էսնօ — Փելթէի այս արագութիւնը նախա-

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Թերթերէ ոմանց մէջ յայտնի ակնարկութիւններ սկսած էին արդէն, Լիբանանի Թեմին Գաւառական Ժողովոյ ալ «ապօրինութեան» մասին. ժողով, որուն չէին կրցած մաս կազմել «կամապաշտ»ները, ընտրութեանց մասնակցելու պարագային չարաչար պարտուած ըլլալով, կամ ջախջախում մը նախատեսելով, այդ ընտրութիւններու « ի յառաջագունէ » ապօրինութիւնը յայտարարելով եւ չմասնակցելով։ Կիլիկեան Թեմերու ամէնէն « օրինաւոր» ժողովը կը մնար, «կամապաշտ»ներու տեսակէտով, Դամասկոսի Գաւառականը, որուն տնավարի ընտրութեանց ինչ ձեւով կատարուած ըլլալը, 1949ին, ծանօթ էր բոլորին, հակառակ անոր որ ամբողջ վեց տարի (1949 — 1955), լրացուցիչ ոչ մէկ ընտրութիւն կատարուած էր թեմին մէջ։

Ղրկելէ յետոյ նոր, եւ երրորդ յետաձգումի հեռագիրն ու ստորագրելէ ետքը իր անունով պատրաստուած «յայտարարութիւն»ը, Խադ Արքեպիսկոպոս կը քաշուէր Պհամատուն եւ կը խուսափէր ընդունելէ Լիբանանի Թեմին Առաջնորդն ու Ազգային Իշխանութեանց պաշտօնական ներկայացուցիչները, որոնք ստիպողական տեսակցութեան մը համար ժամադրութիւն կ՚ուզէին իրմէ։ Անիմանալի այս խուսափումին որպէս հետեւանք, Լիբանանի Թեմին Առաջնորդ Գերշ. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոս եւ քաղաքական ժողովի անդամները իրենց հրաժարականները կը ներկայացնէին Թեմին Գաւառական Ժողովին, 12 Հոկտեմբեր 1955-ին։ Պատմական այդ փաստաթուղթէն կ՚արտադրենք հետեւեալ պարբերութիւնները ցոյց տալու համար, թէ Տեղապահ Խադ Արքեպիսկոպոս ինչպէս կը վարուէր թեմի մը Ազգային Իշխանութեանց եւ Առաջնորդ Եպիսկոպոսին հետ։

« ... Յետ երկար խորհրդակցութեան, նկատի ունենալով ներկայացուած խնդրոյն կենսական կարեւորութիւնը եւ կացութեան բացառիկ փափկութիւնը, Քաղաքական Ժողովս որոշեց իր լրիւ կազմով անյապաղ հանդիպում մը ունենալ Տեղապահ Սրբազանին հետ։

Ժողովի վերջաւորութեան եւ ժողովականներու իսկ ներկայութեան, Առաջնորդ Սրբազանը հեռաձայնով ստիպողական ունկնդրութիւն մը խնդրեց Տեղապահ Սրբազանէն նոյն օրուան երեկոյեան ժամը վեցին համար։ Նորին Սրբազնութիւնը դիւանապետին միջոցաւ պատասխանեց թէ զբաղած է եւ չի կրնար ընդունիլ Ժողովի անդամները յիշեալ ժամուն։ Ասոր վրայ Առաջնորդ Սրբազանը յաջորդ օրուան համար խնդրեց ունկնդրութիւն մը՝ նկատի ունենալով խնդրոյն ծանրակշիռ հանգամանքը. դարձեալ դիւանապետին միջոցաւ Տեղապահ Սրբազանը յայտնեց թէ ինք յետագային լուր պիտի տար թէ երբ պիտի ժողովի կազմը ընդունէր։

Կաթողիկոսական ընտրութեան՝ յետաձգման հետեւանքով ստեղծուած այս սուր տագնապին հանդէպ Տեղապահ Սրբազանին անլուրջ վերաբերմունքը եւ վարչութեան հետ հանդիպում ունենալէ խուսափումը իսկապէս անիմանալի եւ անբացատրելի կը թուի մեզի։ Բայց համբերութեամբ սպասեցինք մինչեւ 12 Հոկտեմբեր 1955, կէսօրէ վերջ ժամը 6։ Ոեւէ ժամադրութիւն չտրուեցաւ մեզի. սակայն ամենաստոյգ կերպով տեղեկացանք եւ հաստատեցինք, թէ Տեղապահ Սրբազանը երբ կը մերժէր նախորդ երեկոյ ժամադրութիւն տալ մեզի, ոչ մէկ զբաղում ունէր, այլ հանդիպումէ խուսափելու պատրուակով վանքը կը ձգէր եւ խաղաղ խղճով կ՚երթար Պհամտուն իր ազգականներուն քով։

Արտակարգօրէն փափուկ այս կացութեան մէջ, երբ կաթողիկոսական ընտրութեան այս երրորդ յետաձգումով խնդրոյ առարկայ կը դառնայ գաղութիս ներքին կեանքին փոթորկումը իր աղետալի հետեւանքներով, ինչպէս նաեւ Կիլիկիոյ պատմական Աթոռին ներկայ եւ ապագայ գոյութեան վտանգումը, եւ երբ Քաղաքական Ժողովս խղճի պարտք կը նկատէ հանդիպում ունենալ Տեղապահ Սրբազանին հետ որպէս գլխաւոր եւ միակ պատասխանատու եւ գերակատար անձնաւորութեան՝ զարմանալի անպատասխանատուութեամբ մը Տեղապահ Սրբազանը կը մերժէ մեզ ընդունիլ։

Տեղապահ Սրբազանին հետ մեր ունենալիք տեսակցութեան միակ նպատակն էր աւելի մօտէն տեղեկանալ այն պատճառներուն եւ կաթողիկոսական ընտրութեան յառաջ բերելիք «աղէտին եւ ողբերգութեան» մասին, որոնց նախատեսումով Սրբազանը յետաձգած էր ընտրութիւնը։ Եւ նոյն ատեն խորհրդակցիլ՝ առաջքն առնելու համար, այս անգամ, կաթողիկոսական ընտրութեան յետաձգման առթիւ պատահելիք հաւանական եւ աւելի անախորժ դէպքերու, որոնք կրնային վրդովել թեմական մեր ազգային կեանքը։

Խմբագրական ՀԱՍԿԻ

(13 Տար.)

տեսած էր դեռ 1930ին։ Այդ թուականէն ետքը քաղաքական դէպքերը դաշնակիցներու եւ գերմանական փէնմիւնտի հրթիռներու մասնագիտական կեդրոնը սկսաւ գործնական քայլեր առնել։

Շուտով իրագործուեցան հրթիռներու շարքի մը շինութիւնը Ա.1, Ա.2, Ա.3 եւ Ա.4 որակումներով, որոնց վերջինը պիտի դառնար նշանաւոր Վ.2ը։ Երբ պատերազմը վերջ կը գտնէր 1945ին, բազմայարկ հրթիռները իրականութիւն էին այլեւս Ա.9 եւ Ա.10 անուններով։ Իսկ պարզ հրթիռները, որոնց արագութիւնը երկվայրկեանը երկու քիլոմեթր էր բարձրացաւ 2·7 քիլոմեթրի։

Այս յառաջդիմութիւնը մեծ յոյսեր ներշնչեց տիեզերքի նուաճման մասնագէտներուն։ Առանց հիւլէական շարժիչներու իրագործման սպասելու, կարելի նկատուեցաւ միջմոլորակային ճամբորդութիւնը բազմամաս հրթիռներու հայթայթած ուժին միջոցաւ։ Օրինակ հինգյարկանի հրթիռի մը միջոցաւ կարելի էր ճամբորդել մինչեւ լուսին (384 հազար քիլմ.)։ Ըստ երկրային ընդգիտական օրէնքներու երկրիս ձգողական ուժէն ձերբազատուելու համար հրթիռ մը պէտք է ունենայ երկվայրկեանը 11,2 քիլոմեթրի արագութիւն մը։ Ըստ Երեւոյթին 7·8էն մինչեւ 11,2 տարբերութիւնը ոչինչ է։ Սակայն, պէտք է գիտնալ որ արագութիւնը հայթայթող ուժերը համեմատական են այդ արագութեան քառակուսին։ Միւս կողմէ հրթիռի մը բարձման տարողութիւնն է միայն տասը առ հարիւր։ Այսինքն՝ հրթիռ մը տասը քիլոյի գանգուած մը կարենալ բարձրացնելու համար պէտք է կշռէ հարիւր քիլօ։ Տասը քիլոյէն դատ մնացեալ ծանրութեան մեծ մասը կազմելով վառելանիւթը։ Որով 30 քիլօ կշռող արրանեակ մը կրող եռայարկ հրթիռի մը ծանրութիւնը կ'ըլլայ առնուազն երեսուն թոն։ Իսկ իր արագութիւնը՝ $3\times2{,}7 = 8{,}1$ քմ. երկվ.ը։

Բազմայարկ հրթիռներու իւրաքանչիւր բաժինը ունի իր շարժիչը եւ վառելանիւթը ու կը գործէ անջատաբար։ Եւ կը բաժնուի մնացեալ յարկերէն վերադառնալով երկիր՝ երբ սպառի իր վառելանիւթը։ Այդ պարագային յաջորդ յարկն է որ շարժման մէջ կը մտնէ։ Եւ այսպէս յաջորդաբար բոլոր յարկերը։

Անշուշտ բոլոր դժուարութիւնները կը վերնային եւ հրթիռներու ծանրութիւնը թեթեւնալով կը հանդիսանար, կարելի ըլլար հիւլէական ուժի օգտագործումը։

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՐՏՕ, (Յառաջ). — Նոյեմբեր 3ին, Կրկերականներու սրահին մէջ, Պորտոյի գաղութը տօնեց Դաշնակցութեան Օրը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբին։

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյներով, մարտական կուսակցութեան զինանշանով, ինչպէս նաեւ հերոսներու եւ հայկական պատմութը ներկայացնող նկարներով։

Բացումը կատարեցին Նոր Սերնդականները «Մշակ բանուոր»ով՝ ներկաներու յոտնկայս ունկդրութեամբ, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի։

Ընկեր Պետրոս Քէնտէրեան բացատրեց եւ պարզեց օրուան նշանակութիւնը. — Դաշնակցութեան երեւումը եւ անոր գաղափարական հմայքը ոգեւորեց երիտասարդութիւնը, որպէս կազմակերպուած ուժ՝ հնչեցնելու համար հայութեան տեսակէտները եւ պահանջները։ Պատիւ գաղափարական հայ երիտասարդութեան որ 67 տարի խիզախօրէն իր խօսքը ըսաւ, ապրեցնելու համար Դաշնակցութիւնը, հայութեան փառքն ու պարծանքը։

Օր. Ագնիւ Քինոսեան արտասանեց Ա. Զօպանեանի «Մայր Հայաստան»ը, իսկ Պ. Ս. Խանդէթեան՝ Եղիշէ Չարենցի «Գովք Հայաստանի»ն։ Մեներգեցին օրիորդներ Հոխիւմէ եւ Արաքսի Հալաճեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի։ Ջութակով նուագեց ընկեր Ս. Տօնէրեան։

Օրուան բանախօս ընկեր Հ. Թաշճեան պատմականը բրաւ 1850ական օրերէն մինչեւ 1890 թուականը։ Հայր Ալիշանի քնարը՝ պատանչունչ, ըմբոստ։ Խրիմեան Հայրիկի Մուսան՝ հայ վիշտն ու ցասումը։ Գամառ — Քաթիպա, բանաստեղծը՝ հայ ազատագրական շարժման։ Հայ յեղափոխութեան մարգարէ՝ Րաֆֆին իր հրեղէն լեզուով, ընդվզումի եւ ցասումի «Խենթ»երով, «Կայծ»երով սնուցին հայ երիտասարդութիւնը։ Այդ բոլորէն ծնաւ Արմենական կուսակցութիւնը՝ շատ սահմանափակ։ Հնչակեան կուսակցութիւնը՝ համաշխարհային երազներով տարուած, որ գետին չի գտաւ հայ իրականութեան մէջ։ Գերագոյն ուժի մը անհրաժեշտութիւնը զգալի էր համախմբելու համար բոլոր մտաւորականներն ու բաղուկի ախոյեանները՝ մէկ դրօշի տակ։ Խորհրդաւոր, համեստ, անմահ երրորդութիւնը լոյս սփռեց, լոյս սփռեց Հայոց աշխարհի երիտասարդ սրտերուն մէջ։ Ու հիմը դրուեցաւ «Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւն»ը։ Գաղափարական եւ յեղափոխական արի — արանց բանակը յառաջ ընթացաւ, միշտ բարձր պահելով ազատութեան դրօշը։ Հայութեան Դատին պաշտպան կեցաւ կռուով եւ խանդավառ հաւատքով։ Փոթորկեց հայ սրտերը իր անման խոյանքներով, Պանք Օթօման, Խանասոր, Հայ — Թաթարական ընդհարումներ, Եըլտըզի ռումբը, Կամաւորական գունդեր եւ այն բոլորին փառապսակ՝ Մայիս 28։ Որպէս մշակ տկօսեց գրականութեան հայ անդաստանը, անմար պահելով Լուսաւորչի կանթեղը»։ Այսպէս գործեց եւ կը գործէ հայ ժողովուրդի արթուն պահակը՝ Դաշնակցութիւնը։

Ապա իր խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան ըսաւ. — Գաղափարական հայ երիտասարդութեան արիւնով գրուած ազատագրական պատմութիւնը ձեզ աւանդ կը տրուի։ Գուրգուրանքով պահեցէք զայն։ Նախանձախնդիր եւ արթուն՝ դուք ալ ձեր կարգին սերտեցէք հայ յեղափոխութեան աւետարանը. որքան պրպտէք մեր պատմութիւնը եւ գրականութիւնը՝ ձեր երիտասարդ աւիւնով պիտի տոկայ եւ ապրի Հայկազանց ցեղը։

Ուղերձ մը կարդաց ընկեր Կ. Տօնէրեան։

Հանդէսը փակուեցաւ Նոր Սերունդի «Երեւան» խմբերգով, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի։

ՋԱԼԿԱՐԱՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Կալկաթայի հայ գաղութը կը բաղկանայ շուրջ 750 հոգիէ։ Լայնածաւալ այդ քաղաքին մէջ, բազմահազար ու բազմակրօն ժողովուրդներու խառնարանին մէջ, բուռ մը Հայեր հաւաքուած իրենց եկեղեցիին եւ դպրոցներուն շուրջ, գուրգուրանքով ու ջերմեռանդութեամբ վառ կը պահեն հայ ոգին։

Կալկաթայի մէջ կան հայկական երկու դպրոցներ։

Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանը հիմնուած է 1821ին, Մնացական Վարդանեանի եւ Աստուածատուր Սուրադեանի նուիրած գումարներով։ 135 տարիէ ի վեր պատրաստած է սերունդներ, որոնք բարձր դիրքերու հասած են։

Երկրորդը՝ Դաւիթեան Օրիորդաց դպրոցը հիմնած է բարերար Դաւիթ Դաւիթեան, 1922ին, իր անձնական ծախսով եւ իր ամբողջ հարստութիւնը հիմնադրամ ըրած է, որուն հասոյթը ապահոված է դպրոցին յարատեւութիւնը։

1949էն ի վեր երկու դպրոցներու դասաւանդութիւնը միացած է։ Մարդասիրաց Ճեմարանը ներկայիս ունի 125 աշակերտ։ Մանկապարտէզի բաժինը կեդրոնացած է Դաւիթեան Օրիորդաց դպրոցին մէջ։

Դպրոցին մէջ կ'աւանդուին հայերէն, հայ գրականութիւն, Հայոց պատմութիւն, կրօն, գրաբար, անգլերէն, բենգալերէն եւ ուրդու լեզուն լրիւ ծրագիր։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ մեռած է Տոքթ. Ներսէս Պաղտոյեան, մեր հին ընկերներէն։

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ մահուան յիսնամեակը տօնուած է Նիւ Եորքի մէջ, Վասպուրականի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ։ Նախագահած է՝ Ընկեր Ե. Սահակեան։ Խօսած են՝ Տիկին Ա. Սեբոբեան եւ Ա. Ալիխանեան։ Տօնակատարութեան ներկայ եղած ու խօսք առած է նաեւ Խորէն Արք.։

ԿՐԸՆԻԹ ՍԻԹԻԻ մէջ (Միացեալ Նահանգներ) տեղի ունեցած է Տարօն — Տուրուբերանի Հայր. Միութեան քառասնամեակը։ Խօսած է Ս. Շահնազարեան։

Ռ. ՉԱՐԴԱՐԵԱՆԻ «Մարդը չէր մեռնէր» հեքեաթին արաբերէն թարգմանութիւնը լոյս տեսած է Պէյրութի Al Safeh Al Vatanieh գրական ամսագրին մէջ։

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ հիմնարկին կողմէ Թուրքիոյ Հայ Համայնքին բարենպատակ հաստատութեանց յատկացուած 170 քիլօ ոսկիին 86 քիլօն Պոլիս փոխադրուած է։

ՅԱՊԱՂԱԾ ԶՂՋՈՒՄ

Կը մեռնի վատահամբաւ պարոն Ամբակումը, ան՝ որուն հարստութենէն ոչ ազգը կ'օգտուէր ոչ ալ ընտանիքը։ Բայց առատ վարձատրութեան մը յոյսով քահանան կը փառաբանէ եւ վատահամբաւին չունեցած առաքինութիւնները երկինք կը հասցնէ։

Այն ատեն կինը մեկուսի հեծկլտալով.

— Ո՜հ, սիրեցեալ ամուսինս, եթէ գիտնայի այսքան բարեսէր եւ առաքինի ըլլալդ, չէի փափաքեր որ այդքան շուտ մեռնիս ...։

ՄԵՐ ԴՊԻՐԸ

Գնաց մեր թաղին, Շաւլիի մատրան, վաստակաւոր տիրացուն Համբարձում Ֆչըճեանը։ Ան տէրն ու տիրականն էր մեր փոքրիկ մատրան, առանց անոր ոչ ժամ կ'ըլլար, ոչ պատարագ։

Ան էր որ կը բանար ու կը գոցէր մեր եկեղեցին, որուն հիմնադիրն ալ էր արդէն համեստօրէն։

Ծանօթ էր բոլոր արարողութիւններուն քահանայի մը չափ։ Ամէն ինչ էր ան եկեղեցիին դուռնէն ներս եւ միշտ տէրը իր ստանձնած գործին։

Ու հիմա հանգչած է ան յաւիտեան կենիծը սրտին։ Ափսոս որ չտեսաւ իր այնքան սիրած եկեղեցիին վերանորոգումը։ Ով գիտէ ինչ սրտի խոր հրճուանքով պիտի հագնէր շապիկը եւ երգէր անոր օծման առթիւ «Առաքելոյ Աղաւնոյ»ն։

Զհասաւ մեծ օրուան։ Ափսոս որ իր անշունչ մարմինը միայն հանգչեցաւ սեղանին առջեւ, շուտով հեռանալու համար իր այնքան սիրած Շաւլիի եկեղեցիէն, որուն շինութեան համար այնքան աշխատած էր եւ ուր հիմա երկար ատեն պիտի փնտռեն իր հին դպիրի անուշ շարականները։

ՄԷՆ — ՍԷ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԵ.

ՈՐՍՈՐԴԻ ՏՆԱԿԸ

Իսկ նոյն ընութեան անբախտ զոհն է մի ազգ, որ վաղուց կորցրել է իր սուրը, որի մէջ վաղուց սպաննուել է ազատութեան եւ ինքնապաշտպանութեան ոգին, որ իր գլուխը ամենայն հնազանդութեամբ խոնարհեցնում է ամէն մի անիրաւ ձեռքի ներքոյ ...։

ԺԶ.

ՍԻՐԱՀԱՐԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Միւս օրը ես զարթեցայ խիստ ուշ։ Ճանապարհի յոգնածութիւնը, որ առաջին անգամն էր իմ կեանքում, բաշխել էր ինձ հանգիստ եւ երկարատեւ քուն։ Ընկերներիցս ոչ մէկը չկար այնտեղ, ես մենակ էի մնացել քնարանում։ Իսկոյն հագնուեցայ եւ դուրս եկայ, որ տեսնեմ ու՞ր են գնացել նրանք։

Գեղեցիկ էր լեռնային առաւօտը. ճնճղուկները տակաւին չկչկում էին վարսակեղ ուռիների վրայ, որոցմով հովանաւորուած էր Որսորդի տնակը, եւ արեւի առաջին ճառագայթներով լուսաւորուած բակում հաւերն սխորժանօք քաղում էին գետնից հունտերի հատիկները, որ ցրւում էր Մարօն։

Դուրս գալով իմ սենեակից, ես առաջին անգամ նկատեցի, որ Ավոյի տնակը թէ իր շինուածքով եւ թէ մաքրութեամբ համարեա մի պալատ էր, գիւղի միւս խրճիթների հետ համեմատելով։ Նա կանգնած էր գետնի մակերեւոյթից բաւականին բարձր. պարունակում էր իր մէջ մի քանի փոքրիկ սենեակներ, նեղ պատուհաններով, ուր ապակու փոխարէն լուսամուտները պատած էին թղթով։ Պատերը թէ ներսից եւ թէ դրսից ծեփած էին սպիտակ կաւով, որոնք շատ կոկելուց մի առանձին փայլ էին ստացել։ Խրճիթի մէկ մասը բաժանած անասունների համար, այնտեղ զետեղուած էին՝ ախոռը, մարագը եւ ոչխարների գոմը։

Մարօն ինձ տեսնելով, մօտ վազեց եւ հեղնական ժպիտը երեսին ասաց.

— Տես, նրանք գնացին, քեզ այստեղ թողեցին. ինչ տղայ ես, այսքան էլ կը քնե՞ն. կ'ասես թէ, շատ ճանապարհ է եկել, — մի օր եւ կէս, այն էլ ձիով, — դրա համար յոգնել է ...։ Ծոյլ։ — Ես ուզում մինչեւ Բարթուղիմէոս գնայի, ինչքան պապան ասաց, ձին չնստեցի, ոտքով էի արած։ Երբ այնտեղ հասանք, չէ՞ս հաւատայ, Ֆարհատ, ոտքի դիւեր չքնեցի. հէնց պար էի գալիս եւ թռչկոտում ...։ Ախ, ինչ լաւ էր այն գիշերը. ափսոս այնտեղ չէիր, Ֆարհատ։ Ուխտաւորները հէնց ածում էին, ածում, «ջան գիւլում» ասում, ու խաղում էին մինչեւ լոյս ...։

Որքան ինձ ախորժելի էր լսել Մարօից նրա ուխտագնացութեան ուրախալի, մի եւ նոյն ժամանակ անկապ պատմութիւնը, այսուամենայնիւ, ես անհամբերութեամբ նրա խօսքը կտրեցի, հարցնելով, թէ ու՞ր գնացին տղերքը եւ ինչո՞ւ ինձ թողեցին։

Նա ասաց, թէ տղերքը տեսնելով, ես քնած եմ, թողեցին հանգստանալ, իրանք գնացին որսորդութեան, թէ նրանք պատուիրեցին Մարոյին յայտնել ինձ՝ եթէ ես ցանկութիւն կ'ունենայի մասնակցել որսորդութեանը, կարող էի գտնել նրանց Խանա — Սարի ձորի մէջ։

— Կ'ուզե՞ս ասեմ, որ Մըհէն քո ձին թամքէ, հարցրուց Մարօն։ — Դու մի բան չե՞ս ուտի, ճանապարհը հեռու է, մինչեւ Խանա Սարի ձորը, շատ հեռու է, կը քաղցես։ Ես հիմա կաթը տաքցրի, սերը քեզ համար պահեցի։ Կ'ուտե՞ս բերեմ։

«Քեզ համար պահեցի ...» այս խօսքերը հնչեցին իմ ականջին, որպէս քրոջ խօսքեր իրանց բոլոր անուշահոտութեամբ։ Նա դեռ մտերիմ էր ինձ հետ, որպէս առաջ, երբ դեռ երեխայ էր, երբ իրանց տանից կերակուր էր բերում ինձ, երբ բարի Որսորդը բաժանում էր իր աղքատ դրացու հետ։

— Բեր, կ'ուտեմ, պատասխանեցի ես։

— Ինչո՞ւ հէնց «ինձ համար» սերը, հարցրի յետոյ։

— «Լաւ է նոր սատանան, քան հին քահանան», ասաց նա ծիծաղելով։ — Կարօն եւ Ասլանն էլ այնքան երեսի տեղ չունեն, Սաքօն խօ դաշլայ է տանում. ես նրան համբերել չեմ կարող։ Բայց մենք վաղուայ ընկերներ ենք, այդպէս չէ՞, Ֆարհատ։

— Ես այդպէս չէի մտածում, ես մտածում էի՝ երբ Մարօն ինձ տեսնէ, կ'ասէ՝ դու իմ ընկերը չես, դու ինձ ծեծում էիր, երբ երեխայ էի։

— Ի՞նչ անենք, ես էլ Մարիամին ծեծում էի, մի օր երեսը ճանկռտեցի, արիւն դուրս եկաւ. հիմա այնքան սիրում եմ, այնքան սիրում եմ որ նրան տեսնեմ։ Նա հիմա ինձ չի կանչի «բոշայ». նա հիմա խելօքացել է. չէ՞, Ֆարհատ։

— Աւելի քան Մաքթաղը։ Բայց դու Մաքթաղին շատ էիր սիրում։

— Մաքթաղը խեղճ երեխայ էր, Մարիամը գաղան էր. ախ, Աստուած, մէկ օր չէր անցնի, որ մենք մէկ մէկու պատահելիս՝ չկռուենք։ Ինչքան յիմարներ էինք մենք ...։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

րեկան: Դաւիթ եւ Դամասկոս բուռն յարձակումներ կը գործեն Ամմանի վըրայ, աշխատելով որ խռովութիւններ ծագին այնտեղ:

Վերջերս Սուրիա դադրեցուց իր յար-ձակումները Յորդանանի վրայ, մինչ Ե-գիպտոս հետզհետէ աւելի կը սաստկացնէ իր քննադատութիւնները, յայտարարելով թէ վեհապետին կեանքը այլեւս վտանգի տակ է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկրորդական վարժարան-ներու ուսուցիչները 48 ժամուան գործա-դուլ մը հռչակեցին, որ սկսաւ Գշ. օր: Գործադուլին հետեւեցան բոլոր դասա-տուները, որոնք դժգոհ են իրենց պայ-մաններէն:

ԽՍՐԱՅԷԼԻ մէջ Նոյեմբեր 17ին կը բացուի ֆրանսերէն լեզուով դրող լրագ-րողներու ընկերակցութեան հինգերորդ համագումարը, որուն մասնակցելու հա-մար Ֆրանսայէն ու Քանատայէն հրաւիր-ուած է վաթսուն հոգի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարար Փինօ յառաջիկայ շաբաթ օր պիտի մեկնի Նիւ Եորք, ղեկավարելու համար ֆրանսական պատուիրակութիւնը՝ ՄԱԿի մէջ: Կը կարծուի թէ Փինօ առիթէն օգտուելով Ուաշինկթըն պիտի կարենայ երթալ, Արտաքին նախարար Տըլըսի հետ տեսակ-ցութիւն մը ունենալու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ միջազգային համայ-նավար պատուիրակութեանց ղեկավար-ները գաղտնի ժողով մը ունեցան Գշ. օր:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Զափոթոքի, որ կը տառապէր սրտէն, առջի օր մեռաւ Փրակայի մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռուսեւգերման խորհըր-դակցութիւնները պիտի վերսկսին այս շաբթու: Ինչպէս ծանօթ է, այս խորհըր-դակցութեանց գլխաւոր կէտն է Խ. Միու-թեան մէջ գտնուող Գերմանացիներու հայրենադարձը:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Նախագահ Այզըն-հաուըր ընդունեցաւ Անգլիոյ աշխատա-ւորական պարագլուխ Գէյթսքըլը, որ յայտ-նեց թէ Արեւմուտքը պէտք է ընդունի Խրուշչեւ առաջարկը եւ բոլոր երկիրներու «գագաթ»ներու ժողով մը գումարէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը յայտարա-րեց թէ ամերիկեան Վեցերորդ Նաւա-տորմը նոր դաւադրութիւններ կը պատ-րաստէ Միջին Արեւելքի մէջ:

ՊԱԼ - ՏԸՆՔԵՐՔ շոգեկառքը երկու-շաբթիէն երեքշաբթի լուսնալու գիշերը արկած մը ունեցաւ, որուն հետեւանքով չորս հոգի վիրաւորուեցաւ:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ ձերբակալուեցան Ալժե-րիոյ Ազատագր. Ճակատին 186 անդամ-ները, որոնք պիտի փոխադրուին Ալժէ, ուր տեղի պիտի ունենայ իրենց դատա-վարութիւնը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 12). — Զոյլ ոսկի 549 հազար (549.000), նափոլէոն4000 (4010), զուից. 3850 (3810), անգլ. 4800 (4780), քսան տոլարնոց 19.360 (19.240), թղթա-դրամ (անպաշտօն) սթերլին 1225 (1235), տոլար469 (470), զուից.111.75 (113.259, պելժ. 9.15 (9.15), լիր 0.73 (0.73):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը, մեծ պատ-րաստութեամբ 7 Դեկտեմբերին, շաբաթ գիշեր, Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ:

Օր. ՍՈՒԼԹԱՆ ՔԷՍՏԷԿԵԱՆ

Պ. ԺԱՆ - ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Նշանուած

Լանոէ, 19 Նոյ. 1957 Մարսէյլ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վար-դան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցու-թեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ

ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցի թարխատ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Ձոխ պիւֆէ: Ծախքերու մասնակցու-թիւն:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին, Խրիմեան սը-րահին մէջ, նախաձեռնութեամբ «Զա-վարեան» կոմիտէին:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ:

Կը խօսի՝ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցին՝ Տիկին Շաքէ Գայայճեան, Օր. Ս. Շահինեան, Օր. Շաքէ Պէնկեան, Տիկին Ալիս Փափազեան, Պ. Պ. Ս. Պօղոսեան, Ա. Սերոբեան, Մ. Գարակէօզեան:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ:

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, խըմ-բերգ, արտասանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Նոր Սերունդը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի, (17 Նոյեմբեր) կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Կը հրաւիրուին Վալանսի, Սէնթ Էթիէ-նի, Սէն Շամոնի, Լիոնի, Տէսինի Նոր Սերնդականները եւ համակիրները:

Հաճելի մթնոլորտ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ «ՇԱՆԹ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

23 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պոմոնի Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (3 արար)

Ղեկավարութեամբ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆԻ

Ի նպաստ դրադարանին ֆոնտին:

Կը մասնակցին Մակի Իշխանեան, Շա-քէ Սէրէնկիւլեան, Գր. Քէնտիրեան, Գր. Թիւրքէլեան, Ժ. Միրինեան, Յովհ. Տէր-վարդանեան, Աւետիս Եօթնեղբայրեան:

Տոմսակները ստանալ ընկեր Գ. Եօթ-նեղբայրեանէ եւ Յ. Գօձակէօզեանէ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սեւրանի Կապ. Խա-չի մասնաճիւղին կողմէ:

Կիրակի 24 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 23, «ՄԱՍԻՍ»ի շքեղ սրահին մէջ, 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեվրան:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, ա-նակնկալներ, ՍԹԷՍԷԼի նուագախում-բին մասնակցութեամբ:

Օթօպիւս՝ 147 էկլիզ տը Փանթէն, կար տիւ Նոր, ժամը 14 եւ 15:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Քանիցս մեր կրկնած դիմումներուն եւ գրկած մանտաներուն հակառակ՝ տակա-ւին ունինք բաժանորդներ, որոնք կար-գադրած չեն իրենց տակաւ հաշիւները:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու: Տեղական որեւէ թերթ կարելի չէ ապառիկ ստանալ:

Ամսագլխուն՝ պէտք է փակուին տակաւ բոլոր հաշիւները:

Տպարանի փոխադրութեան առթիւ թեր-թիս վարչութիւնը կը գտնուի բացառիկ եւ ծանր ծախքերու առջեւ եւ ամէն ջանք կը փորձէ թերթին գինը չբարձրացնելու համար: Մեր բաժանորդներէն կը խնդ-րուի, այս պայմաններուն մէջ մանա-ւանդ, դժուարութիւններ չտալ:

Մեր կանխայայտ շնորհակալութիւննե-րը բոլոր անոնց որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով յարդ ապահոված են թեր-թիս հրատարակութիւնը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այրի Տիկին Համեստու-հի Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միլ-տոնեան, Տէր եւ Տիկին Փառնակ Յակոբ-եան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 11ին, Պոմոնի Ս. Մեսրոպ եկեղեց-ւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհան-գստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց ա-մուսնոյն, հօր, աներհօր Բենիկ Միլտոն-եանի մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ.Յ.Դ. «Փոթորիկ» խում-բին ժողովը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, 17, բիւ Պլէօ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Կապ. Խաչի ընդհ. անդա-մական ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30-ին, Պ. Արսէն Տէր Սարգիսեանի դերձա-կատան մէջ: Ընկերուհիներու ներկայու-թիւնը պարտաւորիչ է:

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժո-ղովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4-ին, սովորական վայրը:

ՌՈՆԻ ՍՈՒ ԲՈՒԱՅԻ Մշակութային եւ Իրազօգնութեան ընդհ. ժողովը այս շա-բաթ ժամը 9ին Քաֆէ տը Քոմէրսի սրահը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նիսի եւ շրջականերու Հայաստանեայց Առաքելական Կրօն. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը 17 Նոյեմբեր, Կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 15.30ին, Մառլէնի Եկե-ղեցւոյ դպրոցին սրահը:

Օրակարգ. — Ա) Զեկոյց եւ հաշուե-տուութիւն, Բ) Հաշուեքննիչ Մարմնի ընտրութիւն, Գ) Վարչական ընտրու-թիւն նոր շրջանի համար:

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ - անդա-մուհիները ներկայ գտնուելու սոյն ընդ-հանուր ժողովին:

Ի դիմաց Կրօն. Ընկերակցութեան

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ. — Անոնք որոնք կը փափաքին անդամ արձանագրուիլ եւ քուէարկելու իրաւունք ունենալ, կրնան Կիրակի օրե-րը բանկալը արձանագրուիլ եւ կամ ժո-ղովին օրը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Լեւոն Տէր Գրիգորեան, (Հայաստանէն), հօրը անունը Գեղամ, մօրը՝ Վարսենիկ: 1918ին Երզնկա ան-ցած է: Կը խնդրուի տեղեկացնել Տիկին Ասլանեանի Սիթէ վիսկօս 3806, Էշիրօլ, (Իզէռ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վարձու տուն մը կամ յարկաբաժին մը ընտանիքի մը համար:

Տեղեկացնել Յառաջի վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDREDI 15 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8043 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3844

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Ելմտական տագնապը կը շարունակէ գրաւել պետական շրջանակներն ու հանրային կարծիքը միանգամայն :

Կառավարութիւնը իբրեւ պատասխանատու Ֆրանսայի ելեւմուտքի հաւասարակշռութեան, ծրագիրներ կ'որոնայ հասոյթի նոր աղբիւրներ ճարելու եւ հարիւրաւոր միլիառներու հասնող բացը գոցելու համար :

Իսկ հանրային կարծիքը յուզուած է՝ տեսնելով որ մէկ կողմէ ամենօրեայ ապրուստի անհրաժեշտ առարկաներու գիները շարունակ կը բարձրանան, միւս կողմէ տուրքերը կ'աւելնան : Իսկ ամէնէն կարեւորը՝ Ֆրանքի գնման կարողութիւնը հետզհետէ կը նուազի :

Ներկայ տագնապը ծանր կը կշռէ անոր համար, որ կրկնակ երեսներով կը ներկայանայ : Նախ՝ Ֆրանսայի ներածումները անհամեմատ աւելցած են քան արտածումները : Այդ պատճառով ալ իր արտաքին առեւտուրի գործունէութիւնները մեծ բաց մը կ'արձանագրեն : Այդ բացը պէտք է վճարուի օտար դրամով (տըվիզ) : Երկրորդ՝ բաց ունի նաեւ պետական ելմտացոյցը :

Առաջին տեսակի բացը իր նուազագոյնին իջեցնելու համար նախորդ կառավարութիւնը սեղմումներու ենթարկեց ներածումները, միաժամանակ հարիւրին քսան համեմատութեամբ տուրք մը հաստատեց արտասահմանէն գնուած ապրանքներուն վրայ :

Սկիզբը կարգ մը անհրաժեշտ նախանիւթեր զերծ կացուցուած էին այս տուրքէն, սակայն քանի մը ամսուան փորձը ցոյց տուաւ թէ շատ մը զեղծումներ գործուած էին : Կարգ մը գործարանատէրեր օգտուելով ներկայացած առիթէն, իրենց պէտքէն աւելի ապսպրանք տուած էին ու փոխարժէքը հատուցանելու համար պետական գանձէն տոլար գնած էին 350 Ֆրանքի հաշուով, փոխան 420ի (հարիւրին քսան յաւելումով) : Կառավարութիւնը վերջ տուաւ այդ բացառութեանց եւ ներկայիս բոլոր ներածողները պարտաւոր են տոլարը գնել 420 Ֆրանքէն :

Իրականին մէջ այս կարգադրութիւնը կը նշանակէ Ֆրանքին արժեզրկումը հարիւրին քսան համեմատութեամբ :

Ֆրանսա ինքնաբաւ երկիր մը չէ : Պարտաւոր է իր տնտեսութեան եւ ճարտարարուեստին համար անհրաժեշտ բազմաթիւ նիւթեր գնել արտասահմանէն : Ազատագրութենէն ի վեր այս երկիրը մեծ զարկ տուած է շինարարութեան, արդիական նոր գործարաններ բացած է եւ ամէն օր նոր յառաջդիմութիւններ կ'արձանագրէ ճարտարարուեստի մարզին մէջ :

Տնտեսական Խորհուրդի տեղեկագրին համաձայն, որ լոյս տեսաւ պաշտօնաթերթի 23 Օգոստոս 1957ի թիւին մէջ, մինչ 1955ին Ֆրանսա իր արտածումներու հաշւոյն օտար երկիրներէ պահանջատէր էր 407 միլիոն տոլար, 1956ին ներածումներու գլուխէն պարտական կը մնար 835 միլիոն տոլար : Այս բացը աւելցած է 1957ի եօթը ամիսներու ընթացքին : Այսինքն մինչեւ այն օրը (Օգոստոս 11), երբ կառավարութիւնը սեղմումներու ենթարկեց ներածումները :

1950 – 51ին նման ծանր տագնապ մը անցուցած էր Ֆրանսա, որ օտար երկիրներու կը պարտէր 1.058 միլիոն տոլար : Պետական ելմտացոյցն ալ կարեւոր բաց մը կը ներկայացնէր. աշխատավարձերու եւ գիներու ծայրայեղ բարձրացումը մտահոգիչ կացութիւն մը ստեղծած էր : Էտկար Ֆորի կառավարութիւնը այն ատեն տագնապը փարատելու համար նոյն դասական միջոցներուն դիմած էր, այսինքն մէկ կողմէ արմատական սեղմումներու ենթարկած էր ներածումները, միւս կողմէ Պանք տը Ֆրանսի աջակցութեան էր դիմած :

Փինէի կառավարութեան օրով վերջ ալ տրուեցաւ գիներու եւ աշխատավարձերու բարձրացման : Քորէայի պատերազմը նոր շուկայ մը բացած էր միջազգային առեւտուրին առջեւ եւ Ֆրանսա եւս օգտուեցաւ ներկայացած առիթէն :

Արտաքին առեւտուրի կշիռը 1954ին եւ 1955ին եւս նպաստաւոր եղաւ Ֆրանսայի համար : Սակայն երկու տարիէ ի վեր կացութիւնը բոլորովին շրջուած է :

Մասնագէտներու կարծիքով ներկայ տագնապը շատ աւելի ծանր է : Տըվիզի պակասը կենաց եւ մահու խնդիր դարձած է Ֆրանսայի համար, ինչպէս կը շեշտէր վարչապետ Ֆելիքս Կայեար Նոյեմբեր 5ին իր նախարարական յայտարարութեան մէջ : 1957ի համար արտաքին առեւտուրի բաց կը նախատեսուի 500 միլիառ Ֆրանք : Ամերիկեան աջակցութեան դադարումով ցամքած է նաեւ «տըվիզ»ի կարեւոր աղբիւր մը :

Կառավարութիւնը կը յուսայ շնորհիւ իր ստանալիք լիազօրութեան՝ կարգի դնել երկրին տնտեսութիւնը եւ հաւասարակշռել պետական ելմտացոյցը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՅԵԱՌ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱՌՋԵՒ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ՄԵՐԺԵՑ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՄԷԿ ՄԱՍԸ

Շաբաթ մը անցաւ այն օրէն, երբ Կայեար վարչապետ ընտրուեցաւ, սակայն դահլիճին վստահութիւն յայտնած մեծամասնութեան մէջ տակաւին բաժանումներ կան : Ֆելիքս Կայեար լուրջ դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի : Ելմտական յանձնախումբը Դշ. օր ժողով մը գումարեց : Վիճաբանութիւնները շատ քաղաքական բնոյթ ստացան : Անկախ երեսփոխան Բուրան յայտնեց, թէ նոր ծախքերը կարելի պիտի չըլլայ գանձել 1958 – 1961ի ընթացքին : Տուրքերու քուէարկութիւնը յետաձգուեցաւ իրիկուան եւ մինչ այդ Ընկերվարականներն ու Ժողովրդական Շարժումի ներկայացուցիչները խորհրդակցեցան՝ դիրք մը ճշդելու համար Բուրանի ծրագրին հանդէպ :

Միւս կողմէ, Լենար. կը յայտարարէր, թէ խորհրդարանական խմբակցութեանց ներկայացուցիչներուն հանդիպումը անհրաժեշտութիւն դարձած է ներկայիս.— Եթէ պարագայ մը գոյութիւն ունի՝ երբ Կլոր Սեղանը անհրաժեշտ է, հիմա կը գտնուինք այդ կացութեան առջեւ, ըսաւ ան :

Ժողովի ընթացքին համայնավարները նոր ծրագիր մը սեղան բերին.— «Դրամատիրական ընկերութիւններուն եւ քսան միլիոնէ աւելի հարստութիւն ունեցողներուն վրայ տուրքեր դնել՝ որոնք հետզհետէ աւելնան :» Առաջարկը անմիջապէս մերժուեցաւ 29ի դէմ 11 (համայնավար) ձայնով եւ չորս ձեռնպահութեամբ :

Այնուհետեւ յանձնախումբը քննեց այն օրէնքը (Ա. յօդուած, Ա. մաս) որ 1958ի ընթացքին ընդհանուր պիւտճէն կը նախատեսէ վեց հարիւր միլիառ Ֆրանք :

Երկարօրէն քննուեցաւ նոյն յօդուածին Բ. մասը, որ 1958ի ծախքերը կը սահմանափակէ 5.300 միլիառ Ֆրանքի մէջ, որոշելով միաժամանակ՝ որ նոր յաւելումներու ամէն առաջարկ պիտի մերժուի :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՆՈՐ ԿՆՃԻՌԸ - ՅՈՐԴԱՆԱՆ

ՀԻՒՍԷՅՆ ԽՆԴՐԱԾ ԷՐ 6ՐԴ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԳՐԷ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Միջին Արեւելքի տագնապին կեդրոնը Սուրիայէն փոխադրուեցաւ Յորդանան : Այնպէս կը թուի, թէ յորդանանեան տագնապը արուեստականօրէն ուռուցիկ երեւոյթ մը ստացած է, ինչպէս էր պարագան Թուրքեւսուրիական վէճերուն : Սակայն, եթէ նոյնիսկ արուեստական ըլլայ այս տագնապը՝ մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէ Միջին Արեւելքի մէջ :

Եգիպտական մեղադրանքները կը ծանրանան յատկապէս Հիւսէյն Թագաւորի եւ Պէն Կուրիոնի «գաղտնի տեսակցութեան» վրայ, որ քանիցս հերքուեցաւ վեհապետին կողմէ : Այս ձեւով, Եգիպտոս կ'աշխատի երիտասարդ Թագաւորին դէմ հանել 378.000 պաղեստինցի գաղթականները :

Գահիրէի ձայնասփիւռին աղաղակները մտահոգիչ են. Եգիպտացիք կ'ըսեն թէ Հիւսէյն պիտի սպաննուի : Թագաւորին մեծ հայրը՝ Աբտալահ, սպաննուած էր 1951 Յուլիս 20ին : Երիտասարդ արքան կրնայ նոյն ճակատագրին ենթարկուիլ :

Եթէ Հիւսէյն սպաննուի կամ մեկուսացուի՝ նոր վէրք մը պիտի բացուի Միջին Արեւելքի մէջ եւ Յորդանան պիտի խախտէ արաբական երկիրներու հաւասարակշռութիւնը :

Եգիպտական մամուլը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակէ իր յարձակումները երիտասարդ Թագաւորին վրայ : «Ալ Ահրամ» թերթը մինչեւ իսկ կ'ըսէ, թէ ան քսան միլիոն տոլար ստացած է Միացեալ Նահանգներէն՝ արաբական երկիրներու միջեւ անհամաձայնութիւն ստեղծելու համար :

«Ալ Կումհուրիա» կը գրէ թէ երեք միլիոն տոլար ծախսուած է Թագաւորին պահակազօրքը զօրացնելու համար : Նոյն թերթին մէջ, Նիւ Եորքի թղթակիցը կը յայտնէ թէ Հիւսէյն անձնական նամակ մը գրած է Այզընհաուըրի, խնդրելով անկէ որ 6րդ նաւատորմը Միջերկրական ղրկուի, Եգիպտացիներու եւ Սուրիացիներու կողմէ պատրաստուող յեղափոխութեան մը դէմ զինքը պաշտպանելու համար :

Հիւսէյն մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց, թէ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ ղեկավարները միջազգային համայնավարութեան գործիքներն են, որ կ'աշխատին համայնավար վարչակարգ հաստատել նաեւ Յորդանանի մէջ, սակայն, աւելցուց ան, Յորդանանի ժողովուրդն ու բանակը, կառավարութեան հետ պիտի պաշտպանեն իրենց անկախութիւնը : Երկրին մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ :

Վեհապետը միաժամանակ յայտարարեց, թէ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ հետ Յորդանանի ստորագրած միասնականութեան դաշնագիրը այլեւս անարժէք թուղթի կտոր մըն էր, քանի որ պաղ պատերազմի մէջ այդ երկու երկիրները կանգնեցան Խ. Միութեան կողքին :

Յորդանան նոր զէնքեր պիտի ստանայ Միացեալ Նահանգներէն, ինչպէս կը նախատեսէր երկու երկիրներու միջեւ կնքուած զինուորական համաձայնութիւնը, եզրակացուց Թագաւորը :

× Իր գահակալութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ Սէուտ Թագաւոր Ռիատի մէջ ճառ մը խօսելով դատապարտեց սիոնականութիւնը, որ իր ճանկերը մխրճած է արաբական Պաղեստինին մէջ : Արաբիոյ վեհապետը խիստ բառեր գործածեց Հրեաներուն դէմ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ Ե ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԽՄԲ.— Անցած շաբաթ երկու խմբագրականով անդրադարձած էինք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հեռագրին :

Ստորեւ կը հրատարակենք այդ հեռագիրը, ինչպէս նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատասխանը՝ իբրեւ նիւթ՝ պատմութեան համար :

23 Հոկտեմբերին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարան հասաւ Ս. Էջմիածնայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի 22 Հոկտ. 1957 թուակիր մէկ հեռագիրը, հետեւեալ հասցէով եւ բովանդակութեամբ .

« Կաթողիկոսարան Հայոց, Անթիլիաս Պէյրութ ,

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռակալ Տ. Զաւէն Եպիսկոպոսին,

Մենք, Վազգէն Առաջին , Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, տեղեկացած ըլլալով Հոկտեմբերի սկզբի մամուլի հաղորդումներէն Ձեր որոշումի մասին Ամերիկահայ Էջմիածնական Թեմի շարք մը եկեղեցիներ Կիլիկեան Աթոռի իշխանութեան ներքեւ առնելու, մեր վրդովումը եւ վիշտը կը յայտնենք այս աննախընթաց ոտնձգութեան եւ պատմականօրէն ստեղծած կանոններու եւ իրաւասութեանց սահմաններու խախտման համար : Յանուն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ հայ հաւատացեալ ժողովուրդի, այսու վճռապէս կը հրաւիրենք Ձեզ յետս կոչել Ձեր այդ որոշումը, ի սէր Աստծոյ եւ Ազգի :

Հետեւողական մեր խաղաղասիրական եւ միասնութեան ոգիին եւ վերջ տալու համար ներքին անիմաստ հերձումներուն եւ ազգակործան պառակտումներուն , միաժամանակ վերստին կ'առաջարկենք Ձեզ անյապաղ կերպով բանակցութիւններ սկսիլ որեւէ տեղ, վերականգնելու համար հոգեւոր միութիւնը եւ խաղաղութիւնը , մեր նախնեաց լոյս հաւատքով եւ դարերու հերոսական մաքառումներով ստեղծուած ու պահպանուած մեր Սուրբ Եկեղեցւոյ :

Կը սիրենք յուսալ որ Ձեր գրական պատասխանը պիտի ստանանք յառաջիկայ տասնեւհինգ օրերու ընթացքին

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Վերոյիշեալ հեռագրին տրուեցաւ հետեւեալ պատասխանը·

« Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Էջմիածին, Երեւան

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ուղղուած Ձեր Սրբութեան 22 Հոկտեմբերի հեռագիրը ստացուած է : Կը յայտնենք թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Եպիսկոպոսական Դասուն մէջ Զաւէն կամ Զարեհ անունով Եպիսկոպոս գոյութիւն չունի : Կիլիկեան Աթոռը եղած է եւ կը մնայ նախանձախնդիր՝ Հայ Եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդին միութեան եւ համերաշխութեան :

Խոնարհ աղօթակից
Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դրան Եպիսկոպոս Արտակ Եպիսկոպոս

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

2 Նոյեմբեր 1957, Անթիլիաս

ԲԱՇԳԻԱՌՆԵՑԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Թեհրանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Բաշգիառնեցի Մարտիրոսը :

Ողբացեալը ծանօթ է իբրեւ յեղափոխական եւ կարեւոր դեր կատարած է մեր ազատագրական շարժման պայքարին մէջ (1918) եւ 1921ի Փետրուարեան ապստամբութեան մէջ :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Գիտութիւնը հանուրաբար կը մեծցնէ մեզ, թէ՛ իբրեւ ազգ, թէ՛ իբրեւ անհատ: Բայց հայագիտութիւնը միայն կրնայ ապրեցնել մեզ, իբրեւ հայ:

Եթէ ճիշդ է մեր այս հաստատումը, — եւ կը կարծենք, թէ ճիշդ է, — ապա ուրեմն պարզ է մեր եզրակացութիւնը. մեծնալու համար մենք գիտուններու պէտք ունինք, իսկ ապրելու համար պէտք ունինք հայագէտներու:

Կրնայինք այստեղ վերջացնել մեր խօսքը, առանց կողմնակի, թերեւս նաեւ անհարկի խորհրդածութիւններու: Սակայն, գիտակից՝ այն իրողութեան, թէ ճշմարտութիւններն ալ, նոյնիսկ բացարձակ ճշմարտութիւնները բացատրութեան կը կարօտին յաճախ՝ լաւապէս ըմբռնելու եւ ըմբռնելի դարձնելու համար զանոնք, աւելորդ չենք համարիր հանրային կարծիքի բարեհաճ ուշադրութիւնը հրաւիրել մէկ երկու կարեւոր կէտերու վրայ:

Առաջին.— Լեզուի եւ ոգիի մեր աւանդութիւնները պահելու համար, — չենք ըսեր՝ զարգացնելու, այլ լոկ պահելու համար, — ամէնէն առաջ մեզի պէտք են այդ աւանդութիւններու ծանօթ ու հաղորդ անձինք: Մեր մասին խօսելով՝ մենք այս «անձինք»ը կը կոչենք ՀԱՅԱԳԷՏՆԵՐ:

Գիտնականը, մինչեւ իսկ համաշխարհային չափանիշով գիտնականը, առաւել մըն է ինք իրեն, իր ժողովուրդին եւ համայն մարդկութեան համար: Իբրեւ օրինակ առնենք, առ այժմ, Այնշթայնը միայն: Այս մեծ գիտնականը իր ազգին պատկանելէ առաջ կը պատկանի մարդկութեան: Զաւթով մը ան իր ցեղէն ժառանգեց իր մեծ հանճարը, բայց իր ցեղին չվերադարձուց զայն, այլ վերադարձուց հանուր մարդկութեան:

Օրինակ մը առնենք նաեւ մեր անցեալէն ու պատմութենէն:

Մեծն Տիգրան, իբրեւ աշխարհակալ միապետ, մեծցուց մեր ժողովուրդը, ինչպէս հայրենիքն ալ: Բայց Սուրբ Մեսրոպը, Սուրբ Սահակը եւ միւս Սուրբե՛րը միայն կրցան ապրեցնել մեզ:

Նափոլէոն կ'ըսէր.— Կը նախընտրեմ ունենալ նապաստակներէ բաղկացած բանակ մը, որուն առաջնորդը առիւծ մըն է, քան առիւծներէ կազմուած բանակ մը, որուն ղեկավարը նապաստակ մըն է:

Մեր ժողովուրդը նապաստակներէ բաղկացած «բանակ» մը չէր անշուշտ, բայց մենք յաղթեցինք բոլոր ճակատներուն վրայ եւ շահեցանք գերագոյն, վճռական ճակատամարտը, որովհետեւ մեր առաջնորդները «առիւծ» էին եւ ոչ «նապաստակ»:

Չենք ըսեր՝ քաղաքական, այլ կ'ըսենք՝ մշակոյթի ռազմաճակատին վրայ մենք պէտք ունինք, ամէնէն շատ եւ ամէնէն առաջ պէտք ունինք ՀԱՅԱԳԷՏՆԵՐՈՒ:

«Կարեւորը լեզուն չէ, ոգին է» բառերը փաստելին տակն են վրայ տալու թէ՛ լեզուն եւ թէ ոգին:

Մեր խօսքը աւելի համոզիչ եւ աւելի հասկնալի դարձնելու համար, պահ մը ենթադրենք, թէ մեր վարժարաններուն եւ ճեմարաններուն մէջ մեր զաւակները դաստիարակելու, հա՛յօրէն դաստիարակելու կոչուած անձինքը աշխարհի մեծագոյն գիտնականներն են, աշխարհի մեծագոյն արուեստագէտներն են:

Վստահօրէն կրնանք ըսել, թէ բոլոր այդ կրթարանները կրնան մեծ գիտնականներ եւ մեծ արուեստագէտներ պատրաստել, բայց չեն կրնար Հայեր ու հայագէտներ պատրաստել մանաւանդ:

Իսկ ի՞նչ է մեր ուզածը, գիտուննե՞ր. ո՛չ. արուեստագէ՞տներ. ո՛չ, այլ Հայեր, բայց մանաւանդ հայագէտներ:

Երկրորդ.— Հայ դպրոցը, Հայ. Եկեղեցին, հայ մշակոյթը հարկատու են հայ լեզուին: Հայ դպրոցը հայ լեզուով միայն կանգուն է, այլապէս կը դադրի հայ դպրոց ըլլալէ՝ դառնալու համար պարզ դպրոց: Հայ. Եկեղեցին նոյնպէս կանգուն է շնորհիւ հայ լեզուին: Աստուծոյ հետ մենք կրնանք ուրիշ լեզուով ալ խօսիլ. բայց մեր Աստծուն հետ կը խօսինք միայն մեր լեզուով: Հակառակ պարագային՝ Հայ. Եկեղեցին կը դադրի Հայաստանեայց ըլլալէ եւ կը դառնայ որեւէ եկեղեցի:

Նոյնն է պարագան նաեւ հայ գրականութեան եւ առհասարակ հայ մշակոյթին: Օտար լեզուով հայ գրականութիւն ո՛չ կը ստեղծուի, ո՛չ կը պահուի: Հայ լեզուով գրուածը միայն կը պատկանի հայ գրականութեան եւ կը մտնէ մեր ցեղային գանձարանին մէջ:

Հայ գիրքը, հայ թերթը, հայ ակումբը, հայ մարզարանը, հայկ. միութիւնները հոգեկան խարիսխներ են մեզի համար մանաւանդ Գաղթաշխարհի մէջ, ուր կը պակսի գլխաւոր ու հիմնական խարիսխը՝ հողը:

Օտար լեզուով գիրք ու թերթ, օտար ակումբներ, մարզարաններ եւ միութիւններ շա՜տ, աւելի՛ ճոխ, աւելի՛ հարուստ, աւելի՛ գերազանց, քան մերինները: Բոլորը միասին, իրարու վրայ գումարուած եւ իրարմով բազմապատկուած, մէկ հատիկ հայ գիրք չեն արժեր հայկական չափանիշով:

Եթէ մենք այս հարցերուն մօտենանք եւ զանոնք քննենք չէզոք դիտակէտով, անտեսելու աստիճան հայկականութեան կիծը գիրքերուն ու թերթերուն, ակումբներուն ու մարզարաններուն մէջ, այն ատեն կամայ կամ ակամայ պէտք է ընդունինք, թէ հայ անունով ժողովուրդի մը եւ հայ անունով հայրենիքի մը գոյութինը... գոյութեան իմաստ չունի:

Մենք դեռ հեռու ենք այն դարէն, ուր «մէկ հօտ, մէկ հովիւ»ի վարդապետութիւնը պիտի սկսի կիրարկուիլ եւ ուր այլեւս ազգեր պիտի չըլլան, այլ միայն մարդեր պիտի ըլլան:

Երրորդ.— Այս ճշմարտութիւնները չընդունիլ, կը նշանակէ ժխտել ազգութեան գաղափարը: Ապազգային բոլշեւիկներն իսկ ամրօրէն կառչած են ազգայնականութեան հիմնատարրերին եւ խստօրէն ազգայնական են իբրեւ ռուս, խստօրէն ապազգային ըլլալով հանդերձ իբրեւ համայնավար:

Փոքր ազգերը երկու անգամ, երեք անգամ աւելի ազգայնական պէտք է ըլլան, քան մեծերը, որոնք իրենց իրաւունքները պաշտպանելու աւելի լայն միջոցներ եւ աւելի ընդարձակ հնարաւորութիւններ ունին:

Մեր դարուն նշանաբանն է ԱԶԳԱՅՆԱՆԱԼ եւ ԱԶԳԱՅՆԱՑՆԵԼ:

Մեզի համար մանաւանդ այս նշանաբանը փրկութեան լաստ մըն է:

Արդ՝ ի՞նչ պէտք է ընենք այս լաստը ամուր խարիսխի մը վերածելու համար:

Չենք կրնար մեր այս հարցումին պատասխանել սպառիչ ձեւով: Ատոր համար հարկ պիտի ըլլար հատոր մը գրել, փոխանակ խմբագրական մը եւ կամ կարճ յօդուած մը գրելու:

Պիտի ըսենք միայն.— Հայագէտներ պատրաստենք:

Ո՞վ պիտի պատրաստէ մեր ուզած, մեր փնտռած, մոմի լոյսով փնտռած այս հայագէտները:

Մեր նախակրթարաննե՞րը. ո՛չ:

Մեր ճեմարաննե՞րը. ո՛չ:

Մեր միութիւննե՞րը. բնա՛ւ ոչ:

Կրթական ծրագիրները հիմա այնքան բազմաճիւղ են ու բազմայարկ, որ հայագիտութիւնը ուզած չուզած իր տեղը գիջած է օտար լեզուներուն, օտար գիտութեանց, օտար դպրութեանց եւ օտար դաստիարակութեան:

«Համազգային»ի Փալանճեան Ճեմարանը մէկ – երկու տարի փորձեց հայագիտական դասընթացք մը հաստատել ճեմարանին կից, բայց ոչ ամբողջովին ճեմարանին կապուած:

Եթէ չենք սխալիր՝ այս փորձը ձախողեցաւ: Եւ, պատերազմիկներու չգոյութեան հետեւանքով, պատերազմը վերջ գտաւ...

Կը կարծենք, թէ գոյութիւն ունեցող վարժարանները, իրենց ընդունած ծրագիրներուն իսկ բերումով, չեն կրնար հայագիտական դասընթացք մը հաստատել եւ պահել:

Ասիկա — հայագիտական դասընթացքը — առանձին գործ է, բոլորովին անկախ՝ գոյութիւն ունեցող վարժարաններու ծրագիրէն եւ նպատակէն:

Հարկ է ուրեմն մտածել զուտ հայագիտական դասընթացքի մը մասին մեր գաղութներէն մէկուն կամ միւսին մէջ, նախընտրաբար Պէյրութի հայահոծ գաղութին մէջ:

Այս դասընթացքը պիտի ունենայ իր առանձին կազմակերպութիւնը, ելեւմտացոյցը, ուսուցչական կազմը եւ խնամակալ մարմինը:

Առեւտրական ձեռնարկ մը պիտի չըլլայ դասընթացքը, շահ ու գէնի բաժիններով:

Մեր ընելիքը պիտի ըլլայ տարին գոնէ երկու – երեք հայագէտներ պատրաստել: Եւ այս երկու – երեք հոգին յանձն պիտի առնեն, իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին, նուիրուիլ հայ մշակոյթին եւ հանրային գործի:

Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այժմ տեսնենք ամերիկեան, գերմանական թէ ռուսական ծրագիրները արբանեակներու արձակման մասին: Տեսական գետնի վրայ բոլոր ծրագիրներուն սկզբունքը բազմայարկ հրթիռներու դրութիւնն է: Ճշմարտութիւն է որ երկու հըսկաներն ալ օգտուած են գերման թէ այլ ազգի գիտուններու եւ մասնագէտներու գործակցութենէն:

Միացեալ Նահանգները ունէին քանի մը ծրագիրներ: Սինկըրի ծրագիրը կը նախատեսէր արբանեակը արձակել երկրէն չորս հարիւր քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ որ գերծ պիտի ըլլար մթնոլորտի թանձր խաւերուն ճնշումին ու յարուցած խոչընդոտներէն: Իսկ Ֆոն Պրաուն, Վ2ի հնարիչը, կ'առաջարկէ արբանեակին ծիրը գետեղել միայն հարիւր քիլոմեթրի վրայ: Այս արբանեակին կեանքը շատ կարճ պիտի ըլլար մթնոլորտին վերին խաւերուն շատ մօտ ըլլալով: Էնկէլ կը ծրագրէր 560 եւ 1670 քիլոմեթրի բարձրութեանց վրայ: Հազար քիլոմեթրէն վեր՝ արբանեակներու կեանքը կը նախատեսուէր քանի մը ամիսներու տեւողութեամբ: Ամերիկացիք ունէին նաեւ 36 հազար քիլոմեթրի հեռաւորութեան վրայ արբանեակի արձակման ծրագիր մը: Այդ արբանեակը երկրէն դիտելով անշարժ պիտի երեւէր, երկրիս շուրջ իր կատարած շրջանին տեւողութիւնը համապատասխանելով երկրիս ինքն իր վրայ կատարած թաւալման տեւողութեան (24 ժամ): Պայմանաւ որ արբանեակին ծիրը գտնուի հասարակածին վրայ ու իր շարժումը կատարուի երկրագունդի թաւալման ուղղութեամբ:

Ամերիկացիք կը նախատեսեն նաեւ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Թեմական Առաջնորդին եւ Ազգային Վարչութեան հանդէպ Կաթողիկոսական Տեղապահին ցոյց տուած այս վիրաւորական եւ անիրաւ վերաբերումին համար խորապէս վրդովուած եւ ժողովուրդին ու պատմութեան առջեւ պատասխանատու չմնալու մտահոգութեամբ, Պատկ. Գաւառական Ժողովին կը ներկայացնենք մեր հաւաքական հրաժարականը, խնդրելով որ Պատկ. Գաւառականդ կացութեան համապատասխան կարգի միջոցառումներու դիմէ բարձր պահելու համար Ազգային Իշխանութեան արժանապատուութիւնն ու հեղինակութիւնը, ինչպէս նաեւ փութացնելու կաթողիկոսական ընտրութիւնը, մեր օրէնքներու սահմանին մէջ:

ՀՐԱԺԱՐԵԱԼ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ
Թուրէն Մավիսագալեան՝ ատենապետ
Ներսէս Ներսէսեան՝ Բ. ատենապետ
Տքթ. Ա. Պաղտասարեան՝ Ատենադպիր
Յակոբ Թէրճանեան, Օննիկ Չէրքէզեան, Փօղոս Նաճարեան՝ խորհրդականներ:

Հրաժարեալ Առաջնորդ
ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

12 Հոկտեմբեր, 1955

Լիբանանի Թեմին Առաջնորդ Տ. Խորէն Եպիսկոպոսի եւ Քաղաքական Ժողովոյ վերոյիշեալ հրաժարագիրը, հիմնուած պատասխանատուութեան խոր գիտակցութեան վրայ, պէտք էր ցնցէր Տեղապահ Խադ Արքեպիսկոպոսը, որ սակայն կը յամառէր իր լենարջակութեան մէջ, ի խնդիր հանդիսի, մերժելով գրեթէ ոեւէ յարաբերութիւն ամէն անոնց հետ, որոնք կրնային իր այս ապօրէն եւ քանդիչ քայլին մասին բողոք բառնալ:

Մինչ այդ, Պէյրութ կը հասնէին Հալէպի Թեմին Առաջնորդ Տ. Զարեհ Եպիսկոպոս (11 Հոկտեմբեր) եւ Կիպրոսի Թեմին Առաջնորդ Տ. Ղեւոնդ Եպիսկոպոս (13 Հոկտեմբեր) եւ անմիջական խորհրդակցութեան կը սկսէին, քննելու համար Տեղապահ Սրբազանի վերջին այս դիմափոխութեամբ ստեղծուած եւ յառաջանալիք կացութիւնը: Երկու Առաջնորդները արդար զայրոյթով նկատեցին Խադ Սրբազանի բացակայութիւնը Անթիլիասէն, այնպիսի պահու մը, երբ խնդրոյ առարկայ էր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկան եւ ապագան: Ու, կացութեան դարման մը որոնելու յառաջադրութեամբ, Ուրբաթ, 14 Հոկտեմբերի առաւօտեան ներկայացան Տեղապահ Խադ Սրբազանին, Պհամտունի իր հանգստաբան – թաքստոցը, պահանջելով Նորին Սրբազնութենէն որ անմիջապէս Անթիլիաս իջնէ, եւ Թեմակալ Առաջնորդ Եպիսկոպոսներու հետ խորհրդակցութեան նստի եւ արդարացնէ իր ընթացքը, որ այլեւս վերջնական կերպով կը խզուէր օրինականութեան վերջին նշոյլին հետ:

Թեմակալ երեք Սրբազան Առաջնորդները երկար ջանքերէ յետոյ, կրցան համոզել Տեղապահ Սրբազանը որ Անթիլիաս գայ, որպէսզի միասնաբար քննութեան առնեն երրորդ այս յետաձգումով ստեղծուած տագնապը: Արդարեւ, Խադ Սրբազան, այս անգամ այլայլած Ս. Աթոռի երեք Եպիսկոպոսներու հարցապնդումներէն, ընկերացաւ անոնց դէպի Անթիլիաս, եւ նկատելով որ վանքին մէջ յարմար վայր մը չկար սրտբաց խորհրդակցութեան մը համար, որոշուեցաւ հանդիպումը սարքել Պիքֆայայի հովոցին մէջ, կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին:

Շատ բան գրուեցաւ այս հանդիպումի մասին, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան յաջողութեան գլխաւոր հանգրուանը դարձաւ: Աթոռիս չորս պատասխանատու Եպիսկոպոսները, Տեղապահ եւ Առաջնորդներ, սրտբաց եւ փոթորկալից խօսակցութիւն ունեցան, այնպէս որ բուռն վիճաբանութեանց արձագանգները դուրսէն լսելի կը դառնային: Զարմիկ վերագրում եւ պարզ գրգռութիւն էր թերթերէ ոմանց տուած լուրը, ըստ որում Տեղապահ Խադ Արքեպիսկոպոս «գանուած ըլլայ դաշոյնի եւ ատրճանակի սպառնալիքին ներքեւ». ու այս՝ երեք Եպիսկոպոսներու կողմէ, որոնք, ի պաշտօնէ, հանդիպում կ'ունենային պատասխանատու Տեղապահին հետ: Ամբողջ այդ խորհրդակցութեան ընթացքին Թեմակալ Սրբազանները Տեղապահին ներկայացուցին ստեղծուած տագնապը լուծելու արմատական երկու կերպ, նախընտրութիւնն ու պատասխանատուութիւնը թողլով իր գնահատութեան եւ հայեցողութեան:

Ա.— Նկատելով որ Խադ Սրբազան ի վիճակի չէ, այլեւս, կատարելու կաթողիկոսական ընտրութիւնը, որովհետեւ երրորդ այս յետաձգումով բաժակը յորդած է եւ ոչ ոք պիտի անսայ իր գրոյն եւ խօսքին, պէտք է անմիջականօրէն ներկայացնէ իր հրաժարականը Տեղապահի պաշտօնէն, ուրիշ եկեղեցականի մը առիթ տալով որ յաջողցնէ կաթողիկոսական ընտրութիւնը:

Բ.— Չհրաժարելու պարագային, Թեմակալ երեք Եպիսկոպոս – Առաջնորդները կը յայտնէին առանց երկդիմութեան, թէ 14 Հոկտեմբերի այս հանդիպումը վերջինը պիտի ըլլար եւ թէ իրենց, Առաջնորդներուն համար, Տեղապահը պիտի դադրէր վերին եւ օրինաւոր ներկայացուցիչը ըլլալէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան:

Վերոյիշեալ երկու կէտերը կարելիութեան սահմանին մէջ մանրամասնուեցան եւ Տեղապահին ձգուեցաւ, ազատ կամքով այդ լուծումներէն մէկը որդեգրել եւ ըստ այնմ շարժիլ:

(14 Շար.) Խմբագրական ՀԱՍԿի

1958ին արձակել երկու արբանեակներ բեւեռային ծիրով :

Անոնց առաջին արբանեակը պիտի կշռէր 9·740 քիլօ, 75 սմ. տրամագծով եւ պիտի բարձրանար 400 – 450 քիլոմեթր : Մինչդեռ խորհրդային Սպուտնիկը ինչպէս գիտենք կը կշռէր 83 քիլօ 58 սմ. տրամագծով եւ 900 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ կը կատարէ իր շրջանը : Դժբախտաբար, Սպուտնիկի չինութեան հայրը կը նկատուի ռուս ակադեմական Լէոնիտ Սէտաֆը, մինչդեռ կարեւոր գործակիցներ հանդիսացած են նաեւ մեր հռչակաւոր գիտական հայրենակիցը՝ Վիքթոր Համբարձումեանը եւ նոյնքան ծանօթ գիտնականներ Գափիճան ու Փալրովսկին :

Ամերիկեան արբանեակը օժտուած պիտի ըլլայ գիտական կատարելագործեալ բազմաթիւ կազմածներով, որ մանրանկար աշխատանոցի մը բնոյթը պիտի ունենայ : Արբանեակը պատած պիտի ըլլայ քիմիապէս զտուած ոսկիով, միայն շողերու ստացման եւ անոնց քննութեան համար : Իր մէջ պիտի պարփակէ տիեզերական, անծանօթ Բ. եւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու, հիւլէական մասնիկներու, մագնիսական ուժերու, արեւուն ջերմութեան եւ մթնոլորտային ճնշումներուն, երկրէն ստացուած ջերմութեան ցոլացումներու արձանագրութեանց գործիքներ ու անոնց հեռարձակման կազմածներ :

Անոնց շնորհիւ գիտունները պիտի քաղեն թանկագին տեղեկութիւններ երկրին բարձրագոյն մթնոլորտի խտական վիճակի, եւ տիեզերքի անհունութենէն խուժող զանազան ուժերու եւ ճառագայթումներու մասին : Անտարակոյս, ռուսական արբանեակը եւս ունեցած է կամ հետագային պիտի ունենայ մօտաւորապէս նոյն ներքին կառուցուածքը : Փորձառական շրջանի մէջ ենք տակաւին ու հետզհետէ աւելի պիտի կատարելագործուին անոնք : Ռուսերը ունին նաեւ դէպի լուսին ճամբորդելու քանի մը ծրագիրներ : Փրօֆ. Զէպաթարէֆ ներկայացուցած է դէպի լուսին երթ ու դարձի ծրագիր մը : Այդ հրթիռը վառելանիւթը պիտի գործածէ միայն ճամբորդութեան առաջին մասին համար : Մնացեալ ուժը քաղելով երկրագունդին, լուսնին եւ արեւին ձգողական ճնշումներէն : Կան նոյնպէս երիտասարդ մասնագէտ Եէկորոֆի, ինչպէս նաեւ Խլէփձեւիչի ծրագիրները նոյնքան յանդուգն : Բոլորն ալ կը յայտարարեն թէ կարելի պիտի ըլլայ դէպի լուսին ճամբորդութիւնը եթէ լուծուի հրթիռներու դէպի երկիր վերադարձի փափուկ հարցը :

Օրաթերթի մը նեղ սահմաններուն մէջ չէ կարելի աւելի ընդարձակել մեր նիւթը : Այսքանն ալ աղօտ գաղափար մը կու տայ մեր ընթերցողներուն, մարդկային մտքի թռիչքներուն ու գիտական ձըգտումներուն մասին, որոնք Մոնկոլֆիէէն ասդին հսկայաքայլ կը յառաջդիմեն եւ ուշ չէ այն օրը, երբ հիւլէական շարժիչներու խրագործումով, հնարաւոր պիտի ըլլայ միջմոլորակային ճամբորդութիւններն ու տիեզերքի տիրակալութիւնը : Այս բոլորը, դեռ կէս դար առաջ ցնորք կը համարուէր : Նոր դարաշրջան մը բացուած է աւելի երջանիկ ու բարգաւաճ կեանքի մը հեռանկարով, եթէ մարդիկ այդ ուղղութեամբ գործածեն գիտական միջոցները :

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, Նոյեմբեր 5ին, Սահակեան Սամանթի սրահին մէջ :

Դասախօսն էր Թեհրանի Համալսարանի ուսուցչապետ պարսիկ հայագէտ փրոֆէսօր Սայիտ Նաֆիսի : Նիւթը՝ Հայերը եւ հայագիտութիւնը Պարսկաստանի մէջ :

Ներկայ էին ի մէջ այլոց Փարիզի Արեւելեան Կենդանի լեզուներու ազգ. վարժարանի տնօրէն փրոֆ. Անրի Մասէ, եւ հայերէնի դասախօս փրոֆ. Ֆր. Ֆէյտի :

Նախագահ ընկեր Պարամեան լսարանը բանալով հրաւիրեց ընկեր Հրանտ – Սամուէլը, որ ներկայացնէ դասախօսը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ.— Փրօֆ. Սայիտ Նաֆիսի նախկին փարիզաբնակ մըն է եւ ծանօթ Քարթիէ Լաթէնի շրջանակին : Փարիզ եկած է 1909ին, երբ տակաւին 13 տարեկան էր : Իր երկրորդական ուսումը ստացած է Հանրի Դ. լիսէին մէջ, յետոյ յաճախած է բժշկական համալսարանը եւ շրջանաւարտ եղած : Միեւնոյն ժամանակ հետեւած է Սորպոնի դասընթացքին եւ վկայուած իբրեւ վարդապետ գրականութեան : Հետեւած է նաեւ արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ Անթուան Մէյեէի դասախօսութեանց եւ սորված է հայերէն գրաբարը :

1923ին Պարսկաստան վերադառնալով, 15 տարի բժշկութեամբ զբաղած է իբր մասնագէտ կանացի հիւանդութեանց : Սակայն բժշկական ասպարէզը իր սրտին մօտիկ չգտնելով լքած է զայն ու նուիրուած լեզուագիտութեան եւ բանասիրութեան, ստանձնելով Թեհրանի Համալսարանին մէջ դասախօսի պաշտօն :

Հեղինակն է ֆրանսերէնէ պարսկերէն երկու հատորնոց բառարանի մը որ շատոնց սպառած է : Ներկայիս մամուլի տակ է մէկ հատորնոց նոր բառարան մը :

Ունի հարիւր վաթսուն երկու հեղինակութիւններ ֆրանսերէն եւ պարսկերէն, միստիկ, պատմական, բանասիրական, լեզուաբանական եւ այլ նիւթերու շուրջ : Պարսկերէնի թարգմանած է Իլիականն ու Ոդիսականը, իսկ ներկայիս թարգմանելու վրայ է Վիրգիլէոսի Էնէականը : Կ՚արժէ յիշել իր Ֆէրէնկիզ անունով վէպը, որ ինը տպագրութեան արժանացած է : Ուրիշ մէկ վէպը Դրախտի կէս ճամբան, մէկ տարուան մէջ չորս տպագրութիւն ունեցած է :

Ներկայիս Թեհրանի Համալսարանին մէջ կը դասաւանդէ գրականութիւն եւ փիլիսոփայութեան պատմութիւն : Միեւնոյն ժամանակ տնօրէնն է Հնդկաստանի Ալիգար քաղաքի պարսկերէն լեզուի ամպիոնին :

Այցելու դասախօս եղած է Գահիրէի, Քապուլի, Պէյրութի Ս. Ժօզէֆ համալսարանի, ինչպէս նաեւ հնդկական 12 եւ փաքիստանեան վեց համալսարաններու : «Յուսաբեր» եւ Թեհրանի հայկական թերթերը յաճախ կը հրատարակեն իր թարգմանութիւնները : Ինքն է որ առաջին անգամ պարսից պատմութիւնը պատրաստելու համար օգտուած է հայ պատմիչներէն :

Իր թելադրութեամբ եւ հսկողութեան տակ քանի մը տարի առաջ իր աշակերտներէն սպահանցի Սէփոնթահ պարսկերէնի թարգմանած է Մովսէս Խորենացին :

Այս բեմ հրաւիրեցաւ ծափերու մէջ օրուան դասախօսը, որուն խօսքերը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել .—

ՓՐՈՖ. ՍԱՅԻՏ ՆԱՖԻՍԻ.— Թեհրանի մէջ միշտ Հայերու հետ ըլլալուս համար այս իրիկուն ձեր մէջ ինքզինքս օտար չեմ զգար, եւ շնորհակալ եմ որ Համազգայինը այս պատիւը բրաւ ինծի :

Երբ կը խօսուի Պարսկահայերու մասին, պէտք է քիչ մը ետ երթալ, որովհետեւ ձեռք բերուած պատմական փաստերը կ՚ապացուցանեն որ հինէն ի վեր կապեր գոյութիւն ունեցած են Հայերու եւ Պարսիկներու միջեւ :

Անցեալին հայ թագաւորներ զարմիկները եղած են Արշակունիներուն : Բազմաթիւ բարձրաստիճան զինուորականներ կային պարսկական բանակներուն մէջ :

Հայերէն գրաբար լեզուին մէջ գտնուող օտար բառերու մեծամասնութիւնը կը պատկանի պարսկերէնի, բազմաթիւ բառեր կան, որոնք կը գործածուին երկու լեզուներուն մէջ միանգամայն : Հինէն ի վեր ընդհանրապէս բնաւ տարբերութիւն չէ եղած խուժ պարսիկին եւ քրիստոնեայ հայուն միջեւ : Սալմաստը մեծ մասամբ Հայերէ բնակուած է, Թաւրիզի, Սպահանի, Թեհրանի եւ ուրիշ բազմաթիւ քաղաքներու մէջ Հայերը մեծ թիւ մը կը կազմեն : Թեհրանէն չորս քիլոմեթր հեռու գիւղ մը կայ, որ զուտ հայկական է : Սպահան (Նոր Ջուղա) գացող գնորդ պարսիկը գիտէ արդէն թէ իր ապրանքը անպայման պիտի գնէ հայ վաճառականէն :

Հայը միշտ եղած է Պարսիկի կողքին, քաղաքական, մշակութային, ընկերային եւ այլ մարզերու մէջ : Առաջին անգամ ճարտարարուեստը Պարսկաստան մտցնողը Հայ նախարար մըն էր Գարամիր խան անունով :

Բազմաթիւ օտար երկիրներու պարսիկ դեսպանները Հայեր եղած են, Փարիզի մէջ հայ դեսպան մը կար, Նազար աղա, Հապսպուրկներու (Աւստրեւհունգարիա) դեսպանն ալ հայ մըն էր՝ Վիէննայի մէջ : Երկար ատեն Լոնտոնի իրանական դեսպան եղած է Մալքոմ խան, որ գրած է Պարսկաստանի պատմութիւնը :

Թուրքիոյ զօլումներէն հալածական իշխան Տատեանը Պարսկաստան ապաստանած եւ եղած է պետական խորհրդական :

Պոլսեցի Քիթապճը խան, նմանապէս Թեհրան ապաստանած եւ մեծ զարկ տըւած է պարսկական վաճառականութեան եւ ճարտարարուեստին : Նախ Լոնտոնի, յետոյ Թոքիոյի դեսպան եղած է Յովհաննէս խան Մասեհեան, որ թարգմանած է Շէյքսփիրը պարսկերէնի եւ հայերէնի : Ամէնուն ծանօթ է Եփրեմ խանը, որ ինկաւ հերոսաբար Պարսկաստանի ազատութեան համար : Իր դերեզմանը մինչեւ այսօր ալ ուխտատեղի է բոլոր Պարսիկներու համար :

Իրանի մտաւորականները ունին բազմաթիւ հայ բարեկամներ : Ես ինքս կը բնակիմ հայ թաղի մը մէջ, բազմաթիւ Հայեր ներկայիս մաս կը կազմեն Պարսկաստանի պետական մեքենային :

Երեսփոխանական ժողովին (Մէջլիս) չորս օտար համայնքներէն երեքը ունին մէկական, իսկ Հայերը՝ երկու երեսփոխան :

Ծանօթ է ամէնուն Յ. Միրզայեանցը, որ Օմար Խայեամը, Բաբա Թահէրը, Ֆիրտուսին եւ ուրիշ պարսիկ բանաստեղծներու երկերը հայերէնի թարգմանած է : Մաթէոս խան Մէլիքեան պատրաստած է պարսկերէն դասագիրքեր, որոնք երկար ժամանակ կարդացուած են պարսիկ վարժարաններու մէջ :

Պարսկաստանի եւրոպական վիճակագրութիւնը առաջին անգամ գործադրութեան դրած է Հայ մը՝ Տէր Յակոբեան :

Առաջին դերասանուհիները Հայեր եղած են, որովհետեւ պարսիկ կինը քող կը գործածէ եւ իրաւունք չունէր բեմ բարձրանալու, անոնց արուեստին հաւասարողներ չեն եղած մինչեւ այսօր :

Նուագի, պարի դասատուները ընդհանրապէս Հայեր են : Բազմաթիւ հայ բըժիշկներ, դեղագործներ, դատաւորներ, փաստաբաններ, երկրաչափներ ու նկարիչներ կան Պարսիկներու կողքին, որոնք մեծապէս օգտակար կ՚ըլլան երկրին :

Փրօֆ. Ռ. Աբրահամեան պահլաւերէնի ուսուցիչ եղած է : Գէորգ դպիր Տէր Յովհաննէսեան 1826ին Պոլսոյ մէջ հրատարակած է պարսկերէնէ հայերէն մեծ բառարան մը : Ուրիշ բառարաններ եւս հրատարակուած են հայ հեղինակներու կողմէ : Պարսկերէնի թարգմանուած են Րաֆֆիի, Թումանեանի եւ այլ հեղինակներու գործերը :

Թեհրանի Համալսարանի կողմէ պաշտօն ունիմ կազմելու Պարսկաստանի ընդարձակ պատմութիւնը, ծագումէն մինչեւ այսօր : Պիտի օգտուիմ Խորենացիէն, Եղիշէէն եւ ուրիշ հայ պատմիչներէ, որոնցմէ մեծ լոյս կը ստացուի Պարսից պատմութիւնը կազմելու համար : Կարեւոր պարսիկ պատմագիրներ չենք ունեցած, եղածներն ալ մոլեռանդութենէ մղուած անաչառ չեն եղած, Հայ պատմագիրները միշտ անկողմնակալ եղած են եւ մեծ լոյս կը սփռեն մեր պատմութեան մութ մնացած շրջաններուն վրայ :

Կը քաջալերեմ միշտ աշակերտներս համալսարանին մէջ, որպէսզի օգտուին հայ պատմագիրներէ :

Պիտի աշխատիմ Թեհրանի Համալսարանի տնօրէնութեան եւ պետութեան մօտ, որպէսզի հայերէնի դասընթացք մը բացուի, որպէսզի Իրանցիները սորվին հայերէնը եւ կարենան ուսումնասիրել հայ պատմագիրները :

Յարգելի դասախօսը սիրով պատասխանեց եղած զանազան հարցումներու եւ լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ :

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեանի երեւումը, իր արտասանութիւններով : Շնորհալի օրիորդը որ ուսանող է Փարիզի մէջ եւ Թեհրանի մէջ աշակերտած է Փրոֆ. Սայիտ Նաֆիսիի, յուզումով արտասանեց զանազան կտորներ Բաբա Թահէրէն, Հաֆըզէն, Օմար Խայեամէն, Սաատիէն եւ Գեղամ Սարեանէն հայերէն եւ պարսկերէն լեզուներով :

Լսարանը փակուեցաւ ուշ գիշերին :

Փ. ՓԱՐԹԵՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԶ.

ՍԻՐԱՀԱՐԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Վաղեմի յիշողութիւնները զարթեցրին նրա մէջ տխուր զգացմունքներ, եւ ուրախ աղջկայ պայծառ երեսը մռայլուեցաւ սեւ թախիծներով :

— Ախ, ինչ լաւ էր Սալմաստը, Ֆարհատ, այն այգիները, այն պարտէզները ... : Այստեղ, այս սարերի մէջ մանր թփերից աւելի ոչինչ չես տեսնի : Ախ, ինչ լաւ էր այնտեղ :

— Օհ, ես խօսակ մօրաքոյր քո նախաճաշիկը... տաաց նա եւ վազեց դէպի մերձակայ սենեակը :

Ես մտայ քնարանը, որ մի եւ նոյն ժամանակ տանուտիրոջ հիւրանոցն էր : Խաթունը, ծերունի սրտոտի տնակալուչ պառաւը, արդէն հաւաքել էր իմ քնաշորերը եւ սենեակը սրբել էր : Պառաւի հնացած աչքերը չկարողացան ճանաչել ինձ. Նա խիստ կարճատես կերպով նայեց իմ երեսին, ինչ որ փնթփնթաց քնթի տակից, եւ դողդոջուն քայլերով դուրս գընաց :

Քանի բոպէից յետոյ, փոքրիկ փայտեայ մատուցարանի վրայ դրած, Մարօն նրա բերաւ իմ նախաճաշիկը, որ բաղկանում էր սերից խառն մեղրի հետ. ես բոկրոեցի ուտել սպիտակ լաւաշներով : Մարօն կանգնած էր իմ մօտ եւ պատեցնում էր իւր «թէշին» : Կարծես, այն գեղեցիկ մատները չէին սովորել անգործ մնալ :

— Ֆարհատ, դու չուտով չես գնայ մեր տանից, այդպէս չէ՞, հարցրեց նա շարունակելով «թէշին» պտտացնելը :— Ինչ վատ բարդ է, սատանան տանէ, որքան աշխատում ես բարակ մանել, դլուխ չէ գալիս :

— Դու ուզում ե՞ս, ձեզ մօտ մնամ :

— Ի՞նչու չեմ ուզում : Բայց այստեղ լաւ չէ գիւղումը, ես պապային կ՚ասեմ, մեզ տանէ «օբան», այնտեղ լաւ է, շատ լաւ է չադրների մէջ : Առաւօտեան վեր ես կենում, մտիկ ես տալիս չորս կողմդ, ամէն տեղ կանաչ է, ծաղիկները վառւում են ուլունքների նման, գառները, ոչխարները թրթռում են դէպի արօտները ... :

Սոյն միջոցին յայտնուեցաւ Մըհէի վիթխարի կերպարանքը, նա կխուզ չափ կռանալով, անցաւ դռնից, եւ կանգնելով չէմքի մօտ, ասաց .

— Ձին հազիր է, եւ ծուռ կերպով նայելով Մարոյի երեսին, դուրս գնաց :

Ես հրացանս քաշ տալով ուսիցս, պատրաստուեցայ ճանապարհ ընկնել :

— Դու ճանապարհն իմանում ե՞ս, հարցրուց Մարօն :

— Չեմ իմանում, բայց կը գտնեմ :

— Դժուար է : Ես քեզ կը հասցնեմ մինչեւ «Ծակքարը», այնտեղից ուղիղ ճանապարհ կայ մինչեւ Խանա. Սորի ձորը :

— Յետոյ դու կարո՞ղ ես մենակ յետ դառնալ :

— Ես գիշերն էլ չեմ վախենում, երբ սարերի վրայ մենակ ման եմ գալիս, պատասխանեց նա ժպտալով :

— Բայց ինձ այն ասա, նրանք ձիո՞վ գնացին :

— Չէ, ոտով :

— Ես ի՞նչու չեմ գնում ոտով :— Մըհէ, ձին ինձ պէտք չէ :

— Ձին պէտք չէ ... կրկնեց վիթխարին, դժգոհութեամբ իմ երեսին նայելով :— Էդ պէտք էր առաջ փիքր անել եւ սատանայի տանջանք չտալ մարդուն ... :

— Նա գի՞ժ է, ի՞նչ է, հարցրի Մարոյից, երբ ծառան հեռացաւ :

— Նա շատ լաւ մարդ է, բայց կը տըրաքուի, թէ մի բանի վրայ չխօսայ, երբ նրան դիւր չէ գալիս :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Քուրան բողոքեց այս ձեւով որոշում մը առնելու գաղափարին, դէմ, առարկելով թէ նոյն այս օրէնքը ի զօրու պիտի ըլլայ նաեւ 1959, 1960 եւ 1961ին։ Քուէարկութիւնը յետաձգուեցաւ ։

Կէսօրէ վերջ (Դշ.) Ելմտական յանձնախումբը քննեց նաեւ այն ծրագիրը՝ որ կը միտի հաւասարակշռել ելեւմուտքն ու տնտեսութիւնը ։ Այստեղ ալ յստակ որոշում մը կարելի չեղաւ բանաձեւել ։

Կառավարութիւնը ներկայիս կը պահանջէ նոր տուրքեր. եթէ Խորհրդարանը վաւերացնէ՝ այս տարի 560 միլիառ ֆրանքի յաւելեալ տուրքեր պիտի գանձուին։ Նկատի առնելով նախապէս քուէարկուած տուրքերը ։

Այս բոլոր դժուարութեանց առջեւ, չառնելու համար խնդրոյ առարկայ է նաեւ կառավարութեան կեանքը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Խրուշչեւ յայտարարեց, թէ մառնչալ ժուկով արձակուրդ ուղած է. Խ. Միութեան նախկին Պատերազմական նախարարը ներկայիս Մոսկուա կը գտնուի, բայց կրնայ երթալ հոն՝ ուր կը փափաքի, աւելցուց Խրուշչեւ ։

ՊԵԼԵՊՈՆԷՍԻ մէջ (Յունաստան) կատղի փոթորիկ մը վեց հոգիի մահուան պատճառ դարձած է. յիսուն վիրաւոր կայ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ շաքարէն սկսեալ գինիին լիտրը պիտի սղէ 8 – 10 ֆրանք ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ժողովրդական ատեանը ինը տարուան բանտարկութեան դատապարտեց գրագէտ Տերին։ Միւս երեք գրողները՝ մէկ, երեք եւ վեց տարուան բանտարկութեան ։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ կ'աշխատի ապահովել Դեմոկրատներու օժանդակութիւնը՝ Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն առաջ։ Սթիվընսըն խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենայ Տըլըսի հետ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետը՝ Մաքմիլըն ընթացիկ ամսուան մէջ Փարիզ պիտի գայ Կայեարի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 13) — Զոյլ ոսկի 555 հազար (549.000), նափոլէոն 4050, զուից. 3930, անգլ. 4900, քսան տոլարոց 19.880, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1250, տոլար 476 (469), զուից. 113.25, պելժ. 9.25, լիր 0.73, փեսեթա 8:

ՆՈՒԷՐ

Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Տէր եւ Տիկին Եփրեմ Տօնիկեանէ՝ իրենց աղջիկ Թոռան ծննդեան ուրախ առթիւ երկու հազար ֆրանք ։

Տէր եւ Տիկին Վիքթորիա Յովհաննէսեանէ՝ իրենց մանչ Թոռան ծննդեան ուրախ առթիւ երկու հազար ֆրանք ։

×

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլիէի օղափոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Պ. Պ. Օննիկ Դաբբինեան հազար ֆր., Գ. Տիրան տասը հազար, Մարկոսեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Գասապեան հազար ֆրանք ։

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Փարիզի գարմանատան կը նուիրեն. —

Տիկին Մարիամ Ղուկասեան հազար ֆրանք, Տիկին Աննա Զօլաքեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Իթիպարեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Արիւշիմեան 500 ֆր., Պ.Ն. Արապեան հազար ֆրանք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Գուրգէն Կաստուկեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակներու առաքումով եւ նուիրատուութիւններով ցաւակից եղան իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ ազգականուհիին՝ ՍԻՐԱՐՓԻ ԿԱՍՏՈՒԿԵԱՆԻ (Ծնեալ Էթմէքճեան, պարտիզակցի) մահուան առթիւ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է երեքշաբթի առտու եւ մարմինը ամփոփուած Սէն Ժերոմի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ

ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Թարխա՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ։

Ծոխ պիւֆէ ։ Տոմսերու մասնակցութիւն ։

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16ին, Խրիմեան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէին ։

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ։

Կը խօսի՝ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տիկին Շաքէ Գայայճեան, Օր. Ս. Շահինեան, Օր. Շաքէ Պէնկեան, Տիկին Ալիս Փափազեան, Պ. Պ. Ս. Պօղոսեան, Ա. Սերոբեան, Մ. Գարակէօզեան ։

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ։

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, խմբերգ, արտասանութիւն ։

Մուտքը ազատ է ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Գուրգէն Կասթուկեանի եւ որդւոյն Միշէլի, Տէր եւ Տիկին Լ. Կասթուկեանի եւ զաւակներուն, նաեւ Էթմէքճեան, Իմպլեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներուն՝ տարաբախտ Տիկ. ՍԻՐԱՐՓԻ ԿԱՍԹՈՒԿԵԱՆԻ ցաւագին մահուան առթիւ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սաթենիկ Այտընեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՏԸՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ազգականներն ու բարեկամները։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Համեստուհի Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Փառնակ Յակոբեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 11ին, Պոմոնի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր Բենիկ Միլտոնեանի մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆ
SOCIÉTÉ ANONYME
Դրամագլուխ՝ 8.000.000
Siège Social : 32, Rue de Trévise, Paris

Avis de Convocation

Բաժնետէրերը կը հրաւիրուին վարչական խորհուրդին կողմէ հերթական ընդհանուր ժողովի, երկուշաբթի 18 Նոյեմբեր, 1957, ժամը՝ 17ին, կեդրոնատեղին՝ Փարիզ, 32 րիւ տը Թրէվիզ, գրագելու համար օրակարգի հետեւեալ նիւթերով. — Վարչական խորհուրդին եւ հաշուեքննիչին զեկոյցը 1952ի տարեշրջանին համար ։
— Հաշիւներու վաւերացում ։
— Հրաժարում եւ ի հարկին նշանակում վարչութեան անդամներու ։
— Հաշուեքննիչի նշանակում ։
— Զանազան հարցեր ։

Ի դիմաց
Վարչական խորհուրդի՝
ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Article paru aux affiches parisiennes les mercredi 23 et jeudi 24 Oct. 1957.

Օր. ՍՈՒԼԹԱՆ ՔԷՍՏԷԿԵԱՆ
Պ. ԺԱՆ – ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Նշանուած
Լանսէ, 10 Նոյ. 1957 Մարսէյլ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Նոր Սերունդը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը, Կիրակի, (17 Նոյեմբեր) կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը հրաւիրուին Վալանսի, Սէնթ Էթիէնի, Սէն Շամոնի, Լիոնի, Տէսինի Նոր Սերնդականները եւ համակիրները ։

Հաճելի մթնոլորտ ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապ. Խաչի ընդհ. տնդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30ին, Պ. Արսէն Տէր Սարգիսեանի դերձակատան մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական վայրը ։

ՌՈՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ Մշակութային եւ Իրազօղութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Քաֆէ տը Քոմէրսի սրահը ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

16 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս
Քաղաքապետարանի սրահին մէջ Րիւ Վօլթէր

avec BORIS et son célèbre Orchestre Typique

Կը մասնակցի՝ ՍՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Հայկական եւ ընտանեկան մթնոլորտ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին
ՄՈՒՏՔ 400 ՖՐԱՆՔ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ԵՂԱՆԱԿԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ
HOTEL SPLENDID
Grande Attraction... Surprise
ՏՈՄՍԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝
Ա. ՇԷԽԻԿԵԱՆԻ՝ 1, Bd, d'Athènes CO. 33-80 Մ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆԻ՝ 40, La Cænebiére CO. 30-88

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ԵՒ ՆՈՒԱԳԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅ
12, Դեկտեմբեր, Հինգշաբթի ժամը 8.45ին
THEATRE DE PARIS, 15, Rue Blanche, Métro : Trinité ou Blanche
ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը պարէ ու կը ղեկավարէ իր պատրաստած երկսեռ պարախումբը
Մասնակցութեամբ նուագախումբի զոր կը ղեկավարէ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ
Տոմսերու գիներն են 800, 600, 500, 400 եւ 300 ֆրանք
Ստանալու համար դիմել՝
Etabl. O. B. 83, Rue d'Aboukir, Paris - Tél. CEN. 48-69 եւ ներկայացման օրը թատրոնին կիշէն ։

ՇՈՒՏՈՎ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ
1958Ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՅՑ-ԱԼՊՈՄԸ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ
ԸՆՏԻՐ ԹՈՒՂԹՈՎ, 14 ՄԵԾԱԴԻՐ ԷՋԵՐ
Շքեղ նկարներ, մեծ մասը անտիպ։ Գրական եւ պատմական նիւթերով նոխ բովանդակութիւն
— ԳԵՂԱԶԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ —
Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս օրացոյց–ալպոմը պիտի կազմէ զարդը՝ ամէն Հայ տան։
Այժմէն ապահովեցէք ձեր օրինակը
Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր խաչի օրը 11 Մայիս 1958 ժամը 14ին Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Լեւոն Տէր Գրիգորեան, (Հայաստանէն), հօրը անունը Գեղամ, մօրը՝ Վարսենիկ։ 1918ին Եւրոպա անցած է։ Կը խնդրուի տեղեկացնել Տիկին Ասլանեանի Սիթէ Վիսկօս 3806, Էշիրօլ, (Իզէր)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Քօնթրըմէթրէս մը կանանց ֆօնփէքսիոնի, աշխատանոցի համար։ Դիմել՝

LEVY 6, Passage de Dantzig
Métro Convention

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ
Société France-Cameroun
24. RUE D'ENGHIEN, PARIS

Կը փնտռէ հայ երիտասարդ մը ամուրի, ազատ զինուորական պարտականութենէ եւ պատրաստուած։ Դիմել$ գրաւոր կամ անձնապէս ։

ԳՆՈՒՄ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Ցարկարաժին, խանութ, հող, շէնք, ընդունելութիւն եւ խոր–հուրդներ՝ Հայու մը կողմէ

ԱՄԷՆ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

AGENCE LEVET
9, Boulevard des Italiens, PARIS 2e
Téléphone : RIC. 36-75

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

SAMEDI 16 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8944 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱ.Ի, ԹԻՒ 3845

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՀՐԷՅՆ, ԻՐԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Իրանի ներքին նախարարութիւնը ամսոյս 13ին հաղորդեց թէ՝ Պահրէյնի արշիպեղագոսը այսուհետեւ պաշտօնապէս պիտի ճանչցուի իբրեւ Պարսկաստանի 14րդ նահանգը :

Այս միակողմանի յայտարարութիւնը մեծ զարմանք առաջ բերաւ Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ :

Պահրէյն, ինչպէս Պարսից ծոցի միւս փոքրիկ իշխանապետութիւնները — Քուվէյթ, Քաթար, Օման – Մասքաթի սուլթանութիւն եւայլն — երկար ատենէ ի վեր ենթակայ են անգլիական թեւարկութեան : Քարիւղի անսպառ հանքերով հարուստ այս երկիրները մասնաւոր դաշնագիրներով կապուած են Մեծն Բրիտանիոյ հետ : Այս վերջինն է, որ ստանձնած է մէկ կողմէ արտաքին այս փոքրիկ չէյխութեանց պաշտպանութիւնը ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ, միւս կողմէ՝ անոնց քաղաքական — դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնը արտաքին աշխարհի առջեւ :

Անցեալ Յուլիսին, երբ Օմանի Իմամը ապստամբեցաւ Մասքաթի Սուլթանին դէմ, տեսանք թէ ի՛նչպէս Անգլիացիները օգնութեան փութացին իրենց հովանաւորեալին եւ սուլթանութեան սահմաններէն դուրս քշեցին ապստամբ ցեղախումբերը : Անգլիական զինուորներու բանակատեղին Պահրէյնի մէջ էր, խուժութեանց կեդրոնէն երեք հարիւր քիլոմեթր դէպի հիւսիս : Կռիւները տեւեցին քանի մը շաբաթ : Ապստամբները ապաստանեցան Սէուտի Արաբիա, որուն պաշտպանութիւնը կը վայելէին :

Պարսից ծոցի շրջանին մէջ ամէնէն շատ քարիւղ պարունակող երկիրն է Քուվէյթ, որ 1956ին արտադրած է 55 միլիոն թոն, (ներկայիս պիտի արտադրէ 100 միլիոն) : Քաթար արտադրած է 5.900.000, Քուվէյթ Սէուտի Արաբիա չէզոք գօտին՝ 1.600.000, իսկ Պահրէյն, մէկուկէս միլիոն թոն :

Քուվէյթի քարիւղի պահեստը կը հաշուուի շուրջ վեց հազար միլիոն թոն, այսինքն 16 անգամ աւելի քան միւս բոլորը միասին առած :

Անգլիոյ համար առեւտրական կարեւոր շուկաներ են Պարսից ծոցի շրջանի այդ յետամնաց երկիրները, որոնք շնորհիւ քարիւղին հետզհետէ կը զարգանան ու կը շէննան : 1957ի առաջին ութ ամիսներու ընթացքին Անգլիա տասնեւութուկէս միլիոն սթերլինի զանազան ապրանքներ եւ մեքենաներ ծախած է Քուվէյթի սուլթանութեան, մինչդեռ 1956ին եօթնուկէս միլիոնի ապրանք միայն ղրկած էր նոյն ութ ամսուան մէջ :

Միեւնոյն ժամանակ Քուվէյթէն Անգլիա ղրկուած է 108 միլիոն սթերլինի արժէքով քարիւղ, անցած տարուընէ 11 միլիոն աւելի :

Պահրէյն Պարսից ծոցին վրայ Արաբիոյ եզերքին մօտ կղզեխումբ մըն է, 110.000 բնակչութեամբ : Շէյխն է Սիւլէյման Իպն Ահմէտ Էլ Խալիֆա, որ երկիրը կը կառավարէ անգլիացի «խորհրդական»ի մը օժանդակութեամբ : Տարիներով այս պաշտօնը վարած է սըր Չարլս Պէլկրէյվ, որ քաշուեցաւ քանի մը ամիս առաջ :

Անգլիացի մարզպան մը, քաղաքական գործիչներ եւ բնիկ անգլիացի զօրագունդ մը իրենց թեւարկութեան տակ կը պահեն Պահրէյնը :

Ժամանակին, երբ դեռ քարիւղի հանքերը երեւան չէին ելած, Պահրէյնի բնակիչները մարգարիտ կ'որսային Պարսից ծոցէն եւ անոր առեւտուրով կ'ապրէին : Այժմ շնորհիւ քարիւղին՝ ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը մեծապէս բարձրացած է : Նոր նոր տուներ, դպրոցներ ու հիւանդանոցներ շինուած են :

Նշանաւոր են մասնաւորաբար Պահրէյնի զտարանները, որոնցմէ կ'օգտուի նաեւ անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութիւնը, որ շոգենաւերով հոն կը փոխադրէ Պարսկաստանի քարիւղին մէկ մասը՝ զտուելու համար :

Պահրէյնի քարիւղի հանքերուն մեծ մասը կը շահագործուի Ամերիկացիներու կողմէ : Անգլիացիներու բաժինը աւելի քիչ է :

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը բացարձակապէս կը մերժէ Իրանի պահանջը, որ քանի մը դարու պատմութիւն ունի : Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Պահրէյն 1783ին անկախ իշխանապետութիւն մը դարձած է եւ այդ թուականէն ի վեր անընդմիջաբար կը կառավարուի Էլ – Խալիֆա գերդաստանի շէյխերուն կողմէ : « Նորին Վեհափառութեան կառավարութիւնը պիտի շարունակէ գործադրել իր պարտաւորութիւնները՝ ապահովելու համար Պահրէյնի անկախութիւնը » :

Ինչպէս կը սպասուէր, Անգլիա տեղի պիտի չտայ Իրանի պահանջին առջեւ՝ ձեռքէ չհանելու համար մեղրի կարասը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ԶԷՆՔ ԿՈՒՏԱՆ ԹՈՒՆՈՒԶԻ

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Աւջի օր Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց, թէ Ամերիկա որոշած է թեթեւ զէնքեր ծախել Թունուզի : Պաշտօնական զեկոյցի մը մէջ կը յայտարարուի, թէ Թունուզի կառավարութիւնը ամէն երաշխիք տուած է, որ այդ զէնքերը պիտի գործածուին միայն ինքնապաշտպանութեան համար :

Զեկոյցը կ'ընդգծէ թէ Թունուզ պատօրէն ընտրած է Արեւմուտքի գործակցութիւնը, եւ կը ցաւի որ Ֆրանսա ընթացք չէ տուած իր փափաքին :

Նախագահ Պուրկիպա Սեպտեմբեր չորսին զէնք գնելու համար խնդրագիր մը ներկայացուցած է : Ամերիկեան կառավարութիւնը շատ բնական կը գտնէ այս պարագան, նկատելով որ Թունուզ ՄԱԿի մէկ անդամն է եւ իրաւունք ունի զէնքեր ունենալու՝ իր ներքին ապահովութեան համար : Պաշտօնական զեկոյցին մէջ «Ամերիկա կը ցաւի որ Ֆրանսա ընթացք չէ տուած Թունուզի փափաքին, եւ զէնք չէ տուած անոր : Այսուհանդերձ Միացեալ Նահանգներ կը հաւատան, թէ պատմական, մշակութային եւ աշխարհագրական կապերը ամուր պիտի մնան Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ » :

Ուրբաթ առաւօտ ժամը չորսին երկու օդանաւեր հասան Թունուզ՝ ամերիկեան եւ անգլիական զէնքեր ու ռազմանիւթ տանելով :

Հարցը եռուզեռ մը ստեղծեց Ուաշինկթընի մէջ : Ֆրանսայի եւ Թունուզի դեսպանները տեսակցութիւն ունեցան Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչներուն հետ : Թունուզի դեսպանը խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Տըլլըսի հետ :

Իսկ Թունուզի մէջ, Ֆրանսայի դեսպանը 45 վայրկեան տեւող տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նախագահ Պուրկիպայի հետ, որմէ ետք օդանաւով Փարիզ եկաւ, կարեւոր լուրեր բերելով վարչապետին :

Յառաջիկայ երեքշաբթի Արտաքին նախարար Փինօ Ուաշինկթըն պիտի երթայ՝ Տըլլըսի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար :

Թունուզի յանձնուած անգլեւամերիկեան զէնքերու խնդիրը լուրջ մտահոգութիւն ստեղծեց Ֆրանսական շրջանակներու մէջ : Ազգ. Ժողովը յետաձգեց ելմտական հարցերու քննութիւնը. Վարչապետ Կայեառ ուրբաթ իրիկուն կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ընէր Ազգ. Ժողովին առջեւ :

Ուաշինկթընի Թունուզեան դեսպանը Տըլլըսի հետ խորհրդակցելէ ետք, յայտարարեց թէ իր երկիրը բարեկամ է Ամերիկայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ, Պելճիոյ եւ մանաւանդ՝ Ֆրանսայի. այս բոլոր երկիրներէն զէնքեր կը սպասէ, իր ապահովութեան եւ պաշտպանութեան համար : Այս յայտարարութիւնը սակայն բաւարար չեղաւ՝ որ դժգոհութիւններ չըլլան զանազան շրջանակներու մէջ : Միացեալ Նահանգներու մէջ, բոլոր դիւանագէտները համաձայն չեն, որ ցուցական երեւոյթով ոչ ֆրանսական զէնքեր տրուին Թունուզի :

Ֆրանսական մամուլը ցաւ կը յայտնէ եղածին համար : Գրեթէ բոլոր թերթերն ալ իրենց առաջնորդողներուն մէջ կը քննեն «ոչ – բարեկամական » այս երեւոյթը, ինչպէս կը բնորոշէ «Ֆիկարօ» :

«Քոմպա» իր խմբագրականին մէջ աւելի առաջ երթալով կը յայտնէ թէ դժուարութիւններ կրնան ծագիլ Ատլանտեան Ուխտին մէջ :

«Լ'Օրոր» յետին նպատակ մը գտնելու հարկ չզգար եւ կ'աւելցնէ, թէ Սահարա–

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մինչ Ժուկովի հարցը տակաւին յստակ չէ դարձած, նոյնիսկ՝ «արձակուրդ»ի ղրկուելէ ետք, հինգշաբթի իրիկուն Խրուշչեւ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ Մոսկուայի եգիպտական դեսպանատան մէջ, ուր ընդունելութիւն մը եղաւ ի պատիւ Եգիպտոսի Պատերազմական նախարար՝ Ամերի : Խրուշչեւ յատկապէս խօսեցաւ հրթիռներու մասին, եւ ըսաւ թէ Արեւմուտքը տակաւին ի վիճակի չէր այս մարզին մէջ Խ. Միութեան հետ մրցելու համար : Խօսքը ուղղելով ամերիկացի լրագրողներու՝ յայտարարեց թէ իրենք վերջ պիտի չտան իրենց փորձերուն՝ մասնաւորաբար հրթիռներու մարզին մէջ :

Ամերիկացի լրագրողի մը հարցումին պատասխանելով Խրուշչեւ ըսաւ .— մենք հրթիռներ ունինք եւ աւելի քիչ կը խօսինք այդ մասին՝ քան թէ դուք, որ չունիք : Ես շատ լաւ գիտեմ, թէ դուք չունիք այն հրթիռները՝ որ մենք ունինք : Մեր հրթիռները տակաւին պիտի չունենաք դուք՝ բաւական երկար ատեն :

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը եւ մամուլը կը խօսին Միջին Արեւելքի կացութեան մասին, հերձուածը աւելի խորացնելով արաբական աշխարհին մէջ : «Փրաւտա» կը գրէ, թէ կացութիւնը դարձեալ կը լարուի Սուրիոյ եւ Յորդանանի սահմանին վրայ՝ ամերիկեան յարձակողական քաղաքականութեան հետեւանքով : Մինչ Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը յայտնէ թէ Յորդանան կը գտնուի յեղափոխութեան մը նախօրեակին : Բողոքի ցոյցեր կ'ըլլան երկրին մէջ՝ կառավարութեան եւ աշխարհակալներու դէմ :

× Յորդանանի Թագաւորին 23րդ տարեդարձին առիթով քաղաքական թէ կրօնական բազմաթիւ դէմքեր գացին արքայական պալատ՝ իրենց հաւատարմութիւնը յայտնելու համար : Թագաւորը հրամայած էր, որ արարողութեանց համար դրամ չծախսուի եւ այդ գումարը բաժնուի խեղճերուն :

Օրը Օրին

«ԱԶՆԻՒ ԲՈԼՇԵՒԻԿ»

Ինչպէս խորհրդային բոլոր թերթերը՝ այնպէս ալ Երեւանի մամուլը կը յորդի հոկտեմբերեան յեղափոխութեան փառաբանութեամբ : Այս առիթով մեռելներն ալ յարութիւն կ'առնեն :

Գրեցինք Չարենցի մասին, որուն գովքը հիւսելով հանդերձ կարմիր խմբագիրները չեն ըսեր թէ ե՞րբ եւ ինչպէ՛ս մեռած է ու թաղուած : Գերեզման ունի՞ թէ ոչ ․․․ :

Այս մասին՝ ոչ մէկ խօսք :

Վերջին թղթաբերով ստացուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթին մէջ ուրիշ նորութիւն մըն ալ կայ .— Սահակ Տէր Գաբրիէլեան, որուն մասին ընդարձակ յօդուած մը գրած է ոմն Խ. Բարսեղեան : Յօդուածագրին արժէքը այնքան ալ կարեւոր չէ անշուշտ, երբ նկատի առնենք թէ ամէն ինչ ապսպրանքի վրայ եւ հաշուով կը գրուի խորհրդային աշխարհին մէջ. յատկապէս՝ մեռած մարդոց «յարութեան» վերաբերեալ գրութիւնները :

Սահակ Տէր Գաբրիէլեանի մասին խօսելու առիթ ունեցած է մեր մամուլը : Ծնած՝ 1886ին Շուշիի մէջ, երիտասարդ տարիքին կը նետուի համայնավար շարքերուն մէջ (բոլոր տեղեկութիւնները կը հաւաքենք «Սով. Հայաստան»էն) : Կազմակերպչական գործեր կը վարէ Բագուի բանուորական դասուն մէջ, որուն վրայ «անջնջելի տպաւորութիւն էին գործում հաւատարիմ լենինեան Տէր Գաբրիէլեանի կրակոտ ելոյթները, բոլշեւիկեան բոցավառ ճշմարտութեամբ տոգորուած նրա խօսքը » :

Մինչեւ Անդրկովկասի խորհրդայնացման թուականը, բազմաթիւ առիթներով կ'երթայ Մոսկուա, բանակցութիւններ կը վարէ Լենինի հետ, որուն մտերիմներէն եւ հաւատարիմ գործակալներէն մէկն էր :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք մինչեւ 1928ը Մոսկուայի մէջ կը ներկայացնէ իր երկիրը :

1928ին կ'ընտրուի հայկական ժողկոմսովետի նախագահ (վարչապետ) : Այդ պաշտօնին վրայ կը մնայ մինչեւ 1935 : Այնուհետեւ երկու տարի ալ կ'աշխատի Մոսկուայի մէջ :

« *Սով. Հայաստան* » մինչեւ այստեղ մանրամասն տեղեկութիւններ տալէ ետք, անմիջապէս կ'եզրակացնէ թէ Ս. Տէր Գաբրիէլեան «ազնիւ բոլշեւիկ» էր, որուն « կեանքը մեր երկրում կոմունիզմի կառուցման համար անձնուիրաբար պայքարելու հիասքանչ օրինակ է» :

Ե՞րբ վերջացաւ սակայն «օրինակելի » այդ կեանքը : 1937ի՞ն, թէ անկէ վերջ : Ի՞նչ պատահեցաւ : Ո՞ղջ է թէ մեռած : Սթալի՞ն սպաննեց զայն, թէ Բերիա : Հիւանդացա՞ւ :

Ո՛չ մէկ խօսք՝ նաեւ ա՛յս մասին :

ԱՐՄԷՆԱԿ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ

Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ Իտալիոյ մէջ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները Շ. Միսաքեան սրահին, (իտալական լիրով) .—

Հրանդ Բամպակեան	25.000 լիր
Վազգէն Բամպակեան	25.000 լիր
Ոմն	20.000 լիր
Ստեփան Սրապեան	20.000 լիր
Ոմն	25.000 լիր
Բժ. Ե. Արզումանեան	10.000 լիր
Գ. Հանկէլտեան	10.000 լիր
Բժ. Ա. Սրապեան	5.000 լիր
Թոքմանեան եղբարք	10.000 լիր
Ոմն	4.000 լիր
Ճարտ. Ա. Սարեան	5.000 լիր
Գումար	159.000 լիր

ՊԱՏԳԱՄԸ

ՀԵՌՈՒ Է ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Մեր մէջ որոշ տարրեր կան, որոնք օրն ի բուն մեր ազգային բոլոր իրական արժէքները ուրանալու եւ ցեխոտելու գնով՝ կը փառաբանեն պոլշեւիզմը, իբրեւ «ազատարարն եւ պաշտպանը» մեր երկրին եւ մեր ընդհանուր շահերուն:

Մենք յաճախ փորձած ենք գտնելու այս անորակելի երեւոյթի հիմնական շարժառիթները:

Դատապարտելէ առաջ, փնտռած ենք արդարացնել պատճառները: Զգուշացած եւ փարատած ենք մարդերը գտնել իրենց պարագայական արտայայտութիւններէն, միշտ նկատի ունենալով մեր իրավիճակը, քաղաքական կացութիւնն ու պայմանները: Եւ վերջապէս, ուզած ենք հայ մարդը տեսնել իրենց մէջ, հայ մարդու մտահոգութիւններով եւ հոգեբանութեամբ:

Արդարեւ, անհնար է ենթադրել, որ ոեւէ հայ մարդ – քաղաքական ինչ դաւանանքի ալ պատկանելու ըլլայ — կարողանայ ուրանալ, որ հայ ժողովուրդը, 1918ի Մայիսին իր սեփական ուժերով եւ անհաշուելի զոհաբերութեան գնով ստեղծեց իր ազատ եւ անկախ հայրենիքը:

Որ, երկու եւ կէս տարուայ համեմատաբար շատ կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ — հակառակ ներքին եւ արտաքին դժուարութիւններուն, եւ մանաւանդ բոլշեւիզմի տեւական դաւադրութիւններուն — մեր նորաստեղծ Հանրապետութիւնը ձեւաւորուեցաւ, ամրապնդուեցաւ եւ կազմակերպուեցաւ:

Սահմանափակուեցան՝ երկարատեւ պատերազմական գործողութիւններու հետեւանքով, մեր երկրի եւ ժողովուրդի վրայ ծանրացած բազմատեսակ թշուառութիւնները:

Ընդարձակուեցան մեր երկրին պարտադրուած նեղլիկ սահմանները: Հայաստանի Հանրապետութիւնը Դաշնակիցներէն ստացաւ Կարսի շրջանը եւ 1918ին Հայաստանէն խլուած Երեւանեան նահանգի մասերը եւ այլ հողեր: 1920ի սկիզբներուն, մեր երկրի հողային տարածութիւնը հասաւ 45.000 ք. քիլ.ի, իսկ բնակչութիւնը՝ 1.510.000ի:

Հայաստանի Հանրապետութիւնը հետզհետէ ճանչցուեցաւ բազմաթիւ մեծ եւ փոքր երկիրներէ: 1920 Օգոստոս 10ին, Հանրապետական կառավարութիւնը, Դաշնակից եւ Թուրք ներկայացուցիչներու հետ ստորագրեցին Սեւրի դաշնագիրը:

Կրկնենք անգամ մըն ալ, որ ոեւէ հայ մարդ չկրնար գիտակցաբար ուրանալ այս պատմական իրողութիւնները, որոնք մեր ազգային պատմութեան նոր դարաշրջանի ամենալուսաւոր էջերը կազմեցին:

Ո՞ւր էր բոլշեւիզմը այդ օրերուն:

Դարանակալ եւ դաւադիր, ան՝ դեռ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան առաջի օրերուն, եւ նոյնիսկ անկէ առաջ, ամէն ինչ գործ դրաւ ծանրացնելու մեր ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան գործը:

«Եղբայրական» օգնութեան ձեւը երկարեց Թուրք դահիճներուն, յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան յաղթանակին՝ լայնօրէն օժանդակեց Հայաստանի վրայ արշաւող քեմալական «յեղափոխական» զօրաբանակներուն:

«Հայկական Հանրապետութիւնը հարկադրուած էր տեւապէս ետ մղել Թուրքերու կողմէ կատարուող արշաւանքները Օլթիի, Սարիղամիշի եւ այլ շրջաններու մէջ: (Խորհրդ. «Մեծ Հանրագիտարան», Գ. հատոր, էջ 437):

Բոլշեւիզմը՝ հայութեան օգնութեան չեկաւ այս օրերուն: Ընդհակառակը, Թրքական շահերու պաշտպանութիւնը շատ աւելի թանկ էր Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի շահերէն:

Հայաստանի կառավարութիւնն ու հայ ժողովուրդը միայնակ էին եւ միշտ «հակայեղափոխական», որ յամառեցան պաշտպանել ամէն բանէ առաջ հայկական շահերը:

«1920ին սկսած բարեկամական յարաբերութիւնները Խորհրդային Ռուսիոյ եւ Քեմալականներու միջեւ կը բախէին ընդդիմութեանը Դաշնակ Հայաստանի, ու իբրեւ թշնամի ուժ ինկած էր երկու պետութեանց հաղորդակցութեան ճամբաներու վրայ»: («Մեծ Հանրագիտարան», [illegible], էջ 438):

Երկու երկիրներու միջեւ ստեղծուած արգելքը վերցուեցաւ, բարեկամ երկու երկիրներու՝ Խորհրդ. Ռուսիոյ եւ Քեմալական Թուրքիոյ միացեալ ճիգերով:

«Հայաստանի խորհրդայնացումով, այսինքն հայ ժողովրդի նոր պետական կեանքի կառուցման սկսելով՝ այսպէս կոչուած հայկական հարցը կրնայ նկատուիլ հաշուեյարդարի ենթարկուած»: (Ընդգծումը իմն է, Ս. Տ. Թ.):

Մարդկայնօրէն կարելի է ենթադրել, որ շատերու համար հայկական հարցի այս ձեւով «հաշուեյարդար»ը, նկատուեցաւ իբրեւ ժամանակաւոր լուծում մը միայն, բայց երբեք վերջնական: Մենք, վերջին հաշուով պիտի չառարկէինք այս պարագային ալ, եթէ Խորհրդային Իշխանութեան վերաբերմունքի մէջ, փոփոխութիւն մը յառաջ եկած ըլլար հայկական հարցի հանդէպ:

Երկրորդ աշխարհամարտի վերջին տարիներուն. Թաղուեցաւ Խ. Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ ստորագրուած «բարեկամական» դաշնագիրը:

1944 – 45ին, հրապարակ դրուեցաւ Արեւելեան սահմաններու սրբագրութեան եւ նեղուցներու խնդիրները:

Խ. Միութեան իշխանութեան գիտու–

թեամբ ու թելադրանքով, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ու հայկական բոլոր կազմակերպութիւնները պահանջեցին գործադրութիւնը Սեւրի դաշնագրին:

Դաշնակցութիւնը իր կարգին մասնակցեցաւ նոր սկսուած այս շարժումին:

Պահ մը մոռցուեցան քսան եւ հինգ տարիներէ ի վեր շարունակուող պայքարները:

Խ. Միութեան ստացած բացառիկ դիրքն ու ազդեցութիւնը միջազգային քաղաքական աշխարհին վրայ, եւ հայկական հարցի հանդէպ իր նոր կեցուածքը երաշխիք մըն էր մեր դատին յաջողութեան համար:

Ո՞ր իրական ուժն էր, որ պիտի ընդդիմանար Խ. Միութեան: Մանաւանդ 1945ի առաջին ամիսներուն, երբ նոր կը կազմակերպուէր ՄԱԿը եւ երբ աշխարհը դեռ երկուքի բաժնուած չէր: Եւ վերջապէս, երբ Թուրքիա անկարող էր դէմ դնել ոչ Խ. Միութեան եւ ոչ ալ միջազգային հանրային կարծիքին:

Լաւ է ընդհատել այսքան:

Եզրակացութիւնը թողունք անոնց, որոնք յամառօրէն կ'ուզեն մեր ազգային բաղձանքներու իրականացումը տեսնել բոլշեւիզմի յաղթանակին մէջ:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

«ՀԵՐՈՍ» ՇՈՒՆԸ

Ռուսերու արձակած երկրորդ արբանեակին մէջ դրուող շունը՝ Լայքան պատմական դարձաւ այլեւս:

Սակայն, մարդկային տարեգրութեանց մէջ, Լայքան առաջին շունը չէ որ իր վրայ խօսեցնել կուտայ: Իրմէ առաջ, բազմաթիւ ուրիշ շուներ նշանաւոր հանդիսացած են մարդկութեան մատուցած իրենց ծառայութիւններով:

Հոմերոս իր Ոդիսականին ԺԷ. երգին մէջ կը խօսի Արգոս անունով շունին մասին, նկարագրելով հետեւեալ դէպքը:

Երբ Ոդիսեւս քսան տարուան բացակայութենէ մը ետք կը վերադառնայ իր երկիրը, ցնցոտիներու մէջ ծածկուած եւ բոլորովին անճանաչելի էր դարձած: Իր պալատին ընդարձակ բակին անցած մէջին, իր շունը՝ Արգոս կը յառաջանայ դէպի իր տէրը եւ կը սկսի լզել անոր ձեռքերը: Ոդիսեւս չափազանց կը զգածուի կենդանիին այս հաւատարմական արտայայտութենէն եւ իր աչքերը կը լեցուին արտասուքով, մինչ իր քով գտնուող հովիւը՝ Էւմէէ կ'ըսէ իրեն. «Ասիկա հոգատար մը չունի է որ հեռաւոր ու օտար հողերու վրայ մեռաւ: Ափսո՜ս որ հոս չէ հիմա անիկա, վերադարձնելու համար մեզի քաջութեան եւ գեղեցկութեան օրերը: Այդ օրերը գոյութիւն ունէին երբ Ոդիսեւս մեկնեցաւ դէպի Տրովադայի դաշտերը: Այս հաւատարիմ կենդանին այժմ կը ծիւրի աղտոտ խշտեակներու վրայ, այն օրէն ի վեր երբ իր տէրը՝ անյայտ կորաւ իր հայրենիքէն հեռու: Այս պալատին կիները այժմ ամէն խնամք եւ հոգատարութիւն կը զլանան այս ազնիւ կենդանիին հանդէպ»:

Այս խօսակցութեան ընթացքին, շունը որ տակաւին կը լզէր իր անճանաչելի դարձած տիրոջ ձեռքերը, եւ զոր միայն ի՛նք կրցած էր ճանչնալ, յանկարծ կ'իյնայ անկենդան: Իր կորսուած տիրոջ երեւումը այնքան ուրախութիւն էր առթած հաւատարիմ կենդանիին, որ պատճառ էր դարձած իր յանկարծական մահուան:

×

«Հոս կը հանգչի Պարրի, Սէն – Պէրնար լերան շունը, որ քառասունէ աւելի մարդոց կեանքը ազատեց եւ, սակայն սպաննուեցաւ քառասունմէկերորդի մը կողմէ»:

Այս արձանագրութիւնը կը տեսնուի այսօր Փարիզի մօտակայ արուարձաններէն Անիէրի շուներու յատուկ գերեզմանոցին մէջ գտնուող մարմարեայ պատուանդանի մը վրայ: Արդարեւ ան կը հանգչի Ալպեան բարձրաբերձ լեռներուն վրայ իրենց ճամբան կորսնցուցած բազմաթիւ ուղեւորներ ազատած հերոս շունը որ կը կոչուէր Պարրի:

Արտակարգ ուշիմութեամբ մը օժտուած այս կենդանին կը կոչուէր «Սէն – Պէրնարի սուրբը», եւ [illegible] պահան փախճան մը.

Փոթորկալից գիշեր մը, Ալպեան լեռներուն վրայ ուղեկորոյս ճամբորդ մը յանկարծ իր առջեւ ցցուած կը տեսնէ բարձրահասակ շուն մը, սպառնալից երեւոյթով: Մարդը վտանգուած կը կարծէ [illegible] երկար ծանր դաւազանով կը հարուածէ խեղճ կենդանին բազմաթիւ անգամներ, մինչեւ որ այս վերջինը զգայազերծ ու անկենդան կ'իյնայ գետին:

Քիչ ետք միայն, ուղեւորը կը տեսնէ որ Պարրին իր դէմ ցցուած էր արդելք հանդիսանալու համար իրեն որպէսզի չիյնար այն անդունդին մէջ որ կը գտնուէր քանի մը քայլ անդին եւ որ տիրող մշուշը անտեսանելի էր դարձուցած:

Երբ մօտակայ վանքին կրօնաւորները կը հասնին, շատ ուշ էր արդէն: Պարրին մեռած էր այն մարդուն ձեռքով, որուն կեանքը ուզած էր ազատել...

Տակաւին բազմաթիւ են նշանաւոր հանդիսացած շուները: Անոնցմէ մէկը մանաւանդ, դեռ մօտաւոր անցեալին մէջ, բաւական երկար խօսեցնել տուած է իր վրայ:

Արդարեւ, Ռէն – Թէն – Թէն յորջորջուող շունը, 1930ին սկսաւ շարժանկարի մէջ երեւալ ու դարձաւ եօթներորդ արուեստի շրջանակներուն մէջ համբաւաւոր վրտէք մը, իր տիրոջ Տունքանին առատ հոյլերով նիւթական մեծ հասոյթներ: Տարիներու ընթացքին Ռէն – Թէն – Թէն երեւցաւ բազմաթիւ ժապաւէններու մէջ եւ հռչակաւոր հանդիսացաւ բովանդակ աշխարհի վրայ: Երբ մեռաւ 1932ին, 14

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Զկարենալով դիմադրել իր իսկ յարուցած փոթորկին հետեւանքներուն, Տեղապահ Խադ Արքեպիսկոպոս յայտարարեց, թէ կը նախընտրէ լուծման առաջին կերպը եւ կ'ուզէ հրաժարիլ Տեղապահական իր պաշտօնէն, Անթիլիաս իջնելէ յետոյ հրաժարումի պաշտօնագիրը պատրաստելու յանձնառութեամբ: Եւ որովհետեւ կարելի չէր վստահիլ յեղյեղուկ իր նկարագրին, ներկայ Եպիսկոպոսները պնդեցին որ այդ պաշտօնագիրը պատրաստուի տեղւոյն վրայ ու ԽադՍրբազան զայն ստորագրէ անմիջապէս: Բերիոյ Թեմին Առաջնորդ Տ. Զարեհ Եպիսկոպոս յանձն առաւ պատրաստել սեւագրութիւն մը հրաժարագրին, որու մէջ մի քանի փոփոխութիւններ մտցուց նոյն ինքն Խադ Սրբազան ստորագրելէ յետոյ զայն, յայտարարեց, թէ հոգւով եւ մարմնով թեթեւցած ու հանդարտած է, որովհետեւ ծանր պատասխանատուութեան մը բեռը իջած է իր ուսերէն: Հոկտեմբեր 14, Ուրբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին սկսած այս խորհրդակցութիւնը կը վերջանար մէկ ժամ յետոյ, եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան յաջողութեան համար նոր յոյսեր եւ ուղիներ կը բացուէին:

Ստորեւ կը ներկայացնենք պատճէնը Խադ Սրբազանի Տեղապահութենէ հրաժարման պաշտօնագրին:

Անթիլիաս, 14 Հոկտ. 1955

Գերաշնորհ

Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկոպոս

Ատենապետ Միարանական Ընդհանուր Ժողովոյ Ատ.

Տարիքիս եւ առողջութեանս բերմամբ, ինքզինքս այլեւս ի վիճակի չեմ զգար կատարելու կաթողիկոսական Տեղապահի ծանր պաշտօնը: Ուստի ներկայ գրով կը հրաժարիմ այս պաշտօնէն եւ կը յանձնարարեմ որ Միարանական Ընդհանուր Ժողովը ընդփոյթ նիստի հրաւիրէք եւ նոր Տեղապահի ընտրութիւնը կատարէք որպէսզի Ս. Աթոռիս եւ Հայց. Եկեղեցւոյ գործերը ընթանան բնականոն ճամբով:

Սիրոյ ողջունիւ
Աղօթակից
ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆ

Նոյն երեկոյեան ի նիստ հրաւիրուած Լիբանանի Գաւառական Ժողովը, հրաժարեալ Առաջնորդ Տ. Խորէն Սրբազանէն պաշտօնապէս իմացաւ, թէ Տեղապահ Սրբազանը գրաւոր կերպով հրաժարած էր իր պաշտօնէն. իսկ ներկայ երեսփոխանները, նկատելով որ Խադ Արքեպիսկոպոսի հրաժարումով չքացած կ'ըլլան Լիբանանի Առաջնորդին եւ վարչութեան հրաժարման պատճառները, միաձայնութեամբ կ'որոշէին վստահութիւն յայտնել Առաջնորդին ու վարչութեան, եւ կը յանձնարարէին որ անոնք «շարունակեն իրենց աշխատանքն ու ճիգերը Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը օրինաւորութեան ճամբով իրականացնելու համար»:

Յաջորդ օր, Շաբաթ, 15 Հոկտեմբեր 1955ին, Միարանական Ժողովի Ատենապետ Տ. Զարեհ Եպիսկոպոս Պէհմատունի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ հրաժարեալ Տեղապահին հետ, Միարանական Ժողովի գումարման եւ նոր Տեղապահի անձին եւ ընտրութեան շուրջ: Սիրալիր եւ եղբայրական մթնոլորտի մէջ շարունակուող տեսակցութեան որպէս արդիւնք, Խադ Սրբազան թելադրեց, որ Տեղապահ ընտրուի Դերենիկ Սրբազան, ու համաձայնեցաւ որ Միարանական Ընդհանուր Ժողովը գումարուի յաջորդ օր, Կիրակի 16 Հոկտեմբեր 1955ին, նկատելով որ Զարեհ Եպիսկոպոս Հալէպի Առաջնորդի իր հանգամանքով ու անախորժ կացութեան պատճառաւ չէր կրնար երկար մնալ Պէյրութ, եւ ստիպուած էր նոյն օրն իսկ (16 Հոկտեմբեր) անցնիլ Դամասկոս, Բերիոյ Թեմին Գաւառական Ժողովի դէմ սարքուած դաւերուն առաջքը առնելու աշխատանքները շարունակելու համար: Ատենապետ Տ. Զարեհ Եպիսկոպոսի այն հարցումին, թէ Խադ Սրբազան պիտի փափաքի՞ր ներկայ ըլլալ Միարանական Ժողովոյ նիստին, հրաժարեալ Տեղապահը կը յայտնէր որ անյարմար է իր ներկայութիւնը Միարանական Ժողովին, եւ կը փափաքէր որ սիրոյ եւ համերաշխութեան ոգւով ընտրուի նոր Տեղապահը եւ շարունակուին Ս. Աթոռին կենսական եւ ընթացիկ գործերը:

Անթիլիաս վերադարձին, Ատենապետ Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկոպոս 15 Հոկտեմբեր 1955 թուակիր շրջաբերականով մը յաջորդ օրուան համար (Կիրակի, 16 Հոկտեմբեր) Միարանական Ժողովը նիստի կը հրաւիրէր, առաւօտեան ժամը 10ին: Ներկայ Միաբաններէն մաս մը արդէն ստորագրած էին շրջաբերականը, երբ զայն պտտցնող պաշտօնեային ձեռքէն խլուեցաւ ան, գիտնապետ Շահէ Վրդ.ի կողմէ, «առ ի քննութիւն» եւ տարուեցաւ Փառէն Եպիսկոպոսի նեղլիկ խուցը: Մեզի անծանօթ են խօսակցութեան մանրամասնութիւնները նոյն սենեակին մէջ հաւաքուած մաս մը միաբաններուն:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(15 Շար.)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԻԿԻՆ ՊԱՀՐԻԻ

Կիրակի կէսօրէ վերջ Փավիյոն Տօֆինի չքեղ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ յարգանքի ցերեկոյթ մը նուիրուած Տիկին Պահրիի ազգային եւ գրական լիանամեայ գործունէութեան :

Հաւաքոյթին նախագահը, Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, յանուն Հայ Գրողներու Միութեան շնորհաւորեց Տիկին Պահրին, որ լիուն տարի անընդհատ իր սիրտին ու միտքին վաստակը տուաւ հայ ժողովուրդին :

Խօսք առին փրոֆէսէօր Ճէյմի, Տիկին Էլիզ Այվազեան, Պ. Լեւոն Սափոնճեան, Տիկին Մառի Աթմաճեան եւ Տիկին Խանտանեան : Բոլորն ալ ծանրացան Տիկին Պահրիի գրական եւ ընկերային գործունէութեան վրայ, յիշելով անոր վէպերը : Փրոֆ. Ճէյմի ծանրացաւ մասնաւորաբար գրագիտուհիին տաղանդին վրայ եւ կարճ վերլուծումով մը ներկայացուց հեղինակին վէպերուն գրական արժէքը : Յիշեց մասնաւորաբար «Տայեան Դէորգ Պէյը» եւ «Տաղրը» : Պ. Ճէյմի եզրակացուց կատարելապէս գտնելով Տիկին Պահրիի վէպերը իբրեւ լեզու, ոճ, կառուցուածք եւ յօրինում :

Տիկին Այվազեան ջատագովեց հայ կնոջ՝ կարճ ուղերձով մը : Պ. Լեւոն Սափոնճեան, իբրեւ հին ծանօթ մը Պահրի ընտանիքին, իր վկայութիւնը բերաւ եւ ընդհանուր ակնարկ մը նետելէ վերջ մը տասնամեակի եւ գրական մարդերուն մէջ [illegible] [illegible] տարուան վրայ, վերլուծելով իրաքանչիւր վէպ : Տիկին Աթմաճեան Տիկին

տարեկանին, իր տէրը՝ Տոնքան քանի մը անգամ միլիոնատէր էր դարձած ...

Գաղտնի ոստիկաններու աշխարհին մէջ եւս շուները մեծ ծառայութիւններ են մատուցած եւ մինչեւ այսօր ալ տակաւին կը մատուցանեն, հետապնդելով եւ երեւան հանելով չարագործներ ու գողեր :

Առանցմէ ամէնէն նշանաւորը հանդիսացած է Փոլիւքս անունով շունը, որ մինչեւ այսօր ալ տակաւին մեծ օգտակարութիւններ կ'ունենայ Տիժօն քաղաքին մէջ :

Այս անգամ սակայն, եթէ Լայքային ժպտի բախտը եւ անիկա կարողանայ եթերին մէջ կատարած իր ճամբորդութենէն անվթար վերադառնալ ու մտնել դարձեալ իր որջը, անկասկած որ «հերոս» անասունը պիտի արժանանայ բովանդակ մարդկութեան հիացման ու գուրգուրանքին :

Եթէ սակայն ... օր մը, չարաղէտ օր մը, երբ ժողովրդավար վարչակարգին թշնամի... չղնդակահարեն զինքը ...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԱՅՑ ՊԱԼԱԳԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Պոմոնի Թաղական Խորհուրդն ու Դպրաց դասը, գեղեցիկ գաղափարն էին ունեցած, այց մը կազմակերպելու Մարսէյլի Առաջնորդ երջանկայիշատակ Գրիգորիս Ս. Եպիսկ. Պալագեանի շիրմին, (վախճանած 1934 Հոկտեմբեր 14ին) :

Այցը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 10ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին՝ առաջնորդութեամբ Պոմոնի հոգեւոր հովիւ Հմայեակ քահանայ Համբարձումեանի : Հանգստեան արարողութենէն վերջ, Տէր Հայրը քանի մը խօսքով, թուեց հանգուցեալ Սրբազանին շինարար աշխատանքը ու բսաւ թէ Մարսէյլի Մայր եկեղեցին եւ եօթը մատուռներու գոյութիւնը կը պարտինք Պալագեան Սրբազանի անխոնջ աշխատանքին եւ ժրաջան գործունէութեան :

Յանուն Թաղականութեան եւ Դպրաց դասուն խօսք առաւ Պ. Յ. Նիկողոսեան որ շնորհաւորեց այցի գաղափարը յղացող մարմինները ու ներկաները եւ բսաւ թէ հոգեւորական ասպարէզին համար կանչուողները շատ են, բայց ընտրեալները քիչ, այդ քիչերէն մէկն է հոգելոյս Պալագեան սրբազանը :

Կոչ ըրաւ ներկաներուն՝ մարմին մը առեղծել, որպէսզի ժողովրդային հանգանակութեամբ անշուք գամբարանը փոխարինուի ներկայանալի շիրիմով մը :

Ծաղկեպսակ մը զետեղուեցաւ այն գամբարանին վրայ, ուր կը հանգչին Պալագեան Սրբազան, Կարապետ Ա. քհնյ. Երեւանեան, Գալուստ Ա. քհնյ. Տ. Մովսէսեան եւ Բարկէն քհնյ. Արսլանեան :

Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Պահրին նկատ... [illegible] ներկայացուցիչ եւ [illegible] ... նութիւնները : Օրիոր Արշալոյս Խատտանեան ներկայացուց Տիկին Պահրիի ընկերային կեանքը եւ նամակ մը կարդաց Տիկին Ազատնի Նիկողոսեան է, առով յոբելեարին բարեկամուհին կը պատմէր հին յիշատակներ :

Հեղինակէն պատմուածքներ կարդացին Տիկին Լիւսի Պետրոսեան եւ Պ. Ա. Գրմըրճեան :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին՝ Օր. Իւիս Պիւլպիւլեան (երգ), Օր. Մայէ - Քոնսթանթէն եւ Օր. Զատուրեան (դաշնակ) :

Շնորհաւորական նամակ մը կարդացուեցաւ Բարեգործականի նախագահ Պ. Ալէք Մանուկեանէ :

Վերջին խօսքը տրուեցաւ Տիկին Զարուհի Պահրիի, որ չեշտեց թէ իրեն տրուած բոլոր սրակումներուն մէջ, իր սրտին ամէնէն շատ կը խօսի «Հայ մայր» մը ըլլալը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ հասարակութեան : Օր. Պիւլպիւլեանի «Տէր կեցո»էն վերջ հայրապետական պատուիրակին ներկայացուցիչը, Տէր Թովմա քհնյ. պահպանիչով փակեց հաւաքոյթը :

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով եւ կարկանդակներով : —

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴԱԺԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

ԿԱՐՏԱՆ. — Սիրելի «Յառաջ», դժբախտ լուր մըն ալ պիտի տեսնէ թանկագին սիւնակներուդ մէջ :

Երիտասարդ կեանք մըն ալ մարեցաւ :

Կարտանի հայ գաղութէն Պ. Խաչատուր Իւմիւտեանի, Ուրֆացի, 23 տարեկան զաւակը Փասքալ Իւմիւտեան ինկաւ Ալժերիոյ մէջ, զոհ անգութ գնդակի մը, 4 Օգոստոս 1957ին : Փասքալի դագաղը Մարսէյլ հասաւ Հոկտեմբեր 16ին :

19 Հոկտեմբեր, շաբաթ օր թաղումը կատարուեցաւ մեծ շուքով : Երկինքն [illegible] հայ երիտասարդին մահը : Հակառակ հեղեղանման անձրեւին հայ եւ ֆրանսացի բազմութիւն մը կը հետեւէր դագաղին, որ ծածկուած էր ֆրանսական դրօշով, ծաղկեպսակներով եւ շրջապատուած Հ. Ս.ի ընկերներով : Մարսէյլէն հր[illegible] [illegible] համար : Եկեղեցիին մէջ իր ընկերները բարեւի կեցած էին եւ երբ զինուորական նուագախումբը Շոփէնի մահերգը կը հնչեցնէր, հէք Փասքալի դագաղը դէպի գերեզման կ'առաջնորդուէր : Արցունքով եւ յուզումով յուղարկաւորներու բազմութիւն մը կը հետեւէր տարաբախտ երիտասարդին : Ծաղկեպսակներու մէջ աչքի կը զարնէր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդինը : Կարտանի քաղաքապետ Վիքթոր Սավին յուզուած, սրտառուչ դամբանական մը խօսեցաւ, յիշելով Կարտանի հայ գաղութը, որ տարիներէ ի վեր կ'ապրի իբրեւ հարազատ Ֆրանսայի եւ դիտէ ծառայել երկրորդ հայրենիքին, ապացոյց ահա Փասքալի դագաղը որ ինկաւ հերոսի մահով Ֆրանսայի համար » :

Փասքալ պիտի վերադառնար տուն 19 Հոկտեմբերին, բայց աւաղ իր անշունչ մարմինը միայն վերադարձաւ տուն, յաւէտ անմխիթար ձգելով իր շատ սիրելի ծնողքը եւ ընկերները :

Հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի եւ երիտասարդ զինուոր, դուն ալ փակեցիր աչքերդ օտար հորիզոնի տակ, Նոր Սերունդն ալ կորսնցուց իր ընկերներէն մէկը :

Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի երեկոյեան (3 Նոյեմբեր) Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տան մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան ներկայացուեցաւ Գ. Վահանի «Կինս անհաւատարիմ է» կատակերգութիւնը, նախաձեռնութեամբ Ձ. Կ. Խաչի Ազգային վարժարանի Կրթական մարմնին :

Նոյն թատերախաղը ներկայացուեցաւ նաեւ Վիէնի եւ Լիոնի մէջ :

Ներկայացումին կը մասնակցէին հեղինակը ինքը, եւ սիրուած դերասան Արտաշէս Դմրէճեան : Դերերու բաշխումը կատարուած էր հետեւեալ կերպով .— Արտաշէս Դմրէճեան՝ Յարութիւնի դերով : Գրիգոր Վահան՝ Թովմաս : Տիկին Աշխէն Պօյաճեան՝ Մելինէ : Օրիորդներ Մարի - Լուիզ Առաքելեան՝ Քաթրին եւ Մարի Խորանեան՝ Անայիս : Պ. Մարթէն Օֆլազ՝ Համբարձում : Պ. Բարունակ Պասումեան՝ Տիգրան :

Այս կատակերգութեան արագ փոխասացութեանց պատճառաւ ներկայացումն ալ դժուար է : Սակայն, հակառակ առոր, շատ կարճ ժամանակի մը մէջ պատրաստուեցաւ, նուագագոյն փորձերով եւ մասնակցող դերակատարները, բոլորն ալ տեղւոյս բեմին ծանօթ սիրողներ, յաջողեցան ընդհանուր առմամբ լաւ խաղարկութիւն մը յայտնաբերել : Հարկ չեմ տեսներ ծանրանալ անոնց իւրաքանչիւրին խաղարկութեան վրայ առանձին : Աւելորդ է բսել որ, թէ դերասան Դմրէճեանը թէ Գրիգոր Վահանը, իրենց բեմական տաղանդը [illegible] [illegible] [illegible] մասլէս :

Ներկաները շատ գոհ մնացին այս բացառիկ ներկայացումէն, երկու ժամ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ ապրելով :

Գ. Պ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Բազմաթիւ մարզասէրներ, Ալֆորվիլէն եւ հեռաւոր արուարձաններէն եկած էին Վիթրիի դաշտին վրայ մեր տղաքը քաջալերելու, հակառակ ցուրտ օդին : Ոչ ոք յուսախաբ եղաւ. ամէնքն ալ գոհ՝ տեսան շատ գեղեցիկ եւ մաքուր խաղարկութիւն մը :

Խաղը հազիւ սկսած մեր տղաքը նետուեցան յարձակողականի, մեծ վտանգի մէջ դնելով հակառակորդին բերդը : Վիթրիի ամբողջ մարզիկները պատնէշ մը կանգնած էին իրենց բերդապահին առջեւ, սակայն մեր տղաքը յաջողեցան կէտ մը նշանակել :

Բ. կիսախաղին սկիզբը մեր տղաքը քիչ մը կը տկարանան : Վիթրի ուժգին կը յարձակի : Կը դիմադրենք : Ու քիչ ետք կը նշանակենք երկրորդ կէտ մը :

Խաղը վերջացաւ Վիթրիի պարտութեամբ (0 - 2) :

Այս յաղթանակին շնորհիւ, կը շահինք Փարիզի «Տիվիզիոն տ'Օնէօր»ի դասակարգման առաջնութիւնը, ինչ որ երբեք չէր պատահած :

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը աջակցութեան պէտք ունի :

Եօթը խումբ վարել՝ եւ ամէն կիրակի դաշտ հանել՝ ոչ միայն դժուար է այլ ծանր զոհողութեան կը կարօտի : Մեր Միութեան հոգերը թեթեւցնելու նպատակով է որ կը կազմակերպենք այս շաբաթ իրիկուան պարահանդէսը : Գեղարուեստական ճոխ բաժինով, ան պիտի ըլլայ ընտանեկան եւ զուտ հայկական մթնոլորտի մը մէջ :

Մեր մարզասէր բարեկամներուն եւ հայրենակիցներուն կը մնայ քաջալերել այս ձեռնարկը :

Բ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺՁ.

ՍԻՐԱՀԱՐԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Մի նեղ շաւիղ, որ տանում էր դէպի Ծակ - քարը, ոլոր - մոլոր պտոյտներով անցնում էր բլուրների միջով, անդադար դէպի վեր բարձրանալով, եւ դէպի վայր իջնելով : Մարօն հագած ունէր մի պարզ, խայտաճամուկ զգեստ, որը կարելի էր տեսնել քիւրդ հովուուհիների հագին : Նրա սեւ գանգուրները գեղեցիկ կերպով ծածանւում էին բարակ քամուց, որ փչում էր ծովակից : Ամենահամարձակ այծեամն այնպէս թեթեւ, այնպէս յանդուգն չէր կարող թռչել այն քարաժայռերի միջով, որպէս Մարօն : Լեռնային օդը եւ շատ ճանապարհորդութիւնը աղեցին մանուկ օրիորդի երեսի վրայ, եւ նրա աբեւից այրուած թուխ - թաւիշեայ թշեր ստացան մայր - վարդագոյն պայծառութիւն :

Ես բոլորովին հիացած էի այն կիսավայրենի լեռնականի սիրուն եւ վայելուչ կազմուածքով, որ այնքան տաճկական էր եւ թեքուն : Ես երբեք երեւակայել չեմ կարող այնպիսի գեղեցիկ աչքեր, մեծ սեւորակ աչքեր, հովանաւորուած խիտ թերթերունքով, այնպիսի գեղապրական յօնքեր, որոնք միանում էին խոտորնակի դծերով : Որքան ինքնավստահութիւն կար նրա համարձակ շարժուածքների մէջ. որքան կեանք կար այն ընութեան ազատ եւ հաւատարիմ զաւակի մէջ ... :

Ես իմ մտքում նրան համեմատում էի գեղեցիկ Սոնայի հետ, որի ամէն մի գծերից արտայայտւում էր ընտանեկան բռնութիւնից ճնշուած եւ տանջուած ալ - ջրկայ երկչոտ - ամօթխածութիւնը ... : Մեծ տարբերութիւն ... :

Մի տեղ ճանապարհի կողքին կուտակուած էր փոքրիկ բլուր, որ բաղկանում էր քարերի մանր կտորներից. Հասնելով այնտեղ, Մարօն առեց գետնից մի քար եւ նետեց նոյն բլուրի վրայ : Ես հարցրի այս խորհրդական գործողութեան պատճառը : Նա պատասխանեց, թէ այս բլուրին ասում են «սիրահարի գերեզման» եւ պատմեց մի հին աւանդութիւն, որպէս թէ, մի տղայ եւ մի աղջիկ միմեանց շատ սիրելիս են եղել. հայրը չէ ուզեցել իր աղջըկան այն տղային տալ. Նրանք միաբանւում են, եւ տղան մի գիշեր փախցնում է իր սիրուհին : Հայրն իմանում է, աղջկայ ետեւէն է ընկնում, եւ այս ձորի մէջ բռնելով, առանց մի խօսք ասելու, իր խէնջարը խրում է նրա սիրտը եւ սպանում է : Տղան այս տեսնելով, չէ կարողանում համբերել իր կսկիծին, եւ մի ժայռի գլխից իրան վայր է գցում եւ մեռնում է : — Մարօն ցոյց տուեց բարձր ժայռը, որի մօտ նոյնպէս կուտակուած էին մանր քարերի կտորտանք : — Աղջկան թաղում են այնտեղ, ուր թափուել էր նրա արիւնը, իսկ տղային այնտեղ, ուր ընկած էր նա ժայռից : Այն օրից նզովք էր դրուել, որ ամէն մի ճանապարհորդ, այնտեղից անցնելով, մի քար գցում է նրանց գերեզմանի վրայ, ի նշան այն նախատինքի, որով այն աղջիկը մրոտեց իր հօր եւ մօր անունը :

— Դու էլ այն աղջկան վա՞տ ես համարում, որ քարկոծում ես խեղճի գերեզմանը, հարցրի ես :

— Մէկ աղջիկ, որ ուրիշ տղայի ետեւէն է ընկնում. — այդ վատ չէ՞, հարցրեց նա պինդ ձայնով :

— Ապա ի՞նչ պէտք է անէ, երբ սիրում է տղային : Սիրելն ի՞նչով է վատ :

Նա սկսեց ծիծաղել, որպէս թէ լսում էր ինձանից մի յիմար խօսք :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԵՒԱ՛, ԵՒԱ՛

ՊԱՐՈՆԸ.— Գէշ տեսակէն ստամոքսի վէրք ունիմ եղեր :

ԿԻՆԸ.— Ո՞վ ըսաւ :

ՊԱՐՈՆԸ.— Հայելի առնել տուի :

ԿԻՆԸ. — Ուրեմն տոքթոր Ամբակումը թող դարմանէ քեզ. հանգուցեալ նախկին երկու ամուսիններս ալ ինք դարմանեց...

×

ՅԱՑՏԱՐԱՐ ՆՇԱՆԸ

ՕՆՆԻԿ.— Մեծ մայրիկ, ինծի դրամ տուր, չինական մեղան պիտի գնեմ :

ՄԵԾ ՄԱՅՐԸ.— Ի՞նչ է, չինարէ՞ն ալ պիտի սորվիս ...:

յի քարիւղը միայն Ֆրանսան չի հետա-քրքրեր...

Ընդհանուր առմամբ, ֆրանսական տեսակէտը այն է, թէ Փարիզ եւ Թունուզ համաձայնութեան ունէին եւ զէնք պիտի յանձնուէր, սակայն քանի մը օրով ուշացաւ:

Ամերիկա կ՚առարկէ, թէ այս աճապարանքը եղած է՝ որպէսզի Թունուզ զէնք ստանալու համար Չեխոսլովաքիոյ կամ Նասրի կողմը չդառնայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքիի Անգարա այցելութեանէն ետք, զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, ուր կ՚ըսուի թէ երկու երկիրները Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ պիտի աշխատին որ քննուի այս կազմակերպութեան զօրացման պարագան:

ՊՈՆՆԻ մէջ սկսան անգլեւգերմանական զէնքերու արտադրութեան խորհրդակցութիւնները:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Բշ. օր Տըլըս-Սթիվենսըն խորհրդակցութիւն մը պիտի ըլլայ՝ Ատլանտեան Ուխտի զօրացման մասին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ Սուրիոյ առաջարկեց տնտեսական եւ մանեգիտական օժանդակութիւն: Ցարդ յայտնի չէ Սուրիոյ պատասխանը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 14).— Զոյլ ոսկի 590·000 (555·000), *նափոլէոն* 4300, *զուից.* 4250, *անգլ.* 5100, *քսան տոլարնոց* 21·320, *թղթադրամ (դուպահեստական չուկայ) սթերլին* 1280, *տոլար* 507 (476), *զուից.* 120·75, *պելժ.* 9·40, *լիր* 0·78, *փեսեթա* 8·20:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Քանիցս մեր կրկնած զիմումներուն եւ զրկած մանտաներուն հակառակ՝ տակաւին ունինք բաժանորդներ, որոնք կարգադրած չեն իրենց տակաւ հաշիւները:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ տպաւորել թերթ զրկելու: Տեղական որեւէ թերթ կարելի չէ ապառիկ ստանալ:

Ամսագլխուն՝ պէտք է փակուին առկախ բոլոր հաշիւները:

Տպարանի փոխադրութեան առթիւ թերթիս վարչութիւնը կը գտնուի բացառիկ եւ ծանր ծախքերու առջեւ եւ ամէն ջանք կը փորձէ թերթին գինը չբարձրացնելու համար: Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի, այս պայմաններուն մէջ մանաւանդ, դժուարութիւններ չտալ:

Մեր կանխայայտ շնորհակալութիւնները բոլոր անոնց որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ցարդ ապահոված են թերթիս հրատարակութիւնը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Ռեժան սրճարանին առաջին յարկը:

Դասախօս՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Եղիշէ Չարենց *(ծննդեան վաթսունամեակին առթիւ):*

Չարենցէն կ՚արտասանէ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան:

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ

ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի թարխատ՝ ԴԱՐԵԳԻՆ:

Ճոխ պիւֆէ: Ծախքերու մասնակցութիւն:

×

ԽԻՒ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին, Խրիմեան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէին:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ:

Կը խօսի՝ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տիկին Շաքէ Գայայճեան, Օր. Ս. Շահինեան, Օր. Շաքէ Պէնկեան, Տիկին Ալիս Փափազեան, Պ. Պ. Ս. Պօղոսեան, Ս. Սերոբեան, Մ. Գարակէօզեան:

×

ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ, Նոյեմբեր 24ին, Ընկերվարականներու սրահը, մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Սալ ժան տ՚Արքի մէջ:

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, խըմբերգ, արտասանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 10ին, հանգիստեան ձայնուոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի.

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՆԱԶԼԵԱՆԻ եւ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ յիշատակին:

Կը հրաւիրուին փախճանեալ սրբազաններու յիշատակը յարգողները:

ԾԱԽՈՒ Է

Նոր շինուած չքեղ փավիյօն *մը, երեք սենեակ խոհանոց, մառան եւ կառատուն, ջերմութիւն, Փարիզէն 15 քիլոմեթր, պարտէզ* (փրիմ) *եւ 25 տարի տուրքէ զերծ: Գին՝ կանխիկ հինգ միլիոն: Դիմել՝ Թէլլալեան՝*

19, Chemin Noisiel, TORCY - S. et M.

Մանրամասնութեանց համար կարելի է հեռաձայնել՝ TRU. 78 – 43:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

—o—

Վիէնի Նոր Սերունդը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի, (17 Նոյեմբեր) կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Կը հրաւիրուին Վալանսի, Սէնթ Էթիէնի, Սէն Շամոնի, Լիոնի, Տէսինի Նոր Սերնդականները եւ համակիրները:

Հաճելի մթնոլորտ:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑ. ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի ձեռամբ Լիոնի եկեղեցիին նուիրուած են հետեւեալ գումարները ֆրանսական հաստատութիւններէ.—

MEFRA	(29 Րիւ ժան տ՚Արք)	50·000
L. A. M. E. L.	(16 Րիւ Սոն – Թէ)	20·000
GOUD et Cie	(Րիւ Քուր Վիքոն)	50·000
S. G. C. O. M. E.	(33 Րիւ Կիյու)	50·000
GRANDVUINET	(295 Քուր Էմիլ Զոլա, Վիլէօրպան)	100·000
SANTOS	(4Րիւ Փօմ տը Փէն)	25·000

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, Ավընիւ – տ՚Արժանթէօյ: *Կարեւոր օրակարգ:*

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապ. Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 2·30ին, Պ. Արսէն Տէր Սարգիսեանի գերձակատան մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական վայրը:

ՌՈՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ Մշակութային եւ Իրազօղութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Քաֆէ տը Քոմէրսի սրահը:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է կիրակի, Նոյեմբեր 24ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 17 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8045 | 33e ANNEE | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3846

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՑԱՒԸ ԱՒԵԼԻ ՄԵԾ Է

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը Յուսաբեր՝ տեսնելով որ գաղութներու մէջ հետզհետէ կը պակսի հայերէն գիտցողներու թիւը, կ'առաջարկէ բանալ «Հայագիտական դասընթացք» մը :

« Մեր ընելիքը պիտի ըլլայ, կ'եզրակացնէ, տարին գոնէ երկու – երեք հայագէտներ պատրաստել: Եւ այս երկու – երեք հոգին յանձն պիտի առնեն, իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին, նուիրուիլ հայ մշակոյթին եւ հանրային գործի »: («Յառաջ», 15 Նոյեմբեր) :

« Յուսաբեր » կը յուսայ թէ զուտ հայագիտական դասընթացք մը կարելի է բանալ «նախընտրաբար Պէյրութի հայահոծ գաղութին մէջ», գիտնալով հանդերձ որ Համազգայինի Փալանճեան ճեմարանի մէջ – երկու տարուան փորձը այդ ուղղութեամբ ո՛չ մէկ դրական արդիւնք տուած է :

Ցաւը աւելի մեծ է դժբախտաբար :

Երջանի՛կ էին Միջին Արեւելքի մեր հայրենակիցները, որ համախումբ կ'ապրէին՝ շրջապատուած այլակրօն տարրերով, այդ պատճառով ալ գերծ՝ ձուլման վտանգէն: Ունէին իրենց սեփական ազգային վարժարանները, մանկապարտէզէն ու նախակրթարանէն սկսեալ մինչեւ երկրորդական վարժարան ու ճեմարան :

Այս դպրոցներուն մէջ պաշտօնավարող երկսեռ ուսուցիչներէն շատեր տակաւին կը պատկանէին հին սերունդին եւ իրենց ուսումը առած էին երկրին մէջ: Իսկ երիտասարդ ուսուցիչներն ու ուսուցչուհիները աւարտած էին Եգիպտոսի, Լիբանանի ու Սուրիոյ միջնակարգ վարժարանները կամ ճեմարանները :

Կը սիրենք կարծել թէ ասոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմէին անոնք, որ կանոնաւոր դասաւանդելու չափ հայերէն սորված էին յիշեալ դպրոցներուն մէջ : Հայերէնի ուսուցիչ դառնալու համար պայման չէ համալսարան յաճախել կամ հայագիտական դասընթացքի հետեւիլ :

Ժամանակին մեզի հայերէնի դասատուները համալսարանի երեսը չէին տեսած: Տասներու մէջէն յիշենք Մելքոն Կիւրճեանն ու Երուանդ Տէր Անդրէասեանը, երկու ծանօթ հայկաբաններ, որոնք ո՛րքան աշակերտներ հասցուցած են :

Մեր ուսուցիչները գաւառական բարձրագոյն նախակրթարանէ մը, շատ շատ ժառանգաւորաց վարժարանէ մը, ամերիկեան քոլէճէ մը կամ Պոլսոյ Կեդրոնականէն ու Պէրպէրեանէն ելած էին :

Եւ սակայն անոնք կատարեալ հայերէն կը սորվեցնէին իրենց աշակերտներուն :

Երբ այսպէս էր երէկ երկրին մէջ, ինչո՞ւ համար, օրինակ, Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի նման համալսարանական մանկավարժ – դաստիարակներու շունչին տակ տարիներով ճեմարան յաճախող աշակերտը պիտի չկարենայ պէտք եղածին պէս հայերէն սորվիլ :

Կարելի չէ անշուշտ բոլորը մէկ ջուրով լուալ: Այսօր Միջին Արեւելքի դպրոցներուն մէջ կը պաշտօնավարեն տասնեակներով ճեմարանաւարտներ, երկսեռ : Պէյրութի ճեմարանը տուած է նաեւ քանի մը գրագէտներ ու բանաստեղծներ :

Սակայն մենք աւելին կը սպասէինք ճեմարանէն, որ քառորդ դարէ ի վեր շրջանաւարտներ կու տայ :

Դպրոցը աշակերտին մանաւանդ ուսանիլ, զարգանալ կը սորվեցնէ: Ուսուցչութեան կամ հանրային գործիչի ասպարէզին պատրաստուող շրջանաւարտը դպրոցէն ելլելէ վերջ շարունակ պէտք է կարդայ եւ իր մտային պաշարը աւելցնէ : Մեր ուսուցիչներէն շատեր ինքնաշխատութեամբ մէջտեղ եկած էին :

Ցաւը այն չէ, որ «Հայագիտական դասընթացք» չունինք: Բուն ցաւը այն է, որ մատնանշուած է Յուսաբերի եզրակացութեան երկրորդ մասին մէջ. —

« Եւ այս երկու – երեք հոգին յանձն պիտի առնեն, իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին, նուիրուիլ հայ մշակոյթին եւ հանրային գործի»:

Դարերը փոխուած են, սիրելի Յուսաբեր: Ո՞ւր են այն անձնազոհ հայ երիտասարդները, որոնք «Հայագիտական դասընթացք» կամ համալսարան աւարտելէ վերջ իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին պիտի նուիրուին հայ մշակոյթին եւ հանրային գործին :

Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը կրնա՞յ ըսել թէ Պելճիքայի մէջ տարիներով — իբրեւ «Նուպարեան սան» ուսում առնող երիտասարդներէն քանի՞ հոգի նուիրուած են «հայ մշակոյթին եւ հանրային գործի»: Ո՛չ թէ ցկեանս, այլ գոնէ որոշ ատեն մը: Եւ սակայն անոնք նախ քան համալսարան մտնելը նման յանձնառութիւն ստորագրած էին :

Կեանքի պայմանները փոխուած են : Հիւլէական դարուն մէջ կ'ապրինք: Հիմակուան երիտասարդները քիչ աշխատանքով շատ ու շուտ դրամ շահելու հետամուտ են: Ուսուցչութեան եւ հանրային գործունէութեան ասպարէզները չեն հետաքրքրեր զիրենք :

Շատ քիչ են «կոչեցեալ»ները:

Ուսուցչական ասպարէզի, թերթի խմբագրութեան կամ հանրային գործի նուիրուելու զոհողութիւնը յանձն առնողները հետզհետէ պակսեցան 35 տարիէ ի վեր եւ դեռ պիտի պակսին այսուհետեւ :

Եթէ Միջին Արեւելքի մեր հայրենակիցները կը գանգատին ուսուցչի եւ հանրային գործիչի պակասէն, հապա՞ մենք՝ արեւմուտքի համայնակուլ երկիրներուն մէջ ապրողներս ի՞նչ պէտք է ըսենք, կամ ի՞նչ պէտք է ընենք :

Մեր ցաւը աւելի մեծ է :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ ԱՆԳԼԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԷՆՔԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՏԱԳՆԱՊ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻՆ ՄԷՋ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Ուրբաթ օր ժամը 5ին, ընդհատելով ելմտական ծրագրի վիճաբանութիւնները, վարչապետը զուսպ բայց ուժեղ ճառ մը խօսեցաւ Ազգ. Ժողովին առջեւ: Ինչպէս յայտնի է Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կողմէ Թունուզի տրամադրուած զէնքերը ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնան ունենալ Ատլանտեան Ուխտի համար: Եթէ Անգլիա եւ Ամերիկա «ոչ – բարեկամական » ընթացքի մը մէջ կը գտնուին հանդէպ Ֆրանսայի, այս վերջինը չի մոռնար նաեւ որ 36 օրուան իր կառավարական տագնապը դեր մը խաղաց այս կացութեան մէջ: Արդարեւ երբ Ֆրանսան Արտաքին նախարար չունէր եւ ներկայ չէր ՄԱԿի նիստերուն Տըլըս եւ Սելվին Լոյտ գլուխ գլխի կրցան կարգադրութիւններ ընել ի վնաս Ֆրանսայի :

Ուրբաթ օր Ֆելիքս Կայեար յիշեց թէ 1956 Յունիս 21էն Ֆրանսան սկսած էր զինել Թունուզը եւ յանձնած՝ հարկ եղած պիտոյքները, իր առաջին բանակին կորիզը կազմելու համար: Թունուզցի 50 սպաներ ուսանեցան ֆրանսական վարժարանի մէջ: Սակայն, ֆրանքօ-թունուզեան յարաբերութեանց մէջ դժուարութիւններ ծագեցան, սահմանագլուխի վրայ միջադէպեր պատահեցան, որոնց հետեւանքով նախորդ կառավարութիւնը յետաձգեց իր օժանդակութիւնը :

Վարչապետը շեշտեց, թէ այն ատեն Թունուզ դիմեց բազմաթիւ երկիրներու, որոնց մէջ պելժիական եւ իտալական կառավարութիւնները մերժեցին զէնք տալ, այս ձեւով ոչ միայն իրենց բարեկամութիւնը ցոյց տալէն՝ Ֆրանսայի հանդէպ, այլ, իրենց ողջախոհութիւնը այս հարցին մէջ :

Այդ միջոցին էր, որ ծայր կու տար Ֆրանսայի կառավարական տագնապը, աւելի քան հինգ շաբաթ տեւողութեամբ, Ֆրանսան դնելով որեւէ խորհրդակցութեան անկարելիութեան առջեւ :

Ներկայ կառավարութեան կազմութենէն անմիջապէս վերջ, բաւ. Կայեար, լսեցինք թէ անգլիական ու ամերիկեան կառավարութիւնները համաձայնած էին զէնք տալ Թունուզի՝ եթէ մինչեւ Նոյեմբեր 12 Ֆրանսա չկատարէր այդ գործը :

Այս պայմաններուն մէջ՝ ֆրանսական կառավարութիւնը մերժեց միանալ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, միասնաբար զէնք ու ռազմանիւթ տալու համար Թունուզի քանի որ երաշխիքներ չկային ապագային համար:

Եզրակացնելէ առաջ, Վարչապետը յայտարարեց, թէ ծանր կացութիւն մը ըստեղծուած է անգլիամերիկեան որոշումին հետեւանքով : Ատլանտեան Ուխտի 6րդ յօդուածը կը նախատեսէ թէ Ալժերիա ֆրանսական հողամաս մըն է եւ որեւէ սպառնալիք՝ անոր դէմ, ինքնաբերաբար դաշնակից երկիրները պիտի միացնէր Ֆրանսայի :

Ծանօթ է, որ Դեկտեմբերի կիսուն Ատլանտեան Ուխտի ժողովը պիտի ըլլայ Փարիզի մէջ, Նախագահ Այզընհաուըրի մասնակցութեամբ : Մինչեւ այդ թուականը եթէ յատակ լուծում մը չգտնուի՝ դժուարութիւններ կրնան ծագիլ: Ֆրանսա մինչեւ իսկ պիտի հեռանայ ժողովէն, նկատելով որ դաշնակիցներու միջեւ կնքած համաձայնութիւնները չեն յարգուիր :

Ուրբաթ օր, Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրներու պատուիրակներու ժողովին մէջ, Ֆրանսացիները բողոքելով Թունուզի յանձնած զէնքերուն դէմ՝ Շնեթէրի գլխաւորութեամբ հեռացան ժողովէն :

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք աշխատեցաւ որ ֆրանսական պատուիրակութիւնը վերադառնայ ժողով, սակայն ի զուր : Թէեւ Ֆրանսացիներու մեկնումը անակնկալ մը չէր: Ժողովը շարունակուեցաւ եւ Սփաք ցաւ յայտնեց ֆրանսական պատուիրակութեան բռնած ցուցական դիրքին համար, մինչ ծերակուտական Ճէքըրն կը յայտնէր, թէ մեկնիլ՝ ամէն ինչ կարգադրել չի նշանակեր :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐ՝ ԹՈՒՆՈՒԶԻ

Թունուզի Նախագահը՝ Պուրկիպա շաբաթական մամուլի իր ասուլիսը մասնաւորապէս յատկացուց զէնքերու հարցին: Ամերիկա խուլ պիտի չմնայ մեր անարդարութեանց դէմ, ըսաւ Պուրկիպա: Այնուհետեւ Թունուզի Նախագահը պատմականը բրաւ Ֆրանսայի հետ ստեղծուած անհասկացողութեան, շեշտելով թէ՝ Փարիզ զէնք տալու համար անընդունելի պայմաններ կը դնէր: Գալով այն որոշումին, թէ Ֆրանսա պիտի հեռանար

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Հազար ու մէկ վէրք ես տեսել ,
էլի՛ կը տեսնես ,
Հազար խալխի ձեռք ես տեսել ,
էլի՛ կը տեսնես :
Աշնան քաղած արտի նման՝ հազա՛ր
զոհերի
Ջհուաքած բերք ես տեսել ,
էլի՛ կը տեսնես :
Գլխուդ չոր քամուն տուած պանդուխտի
նման
Հազար տարուայ հերկ ես տեսել ,
էլի՛ կը տեսնես :
Նարեկացի, Շնորհալի, Նաղաշ Յովնա –
թան ,
Ինչքան հանճար, խելք ես տեսել ,
էլի՛ կը տեսնես :
Քո Չարենցի լեզու տուող ,
Երկիր Հայաստան ,
Հազար ու մէկ ե՛րգ ես տեսել ,
էլի՛ կը տեսնես :

Ե. ՉԱՐԵՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ կացութիւնը պղտոր է միշտ. խորայէլեան ազբիւրներու համաձայն՝ մահափորձ մը կատարուած է բոլշեւիկեան հրամանատարին դէմ, ձախողութեան մատնելով :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ համաձայն, նոր միջադէպեր պատահած են Սուրիոյ եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ: Հրեաները յարձակում գործած են ու ետ մղած: Ոչ մէկ զոհ կայ: Սուրիա բողոքագիր մը ներկայացուց զինադադարի յանձնախումբին :

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքէն առաջին անգամ ըլլալով ֆրանսական երեք ռազմանաւեր անցան՝ Թունուզ երթալու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ձերբակալուած խորհրդային լրտես Ապէլ 30 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ տակաւին կը գտնուի ութ հազար քաղաքական բանտարկեալ, յայտարարեց ազատ արձակուած Գերմանացի մը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ երեսփոխանի մը տան մօտերը ռումբ մը պայթած է: Ձերբակալուած է մօտ վաթսուն հոգի, մեծ թիւով Սուրիացիներ իրենց երկիրը դրկուած են :

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքի Հռոմ վերադառնալով, յայտարարեց թէ Անգարայի մէջ իր ունեցած խորհրդակցութիւնները շատ կարեւոր էին Եւրոպայի եւ Ատլանտեան Ուխտի միասնականութեան համար :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ վերահաստատուած են բանուորական դատարանները, յայտարարեց Փեշտայի ձայնասփիւռը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ներկայիս տեղի կ'ունենայ զանազան երկիրներու համայնավար կուսակցութեան պարագլուխներու համագումար մը, Խրուշչեւի մասնակցութեամբ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը կը յայտնէ, թէ Լայքան սատկած է եւ տակաւին կարելի չէ եղած Սպուտնիկը երկիր վերադարձնել, ինչ որ կը յուսային :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ մարէշալ Մոնկոմըրի պիտի հրաժարի Ատլանտեան Ուխտին հրամանատարութենէն, իր 70րդ տարեդարձին առթիւ :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդանաւ մը, որ Լիզպոնա կ'երթար, ջախջախուած է Ուայթ կղզիին վրայ: 8 օդաչուներուն հետ, կային յիսուն ճամբորդներ, զոհերուն թիւը ծանօթ չէ :

ԱՅՆ – ՊԵՍԵՄԻ մէջ (Ալժերիա) ահաբեկիչ մը ձեռնառում մը նետած է, որուն հետեւանքով եօթը հոգի մեռած եւ 15 ուրիշներ վիրաւորած են, բոլորն ալ՝ մահմեդական :

L'HAMEÇON

Քանի մը օրէ ի վեր Ֆրանսացի մեր պաշտօնակիցը՝ «Քոմպա» սկսած է հրատարակել իբրեւ թերթօն Վահէ Քաջայի վերջին վէպը՝ «Կարթը» (1)։

Վահէ Քաջան ծանօթ է մեր ընթերցողներուն «կիրակնօրեայ կճատներ» եւ «Ակն ընդ Ական» վէպերով, որոնց առթիւ խօսած ենք նաեւ իր անվիճելի տաղանդին մասին։ Առլէն Փափազեանն ալ վերջերս երկու յօդուածով, մէկը՝ նուիրուած Ակն ընդ Ականի ժապաւէնին, միւսը տեսակցութիւն մը հեղինակին հետ, արդէն իսկ մտերմութիւն մը ստեղծեց Քաջայի եւ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն միջեւ։

Մեր բարեկամին վերջին վէպն ալ հայերէնով պիտի հրատարակուի մօտերս «Անդաստան»ի մատենաշարին մէջ, թարգմանութեամբ Առլէն Փափազեանի։

Զինուորականներու խղճի պայքարն է, զոր վերլուծած է Քաջան այս անգամ «Լ'Ամըսոն» վէպին մէջ։ Նաւու մը մէջ սպաներ գերի մը ունին, զոր պէտք է սպաննեն մինչեւ նաւահանգիստ հասնիլը։

Երեք ընկերներ են՝ Պերլեան, Ֆելոքի եւ Վոսպէ։ Անոնցմէ մէկը պէտք է ունենայ այդ քաջութիւնը, բայց ոչ ոք կրնայ իր խղճին առջեւ ունենալ այդ վատութիւնը։ Ինչո՞ւ պիտի սպաննեն, (ըսենք նաեւ որ ընթերցողն ալ այս հարցումը կուտայ...)։ Կ'ապրին միասին, մտերմացած են, թէեւ նոյն լեզուն չեն խօսիր, բայց ան ալ մարդ է, թերեւս ամուսնացած, թերեւս հայր։

Այս հոգեկան տառապանքն է, զոր կը նկարագրէ հեղինակը խիտ եւ կարճ նախադասութիւններով, կարուկ ոճով մը, առանց աւելորդաբանութիւններու, առանց փրազէոլոժիի։ Կրնանք անվարան ըսել թէ ոճը հարազատ թարգմանն է պատմութեան։ Նման պատմութիւն մը միայն նման լեզուով մը կրնար գրուիլ։ Լեզու մը որ ունի օրագիրի մը պարզութիւնը եւ պարզութիւնը կարեւորագոյն առաքինութիւններէն է եթէ ոչ կարեւորագոյնը։

Թէ ի՛նչ լուծման պիտի յանգին սպաները, ձգենք ընթերցողներուն հետաքրքրութեան, քանի որ առիթը պիտի տրուի իրենց գիրքը կարդալու հայերէն։ Խօսինք միայն հեղինակին տաղանդին մասին.։

Քաջա գրագէտ է։ Այս երրորդ վէպով կը հաստատէ թէ վիպագրութիւնը պահանջ մըն է իրեն համար, ոչ թէ արհեստ մը։ Եթէ ըսենք որ այս երրորդ վէպին մէջ ալ մեզ խրտչեցնողը նիւթին անրնականութիւնն է, եթէ ոչ անհաւանականութիւնը, առով սակայն չենք ուզեր երբեք ժխտել հեղինակին ստեղծագործական արժէքը։

Շահեկանը արդէն նիւթը չէ այնքան, գրականութեան մէջ, որքան այդ նիւթին առնուած խորհրդածութիւնները կամ հոգեկան եւ մարդկային խնդիրները։ Այս է կարեւորը եւ Քաջայի այս վէպին մէջ ալ կարեւորը՝ Մարդն է իր ե ընկերութեան ստեղծած խնդիրներուն առջեւ։

Քաջայի բոլոր տիպարները հետաքրքրական են, յաճախ ալ համակրելի։ Գրագէտը մեզի կը դնէ այս անգամ ալ հարցերու առջեւ, որոնք միշտ կը տանջեն մարդկային խիղճը եւ Քաջայի եղբայրակցութիւններն ալ ցոյց կուտան թէ ինք իրապէս հեղինակ մըն է, քաջածանօթ մարդուն հոգիին եւ խղճին, եւ պատրանքով չապրիր։ Այսօրուան կեանքը արդէն թոյլ չիտար որ կաթիլ մը երազ գտնենք մեր օրուան հացին մէջ, ատոր համար է որ Քաջայի հերոսները ինչպէս Քաջան ինք ալ շատ մօտ են մեզի։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1) Ed. Plon,

ԵՐԳԻՉՆ ՈՒ ԵՐԳԸ

Լայնափեղկ սքեմով մարդը թեթեւաքայլ անցնում է հինաւուրց եկեղեցու բակից ու մտնում հանդիպակաց դպրոցը։ Սքեմի թանձր սեւութեան մէջ աչքի է ընկնում օսլայած, ձիւնաթոյր օձիքը, որ գրկում է նրա մոմագոյն պարանոցը։ Խոշոր, խաղաղ աչքեր ունի նա, թաւ յօնքեր, լայն ճակատ, եւ պայծառ դէմքը վերջաւորւում է կարճ մօրուքով։

— Կոմիտա՛սը, Կոմիտա՛սը եկա՛ւ...

Ցուգիչ մի շշունջ է անցնում լսարաններով մէկ։

Արեւով ողողուած լսարանին շէնքը նոր երանգներով, նոր բովանդակութեամբ է լցւում։ Կախարդական մի ոգի է մտել նրա պատերից ներս, նուաճել պատանի հոգիները, յոյզերի ու երազանքների մի ամբողջ աշխարհ բացել նրանց առաջ..

Իսկ ինչո՞ւ է ուշանում պարապմունքների սկիզբը աւետող զանգը։ Յատկապէս այսօր, ինչո՞ւ է ուշանում...

Անհամբեր են աշակերտները։

Դանդաղ, չա՜փ դանդաղ են անցնում բոպէները։

Վերջապէս զօղանջում է զանգը։

Միջանցքից ոտնաձայն է լսւում, ծանօթ, սրտերը յուզող ոտնաձայն, որ հետզհետէ մօտենում, ուժեղանում է։ Պատանեկան խոհուն հայեացքները ձըգւում են մուտքի դրանը եւ մի պահ մեխւում այնտեղ։

Դասարանի սեմին՝ աշխոյժ ու հանդիսաւոր երեւում է երգի դասատուն՝ Կոմիտասը։ Խոր լռութեան մէջ թրթռում է նրա բարի, սիրալիր ողջոյնը, ժպտում են նրա խոշոր, երազուն աչքերը, Հայոց երգի թովչանքով է լցւում դասարանը։ Կոմիտասը լուռ կանգնած՝ գորովանքով լի հայեացքն ուղղում է դասարանին։

Լուսամուտի ապակիները թրթռալով սլանում է ծիծեռնակը՝ լսարանից ներս թողնելով ազատ երգի մի պատառիկ։

Երգեցողութեան ժամը նուիրական ժամ է աշակերտների համար, երբ կարօտի, սիրոյ, աշխատանքի, պանդխտութեան ու հայրենաբաղձութեան զգացմունքները գարնանային հեղեղի նման յորդում, ալեկոծում են պատանի հոգիները...

Շաբաթը մի անգամ երգի ուսուցիչը յայտնւում է ծովափնեայ այս քաղաքի ուսումնարանում՝ երգի հետ բերելով հայրենի բնաշխարհի քաղցր, արբեցնող բուրմունքը...

Ուսուցիչն ահա անթեք կանգնած, մի պահ զննում, տեսս կլանում է իրեն բեւեռուած քառասուն զոյգ աչքերը՝ պոլսեցի, սասունցի, մշեցի, ակնցի պատանիների քառասուն զոյգ սեւաթոյր, շողշողուն աչքերը, եւ ոգեւորուած թափահարում ձեռքին բռնած կամերտոնը, արագ որսում ձայնը։ Ու թախծոտ կարկաչում է Հայոց երգը.

— Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, գարուն է.
Ա՜խ, սիրտս արուն է...

Կերկերում է ուսուցչի թախծալի ձայնը։

Երգը գրաւում, կախարդում է աշակերտներին, Հայոց մեծ վշտով պարուրում քառասուն զոյգ սեւ աչեր։

Քիչ յետոյ ամբողջ դասարանն է երգում սրտայոյզ երգը։

Լսում է երգիչը, եւ մի պայծառութիւն է թեւածում նրա լայն, անարատ ճակատին ու բարի դէմքին...

Երգիչը չի թողնում, որ երկար թախծեն իր սիրելի սաները։ Նորից զնգում է կամերտոնը, եւ այս անգամ բերկրալի կարկաչում է գեղջկական երգը.

Արեւ թռվռով ելաւ,
Իմ չինարի եարը,
Մեր բանը կըռուով ելաւ,
Դարտիմաճ եարը...

Մէկը միւսին են յաջորդում ժողովրդի սրտից բխած երգերը՝ օտար հողում պատանիների առաջ պարզելով հայրենի լեռնաշխարհի համայնապատկերները՝ արեւափառ անդաստաններ, անդնդախոր ձորեր, մրգառատ այգիներ, զմրուխտափառ լեռնահովիտներ, ձիւնափառ գագաթներ, ալ ու ալվան հագած, կարմիր լալա դառած գեղջուկ աղջիկներ, որոնք եարի ճամբայ են պահում կարօտով, գութանը հաց տանող հարսներ, որոնք հաւքերին խնդրում են հով անել արտում քնած եարին...

Կարկաչում է հայրենի երգը եւ պատանիները հոգու աչքերով տեսնում են շինական մարդկանց, որոնք հերկում են հողը, արտը ցորեն ցանում, դարտը հետը թաղում, որոնք սերմանում են կեանքի սերմերը...

Նոր տրամադրութիւններ, պայծառ յոյզեր են համակում աշակերտներին։ Եւ նրանք ցանկանում են, որ վերջ չունենան գեղջկական այս խայտացող, կենսալի երգերը...

Բայց յանկարծ հնչում է զանգը։

Ինչո՞ւ է այդքան շուտ հնչում։

Ե՞րբ անցաւ դասաժամը։

Երգի ուսուցիչն անբաւականութիւն, դժգոհութիւն է կարդում աշակերտների պուճուրիկ դէմքերին, մեղմ ժպտում, կկոցում խոշոր, բարութեամբ եւ խանդավառութեամբ լի աչքերը, ապա նրանց հետ ուրախ կատակներ անելով՝ թողնում, հեռանում է դասարանից՝ իր հետ տանելով նրանց նուիրական սէրը։

Հեռու հայրենիքից՝ ինչպիսի՜ լաւ սերունդ է աճում հայրենիքի ու մարդկութեան համար, եւ Հայոց երգը նպաստում է դրան...

Երջանի՜կ է մեր երգիչը։

×

Հազար ինը հարիւր տասնըհինգ...
Ապրիլ...
Տխուր զօղանջում է եկեղեցու զանգը,

ԾԻՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ՝
ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Բ.

Ծիսական բառարանը ուսումնական աշխատանք մըն է, որ կը հետաքրքրէ ոչ միայն հայ «հաւատացեալը», նոյնիսկ այն որ կ'ուզէ «առձեռն տեղեկութիւններ» ստանալ, այլեւ հայ մտաւորականը, այն որ կ'ուզէ ճոխացնել իր ծանօթութիւնները մեր եկեղեցիին մասին՝ պատմական ու լեզուական տեսակէտով։

Ատոր համար ալ, կ'արժէր, տպագրութեան յանձնելէ առաջ, վերամշակել՝ սրբագրելով, լրացնելով, թարմացնելով, վերջապէս տալով, ինչպէս կ'ըսեն, նոր տպագրութիւն մը «յաւելեալ եւ ճոխացեալ»։

Արդ, այս երկրորդ տպագրութիւնը, Օրմանեանի ձեռքէն ելած ձեւովը, թերեւս կրնայ արժանանալ «եկեղեցասէր անձերու» հետաքրքրութեան, բայց կը նսեմացնէ Օրմանեանի եկեղեցագիտական համբաւը։

«Առձեռն տեղեկութիւններ» միայն տալը շատ կը յիշեցնէ «այս ժողովուրդին այսքանն ալ շատ է» խօսքը, որ յատուկ է մեր մտաւորականներէն ոմանց, պատրուակ՝ ծածկելու համար իրենց մտքի աղքատութիւնը, աշխատանքի անընդունակութիւնը կամ աթոռ մաշեցնելու անկարողութիւնը։ Եւ յետոյ Օրմանեան չի կրնար ծովի պատկեր տալ... ջուրի կաթիլներ շարելով քով քովի։

Հայերէն լեզուն Օրմանեանի տկար կողմն է, — ամէն մարդ գիտէ։ Իսկ ստուգաբանութեան մէջ՝ թերի սահմանումներու մեղքը պէտք է վերագրել հեռաբական այն մշուշին, որ յատուկ է խօսքի առուն առաւելապէս գործածող մարդոց, որոնք կը գլորեն բառերը՝ առատաբանութեան յորձանքէն տարուած, ճիշդ ինչպէս կը գլորին խիճերը, ջուրերու անձրեւ ժամանակ, պղտորելով առուն։

Նման գործ մը գլուխ հանելու համար հեղինակէն կը պահանջուի, այսօր, ճշդել եկեղեցական տօներու եւ տարկաններու լատիներէն կամ ֆրանսերէն համապատասխան անունները, կատարել բառերուն կամ տարազներուն ստուգաբանութիւնը, որոնել տօներուն կամ տարկաններուն պատմական ծագումը, համայնապիտական տեսութեամբ մը՝ ներկայացնել հեթանոսական աւանդութեանց եւ հայկական կամ այլազգեան եկեղեցիներու ծիսակատարութեանց տարբերութիւնները, յարաբերութիւնները եւ կապերը։ Այլապէս մեր եկեղեցին միշտ կը մնայ չհասկցուած, ու նշաւակ օտարներու աժան քննադատութեանց ու մեղադրանքներուն(*)։

(*) Նախորդ յօդուածիս տակ՝ ծանօթութեան մէջէն ինկած էին երկու տողեր, անհասկնալի դարձնելով պարբերութիւնը։ Կը կրկնեմ.— Հիացող մը Օգոստինոսի, Կղեմէս Աղեքսանդրացիի, Որոգինէսի մեծութեանց վրայ, ինծի դժուար չէ այս մատենագիրներուն եւ մտաւորական նոյն հասակով Եկեղեցւոյ այլ Հայերու ժառանգութեանց մէջ ցոյց տալ անհեթեթութիւններ եւ հակասութիւններ, պարի հրաւիրելով զիրենք երկաբնակութեան, եւտիքէականութեան, երբորդութեան, [illegible] կամ [illegible] տեսութեանց յարձուն տախտակներուն վրայ, ծիծաղելով ընդդէմ անոնց՝ որոնք հերձուած կը համարին հայ եկեղեցին։ Հայ եկեղեցիին լաւագոյն պաշտպանողականը... յարձակողականին մէջ է։

Իբրեւ եզրակացութիւն, թերի եւ անգոհացուցիչ գտնելով Օրմանեանի Ծիսական Բառարանը, ահաւասիկ այստեղ քանի մը մասնակի քննադատութիւններ. —

ԲՇԽՈՒՆ. — Դաստառակ, եկեղեցական սպասները բռնելու յատուկ, այս պատճառով՝ բռնիչ ալ կոչուած։ Ըստ Օրմանեանի՝ կը ստուգաբանուի «բաշխօն»։ Սրբագրել, — բշխուն, ծագումով՝ պարսկերէն, կը նշանակէ սփռոց։ (Այս վերջին բառը, սփռոց, որ երկու անգամ գրուած է սփռոց, էջ 187 եւ 296, ունի նաեւ սփռիչ գրչական ձեւը, — արդ, սփռիչ բառը, ճիշդ է թէ մաս չի կազմեր Ծիսական Բառարանին, հետաքրքրական է անոնց համար՝ որոնք կը գրային պատմական բառագիտութեամբ։ Բառին ամենահին գործածութիւնը կը գտնենք Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ, Գիրք Ելից, ԻԶ, 17 եւ ԼԶ. 22, ուր աշխարհաբարը կը թարգմանէ... «պղուցիկ ծայր»։ Սփռիչ, հին առումով, կը նշանակէ փականքի արու ձեւ մը, ֆրանսերէն թընոն, իգական ձեւը՝ հայերէն թուրծ, ֆրանսերէն մորթէզ)։

ԴԱՂՄԱՏԱԿԱՆ. — Ըստ Օրմանեանի՝ սարկաւագներու յատուկ շապիկ, որ, «ձեռնադրութեան Մաշտոցին մէջ, թարգմանուած է հանդերձ հոլանի սարկաւագի»։ Այստեղ շփոթութիւն մը կայ, զոր պէտք է պարզել, — դաղմատականը յայնաթեւ պատմուճան մըն է, բոլորովին սպիտակ, զոր Հռովմայեցիները փոխ առած էին Դաղմատացիներէն եւ զայն կը գործածէին ոչ միայն կայսրերը, այլ եւ եպիսկոպոսները Գ. դարուն։ Հայերէն ունինք համանիշ մը, թակալակ, բառ մը որ գործածուած է Ջահկեցիներու Մաշտոցին մէջ, ծագումով պարսկերէն, ապահովաբար Քանեցիի խմբերին նուէրը Սիւնեաց աշխարհէն։ Ընդհակառակն թեւատ պատմուճանը կը կոչուի կոզոր (ծագումով՝ լատիներէն), զոր ոմանք համանիշ կուտան փիլոնին, — այս հանդերձը յատուկ էր աբեղաներուն ու սարկաւագներուն։ Պէտք է խոստովանիլ թէ դարէ դար ձեւ փոխած են հագուստները եւ անուն։

ԳՈՐՓՈՒՐԱՅ. — Բառը, ծագումով լատիներէն, թարգմանուած նաեւ «մարմնակալ» փոխանակ գրելու «մարմնական» (քորփորալ), կը նշանակէ քառակուսի ճերմակ կտաւ մը, որու վրայ կը դրուի սկիհը, ի հարկին նաեւ նշխարը, ըստ լատինական ծէսին։ Օրմանեան գիտել կուտայ թէ հայ եկեղեցին նշխար չի դներ գորփուրային վրայ, այլ միայն մաղզմային վրայ։ Դարձեալ, կտաւը, որու վրայ սկիհ կը դնէ հայ եկեղեցին, կը կոչուի չուչփայ, բառը ծագումով ասորերէն։

Զախջախեան, ինչպէս Օրմանեան, տարբերութիւն կը դնեն այս երկու կտաւներուն միջեւ, որոնք կը դրուին սկիհին տակ։ Ընդհակառակն, Ջահկեցիները կը գրեն. «Շուշփայքն, որ են գորփուրայքն»։

Այստեղ հետաքրքրականը, բառագիտական նրբութիւնէն աւելի, աստուածաբանական եւ եկեղեցագիտական այն հանճարե՛ղ տեսութիւնն է, որով մեր երջանիկ եւ իմաստուն նախահայրերը կրնան եղեր, առանց երբեք սխալելու, հասկնալ թէ նշխարը գորփուրայի՞ վրայ կը դրուի թէ չուչփայի, եւ... կռիւ ընել տասնակ կրօնական նո՛ւրբ բաներու համար, ի վերջոյ՝ կտաւի մը համար որու անունն է միայն տարբեր։ Պատի՛ւ Օրմանեանի, որ, աւելի յիսուն տարի առաջ տակաւին, կրնար լուծել աստուածաբանական այսքան խրթնութիւն եւ աւանդել մեզի, պատրաստելու համար մեզ... կաթողիկէներէն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

գոգգողո՛ւմ, կերկերո՛ւմ ...

Գիշերը արտակարգ դէպքեր են կատարուել ծովափնեայ քաղաքում: Քաղաքի հետ յուզուել է ամբողջ ուսումնարանը: Դեռ աղուամազերը նոր-նոր սեւացող աշակերտների աժգոյն դէմքերէն նշմարւում է խոր մտահոգութիւն ու վիշտ:

Տիրում է ճնշող լռութիւն ...

Ուսումնարանի երրորդ յարկի լուսամուտի մօտ կանգնած՝ աշակերտները հայեացքներով ճամբայ են պահում:

Մշուշապատ քաղաքում երեւում են երկնաձիգ, սպիտակ մինարէներ ու սեւաթոյր, սրաւոր նոճիներ ...

Եկեղեցու ամայի բակով վեհերոտ քայլերով դպրոցի մուտքին է մօտենում Ֆիզիքայի ուսուցիչը, որի թեւի տակ չկայ իր անփոփոխ թղթապանակը: Նրա ետեւից գալիս են մաթեմատիկայի եւ ֆրանսերէնի ուսուցիչները՝ նոյնպէս մռայլ ու անխօս: Ապա մանրաքայլ մօտենում է Թուրքերէնի ուսուցիչը, որ հագել է սեւ սերթուկ, դրել սեւ ծոպով կարմիր ֆէս:

Ուսումնարանի շքամուտքից նրանք ներս են մտնում մտախոհ, ընկճուած եւ ծանրաքայլ գնում ուսուցչանոց:

Դրսում զօղանջում է եկեղեցու զանգը ...

Աշակերտները տխուր սպասում են լուսամուտների առաջ:

Վերջապէս հնչում է դասազանգը: Հիմա ուսուցչանոցից դուրս կուգան ուսուցիչները ու կը գնան իրենց դասարանները: Բայց չի երեւում Կոմիտասը:

Մի՞թէ նա էլ ... մի՞թէ ...

Սարսափելի է այդ միտքը:

Արիւն է քամւում սրտերից: Չկա՛յ Կոմիտասը. չկա՛ն Վարուժանը, Սեւակը ...

Քառասուն պատանիներ քարացած ու աժգոյն նստել են դասարանում: Թւում է թէ ամենակործան մի խորշակ, մի փոթորիկ է անցել, ամայացրել դպրոցական եռուն կեանքը, լռեցրել կենսալի բզզոցը՝ մեղուի փեթակում ...

Դրսում կերկերում, լաց է լինում եկեղեցու զանգը ...

Բայց ահա, կարծես, յուշիկ քայլերով ամբիոնին է մօտենում Կոմիտասը: Սքեմի թանձր սեւութեան մէջ աչքի է ընկնում նրա օսլայած, ձիւնաթոյր օձիքը:

Ծանր լռութեան մէջ նորից լսւում է Կոմիտասի սիրալիր ողջոյնը, մեղմ ժպտում են նրա խոշոր, երազուն աչքերը:

Ապա ամբիոնից մի հայեացքով նա ընդգրկում է դասարանն ու շարժում ձեռքին բռնած կամերտոնը:

Եւ չթափուած արցունքից շողում են քառասուն զոյգ աչեր ու յանկարծ միաձայն կարկաչում է Հայոց երգը.

— Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան գարուն է,
Ա՛խ, սիրտս, արուն է ...

Ալիք առ ալիք տարածւում է հայրենի երգը, համակում ամբողջ ուսումնարանը:

Մէկը խուլ հեկեկում է՝ երեսը նստարանին:

Իսկ Հայոց մեծ երգիչն ասես կանգնել է ամբիոնի վրայ եւ թաւ յօնքերի տակից խաղաղ աչքերով նայում է բոլորին: Նայում է բոլորին կամերտոնը ձեռքին դեկավարելով երեք հարիւր յիսուն աշակերտից բաղկացած դպրոցական երգչախումբը ...

Եւ ամբողջ ուսումնարանով մէկ փոթորկւում, թնդում է կոմիտասեան երգը, Հայոց անմահ երգը ...

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՄԱՐԴ ՄԸ ԱՄԲՈԽԻՆ ՄԷՋ

(ԷՕՆ ՕՄ ՏԱՆ ԼԱ ՖՈՒԼ)

Աւելի քան այժմէական է այս ժապաւէնին նիւթը: Բոլոր անոնք որ տեղեակ են ամերիկեան արդի բարքերուն, գիտեն թէ ինչքան ծանրակշիռ դեր կը խաղայ հեռատեսիլը այդ երկրին մէջ: Գրեթէ ամէն Ամերիկացի իր տան մէջ ունի հեռատեսիլի գործիք մը, որ անդադար կը բանի եւ ունկնդիրներուն կը հրամցնէ ոչ միայն գեղարուեստական կտորներ, այլ եւ վերջին նորաձեւութեանց նմոյշներ, օրուան նշանախօսքեր, ըլլան անոնք քաղաքական կամ վաճառականական եւ այս՝ օրուան բոլոր ժամերուն: Չեմ զարմանար ուրեմն որ Ամերիկայի ամէնէն տաղանդաւոր բեմադիրներէն Էլիա Գազան ուզած ըլլայ իր նոր ժապաւէնով այս նիւթը շօշափել: Կարելի էր այս նիւթով շատ զուարճալի ժապաւէն մը պատրաստել, բայց այդ չէ եղած նպատակը Էլիա Գազանին որ ծանօթ է մեզի իբրեւ խորունկ մտածող արուեստագէտ եւ իր այդպիսին ալ ան մօտեցած է այս նիւթին: Հեռատեսիլի ռըփորթըր մը իրեն յանձնուած հեռատեսիլի բաժինը հետաքրքրական դարձնելու համար կ'երթայ եւ բանտի մը մէջ բանտարկեալները կը հարցափորձէ:

Ձայնառուի գործիքին առջեւ անոնք կ'արտայայտուին իրենց կեանքին մասին: Բայց ի՜նչ զարմանք, որ բանտարկեալներէն մէկը բացառիկ ձիրքերով օժտուած է. ան խօսիլ գիտէ, ինչպէս նաեւ երգել եւ նուագել: Այս յայտնութիւնը օգտագործելու մտադրութեամբ հեռատեսիլի ընկերութիւնը այդ բանտարկեալին գործ կը հայթայթէ: Այդ գործին շնորհիւ ամէն օր միլիոնաւոր Ամերիկացիներ կը տեսնեն անոր դէմքը փոքր պաստառին վրայ, մերթ այս մերթ այն ապրանքի մը գովասանքը կատարողի դերին մէջ: Կը բաւէ որ մեր մարդը բերանը բանայ եւ յանձնարարէ այս կամ այն ապրանքը, որպէսզի միլիոնաւոր Ամերիկացիներ վազեն եւ գնեն զայն:

Ինչպէս կը տեսնէք նիւթը, լաւ երեւոյթին զուարճալի է: Բայց Էլիա Գազան խորանալով նիւթին մէջ, դուրս բերած է անոր ողբերգական իմաստը: Թէ ինչպէս: Նախագահական ընտրութիւններու նախօրեակին թեկնածուները կը դիմեն հեռատեսիլի այս բացառիկ ախոյեանին, իրենց յաղթանակը ապահովելու համար: Թեկնածուներէն մին, ծերունի եւ երեւութապէս լուրջ երեսփոխան մը, կը համակերպի այս մարդուն ցուցմունքներուն եւ շնորհիւ անոնց կ'ապահովէ իր յաղթանակը: Բնականաբար հեռատեսիլի խօսնակը (նախկին բանտարկեալ), երբ կը տեսնէ թէ ի՜նչ արժէք կը ներկայացնէ իր խօսքը, երբ կը գիտակցի թէ իր մէկ խօսքով կրնայ միլիոնաւոր Ամերիկացիները համոզել այս կամ այն մարդը նախագահ ընտրել, կը դադրի նոյն մարդը ըլլալէ եւ կը դառնայ մեծամիտ եւ իմաստակ: Եւ երբ օր մը կնոջ մը մեքենայութեամբը կը կորսնցնէ իր պաշտօնը եւ հմայքը, չկարենալով հանդուրժել ամբոխին անտարբերութեան իր անձին հանդէպ, կը խելագարի:

Այս ժապաւէնը, ամերիկեան որոշ բարքերուն հեղնութիւնը ըլլալէ աւելի, մարդկային ճիչ մըն է ուղղուած բոլոր անոնց որ կը յանդգնին մտածել թէ մարդկային արժէքը մաշին ա՛ սօսխով, կը ստեղծուի:

Յատկանշական է որ այս ժապաւէնին մէջ հերոսին անունը Լոնսամ է, ինչ որ անգլերէն կը նշանակէ մենակեաց: Եւ իսկապէս որ այս մարդը, հակառակ իր ժողովրդականութեան, մենակեաց մըն է, եթէ նկատենք որ իր ժողովրդականութիւնը արուեստականօրէն շինուած է շնորհիւ արդի միջոցներուն (հեռատեսիլ): Այսպիսի պարագաներու մէջ բնականաբար կարելի չէ իսկական արժէքներու մասին խօսիլ: Մէկ խօսքով արժէքը կը դառնայ բացարձակապէս յարաբերական եւ ենթակայ,— գէթ այս պարագային—, հեռատեսիլի ընկերութեան հետապնդած նպատակներուն: «Մարդ մը ամբոխին մէջ», այս է ժապաւէնին անունը եւ իսկապէս որ այդ մարդը, եթէ այսօր կարողացած է ամբոխին մէջէն զանազանուիլ, այդ եղած է հեռատեսիլի ընծայած դիւրութիւններով, ինչ որ կը նշանակէ թէ նոյն այդ մարդը կրնայ կորսուիլ նոյն այդ ամբոխին մէջ՝ եթէ այդ՝ նպատակայարմար ըլլայ հեռատեսիլի ընկերութեան: Այս է ողբերգութիւնը մեր արդի ընկերութեան, ուր մեքենան առանձնաշնորհեալ տեղ մը գրաւած է ի հեճուկս մարդկային իսկական արժէքներուն:

Էլիա Գազան պայքարի մարդ է: Իր գաղափարներուն համար ատեն մը նոյնիսկ բանտարկուած էր: Հակառակ ասոր ան չէ խուսափած դարձեալ իր մատը դնել դարուս ամէնէն կնճռոտ հարցին վրայ որ է մարդ – ռոպօն, այսինքն մարդ – մեքենան:

Այս ժապաւէնով Գազան ուզած է փաստել թէ կարելի չէ կոճակի մը վրայ կոխելով տեւական արժէքներ ստեղծել եւ քաղաքակրթութիւն հիմնել: Մենք ալ համաձայն ենք իրեն հետ, թէ խոզը երշիկի վերածող գործիքներով չէ որ մարդկութիւնը կը փրկուի:

×

ՄԵՌՆՈՂ ԱՐՓԻՆ

Մեռնում է արփին
Մահնում երկնքի,
Բայց ներմակ ամպին
Մաղում է ոսկի:

Ոսկի է մաղում
Դաշտին, անտառին,
Շողեր է շաղում
Սարին ու քարին:

Ասում է կարծես.
— Մեռնելիս անգամ,
Աշխարհին թող ես
Վերջին ցոլքըս տամ:

ՍԱՐՄԷՆ

ԹԱԳԱՒՈՐ ՄԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Այս ժապաւէնով Զարլի Չէփլին մեծ յաղթանակ մը տարած է: Այդ յաղթանակը տարած է ի հեճուկս Շարլոյին, որուն պարտութիւնը աւելի քան ցաւ կը պատճառէ բոլոր անոնց որ քանի մը տասնեակ տարիներէ ի վեր վարժուած էին իր ընկերութեամբ զուարճանալ եւ ինչու չէ՝ յուզուիլ: Շարլոյի հոլեւարքը սկսած էր Լայմլայթով: Իսկ այս նոր ժապաւէնին մէջ Զարլի Չէփլին իր իսկ ձեռքով վերջին ճակատագրական հարուածը տուած է անոր՝ որ իր իսկ ստեղծագործութիւնն էր եղած: Արդ՝ «Թագաւորը մեռաւ, կեցցէ Թագաւորը»: Բայց տխուր ապացոյց մըն է որ եթէ ժողովուրդը թութակաբար կը կրկնէ, ըսել չէ թէ նոր Թագաւորը կրնայ նախորդին տեղը բռնել: Ժողովուրդը իր տէրերը կը դատէ ըստ իրենց գործերուն:

Որոշ նմանութիւններ կան Զարլի Չէփլինի եւ Էլիա Գազանի գործերուն մէջ: Երկուքն ալ ամերիկեան որոշ մտածելակերպի մը դատախազներն են: Գազանի ամբաստանութիւնները կրնան շինիչ ըլլալ, բայց ոչ Չէփլինի թափած մաղձը հանդէպ Ամերիկացիներուն:

Չէփլին ուզած է իր սիրտը պարպել եւ ա՛յս կարելի է ընել ազատ երկրի մը մէջ, եթէ մանաւանդ դրամական կարելիութիւններ ունիք: Բայց հակառակ իրեն ընծայուած ազատութեան եւ իր դրամական միջոցներուն, չեմ կարծեր թէ Չէփլին յաջողի համոզել մեզ թէ ինք մեծ իմաստասէր մըն է: Միակողմանի քննադատութիւնները վաւերական արժէքներուն վայել չեն կրնար ըլլալ:

Չեմ ուզեր աւելի երկար խօսիլ այս ժապաւէնին մասին որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ծանր տապանաքար մը մեր սիրելի Շարլոյի անշունչ մարմնին վրայ:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԶ.

ՍԻՐԱՀԱՐԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

— Աղջիկն ի՞նչպէս կարող է սիրել տղային, երբ հէրն ու մէրը ատում են: Հա թող սիրէ, այդ ոչինչ, նրա կամքով խօ չէ՞, որ օտար տղայի ետեւից թրեւ է գալիս: Ամօթ չէ՞:

Ես ուզեցի հերքել նրա ասածը, բայց նա իմ խօսքը կտրեց, եւ մի կծու խոժոռմունք գործելով իր գեղեցիկ երեսի վրայ, ասաց.

— Էհ, դարտակ բաներ մի խօսի, գլուխս տանում ես ... :

Նա վազեց առաջ:

Ճանապարհը Մարոյի համար սովորական լինելով, չէր զգում նրա երկարութիւնը: Ես համարեա թէ յոգնեցայ: Բարձրանալով բլուրի գագաթին, նա կանչեց.

— Դիբօ, Դիբօ:

Նրա գիլ եւ ձգական ձայնը արծաթի հնչիւններով տարածուեցաւ հեռու սարերի մէջ:

Հանդիպակաց բլուրի ետեւից յայտնուեցան մի քանի փոքրիկ կերպարանքներ, որոնք թռչկոտելով, եւ ճիչ բարձրացնելով, վազեցին Մարոյի առաջ: Դրանք երեք կիսամերկ աղջիկներ էին, այնտեղ արածացնում էին Կ. գիւղի ուլերը եւ գառները: Մարոն բաժանեց նրանց հաց եւ պանիր, որ բերել էր իր հետ: Փոքրիկ հովուհիքն ուրախութեամբ ընդունեցին առատ նուէրը բարերար ձեռքից եւ իսկոյն սկսեցին ուտել:

Ես խօսեցրի մէկին, որին Մարոն կոչում էր Դիբօ:

— Ի՞նչ կ'անես, եթէ գայլը քո գառներից մէկը գողանայ:

— Սօրօն չի թողնի, պատասխանեց փոքրիկ հովուհին, խժռած աչքերով նայելով իմ երեսին:

— Ո՞վ է Սօրօն:

Նա փոխանակ պատասխանելու, երեսը շուռ տուեց, եւ մատները բերնին դնելով, շվացրուց: Ժայռերի ետեւից յայտնուեցաւ կապտագոյն շուն, որ մազոտ պոչը թափ տալով, վազեց Դիբօյի մօտ, եւ խորին մտերմութեամբ սպասում էր նա հրամանին:

Տեսնելով գամփռին, ես յետ քաշուեցայ:

— Մի վախիր, քաջալերեց ինձ Դիբօն:
— Սօրոյին կ'ասեմ՝ քեզ չկծէ:

Ես ծիծաղեցայ: Մարօն գրկեց Դիբօյին, համբուրեց նրա այրուած թշերը:

— Այստեղից մենք կը բաժանուենք, դարձայ ես դէպի Մարօն:

— Կ'ուզե՞ս, քեզ կը տանեմ մինչեւ Խանա-Սորի ձորը, ասաց նա ուրախ դէմքով: — Վախում եմ ճանապարհը կորցնես:

Ես պատասխանեցի, թէ այդ խիստ դժուար կը լինէր նրա համար, որովհետեւ արեգակն արդէն սկսել էր այրել եւ խնդրեցի միայն ցոյց տալ, թէ ո՞ր կողմից պէտք է գնալ: Նա այնպիսի ճշդութեամբ նկարագրեց ճանապարհի ընթացքը, մինչ ես մտածում էի, թէ աչքերս խփած կարող եմ գնալ: Երեւում էր, այն լեռների բոլոր շաւիղները, իրանց պտոյտներով, իրանց ելեւէջներով նրան ծանօթ էին: Նա գիտէր իւրաքանչիւր ժայռերը, աղբիւրները, առուակները: Նա ճանաչում էր մինչեւ անգամ նշանաւոր թուփերը:

Ես հեռացայ: Մարօն երկար կանգնած «ծակքարի» գլխին, հետեւում էր իմ գնացքը, մինչեւ բլուրները թաքցրին իմ տեսութիւնից նազելի դէմքը:

ԺԷ.

ԵՐԿՈՒ ՈՐՍ ՄԻԱՍԻՆ

Արեգակն արդէն բարձրացել էր իր կէսօրեայ տեղը, նրա այրող ճառագայթները, հանդիպելով սարերի հովութեանը, թուլանում էին, կորցնում էին իրանց կրակոտ զօրութիւնը: Քաղցր էր շնչել լեռնային օդը, տոգորուած ծաղիկների անուշահոտութեամբ: Անցնելով ամէն մի բլուրից, ամէն մի հովիտից, իմ առջեւ բացւում էր մի նոր տեսարան, այնքան հիանալի, այնքան յափշտակիչ, որպէս մի գեղեցիկ պատկեր իր հրաշալի արհեստագործութեամբ: Ուր եւ նայում ես, լեռնային երկրի կանաչ մակերեւոյթը ծածկած է բարձր եւ դալար խոտերով, նրանց միջից վառւում են ծաղիկների հազարաւոր տեսակներն իրանց հրապուրիչ պայծառութեամբ: Տեղ տեղ խուլ մրմունջով վազում են վտակներ, ամօթխածաբար թաղնուած խոտերի մէջ. երբեմն նրանք նազելով ցոյց են տալիս իրանց արծաթափայլ երեսիկները, եւ կրկին ժպտելով ծածկւում են խիտ եղեգնաբոյսերի մէջ: Փոքրիկ ջրային ծտերը միայն ուրախ-ուրախ սաւառնում են նոյն վտակների վրայ, եւ անդադար վերուվայր թռչկոտելով, դիպցնում են իրանց կուրծքը բիւրեղային մակերեւոյթին, խլելով ալիքների միջից մի անբախտ միջատ, որ տարւում էր անխնայ հոսանքի հետ ...:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ատլանտեան Ուխտէն, Պուրկիպա ըսաւ, թէ առիկա ցոյց կու տայ որ Ֆրանսա կը փափաքի դեռ հսկողութիւն կատարել Թունուզի վրայ:

Գլխաւոր կէտը՝ Պուրկիպայի առուլէ-սին մէջ, եգիպտական զէնքերու հարցն է: Եգիպտոս զէնք ուզած էր տալ, ըսաւ ան, եւ Թունուզի կողմէ անպարեկամական արտայայտութիւն մը պիտի ըլլար մերժել այդ առաջարկը: Նախագահը յայտարարեց, թէ մօտ ատենէն եգիպտական զէնքեր ալ պիտի հասնին Թունուզ: Եզրակացնելով, Պուրկիպա փափաք յայտնեց, որ Ֆրանսա վերջապէս կը հասկնայ թէ անկախութիւնը միայն երեւոյթ չէ, ան պարտականութիւններ ալ ունի, որոնք պէտք է կատարէ:

Հակառակ անոր, որ եգիպտական զէնքերու հարցը բաւական տարակարծութիւն առեղծեց, կարծիքներու տարբերութիւններ կան գրեթէ բոլոր ճակատներու վրայ:

Անկախ երեսփոխան Ռէնօ ներկայ տագնապը Ֆրանսացիներու միջեւ առեղծուած անհամաձայնութիւններու մէջ չի գտներ միայն, այլ՝ սխալ տեղեկութեանց մէջ: Իրականութիւն է, որ Թունուզ բաւարար զէնք չունի իր կամքը պարտադրելու համար եւ զէնքի կը սպասէր, ըսաւ ան:

«Լը Մոնտ» իր խմբագրականին մէջ որոշ չափով իրաւունք կու տայ Թունուզի եւ կը մեղադրէ Ֆրանսան, որ Մարոքին զէնք տալով՝ մերժեց օգնել Պուրկիպայի: Ֆելլականներըրթունուզի սահմանը կ՚անցնին ազատօրէն ու երկիրը ի վիճակի չէ զանոնք զսպելու: Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ» թերթը կը գրէ թէ առիկա Խրուշչեւի յաղթանակն է...: Մինչ «Տէյլի Թելեկրաֆ» ցաւ կը յայտնէ որ Անգլիա նախընտրեց Թունուզի բարեկամութիւնը՝ քան Ֆրանսայի:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը լուրը յայտնելով, այս պարագան ապացոյց մը կընկատէ, որ Ատլանտեան Ուխտը խախուտ հիմեր ունի:

Անգլիական զէնքերէն նոք, երէկ առաւօտ երկու օդանաւներ ամերիկեան զէնքեր տարին Թունուզ:

Լոնտոնի ֆրանսական դեսպանը Փարիզ եկաւ՝ խորհրդակցութեան համար:

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ՝ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Շաբաթ առտու ժամը 6ին Վարչապետ Կայեար վստահութեան քուէ պահանջեց Ազգ. Ժողովէն՝ ելմտական ծրագիրներուն համար:

Ելմտական յանձնախումբը բաւական վիճաբանութեանց դուռ բացած էր անցեալ իրիկուն առաջարկուած 104 միլիառի նոր տուրքերուն առթիւ, եւ մերժած՝ մէկ մասը (25 միլիառ) 79ի իջեցնելով:

Թունուզի տրուած զէնքերուն անդրադառնալէ ետք Վարչապետը կրկին օրակարգի նիւթ կը դարձնէր ելմտական հարցերը:

Ամբողջ գիշերը վիճաբանելէ ետք Կայեար կրցաւ համաձայնութեան բերել Անկախները եւ Ընկերվարականները 101 միլիառ տուրքին վրայ:

Այս ծրագիրներու ամբողջութեան համար Վարչապետը բացառիկ իրաւասութիւններ կ՚ուզէ եւ այդ պատճառով վստահութեան քուէ ուզեց շաբաթ առտու, բայց քուէարկութիւնը մնաց երեքշաբթիի:

—o—

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 15).— Զոյլ ոսկի 577·000 (590·000), Նափոլէոն 4260, զուից. 4130, անգլ. 5110, քսան տոլարնոց 20·720, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ստերլին 1280, տոլար 487, զուից. 116, պելժ. 9·25, լիր 0·78, փեսեթա 8·20:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Ռեժան սրճարանին առաջին յարկը:

Դասախօս՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Եղիշէ Չարենց (ծննդեան վաթսունամեակին առթիւ):

Չարենցէն կ՚արտասանէ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան:

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Օր. ԼԻՏԻ ՊԻՉԱՔՃԵԱՆ
ԵԴՈՒԱՐԴ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Ամուսնացած

3 Օգոստոս, 1957 — Պանեէօ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15ԻՆ

«ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ»Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝

SALONS DES AMBASSADEURS

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է.— ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ:

ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին վարժարանը վերաբացուած է արդէն Հոկտեմբերի բակիզբէն ի վեր, ուսուցչութեամբ Պ. Վահրամ Կ. Պապուլխեանի:

Արձանագրութիւնները տեղի կ՚ունենան Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրենք Պոմոնի յարգ. ծնողները որ չարունակեն վառ պահել իրենց սէրը հանդէպ Կապ. Խաչի կրթարանին ուր մեր զաւակները կը ստանան Ազգ. ոգի եւ հայերէնի բաւականաչափ պաշար:

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի Վարչութիւն

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթ՝ «Հայ բանաստեղծութիւնը «Քայիէ տիւ Սիւտ»ի մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԷՐ

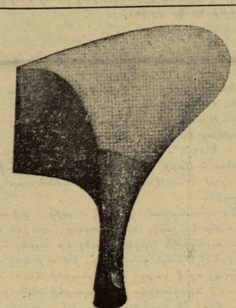
Այրի Տիկին Գ. Վտարանդիի մահուան առթիւ Մոնթրէօյի հայրենակիցներու կողմէ հաւաքուած 8500 ֆրանքէն 4800ը յատկացուած է ծաղկեպսակի, իսկ մնացեալ 3700 ֆրանքը յատկացուած է Կապոյտ Խաչի Օգափ. կայանի շէնքին:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Société France-Cameroun

24. RUE D'ENGHIEN, PARIS

Կը փնտռէ հայ երիտասարդ մը ամուրի, ազատ զինուորական պարտականութենէ եւ պատրաստուած: Դիմել$ գրաւոր կամ անձնապէս:

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է մաթիէռ փլասթիքի եւ ալիւմինիոմի միացումով շինել անբէկ (էնքասապլը) եւ ճկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ:

Դիմել՝

VAN-PLAST

(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RNE GODOT DE MAUROY

Tél. : OPE. 01-08

Առաւօտները հեռաձայնել՝ TAI 33-38

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՆԻԷՌԻ մէջ, Նոյեմբեր 24ին, Ընկերվարականներու սրահը, մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ.

«Արամ» ենթակոմիտէի եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, Ավընիւ – տ՚Արժանթէօյ: Կարեւոր օրակարգ:

"ԱՆԴԱՍՏԱՆ"Ի ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Այս Հինգշաբթի, երեկոյ ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի թիւ 1 նոր սրահին մէջ, 28 Րիւ Սերփանթ (Մեթրօ Սէն – Միշէլ)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝

Արդի հայ գրականութեան հարցերուն մասին

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱ, ԼՈՒՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ, ՎԱՀԷ ՔԱՉԱ, Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ եւ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՈՓԱԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, որուն կը մասնակցին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ (ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆ)

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ - ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՆՈՅ. 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16էն 24 — Կաւոն Օրէլի շքեղ սրահներուն մէջ

ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒՑԻ հանգարական նուագախումբը եւ հաճելի անակնկալներ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով ՓԱՍԻ 64·90

Մուտք 500 ֆրանք

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

1958Ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՅՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԸՆՏԻՐ ԹՈՒՂԹՈՎ 14 ՄԵԾԱԴԻՐ ԷՋԵՐ

Շքեղ նկարներ, մեծ մասը անտիպ: Գրական եւ պատմական նիւթերով նոխ բովանդակութիւն

— ԳԵՂԱԶԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ —

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս օրացոյց-ալպոմը պիտի կազմէ զարդը՝ ամէն հայ տան:

Այժմէն ապահովեցէք ձեր օրինակը

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, Rue Monsieur-le- rince, PARIS - 6e

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31-21

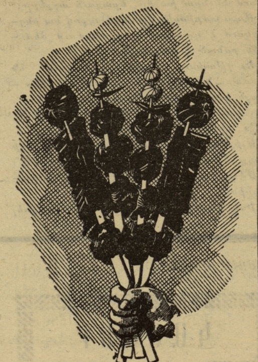
ՇԱՆ Զ՚ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

BAINS DE VAPEUR

4 bis, Rue de la Pierre-Levée — Paris - 11e

OBE. 12-51

MÉTRO : RÉPUBLIQUE, OBERKAMPF ET PARMENTIER

ԵՐԵՔ ՍՐԱՀ ՇՈԳԻԻ ԼՈԳԱՆՔԻ

(SUDATION ET FUMIGATION)

Մասաժ, Օքսիժենօթերափի, ձեռքերու եւ ոտքերու խնամք (մանիւքիւր – փետիւքիւր) քուափիւր, սուէն տը պօթէ, փիսին:

BAR - RESTAURANT

Բաց օրեր.—

ԿԻՆԵՐՈՒՆ	ԱՅՐԵՐՈՒՆ
Ուրբաթ ժամը 11էն 23	Հինգշաբթի ժամը 17էն 23
Երկուշաբթի ժամը 11էն 23	Շաբաթ ժամը 9էն 23
Չորեքշաբթի ժամը 11էն 23	Կիրակի ժամը 8էն12

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — MARDI 19 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8046 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3847

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

Այն պահուն երբ Ֆրանսա բազմաթիւ ներքին հոգերով ծանրաբեռնուած՝ դէ–բաղոյն ճիգեր կը փորձէ կարգի դնելու համար իր տանը գործերը, Ատլանտեան Ուխտի իր գլխաւոր երկու դաշնակիցները նոր տագնապ մը ստեղծեցին՝ զէնք հայթայթելով Թունուզի :

Ֆելիքս Կայեառի կառավարութիւնը հազիւ իշխանութեան գլուխ անցած՝ պարտաւորուած է բուռն պայքար մղել ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ :

Ազգային Ժողովը այսօր պիտի ճշդէ իր դիրքը Ելմտական ծրագրին հանդէպ, որուն համար վստահութեան հարց դրած է Վարչապետ :

Իսկ արտաքին նախարար Քրիստիան Փինօ Ուաշինկթընի մէջ Ֆոսթըր Տըլըսի հետ պիտի տեսակցի քաղաքական ընթացիկ հարցերու եւ մանաւանդ Թունուզի խնդրին մասին :

Ներքին ճակատին վրայ ելմտական տագնապը աղիտալի անդրադարձում մը ունեցաւ անցած շաբաթ Սակարանին վրայ, ուր ձոյլ ոսկին նոյեմբեր 14ին մէկ օրէն միւս 35·000 ֆրանքի, իսկ թղթադրամ տոլարը 31 ֆրանքի բարձրացում արձանագրեցին : Անշուշտ շահագիտութիւնը մեծ բաժին ունէր այս անօրինակ երեւոյթին մէջ, քանի որ յաջորդ օրն իսկ կացութիւնը որոշ չափով շտկուեցաւ : Յատկանշական է սակայն, որ ֆրանսական դրամին մասին անվստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծուած է այս կամ այն ձեւով :

Գիներու սահմանական բարձրացումը նոյնպէս սկսած է մտահոգիչ դառնալ : Գործաւորներն ու ամսականաւոր պաշտօնեաները դժգոհութեան նշաններ ցոյց կուտան դարձեալ եւ պարբերական գործադուլներ կը սարքեն՝ յաւելում պահանջելու համար :

Մինչ այդ՝ Ալժերիոյ հարցը կը մնայ տակաւին, ծանրացնելով կառավարութեան մտահոգութիւնները :

Բայց աւելի ծանրակշիռ է մեծ դաշնակիցներու ճակատին վրայ առաջ եկած ճեղքը :

Մինչ Խորհրդային Միութիւնը իր երկաթեայ թաթերուն մէջ առած արաբական պետութիւնները՝ միացեալ ճակատ մը կը ներկայացնէ եւ Սպուտնիկներու յաղթական թռիչքէն ի վեր կը յոխորտայ եւ կը սպառնայ Խրուշչեւի բերնով, ազնիւ Ատլանտեան Ուխտի պետութիւնները արտաքին քաղաքականութեան մէջ կը գործեն համաձայն իրենց սեփական շահերուն :

Տարի մը առաջ, Սուէզի արշաւանքին առեն Ֆրանսա եւ Անգլիա իրենց դէմ գտան Միացեալ Նահանգները եւ անփառունակ նահանջ մը ունեցան՝ բացի բարոյական ազդեցութենէն նիւթական ահագին վնասներու ենթարկուելով : Այդ խնդրին մէջ Ուաշինկթըն իսկ քսեց Մոսկուայի հացին, սիրաշահելու համար արաբական աշխարհը, որ ա՛յնքան հարուստ է քարիւղի հանքերով :

Այս անգամ Անգլիա բաժնուելով Սուէզի իր դաշնակիցէն, ճակատ կազմեց Ամերիկայի հետ՝ ի հեճուկս Ֆրանսայի զէնք հայթայթելով Թունուզի, որ հակառակ իր անկախութեան, տակաւին քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական բազմաթիւ կապեր ունի այս երկրին հետ : Ֆրանսան է, որ նախաձեռնարկ եղած էր Թունուզեան բանակը օժտելու արդիական զէնքերով : Ու եթէ ընդհատուած էր զէնքի հայթայթումը, պատճառը Նախարարական տագնապն էր, որ հինգ շաբաթ տեւեց :

Մ. Նահանգներն ու Անգլիա կը փորձեն չքմեղանալ՝ յայտնելով, որ եթէ իրենք զէնք չտային՝ Բուրկիպա պիտի դիմէր խորհրդային խմբակին, ինչպէս ըրեր էին Եգիպտոս ու Սուրիա :

Ժամանակին, համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, դառնուեցան դաշնակիցներ, որ առատ զէնք հայթայթեցին իրենց նախկին թշնամիին՝ Թուրքիոյ եւ ոտքի կանգնեցուցին զայն՝ իբրեւ թէ թոյլ չտալու համար, որ անիկա բոլշեւիկներու գիրկը իյնայ :

Արդիւնքն այն եղաւ, որ Կիլիկիան պարպուեցաւ սակայն Դաշնակցութիւնը չկրցան արգիլել, որ Մուսթաֆա Քեմալ չհաշտուի նաեւ Մոսկուան՝ ոսկի, զէնք եւ ռազմամթերք ստանալով անկէ՝ ճզմելու համար նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ ծով թափելու համար հելլենական բանակը :

Բոլշեւիկներու սորվածին վրայ հիմնուած քաղաքականութիւնը քառասուն տարիէ ի վեր ո՛չ մէկ դրական արդիւնք տուած է : Դաշնակիցներու միացեալ ամուր ճակատը լաւագոյն գրաւականն է աշխարհի խաղաղութեան համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՓԻՆՕ-ՏԸԼԸՍ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Արտաքին նախարար Փինօ, կիրակի գիշեր Օրլիէն մեկնեցաւ Նիւ Եորք, ուր պիտի ղեկավարէ ՄԱԿի ֆրանսական պատուիրակութիւնը՝ Ալժերիոյ հարցին վիճաբանութեանց ընթացքին :

Օդանաւ բարձրանալէ առաջ, Արտաքին նախարարը յայտարարեց, թէ Միացեալ Նահանգներու մէջ Տըլըսի պիտի բացատրէ ֆրանսական կառավարութեան մտահոգութիւնը՝ Թունուզի յանձնուած անգլեւամերիկեան զէնքերուն համար : Բնական է, բսաւ Փինօ, որ հարցը պիտի չծանրացնեմ, այլ, ընդհակառակն, պիտի աշխատիմ բարելաւել կացութիւնը, մեր դաշնակիցներուն առած դժբախտ քայլէն ետք : Ֆրանքեւամերիկեան անհամաձայնութիւնը խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ Ատլանտեան Ուխտին գոյութիւնն ու դո–րայումը :

Արտաքին նախարարը, որ մեկնելէ առաջ տեսակցութիւն մըն ալ ունեցած էր Վարչապետին հետ, Ալժերիոյ մասին խօսելով յատկապէս բսաւ. — ՄԱԿի մէջ ընդարձակ բացատրութիւններ պիտի տանք Ալժերիոյ մասին, նկատելով որ ան զուտ ֆրանսական հարց մըն է ու չ մէկ պարագայի մէջ կրնայ «միջազգայնացնալ» : Այս առիթով ակնյայտ է ապստամբներուն ժխտական դիրքը, մանաւանդ՝ վերջին շաբաթներու ընթացքին :

Քաղաքական շրջանակներն ու մամուլը բացառիկ կարեւորութիւն մը կ'ընծայեն Փինոյի այս ճամբորդութեան, որ կոչուած է տագնապը մեղմացնել՝ Թունուզի յանձնուած զէնքերէն վերջ : Արտ. նախարարը տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Տըլըսի հետ, մանրամասնօրէն քննելու համար տագնապին տուն տուող պատճառները : Երկու Արտաքին նախարարներու հանդիպումը տեղի կ'ունենայ այսօր, երեքշաբթի, Ուաշինկթընի մէջ : Խորհրդակցութեանց տեւողութիւնը ծանօթ չէ եւ պիտի երկարի այնքան ատեն, որ հարցը չէ լուծուած : Փինօ լուսաբանութիւններ պիտի ուզէ Հիւսիսային Ափրիկէի շուրջ Միացեալ Նահանգներու որդեգրելիք դիրքին մասին եւ մանաւանդ Ալժերիոյ մասին հարցումներ պիտի ուղղէ :

Ուաշինկթընէն եւ Լոնտոնէն հասած տեղեկութիւններու վրայ հիմնուելով, Փինօ հարց պիտի տայ, թէ ճի՛շդ է արդեօք այն զրոյցը, որուն համաձայն Ամերիկա Ալժերիոյ խնդրին մէջ «համայնական պատասխանատուութիւն» մը կը փնտռէ : Այդ պարագային, կը յիշատակուի Ատլանտեան Ուխտի վեցերորդ յօդուածը, որ Ալժերիան կը նկատէ ֆրանսական հողամաս : Հրատապ հարցեր՝ որոնց բացատրութիւնը պիտի ուզէ Փինօ Ամերիկայէն եւ Անգլիայէն :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մոսկուայի պելժիական դեսպանատան մէջ տեղի ունեցած ընդունելութեան առիթով, Խ. Միութեան եւ Ամերիկայի յարաբերութեանց մասին խօսելով, մարեշալ Բաղրամեան բսած է թէ այդ յարաբերութիւնները այնքան լաւ չէին՝ որքան պատերազմի ընթացքին : Եթէ Նախագահ Այզընհաուըր Մոսկուա այցելէր՝ լաւ պիտի ըլլար եւ լաւ ընդունելութիւն մը պիտի ընէինք իրեն, աւելցուցած է մարեշալը : Հարկ է բարելաւել Խ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութիւնները, բայց ինչպէ՞ս ընել, երբ անոնցմէ մէկը իր ձեռքին մէջ քար կը պահէ :

Լրագրող մը հարց տուած է, թէ ի՞նչ է իր կարծիքը Թունուզի յանձնուած զէնքերուն մասին :

— Կ'անգիտանամ :

Ուրիշ մը անկախ պետութեանց զէնք հայթայթելու մասին Խ. Միութեան յայտարարութիւնը յիշելով բացատրութիւններ ուզած է :

— Անիկա հարց մըն է, որ ինծի չի վերաբերիր, աւելցուցած է Բաղրամեան :

Խ. Միութեան Ելմտական նախարար Զվերեվի հարց տրուեցաւ, թէ Սպուտնիկի շինութիւնը քանի՞ տոլար արժած է, նկատելով որ Ամերիկան քանի միլիոն տոլար ծախսած էր հիւլէական իր առաջին ռումբը շինելու համար :

Սպուտնիկին շինութիւնը շատ աւելի պակաս արժեց : Եթէ աւելի ըլլար՝ ես դէմ պիտի ըլլայի այդ ծրագիրին, բսած է Ելմտական նախարարը : Այսուհանդերձ, առաջին Սպուտնիկը երկրորդէն աւելի սուղ արժեց :

ԺՈՐԺ ՊԻՏՈՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս ծանօթ է, Թունուզի յանձնուած անգլեւամերիկեան զէնքերու հարցը մտահոգեց Ֆրանսան : Այս առիթով, Նախկին Վարչապետ եւ Արտաքին նախարար Ժորժ Պիտօ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է. — Թունուզի յանձնած զէնքերը, ըստ երեւոյթին, խորհրդանշական բնոյթ ունի : Եթէ այդպէս ըլլայ՝ Բուրկիպայի ստացածը կարեւորութիւն չի ներկայացներ. — Կարեւորը երեւոյթն է :

Ատլանտեան Ուխտին համար լաւ պիտի չըլլար, եթէ հարցին տրուի երկրորդական կարեւորութիւն եւ կարգադրուի քանի մը տաք խօսքերով :

Պիտօ յիշեցուց նաեւ, թէ Ֆրանսա անխախտելիօրէն կապուած է Ատլանտեան Ուխտին, խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ անոր գոյութիւնը, եթէ տագնապը շարունակուի. մենք չենք կրնար դաշնակից ըլլալ Եւրոպայի մէջ, կ'աւելցնէ նախկին Վարչապետը : Ինչպէս կը տեսնուի սակայն, Պիտօն ալ կը սպասէ Տըլըս – Փինօ հանդիպումի արդիւնքին, նկատելով որ տակաւին յստակ չէ այն պարագան, թէ ինչո՛ւ յանձնուեցան անգլեւամերիկեան զէնքերը՝ Թունուզի : Ատլանտեան

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

60·000էն ՎԱՐ ···

Ծանօթ է, որ վերջերս պաշտօնեաները յաճախակի գործադուլներ կ'ընեն, անբաւարար նկատելով իրենց աշխատավարձը : Այս առիթով, տեղական թերթ մը կը յիշէ հին անեկդոտ մը, զոր կ'արտագրենք նոյնութեամբ :

Գիւղացի մը կ'երթայ շնորհաւորել իր շրջանի երեսփոխանին ընտրութիւնը. մարդը նախարար եղած է արդէն եւ գիւղացին առիթէն կ'օգտուի, իր տղուն յարմար գործ մը խնդրելու համար. բայց, խեղճ տղան անգրագէտ է, նոյնիսկ չէ կրցած ստանալ իր նախնական ուսման վկայագիրը. —

—Խնդիր չէ, կ'ըսէ նախարարը, թղթածրարը աչքէ անցնելով : Պէտք եղած գործը ունիմ արտադրութեան բաժնի վարիչ, ամսական 250·000 փրանքով ···

— Երկու հարիւր յիսուն հազա՞ր ··· բայց, պարոն նախարար, շատ է այդ գումարը, այն ատեն հօրը – մօրը վրան չի նայիր :

— Շա՛տ լաւ. իրեն կուտամ մասնագիտական խորհրդատուի պաշտօն մը՝ ամսական 150·000 փրանք : Լա՞ւ է :

— Խորհրդատո՞ւ, բայց, մտածեցէք որ անգրագէտ է խեղճը :

— Շատ դժուարահաճ էք, սիրելի բարեկամ ··· այդ պարագային իրեն կը յանձնեմ փոխ տնօրէնի պաշտօն մը՝ ամսական 90·000 Ֆրանք :

— Բայց շատ մեծ գումար մըն է ան իմ տղուս համար, պարոն նախարար : Սանկ, օրուան ապրուստը հանելիք աշխատավարձ մը բաւական է :

— Զգուշացէ՛ք, սիրելի բարեկամ, կ'ըսէ նախարարը, գիտէ՞ք 60·000 փրանքէն վար, վկայականներ կը պահանջուին ··· :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ շաբաթ առաւօտ Քլամարի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Թադէոս Այվազեան :

Մեր ողբացեալ ընկերը բնիկ Մեծ Նոր գիւղացի 65 տարեկան էր, եւ քանի մը շաբաթ է Փարիզ եկած էր իր քրոջը մօտ : «Կեդրոնական»էն շրջանաւարտ, երկար տարիներ ուսուցչութիւն ըրած է Սէօլէզի մէջ Յ. Օշականի հետ : Ա. պատերազմէն վերջ գացած է Յունաստան, ապա 1926ին հաստատուած է Լիոն : Կանուխէն մտած է Դաշնակցութեան շարքերը եւ եղած բարեխիղճ կուսակցական :

Վերջին անգամ ինք կը նախագահէր «Դաշնակցութեան Օրուան» տօնակատարութեան Լիոնի մէջ : Տակաւին առիթը կ'ունենանք խօսելու իր մասին :

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Այվազեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՍՈՒՐԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ մէջ երկուշաբթի օր ներկայ եղան նաեւ եգիպտացի երեսփոխաններ : Այս դէպքը բացառիկ բնոյթ մը ունի մանաւանդ որ եգիպտական պատուիրակութեան քուէի իրաւունք ալ տրուած է : Արտաքին նախարար Սալահ Պիթար, այս առթիւ, յայտարարեց թէ նոր քայլ մը կարելի է նկատել այս դէպքը դէպի համարաբական դաշնակցութեան զօրացումը եւ անոր աւելի սերտ գործակցութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդային ուժերը ներկայիս կը փորձեն նոր զէնք մը, որ մթնոլորտին մէջ պիտի կարենայ չէզոքացնել թշնամիին կողմէ արձակուած հրթիռները՝ ջերմածին ռումբին միջոցաւ :

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿԸ

Այս պատուանունով ծանօթ է այն արտասովոր դէմքը՝ Խրիմեան Կաթողիկոս, որուն մահուան 50ամեակը կ՚ոգեկոչուի այս օրերուն, այնքան յուզումով ու յարգանքով :

Մեր պատմութեան մէջ շատ ունեցած ենք բազմաշնորհ ու արժէքաւոր դէմքեր, — գրագէտ, բանաստեղծ, պատմաբան, ազգային կամ եկեղեցական գործիչ. :

Ունեցած ենք մեծանուն կրօնաւորներ, պատրիարք թէ կաթողիկոս, աստուածաբան, հայրենասէր, մեծագործ, ժողովրդական :

Սակայն, անոնցմէ ոչ մէկը ունի՝ իր տիտղոսներով կամ իր վայելած համբաւով կամ ժողովրդականութեամբ, Խրիմեանի հմայքն ու համբաւը :

Ո՞ւրկէ այս վեհապետական ու անվիճելի հեղինակութիւնը՝ այս պարզ, գաւառացի, ու գրեթէ գեղջուկ կրօնաւորին մօտ, որ մինչեւ իր երեսուն տարեկան հասակը, աշխարհական ու ընտանեկան կեանք ապրելէ ետք, կրօնաւորութեան նուիրեց ինքզինք. եղաւ յաջորդաբար, վարդապետ, վանահայր, եպիսկոպոս, պատրիարք ու կաթողիկոս, իրմով ոգեւորելով հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերը. անզրագէտ գիւղացիէն սկսած մինչեւ մայրաքաղաքի մեծանուն գրագէտները, բեռնակիրներէն սկսած մինչեւ ականաւոր մտաւորականներն ու մեծատունները :

Բոլորը սիրեցին զինք, յափշտակուեցան իրմով ու հիացան իր վրայ. «Հայրիկ» կոչեցին զինք: Նախանձոտներն ու յաչաղկոտներն իսկ չհամարձակեցան արատաւորել իր լուսապայծառ ճակատը եւ, ի վերջոյ, խոնարհեցան իր առջեւ :

Անշօշափելի ուժեր կան մարդոց մէջ, որոնք իրենց ետեւէն կը քաշեն բազմութիւնները. անբացատրելի գաղտնիքներ կան, որոնք համբաւներ կը ստեղծեն եւ պաշտամունքի առարկայ կը դարձնեն, երբեմն, սովորական նկատուած մարդիկը :

Խրիմեանի վայելած համբաւը սակայն այդ «գաղտնիք»ներէն չէ : Գաղտնիք չունէր Խրիմեան, ոչ իր գաղափարներուն մէջ, ոչ ալ իր կեանքին: Ոչ մէկ մանակի կամ թաքուն զօրութիւն՝ իր անունը վեր բարձրացուցած է իր ժամանակին եւ հետագայ ժամանակներու մեծութիւններէն :

Ամէն բան պարզ է ու պայծառ Խրիմեան Հայրիկին մօտ:

Իբրեւ կրօնաւոր, մեծ աստուածաբան մը չէր ան, բայց խորունկ, անկեղծ հաւատացեալ մըն էր, ծառայելու կոչուած Աստծոյ եւ աստուածային, հոգեւոր գիտութեան :

Ոչ մեծ գրագէտ մըն էր ոչ ալ բանաստեղծ մը, բայց հայ գիրն ու գրականութիւնը սրբութեան, աստուածային լոյսին տանող գրագէտ մը ու բանաստեղծ մը եղաւ ան, որ գիտցաւ հայ գիրը հայ հաւատքին անբաժան մասը դարձնել :

Հայրիկը՝ երաժիշտ մը չէր Շնորհալիի նման. ոչ ալ մեծ աղօթասաց մը՝ Նարեկացիին պէս. բայց իր բովանդակ էութեամբ մեր աննման շարականներուն եւ հոգեզմայլ Նարեկի օծումն ունէր իր վրայ :

Չունէր ան Եղիշէ Դուրեանի մը հմտութիւնն ու պերճ բարբառը, բայց ունէր Հայոց բարբառին անխմանալի ջերմութիւնը, դարերու խորքէն բխած, առանց գալդարանքի :

Կարելի է ըսել իրեն համար, որ ոչինչ ունէր ստացական. ինչ որ ունէր, տրուած էր իրեն բնութենէն. Նախախնամութենէն: Բնական իմաստութիւն մը ունէր, որ աւելի էր, քան գիրքերու տուած իմաստութիւնը. ունէր իր խօսքին մէջ, այն անմշակ այլ անհունօրէն հզօր զօրութիւնը, որ սրտէն կը բխէր եւ կը հասնէր հոգիներու բազմութեան :

Սրտի մարդն էր Խրիմեան, գերազանցօրէն, եւ իր զգացումներուն յորդումով դարերը կ՚ընդգրկէր, ողողելով հայ ժողովուրդը ամբողջութեամբ, իր խօսքին պարզութեամբ, հայրական ջերմութեամբ եւ ինքնատիպ պատկերացումներով : Իր բերնով՝ կը թուէր թէ կը խօսէր հայ ցեղը, եւ իր ձայնին մէջ, ինչպէս կը վկայեն լսողները, Հայոց լեռներու մթին ու այլ խրոխտ շեշտը, թնդիւնը կը լսուէր. իր արցունքին մէջ հայութիւնն է որ կ՚արտասուէր եւ իր հեզնութեան մէջ՝ Հայուն վեհագոյն իմաստութիւնը, աշխարհի ու մարդոց գործերուն հանդէպ :

Իր մութ ու գեղեցիկ հայեացքին մէջ առ Աստուած, կը թուէր թէ հայ ժողովուրդը կ՚աղօթէր :

Հայոց Եկեղեցին էր իր անձը՝ իր պերճութեամբ, աստուածային կոչումով եւ ազգապահպանութեան հրաշքով: Երկնային Նուիրակ մը՝ որ Հայոց պատմութեան հին դարերէն եկած, իր հովանին կը տարածէր իր ժողովուրդին վրայ, հալածական ու անիրաւուած :

Իր կեանքը՝ Հայոց պատմութենէն ի կենդանութիւն բերուած դրուագ մըն էր. Ազատութեան հետ եւ ազատութեան համար պայքարի մէջ: Նուիրեալ մը՝ որ իր բոլոր ուժերով ու խորհուրդներով կը փնտռէր խաղաղ աշխատանքը, լոյսի կարօտով, եւ անհուն պաշտամունքով հայ հողին հանդէպ, որ Հայոց հայրենիքն էր, հայութեան դարաւոր խարիսխն ու ապաստանը :

Հայ հողը եւ հայ ընտանիքը, այսինքն մանրանկար հայութիւնը, իր բոլոր սրբութիւններով, աշխատանքով, հաւատքով, սիրով ու աւանդութիւններով — ահա՛ իր բովանդակ փիլիսոփայութիւնը :

Խրիմեանը բուռ մը հող էր հայ հողէն, բեկոր մը հայրենի լեռներէն, ազատ ու վեհապանծ. — ահա թէ ինչու իր անունը կը կապուի ու կապուած կը մնայ Հայոց հայրենիքին ու անոր ազատութեան :

Իր երկարամեայ կեանքի ընթացքին, ներկայ եղաւ ան ամէնուրեք, արտերէն մինչեւ գիւղական վանքերը. գիւղերէն մինչեւ փարթամ քաղաքները, խրճիթներէն մինչեւ պալատները. գեղջուկ ժամերու նստարաններէն մինչեւ պատրիարքական ու կաթողիկոսական Աթոռները :

Եւ ներկայ եղաւ, առանց արտաքին ազդակներու. ինքնաբեր մղումով, հայ կեանքի բարձրացող ալիքներէն քշուած :

Երբ պատրիարքական տագնապ ծագեցաւ եւ հայ ժողովուրդը պէտք ունեցաւ մեծ հովուապետի մը, մեծանուն դէմքեր, ինչպէս Գր. Օտեանն էր, իր անունը տուին, մութին մէջ նետելով փայլուն անուններ, հայրենի գաւառին շունչը եւ ուժը ունենալու համար Պոլսոյ Պատրիարքական Աթոռին վրայ :

Երբ հայկական Դատը ներկայացնելու եւ պաշտպանելու պատմական առիթը ներկայացաւ, բոլորին աչքերը դարձան Խրիմեանի վրայ, որովհետեւ Ա՛ն միայն կրնար ներկայացնել հայութիւնը եւ արդարութիւնը :

Եւ երբ կաթողիկոս ընտրուեցաւ, իր ճամբու ընթացքին՝ դէպի Էջմիածին, արքայական ընդունելութեան արժանացաւ բոլոր Հայերուն կողմէ, անխտիր, որովհետեւ իրմով կը ջնջուէին սահմանները, Արեւմտեան Հայաստանը կը միանար Արեւելեան Հայաստանի եւ կ՚իրագործուէր մէկ հայութեան ու մէկ հայրենիքի գաղափարը — դարաւոր երազ :

Հայոց Հայրիկը հասած է այս փառքին ու պերճանքին, շնորհիւ իր բոցավառ հայրենասիրութեան ու սրտագին գուրգուրանքին հայութեան ու հայկականութեան հանդէպ: Հարկ կա՞յ այլեւս հօր մը սիրտը չափելու իմացական, վարչական ու այլ կարգի տարազներով :

Խրիմեան վեր է այս բոլոր չափերէն : Հայութիւնն էր ան, ազատութեան համար մարտնչող հայ ժողովուրդը, որ կը հաւատար Աստծոյ արդարութեան, հայրենիքի սրբութեան եւ հայ ժողովուրդի արժէքին ու առաքելութեան: Հաւատքի մարդ մը՝ որ խաչը ձեռքը՝ հայութեան ազատութեան ու բարօրութեան համար աշխատեցաւ, լոյս եւ, նաեւ, յոյս սփռելով ամէն տեղ :

Առասպելական դէմք մը դարձաւ Խրիմեան, որ յեղաշրջեց Հայոց նորագոյն պատմութիւնը, նոր թուականներ բանալով, իմացական, ընկերային ու քաղաքական :

Գերազանցօրէն իրապաշտ իր մտածումներուն ու գործերուն մէջ, վիպային դէմք մը դարձաւ ան, բոցավառելով հայ ժողովուրդի կեանքն ու երեւակայութիւնը, դառնալով անոր Առաջնորդը, Մովսէսի նման :

Չտեսաւ ինք Հայուն ազատութիւնը, ինչպէս Մովսէսը չտեսաւ Աւետեաց Երկիրը, բայց կրցաւ Ազատութեան դրօշը տալ Հայուն, յեղափոխութեան կրակը վառելով անոր հոգիին մէջ :

Դարձաւ Հայոց Հայրիկը, որ իր հաւատքով ու հայրենի հողին հանդէպ իր կարօտով, յաւերժական հրաւէր մը պիտի մնայ հայութեան համար՝ դէպի հայրենի հողն ու դաշտը :

Դէպի լոյս ու ազատութիւն :

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՀԱՆ ՁՈՐՊԱՃԻ

Անձեր կան, որոնք ամբողջ պատմութիւն մ՚են: Պատմութիւնը ո՛չ միայն իրենց բազմաճիւղ ու բազմատարած գերդաստանին, այլ եւ պատմութիւնը իրենց գիւղին ու քաղաքին :

Օհան Զորպաճի այդպիսի անձ մըն է, անուն մը, աւելի ճիշդ՝ յորջորջում մը, որ ամէն բան իր մէջ կը բովանդակէ, ինչ որ Եոզղատի մասին կարելի է գիտնալ :

Ծնած է Եոզղատ 1784ին եւ զաւակն է Հաճի Արսլանի եւ Տիկին Եղիսաբեթի : Բուն անունն է Օհան կամ Յովհաննէս Արսլանեան: Իր բնածին ուշիմութեամբ ու ինքնաշխատ յամառ ջանքերով այնքան յառաջդիմութիւն կ՚ընէ ուսման ու գործնական կեանքի մէջ որ շուտով կը բացուին իր առջեւ փայլուն ասպարէզներ վաճառականութեան ու պետական պաշտօններու: Առեւտուրի իր բնածին ընդունակութիւնը՝ միացած ձեռներէցութեան անխոնջ ոգիի մը՝ տէր կը դարձնեն զինքը մեծագումար հարստութիւններու, որոնցմով թէ՛ անուն եւ թէ ազդեցութիւն ձեռք կը բերէ: Իր անունը — Օհան Զորպաճի— այլեւս խորհրդանիշն է մեծահարուստ Հայուն ու ժողովուրդի բարերարին :

Կը շինէ ճամբաներ, կամուրջներ, աղբիւրներ: Կը կառուցանէ Եոզղատի «գոզչուկան» — Պէտէսթէն, Թուզ - Գայա Թազի Հաճը - Նէնէ մշտահոս աղբիւրը : Բայց առանցմէ աւելի՝ Եոզղատի Մատուռ - եկեղեցին, կառուցած 1844ին եւ իր անուան անմահ յիշատակ մը՝ Օհանեան վարժարանը, որոնց իբրեւ մշտնջենաւոր հասոյթ՝ խանութներ շինելով անոնց վրայ վագրֆ ըրած է :

Իր անուան անմահ յիշատակ մըն է նաեւ 1872 - 4ի Եոզղատի սովի տարիներուն Եոզղատի ուրիշ մէկ մեծահարուստ ընտանիքի մը — Փափազեաններու հետ բացառիկ միջոցներով ու հեռու տեղէ ցորեն հացնելով Եոզղատը սովէն ազատելու իր մեծագործութիւնը :

Իր ազգին ու քաղաքին այս մեծ բարերարը եղած է անձնապէս ալ բարեպաշտ անձ մը: Իր կենդանութեան անձամբ հոգացած է եկեղեցիին իւղը, մոմն ու երաժիշտ ուսուցիչին ամսականը, իսկ ժառանգորդներուն՝ մեծագումար հարստութեան հետ՝ կտակած է նոյնը շարու-

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սակայն հաւաքոյթէն կէս ժամ յետոյ, Փառէն Սրբազանն ու Շահէ Վարդապետը վանքին անգործածելի մէկ դռնէն կայծակնային արագութեամբ կը մեկնէին անծանօթ ուղղութեամբ, զարմանալի զուգադիպութեամբ մը արդէն դրան առջեւ պատրաստ գտնուող պզտիկ ինքնաշարժի մը մէջ: Ո՞ւր կանչուած էր այդ ինքնաշարժը Անթիլիաս: Ինչո՞ւ նախընտրութիւն տրուած էր ինքնաշարժին կուսակցական պարոնի մը, որ, ըստ երեւոյթին, կասկածելի առեւտրական մըն ալ էր, ծանօթ՝ մաքսային բոլոր գրասենեակներուն եւ պաշտօնէութեանց : Բանդողական նոր ինչ աշխատանքներ կը կատարուէին, եւ այս անգամ յայտնի գործակցութեամբը Փառէն Եպիսկոպոսի, որ բարի գործի մը համար, մերժելով կը մերժէր վանքէն փարախ մը իսկ հեռանալ, ծերութիւնն ու անկարողութիւնը պատրուակելով :

Փառէն Եպիսկոպոսի եւ Շահէ Վրդ.ի բացակայութիւնը վանքէն, տեւեց մօտաւորապէս երեք ժամ, որմէ յետոյ, իրենց վերադարձին, վանքէն ներս շրջագայութեան դրուեցաւ նոր մէկ շրջաբերական, ըստ որում «Հրաժարեալ Տեղապահ»ը Միաբանական Ընդհանուր Ժողովը նիստի կը հրաւիրէր, 20 Հոկտեմբեր 1955ին, Եչ. օր: Բաց աստի, Խադ Արքեպիսկոպոս Միաբանական Ընդհ. Ժողովոյ Ատենապետ Տ. Զարեհ Եպիսկոպոսին կ՚ուղղէր նամակ մը, անգամ մը եւս փաստը տալով իր անկայուն կամքին եւ դրժելով նախորդ օրուան նամակի ոգին ու նոյն, Շաբաթ օրուան խօսակցութիւնը, որու արձագանգը տակաւին չէր փարատած Պհամտունի իր հիւրանոցի սենեակներէն: Գիտենք, որոշապէս, թէ Շաբաթ յետմիջօրէին, «կամապաշտ» ընդդիմադիրներու պարագլուխներ եւ պատուիրակութիւններ ներկայացած էին Խադ Արքեպիսկոպոսին, յանդիմանած զինքը իր հրաժարելուն առթիւ, եւ բարոյական կորով ներշնչած իրեն, որ վերադնահատէ իր կեցուածքը, հուսկ ապա խօսած՝ սպառնալիքի լեզուով: Այս հանդիպումին արդիւնքն էր Խադ Արքեպիսկոպոսի նամակը, Ատենապետ Զարեհ Եպիսկոպոսի ուղղուած, որու բովանդակութիւնն ու ոգին գնահատել կը թողունք ընթերցողի հայեցողութեան :

15, Հոկտեմբեր 1955, Պհամտուն

Գերաշնորհ

Տ. Զարեհ Սրբազան Եպիսկոպոս
Ատենապետ Միաբանական Ընդհ. Ժողովոյ Անթիլիաս

Սրբազան եղբայր,

Զարմանքով կարդացինք շրջաբերական մը, որով ժողովի հրաւէր կ՚ուղղէք մեր միաբանութեան օրակարգ նշանակելով «Հրաժարեալ Կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձրաշնորհ Տ. Խադ Ս. Եպիսկոպոսի տեղ նոր Տեղապահի մը ընտրութիւնը»:

Ըստ օրինի ուեւէ հրաժարական ի զօրու կը դառնայ երբ ժողովը որուն ներկայացուած է այդ հրաժարականը մեծամասնութեան ձայնով կ՚ընդունի զայն : Մեր խօսակցութեանց ընթացքին համաձայն գտնուեցանք՝ որ Միաբանութիւնը ժողովի հրաւիրելու մեր կողմէ երբ Էջմիածին գտնուող մեր միաբանները վերադառնան Անթիլիաս, արդ մեզի համար անհասկնալի կը մնայ թէ ինչո՞ւ եւ որ իրաւասութեամբ ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէք Միաբանութիւնը վաղուան համար :

Ըստ մեր կանոնադրութեան եւ ըստ Ազգային Սահմանադրութեան տրամադրութեանց, որքան ատեն որ ժողովը իր վերջնական որոշումը չէ կայացուցած մեր հրաժարականի մասին մեր իրաւասութիւնն է իբրեւ Տեղապահ ընդհանուր ժողովի հրաւիրել Միաբանութիւնը եւ նախագահել անոր. մենք յարմար ատենին պիտի որոշենք ժողովի թուականը և նիստի պիտի հրաւիրենք զայն :

Եղբայրական ողջունիւ
Հրաժարեալ Կաթ. Տեղապահ
ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՋԱՊԱՀԵԱՆ

Արտագրեցինք Խադ Սրբազանի երկրորդ նամակը, առաջին նամակէն լման օր մը վերջ գրուած, լի՝ անճշդութիւններով եւ յետս կոչումի մը նախանշաններով: Բնականաբար պահեցինք ուղղագրական եւ կէտադրութեան հարազատութիւնը պաշտօնագրի մը, որու ընդօրինակութիւնը միայն իր, Խադ Սրբազանի գործը կրնայ ըլլալ: Նման նամակ մը գրելու եւ նոյն օրուան իր խօսակցութիւնը մոռացութեան տալու եւ նախորդ օրուան գրաւոր յանձնարարութիւնները ժխտելու համար պէտք էր Խադ Սրբազան գտնուէր հոգեկան բացառիկ խռովքի մէջ կամ արտակարգ ճնշումի մը ներքեւ: Ամբողջ երեք տարի Միաբանական Կանոնադրութիւն, Ազգ. Սահմանադրութիւն, Կաթողիկոսական ընտրութեան կանոնադրութիւն, ի մի բան ՕՐԷՆՔ՝ առ ոչինչ համարող Հրաժարեալ Տեղապահ մը, այս անգամ կ՚ապաւինէր, որպէս թէ, օրէնքի պաշտպանութեան, խառնակչութեան վերջին փորձի մը տխուր առիթն ու գործիքը հանդիսանալով:

«Կամապաշտ» ընդդիմադիրները զգացին թէ միանգամընդմիշտ կը կորսնցնէին բարոյական հեղինակութիւն մը, որու շուքին ներքեւ, ամենայն ապահովութեամբ մինչեւ այժմ կը կատարէին խափանարարական ամէն ձեռնարկ :

Խմբագրական ՀԱՍԿԻ

(16 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԻՐ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ»

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (Յառաջ).— Նոյեմբեր 6, չորեքշաբթի գիշեր, «Մէզոն տը լա Լիպէրթէ»ի դահլիճը կը վերարացուէին եղանակի առաջին դասախօսութեան համար.— «Հայաստան եւ իր մշակութային արժէքները» նիւթը կը ներկայացնէր Անուշաւան վրդ. Զգջանեան:

Ֆրանսացի եւ հայ հասարակութիւն մը, ստուար թիւով լեցուած էր սրահը, լսելու համար հետաքրքրական այս դասախօսութիւնը, որ կը տրուէր ֆրանսերէն լեզուով:

«Մեզոնի» կողմէ Պ. Ռոպէր Սապաթիէ, ուսուցիչ փիլիսոփայութեան, բացման խօսքը ըրաւ, տեղեկութիւններ տըւաւ «Մեզոն»ի գործունէութեան շուրջ եւ յիշելով Հունգարիոյ ապստամբութեան տարեդարձը, աւելցուց. «այսօր ձեզի կը ներկայանանք. նիւթ ունենալով արժէքաւոր ազգի մը մշակոյթը»: Ապա ներկայացուց օրուան դասախօսը՝ Անուշաւան վրդ. ծնած 1931ին, Հալէպ: Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ Միաբանութենէն, վարդապետ ձեռնադրուած է 1951ին, երկու տարի Սորպոն ուսանելէ ետք այժմ կը գտնուի Սէնթ Էթիէն՝ իբրեւ հոգեւոր հովիւ:

Վարդապետը Հայաստանի աշխարհագրական դիրքին շուրջ բացատրութիւններ տալէ վերջ, շարունակեց.

«Հայաստան ճանչցաւ ասորական, յունական, հռովմէական, քրիստոնէական, բիւզանդական եւ արաբական մշակոյթները, հանդիսացաւ շաղկապը, թարգմանը՝ արեւելքի եւ արեւմուտքի քաղաքակրթութեանց: Բայց ձուլեց զանոնք իր արիւնին մէջ. դրաւ անոնց վրայ իր սեփական կնիքը, զանոնք հայացուց: Խառնուածքով արեւելեան՝ չմնաց սակայն անտարբեր յունա-հռովմէական մշակոյթին հանդէպ: Հինգերորդ դարը, ոսկեդարն է մեր գրականութեան: Յոյն մատենագրութիւնը կը թարգմանուի: Բայց, այս շրջանը արտադրեց մանաւանդ ինքնագիր երկեր, պատմական, իմաստասիրական, աստուածաբանական մարզերու մէջ: Մեր պատմագիրները անփոխարինելի աղբիւրներ են Արեւելքի պատմութեան մութ կէտերուն լուսաբանութեան համար:

Տասներորդ դարուն, հայ գրական հորիզոնին վրայ, երեւան կուգայ ուրիշ աստղ մը, Միջին Արեւելքի մեծագոյն միսթիք ոգեբորդ բանաստեղծներէն մին՝ Գրիգոր Նարեկացի, Վանականը: Հայ տառապանքէն ծնաւ հայ դիւցազներգութիւնը՝ Սասունցի Դաւիթ: Յետագայ դարերուն, օտար լուծը չկասեցուց երբեք հայ ստեղծագործական թափը: Մշակոյթը ապաստանեցաւ մենաստաններու մէջ, մանրանկարչական արուեստը ծաղկեցաւ: Տասնըիններորդ դարուն կը վերածնի հայ գրականութիւնը՝ գրագէտներու, բանաստեղծներու, թատերագիրներու բնտրանի հոյլով մը:

Հայ ճարտարապետութիւնը ունի ինքնատիպ դրոշմ: Հայաստանի մէջ պէտք է փնտռել Արեւելքի ճարտարապետութեան սկզբնատարրերը: Հայ ճարտարապետները ճամբորդներ էին, որ տարածեցին իրենց արուեստը ամենուրեք: Գոթական. բիւզանդական, առ հասարակ միջնադարեան ճարտարապետութիւնը ներշնչուեցաւ անոնցմէ:

Երաժշտութիւնը ժողովրդական է: Ոչ արեւելեան է եւ ոչ արեւմտեան: Ունի իր ինքնուրոյն գիծը: Կոմիտաս վարդապետը գիտականօրէն ուսումնասիրեց և երեւան բերաւ հայ հնագոյն երաժշտութիւնը: Հեղինակն է նաեւ միսթիք խորքով հայ պատարագին:

Հայը ամենայետին գիւղին մէջ իսկ, փարած է իր մշակոյթին: Կը շինէ իր դպրոցը, եկեղեցին, կը պահէ զանոնք խնամքով եւ գուրգուրանքով: Հակառակ դարերու փոթորիկներուն, Հայը նախընտրեց քալել միշտ մշակոյթի ու քաղաքակրթութեան ջահին ներքեւ»:

Բովանդակալից դասախօսութենէն վերջ կարգ մը հարցումներ եղան, Հայերու թէ Ֆրանսացիներու կողմէ, որոնց պատասխանեց վարդապետը:

Պ. Ռոպէր Սապաթիէ իր փակման խօսքին մէջ ուրախութիւն յայտնեց դասախօսութեան յաջողութեան համար եւ փափաքեցաւ որ երկրորդ երեկոյթ մը յատկացուի հայ մշակոյթին, այս անգամ կարդալու համար հայ բանաստեղծութիւններ եւ ունկնդրելու՝ հայկական երաժշտութենէն կտորներ:

Յաջորդ օր տեղական թերթերը «Փրօկրէ» «Թրիպիւն» եւայլն արձագանգ կը հանդիսանային դասախօսութեան, տալով անոր ամփոփումը եւ դասախօսին նըկարը:

Սէնթ Էթիէնի հայ գաղութը ուրախ է որ իր մէջ ունի երիտասարդ եւ արժէքաւոր հոգեւոր հովիւ մը յանձին Անուշաւան վարդ. Զգջանեանի:

Ն.

նակել: Ատոր փոխարէն խնդրած է որ իր եւ իր սերունդի անունները յիշուին պատարագի մէջ: Ասկէ կազմուած էր հետզհետէ Յիշատակարան մը Արսլանեան գերդաստանի անուններու, որ տախտակէ պնակէի մը վրայ գրուած՝ գրուած էր խորհրդատետրին քով, որպէս զի ամէն պատարագիչ յիշէ այդ անունները:

Օհան Չորպաճի մեռած է 1874ին 90 տարեկան եւ թաղուած եկեղեցիի շրջափակին մէջ:

Իր սերունդը, տակաւին այսօր մեծ գերդաստան մը, ցրուած է Պոլիս, Աւստրիա, Ֆրանսա եւ այլուր (Մանզումէի էֆքեար, Կ. Պոլիս, 1873 թ. 2087 - 9. 1902 թ. 417 եւայլն):

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ), յապաղած.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր երեքին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսին բիւ Ժէի սրահին մէջ: Շրջանի հայութիւնը եկած էր լսելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքը եւ իր յարգանքի տուրքը տալու յայտնի եւ անյայտ բոլոր այն հերոսներուն՝ որոնք իրենց անձը զոհեցին հայ ժողովուրդին համար:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ղեւոնդ Թորոսեան, հանդէսը բացուած յայտարարեց «Մշակ Բանուոր»ով: Ապա, շարունակելով իր խօսքը, ըսաւ.— Դաշնակցութիւնը՝ 67 տարի շարունակ տարածած է ազատական գաղափարներ՝ հայրենիքին ու ժողովուրդին մէջ, այսօր ալ արտասահմանի մէջ լծուած է նախախնամական աշխատանքի, Հայը Հայ պահելու համար:

Օր. Ալիքեան արտասանեց Ա. Մարտիրոսեանի «Դաշնակցութիւնը»: Երգեցին՝ ընկեր Երուանդ Մարաշլըեան եւ Մարտիրոսեան քոյրերը:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ժ. Միրիճեան, որ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ, ներկայացնելով այն պայմանները՝ որոնք ծնունդ տուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Երիտասարդ բանախօսը սահուն հայերէնով ներկայացուց նոր օրերուն Վահագնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն հայդուկներուն արիւնով է շաղախուած Հայաստանի հողը:

Օրուան նախագահին փակման խօսքով հանդէսը վերջացաւ:

ՄՈՒՐԱՏ

«ԱՆԱՐԾԱԹ» ԵՒ... ԱՆԾԱՆՕԹ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Մօտաւորապէս քառորդ դարէ ի վեր՝ կարգ մը գրող բրոցներ, ո՞վ գիտէ թէ ի՛նչ ակնկալութեամբ, կը սիրեն անուանարկել աշխատասէր, շինարար եւ հիւրասէր Զէնկիլէրցիները:

Երբեմնի «Այսօր» օրաթերթին մէջ (թիւ 132), Սելանիկէն Պ. Յ. Ալոճեան, առանց պատմական ճշգրիտ վկայութեանց, փորձած էր աղարտել Զէնկիլէրցին: Առենին, Գահիրէէն բանասէր Պ. Արշակ Ալպոյաճեան լուութեան դատապարտած էր զայն պատմական փաստերու ծանրութեան տակ:

Վերջերս, «Յառաջ»ի 8022 թիւին մէջ ընկեր Գր. Կիւլեան, «Թադէոս եպիսկոպոս եւ Անարծաթ վարդապետը» խորագրով, կը գրէ.— «Մաղաքիա Արք. Օրմանեան կ'եզրակացնէ թէ Արմաշու վանքին հիմնադիրը եղած է Թադէոս եպիսկ. մը 1605-1606 թուականներուն, որ... ապօրէն կերպով քահանայ եւ աբեղայ ձեռնադրելով՝ զանոնք Եալովայի կողմերը կը ղրկէ եղեր, թէ... Կամախեցին անձամբ պայքարելով անոր դէմ՝ անուանարկիչ ածականներով որակեր է»:

Ընկեր Գր. Կիւլեան գնահատելի քաղաքավարութիւնն ունեցած է, զանոնք չկրկնելու մամուլին մէջ:

— Իր ծննդավայրէն (Միջագիւղ) տասը վայրկեան հեռու, Զէնկիլէրցիները երեք հարիւր տարիներէ ի վեր, կալուածային կամ առեւտրական մարզերու մէջ, ոչ մէկ կռիւ ունեցած են Միջագիւղցիներուն հետ, ու ապրած են համերաշխ ու բարի դրացնութեամբ:

Քիչ մը վարը, սակայն, դարձեալ Կամախեցին վկայ բերելով, կը գրէ. «Թէ շատ հաւանաբար Թադէոս Եպիսկ. մեռած է 1635էն առաջ եւ թաղուած իր վանքին մէջ: Սակայն դժբախտաբար Արմաշի մէջ չկայ իր գերեզմանը»:

Աւելի վարը կը հանդիպինք.— «Երբ մենք ժմնեցինք, գիւղին շատ մօտիկ «Կալերը» կոչուած տեղը անշուք գերեզման մը կար: Մեր մեծերը կ'ըսէին թէ Սուրբ Վարդապետ մըն է Անարծաթ անունով, որովհետեւ իր ունեցածը աղքատներուն կը բաժնէր:

Վախճաներ է մեր գիւղը եւ ժողովուրդը սրբացուցեր է զայն»:

Արդ, «Զէնկիլէրցիները, գիշեր մը: Սուրբին գերեզմանը կը բանան ու մէկ մասը գողնալով կը թաղեն իրենց գերեզմանատունը եւ վրան կը շինեն փոքրիկ քարաշէն մատուռ մը»:

— Հոս նախ, կ'ուզեմ միջանկեալ ըսել թէ այդ մատուռը շինուած է ԺԹ. րդ դարու վերջին կէսին: Երկրորդ, ձեռքիս տակ ունեցած Անարծաթ վարդապետին՝ ՌՃ-1651 թուակիր՝ տապանաքարին լուսանկարուած արձանագրութեան մէջ, ոչ մէկ յիշատակութիւն Թադէոս Եպ.ի մասին:

«Անարծաթ» վարդապետը, Զէնկիլէրի գեղեցիկ գիրքին, կենսատու առողջ օդին ժողովուրդին աշխատասէր և ասպնջական առաքինութիւններուն վրայ դմայլելով, կ'ուխտէ, որ իր մարմինը իրենց գերեզմանատանը մէջ թաղեն:

Շրջակայ գիւղերը այցելութեան գացած ատեն, Մեծ Նոր Գիւղի մօտ, թզենիի մը տակ կը վախճանի:

Գիւղացիք կը թաղեն իրենց գերեզմանատան մէջ:

Օրին մէկն ալ կը տեսնեն, որ տապանաքարին մէկ մասը կոտրուած եւ վարդապետին մարմինը անյայտացուած է անծանօթներու կողմէ:

Արդեօ՞ք այդ «Անարծաթ»ը երկու տեղ վախճանած էր...:

Իբր վերջաբան, Գր. Կիւլեան ինքն ալ տարակուսանքի մէջ մնալով կը հարցնէ.

— Այս «անարծաթ» սուրբին եւ «անարծաթ» Թադէոս եպ.ի միջեւ կապ մը կա՞յ: Աւանդութիւն մըն է որ կուտամ»:

Իսկ աւանդութիւն մը իբր ճշգրիտ պատմութիւն ընդունիլ կարելի չէ:

Կ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԷ.

ԵՐԿՈՒ ՈՐՍ ՄԻԱՍԻՆ

Աչտարակներից մէկի ատամնաւոր վերնապարսպի գլխին միայնակ նստած է ահագին սեւ արծիւը եւ լուռ մտախոհութեամբ նայում է դէպի խորին անդունդը, որ բացուած է նրա առջեւ: Նա նստած է անշարժ եւ վեհափառ կերպով, եւ նրա սրատես աչքերը որոնում են ձորի մթին խորութեան մէջ ցանկալի որսը...:

Եւ ակամայ յիշում ես հին աւանդութիւնը՝ արդեօք նա չէ՞ր մի ժամանակ այդ աւերակներին տիրապետող հսկան, որ չար կախարդի գիւթելով արծուի կերպարանք ստացաւ, որ ճնշում էր իր բռնութեան ներքոյ ամէն կենդանութիւն, որ ուր եւ գնում էր, իր ետեւից թողնում էր անապատ եւ ամայութիւն...: Նոյն աշտարակի բարձրութիւնից, ուր այժմ նստած էր արծիւը, ամէն առաւօտ մի զոհ գլորւում էր դէպի խորին անդունդը... մի զոհ, որից նոյն գիշեր խլել էր ամրոցի իշխանը նրա կուսական անմեղութիւնը:

Այսպէս, յափշտակուած երբեմն բնութեան գեղեցկութիւններով եւ երբեմն հին աւանդութիւնների յիշողութեամբ, շարունակում էի իմ գնացքը: Իսկ բոլոր ապաւորութիւնները հետզհետէ անյայտանում էին, ես ընկնում էի մի կախարդական ինքնամոռացութեան մէջ: Բայց մի բան մոռանալ կարող չէի, մի տպաւորութիւն մնում էր իմ մտքում անջնջելի, — այն էր Մարոյի գեղեցիկ պատկերը:

Բայց մի՞թէ նրա մէջ սիրտ կար, ջերմ եւ սիրող սիրտ, միթէ՞ նա զգում էր, թէ ինչ բան է սէրը...: Ոչ, նա այդ չէր զգում, նրա հոգու սրբարանի մէջ երբեք չէր վառուել այդ կրակը, եթէ ոչ, նա այնպէս անգութ կերպով չէր քարկոծի «սիրահարի գերեզմանը»...:

Մարօն մի տեսակ առեւծ էր, որպէս Սօնան: Նա ճնշուած էր ծնողաց բռնակալութեան ներքոյ, իսկ Մարօն վաղեմի նախապաշարմունքների. բայց վերջինն աւելի սարսափելի կերպով խեղդում է ամէն մի հոգեկան թարմ եւ ընդարձակ բողբոջմունք...:

«Հա թող սիրէ, ասում էր նա, այդ ոչինչ... աղջկայ կամքով խօ չէ...»:

Եւ իրաւ, միթէ՞ հայ աղջիկը կամք ունի. միթէ՞ նա զգացմունքների տէրն է:

Տարուբերուելով այսպիսի մտախոհութեանց մէջ, ես բոլորովին մոռացել էի Մարոյի պատուէրը ճանապարհի ուղղութեան մասին: Ես հասկացայ որ մոլորուած եմ միայն այն ժամանակ, երբ իմ առջեւ բացուեցաւ մի ահագին կիրճ, որից անցնել անհնարին էր: Յետ դառնալ եկած ճանապարհով չէի կարող, որովհետեւ ամենեւին չէի յիշում, թէ ո՞րպէս յայտնուեցայ այնտեղ, իսկ յառաջ գնալ անկարելի էր:

Ես բոլորովին շփոթուեցայ:

Արեւն արդէն սկսել էր թեքուել դէպի գիշերային մուտքը, երեկոյեան ցուրտը հետզհետէ դառնում էր անտանելի: Մի կողմից, ես զգում էի յոգնածութիւն, միւս կողմից քաղցը նեղում էր ինձ: Որքան երկար պէտք է թափառած լինէի ես, որ անցուցել էի այնքան ժամանակ. իսկ Մարօն ասում էր, թէ կը հասնեմ որսորդութեան տեղը, ոչ յետոյ քան կէսօրից երկու ժամ անցած: Իսկ այժմ երեկոյ էր: Արեւի թեքուած ճառագայթները լուսաւորում էին սարերի գագաթները միայն, որոնց ստուերը գնալով՝ ընդարձակ եւ հսկայական տարածութիւն էր առնում:

Ես յիշեցի, Մարօն ինձ ճանապարհ դնելու ժամանակ դրեց իմ որսորդական մախաղի մէջ մի շիշ, գուցէ բերեցի, նա լիքն էր գինով: Մախաղիս մէջ գտայ եւ լաւաշում փաթաթած սառն միս: Իմ ճաշն արդէն պատրաստ էր: Նստելով փափուկ խոտերի վրայ, ես յագեցրի իմ քաղցը, սպառուած ուժերս կրկին վերադարձան, ես բոլորովին հանգստացայ: Այժմ 'ի՞նչ պէտք է անել, դէպի ո՞ր կողմ գնալ: — Կրկին զարթեցաւ իմ մէջ անհանգստութիւնը:

Աչք ածելով իմ չորս կողմը, ես յարմար համարեցի վեր ելնել մերձաւոր սարի բարձրութիւնը, եւ այնտեղից դիտել, թէ դէպի ո՞ր կողմը կարելի է գնալ: Այդ տեւեց քառորդ ժամ: Բարձրաւանդակից ես տեսայ՝ սարի միւս կողմում դէպի աջ տարածւում էր մի նեղ տափարակ, որի վրայ տեղ-տեղ նկատելի էին լինում սեւ եւ շարժուն կէտեր, որոնց ամբողջ հաւաքածուն նմանութիւն էր բերում արածող անասունների նախիրին: Այդ տեսարանը խիստ ուրախութիւն պատճառեց ինձ, ես մտածում էի՝ եթէ նրանք հօտեր են, ուրեմն, կ'ունենան իրանց մօտ եւ հովիւներ, որոնք ցոյց կը տան ինձ ճանապարհը դէպի յետ դառնալ Կ. Գիւղը: Այս նպատակով ես սկսեցի վայր իջնել դէպի տափարակը, եւ բաւականին յառաջ գնալով, նկատեցի, որ իմ հեռատեսութիւնն խաբել էր ինձ, շարժուն կէտերն անասուններ չէին, այլ թուփեր, որոնք տեղ-տեղ ծածկում էին անապատի անհարթ երեսը, որը հեռուից երեւում էր որպէս տափարակ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ուխտը կրնայ անդամահատուիլ կամ ա-ւելի զօրանալ, կ՚եզրակացնէ Պխօ, եւ այդ պարագային Թունուզի հարցը վեր-ջնը պիտի ըլլայ իր նմանին մէջ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ՝ ԱՅՍՕՐ

Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս կարգ մը գործադուլներ եղան Ֆրանսայի մէջ: Այ-սօր՝ երեքշաբթի ընդհանուր գործադուլ մը պիտի ըլլայ: Տրուած տեղեկութեանց համաձայն 24 ժամ աշխատանքը պիտի դադրեցնեն.—

1.— Պաշտօնեաները. փակ պիտի մնան նախարարութիւնները, նահանգապետու-թիւնները, թաղապետարանները, դանձե-րը եւայլն:

2.— Փակ պիտի մնան թղթատարական դրասենեակները. նամակ, հեռաձայն (հաւանաբար) եւ հեռագիր պիտի չըլլան, ձայնասփիւռի կեդրոնական դրասենեակն ալ պիտի գոցուի:

3.— Հիւանդանոցներու մէջ վարչական սպասարկութիւնը պիտի դադրի, թէեւ հիւանդներու խնամք պիտի տարուի: Ծր-նողքներէն պիտի խնդրուի որ այցելու-թիւն չտան:

4.— Բացի համալսարաններէն, բոլոր կրթարաններու ուսուցիչները դաս պիտի չտան:

5.— Ձայնասփիւռ ու հեռատեսիլը (թէլէվիզիօն) հաւանաբար դադրին կէս-օրէն մինչեւ ժամը 20:

6.— Ճամբորդատար սպասարկութիւն-ները հաւանաբար չշարունակեն իրենց գործը:

7.— Աւելածուները պիտի չաշխատին:

8.— Օդանաւային սպասարկութեան մէկ մասը պիտի փեղչուի. յապաղումներ պիտի ըլլան:

9.— Սահմանագլուխներու վրայ՝ ոչ մէկ հսկողութիւն. մաքսատուներու պաշ-տօնեաները չեն աշխատիր:

10.— Ջուրը՝ որոշ չափով: Ուշադրու-թիւն՝ ջեռուցիչներուն (շօֆ-օ):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդային ու-ժը արձակեց միջերկրային նոր հրթիռ մը՝ Սնարք, որ ութ հազար քիլոմեթր անդին գտնուող իր թիրախին հասաւ ու կեղծ ջրածին ռումբ մը արձակելով վե-րադարձաւ իր մեկնակէտը: Սնարքը ամբակոծիչ մըն է, որ առանց օդաչուի թռիչք կը կատարէ, մասնաւոր գործիքով մը իր ուղղութիւնը առնելով: Տարբեր ուղղութեամբ արձակուած՝ օդին մէջ կա-րելի եղած է փոխել իր ընթացքը եւ տա-նիլ որոշուած թիրախին: Փորձը յաջողու-թեամբ պսակուած է:

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ Տնտեսական եւ Առեւտր-րական նախարար Լոյօ Փարից եկաւ, Ֆր-րանսական կառավարութեան հրաւէրով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին Նախարարու-թեան ներկայացուցիչ Մորիս Ֆոր վերա-դարձաւ Գերմանիայէն, ուր ուսումնա-սիրած էր կարգ մը կէտեր՝ որոնք պիտի քննուին Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ծանր արկած մը պատա-հեցաւ շաբաթ օր Լա Րօշ Սիւր Իոն: Ցարդ 29 մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վի-րաւորներ: Հանրօգուտ Շինութեանց նա-խարարը, Պօնֆուա, կիրակի օր գնաց տեղւոյն վրայ կատարելու համար պէտք եղած քննութիւնները: Նախարարը յայտնեց որ վերջերս շատցած են նման արկածները Ֆրանսայի մէջ եւ յայտնեց թէ պատասխանատու պաշտօնեաները ար-դէն ձերբակալուած են:

ԼՈՆՏՈՆԷՆ պաշտօնապէս կը հաղոր-դուի թէ մառեշալ Մոնկոմրրի 1958 Սեպ-տեմբեր 20ին պիտի ձգէ իր պաշտօնը՝ ծերութեան պատճառով:

ՎԵՐԻՆ ԼՈՒԱՌԻ մէջ զինուորական օ-դանաւ մը ջախջախուեցաւ՝ կրակ առնելէ վերջ: Օդաչուն եւ իր օգնականը ած-խացան:

ՓԱՐԻԶ – ԼԻԼ շոգեկառքին մէջ մօտ ա-տենէն հեռաձայններ պիտի հաստատուին: Ճամբորդները պիտի կարենան օգտագոր-ծել զանոնք:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Օր. Լիտի Պիչաքճեան, ողբացեալ Բար-սեղ Շահպազի թոռնիկը, Յունիսին յա-ջողութեամբ անցուցած է հիւանդապա-հուհիներու պետական վարժարանին քըն-նութիւնները եւ ստացած է վկայական: Ներկայիս կը պաշտօնավարէ հանրային խնամատարութեան հիւանդանոցին մէջ:

Օր. ԼԻՏԻ ՊԻՉԱՔՃԵԱՆ
ԵԴՈՒԱՐԴ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
Ամուսնացած

3 Օգոստոս, 1957 — Պանեէօ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարու-ժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30-ին, Սալ Ժան տ՚Արքի մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒ-ՅՈՒՄՃԵԱՆ:

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երեք-շաբթի ժամը 21ին, Ռեժան սրճարանին առաջին յարկը:

Դասախօս՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Եղիշէ Չարենց (ծննդեան վաթ-սունամեակին առթիւ):

Չարենցէն կ՚արտասանէ Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան:

Մուտքը ազատ է:

Այրի Տիկին Բերուզ Թ. Այվազեան (Լիոն), Այրի Տիկին Պզտիկեան (Քլա-մար), Տէր եւ Տիկին Ալիքսան Տիրա-տուրեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Տիրատուրեան եւ զա-ւակը (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Արմէն Տի-րատուրեան եւ զաւակները, Զատիկ Այ-տընեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պզտիկեան եւ զաւակները (Վիէն), Այրի Տիկին Այտընեան, Տէր եւ Տիկին Արսլան-եան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Գալայ-ճեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Այտըն-եան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Պալտասարեան (Կաիր), Տէր եւ Տիկին Վահան Պալտասարեան եւ զա-ւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Գրիգորեան, Զաքարեան եղբարք, եւ իրենց զաւակնե-րը, Պզտիկեան Թորոս եւ զաւակները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուս-նոյն, եղբօր, քեռայրին, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ
(Մեծ Նոր գիւղացի)

մահը որ տեղի ունեցաւ 65 տարեկանին, 16 Նոյեմբեր շաբաթ օր, իր քրոջ բնակա-րանը, 19 Րիւ Անթուան Քուրպարիէն, Քլամար:

Յուղարկաւորութիւնը Չորեքշաբթի, 20 Նոյեմբեր, առաւօտեան ժամը 8·30ին իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի ամ-փոփուի Իսսի գերեզմանատունը իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, Բառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Նիւթ՝ «Հայ բանաստեղծութիւնը «Բայիէ տիւ Սիւտ»ի մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՆԻԷՌԻ մէջ, Նոյեմբեր 24ին, Ընկեր-վարականներու սրահը, մանրամասնու-թիւնները յաջորդով:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վար-դան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցու-թեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը:

Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցին Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Ճոխ պիւֆէ: Տախքերու մասնակցու-թիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի ժողովը այս չորեք-շաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ընկերվա-րականներու սրահը, Ավընիւ – տ՚Արժան-թէօյ: Կարեւոր օրակարգ:

"ԱՆԴԱՍՏԱՆ"Ի ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Այս Հինգշաբթի, երեկոյ ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի թիւ 1 նոր սրահին մէջ, 28 Րիւ Սերփանթ (Մեթրօ Սէն – Միշէլ)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝

Արդի հայ գրականութեան հարցերուն մասին

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱ, ԼՈՒՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ, ՎԱՀԷ ՔԱՉԱ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, որուն կը մասնակցին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ (ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆ)

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ - ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՆՈՅ. 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16էն 24 — Կաւոն Օբէլի շքեղ սրահներուն մէջ

ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒՅԻ հունգարական նուագախումբը եւ հաճելի անակնկալներ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով ՓԱՍԻ 64·90

Մուտք 500 փրանք

ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին վարժարանը վերաբացուած է արդէն Հոկտեմբերի բա-կիզբէն ի վեր, ուսուցչութեամբ Պ. Վահ-րամ Կ. Պապուխեանի:

Արձանագրութիւնները տեղի կ՚ունենան Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրենք Պոմոնի յարգ. ծնողները որ չշարունակեն վառ պահել իրենց սէրը հանդէպ Կապ. Խաչի կրթարանին ուր մեր զաւակները կը ստանան Ազգ. ոգի եւ հա-յերէնի բաւականաչափ պաշար:

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի Վարչութիւն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերմէի Թաղ. Խորհուրդը, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է: ողբաց-եալ Տիկին Սիրարփի Կատուքեանի կըս-կծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկէ-պսակի հետեւեալ նուէրները Թաղիս դըպ-րոցին, եկեղեցւոյ եւ այլ ազգային հաս-տատութեանց:

Ոմն, 1500 ֆրանք, Սէն Ժերմէի Կապ. Խաչ, Պ. Պ. Կարապետ Ասարլըքեան, Մանուկ Տէրաէրեան, Արամ Գիթապ-ճեան հազարական ֆր., իսկ Պ. Արշակ Արզումանեան հինգ հարիւր, ի նպաստ դպրոցին: Պ. Պ. Ոմն եւ Կարապետեան ընտանիք 1500ական, Գուրգէն Կատուք-եան եւ զաւակունք, Գրիգոր Վարուժան-եան, Գրիգոր Դաւիթեան, Կարապետ Մահմուզեան հազարական, ի նպաստ ե-կեղեցւոյ: Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սի-մոնեան հազար ֆր. ի նպաստ Փարիզի Մշակոյթի Տան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցա-նէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը կը վերսկսի 19 Նոյեմբեր Գշ. օրուընէ, դա-սախօսութեամբ ձեռնհաս ուսուցիչի մը, Բարեգործականի սրահին մէջ, ինչպէս նախորդ տարիներ, 19ա: Րիւ Վանթիւր, ժամը 19–21, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուր-բաթ: Ծնողները կը հրաւիրուին օգ-տուիլ առիթէն՝ արձանագրելով երկու-սեռ եւ ամէն տարիքէ իրենց զաւակնե-րը, դասերու պահերուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սրապեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալու-թիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ բարենպատակ նուիրատուութիւններով մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ԵԼԻԶ ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը հը-րապարակաւ իր անհուն շնորհակալու-թիւնը կը յայտնէ Լիոնի ծանօթ վաճա-ռական երկրաչափ ելեկտրագէտ Պ. Ռու-բէն Աւետիսեանի, որ Շինութեան Յանձնախումբին կոչին երկրորդ անգամ ըլլալով կը պատասխանէ դարձեալ հա-րիւր հազար ֆրանքի կարեւոր գումար մը նուիրելով:

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւ-նը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւ-եալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի Եկեղեց-ւոյ շինութեան: Տիկին Սուլթան Սէֆէր-եանէ հազար ֆրանք: Տիկին Մառի Նաճառեանէ իր ամուսնոյն ապաքինման համար հազար ֆրանք, Պ. Յարութիւն Տէր Ցակորանէ իր ամուսնութեան առ-թիւ հինգ հազար ֆրանք:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Ֆէ-տանվիլիէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Արու հինգ հարիւր ֆր., Տիկին Ասլանեան հազար, Տէր եւ Տիկին Սէֆէրեան հազար, Տիկին Սանթուրճեան հազար, Պ. Ծերոն Աստուրեան հինգ հա-րիւր ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր խաչի օրը 11 Մայիս 1958 ժամը 14ին Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI 20 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8047 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3848

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱՐԱԲԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԸ

Պահրէյնի կղզիի Թեհրանի կառավարութեան կողմէ՝ իբրեւ 14րդ նահանգը Իրանի՝ այժմէական կը դարձնէ Պարսից Ծոցին շուրջ համախմբուած արաբական փոքրիկ իշխանապետութեանց հարցը :

Ինչպէս գրեցինք (Յառաջ, 16 Նոյ.), Անգլիա Թոյլ պիտի չտայ, որ երրորդ պետութիւն մը իր թեւարկութեան տակ առնէ Պահրէյնը կամ Պարսից ծոցի չէյխութիւններէն որեւէ մէկը :

Արաբ ազգայնական շարժումը, որ վերջին պատերազմէն ի վեր լայն համեմատութիւններ ստացաւ եւ օր ըստ օրէ աւելի եւս կը զարգանայ, իր սահմանները կը գծէ Ատլանտեան ովկէանոսէն մինչեւ Պարսից ծոց, մինչեւ Հնդկաց ովկէանոսի հիւսիս-արեւմուտքը :

Ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի է ստեղծել համարաբական մեծ կայսրութիւն մը, ինչպէս կ'երազեն կարգ մը Թունդ ազգայնամոլներ : Կարելի չէ նոյնիսկ արաբական դաշնակցային պետութիւն մը կազմել :

Նորագոյն արաբախօս երկիրները վերջին ծայր նախանձախնդիր են իրենց անկախութեան եւ չեն ուզեր որեւէ պայմանով հրաժարիլ գերիշխանութեան որոշ առաւելութիւններէն :

Անկէ զատ Արաբական Լիկայի փորձը ցոյց տուաւ Թէ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ համերաշխ գործունէութիւնը գլխաւոր առաքինութիւնը չէ այս խմբակցութեան : Եգիպտոս ու Սուրիա Լիկայի միւս անդամներուն բոլորովին հակոտնեայ քաղաքականութեան կը հետեւին : Յորդանանի դէմ այդ երկու երկիրներու բռնած Թշնամական դիրքը կարեւոր ճեղք մը բացած է համարաբական միացեալ ճակատին մէջ :

Հակառակ այս իրողութեանց, արաբախօս երկիրներու ազգայնական շարժումը կը ծաւալի՝ հասնելով մինչեւ Պարսից ծոց, ուր կեդրոնացած են քարիւղի անսպառ հանքերը : Անոնցմէ առաւելապէս կ'օգտուին՝ բացի քարիւղի եւրոպական ու ամերիկեան ընկերութիւններէն՝ տեղական կէս-ինքնավար չէյխերն ու իրենց ընտանիքները : Փոքրիկ բաժին մըն ալ կը հասնի տեղացի բնակչութեան :

Գնդապետ Նասր, քաջալերուած Սուէզի ընկերութեան ազգայնացումէն, ծրագրած է առաջարկել քարիւղ արտադրող արաբական պետութեանց — Սէուտի Արաբիա, Իրաք եւ Պարսից ծոցի իշխանապետութիւններ —, որ «սեւ ոսկի»ի շահագործումէն ստացուած գումարները համեմատական չափով բաժնուին արաբական երկիրներուն միջեւ :

Ա՛յդ կը պահանջէ, ըստ իրեն, արաբական համերաշխութիւնը :

Սուրիա, Լիբանան ու Յորդանան քարիւղ չեն արտադրեր, սակայն նաւթատար խողովակները կ'անցնին իրենց հողերէն եւ ատոր համար որոշ գումար կը ստանան : Մինչդեռ Եգիպտոս, որ իր 22 միլիոն բնակչութեամբ աւելի բազմամարդ է քան Մերձաւոր Արեւելքի բոլոր արաբական երկիրները միասին առած՝ ո՛չ մէկ կերպով կ'օգտուի քարիւղի հասոյթներէն…

Տարակոյս չկայ, որ այս ծրագիրը բուռն ընդդիմութեանց պիտի հանդիպի ո՛չ միայն քարիւղարտադրող պետութեանց, այլ նաեւ ու մանաւանդ նաւթահանքերը շահագործող ամերիկեան ու եւրոպական ընկերութեանց կողմէ, որոնց նաեւ կանգնած են իրենց կառավարութիւնները :

Մոսսատեղի փորձը ցոյց տուաւ Թէ դիւրին չէ չափուիլ դրամատիրական պետութեանց հետ :

Նման յանդուգն քայլ մը առնելէ առաջ, անհրաժեշտ է կատարել համերաշխութիւն եւ շահերու նոյնութիւն ստեղծել արաբախօս երկիրներուն միջեւ, Եգիպտոսէն մինչեւ Պարսից ծոց : Այս դժուարին գործը գլուխ հանելէ վերջ է միայն, որ կարելի կ'ըլլայ գործադրել Եգիպտոսի Հանրապետութեան նախագահին ինքնատիպ ծրագիրը :

Բայց կ'արժէ քիչ մը ծանօթանալ Պարսից ծոցի շրջանի փոքրիկ իշխանապետութեանց :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԸ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թունուզի յանձնուած անգլեւամերիկեան զէնքերը տակաւին կը շարունակեն մտահոգութեան առարկայ դառնալ : Անգլիոյ Խորհրդարանին մէջ, Թունուզ ղրկուած բրիտանական զէնքերու մասին խօսելով Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ յայտարարեց. — Մեր որոշումը Ատլանտեան միասնականութեան դէմ չէ. անոր նպատակն է պաշտպանել Արեւմուտքին շահերը, ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ, որ Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ իր կարգին զէնք տայ Թունուզի :

Հարցումի մը պատասխանելով, Արտաքին Նախարարը ըսաւ. — Անձնապէս պատրաստ եմ մասնակցելու որեւէ վիճաբանութեան, Թունուզի տրուած զէնքերու հարցին լուծում մը գտնելու համար : Կը ցաւիմ որ տարակարծութիւններ ծագեցան մեր եւ Ֆրանսական կառավարութեան միջեւ :

Սելվին Լոյտ յիշեց չորս պատճառներ, որոնց համար տրուած էր այդ որոշումը.

1. — Անկախ պետութիւն մը ըլլալով՝ Թունուզ իրաւունք ունի զէնք ստանալու, իր սահմանները պաշտպանելու համար :

2. — Թունուզի կառավարութիւնը երաշխիքներ տուաւ, որ այդ զէնքերը Ալժերիոյ ապստամբներուն ձեռքը պիտի չանցնին :

3. — Ֆրանսա, որ Թունուզի աւանդական հայթայթիչն է, զէնք պէտք է տար անոր :

4. — Դժբախտութիւն պիտի ըլլար, եթէ Թունուզ զէնք ստանար խորհրդային արբանեակէ մը :

Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին Նախարարը երեսփոխաններուն առջեւ Ֆրանսայի եւ Թունուզի կառավարութեանց խորհրդակցութիւններուն պատմականը ընելէ ետք, յայտնեց Թէ Նոյեմբեր 14ին երկու կառավարութիւնները հաղորդած էին, որ համաձայնութիւն գոյացնելու ի վիճակի չէին եւ անկարող՝ շարունակելու Թունուզի յանձնուելիք Ֆրանսական զէնքերու շուրջ սկսած բանակցութիւնները : Այս իրողութիւնը նկատի առնելով, որոշեցինք զէնք տալ Թունուզի, աւելցուց Լոյտ :

Արտաքին Նախարարը իր խօսքը վերջացնելով, յայտարարեց Թէ անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութեանց միջեւ ծագած այս տարակարծութիւնը կասկածի պէտք չէ ենթարկէ Անգլիոյ անկեղծ զգացումները՝ Ֆրանսայի հանդէպ :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎՐԻՊԱԿ. — Երէկուան խմբագրականին Բ. սիւնակի, Բ. պարբերութեան առաջին տողերը պէտք է ըլլան. — «Արդիւնքն այն եղաւ, որ Կիլիկիան պարպուեցաւ, սակայն ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ չկրցան արգիլել խուճապն »:

Օրը Օրին

« ՄԵՐ ԳԻՒՂՆ Ո՞ՒՐ Ա »

Ինձի պատմեցին երկու բառով, ես ալ ձեզի պատմեմ տասը բառով :

Գիւղացի հայ մը, ջերմեռանդ հայրենասէր, որ քառասուն տարի օտարին հացըն ու ջուրը վայելելէ ետքն ալ, տակաւին մոռցած չէր իր գիւղը, գրոց-բրոցի մը մատներով, գրել կուտայ հետեւեալ աղերսագիրը՝ մեր ծանօթ հերոսներէն մէկուն.

— Տիրոջ օրհնութիւն անպակաս եղնի քո վերայ, իմ ազիզ ընկեր : Թէ որ իմ վիճակ հարցնես, փա՛ռք Աստուծոյ *սաղ* եմ, լաւ եմ… Երեխէքն էլ լաւ են ու կը պագնեն քո ձեռք : *Ամա* էս օրեր իմ ներս տակնուվրայ ա : Կը լինի մի տաս օր, գնացի մեր քեռու տուն : Էնտեղ իմ քեռու որդի բաց արեց մէկ քարտէս Հայաստանի : Վերցրի իմ ակնոց որ էնտեղ տեսնեմ իմ գիւղ : Վա՛յ ես քոռանամ ու *սաղ – սաղ* գերեզման մտնեմ — մեր գիւղ չկայ : Քեռուս կին ասաց որ էդ քարտէս շինել ա մէկ հայ վարժապետ : Ասացի էս ինչա՞ղ վարժապետ ա որ մեր գիւղ չի դրել : Քեռուս երդիք իմ գլխուս վերայ թափուեց, ընկեր ջան : Հիմի դու էլ վեր կաց ու ասա թէ Մխօ դու կարդալ–գրել որ չես իմանայ, ախր ո՞նց տեսար թէ քո գիւղ էնտեղ չի : Ազիզ ընկեր, երդում կ'անեմ, մեր գիւղն էնտեղ չի : Հալա դու մի ասա թէ ո՞նց կը լինի որ մէկ վարժապետ կը մոռանայ մեր գիւղ… Մեր գիւղն ո՞ւր ա : Մեր գիւղի *պաղ* ու *պաղչէն* դու քո աչքերովն ես տեսել : Մեր գիւղ ունէր վանք, եկեղեցի, դպրատուն, քահանայ, տիրացու, Սուրբ Միւռոն, խաչ, Աւետարան, Ծնծղայ, քշոց, խունկ, բուրվառ : Որ մեր եկեղեցում երգում էին «Առաւօտ Լուսոյ», հրեշտակները խորանի վերայ էին իջնում : Որ մեր Տէրտէր «Ազատեսցէ՛ եւ զձեզ մարդասէրն Աստուած» էր աղօթում, ողջ ժողովուրդ «Ամէ՛ն» էր ասում : Մեր արեւ տաք էր, մեր երկինք պայծառ, մեր ջուր զուլալ : Մեր գիւղի սարն էնքան էր բարձր որ կատարից կը բռնէիր լուսինն էլ, աստղերն էլ… Մեր գիւղ ունէր կտրին տղերք : Մեր գիւղ ունէր հարսներ ու աղջկերք՝ ամէն մի հատ մի թագուհի : Մեր գիւղ ունէր հանդ ու այգի, կալ ու կամնող, արօր, եզներ, ոչխար, այծ ու նախշուն հաւքեր… Մեր գիւղի միջով են անցել խրիմեան Հայրիկ, Անդրանիկ, Մուրատ, Սեբոք, Զաւարեան, Ռոստոմ, ո՛ր մէկն ասեմ…

— Մի ասա՛ տեսնեմ, ազիզ ընկեր ջան, ո՞նց կը լինի որ մեր կուսակցութիւն կը թողնի որ մի վարժապետ մեր գիւղ չդնի քարտէսի վերայ… Մեր գիւղն ո՞ւր ա… Էսպէ՛ս էլ անիրաւ գործ կը լինի՞, աղբեր… Հրաման կ'անե՞ս ազիզ ընկեր, գիր նամբեմ մեր Կոմիտէին որ սրբագրէ էս չարիք… Մի քիչ փող ունեմ բանկում : Շատ բան չի : Ի՞նչ կ'ասես, նամբե՞մ էդ փող Կոմիտէին որ հաւաքէ էդ քարտէսներ եւ թոնիրի կրակների մէջ նետի ու շինի մի նոր քարտէս ուր լինի մեր գիւղ… Կեանքումս շատ դարդ եմ տեսել, բայց էս դարդի նման դարդ չեմ տեսել… Մի ճար, մի ճարակ անես, ազիզ ընկեր, քո հոգուն մատաղ եղնիմ : Էնպէս անես որ մեր գիւղ եղնի Հայաստանի քարտէսի վերայ… Ասա՛, իմ փող նամբե՞մ…

×

Ղրկուած նամակին ընդօրինակութիւնը չէ որ կուտամ այստեղ, որովհետեւ նամակը աչքերովս տեսած չեմ : Կարեւորը այս տողերուն տուն տուող ոգին է :

Ընկեր Մխօ, անգրագէտ գիւղացի չի կրնար հանդուրժել որ իր գիւղը Հայաստանի քարտէսին վրայ չըլլայ : Որովհետեւ իր գիւղը ունէր — երէկ — կտրին տղերք, թագուհիի նման հարսներ ու աղջիկներ : Ու նաեւ Սուրբ Միւռոն : Կարելի՞ է Հայաստանը երեւակայել առանց ընկեր Մխոյի գիւղին :

— Մեր գիւղն ո՞ւր ա…

Պիտի կարենա՞նք հայրենիքի կարօտը, սէրը, ա՛յս չափով վառ պահել մեր կուրծքին տակ, յաջորդ յիսնամեակին ալ՝ մեր բառերով ու նառերով :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Իսրայէլի Վարչապետ Պէն Կուրիոն յայտարարեց, Թէ իր երկիրը խաղաղութիւն կ'ուզէր արաբ դրացիներուն հետ : Խորհրդարանին մէջ արտաքին քաղաքականութեան շուրջ բացուած վիճաբանութենէն ետք, երեսփոխանական ժողովը 12ի դէմ 63 ձայնով վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան :

Ամերիկացի լրագրող մը հարց տուած է Նասրի, Թէ ապագային խաղաղութեան դաշինք մը կարելի՞ է սպասել Իսրայէլի հետ : Եգիպտոսի Նախագահին պատասխանը ժխտական եղած է :

Միւս կողմէ, Դամասկոսի ձայնասփիւռը յայտարարեց, Թէ Թրքական իշխանութիւնները որոշած են Սանճաքէն արտաքսել բոլոր անոնք՝ որ Թրքահպատակ չեն :

Սուրիական Իլտա գիւղէն Թուրքիա տարուած Սուրիացիներ հարցաքննուած են ու ազատ արձակուած :

Թրքական օդանաւ մը Թռիչք կատարած է Սուրիական հողամասին վրայ : Այս բոլորը յիշատակելով սուրիական ձայնասփիւռը ցոյց կուտայ, Թէ երկու երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող լարուածութիւնը չէ մեղմացած :

ԱՆԳԼԻԱ արտօնած է, որ Մակարիոս Արք. Կիպրոս վերադառնայ :

ՏԽՐՈՒԻՆ. — ՄԱՐԳՕ ՊԱԳՐՃԵԱՆ

Լոնտոնի մեր Թղթակիցը կը հեռաձայնէ Թէ Նոյեմբեր 12ին Մանչեսթըրի մէջ մեռած է Պ. Մարգօ Պագրճեան : Ողբացեալը շուրջ 75 տարեկան, բնիկ Իզմիրցի՝ ծանօթ էր իր բարենպատակ գործունէութեամբ :

Համաձայն ողբացեալին կտակին, մարմինը այրուած է Նոյեմբեր 18ին եւ աճիւնները դրուած են Մանչեսթըրի եկեղեցին : Լոնտոնի Համայնական Խորհուրդին կողմէ ներկայ եղած է Պ. Արշակ Սաֆրաստեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պէյրութէն ՈՄՆ	4.000
Ընկ. Ստեփան Պալեան (Առնուվիլ)	1.000

ԵԳԻՊՏՈՍԻ եւ Անգլիոյ միջեւ համաձայնութիւն գոյացած է եւ Մեծն Բրիտանիա հարցումներ պիտի ընէ՝ Սուէզի մէջ եղած վնասներուն համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ նաւատորմիղը որոշուած Թուականէն առաջ պիտի արձակէ արուեստական իր արբանեակը. այսինքն՝ 1958էն առաջ :

ՊԵՏՐՈՍ ՄԵԾԻ ԿՏԱԿԸ

Այս օրերս կը խօսուի Մեծն Պետրոսի վերագրուած հռչակաւոր կտակի մասին, ցոյց տալու համար որ Խ. Միութիւնը կը հետեւի ցարերու քաղաքականութեան: Կտակը վաւերական չէ: Պատմաբաններ քննութեան առած են յաճախ հարցը եւ ենթադրութիւններ միայն կատարած են: Առաջին անգամ հրատարակած է Լըզիւր «Ռուսիոյ յառաջդիմութեանց եւ քաղաքականութեան մասին» գործով, 1811ին: Ոմանք վերագրած են Էօն ասպետին, բայց Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութեան դիւաններու մէջ պահուած Էօնի վաւերական Յուշերը ոչ մէկ հետք ցոյց կուտան կտակին, որ ամբողջութեամբ հրատարակուեցաւ 1836ին հրապարակագիր Կայարտէի կողմէ, քարոզչական նպատակով: Կտակը ներկայացուած է որպէս թէ վերցուած ցարերու գաղտնի դիւաններէն: Պերխոլց պատմաբանին համաձայն, կտակին ամփոփումին հեղինակն է Նափոլէոն Առաջին: Նոյն գաղափարը կը յայտնէ նաեւ Ուալիշեւսքի «Պետրոս Մեծ» գործին մէջ:

Սակայն կտակով բանաձեւուած է ռուս քաղաքականութիւնը:

Կը հրատարակենք էական կէտերը.

ՅՕԴ. Ա.— Ռուս ազգը միշտ պատերազմական վիճակի մէջ պահելու է, զինուորները միշտ պատերազմի վարժեցնելով:

ՅՕԴ. Գ.— Միջամտելու Եւրոպայի, մասնաւորաբար Գերմանիոյ մէջ տեղի ունեցած ամէն գործերու, վէճերու եւ հակամարտութեանց, ամէն անգամ որ առիթը ներկայանայ:

ՅՕԴ. Դ.— Երկպառակութիւններ սերմանելու է Լեհաստանի մէջ, կաշառելու է լեհ երեւելիները, նախանձ արթնցնելու է իրենց մէջ, իրարու դէմ եւ ռուս ազդեցութիւնը տարածելու է պետական ժողովներու մէջ: Թագաւորի ընտրութեան պարագային վարչութեան գլուխ բերել աշխատիլ Ռուսիոյ համակիրները, կաշառելով մեծերը եւ յետոյ զանոնք պաշտպանելու եւ վտանգէ գերծ պահելու պատրուակով, Լեհաստանի մէջ զօրք մտցնել եւ աստիճանաբար գրաւել երկիրը: Եթէ սահմանակից երկիրները բողոքեն եւ դժուարութիւններ յարուցանեն, անոնց ալ բաժին հանել Լեհաստանէն, բայց յետոյ առիթներ ստեղծել այդ բաժինները խլելու անոնց ձեռքէն, ամբողջապէս երկրին տէր դառնալու համար:

ՅՕԴ. Զ.— Խնամութեան կապեր հաստատել գերման կայսրութեան հետ, ռուս կայսերական ընտանիքին անդամներուն գերման արքունիքէն աղջիկ առնելով: Ընտանեկան կապակցութեան շնորհիւ, կարելի է սերտ յարաբերութիւններ մշակել եւ ազդեցիկ դիրք մը ապահովելով Գերմանիոյ մէջ, գործածել զայն Ռուսիոյ շահերուն ի նպաստ:

ՅՕԴ. Ը.— Ռուսիա հետզհետէ եւ շարունակաբար ծաւալելու է դէպի հիւսիս Պալթիկ ծովուն եւ դէպի հարաւ Սեւ Ծովուն ափերը:

ՅՕԴ. Թ.— Մերձենալու է Պոլսոյ եւ Հնդկաստանի կարելի եղածին չափ: Հետեւելով «Պոլսոյ տէրը ամբողջ երկրի իրական իշխողն է» առածին, տեւական պատերազմներ ստեղծելու է Օսմանեան պետութեան դէմ, երբեմն ալ Պարսկաստանի դէմ, որպէսզի կարելի ըլլայ տիրանալ Սեւ Ծովու, նաւարաններ հաստատելու համար հոն, որպէսզի մինչեւ Պարսից Ծոցը երկարելու կարող ըլլանք, աշխատելու ենք փութացնելու Պարսկաստանի քայքայումը: Անհրաժեշտ է միանգամայն Բերաշամի ճամբուն վերադարձնել արեւելեան երկիրներու հին առեւտուրը, Հնդկաստանը, տիեզերքի այս մթերանոցը գրաւելու համար: Այսպէս կը դադրինք Անգլիոյ ոսկիներուն կարօտ ըլլալէ:

ՅՕԴ. Ժ.— Աւստրիական կայսրութեան հետ համաձայնութիւններ կնքելու է դաշնակցելու եղանակով, ջանալով զայն անվթար պահել, ուժ տալու է գերմանական երկիրները գրաւելու գաղափարին, բայց թաքուն կերպով շարժելու է աւստրիական պետութիւնը կազմող զանազան տարրերը, այնպէս որ իւրաքանչիւրը Ռուսիայէն առանձնապէս օգնութիւն խնդրեն: Այսպէսով ապահովելու է ռուսական տեւական մը թեւարկութիւն եւ պաշտպանութիւն Աւստրիոյ վրայ:

ՅՕԴ. ԺԲ.— Լեհաստանի հարաւային կողմերը, Հունգարիոյ Օսմ. երկիրներուն մէջ գտնուող օրթոտոքս ժողովուրդները կը մերժեն պապական հոգեւոր իշխանութիւնը, անոնք մեր պաշտպանութեան տակ առնելով, ամէնուս վրայ տեւական մը կրօնական իշխանութեան ազդեցութիւնը բանեցնելու համար, հաստատելու ենք կրօնական պետի իշխանութիւնը, Պատրիարքութիւն մը, այսպէս մեր թշնամիներուն իւրաքանչիւր հողամասին մէջ Ռուսիոյ շահերուն ջերմ կուսակից օգնականներ շահած կ'ըլլանք:

ՅՕԴ. ԺԳ.— Երբ վերոգրուած ծրագիրները իրագործուին, Շուէտ տկարանայ, Պարսկաստան ընկճուի, Լեհաստան գրաւուի, Օսմ. երկիրները մեր տիրապետութեան տակ անցնին, մեր բանակները կը կեդրոնացնենք որոշ վայր մը, Պալթիկ եւ Սեւ Ծովերը կը պաշտպանենք մեր ծովային ուժերով եւ կը ձեռնարկենք ամբողջ աշխարհի տիրապետութեան, նախ ֆրանսական, յետոյ աւստրիական պետութեանց առանձին առանձին եւ գաղտնաբար կ'առաջարկենք այս բաժանումը: Երկու պետութիւններէն մէկը կ'ընդունի մեր առաջարկը անպատճառ: Կը ջանանք իւրաքանչիւրին երկրակալութեան զգացումը գգուել. Եթէ մէկը մերժէ, ընդունողը մերժողին դէմ կը հանենք իբր թշնամի: Ռուսիա արեւելեան ամբողջ երկիրները գրաւած ըլլալով, եւրոպական երկիրներու մեծագոյն մասին ալ տիրացած կ'ըլլայ եւ ֆրանսական ու աւստրիական պետութիւններէն որը որ յաղթական ըլլայ, իր բոլոր ուժովը դիմելու կրնայ ջախջախել զայն:

ՅՕԴ. ԺԴ.— Եթէ Աւստրիա եւ Ֆրանսա մեր վերի առաջարկը մերժեն, երկուքին միջեւ գժտութիւն սերմանելու կը ջանանք, երբ Գերմանիա ընկճուած կ'ըլլայ, պատեհ առիթով Գերմանիոյ վրայ կը յարձակինք, միւս կողմէ Անատոլուի եւ այլ եւ այլ ցեղերէ կազմուած մեր անպարտելի զինուորները Ազախու ծովէն, Հիւսիսային Սառուցեալ Ովկէանոսէն, Արխանկէլի նաւահանգիստէն դուրս ելլելիք տորմիղներուն հետ զուգընթացաբար Սեւ Ծովու եւ Պալթիկի տորմիղներուն ֆրանսական նաւահանգիստները կը հանենք Միջերկրականէն եւ Հիւսիսային ծովէն, երբ Գերմանիա ընկճուած կ'ըլլայ: [illegible] այս երկու ընդարձակ երկիրները, կրնանք գրաւել, նոյնիսկ առանց պատերազմի, Եւրոպայի միւս մասերը: Այս ծրագիրը ամբողջապէս իրագործելով, ամբողջ Եւրոպա ռուսական տիրապետութեան ենթակայ կ'ըլլայ»:

Ահա մաքիավելական ծրագիր մը: Կտակը վաւերական չէ, սակայն ցարական պետութեան ձգտումներն ու մեթոտները վաւերական կը դարձնեն զայն: Տիրացում Պալթիկ եւ Սեւ Ծովերու, բաժանում Լեհաստանի, պաշտպանութեամբ փոքրամասնութեան, շարժելով Աւստրօ-Հունգարիոյ եւ Օսմ. կայսրութեան այլազան տարրերը, առանց պաշտպան ներկայանալով, յառաջացում դէպի Պարսից Ծոց եւ Պոլիս: Մոլոթով Հիթլէրի առաջարկեց ապա գործունէութիւն դէպի Պոլիս եւ Պարսից Ծոց, երբ Գերմանիա կը ճակատէր Անգլիոյ դէմ եւ Ֆրանսան ընկճուած էր: Հիթլէր մերժեց առաջարկը, ըմբռնելով Խ. ծրագիրը:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՅԱՋՈՐԴԱԲԱՐ...

Զօրավար Ժուկովին վիճակուած էր օգնութեան հասնիլ եւ փրկել, Գերագոյն Խորհուրդի առաջին քարտուղար՝ Ն. Խրուշչեւը, երբ այս վերջինը սուր եւ վտանգաւոր հակամարտութեան մէջ կը գտնուէր Խորհրդային աշխարհի մեծագոյն դէմքերէն՝ Մալենկովի, Մոլոթովի եւ Կագանովիչի հետ: Կը պատմուի թէ Կեդր. Կոմիտէի նիստերէն մէկուն մէջ երրեակի համախոհներէն մին, վրդոված, հարց կուտայ Ժուկովին.— «Հաւանաբար ձեր տեսակէտները պաշտպանելու համար հրասայլեր ալ բերած էք»:— «Եթէ անհրաժեշտ նկատուի, ես ինքս կ'առաջնորդեմ զանոնք»,— կը պատասխանէ Ժուկով:

Հինգ ամիս առաջ, Խրուշչեւ պատճառներ ունէր երախտապարտութիւն յայտնելու Ժուկովին, իր այս յաղթանակին համար, գիտնալով որ առանց բանակի օգնութեան, դժուար թէ կարելի ըլլար հրապարակէն քշել «պարտիա»ի ականաւոր դէմքերէն յիշեալ երեքը: Սակայն այդ օրերուն իսկ Խրուշչեւ, որ իր ձեռքերուն մէջ կ'ուզէր կեդրոնացնել խորհրդային աշխարհի ղեկը, համոզուած ըլլալու էր թէ իր ներկայ «զինակիցը» կրնար վտանգաւոր «հակառակորդ» մը դառնալ ապագային:

Նոր Ստալին մը դառնալու մարմաջով, Խրուշչեւ անշուշտ քաջածանօթ էր Ժուկովին վայելած ժողովրդականութեան: Խորհրդային բազմամիլիոն քաղաքացիները առհասարակ եւ կարմիր բանակայինները մասնաւորաբար, զօրավարին անուան հետ կը միացնեն Մոսկուայի եւ Ստալինկրատի հերոսամարտները շահած ըլլալու եւ կարմիր յաղթական բանակը Պերլին առաջնորդած ըլլալու արժանիքները:

Առժամաբար Զօրավարը Մոսկուայէն հեռացնելու միտումով,— մինչեւ որ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուէին,— անակնկալօրէն Հոկտեմբերին սկիզբները, համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Մարմինը մեծ շուքով երկու շաբաթով Եուկոսլաւիա ճամբեց, յետագային շաբաթով մը եւս Ալպանիա:

Զօրավարին բացակայութեան, Խորհրդային պաշտօնաթերթերը, յանկարծօրէն եւ միաբերան սկսան յայտարարել թէ համաշխարհային երկրորդ պատերազմին՝ Խորհրդային Ռուսաստան յաղթական դուրս եկաւ շնորհիւ «պարտիա»յին եւ ոչ թէ այս կամ այն զօրավարներու զինուորական շնորհքներուն: Այսպէս օրինակ «Խորհրդային Նաւատորմ» թերթը կը գրէր թէ «անհրաժեշտ է ի մտի ունենալ որ հայրենական պատերազմը ղեկավարողը եւ յաղթանակը ապահովողը՝ եղաւ Համայնավար կուսակցութիւնը»: Այլ խօսքով Կեդր. Կոմիտէն, որուն գլուխ կը գտնուէր Խրուշչեւ եւ ուր կը բացակայէր Ժուկով, այսպէս կը փորձէր քանդել խորհրդային երկրի ժողովուրդին պաշտամունքի հասած սէրը հանդէպ Ժուկովին:

Պարզօրէն, Խրուշչեւ ի մտի ունէր,— խուսափելու համար չնդալից ելոյթներէ, Ժուկովին «վստահիլ» աւելի «բարձր» պաշտօն մը, նպատակ ունենալով զրկել բանակի ղեկավարի իր դիրքէն,

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շաբաթ, 15 Հոկտեմբեր 1955, երեկոյեան ժամը 11ին Անթիլիաս հասաւ Դպրեվանուց Տեսուչ Դերենիկ Սրբազան, վերադառնալով Էջմիածնէն ուր գացած էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու, որպէս եկեղեցական պատգամաւոր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան: Դերենիկ Սրբազան կարծել կը ձեւացնէր թէ նախորդ օր կատարուած էր, արդէն, կաթողիկոսական ընտրութիւնը, եւ յաջորդ օրն ալ ընտրեալ կաթողիկոսի օծումը տեղի պիտի ունենար, ըստ կանխագոյն համաձայնութեան, եւ Տեղապահի կողմէ կատարուած բազմաթիւ վճռական յայտարարութեանց: Միաբանական Ժողովոյ Ատենապետ Զարեհ Եպիսկոպոս խօսակցութեան մէջ էր Դերենիկ Սրբազանի հետ, երբ Վեհարանի պաշտօնեան իրեն ներկայացուց Խադ Արքեպիսկոպոսի (Հրաժարեալ Տեղապահ) կողմէ հրապարակ հանուած նոր շրջաբերական մը, որով Միաբանական Ժողովը ի նիստ կը հրաւիրուէր 20 Հոկտ. 1955, Հինգշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 10ին, Վեհարանի դահլիճին մէջ: Միաբանական Ժողովոյ Ատենապետ Զարեհ Սրբազան, անակնկալի եկած այս վերջին դիմափոխութեան առջեւ, իր կարգին կ'առնէր շրջաբերականը պաշտօնէային ձեռքէն, յայտնելով թէ պիտի ուսումնասիրէ զայն, եւ եթէ յարմար տեսնէ պիտի ստորագրէ եւ յանձնէ ի շրջագայութիւն: Ու այս ձեւով խափանուած կ'ըլլային Միաբանական Ժողովոյ նիստերը, առաջինը կանչուած՝ Ատենապետ Զարեհ Եպիսկոպոսի, իսկ երկրորդը՝ հրաժարեալ Տեղապահի կողմէ:

Յաջորդ օր, Կիրակի, 16 Հոկտեմբերին, միաբաններէն ոմանք, առանց ժամերգութեան մասնակցելու, Անթիլիասի հեռաձայնային կեդրոնէն ստացուած բերանացի հաղորդագրութեան մը վրայ, մի առ մի, վեղարները պահած իրենց վերարկուներուն ներքեւ, գաղտագողի եւ յանցաւորի երեւոյթով հեռացան Անթիլիասէն եւ լեցուելով իրենց սպասող ինքնաշարժներու մէջ, եկան Պհամտուն...:

Նոյն ժամուն, պետական ապահովութեան յայտնի եւ գաղտնի պաշտօնեաներ, սկսան վանքի շրջապատը լեցնել եւ ուղղուած հարցումի մը պատասխանելով յայտարարեցին, թէ իրենց պաշտօնապէս իմաց տրուած է, որ վանքէն ներս անկարգութիւններ տեղի պիտի ունենան եւ իրենք եկած են առաջքն առնելու ամէն անախորժ դէպքի: Այսպէս, ուրեմն, առաջին անգամն ըլլալով, Կաթողիկոսարանէն ներս պետական միջամտութիւն կը հրաւիրուէր, անյայտ լրատուի մը կողմէ, որովհետեւ ապահովութեան պաշտօնեաներ չկրցան, կամ չուզեցին բսել, թէ որո՞ւ խնդրանքով եկած էին Կաթողիկոսարան, կանխելու համար ռեւէ անկարգութիւն...: «Կամապաշտ» ընդդիմադիրները յայտնապէս ճնշում բանեցնել կ'ուզէին Ատենապետ Զարեհ Եպիսկոպոսի վրայ որպէսզի տեղի չունենայ Միաբանական Ընդհանուր Ժողովոյ նիստը եւ չպաշտօնականանայ Խադ Արք.ի հրաժարականը: Ապահովութեան պաշտօնեաները Ատենապետ Սրբազանէն ուղղակի տեղեկացան ստեղծուած կացութեան մասին, պատրաստեցին իրենց տեղեկագիրը եւ ժամանակ մը եւս վանքի շրջապատէն ներս մնալէ յետոյ մեկնեցան, ցաւ յայտնելով որ զոհ գացած են խաբէութեան մը: Խոստացան նոյնպէս, իրենց տեսածներն ու իմացածները, ինչպէս նաեւ իրենց քննութեան արդիւնքները մանրամասնօրէն տեղեկագրել առ որ անկ է:

Կաթողիկոսական Տեղապահի հրաժարականին ընդունուիլն ու նոր Տեղապահի ընտրութեան պարագաները մշուշոտ ու անհասկնալի կը մնան եթէ չբացատրուի, այս տագնապի ընթացքին, Դերենիկ Սրբազանի դերը: 15 Հոկտեմբեր 1955 Շաբաթ երեկոյ ժամը 10ի ատենները Էջմիածնէն վերադարձին, Դերենիկ Եպիսկոպոս, նման կացութիւններ ըմբռնելու արագ եւ իւրայատուկ եղանակով մը կրցաւ անմիջապէս չափել իր առջեւ բացուող յաջողութեան նոր ճամբու մը երեւոյթը: Ըմբռնեց, թէ տեղապահական կարճ շրջանէ մը ետք, կրնար կաթողիկոսանալ, ժամանակաւոր կերպով իրեն յանձնուելիք պաշտօնը օգտագործելով ի նպաստ եւ ի հաշիւ իր փառասիրութեան: 1954ին, 1955ին, ա՛լ չէ՞ր առած, արդէն, պէյրութաբնակ ազգայիններէն ոմանց տուն եւ խանութի դռները եւ չէ՞ր ներկայացուցած ինքզինքը, իր բոլոր տիտղոսներով, որպէս յարմարագոյն թեկնածու Կիլիկիոյ Աթոռին, եւ խնդրած՝ որ իր մասին ալ մտածեն, ուրիշներու կարգին: Անհաւատալի պիտի թուի հետեւեալ միջադէպը, սակայն հարկ կը զգանք արձանագրել զայն, ի յառաջագունէ վստահ ըլլալով թէ շատեր, բացի Դերենիկ Եպիսկոպոսը մօտէն ճանչցողներէ, կասկածանքով պիտի նային անոր: 1955 Յունիսի վերջաւորութեան, գրեթէ մէկ տարուան բացակայութենէն յետոյ Դերենիկ Սրբազան վերադարձաւ Ամերիկայէն: Դպրեվանքի Տեսչութենէն ու Աթոռէն իր երկար եւ չարտօնուած բացակայութիւնը տեղի տուած էր զանազան մեկնութեանց եւ դժգոհութեանց:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(17 Նոյ.)

պատճառներ ունենալով վախնալու : Սակայն իր այս ծրագրին մէջ կը հանդիպէր Զօրավարին ժխտական կեցուածքին: Ուստի հարկադրաբար «Խորհրդային Գերագոյն Խորհուրդը — խմա՝ Խրուշչեւ կը հեռացնէ զինք նախարարական պաշտօնէն» իբր թէ աւելի յարմար եւ պատասխանատու պաշտօն մը յանձնելու մտօք :

Ժուկովը փոխարինելու կուգայ Զօր. Մալինովսկի :

Ի դէպ, հարկ է նշել թէ զօրավարի երբեմնի զինակիցներէն, Թիմոշինքօ, Բոքոսովսկի եւ Սոքոլովսկի, բոլորն ալ ականաւոր զինուորական դէմքեր, հասկնալի պատճառներով դիրք կը ճշդեն Ժուկովի դէմ: Այսպէս օրինակ, Զօր. Կոնիեւ կը գրէ թէ «անհեթեթ է մտածել թէ Ժուկով նշանակալից դեր ունեցաւ հայրենական մեծ պատերազմին մէջ» :

Կարելի է վստահօրէն եզրակացնել թէ Խրուշչեւ – Ժուկովի պայքարը ոչ միայն անհատական հանգամանք ունի, յանուն անձի մը մենատիրութեան, այլ եւ տեսական կշիռ: Արդարեւ Ժուկով յաջողած էր Ստալինի մահէն ետք կարմիր բանակէն ներս մաքրագործել «կոմիսարներու» գերակշիռ դիրքը: Բանակը զինուորականներու ղեկավարութեան ներքեւ եւ ոչ թէ պարտիային, այս էր իր տեսակէտը :

Այս մտածումին մէջ պէտք է որոնել հակամարտութեան եւ պայքարին խորքը: Խորհրդային վարչաձեւը (համայնավար կուսակցութիւնը), ըլլալով մենատիրական եւ բիրտ, ուստի հակաժողովրդական, հարկադրուած է իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնել, եւ ոստիկանութիւն եւ բանակ :

Հին եւ արիւնալի դրուագներով լի է բանակին եւ կուսակցութեան միջեւ տեղի ունեցած պայքարին պատմութիւնը : Արդարեւ, 1923ին, Լենինի մահէն անմիջապէս ետք, Ստալին, Զինովիեւ եւ Կամենեւ եռեակը բուռն պայքար տարին կարմիր բանակի հիմնադրին՝ Թրոցքիի դէմ, որ ստիպուեցաւ 1929ին երկրէն փախչիլ:

Իսկ 1937ին կուսակցութեան սլացքները ուղղուեցան Թուխաչեւսկիի դէմ, որ «դաւաճանութեան» պիտակին տակ գնդակահարուեցաւ, 1937ին:

Թէեւ պայքարը, յանուն կուսակցութեան մը եւ անձի մը մենատիրութեան, կը մղուի Կրեմլինի ամրակուռ պատերէն ներս, ուստի իրենց մանրամասնութեանցը մէջ անծանօթ՝ ազատ աշխարհին սակայն ակներեւ ու ճշմարիտ է մէկ բան :

Խորհրդային ժողովուրդներու հակակրային արժանացած կուսակցութիւն մը եւ անոր վարիչները ստիպուած են միաժամանակ, պայքարիլ ժողովրդական «մասսաներուն» դէմ ու միեւնոյն ատեն իրենց միջեւ, ապահովելու համար անթաղ աթոռներ :

Թէ մի՞նչեւ երբ եւ որքա՞ն ժամանակ : Պատմութիւնը մեզ պիտի լուսաբանէ արձանագրելով յաջորդական անկումներ :

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ

ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆԱՑՆԷ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԹԵՄԻՆ ՅԱՐՈՒՄԸ՝ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ

Ամերիկահայ Թեմը կ'որոշէ 30·000 տոլարի գումար մը իբրեւ աթոռատուրք

———o———

Շաբաթ, Նոյեմբեր 2 կէսօրէն ետք ժամը 3ին, գումարուեցաւ Ամերիկահայ գաղութի Ազգային Թեմին Երեսփ. Ժողովը, Ֆիլատելֆիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Ժողովը գումարուեցաւ նախագահութեամբ Խորէն Արք. Բարոյեանի եւ ատենապետութեամբ Պ. Եղ. Սահակեանի :

Ներկայ էին աւելի քան 55 երեսփոխաններ, ամերիկահայ թեմի բոլոր շրջաններէն, Գալիֆորնիան ալ մէջը, ինչպէս նաեւ քահանայ հայրերը :

Սրբազան Հօր կողմէ արտասանուած Տէրունական աղօթքով բացուեցաւ ժողովը, օրակարգ ունենալով Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի Ս. Կոնդակը՝ Ամերիկահայ Թեմին ուղղուած եւ նաեւ, ընդհանուր հանդանակութեան մը խնդիրը :

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենադպիր՝ Պ. Հայկազ Ղազարեանի կողմէ կարդացուեցաւ Տեղեկագիր մը՝ վերջին ամիսներու Թեմական գործերուն եւ ըստ Ազգ. Երեսփ. Ժողովի որոշման, Կեդր. Վարչութեան դիմումի մասին՝ Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսին, Ամերիկահայ Թեմը իր հովանաւորութեան տակ առնելու խնդրանքով :

Յետոյ, Սրբազան Հօր կողմէ կարդացուեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կոնդակը, որով կը յայտարարուէր թէ Ամերիկահայ Թեմը կ'առնուի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական իշխանութեան տակ : Ժողովականները յոտնկայս ունկնդրեցին Ս. Կոնդակը եւ յետոյ կարծիքներու փոխանակութենէ ետք, բարերատիկ սոյն միացումը պաշտօնականացաւ, միաձայնութեամբ եւ ընդհանուր խանդավառութեան մէջ :

Ժողովը որոշեց տարեկան, իբրեւ կաթողիկոսական Թեմ, 30·000 տոլարի աթոռատուրք վճարել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետութեան, ինչպէս կը վճարեն Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի Թեմերը, իւրաքանչիւրը իր կարողութեան համաձայն :

Ժողովը գրադելով նաեւ ընդհանուր հանդանակութիւն մը կատարելու խնդիրով, սկզբունքով ընդունեցաւ զայն եւ անոր կազմակերպումին համար հարկ եղած լիազօրութիւնը տուաւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան :

Ժողովին նախագահ, Կաթողիկոսական Նուիրակ Սրբազանը այս առթիւ խօսեցաւ ոգեշունչ ճառ մը, հաղորդելով Կաթողիկոսի հայրական ողջոյնները, սրտապնդիչ տեղեկութիւններ տալով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան բարգաւաճ կացութեան եւ ապագայ մեծ կարելիութիւններուն մասին :

Ժողովէն ետք, բոլոր երեսփոխանները սատրապրեցին աւանդապրութիւնը, վերջնական դարձնելով Ամերիկահայ Թեմին այս պատմական յարումը եւ Ամերիկահայ Թեմը հռչակելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Թեմ :

— Նոյն երեկոյին, Ֆիլատելֆիոյ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան կողմէ, տրուեցաւ ճոխ հացկերոյթ, որուն ընթացքին շատեր խօսք առնելով, ջերմ խօսքերով ողջունեցին պատմական այս քայլը, երախտագիտութեան ու գնահատանքի խօսք ըսելով նաեւ Վեհ. Զարեհ Ա.ի եւ Նուիրակ Սրբազանին մասին :

— Կիրակի առաւօտ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ստպասարկութեամբ Ֆիլատելֆիոյ հոգեւոր հովիւ Արսէն քհնյ. Ցախորեանի եւ այլ հիւր հոգեւորական հայրերու :

Սրբազան Հայրը տուած մը ... դաց Կաթողիկոսական Կոնդակը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս եւ երկիւղածութեամբ : Քարոզեց պատարագիչ Սրբազանը, բացատրելով կոնդակին ոգին ու քրիստոնէաշունչ սկզբունքները: Այդ առթիւ, տեղի ունեցաւ նաեւ երեք սարկաւագներու եւ երեք ուրարակիրներու օրհնութեան հանդիսաւոր արարողութիւնը՝ առաջնորդութեամբ Ֆիլատելֆիոյ հոգեւոր հովիւ Արսէն քհնյ. Ցախորեանի :

— Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, Շերիթըն չքեղ պանդոկին մէջ տեղի ունեցաւ հացկերոյթ մը, ի պատիւ Սրբազան Հօր, եւ մասնակցութեամբ Հոգաբարձութեանց եւ այլ պաշտօնական Մարմիններու անդամանդամուհիներուն : Զոյգ հացկերոյթներուն կ'ատենապետէր Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ատենապետ եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ղանձապահ՝ Պ. Եղիշէ Մելիքեան :

— Երկուշաբթի օր, Սրբազան Հայրը հեռատեսիլի վրայ կարգ մը հետաքրքրական հարցումներու պատասխանեց :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

———

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գերագոյն Խորհուրդին որոշումով, Երեւան քաղաքի «Միկոյեան» շրջանը այսուհետեւ պիտի կոչուի «26 կոմիսարներ»ու շրջան :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նկարիչներու միութեան փոխ նախագահն ու քանդակագործ Սոփան Հայաստան գացած են: Լեհ արուեստագէտները այցելած են Հայաստանի տեսարժան վայրերը, դիտած են հայ հին ճարտարապետութեան յուշարձանները : Տեսակցութիւն ունեցած են հայ ծանօթ արուեստագէտներու հետ եւ այցելած անոնց արուեստանոցները :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «Օր»ը խանդավառութեամբ տօնուած է Գոբինոյի (Ցունաստան) «Զաւարեան» սրահին մէջ: Նախագահած է ընկեր Գ. Պետրոսեան : Խօսած է ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան (Լիբանանեան Խորհրդարանի անդամ) :

Գ. ՆԺԴԵՀԻ յիշատակին Պոսթընի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է, պատարագիչ քահանան՝ Խոյեան, խօսած է հանդուցեալին առաքինութեանց մասին : Եկեղեցիէն վերջ «Հայրենիք»ի սրահին մէջ հոգեճաշ տրուած է :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ցունաստանի շրջանի 30րդ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցած է Նոյեմբեր երեքին : Եզրափակման միթինկին մը մէջ իրաւասու ձայնով ժողովին մասնակցող երեսուն պատգամաւորները լուծած են օրակարգի հարցերը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ցունաստանի մէջ ունի 500 – 550 անդամ – անդամուհիներ :

ՍՈՖԻԱ ժամանած է Հայաստանի երգի ու պարի խումբը, որ Ալպանիայէն անցած էր Հունգարիա, կարգ մը երգահանդէսներ տալու համար: Խումբը կը բաղկանայ 66 հոգիէ :

ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ. Հիւսիսային Ամերիկայի արեւելեան Թեմի Առաջնորդը, որ Վազգէն Ա.ի գահակալութեան տարեդարձի հանդիսութեանց մասնակցելու համար Էջմիածին գացած էր, Նոյեմբեր եօթին, Վիէննայի ճամբով Պոլիս հասած է :

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ Հոկտեմբեր 18ին գացած է Շիքակօ, ուր զինք դիմաւորած են հայ գաղութին ներկայացուցիչները եւ ամերիկացի կարգ մը լրագրողներ :

ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ ծանօթ երգահան – դաշնակահարուհին, Պոլսոյ Լուսեան Սանուց Միութեան մէջ շահեկան դասախօսութիւն մը տուած է «Սպենդեարեան ձայնագրութեան». մասին :

ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ Թիֆլիսի Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ Հոկտեմբեր 20ին քահանայ ձեռնադրուած է Ցոնեան սարկաւագը: Իսկ Պոլսոյ մէջ, Պատրիարքին ընկերակցութեամբ հիւանդանոց այցելած է :

ՏՈՔԹ. ՎԱՌՎԱՌԵԱՆ որ Պոլսոյ Հայոց հիւանդանոցին ջղային հիւանդութեանց մասնագէտն է, վերջերս Պոլսոյ եւ Անգարայի փրոֆէսէօրներէն կազմուած դատական կազմին առջեւ յաջող քննութիւն մը անցնելով ստացած է համալսարանի «Տոցենտ»ի տիտղոսը :

ԿԱՐՊԻՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ, որ Թուրքիոյ կախմարտի ախոյեանն է, Փարիզի մէջ ճակատեցաւ սեւամորթ Քիթմանի հետ եւ կէտերով յաղթական եղաւ: Ներկայիս Պրազիլիա կը գտնուի, ուր նմանապէս պիտի ունենայ երկու մրցումներ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԵ.

ԵՐԿՈՒ ՈՐՍ ՄԻԱՍԻՆ

Այժմ ի՞նչ պէտք էր անել: Ես բոլորովին ընկայ յուսահատութեան մէջ : Ես երկիւղ չունէի, որ գիշերը բացօթեայ կը մնամ լեռների մէջ, ես երկիւղ չունէի ոչ ցրտից եւ ոչ գազաններից: Ես միայն ամօթ էի կրում, իմ հպարտութիւնը տանջում էր ինձ : Ես ամօթ էի կրում Մարօյից, որ այնպէս յիմարաբար վարուեցայ նրա ուղեւցութեան հետ : Ես ամօթ էի կրում ընկերներիցս, որոնք առաջին քայլից կը նկատէին իմ թուլութիւններ եւ իմ անընդունակութիւնը ... :

Յանկարծ լսելի եղաւ մի խուլ որոտմունք, որի արձագանգը կրկնուեցաւ հեռաւոր լեռների մէջ, նորան հետեւեց երկրորդը եւ երրորդը : Այժմ պարզ որոշեցի, թէ հրացանի ձայներ էին: Բայց ո՞վքեր էին նետողները: Ընկերներս չէին կարող լինել, որովհետեւ իմ գտնուած տեղը շատ հեռու էր Խանա – Սարի ձորից: Ուրեմն, մտածում էի ես, կամ ուրիշ որսորդներ պէտք է լինեն, կամ աւազակներ, որոնք թալանում էին ոչխարների հօտեր: Բայց ինձ համար մի եւ նոյն էր, ովքեր եւ լինէին, ես միայն ուրախ էի, որ կը հանդիպեմ մարդիկների :

Ես սկսեցի դիմել դէպի այն կողմը, ուսկից լսելի եղան ձայները, եւ որքան մօտենում էի, այնքան պարզ լսելի էր լինում չների խառնաձայն աղաղակը : Այժմ անտարակոյս էի, որ կը հանդիպեմ որսորդների: Բայց մինչեւ նրանց մօտ հասնելը, պէտք էր անցնել մէկ բլուրի վրայով : Դեռ նրա բարձրութեան կէսին չհասած, որտաղ մի կոնչիւն, եւ ես տեսայ՝ ինձանից քանի քայլ հեռու վազում էր աՀագին գազան (վարազ) : Հրացանս ուսիցս վեր բերելը եւ նրան արձակելը երկու վայրկեանի գործ եղաւ: Գնդակը թէեւ դիպաւ իւր նպատակին, բայց հարուածը մահաբեր չեղաւ. նա անցաւ գազանի աջ ոտքի աղդրից : Հրէշաւոր կենդանին, ամենեւին չզգալով իւր վէրքի ցաւը, դարձաւ դէպի ինձ: Յարձակմունքը այնքան շտապաւոր եղաւ, որ նա ամենեւին միջոց չտուեց լցնել հրացանը : Ծղնոտամբ վճռական էր: Կատաղի գազանը, բարկացած, հրաբորբոք աչքերով արդէն մօտեցել էր ինձ ... : Ես մի կողմ ձգեցի հրացանը եւ պատրոնը, որ ձեռքիս ունէի, իմ պաշտպանութեան միակ զէնքը մնաց խէնջարս, որ նոյն ակնթարթում խրուեցաւ գազանի կողքում: Նա արձակեց մի սարսափելի հառաչանք, բայց դարձեալ չկորցրուց իր զօրութիւնը: Նա փորձ փորձեց գործ դնել իր զուրս ցցուած ժանիքները, բայց հարուածն անցաւ անյաջող, որովհետեւ ես կայծակի արագութեամբ մի սաստիկ թռիչք գործեցի դէպի գազանի գաւակը, եւ նոյն րոպէում խէնջարիս երկրորդ զարկը խիստ խորին կերպով անցաւ նորա փորի մէջ: Նա դեռ սարսափելի ընդդիմադրութեամբ պատերազմում էր: Այդ մահու եւ կեանքի դարհուրելի տագնապի միջոցին, ինձանից ոչ այնքան հեռու, որոտաց մի հրացան. գնդակը անցաւ ուղղակի որսի գլխի մէջ: Վիթխարին մի քանի անզօր շարժումներ գործեց եւ գլորուեցաւ գետին ... :

Ես յետոյ նայեցայ, տեսնում եմ՝ Մարօն, հրացանը ձեռին, հեռու կանգնած, ժպտում էր ... :

Ո՞վ կարող էր պատմել իմ ուրախութիւնը: Ես բոլորովին թաթախուած արեան մէջ, վազեցի նրա մօտ, եւ գրկելով իմ ազատիչը, պինդ ճնշեցի քնքշագնական կուրծքը իմ սրտի վրայ ... :

Մարօն պատմեց, թէ բաժանուելով ինձանից, նա իսկոյն չդարձաւ դէպի գիւղը, այլ բարձրանալով «Ծակ – քարի» գլխին, այն տեղից հետազօտում էր իմ ուղեւորութիւնը : Նա տեսաւ, դեռ ճանապարհին կէսը չհասած, ես խոտորուեցայ ուղիղ շաւիղից, որ տանում էր դէպի Խանա – Սարի ձորը: Նա իսկոյն վազեց իմ ետեւից, մի զուգէ ես բոլորովին մոլորուէի լեռների մէջ: Մի քանի ժամ նա կորցրուց ինձ իր տեսութիւնից, եւ երկար որոնելով, կարողացաւ գտնել այնտեղ, ուր յայտնուեցաւ գազանը: Նա շատ անգամ կանչեց ինձ, գղուշացրեց, բայց ես տաքացած լինելով պատերազմի խառնութեան մէջ, չկարողացայ լսել նրա ձայնը: Եւ իմ առաջին անյաջող նետումից յետոյ, երբ ես մի կողմ ձգեցի հրացանը եւ պատրոնը, նա օգուտ քաղեց այդ դէպքից, իսկոյն լցրուց հրացանը նոյն պատրոնով, իսկ հետեւանքը՝ — արդէն յայտնի էր :

Այս խօսակցութեան միջոցին մենք չէինք նկատում, որ չորս հոգի կանգնած բլուրի գագաթին, դիտում էին այն տեսարանը, որ հանդիսացաւ քանի րոպէ առաջ: Նրանք մօտեցան մեզ. մէկը որսորդ Ափօն էր, միւս երեքը՝ իմ ընկերներն էին: Ծերունին առեց իւր գրկի մէջ ինձ եւ իր գաւառը, համբուրելով ասաց.

— Դուք երկուսդ էլ արժան էք որսորդ Ափոյի որդիք կոչուելու ... :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Աշխատաւորական Երեսփոխան մը հարց տուաւ, թէ միայն Ամերիկա ու Անգլիա՞ զէնք պիտի տան Թունուզի :

— Զէնք փափաքիր որ նման բան մը ըլլայ, յայտարարեց Լոյտ. մեզի համար՝ Թունուզի աւանդական մատակարարն է Ֆրանսան, որ պէտք է գլխաւոր հայթայթիչը ըլլայ՝ ապագային :

Միւս կողմէ, կարեւորութիւն կ'ընծայուի նաեւ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարար Փինոյի յայտարարութեանց, որ կատարուած է Նիւ Եորքի օդակայանին մէջ : Պատասխանելով հարցումի մը, Ֆրանսացի նախարարը ըսած է, թէ այդ խնդիրը մեծ ազդեցութիւն գործեց Ֆրանսայի հանրային կարծիքին վրայ : Այս հարցին կարեւորագոյն կէտը հոն է, որ անգլեւ-ամերիկեան զէնքերը Թունուզ հասան եգիպտականներէն առաջ : Այսուհանդերձ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը աւելի'պիտի յուզուի՝ եթէ այդ զէնքերուն մէկ մասը անցնի ալժերիացի ապստամբներուն ձեռքը :

Փինօ յիշեցուց, թէ Ալժերիացիներու զինեալ խումբեր ազատօրէն կ'անցնէին Թունուզեան սահմանէն եւ նոյնիսկ, Թունուզի մէջ կը պատրաստուէին :

Գալով խորհրդային զէնքեր ղրկուելու հարցին, ըստ իրեն նման խնդիր մը գոյութիւն չունէր : Նախագահ Պուրկիպա եւ Ֆրանսայի խորհրդային դեսպանը համաձայն են ասիկա :

Զէնքերու այս հարցը պիտի արծարծուի Ատլանտեան Ուխտի յառաջիկայ ժողովին մէջ, ըստ Փինօ, եւ պէտք անդրադարձներ պիտի ունենայ : Արտաքին Նախարարը հաստատեց, թէ Ֆրանսայի Ատլանտեան Ուխտէն հեռանալու հարց մը գոյութիւն չունի :

Ուաշինկթըն մեկնելէ առաջ, Փինօ յայտարարեց թէ Տըլըսի հետ իր տեսակցութեան ատեն հետեւեալ հարցերը պիտի քննուին. Թունուզի յանձնած զէնքերը եւ այն երաշխիքները՝ որ կը սահմանափակեն անոնց գործածութիւնը. յառաջիկայ Դեկտեմբերի Ատլանտեան Ուխտի ժողովին պատրաստութիւնները. ՄԱԿի մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը. Միջին Արեւելքի խնդիրը :

Ալժերիոյ հարցը ՄԱԿի մէջ պիտի քըննուի Նոյեմբեր 27ին կամ 29ին :

Արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն մեկնած է արդէն եւ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսի հետ ունեցած՝ իր առաջին տեսակցութիւնը : Ինչպէս գրած էինք, խորհրդակցութեանց ժամանակամիջոցը որոշուած չէ եւ կախում ունի հարցերուն քննութենէն :

ԵՐԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ինչպէս գրած էինք, երէկ, Գչ. օր գործադուլ եղաւ Ֆրանսայի մէջ : Պաշտօնեաները, յատկապէս, չաշխատեցան :

Փակ էին դպրոցները եւ թղթատարական գրասենեակները. Նամակ չկար : Ինքնագործ հեռաձայնները կը գործէին : Որոշ յապաւումներ կային օդանաւային ըսպասարկութեանց մէջ : Մաքսատան պաշտօնեաները չէին աշխատեր : Թանգարաններու եւ գրադարաններու մէջ՝ պաշտօնէութիւնը գործը դադրեցուցած էր :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարութեան մէջ Սթիվընսըն եւ Տըլըս հանդիպում մը ունեցան : Խորհրդակցութեան կը մասնակցէին երկու կուսակցութեանց պարագլուխները :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հիւլէական ուժի պատուիրակութիւն մը գնաց Մոսկուա : Պատուիրակութեան նախագահը՝ Փերէն, խորհրդային գիտնականներ հրաւիրած է Ֆրանսա :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ա. Միքայէլեան եւ զաւակները, Տօքթ. Ս. Միքայէլեան եւ Միքայէլեան ընտանիքը, շնորհակալութիւն կը յայտնեն, Գերաշնորհ Սերովբէ Սրբազանին, Լիոնի Արժ. քհնյ. հայրերուն, Պ. Կ. Ճնկըրեանին, եկեղեցաշէն յանձնախումբի անդամներուն եւ բոլոր անոնց, որոնք մասնակցեցան իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին, ողբացեալ Կ. Միքայէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ մատուցուած հոգեհանգստեան պաշտօնին :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՆԻԵՌԻ մէջ, Նոյեմբեր 24ին, Ընկերվարականներու սրահը, մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» Ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը :

Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Ճոխ պիւֆէ : Տոմսերու մասնակցութիւն :

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Սալ ժան տ'Արքի մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ :

Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն :

Մուտքը ազատ է :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սեվրանի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ :

Կիրակի 24 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 23, «ՄԱՍԻՍ»ի շքեղ սրահին մէջ, 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեվրան :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, անակնկալներ, ՍԹԷՍԷԼԻ նուագախումբին մասնակցութեամբ :

Օթօպիւս՝ 147 Էկլիզ տը Փանթէն, Կար տիւ Նոր, ժամը 14 եւ 15 :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15ԻՆ

« ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ »Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝

SALONS DES AMBASSADEURS

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Նիւթ՝ «Հայ բանաստեղծութիւնը «Քայլէ տիւ Սիւտ»ի մէջ :

Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նեկտար Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այս առթիւ Տիկին Գասպարեան հազարական ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Որբերու Օգն. Մարմնի, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու օգափոխութեան կայաններու եւ Դպրոցասէրին : Հինգ հազար ֆրանք ալ Շաւիլի եկեղեցւոյ շինութեան : (Սատանալ Յառաջէն) :

ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին վարժարանը վերաբացուած է արդէն Հոկտեմբերի սկիզբէն ի վեր, ուսուցչութեամբ Պ. Վահրամ Կ. Պապուխեանի :

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը հրաւիրենք Պոմոնի յարգ. ծնողները որ չարունակեն վառ պահել իրենց սէրը հանդէպ Կապ. Խաչի կրթարանին ուր մեր զաւակները կը ստանան Ազգ. ոգի եւ հայերէնի բաւականաչափ պաշար :

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի Վարչութիւն

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տուն աշխատող գործաւորուհիներ Շըմիզիէի համար : Կը յանձնենք Փարիզի շրջակայքը (մինչեւ 50 քիլոմեթր) : Դիմել՝

TAVITIAN, 40, Rue de Flore. Alfortville

ENT. 35-17

Կամ Փարիզի հասցէին՝

19, Bd. Saint-Denis

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՄԱՀՈՒԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայրենասէր մեծ Հայրապետ Խրիմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակին առթիւ հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի ժամը 10ին եւ պիտի կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթողիկոսական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրենք հայ ժողովուրդը որ ներկայ գտնուի այս արարողութեանց, յարգելու համար մեծ եկեղեցականին անմոռանալի յիշատակը :

ԴԻՒԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Համախորհրդակցական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1958ի օրացոյցը : Խնամուած տպագրութեամբ եւ ճոխ պատրաստութեամբ : Ճակատի նկարը կը ներկայացնէ Սահակ Կաթողիկոսի Խարբերդ այցելութիւնը 1906ին, իր շքախումբով :

Բոլոր հայրենակիցները պէտք է ունենան նոր տարուայ այս գեղեցիկ նուէրը : Գրել հետեւեալ հասցէին՝

G. GUMUCHIAN, 10, Rue Mission de France, Marseille

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ԱՆԻԵՌ – ՊՈԻԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. « Արամ » Ենթակոմիտէի եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, Ավընիւ – տ'Արժանթէօյ : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Պարուհանդէսի կարգադրութիւններ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ինչպէս նաեւ վարչութեան օժանդակներու ներկայութիւնը :

ՍԵՔԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ռուսմնասիրաց Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը չորսին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը :

Օրակարգ.— Ա) Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն :

Բ) Զեկուցում Հոկտեմբերի պատգամաւորական ժողովին :

Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Պանթէօ – Քաշանի մասնաճիւղին ժողովները կը վերսկսին այս չորեքշաբթի ժամը 21ին :

"ԱՆԴԱՍՏԱՆ"Ի ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Այս Հինգշաբթի, երեկոյ ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի թիւ 1 նոր սրահին մէջ, 28 Րիւ Սերփանթ (Մեթրօ Սէն – Միշէլ)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝

Արդի հայ գրականութեան հարցերուն մասին

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱ, ԼՈՒՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ, ՎԱՀԷ ՔԱՋԱ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԲՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին, որուն կը մասնակցին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ (ԻՍԿԱԼԱՅԵԱՆ)

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ - ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՆՈՅ. 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16էն 24 — Կասին Օբէլի շքեղ սրահներուն մէջ.

ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒՑԻ հռչակաւոր նուագախումբը եւ հաճելի անակնկալներ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով ՓԱՍԻ 64-90

Մուտք 500 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

JEUDI 21 NOVEMBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8048 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3849

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՔԱՐԻՒՂ

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ Անգլիա ինքնավարութիւն շնորհեց իր կայսրութեան ամէնէն հարուստ հողամասերուն եւ դաշնագիրներով կապուեցաւ անոնց հետ։ Ելիզաբէթ Բ. Թագուհին Հնդկաստանի կայսրուհի տիտղոսը չի կրեր։ Սակայն բրիտանական կայսրութիւնը կը մնայ ամէնէն մեծ աշխարհակալ երկիրը։

Այդ աշխարհակալութեան հենքերը կը տեսնուին տակաւին հինգ ցամաքամասերու վրայ։

Պարսից ծոցի շուրջը երկու հարիւր մղոն տարածութեան վրայ կը գտնուի Միջին Արեւելքի քարիւղի հարստութեան հարիւրին ութսունը։ Իրանի կը պատկանին Ապատանի նաւթահանքերը, Իրաքի՝ Պասրայի քարիւղի հորերը։

Իսկ Անգլիոյ թեւարկութեան ենթակայ քարիւղաշատ հողամասերն են՝ Քուվէյթ, որ մինակը ամբողջ աշխարհին քարիւղի պահեստին հարիւրին քանի կը պարունակէ, Պահրէյն՝ համանուն կղզին վրայ, Քաթար՝ Արաբիոյ եզերքին վրայ, Մասքաթ ու Օման։

Անգլիական ազդեցութիւնը կը տարածուի Պարսից ծոցի իրաքեան սահմաններէն սկսեալ ամբողջ ծովեզերեայ շրջանին վրայ, մինչեւ ծոցին բերանը, յետոյ ընկէ ղէպի հարաւ ու արեւմուտք, մինչեւ Ադէն, որ կը գտնուի Կարմիր ծովու հարաւային ծայրին վրայ եւ սահմանակից է Եմէնի։ Քարիւղ կայ նաեւ Տհալանի եւ Պէյհանի մէջ, Ադէնի արեւմտեան սահմանագծին վրայ։

Վերջին տարիները կռիւները անպակաս էին Եմէնցիներու եւ անգլ. ուժերու միջեւ՝ քարիւղի պատճառաւ։ Մոսկուա կ՚աջակցէր Եմէնցիներուն։ Սակայն քանի մը շաբաթ առաջ Եմէնի գահաժառանգը Լոնտոն գնաց՝ Անգլիոյ հետ լեզու գտնելու համար։

Անգլիա ժթ. դարու ընթացքին գանազան դաշնագիրներով իր հովանաւորութեան տակ առաւ Պարսից ծոցի շրջանի հետեւեալ իշխանապետութիւնները՝ արեւմուտքէն ղէպի արեւելք — Քուվէյթ, Պահրէյն, Քաթար, Ապու Տհապի, Տուպայ, Շարժա, Աճման, Ումմ էլ Քայվային, Ռաս էլ Խայմա, Ֆու – ձայիրա եւ Մասքաթ – Օման։

Ասոնցմէ միայն Մասքաթն է, որ բոլորովին անկախ է եւ դաշնագրով կապուած Անգլիոյ հետ։ Անցեալ Յուլիսին այս վերջինն էր որ գուլեց Օմանի Իմամին ապստամբութիւնը։

Միւս չէյխութիւնները ներքին ինքնավարութիւն ունին միայն, արտաքին գործերու պատասխանատուն Անգլիան է, որ նոյնպէս կ՚երաշխաւորէ անոնց պաշտպանութիւնը ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ։

Անգլիա իր թաթը դրած էր այս հողամասերուն վրայ՝ պաշտպանելու համար ղէպի Հնդկաստան տանող իր ճամբաները։ Այն ատեն քարիւղ չէր գտնուած դեռ այդ երկիրներուն մէջ։

Ժամանակները փոխուած են այլեւս։ Հնդկաստանի ճամբու ապահովութեան փոխարինած է քարիւղը, որուն ուղղուած են մէկ կողմէ դրամատէրներու, միւս կողմէ արաբ ազգայնականներու աչքերը։

Անցեալ տարի Սուէզի արշաւանքի օրերուն հականգլիական ցոյցեր կատարուեցան այդ շրջանին մէջ։ Քուվէյթի մէջ անգլիական ապրանքները պոյքոթի ենթարկուեցան եւ Փորթ Սայիտի ղոհերուն համար դրամական հանգանակութիւն կատարուեցաւ։ Պահրէյնի մէջ, որ կեդրոնատեղին է անգլիական մարզպանին եւ ցնծուորական ուժերուն, ամբողջ երկու շաբաթ ցոյցեր, գործադուլներ եւ խռովութիւններ տեղի ունեցան։

Արաբ ազգայնական շարժումը հետզհետէ կը ծաւալի այս երկիրներուն մէջ եւ ապառնական կը դառնայ։

Անհրաժեշտ է այլեւս փոխել ժթ. դարու դաշնագիրները եւ յարմարիլ օրուան պահանջներուն՝ քանի դեռ ուշ չէ։

Օմանի դէպքէն ի վեր Անգլիացիք կը մտածեն Քուվէյթն ու Պահրէյնը կապել Պաղտատի Ուխտին։ Ուրիշ լուծում մը կը նկատուի Անգլիոյ, Իրաքի, Իրանի, Սէուտի Արաբիոյ, հաւանաբար նաեւ Մ. Նահանգներուն միջեւ կնքել դաշնագիր մը՝ երաշխաւորելու համար Պարսից ծոցի մեծագոյն իշխանապետութեանց անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը։ Ծրագիր կայ նաեւ այդ բոլորը միացնել «դաշնակցային» միակ պետութեան մը մէջ։

Անգլիա իրրեւ իրատես՝ միջոց մը պիտի գտնէ ի վերջոյ ձեռքէ չհանելու համար այս հողամասերը, որոնք անսպառ հարստութիւն կը պարունակեն։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՈՒՐՔԵՐԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՆ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 182Ի ԴԷՄ 256 ՁԱՅՆՈՎ

Երեքշաբթի իրիկուն Ազգ. Ժողովը 256 ձայնով 182ի դէմ քուէարկեց ելմտական եւ տնտեսական ծրագիրը։

Այս ձ... ով Ազգ. Ժողովը ընդունած եղաւ 101 միլիառի նոր տուրքերը, որոնք հետեւեալներն են։

Թաքս ա լա վալէօր աժուբէ 2·5 առ հարիւրի յաւելում բոլոր ապրանքներու վրայ որոնք կը նկատուին պերճանքի առարկաներ։

Փրեսթասիոն տը Սերվիսի տուրքի յաւելում 12էն 15·5 առ հարիւր (7·5 արհեստաւորներու համար)։

Տասը առ հարիւր՝ շարժավարութեան եւ որսորդութեան արտօնագիրներու եւ անցագիրներու վրայ։

Յաւելեալ շահերուն վրայ հաստատութեանց պիտի գրուի քսան առ հարիւրի տուրք մը, եւ 45 առ հարիւր՝ դրամատուներու որոշ գործողութեանց շահերուն վրայ։

Քուէարկութեան անցնելէ առաջ կարգ մը հարցումներ եղան Վարչապետին։ Քուրան (անկախ) հարց դրաւ թէ վարչապետը տրամադի՞ր է վստահութեան քուէ պահանջել նաեւ այն ատեն երբ դրուի սահմանադրութեան բարեփոխման հարցը որ երեսփոխաններու ձեռքէն պիտի առնէ ծախքերը որոշելու իրաւասութիւնը։ Երբ վարչապետը դրական պատասխան տուաւ, դժգոհութեան որոշ ձայներ եղան ընկերվարական շարքերէն։

Հակառակ կարգ մը ընդդիմութեանց տուրքերու յաւելման մասին, յայտնի էր որ երեսփոխանները նոր տագնապ մը պիտի չստեղծեն երկրին մէջ։ Նախկին վարչապետ Բէօյ (անջատուած արմատական) կոչ ըրաւ երեսփոխաններուն, յիշելով ներքին եւ արտաքին դժուարութիւնները եւ շեշտեց թէ ամէնքը պէտք է աչքի առաջ ունենան Ֆրանսայի շահը։

Կայենաի պատասխանէն վերջ, տեղի ունեցաւ քուէարկութիւնը։

Թեր քուէարկեցին 82 Ընկերվարական, 22 Ուղղափառ Արմատական, ութ Անջատուած Արմատական, ութ Ձախ Հանրապետական, եօթը Ընկերային Հանրապետական, 69 Ժողովրդական Շարժում, երկու Անկախ (անդրծովեան), չորս Ափրիկեան Ընկերվարական, ութ Դիմադրական, 42 Անկախ, չորս Գիւղացի։

Դէմ քուէարկեցին. — 123 Համայնավար, հինգ Յառաջդիմական, երեք Ուղղափառ Արմատական, երկու Ձախ Հանրապետական, մէկ Ընկերային Հանրապետական, չորս Անկախ, 9 Գիւղացի, 29 Փուժատական, վեց՝ չարձանագրուած։

98 երեսփոխան բացակայ էր, 59 ձեռնպահ կար որոնց 35ը՝ Անկախ։

ՓԻՆՕ-ԴԸԼԸՍ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք, Ուաշինկթընի մէջ տեղի ունեցաւ Դըլըս – Փինօ հանդիպումը։ Օրուան ամէնէն հրատապ հարցն էր՝ Թունուզ։

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Դըլըս յայտնեց, թէ Ամերիկա Սեպտեմբերին արդէն համաձայնած էր թեթեւ զէնքեր յանձնել Թունուզի, մինչեւ Հոկտեմբերի սկիզբը։ Այս որոշումը պիտի գործադրուէր՝ ինչ որ ալ պատահէր։ Դըլըս ըսաւ, թէ անգլեւամերիկեան այս որոշումը օգնեց որ խաղաղութիւնը պահպանուի, պատ երկիրներուն ներշնչելով գիմադրական ոգի մը՝ համայնավարութեան դէմ։ Այս նպատակով է նաեւ, որ ՄԱԿի մէջ Ամերիկա չէզոք դիրք մը պիտի բռնէ Նոր – Կինէի հարցով Հոլանտայի եւ Ինտոնէզիոյ միջեւ ծագած տարակարծութեանց մէջ։ Ըստ Միացեալ Նահանգներու, այս բոլորը կը կատարուին ապրդպէս Ատլանտեան Ուխտին զօրացման համար։

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը ցոյց տուաւ այն վտանգը, որ կրնայ ծագիլ Ամերիկայի որդեգրած քաղաքականութեան հետեւանքով։ Միացեալ Նահանգներ կ՚անգիտանային այն յուզումը՝ որ առաջ եկաւ Ֆրանսայի մէջ, Թունուզի յանձնուած զէնքերէն ետք։

Փինօ յիշեցուց նաեւ խորհրդային սպառնալիքներուն կարեւոր անդամութեան եւ զօրացման կարողութիւնը։ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը մեծ նշանակութիւն ունի կառավարութեան համար։ Խ. Միութիւնը ամէն առիթ կ՚օգտագործէ՝ ժողովուրդը սիրաշահելու համար. եթէ անուշադիր ըլլան, հանրային կարծիքին մեծամասնութիւնը շահելով, Համայնավարները առնուազն կրնան լուրջ հարուած մը հասցնել արեւմտեան Ուխտերուն։

Գլխաւորաբար այս կէտն է, որ Փինօ ուզած է հասկցնել Ամերիկացիներուն, որովհետեւ Ֆրանսա ոչ մէկ պարագայի մէջ կրնայ մեկուսանալ. իր դիրքը գօրաւոր է։

Այս բոլորը յիշեցնելով հանդերձ, կայենաի կառավարութիւնը ծայրայեղ ըսպառնալիքներ չըներ։ Կը պահանջէ միայն, որ Թունուզի հանդէպ Ֆրանսայի ունեցած օրինական պարտաւորութիւնները յարգուին։

Երկու Արտաքին նախարարներուն հանդիպումը տեւած է մօտ երեք ժամ։

ՏԸԼԸՍԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Ինչպէս կը սպասուէր, Տըլըսի մամուլի ասուլիսը գլխաւորապէս կ՚ընդգրկէր երկու նիւթ.— Ատլանտեան Ուխտին յառաջիկայ համագումարին պատրաստութիւնը եւ Թունուզի յանձնուած զէնքերը։

Փարիզի մէջ գումարուելիք Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ, ըստ Տըլըս, հաւանական է որ անդամ երկիրներու միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուի՝ Եւրոպայի մէջ հիւլէական զէնքերու եւ միջերկրային հրթիռներ արձակելու կեդրոններ հաստատելու համար. այս համաձայնութիւնը գոյութիւն ունի արդէն Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ։ Միացեալ Նահանգներ ոչ մէկ երկրի վրայ ճնշում պիտի ընեն՝ միջերկրային հրթիռներ արձակելու կեդրոններ հաստատելու համար։

Գալով Թունուզի յանձնուած զէնքերու հարցին, Տըլըս ցաւ յայտնեց որ անգլեւամերիկեան այդ որոշումը այդքան յուզում ստեղծած է Ֆրանսայի մէջ։ Միացեալ Նահանգներ միշտ կողմնակից եղած են այն տեսակէտին, որ Ֆրանսայի կը պատկանի Թունուզը զինելու պարտականութիւնը։ Արտաքին նախարարը յոյս յայտնեց, որ կարելի կ՚ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել եւ շուտով Ֆրան –

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Ֆրանսայի մէջ կը շարունակուի Հիւս. Ափրիկեցիներու հակամարտութիւնը։ Փարիզի արուարձաններէն Պոնտիի մէջ, տան մը ղետնայարկը աննկարագրելիօրէն իրարու վրայ նետուած եօթը Ալժերիացիներու մարմինները գտնուեցան. հինգը մեռած ու երկուքը՝ ծանր վիրաւոր։

Ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացած է, սակայն ցարդ յստակ չէ իրականութիւնը։ Կը թուի թէ ղոհերը կը պատկանին Ազատագրական ճակատին, մահափորձի ենթարկուած՝ Ալժերիոյ Ազգ. Շարժումին կողմէ։

Փարիզի կարգ մը արձարաններուն մէջ ալ շարք մը մահափորձեր եղան։ Մեռեալ չկայ, սակայն քանի մը հոգի ծանրօրէն վիրաւորուած է։

Միւս կողմէ, Տրանսիի մէջ ձերբակալուեցան Ազատագր. Ճակատի չորս ղեկավարներ, որոնցմէ մէկուն մօտ անուանացանկ մը գտնուած է։

Գաւառներու մէջ ալ, ինչպէս՝ Վալանս եւ Մոպէօժ քանի մը հոգի վիրաւորուած է Ալժերիոյ Ազգ. Շարժումին կողմէ։

Ինչպէս կը տեսնուի, ալժերիական երկու կազմակերպութեանց միջեւ հակամարտութիւնը հետզհետէ կը սաստկանայ։ Գրեթէ ամէն օր յարձակում կը գործեն իրարու վրայ։ Զինամարտութեան ղոհերը իրենք են, Փարիզ թէ գաւառ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մաեւշալ Բուլկանին յայտարարեց, թէ Խ. Միութիւն անտեսապէս պիտի օժանդակէ Եգիպտոսի։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ նշանակուեցաւ Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար՝ Նովոթնի։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը յայտնեն, թէ Վարչապետ Մաքմիլըն Փարիզ պիտի չգայ, ինչպէս կը նախատեսուէր։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ Փարիզ այցելութիւնը բաղձալի չէ, յայտարարեց Փուժատ, քանի որ զէնք տուաւ Թունուզի։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ զինեալ ուժերու հրամանատար զօրավար Հէօսինկըր յայտարարեց, թէ քսանէն մինչեւ 45 տարեկան ամէն մարդու համար զինուորութիւնը պարտադիր պիտի ըլլայ Գերմանիոյ մէջ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ ձերբակալուած է համալսարանի դասախօսներէն՝ պատմագէտ Քոզարի, որ համայնավար կուսակցութեան մաս չէր կազմեր։ Ուսանողները պահանջած են որ ազատ արձակուի։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 27 խռովարարներ։

ԵԳԻՊՏԱՑԻ Նախարար եւ Նասըրի քաղաքական խորհրդատու Ալի Սապրի դատապարտեց Սուէզի ընկերութիւնը, իբրեւ հակաեգիպտական լրտեսութեան կեդրոն մը։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ օտար լրագրողներու տուրքը 65 առ հարիւր պիտի աւելնայ՝ Յունուար 17էն ետք։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարար Փինօ երէկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ամերիկայի ղեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխ Սթիվընսընի հետ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ երէկ առաւօտ բացուեցաւ ջրածնին ռումբի միջազգային համագումարը։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

———o———

Պ. Ստեփան Էլչիբէկեան, (Փարիզ)	10·000
Ոմն (Ստանալ «Յառաջ»էն)	1000

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԸ

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

Տարին է 1893, ամիսը՝ Օգոստոս, անոր երրորդ տասնեակի սկիզբը. օրը՝ Հինգշաբթի:

Վիէննական Մխիթարեան Միաբանութեան Մայրավանքի բոլոր միաբանները եւ Ժառանգաւորաց վարժարանի աշակերտները — յատկապէս ամարանոցէն վար իջած — աւագ դռնէն սկսած մինչեւ ընդունելութեան դահլիճը կարգով շարուած են ու անհամբեր կը սպասեն մեծ Հիւրին:

Կառքերու անիւներուն ձայները լսելի կ'ըլլան ...: Ինքն է... Խրիմեան Հայրիկը, — Հայերու նորընտիր Կաթողիկոսը ...: Ձեռքերը իրարու կը մերձենան եւ խլացուցիչ ծափեր ուրախութեան յայտարար կ'ըլլան:

Կառքէն վար կ'իջնէ Հայրիկը: Ժամանակից հայ մեծ դէմքերէն երկուքը իրարու հետ կ'ողջագուրուին: Խրիմեան Հայրիկը եւ Այտընեան Աբբահայրը իրարու հետ խօսելով սանդուխներէն վեր կ'ելլեն:

Դահլիճին մէջ Գերպ. Այտընեան Վեհափառ Կաթողիկոսին կը ներկայացնէ իր միաբանները: Անոնց մէջ է ձեռներէց Հ. Գրիգորիս Գալէմքեարեան, որ օրուան հանդէսին կարգադիրն է: Հոն է մեծատաղանդ բանաստեղծ Հ. Յակոբոս Տաշեան Համեստ վարդապետը, որուն անունը արդէն հանրածանօթ է, թէեւ ինք դեռ շատ երիտասարդ եւ նոր գրող: Հայրիկը քնքշօրէն կը բռնէ անոր մատները ու կ'ըսէ. «Միտքդ արթուն եւ մատներդ միշտ գալար մնան: Գրէ՛, չեմ ըսեր լաւ գրէ, զի երբեք գէշ չես գրեր»:

Ժառանգաւորաց վարժարանէն աշակերտ մը յուզիչ շեշտով բարի գալուստի ուղերձը կը կարդայ, ապա Գերպ. Աբբահայրը իր եւ Միաբանութեան խնդութիւնը կը յայտնէ եւ արեւշատութեան ու յաջողութեան ջերմ մաղթանքներով բաժակը կը բարձրացնէ: Վեհափառ Հիւրը կը պատասխանէ. «Շէն ու ծաղկուն մնայ Մխիթարի յարկը»:

Բաժակներ կը պարպուին կեցցէներու տարափին տակ եւ բառ բառի, խօսք խօսքի կը յաջորդէ: Յետոյ մեծ Հիւրը իր շքախումբով, Գերպ. Աբբահօր առաջնորդութեամբ ու քանի մը միաբաններու հետ կ'այցելէ ճոխ մատենադարանը, թանգարանը, բայց յատուկ ուշադրութեան առարկայ կ'ընէ տպարանը, ուր մամուլներ կը ճռնչեն եւ «Հանդէս Ամսօրեայ» ամսագրին նոր թիւ մը կը ցուցադրեն եւ ուր գրաշարները — ամէնքը անխտիր Գերմանացի եւ հայերէնի բացարձակ անծանօթ — հայերէն գրքեր ու յօդուածներ կը շարեն:

Մեկնումի պահուն զոյգ առաջարկներ կ'ըլլան մեծ Հիւրին. ամարանոցին մէջ հացկերոյթի նստիլ. կը տրուի հաւանութիւն, եւ արձանագրութեան մատեանին մէջ քանի մը տող յիշատակ թողուլ. կը գրուին հետեւեալ տողերը.

« 1878 Յուլիս 11 եկայ Վիէննա, այցելեցի Մխիթարեան վանուց: 1893 Օգոստոսի 19/31 դարձեալ այցելութեան եկի ի սոյն վանս, յորում ժամանակի ուխտին վանահայրն էր Գերապայծառ Տէր Արսէն Արքեպ. Այտընեան, տեսի ամէն յառաջդիմութիւն, աշխատութիւնս գրական հանդիսի, օրհնեցի եւ մաղթեցի որ երթալով եւս պտղաբեր լիցի վասն փառացն Քրիստոսի եկեղեցւոյն: Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց՝ Խրիմեան Հայրիկ »:

Գիրքը, որուն այս տողերը գրուած են, կը պահուի Մայր վանքի թանգարանին մէջ: Նաեւ նկարը, զոր յաջորդ օրը կը յղէ նուէր՝ վրան գրելով. «Յիշատակ առ միաբանական ուխտն Մխիթարեան, Վիէննա, Խրիմեան Հայրիկէն. Թէ կենդանագիր մահկանացուիս երթայ ի գերեզման, սուրբն իմ մնասցէ առ ձեզ յիշատակ»: Նմանապէս կը ղրկէ իր երկերէն՝ Հրաւիրակ Երկրին Աւետեաց, որ մատենադարանին մէջ կը մնայ:

Իսկ հացկերոյթը տեղի կ'ունենայ Մանուէլ անուն գիւղի Մխիթարեան տան մէջ, ուր անոր ի պատիւ սեւաչուի ու կայտառ աշակերտներ Ժառանգաւորաց վարժարանի՝ կ'երգեն հայկական երգեր, ինչպէս եւ շարականներ: Արդէն համեղ կերակուրները աւելի հաճելի կ'ըլլան անոնց դեղգեղանքներով ու Հայրիկի անոյշ ժպիտով եւ պատմած դէպքերով ու զրոյցներով:

Անոնք մինչեւ այսօր դեռ կը յիշուին:

Հ. ՀԱՄԶ. ՈՍԿԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — « Քոմպա » թերթին թղթակիցը այցելած է Խ. Միութիւն եւ ուսումնասիրած արուեստի զանազան ճիւղերը: Ստորեւ՝ իր կրած տպաւորութիւնները:

Խ. Միութեան մէջ գրեթէ չեն վիճիր նկարչութեան երկու մեծ հոսանքներուն մասին. իրապաշտութիւն եւ վերացականութիւն (ապստրաքթիվիզմ): Ընդունուած է մի անգամ ընդ միշտ թէ այնտեղ իրապաշտ արուեստը ի զօրու է միայն: Վերացական արուեստը հող չէ գտած, նկատելով որ մարդերու բարդոյթը եւ մարդկային զգացումները արտայայտելու անկարող է ան:

Թերթին թղթակիցը այցելած է Մոսկուայի արուեստի թանգարանը եւ փորձած է տեսակցութիւն ունենալ տնօրէնուհիին հետ եւ հարցումներ ուղղած անոր: Ահաւասիկ թէ ի՛նչ կը գրէ ան.— Կէս ժամ անդադար պաշտօնական բացատրութիւններ լսեցի. «Փիքասօ կը յետադիմէ ... աշխարհաքաղաքացի քաղքենի նկարիչ ... վերացական արուեստ՝ մեռած արուեստ ... մենք վերացական արուեստէն առաջ անցնելով ժողովուրդին տուինք իրաւ արուեստ մը, որ հասարակութիւնը կը սիրէ եւ կը հասկնայ», ըսաւ ան:

ՀԱՅ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾԻ ՄԸ ՀԵՏ

Նիքոլա Մ., 40 տարեկան, գնահատուած արձանագործ մըն է Խ. Միութեան մէջ: Ունի Հայուն բոլոր յատկանիշները, երեւնաւեան յօնքեր, բաւական հրապուրիչ է եւ քիչ մը շատ գիտակից իր հրապոյրին: Գացի իր աշխատանոցը, որ կը գտնուի Մոսկուայի մէջ: Հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ. — Ժողովրդական արուեստագէտի մը գործը կ'արժէ 9000էն 25.000 ռուբլի (315.000էն 720.000 Ֆր.):

— Բայց ի՞նչ ձեւով կ'որոշուի անոր արժէքը:

— Դատական կազմ մըն է որ կ'որոշէ այդ բոլորը: Եւ, ինչպէս աշխարհի բոլոր ժիւրիները՝ անսխալական չէ ան: Օրինակի համար, ի՞նչ կը մտածէք այս արձանիկներուն մասին:

Բազմաթիւ արձանիկներու մէջէն կը զատեմ քանի մը հատ:

— Միւս տասը գործերն են որ մրցանակ ստացած են, կ'ըսէ արուեստագէտը բարձրաղաղակ խնդալով: Կը տեսնեմ թէ Փարիզի մէջ հարստութիւն մը պիտի չկարենամ ապահովել: Այսուհանդերձ, Աստուած գիտէ թէ օր մը այնտեղ պիտի երթա՞մ թէ ոչ:

— Ոչինչ ձեզի արգելք կը հանդիսանայ: Փորձեցէք:

Քանդակագործը նիւթը կը փոխէ: Կը բացատրէ, թէ ոչինչ կարելի է ծախել անհատներու: Ամէն ինչ խումբերու համար է:

Իրեն կը խօսիմ Փիքասոյի մասին:

— Ես չեմ հասկնար զայն: Ինչ որ կը սիրեմ իր մէջ՝ «կապոյտ շրջան»ն է:

Կը բաժնուիմ քանդակագործէն, որ պատրաստ է իր գործը շարունակելու:

Խորհրդային արուեստին յաջողութեան սպասելով, կարելի չէ թերագնահատել Պետութեան օժանդակութիւնը՝ որ կը կատարուի բոլոր արուեստագէտներուն, պայմանաւ՝ որ չի միջամտեն արուեստի տարբեր ճիւղերուն մէջ:

ՊԱՐԱԽԱՂ

Խորհրդային պարախաղի (պալէ) մը ներկայացումին գացած էի. 80.000 հանդիսականներ լեցուցած էին « Տինամօ » մարզադաշտը: Շարժական երեք բեմեր կան. կեդրոնին, լոյսերու մէջ կ'ընդունէր Զայքովսկիի «Կարապներու լիճ»ը, կամ Խաչատուրեանի շրջապարը:

Ներկայացումը շքեղ էր: Երեւոյթին միակ տկար կէտը այն էր, որ այս խումբերուն հետ բեմ բարձրացած էին սկսնակներ՝ ժողովրդական պարեր կատարելու համար:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գրականութիւնը արուեստին ամէնէն կարեւորագոյն մէկ ճիւղն է: Խ. Միութեան ամէնէն համբաւաւոր գրողը՝ Իլիա Էհրէնպուրկ, տեսակցութեան մը ընթացքին հետեւեալը յայտարարեց. — Շատերու համաձայն, եթէ մշակոյթը բոլորին գիտահաղորդ ըլլար՝ պիտի աղքատնար եւ ըլլար նուազ մշակուած: Մեր փորձառութիւնը այս տեսակէտը ջրեց: Մենք բոլորին մատչելի արուեստ մը մշակեցինք: Այնքան զարգացուցինք զայն եւ ընդհանրացուցինք, որ այսօր կրնանք ըսել թէ մեր երկրին իւրաքանչիւր քաղաքացին ծանօթ է արդէն համաշխարհային մշակոյթին: Յաճախ կը հարցնեն մեզի. «Ո՞ւր է ձեր գրականութիւնը որ պիտի յեղաշրջէր աշխարհը»:

Կը պատասխանեմ.— Աշխարհը կը յեղաշրջենք ոչ թէ մեր գրողներով՝ այլ մեր ընթերցողներով: Կրնամ ըսել, թէ ոչ մէկ երկիր մեզի չափ ընթերցող ունի... Մենք մարդոց ընթերցումը սիրել սորվեցուցինք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՆԳԱՄԵԱԿԻ ՆԱԽԱԳԻԾ

Վեցերորդ հնգամեակին համար (1956–60) գծուած ծրագրին համաձայն Հայաստանի համախառն արտադրութիւնը պիտի աւելնայ 1.7 անգամ, ելեկտրական ուժ՝ 1.3, հանքային պարարտանիւթ՝ 1.6, կրագիւս՝ երկու, խաղողի գինի՝ 1.4, կօշիկի կաշի՝ մէկուկէս անգամ: Այս հնգամեակին պիտի վերջանայ նաեւ Սեւան Հրազդանի ջրաելեկտրակայաններու շինութիւնը եւ պիտի ձեռնարկուի Տաթեւի ջրաելեկտրակայանի կառուցման: Նմանապէս, պիտի շինուին մետաքսի, պահածոներու եւ այլ գործարաններ: Գիւղատնտեսութեան մարզին մէջ, 1960ին, 1955ի համեմատութեամբ հացահատիկի արտադրութիւնը պիտի աւելնայ մէկուկէս անգամ, միս՝ 2.1, կաթ՝ 2.2, բուրդ՝ 1.8: Զարկ պիտի տրուի այգեգործութեան, խաղողի մշակութեան եւ բամպակագործութեան: 39 հազար հեկտար տարածութեան վրայ պիտի կառուցուի ոռոգման ցանց:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեռած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի կազմակերպական բաժնի վարիչ Մ. Մ. Գրիգորեան, ծնած էր 1900ին Արտաշատի Գէօղակլու գիւղը:

ԱՐՄԱՒԻՐԻ մէջ լոյս տեսած է «Արմաւիր» թերթը, նուիրուած՝ մասնաւորաբար տնտեսական հարցերու:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Իր դէմ ստգրանքներ լարուելու վրայ էին եւ Տեսչութիւնը ձեռք անցնել ուզողները յաջողութիւն արձանագրելու մեծ յոյսեր եւ խոստումներ ունէին: Դերենիկ Սրբազանի վերադարձէն անմիջապէս յետոյ, Լիբանանի Առաջնորդ Խորէն Սրբազան՝ Առաջնորդարանի մէջ անոր հետ տեսակցութիւն մը ունենալու նախաձեռնարկ եղաւ. տեսակցութիւն՝ որուն ներկայ էր Բերիոյ Թեմին Առաջնորդ Զարեհ Եպիսկոպոս: Այս հանդիպման գլխաւոր օրակարգը կաթողիկոսական ընտրութեան հրատապ հարցն էր, անշուշտ: Թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնուեցան, նախատեսութիւններ բանաձեւուեցան, եւ երբ հարկ էր, այլեւս, եզրակացութեան յանգիլ, Դերենիկ Սրբազան համաձայն գտնուեցաւ Բերիոյ Թեմին Առաջնորդ Զարեհ Եպիսկոպոսի Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ընտրուելուն, պայմանաւ որ ... Զարեհ եւ Խորէն Եպիսկոպոսները համաձայն ըլլան եւ աշխատին, իր, Դերենիկ Եպիսկոպոսի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրուելուն: Այսպէս, ուրեմն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ինքզինքը արժանի նկատող Դերենիկ Եպիսկոպոս, Տեղապահ Խադ Սրբազանի հրաժարման մէջ կը տեսնէր, զոնէ Կիլիկիոյ Աթոռին Կաթողիկոս ըլլալու հաւանականութիւն: Եւ Դերենիկ Սրբազան եղաւ գլխաւոր դերակատարը Խադ Արքեպիսկոպոսի հրաժարականին ընդունուելուն, Միաբանական Ժողովի կողմէ: Արդար ըլլալու համար, պէտք է այստեղ յայտնել, թէ Զարեհ, Խորէն եւ Ղեւոնդ Եպիսկոպոսներն ալ համաձայն եղած էին Դերենիկ Եպիսկոպոսի Տեղապահութեան, եւ խօսք տուած իրեն օգնելու, պարզապէս գաղութեան ոգիով, վստահ ըլլալով թէ Դերենիկ Եպիսկոպոսի Տեղապահութիւնը տարբեր պիտի չըլլար Խադ Սրբազանի պաշտօնավարութենէն, եւ Կիլիկեան Միաբանութեան անդամներէն ոմանք պիտի վայելէին արտաքոյ ընծայումներու եւ վարուեցողութեան գլխաւորութիւն մը: Դերենիկ Սրբազան, եթէ համաձայն եղած չըլլար Խադ Սրբազանի հրաժարման, եւ չընդունէր հրաժարեալ Տեղապահի տեղ, որպէսզի նա յետս կոչէ իր պաշտօնագիրը Միաբանական Ժողովի ընթացքին, Խորէն Եպիսկոպոս չէր կրնար Տեղապահ ընտրուիլ, եւ կաթողիկոսական ընտրութեան Պատգամաւորական Ժողովը հաւանաբար չգումարուէր տակաւին երկար ժամանակ:

17 Հոկտեմբեր 1955, Երկուշաբթի օր, Տ. Տ. Զարեհ, Դերենիկ, Խորէն եւ Ղեւոնդ Եպիսկոպոսները ի մի հաւաքուելով վանքէն ներս, եւ միշտ Դերենիկ Սրբազանի Տեղապահութիւնը ի մտի ունենալով, իրենց խորհրդակցութեան արդիւնքը կը բանաձեւէին հետեւեալ կէտերով.

« Ի ներքոյ ստորագրեալներս, Եպիսկոպոսներ Կիլիկեան Ուխտին, նկատի առնելով Կաթողիկոսական Տեղապահ Տ. Խադ Արքեպիսկոպոսի հրաժարումով բացուած տագնապալի կացութիւնը, խուսափելու համար հաւանական աւելի անախորժ եւ վտանգաւոր կացութիւններէ, յանձն կ'առնենք. —

Ա.— Ներկայ տարւոյս Դեկտեմբեր 22–ին — 1955 — կատարել կաթողիկոսական ընտրութիւնը, նկատելով որ սոյն ընտրութեան համար օրինական ոչ մէկ արգելք կայ, Թեմերն ու Միաբանութիւնը արդէն ընտրած ըլլալով իրենց պատգամաւորները:

Բ.— Միաբանական Ընդհանուր Ժողովը անմիջապէս գումարել եւ վերոյիշեալ թուականը որոշել տալ նոյն ժողովին կողմէ:

Գ.— Նոյն ժողովին մէջ կատարել ընտրութիւնը Տնօրէն Ժողովի, որուն չգոյութենէն նմանապէս տուժած է արդէն վանքը:

Յ. Գ. Յօդուած Ա.ի մէջ յիշատակուած թուականը կը փոխուի, եւ կ'որոշուի 14 Յունուար 1956:

ԶԱՐԵՀ եպիսկ., ԴԵՐԵՆԻԿ եպիսկ.
ԽՈՐԷՆ եպիսկ. ՂԵՒՈՆԴ եպիսկ.

Անթիլիաս, 17 Հոկտ. 1955

Ամբողջ շաբաթ մը, Կիլիկեան Աթոռին Մայրավանքը եռուզեռի մէջ էր: Միաբանական հաւաքոյթներ, խօսակցութիւններ, թեր ու դէմ կարծիքներ, արտայայտութիւններ, եւայլն: Եռուն այս հոգեվիճակին գործօն կերպով իր մասնակցութիւնը կը բերէր «կամապաշտ»ներու խմբակը, զոյնզգոյն իր հաւաքականութեամբ: Հրաժարեալ Տեղապահի ննջասենեակը, ուր Խադ Արքեպիսկոպոս անհանգստութեամբ մը պառկած էր, անհանգստութիւն՝ որ կրնար օդի փոփոխութեան կամ վերջին շրջանի յուզումնալից իր օրերուն արդիւնքն ըլլալ, վերածուած էր խորհրդակցութեանց ու բանակցութեանց գաղտնարանի մը: Իր անկողնին մէջ իսկ, Հրաժարեալ Տեղապահը ճնշումներու ենթարկուեցաւ: Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ներկան ու ապագան իրենց ձեռքին մէջ պահել ուզող մութ ուժեր և անարմատ խմբակցութիւններ չէին կրնար անտարբերութեամբ մը հանդիսատես ըլլալ շահուած եւ երկարօրէն օգտագործուած հեղինակութեան մը կորուստին:

Խմբագրական ՀԱՍԿԻ

(18 Շար.)

"ՎԵՐԻՆ ԱԼՊԵԱՆՆԵՐՈՒ" ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Կեդրոնական Ֆրանսայի ծանօթ օրա–թերթը՝ «Տօֆինէ Լիպէրէ» Վերին Ալպեաններու հայկական փոքրիկ գաղութին մասին ընդարձակ յօդուած մը հրատարակած է, Ժան–Իվ Պուատոյի ստորագրութեամբ։

Վերին Ալպեաններու մէջ հաստատուած Հայերուն թիւը շատ քիչ է։ Գաղութը կազմուած է Թրքական սպանդէն ճողոպրած տարագիրներով։ Արթօ Ռիշար ուսումնասիրութիւն մը գրած է Հայաստանի Առաջնորդ Սուրբ Գրիգորի (?) մասին, որ 404ին վախճանած է Թալարի մէջ։ Յօդուածագիրը զայն կը նկատէ առաջին Հայը՝ վերին Ալպեաններու մէջ։ Այնուհետեւ՝ 1915։ Ծանօթ է ողբերգութիւնը, կը գրէ Պուատօ, աշխարհի պատմութեան մեծագոյն էջերը կը կազմէ ան. աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր ջարդուեցան Թուրքերուն կողմէ, որոնք կ'ուզէին այս ցեղը ոչնչացնել։ Սակայն, ժողովուրդ մը, մանաւանդ՝ երբ ան ճանչցած է պատերազմներ ու մարտիրոսութիւններ, չի փճանար մէկ հարուածով։ Սպանդէն վերապրողներ եղան, որոնց մէկ մասը 1922–ին հասաւ Մարսէյլ, այնտեղէն ցրուելու համար Ֆրանսայի չորս կողմերը։ Նոյն թուականին է նաեւ, որ կազմուեցաւ Կափի հայ գաղութը։

Երկարօրէն նկարագրուած է այս շրջանի Հայերուն կեանքն ու ապրելակերպը, անոնք գտարին Ֆրանսացիներու նման կը պատասխանեն՝ երբ Ֆրանսան պէտք ունենայ իր զաւակներուն, կը գրէ թերթը, յիշելով պարագաներ՝ դիմադրութեան շրջանէն։

Փոքրիկները կը յաճախեն ֆրանսական վարժարաններ, սակայն տուն վերադարձին՝ կը սկսին հայերէնի դասեր առնել իրենց ծնողքէն։ Ֆրանսայի հիւրընկալ քաղաքացիները ըլլալով հանդերձ՝ Հայերը չեն մոռցած իրենց հայրենիքը եւ Արարատը եւ իրենք զիրենք հպարտ կը զգան՝ երբ լսեն թէ Հայ մը բարձր դիրքերու հասած է։ Թերթին մէջ հրատարակուած է նաեւ դպրոցականի մը հայերէնի տետրակին լուսանկարուած մէկ էջը, որուն տակ գծուած է Արարատի պատկերը եւ կատարած ֆրանսերէն կտորի մը թարգմանութիւնը, որ կը սկսի այսպէս. — Հայաստան մեր սիրելի հայրենիքն է ...։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԵՐԵՒԱՆ այցելած է համայնավար Չինաստանի արուեստագէտներու խումբ մը, որ մասնակցած էր Մոսկուայի երիտասարդական փառատօնին։

ՌԻԿԱՅԻ բազմարուեստից վարժարանի խումբ մը ուսանողներ Երեւան գացած եւ հանդիպում ունեցած են հայ ուսանողներու հետ. պտտած տեսարժան վայրերը։

"ՀԻՆԸ ՔԱՆԴԵՑԻՆՔ ՆՈՐԸ ՇԻՆԵՑԻՆՔ"

ՇԱՒԻԼ.— Մեր եկեղեցաշէն Երիտասարդ Միութիւնը եւ եկեղեցւոյ վարչութիւնը կազմակերպած էին ցերեկոյթ–պարահանդէս մը տեղւոյն Թաղապետական սրահին մէջ, անցեալ կիրակի օր։ Հինգ հարիւր աւելի հայրենակիցներ, տեղացի թէ Փարիզի բոլոր շրջաններէն եկած լեցուցած էին ընդարձակ սրահը, հոծ բազմութեամբ, անսովոր, նոյնիսկ ֆրանսական հանդէսներուն։

Շաւիլի Եկեղեց. Ընկերակցութեան քարտուղարը՝ Պ. Զաւէն Յովհաննէսեան համառօտ կերպով նիւթական հաշուետուութիւնը ըրաւ նորաշէն եկեղեցւոյ շինութեան եւ աւելցուց «Մատուռ–սրահի հին շէնքը քանդելէն յետոյ, 10 ամիս վերջ միայն այսօր նոր եկեղեցին յարակից կոկիկ սրահով պատրաստ է եւ կարելի է մէկ ամիսէն, Դեկտեմբերի կիսուն եկեղեցւոյ օծումը եւ սրահի բացումը կը կատարուի եւ Շաւիլի հայութիւնը տէր կ'ըլլայ իր գոհութիւնով ձեռք բերուած համեստ ու ներկայանալի եկեղեցիին եւ դպրոց–սրահին»։ Բնականաբար այս յայտարարութիւնը ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ ներկայ բազմութեան կողմէ։ Խօսեցաւ նաեւ Փարիզի եկեղեցւոյ ընկերակցութեան վարչութեան ատենապետը Պ. Ս. Քարեան, խրախուսելով երիտասարդները իրենց նուիրումին եւ յաջողութեան համար։ Դպրոցի ուսուցչուհի Տիկին Փափազեանի առաջնորդութեամբ, դպրոցի աշակերտներ հայրենասիրական արտասանութիւններ ըրին։ Երիտասարդները մոգական լապտերով ցոյց տուին հին եկեղեցին. եւ նորին շինութեան նկարները, սկիզբէն մինչեւ լրումը։ Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին, երիտասարդ հայրենակիցներ հայկական գեղջկական երգերով, Օր. Աշխէն Քիւեան, Վիգէն Թորոսեան հայկական եւ կովկասեան պարերով։

«Եկեղեցաշէն»ի երիտասարդները ներկայացուցին յաջող կերպով Շէյքսփիրի մէկ կատակերգութիւնը։

«Ընտելացած մեղերան» զոր թարգմանած էր մեր սիրելի բարեկամը Պ. Սուրէն Նաւասարդեան։

Ժամը ութէն յետոյ սկսան խրախճանք եւ եւրոպական պարեր։ Պիֆէն շատ ճոխ էր եւ գրեթէ ամբողջութեամբ նուիրուած էր Շաւլի Տիկիններու կողմէ։

Հանդէսին բարոյական յաջողութեան չափ նիւթականն ալ քաջալերիչ պէտք է ըլլայ։

Ինչպէս կը տեսնենք հազիւ մէկ տարի առաջ սկսուած գործ մը կատարեալ յաջողութեամբ պսակուած է, շնորհիւ հայ երկսեռ երիտասարդներու, որոնք եկեղեցւոյ ընկերակցութեան յառաջիկայ ընդհ. ժողովին շէնքին բանալիները իրենց ձեռքը հպարտութեամբ կրնան ըսել, «մէկ տարի առաջ մեր տուած խոստումը աշխատելով կատարեցինք շնորհիւ մեր ժողովուրդին առատաձեռնութեան»։ Հանդէսի ընթացքին արդարացի կերպով շնորհաւորութեան արժանացաւ երիտասարդութեան ղեկավարը ու անխոնջ աշխատողը, երիտասարդ ճարտարապետ Պ. Յակոբ Գավուզջեան։ Շաւիլի հայ գաղութը շատ բան պարտական է իրեն։

ԹԱՂԵՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ, մեռած է Տիկին Սաթենիկ Մերճանեան։ Ողբացեալը այրին էր Տիգրան Մերճանեանի, որ ազգին նուիրած էր Հելիոպոլսոյ (Եգիպտոս) «Մերճանեան» մանկապարտէզին շէնքը։

ՃՈՐՃ Սէրայտարեան որ ինքնաշարժի արկածէ մը ետք, վեց ամիսէ ի վեր կը տառապէր, Լոս Անճելըսի մէջ, մեռած է, երիտասարդ հասակին մէջ։ Ուսանած էր Պէյրութի «Փալանճեան» ճեմարանը եւ պաշտօնավարած Ամերիկեան համալսարանի բժշկական ճիւղին մէջ։ 1950ին փոխադրուած էր Լոս Անճելըս, ուր կը վարէր իր նախկին պաշտօնը։ Այս տխուր առիթով Պէյրութի ամերիկեան համալսարանի իր նախկին պաշտօնակիցները փոխան ծաղկեպսակի 160 լ. ոսկի նուիրած են Ճիպէյլի որբանոցին, ուրկէ դուրս ելած էր տարաբախտ երիտասարդը։

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Պէյրութի մէջ Գրիգոր Մեծի հրամանատարի շքանշանը յանձնած է Լիբանանի հայ կաթողիկէ համայնքի երկու անդամներուն՝ Ֆուատ Զաարրի, Լիբանանի Ազգ. օդանաւորդութեան տնօրէն եւ Ժոզէֆ Զաարրի, լիբանանեան Խորհրդարանի անդամ։

ԸՆԿ. Մ. ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ Պէյրութի մէջ դասախօսութիւն մը տուած է «Հայ ժողովուրդի ազգ. նկարագիրը» նիւթին շուրջ։

ՃԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ, Պէյրութի «Փալանճեան» ճեմարանի բարերար Նշան Փալանճեանի ազգականը, տաղանդաւոր ջութակահար մըն է, որ այժմ երաժշտական շրջապտոյտ մը կը կատարէ «Ֆրէտ Ուէբրինկ Փէնսիլվանիըն» խումբին հետ։ Նուագախումբը հոկտեմբեր 17ին նուագած էր Սպիտակ Տան մէջ, Անգլիոյ Եղիսաբէթ թագուհիին ներկայութեամբ։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ տօնուած է Ալպատանի մէջ, Հայ Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆՁՆԷ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, (Յառաջ).— Անմիջական պահանջ կայ կրթական մարմնի մը կազմակերպութեան, գաղութիս նորաստեղծ դպրոցին անհրաժեշտութեանց համար։

Լա Սիոթան, այսպէս չէր անցեալին մէջ, կրօնական, քաղաքական, ազգային, կրթական եւայլ հարցերուն համար գոյութիւն ունէր մարմին մը, որ անխոնջ կ'աշխատէր։

Սակայն, այժմու անտարբերութիւնը, իր անդարմանելի վնասը ցոյց պիտի տայ շատ մօտ ապագային, եթէ գաղութին գիտակից տարրը արագ չշարժի։

Թէեւ ուշ՝ բայց կարելի է տակաւին բան մը ընել, վաղուան սերունդը կորուստէ փրկելու համար։

Հարց է սակայն, թէ ո՞վ պիտի ստանձնէ գործին նախաձեռնութիւնը, այս կացութեան մէջ։ Ո՞վ պիտի մտածէ, որոշ չափով, շահիլ կորսուած ժամանակը։

Հոկտեմբերին սկիզբը կարելի եղած էր ողջախոհ դասատու մը գտնել, որ Մարսէյլէն գալով շաբաթը օր մը Հայերէն լեզուն կը սորվեցնէր մօտ 15 փոքրիկներու։ Տեղի չգոյութեան պատճառով, մէկ ամսուան ընթացքին յաջորդաբար չորս անգամ տեղ փոխեց դպրոցը։ Հակառակ անյոյս այս դրութեան, յարգելի դասատուն կ'ուզէ շարունակել իր գործը, մինչեւ որ շարժի գաղութը։

Անհրաժեշտ է, որ շուտով կրթական մարմին մը կազմուի, ստանձնելու համար այս պարտականութիւնը.— տեղ մը գտնել, ուր հայ մանուկները կարենան սորվիլ իրենց մայրենի լեզուն։

Այս ուղղութեամբ փոքր շարժում մը սկսած է արդէն. կը պակսի անվստահութիւնը։ Եթէ գաղութին ողջախոհ հայրենակիցները բսի–բսուներով գործը չխաչաձեւեն, թերեւս կարելի ըլլայ յուսատու ելք մը գտնել։

Ս. Բ.

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐ Է անախորժ դէպքեր կը պատահին Թէաթր տէ զ'Արի մէջ ուր բեմադրուած են Ռոպեռ Պրազիյաքի մէկ թատերախաղին ներկայացումները՝ Լա Րէն տը Սեզառէ։ Դիմադրական եւ հրէական կազմակերպութիւններ ցոյցեր կազմակերպեցին արգիլելու համար «գործակից»ի մը խաղերուն ներկայացումը եւ յաջողեցան։ Տակաւին կ'անդրադառնանք։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԸ.

ԵՐԿՊԱՌԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆՁՈՐԸ

Լեռների մերկ գագաթները պատեց երեկոյեան ստուերը իսկ ձորերի մէջ լոյսը հետզհետէ աղօտ գոյն էր ստանում, միայն ոսկեգոյն ամպերը, որոնք ահագին բեկորներով գլորւում էին օդի բարձրութեան մէջ, դեռ արտափայլում էին հանգչող արեգակի վերջին ճառագայթների ծիրանի շառաւիղներով։

Գեղեցի՛կ երեկոյ էր, լեռնային երեկոների այն ժամը, երբ քաղցր հնչում են հովիւների երգերը, երբ ախորժ է լսել արօտից դարձող ոչխարների խառնաձայն բառաչմունքը եւ ձիերի երամակների ուրախ խրխինջը, որոնք կայտռելով վազում են դէպի իրանց գիշերային օթեւանը։ Նոյն ժամուն թեթեւ քամին նազելով քսքսում է քո երեսին եւ բարակ, մելոդական հնչիւններով մրմնջում է՝ «շնչի՛ր իմ կուրծքով անուշահոտութիւնը, որ ես խլել եմ հազարաւոր ծաղիկներից»։

Բայց ինձ գրաւիչ չէին այս ձայները, ես չէի լսում ոչ զեփիւռի մեղեդին եւ ոչ հովուի երգը, ինձ գրաւել էր միայն Մարօն, միշտ նրան էի տեսնում եւ նրա ձայնը լսում, թէեւ նա ամենեւին չէր խօսում։

Մեր վերադարձը դէպի Կ... գիւղը տեւեց բաւականին երկար, որովհետեւ այժմ բոլորովին այլ ճանապարհով էինք գնում։ Մութը վաղուց պատել էր եւ ամառնային գիշերի աստղերը փայլում էին հիանալի փայլողութեամբ։

Խօսակցութեան առարկան նոյն աւուր որսորդութիւնն էր. ծերունի Ալօն հանաքներով ծաղրում էր Ասլանի եւ Սագոյի անճարութիւնը, որոնց երկուսի նետումները գարանը սպաննելու համար անցել էին ի զուր։ Սագոն աշխատում էր իւրեան արդարացնել զանազան պատճառներով. իսկ Ասլանը ոչինչ չէր պատասխանում, նա ընկած էր, որպէս երեւում էր, խոր տխուր մտատանջութեան մէջ։ Սովորականից ուրախ էր Կարօն. Նա խորին եղբայրական բարեկամութեամբ ձեռքը գրկեց իմ ուսին, ասելով.

— Դու առանց սրտի չես, Ֆարհատ, քեզանից մի բան դուրս կը գայ ...։

Մարօն գնում էր մեզանից առաջ իւր հօր հետ։ Նա բոլորովին լուռ էր. կարծես, նրա հպարտութեանը ընդդէմ էր լսել այն գովեստները, որոնք թափում էին նրա վրայ. եւ կամ նա չէր ուզում լսել, թէ որպիսի դժուար դրութիւնից ազատեց ինձ. նա աշխատում էր, որ այդ դէպքի վրայ խօսացուի որքան կարելի է սակաւ։

Ես բաւականին յետ մնացի իմ ուղեկիցներից, խօսում էի Կարոյի հետ։ Սագօն մօտեցաւ մեզ, եւ առանց որ եւ իցէ առթիւ մեր կողմից, որպէս ինքն իրան խօսելով, ասաց.

— Զարմանալի է այդ բախտ ասած բանը, ասում են, նա մի հրէշաւոր կնիկ է, երկու երես ունի, , մինը առջեւից միւսը ետեւից։ Առջեւի երեսը թարմ եւ գեղեցիկ է՝ միշտ ժպտող աչքերով, նրանցով նայում է իր սիրելիներին միայն։ Ետեւի երեսը հնացած է, լի խորշոմներով, որպէս մի զզուելի պառաւի դէմք. մի հատիկ աչք միայն ունի մռայլոտ ճակատի վրայ, այն եւս կոյր...։ Նա միշտ դարձնում է դէպի ինձ այդ շարաննենց դէմքը իր սարսափելի խորշոմներով, եւ ես միշտ լսում եմ նրա ցամաք եւ դունաթափ շրթունքների միջից այդ խօսքերը՝ «Դու ինձանից ոչ մի բարիք մի սպասիր...»։

Նա բաւական լռութիւնից յետոյ շարունակեց, իսկ այժմ աւելի խռովեալ ձայնով.

— Ասում են՝ մեր ժամանակներում հրաշքներ չեն լինում, հրաշք չէ, բա ի՞նչ դահրումար է՝ մի անգամից — երկու որս ...։

Այժմ հասկացայ, որ կիսախելագար Սագոյի խօսքերը կծու ակնարկութիւններ էին դէպի ինձ եւ դէպի Մարօն։

— Ի՞նչ ես ուզում ասել, հարցրի ես։

Նա պատասխանեց աւելի վրդովուած կերպով.

— Հա, երկու որս, մինը գարանը, միւսը՝ — Մարոյի սիրտը ...։

Նա արտասանեց այս խօսքերը այնպիսի մի յանդով, որ իսկոյն գրգռեց իմ բարկութիւնը։ Նա առանց ուշադրութիւն դարձնելու շարունակեց.

— Ախար Մարօն էլ փոքր գարան չէ ... նրան որսալը՝ — ահա այդ է քաջութիւնը։

— Եթէ դու կը շարունակես այսպիսի յիմարութիւններ դուրս տալ, դու կը դառնաս երրորդ որսը ... ասացի ես եւ արդէն մերկացրած խենջարս իմ ձեռքումն էր։

— Մի՞թէ արժէ՞ կռուել այն վայրենի կատուի համար, մէջ մտաւ Ասլանը, որ նոյն րոպէին մօտեցաւ մեզ։

— Աա՛, երեւի քեզ էլ է ճանկռել ... դարձայ ես դէպի Ասլանը աւելի բարկութեամբ։

Նա ոչինչ չպատասխանեց։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

տա կը վերատանձնէ իր գերը․ սակայն մինչ այդ կարգ մը պայմաններ պէտք է իրականանան։ Միացեալ Նահանգներ խոստացած էին չէնք տալ Պուրկիպայի, սակայն մինչեւ վերջին վայրկեանը կը մտածէին, թէ Ֆրանսա պիտի կատարէր այդ պարտականութիւնը։ Երբ յայտնուեցաւ, թէ Ֆրանսա զէնքերու հետ անընդունելի պայմաններ կ՚առաջարկէր Պուրկիպայի, Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն որոշեցին արագ շարժիլ եւ չանտսալ։ Տրլըս չէ թուած ֆրանսական այն առաջարկները՝ որ անընդունելի նկատուած են Թունուզի կողմէ։ Ամերիկայի Արտաքին նախարարը աւելցուց, թէ այս քայլը առնուած էր՝ ազատ աշխարհին մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու եւ հակահամայնավար միասնականութիւնը զօրացնելու համար։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանօ շարթու վերջ Ուաշինկթըն պիտի երթայ, քննելու համար այն բոլոր հարցերը, որ պիտի արծարծուին Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ, յառաջիկայ Դեկտեմբերին։

———o———

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյեմբեր 19)․— Ձոյլ ոսկի 576·000, նափոլէոն 4250, զուից․ 4100, անգլ․ 5070, քսան տոլարնոց 20·520, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1300, տոլար 494, զուից․ 119, պելժ․ 9·35, լիր 0·78։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ

Նախաձեռնութեամբ
Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

Այս Ուրբաթ, իրիկուան ժամը 21ին
Տէսինի Ազգ․ Տան մէջ

Կը նախագահէ Կ․ ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Կ․ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փոքրիկն Ռաֆֆի Եսայեան 15·000 ֆր․ իր քրոջ վաղամեռիկ Լիտիայի յիշատակին։ Խաչիկ Էքպէրեան տասը հազար, Եանըգէկեան, Ակոնայեան, Սիմոն Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչեան հինգ հազարական ֆրանք։ Խսկիճեան երկու հազար, Կարապետեան երկու հազար, Նիկողոսեան հազար։

Պ․ Համբարձում Ֆչըճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Պ․ Սիրուն Պարոնեան հազար ֆր․։ Պ․ Դաւիթ Տէր Գալուստեան հազար ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը կը վերսկսի 19 Նոյեմբեր Գշ․ օրուընէ, դասախօսութեամբ ձեռնհաս ուսուցիչի մը, Բարեգործականի սրահին մէջ, ինչպէս նախորդ տարիներ, 19ա։ Ռիւ Վանթիւր, ժամը 19–21, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ։ Ծնողները կը հրաւիրուին օգտուիլ առիթէն՝ արձանագրելով երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ իրենց զաւակները, դասերու պահերուն։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Առաքինազարդ Քոյրերը կը տօնեն Անարատ Յղութեան Օրը, կիրակի, 8 Դեկտեմբերին։

Այս առթիւ տեղի կ՚ունենայ հանդիսաւոր պատարագ տեղւոյս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաւօտեան ժամը 11ին։

Ցետ պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը նախկին հաւատարիմ սանուհիներուն եւ իրենց փոքրիկներուն համար։

Փարիզի եւ արուարձաններու հին աշակերտուհիներէն անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան, բարեհաճին երկտողով մը իմաց տալ կամ հեռաձայնել՝ Սէօր Արմէնինէն, 73 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս։ Հեռաձայն 179 Առնուվիլ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՆԻԷՌԻ մէջ, Նոյեմբեր 24ին, Ընկերվարականներու սրահը, մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը։

Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Թախտա ԳԱՐԵԳԻՆ։

Ճոխ պիւֆէ։ Տախքերու մասնակցութիւն։

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։

Այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30–ին, Սալ ժան տ՚Արքի մէջ։

Կը նախագահէ ընկ․ ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։

Կը խօսի ընկ․ Վ․ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին․— Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն։

Մուտքը ազատ է։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սեվրանի Կապ․ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։

Կիրակի 24 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 23, «ՄԱՍԻՍ»ի շքեղ սրահին մէջ, 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեվրան։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, անակնկալներ, ՍԹԷՍԷԼի նուագախումբին մասնակցութեամբ։

Օթօպիւս՝ 147 էկլիզ տը Փանթէն, Կար տիւ Նոր, ժամը 14 եւ 15։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկեր Սողոմոն Կիւլէզեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Այվազեանի եւ պարագաներուն Թադէոս Այվազեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ֆ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղին վարժարանը վերաբացուած է արդէն Հոկտեմբերի ըսկիզբէն ի վեր, ուսուցչութեամբ Պ․ Վահրամ Կ․ Պապուխեանի։

Արձանագրութիւնները տեղի կ՚ունենան Ս․ Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ։

Կը հրաւիրենք Պոմոնի յարգ․ ծնողները որ չարունակեն վառ պահել իրենց սէրը հանդէպ Կապ․ Խաչի կրթարանին ուր մեր զաւակները կը ստանան Ազգ․ ոգի եւ հայերէնի բաւականաչափ պաշար։

Ֆ․ Կ․ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի
Վարչութիւն

ՀԱՐ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն․ Մարմնի Ֆէսանվիլիէի օգնութեան կայանին կը նուիրեն․ Այրի Տիկին Վ․ Մեսրոպեան տասը հազար ֆրանք, իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին, Այրի Տիկին Մալաքեան հինգ հազար, Պ․ Ծ․ Աստուրեան 500 ֆրանք։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն․ Մարմնի Փարիզի դարմանատան կը նուիրեն․— Տիկին Արոյեան հինգ հարիւր ֆր․։ Պ․ Չէյթունցեան 700 ֆրանք։

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՄԱՀՈՒԱՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայրենասէր մեծ Հայրապետ Խրիմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակին առթիւ հանդիսաւոր քառաձայն Ս․ պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի ժամը 10ին եւ պիտի կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթողիկոսական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

Կը հրաւիրենք հայ ժողովուրդը որ ներկայ գտնուի այս արարողութեանց, յարգելու համար մեծ եկեղեցականին անմոռանալի յիշատակը։

ԴԻՒԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Կապ․ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք Պ․ Մեսրոպ Զօրաբաբեկեանէ իր կնոջ ապաքինման առթիւ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Պարահանդէսի կարգադրութիւններ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ինչպէս նաեւ վարչութեան օժանդակներու ներկայութիւնը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը չորսին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը։

Օրակարգ․— Ա) Նիւթական եւ բարոյական համարատուութիւն։

Բ) Զեկուցում Հոկտեմբերի պատգամաւորական ժողովին։

Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ԿԱՐՏԱՆ․— Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղի ընդհ․ անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ երեքին Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան սրահին մէջ։ Օրակարգ խիստ կարեւոր հարցեր։ Անհրաժեշտ է մասնաճիւղիս բոլոր անդամներու ներկայութիւնը։ Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները անխտիր։

“ԱՆԴԱՍՏԱՆ”Ի ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Այս Հինգշաբթի, երեկոյ ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի թիւ 1 նոր սրահին մէջ, 28 Րիւ Սերփանթ (Մեթրօ Սէն – Միշէլ)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝
Արդի հայ գրականութեան հարցերուն մասին

ՄԱՐՍԷԼ ՏՐԼԱՆՈՒԱ, ԼՈՒՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ, ՎԱՀԷ ՔԱՋԱ, Կ․ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
եւ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին, որուն կը մասնակցին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ (ԻԶՔԱԼԱՅԵԱՆ)
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մուտքը ազատ է։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ - ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՆՈՅ․ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16էՆ 24 — Կռանտ Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ

ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒՑԻ հունգարական նուագախումբը
եւ հաճելի անակնկալներ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով ՓԱՍԻ 64·90

Մուտք 500 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ԵՒ ՆՈՒԱԳԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅ
12, Դեկտեմբեր, Հինգշաբթի ժամը 8·45ին

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը փութայ իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնել, Պ․ Համբարձում Ֆըչըճեանի մահուան առթիւ, անոր ընտանեկան պարագաներուն։

Հանգուցեալը յոյժ եկեղեցասէր, մաս կը կազմէր Հոգաբարձութեան փոխ ատենապետի պաշտօնով։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069 82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDREDI 22 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8049 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3850

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ "ԴԻՐՔԸ"

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսարանի Դիւանէն ստորագրուած նամակով ստացանք 5 Նոյեմբեր թուակիր «հաղորդագրութիւն» մը՝ «հրապարակման համար»:

Քիչ մը ուշացած այս «հաղորդագրութիւն»ը կը պարունակէ Հոկտեմբեր 22 թուակիր այն յատուկ կարեւոր հեռագիրը, զոր Վազգէն Ա. ուղղած էր «Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Աթոռակալ Տ. Զարեհ եպիսկոպոս»ին՝ Ամերիկահայ Ազգային Թեմին Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կապուելուն առթիւ, ինչպէս նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի Դիւան եպիսկոպոս Արտակ սրբազանի 2 Նոյեմբեր թուակիր պատասխանը: Այս երկու հեռագիրներն ալ հրատարակուած են «Յառաջ»ի 15 Նոյեմբերի թիւին մէջ՝ երբեւ նիւթ պատմութեան համար:

Էջմիածնի պաշտօնական հեռագրին մասին արտայայտուած էինք արդէն (Յառաջ, 5 եւ 6 Նոյեմբեր):

Նորութիւնը Մայր Աթոռի Դիւանի հաղորդագրութեան մէջ, հետեւեալն է.

«Վեհ. Հայրապետը յատուկ կոնդակով, ուղղուած համայն հայ ժողովրդեան, պիտի ճշդէ Մայր Աթոռի դիրքը Անթիլիասի եւ նրա հակականոնական ու եկեղեցաքանդ ընթացքի հանդէպ»:

Ուրեմն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը «հակականոնական եւ եկեղեցաքանդ» գտնելով Անթիլիասի ընթացքը, յատուկ կոնդակով պիտի ճշդէ իր դիրքը անոր հանդէպ:

Մինչ Հոկտեմբեր 22ի իր հեռագրին մէջ Վազգէն Ա. կ'առաջարկէր «անյապաղ կերպով բանակցութիւններ սկսիլ որեւէ տեղ, վերականգնելու համար հոգեւոր միութիւնը եւ խաղաղութիւնը», Մայր Աթոռի Դիւանը Նոյեմբեր 5ին գիրք ճշդելու խօսք կ'ընէ:

Ի՞նչ դիրք է որ կ'ուզէ ճշդել Վազգէն կաթողիկոս, որ առաջին օրէն իսկ ձեռքով ոտքով միջամտած եղաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան գործին: Մեր եկեղեցական պատմութեան մէջ ե՞րբ տեսնուած է, որ Էջմիածնի կաթողիկոսը Արարատէն մինչեւ Տաւրոս ճամբայ հարէ՝ Կիլիկիոյ հայրապետական ընտրութեան «մասնակցելու» համար:

Վազգէն Ա. ուղեց նախընթաց մը ստեղծել: Ու չարաչար ձախողեցաւ:

1956 Յունուար 31ին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Խորհրդին եպիսկ. Բարսեղեանի ուղղուած հեռագրով մը, Էջմիածնի նորընտիր կաթողիկոսը կ'ըսէր. «Առաջնորդուած մեր Ս. Եկեղեցւոյ սիրոյ, միութեան եւ դերադոյն շահերը պաշտպանելու եւ ամրապնդելու գիտակցութեան, որոշած ենք անձամբ մասնակցիլ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման»:

Տեսանք սակայն, որ հակառակ իր խոստումին, ո՛չ ընտրութեան մասնակցեցաւ ո՛չ ալ՝ օծման: Ի յառաջագունէ հաստատելով Ազգային Սահմանադրութեան, որուն համար Փարիզի մէջ անձամբ, մեզի կ'ըսէր թէ այլեւս գոյութեան իրաւունք չունի՝ քանի որ հիմա չկայ Օսմ. կայսրութիւն, Վազգէն Ա. չուզեց լսել ձայնը Պատրիարքական ժողովին, որ ընտրուած էր ժողովուրդին ձայնով՝ ըստ Սահմանադրութեան եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կանոնադրին:

Ընթակայ՝ զանազան ազդեցութեանց, ուզեց պարտադրել իր կամքը՝ անտեսելով օրէնքը: Ու երբ չյաջողեցաւ՝ ցուցական կերպով հեռացաւ Լիբանանէն՝ կաթողիկոսական ընտրութենէն քանի մը ժամ առաջ: Յետոյ Գահիրէի մէջ գումարեց «եպիսկոպոսական ժողով» մը, անոր միջոցաւ «թերի եւ անընդունելի» հռչակելու համար Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը:

Այս բանաձեւն ալ ո՛չ մէկ արժէք ունեցաւ, քանի որ անոր հեղինակները ներկայիս կը ճանչնան Զարեհ Ա.ի ընտրութեան օրինաւորութիւնը: Միայն թէ տակաւին կը յամառին «օծում»ը ապօրէն նկատել: Կ'ուզեն փոթորիկ յարուցանել գաւաթ մը ջուրի մէջ:

Կ'ուզեն վերարծարծել այն սնամէջ վէճերը, որոնք Գէորգ Դ. կաթողիկոսի օրով ա՛յնքան թունաւորեցին մթնոլորտը, Էջմիածինէն մինչեւ Պոլիս, մինչեւ Այթամար ու Սիս:

Ո՞ւր կ'ուզեն հասնիլ ի վերջոյ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՆՕ - ՏԸԼԸՍ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

ՓԻՆՕ ԳՈՀ Է ԱՐԴԻՒՆՔԷՆ

Ուաշինկթընի մէջ վերջացան Փինօ-Տըլըս խորհրդակցութիւնները: Զորեքշաբթի գիշեր Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարը մեկնեցաւ Նիւ Եորք:

Ընդհանուր առմամբ Փինօ գոհ է արդիւնքէն: Խորհրդակցութիւնները տառացիօրէն Ատլանտեան Ուխտի ժողովին շուրջ եղած են: Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի կառավարութեանց տեսակէտները ի րարու կը համապատասխանէին՝ Փարիզի վեհաժողովին շուրջ: Երկու երկիրները պիտի աշխատին սրդեցրել հաստատակուց ուղեգիծ մը՝ լաւ արդիւնքի հասնելու համար:

Օրակարգի երկրորդ հարցն էր՝ Թունուզի յանձնուած անգլիա-ամերիկեան զէնքերուն խնդիրը: Միացեալ Նահանգներ պիտի աշխատին, որ Թունուզի յանձնուած զէնքերը ալժերիացի ապստամբներուն ձեռքը չանցնին, յայտարարեց Ուաշինկթընի Արտաքին նախարարութեան բանբերը, միաժամանակ չնշելով թէ Տըլըս եւ Փինօ համաձայնութիւն գոյացուցած են եւ Ամերիկա ձեռք պիտի չխառնէ, որպէսզի Ֆրանսայի դիրքը ամուր մնայ:

— Իր կարգին, խորհրդակցութիւններէն ետք Փինօ յայտարարեց.— Ուզածս ստացայ. ո՛չ ոք հրաշքներու կը սպասէր արդէն:

Ըստ երեւոյթին, Թունուզի յանձնուած զէնքերու հարցին մէջ Ֆրանսական տեսակէտը ամբողջութեամբ չէ ընդունուած Տըլըսի կողմէ. անոր փոխարէն սակայն, ՄԱԿի մէջ Ալժերիոյ շուրջ բացուելիք վիճաբանութեանց ընթացքին Միացեալ Նահանգներ թիկունք պիտի կանգնին Ֆրանսայի: Այս պարագային ալ սակայն, տակաւին յստակ չէ թէ ի՛նչ ուղղութիւն պիտի որդեգրուի ՄԱԿի մէջ: Ամերիկայի Արտաքին նախարարը համաձայն բլլալով հանդերձ Փինոյի, բսած է.— Ալժերիոյ հարցին շուրջ բացուելիք վիճաբանութեանց մէջ մեր որդեգրելիք դիրքը կախում ունի ձեր Խորհրդարանէն:

Բայց սատի, Տըլըս խնդրած է, որ Փինօ միջամտէ Փարիզի եւ Թունուզի կառավարութեանց միջեւ, որպէսզի տարակարծութիւնները հարթուին ու Ֆրանսա Թունուզի տայ իր խոստացած զէնքերը: Ֆրանսայի Արտաքին նախարարին խոստում տրուած է, որ ցարդ յանձնուած անգլիա-ամերիկեան զէնքերը անմիջապէս պիտի բաժնուին Թունուզեան բանակին, փոխանակ պահուելու՝ ուրկէ կրնան անհետանալ: Ֆրանսան պիտի միջամտէ եթէ դարձեալ զէնքեր յանձնուին, բայց Թունուզ նման առաջարկ մը չէ բրած:

Խորհրդակցութեանց ընթացքին ամէնէն

(Շարունակութիւնը կարդալ 4. էջ)

ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ՕԳՏՈՒԻ ՈՒՈՇԻՆԹԸՆԷՆ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ

ԳԱՀԻՐԷ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Գահիրէի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ եգիպտական զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօրավար Ամեր, որ Մոսկուա գացած էր, համաձայնութիւն մը գոյացուցած է խորհրդային գեկավարներուն հետ: Եգիպտոս 700.000.000 ռուպլի պիտի ստանայ Խ. Միութենէն (200 միլիոն տոլար): Այս գումարը պիտի օգտագործուի Եգիպտոսի հնգամեակի ծրագիրին գործադրութեան համար: Գահիրէ իր պարտքը պիտի սկսի վճարել հինգ տարի վերջ:

Այս յաջողութիւնը ձեռք ձգելէ վերջ, զօրավար Ամեր վերադարձաւ Գահիրէ, Դշ. օր: Օդակայանին մէջ զօրավարը յայտարարեց.— Հաստատեցի որ եգիպտացի եւ խորհրդային ժողովուրդներուն միջեւ բարեկամական կապեր կան. կը մաղթեմ որ այդ կապերը ամէն օր աւելի սերտանան:

Այս ձեւով, Գահիրէ կը հետեւի Դամասկոսի ուղեգիծին, ընդունելով Խ. Միութեան տնտեսական օժանդակութիւնը: Արաբական այս երկու երկիրներն ալ զէնք ստացած են արդէն Մոսկուայէն, իրենց Պաշտպանութեան նախարարներն ալ Կրեմլին այցելելով:

Այն պահուն, երբ Ամեր խորհրդային ռուպլիներով բեռնաւորուած Գահիրէ կը վերադառնար, Միացեալ Նահանգներու դ'ասպանը յայտարարեց, թէ իր կառավարութիւնը որոշած է 600.000 տոլար տալ Եգիպտոսի, որպէսզի գի կարենայ իր աշխատանքները կատարել:

Այսուհանդերձ, Նախագահ Նասր վերջնական որոշում մը տալէ առաջ բաւական երկմտած է: Նախ սպասեց, որ Եգիպտոսի Ելմտական նախարարը Ուաշինկթընէն վերադառնայ՝ տարբերութեան արդիւնքը իմանալու համար: Յայս ունէր նաեւ, որ Անգլիոյ հետ սկսած խորհրդակցութիւնները շուտով կը վերջանան եւ կ'ազատէ անշարժութեան մատնուած միլիոնաւոր սթերլինները, որոնց այնքան պէտք ունի Եգիպտոս: Նասր կը սպասէր նաեւ Միջազգային Դրամատունէն բաւական մեծ գումար մը ստանալ՝ Սուէզի նախկին Ընկերութեան պաշտօնեաներուն վնասուց հատուցման համար:

Այս բոլորը, անշուշտ, կապ ունի Սուրիոյ ամբարտակին շինութեան հետ:

Նասրի մտահոգութիւնները պատճառ չեն սակայն, որ Դամասկոսի հետ գործակցի: Երկու երկիրներու միջեւ կապը հետզհետէ կը սերտանայ եւ արդէն իսկ կը խօսուի Եգիպտոս – Սուրիա Առանցքի մասին:

Սուրիոյ Տնտեսական նախարարը ներկայիս Գահիրէ գացած է, երկու երկիրներուն միջեւ տնտեսական միութիւնը աւելի հաստատուն հիմի վրայ դնելու համար:

Դամասկոս, ինչպէս Գահիրէ այս մերձեցումը կը նկատեն առաջին քայլը՝ դէպի արաբական աշխարհի միութիւնը: Այս միութիւնը, կը յայտարարեն անոնք, պիտի պահէ հաստատակամ այն տարրերը, որ գոյութիւն ունին Իսրայէլի դէմ:

ԴԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Հանսըն, երկու օրուան համար Փարիզ եկաւ, ուրկէ պիտի անցնի Արեւմտեան Գերմանիա, վարչապետ Ադենաուըրի հետ խորհրդակցելու համար:

Օրը Օրին

ԾԱՆՕԹԱՆԱՆՔ ...

Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունի ընկերութիւն մը, որուն կոչումն է «Կուլտուրական կապ» պահել արտերկրի Հայութեան հետ: Վերջերս, այդ ընկերութեան մէկ... լուսարարը, Հր. Գրիգորեան, իր ընթերցողներուն ծանօթացուցած է «Սփիւռքահայ գրողների երկերը» որոնց մէջ տեղ գրաւած է «վերածնած Հայաստան»ը:

Մենք ալ ծանօթանանք այդ... գրողներուն:

Պարզ է, որ Վ. Թէքէեան եղած է ոչ-դաշնակցական գրող մը եւ, լա՛ւ բանաստեղծ: Անխուսափելի է անոր անուան կրկնութիւնը՝ նման պարագաներուն: Սակայն անոր հե՞տ. տանք քանի մը նմոյշներ:

«Սփիւռքահայ բանաստեղծների աւագ սերնդի ներկայացուցիչ»... Վահան Մալէզեան: Յիշուած է նաեւ իր մէկ ոտանաւորը, որուն մէջ «Ափ մը հող» կ'ուզէ (եղեր) իր հայրենիքէն, շիրմին վրայ «բուսնելու» համար: Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար, որ փոխանակ «հող»ին, ինք բուսնէր «վերածնած հայրենիք»ի հողին վրայ...:

Վ. Վահեանէ վերջ, կը շարունակուի անուանացանկը կարմրաւուն հերոսներուն. Գ. Ադդարեան, Ս. Տէրունեան, Զարեհ Մելքոնեան, Յակոբ Գույումճեան եւայլն... եւայլն: Լսա՞ծ էք այս մարդոց անունները՝ իբրեւ «բանաստեղծ»: Կարդացա՞ծ էք անոնց «խոշո՛ր» ստեղծագործութիւնները: Անոնց ոտանաւորները ձեռքս անցած են... սխալմամբ: Նոյնիսկ՝ կարդացած եմ: Ի՞նչ կ'ուզէք որ ըլլան անոնք... մէկը Քորէայի մէջ ինկած խեղճերը կը «հերոսացնէ», միւսը սրճարանի մը մէջ սպաննուած «ընկեր» Մահմուտին վրայ երդում կ'ընէ, որ պիտի շարունակեն իր... գործը, ուրիշ մը Սթալինի մեծութեամբ սկսած էր՝ հասնելու համար խրուշչեւի եւ դեռ... ին-չե՛ր:

Անոնց կողքին յիշած են նաեւ «մե՛ծ» արձակագիրներու անուններ, որոնց մէջ ծանօթ է միայն Վահէ Հայկը (Ամերիկա):

Եւ՝ այսքան միայն, իբրեւ արտերկրի գրականութիւն եւ գրողներ:

Ուրախ ենք, որ մենք ալ ծանօթացանք արդի հայ գրականութեան:

Բայց, ոչ-դաշնակցական Թէքէեանի հոգին պիտի չխռովի՞ արդեօք, երբ իր անունը կը դնեն խեղկատակներուն ճի՛շդ քովիկը: Թերեւս, Հայաստանի մէջ դեռ կը կասկածին անոր ալ արժէքին վրայ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զորեքշաբթի առաւօտ տեղի ունեցաւ Լիոնի մեր ընկերներէն Թադէոս Այվազեանի թաղումը: Ներկայ էին բացի իր ընտանեկան պարագաներէն ու հայրենակիցներէն՝ մեծ թիւով ընկերներ Իսիէն, Փարիզէն, Լիոնէն եւ Տէսինէն: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային Կոմիտէն, Իսիի Զաւարեան կոմիտէն եւ Լիոնի ընկերները:

Իսիի գերեզմանատան մէջ «յանուն իր գաղափարի ընկերներուն» դամբանական խօսեցան ընկեր Հրանտ-Սամուէլ եւ ընկեր Պետանեան (Լիոնէն):

ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԼՔԵԱԼ ԳՈՅՔ ՉԷ

1945 Ապրիլ 8ին, մօտ հինգ տարուան լռութենէ մը ետք, վերահրատարակուած «Յառաջ»ը, «Նորէն Պատնէշին Վրայ» խմբագրականով կը գրէր. —

«Ի՞նչպէս կ'ըմբռնենք աշխատանքը այսօրուան եւ վաղուան համար:

«Ա.— Այսօր ալ, ինչպէս երէկ, աշխատանք ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ:

«Բ.— Աշխատանք արտասահմանի ինքնապաշտպանութեան համար:

«Գ.— Աշխատանք մշակոյթի ճակատին վրայ:

«Դ.— Աշխատանք նոր սերունդին փրկութեան համար»:

Ամբողջական ուղեգիծ մը — խտացած եւ յստակ — որ մի քանի տասնեակ տարիներէ ի վեր, անդադար կը հետապնդուի «Յառաջ»ի եւ մեր կուսակցական եւ համակիր մամուլի կողմէն:

Այս հաստատումով, սխալ պիտի ըլլայ հետեւցնել, որ միւս գուրս ուրիշները — կուսակցութիւններն ու կազմակերպութիւնները — անտարբեր գտնուած են եւ ոչ մէկ ճիգ գործ դրած՝ այս ուղղութեամբ:

Իրողութիւնը այն է, որ գաղթաշխարհի հայկական բոլոր կուսակցութիւնները, զանազան բնոյթ կրող հանրային կազմակերպութիւնները, չմոռնալով նաեւ մեր եկեղեցիներն ու կրթական հիմնարկութիւնները իրագործած են վերը յիշատակուած ուղեգիծը, հոգ չէ թէ տարբեր ձեւակերպումով:

Աւռվ հանդերձ, փաստը այն է, որ բոլորի կողմէն կենսական նկատուած այս աշխատանքներու շուրջ անկարող եղանք համախմբել մեր ուժերն ու ճիգերը, եւ դեռ աւելին ըլլալով բաժանուեցանք երկու հակամարտ եւ անհաշտ կողմերու:

Ինչպէ՞ս բացատրել այս երեւոյթը:

Թող զարմանալի չնկատուի, եթէ առաջին հայեացքով տարօրինակ եւ անբնական նկատուող այս երեւոյթի մէջն իսկ փորձենք փնտռել այն հիմնական պատճառները, որոնք ծնունդ տուին մեր ներքին անհասկացողութիւններուն, եւ ինչու չէ՞, չափով մը նաեւ մեր պառակտումներուն եւ հակամարտութիւններուն: Ուրիշ խօսքով, երկու անհաշտ կողմերու առեղծուածին:

Բացատրելու համար մեր միտքերը, անցողակի կերպով պատկերացնենք այն տագնապալի վիճակը, որուն ենթարկուեցաւ հայութիւնը Լօզանի չարաղէտ դաշնագրով:

Առանց մանրամասնութիւններու վրայ ծանրանալու, յիշեցնենք, որ, աշխարհի մեծերու ներհակ շահերու հակամարտութեանց մէջ, անգամ մը եւս «Թաղուեցաւ» Հայկական Հարցը:

Թրքական ոճրային գործողութիւններէն ազատուած հայութիւնը՝ թափառական եւ հալածական, կը մատնուէր կատարեալ տագնապալի կացութեան մը: Հարիւր հազարաւոր բազմութիւններ, հարկադրաբար, կը լքէին իրենց հողն ու տունը, անհատական եւ ընդհանրական սեփականութիւնները, դարաւոր յիշատակարաններն ու ամէն տեսակի հարստութիւնները:

Անհրաժեշտ էր արագութեամբ ապահովել գաղթական, դարձած մեր ժողովուրդի տեղաւորման եւ հողատարութեան ծանր գործը, փրկելու համար զայն վերջնական ոչնչացումէ:

Գիտենք թէ՝ ինչ դժուարին պայմաններու մէջ կատարուեցաւ այդ աշխատանքները:

Առանց ժխտելու օտա՛ր բարեսիրական կազմակերպութիւններու եւ հանդուցեալ Ազգերու Ժողովի կատարած նախախնամական դերը մեր տարագիր բազմութիւններու օժանդակութեան գործին մէջ, անհրաժեշտ է միշտ կրկնել, որ Հայկական Հարցը կորսնցուցած էր իր իրական նշանակութիւնը: Զարդուած քաղաքական բովանդակութենէն, դարձած էր պարզ մարդասիրական խնդիր մը:

Սահեցուած այս պայմաններուն մէջ, խորհրդայնացած մեր հայրենիքը յանձին Խ. Ռուսաստանի, հանդիսաւոր էր, չրսելու համար մեղսակից եւ գլխաւոր դերակատարներէն մէկը:

Հայաստանի խորհրդայնացումով, հայկական հարցը «ընդմիշտ լուծուած է» յայտարարելով, Խ. Ռուսաստանը, փաստօրէն հրաժարած էր հայկական շահերու հետապնդման իրաւունքէն: Ինքնին հասկնալի է, որ Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը իր կարգին եթէ ցանկութիւն ունենար անգամ, պիտի չկրնար տարբեր վերաբերմունք մը որդեգրել:

Անհրաժե՞շտ է հաստատել, որ սահեցուած այս պայմաններուն մէջ, մեր տարագիր բազմութիւնները զրկուած պետական ամէն տեսակի օժանդակութիւններէ եւ պաշտպանութենէ, *կը յանձնուէին անողոք ճակատագրի քմահաճոյքներուն:

Պէ՞տք էր համակերպիլ այս ժողովուրդին պարտադրուած այս վիճակին հետ: Պէ՞տք էր հրաժարիլ մեր ժողովուրդի անկապտելի եւ արդար բոլոր իրաւունքները հետապնդելէ: Եւ վերջապէս, պէ՞տք էր ենթարկուիլ աշխարհի հզօրներու կամքին եւ համակերպիլ Հայկական Հարցի թաղման յանցապարտ արարքին հետ:

Եթէ ընդունինք, որ մեր ժողովուրդը բաժնուած է Դաշնակցական եւ Հակադաշնակցական երկու գլխաւոր ճակատներու, կարող ենք առանց խոլութեան չեմ մեղանչելու յայտարարել, որ Դաշնակցական ճակատի պատասխանը մեծ ՈՉ մըն է եղած երէկ, ինչպէս եւ այսօր:

Մեր այս ոչը՝ հիմնաւորուած է մեր ժողովուրդի անժխտելի եւ արդար իրաւունքներով եւ նուիրագործուած է ոչ միայն անսահման զոհաբերութիւններով, այլ եւ Սեւրի դաշնագրով: Ուրիշները, կարող են ուրանալ, ժխտել, բայց մենք պարտական չենք ենթարկուելու անոնց կամքին եւ անարդար վճիռներուն:

Կը սխալի՞նք եթէ ըսենք, թէ զրժբախտաբար, հակադաշնակցական ճակատը կը խուսափի յստակօրէն ձեւակերպելու իր պատասխանը: Կը խուսափի, հաւանաբար այն պատճառով, որ մեզ նման մտածելով եւ զգալով հանդերձ, կը զգուշանայ մեզ հետ միեւնոյն կեցուածքն ունենալու աններելի յանցանքէն:

Ես նաեւ այն պատճառով, որ իրենց համոզումով, հայ ժողովուրդի ուրացուած իրաւունքներու հետապնդման միակ իրաւատէրը Խ. Հայաստանն է եւ ոչ թէ տարագիր բազմութիւններն ու զիրենք ներկայացնող կազմակերպութիւնները:

Ասկէ ալ կը բացատրուի, մեր անհասկացողութիւնները՝ հայրենիքի, գաղթաշխարհի ինքնապաշտպանութեան, ինչպէս նաեւ, մշակոյթի ու նոր սերունդի փրկութեան գործերու մէջ:

Վստահաբար մեր հակառակորդ ճակատը մեր ժողովուրդը խնայած պիտի ըլլար շատ մը ծանր տագնապներ եւ սպառիչ ճիգեր, եւ աւելի մեծ ատեք մը տուած պիտի ըլլար մեր հայրենիքին, եթէ գաղթաշխարհի հայութեան իրաւունքներու հետապնդումը կամաւորապէս զոհած չըլլար զանազան նեղ հաշիւներու:

Վերջի վերջոյ գաղթահայութիւնը լքեալ գոյք չէ, այլ իրական տէրը իր իրաւունքներուն:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ՄԱՍԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՄԵՐՁԵՑՄԱՆ

ԽՄԲ.— Օրուան հրատապ խնդիրներէն մէկն է Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ յարաբերութիւնները: Այս առթիւ *Լը Մոնտ* շաբեկան տեղեկութիւններ կը հրատարակէ հանրային կարծիքէն քաղելով: Ստորեւ գլխաւոր մասերը.—

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան խնդրանքին ընդառաջելով, հանրագրութեան սպասարկութիւնքննութիւնմը բացաւ հասկնալու համարՖրանսայիհան. կարծիքը՝ Գերմանիոյ մասին: Հաստատուեցաւ, որ Ֆրանսայի ժողովուրդը անտարբեր չէ գերմանական հարցին նկատմամբ:

Տրուած է հետեւեալ հարցումը.— Ձեզի համաձայն, ի՞նչ պէտք է ըլլայ Ֆրանսայի դերը՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ հանդէպ, վստահութի՞ւն, վստահութիւն եւ խոհեմութի՞ւն, թէ ո՛չ մէկ վստահութիւն:

Հարցադրուած մարդոց 93 առ հարիւրը պատասխանած է, որոնց 70 առ հարիւրը համակարծիք է խոհեմ վստահութեան, 15 առ հարիւրը՝ զգուշութեան եւ ութ առ հարիւրը՝ բացարձակ վստահութեան:

Հարցադրուած մարդոց կէսը յարաբերութիւններ ունեցած էին Գերմանացիներու հետ, 49 առ հարիւրը լսած էր Վարչապետ Ատենաուըրի անունը եւ 24 առ հարիւրը՝ այցելած Գերմանիա: Սակայն, անձնական այս փորձառութիւնները չէն նշանակեր, թէ Գերմանացիներու եւ Գերմանիոյ հանդէպ տարակարծութիւններ չկան:

Հասարակութեան մեծամասնութիւնը տակաւին կ'երկմտի Գերմանիոյ առջեւ:

Շատեր կը զգուշանան կամ չեն պատասխաներ, երբ հարց կը տրուի, թէ բստ իրենց Գերմանացիները համկցա՞ծ են այլեւս անցեալին մէջ գործուած սխալները, կամ, ժողովրդավարակա՞ն է Գերմանիոյ ներկայ վարչակարգը:

Վերապահ են նաեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ ապագային նկատմամբ, յատկապէս՝ Ֆրանսայի հետ ունենալիք յարաբերութեանց մէջ: Կը հաւատան Գերմանացիներու ազնւախոհութեան սակայն կը կասկածին որ իրենց նկարագիրը կրնայ չափազանցութեան տանիլ զիրենք:

Այս բոլոր վերապահութիւնները պատճառ մը չեն նկատեր սակայն, որ Ֆրանքեւգերման տնտեսական մերձեցում մը ըլլայ, ինչպէս նաեւ վստահութիւն՝ անցեալի դէշ յիշատակները մոռնալու համար: Եզրակացնելով, քննութիւն կատարող կազմակերպութիւնը կը հաստատէ, թէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը բարեփոխուած է եւ այնպէս կը թուի թէ առանց յետին նպատակի պատրաստ է ընդունելու ֆրանքեւգերման գործակցութեան մը գաղափարը:

Ահաւասիկ քանի մը հարցումներ եւ անոնց պատասխանները.—

— Գերմանիան իրապէս ժողովրդավար վարչակարգ մը ունի՞:

21 առ հարիւրը պատասխանած է այո՛, 19 առ հարիւրը՝ ոչ:

— Գերմանիա հասկցա՞ւ անցեալի իր սխալները:

24 առ հարիւրը հաստատական պատասխան տուած է, 26 առ հարիւրը՝ ժխտական:

— Գերմանիա կը փափաքի՞ գործակցիլ Ֆրանսայի հետ:

25 առ հարիւրը՝ հաստատական, 18 առ հարիւրը՝ ժխտական:

— Զօրաւոր Գերմանիա մը վտա՞նգ մըն

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Վերջին ու բուռն ճիգեր թափուեցան, որպէս զի Խաղ Սրբազան, Միաբանական Ժողովի ընթացքին տեղի տայ միաբաններու խնդրանքին, իր հրաժարականը վերցնելու մասին, եւ որոնց մօտ պէտք եղած աշխատանքները կը թափէին նիւթական ու բարոյական գեղումներով: Միաբանականժողովին վերադրուած յոյսերը, սակայն, պաղարերելու հաւանականութիւն չէին ներկայացներ. որովհետեւ,

Ա.— Տեղապահ ըլլալու բուռն բաղձանքէ բռնուած, եւ ապաղային փայլուն հեռանկարներով արդէն իսկ խանդավառ Դերենիկ Եպիսկոպոս, ինքնավստահ չէ զգուշութեան դիրք մը բռնած էր, կատարուելու վրայ եղող այս բարեշրջումի ընթացքին: Իր պնդումը հրաժարեալ Խաղ Սրբազանի մօտ, հրաժարագիրը ետ քաշելու, անշուշտ թէ պիտի օգուտ ունենայ: Դերենիկ Սրբազան չառաւ այդ քայլը, վստահ ըլլալով թէ Միաբանական Ընդհանուր Ժողովը, մեծամասնութեամբ, իրեն պիտի յանձնէ Տեղապահի պաշտօնը:

Բ.— Կաթողիկոսարանի դիւանապետ Շահէ Վարդապետ, այդ շրջանին (եւ անկէ յետոյ, ալ՝ հաւանաբար) խոր գայթակղութեամբ մը լեցուած էր հաւանական Տեղապահ Դերենիկ Սրբազանի դէմ, որու ընտրութեան ի նպաստ խօսակցութեան մը առթիւ Միաբանական Ժողովի Ատենապետ Զարեհ Եպիսկոպոսին յայտարարած էր, թէ ինք, եւ իրեն հետ երիտասարդ միաբաններէն եւ ոչ ոք, պիտի քուէարկէր ի նպաստ Դերենիկ Սրբազանի Տեղապահութեան: Շահէ Վրդ. այդ տեսակցութեան ընթացքին, որուն ներկայ էր հաւարակայ բարեկամ մըն ալ, Դիւանատան մէջ կ'առաջարկէր որ, Տեղապահի պաշտօնը ընդունի Զարեհ Եպիսկոպոս, առաջարկութիւն՝ զոր կտրուկ կերպով կը մերժէր Զարեհ Սրբազան, բրաւացիօրէն յայտնելով թէ չէր կրնար Հալէպի Թուրատական Ժողովի դէմ սարքուած դաւին պատճառաւ, ձգել թեմն ու հեռանալ: Բայց սակայն, Զարեհ Եպիսկոպոս չէր ուզեր իրաւունք տուած ըլլալ գրգռութիւններուն, որոնք սկսած էին, արդէն, խեղաթիւրումներ եւ վերագրումներ կատարել եւ մարդարէական նախատեսութիւններ հրամցնել հաւատացեալ, հայրենասէր եւ եկեղեցասէր հասարակութեան....:

Ճակատագրական այդ ամբողջ շարթուելուութեան, Զարեհ, Խորէն եւ Ղեւոնդ Սրբազաններու աշխատանքները միաբաններու մօտ, ի նպաստ Դերենիկ Սրբազանի տեղապահութեան, ապարդիւն մնացին: Ենթադրաբար Դերենիկ Եպիսկոպոսի հետ ըլլալու ամէն տուեալ ունեցող երիտասարդ միաբաններն անգամ, վճռաբար եւ կտրուկ կերպով կը մերժէին որեւէ աջակցութիւն իրենց հոգեւոր ծնողին...: Բիչ անգամ, ուսուցչի եւ աշակերտի, ձեռնադրողի եւ ձեռնադրեալի փոխ-յարաբերութիւնները կրնային այսքան լարուած ըլլալ: Երիտասարդ բոլոր միաբանները, կարծէք, կը լուծէին վրէժ մը այն տարօրինակ, անմարդկային եւ հակամանկավարժական վերաբերումին, զոր կրած ըլլալու զառութենէն չէին եւ չեն կրնար ձերբազատուիլ:

Շարաթ մը ամբողջ, ուրեմն, Դերենիկ Սրբազան սկսաւ ծրագիրներ մշակել ապագայ իր գործունէութեան համար, անոնց մասնակից դարձնելով նաեւ իր սատիճանակիցները: Իր հաստատ մտադրութեան տարկան էր «քննութիւն»ը Բերիոյ Թեմին Գաւառական ժողովի կացութեան: Տեղապահ ընտրուելէ անմիջապէս յետոյ, Դերենիկ Սրբազան որոշած ըլլալ կը թըւէր մեկնիլ Հալէպ, իջեւանիլ քաղաքին նշանաւոր մէկ հիւրանոցը եւ այնտեղէն, այդ պանդոկէն քննել թեմին սահմանադրական կեանքին երեւոյթները: Դերենիկ Եպիսկոպոս եւ, ... Ազգային Սահմանադրութիւն: Յայտնի էր թէ Տեղապահութեան պատրաստուող Սրբազանը ինչպիսի, եւ որանց հաշւոյն գործունէութիւն պիտի ունենար: Բացի խրաշեցուցիչ այս արտայայտութիւններէն, Դերենիկ Սրբազան, համաձայն իր մէկ յայտարարութեան, կարելիութիւն ունէր Ամենայն Հայոց նորընտիր Կաթողիկոսը բերել տալ Անթիլիաս, լուծելու համար արդէն գոյութիւն ունեցող (եւ հաւանաբար առ ուեստականօրէն առեղծուելիք) բոլոր դժուարութիւնները եւ ապահովել Ն. Սրբութեան նախագահութիւնը Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան Պատգամաւորական Ժողովին: Անակնկալ այս երկրորդ յայտարարութիւնը, թափանցիկ՝ իր մտադրութիւններուն մէջ, ցոյց կուտար թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը ենթադրուած չափով պարզ, կրօնական ու ազգային խնդիր մը չէր: Ընտրութենէն ու օծումէն յետոյ, տակաւին Ս. Էջմիածնայ պատերուն անգամ չծանօթացած, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կրնար գալ Անթիլիաս, ուրեմն, ու նախագահել ժողովի մը, որուն հիմնական օրէնքները երբեք ծանօթ չէին Ն. Ս. Օծութեան: Եւ դեռ, առաջին անգամ ըլլալով Հայոց Եկեղեցւոյ պատմութեան ընթացքին, Էջմիածնայ Կաթողիկոս մը պիտի ուղեւորէր Արտասահման, քաղաքական այնպիսի պայմաններու ներքեւ, որ նախընթաց չունէին միջազգային փոխ-յարաբերութեանց տարեգրութիւններու մէջ:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍԿԻ

(19 Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻ.— Կիրակի օր «Արմենան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Իսիի Հ.Յ.Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերաՀամակրական խնջոյքը Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ:

Հաւատաւոր ու բացառիկ բազմութիւն մը փութացած էր իր յարգանքի տուրքը տալու կուսակցութեան մը, որ 67 տարիներէ ի վեր, թեւ ու թիկունք է Հանդիսացած է տարագիր Հայութեան գաղութ տեղերուն:

Հանդէսը բացաւ ընկեր Հրաչ Համաոյեան, որմէ վերջ նախագահ ընկեր Հրանդ Սամուէլ նախ հրաւիրեց մէկ վայրկեան լռութեամբ յարգել յիշատակը Էինի մեր եռանդուն ընկերներէն Թագւոր Այվազեանի, որ օր մը առաջ յանկարծամահ եղած էր Իսիի մէջ: Յետոյ ամփոփ գիծերով բացատրեց օրուան տօնին իմաստը: Յիշեց Արմենանը՝ որուն մահուան յիսնամեակն էր Նոյեմբեր 11ին եւ որուն անուան նուիրուած սրահին մէջ տեղի կ'ունենար հանդէսը: Պարզեց այն մեծ դերը, որ վիճակուած էր ԺԹ. դարու մեր ռահվիրաներուն, որոնց պատգամած ազատութեան կայծերուն շնորհին էր, որ յետագային կեանք ու կերպարանք առաւ Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը:

Օրուան բանախօս ընկեր Աշոտ Մկրտիչեան խանդավառ շեշտերով վեր հանեց Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնը եւ տաքելութեան վեհութիւնը:

Եւ եզրակացնելով ըսաւ.

—«Դաշնակցութիւնը Նոյեմբերին պէս զոհուեցաւ եւ խաչափայտին գամուեցաւ, որպէսզի իր բնաւոր զաւակներուն արիւնով փրկուի պատիւը՝ անիրաւուած Հայութեան:

«Ճիշդ է թէ Հայը իր մղած կռիւներու ընթացքին երբեմն ֆիզիքապէս պարտուեցաւ, սակայն բարոյապէս միշտ ալ յաղթական դուրս եկաւ, Հակառակ բազմաթիւ ու զաւազիր թշնամիներու անո-

գք Հարուածներուն»:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ Համապատասխան օրուան:

Մեներգեցին տիկիններ՝ Շ. Գալայճեան, Ա. Թորոսեան, Վ. Պէնկեան, Ն. Պարամեան, Մ. Մխաքեան, Օր. Շաքէ Պէնկեան եւ Տոքթ. Համբարձ:

Իսկ Հայրենաշունչ արտասանութիւններ ըրին Տիկին Ա. Փափազեան, Օր. Շ. Յովհաննէսեան, Եր. Գրիգորեան, Ս. Մխաքեան, Ե. Սերոբեան, Ա. Գարաեան եւ փոքրիկն Զեփիւռ Տօնականեան:

Բայց Հանդէսին ջերմութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ սրահէն ներս մտան տասնեակ մը Նոր Սերնդականներ Փարիզէն, Անիէրէն, Պանեէօ — Քաշանէն եւ Հեռուէր... Այն Շամոնէն:

Համակ խանդ ու եռանդ, մեր սեւաչեայ երիտասարդները իրենց խմբական ու անհատական երգերով ու բաժակաճառերով նոր ուժին ներշնչեցին Հանդիսականներուն:

Գեղեցիկ անակնկալ մը եղաւ մանուկներ, անոնց մէջ երեւումը, Վիգէն Թորոսեանի եւ Օր. Զեփիւռ Պարամեանի, որոնց շնորհալի տաղմային մենապարերն ու զուգապարերը, ջերմօրէն ծափահարուեցան:

Մէջընդմէջ խօսք առին նաեւ ընկերներ Եդօ Աշշատուրեան, Ս. Յովհաննէսեան, Յ. Արբահամեան եւ Քրչըլեան:

Փակելէ առաջ այս խանդավառ խնջոյքը, օրուան նախագահը Հարկ զգաց խօսքը ուղղել անգամ մը եւս երիտասարդներուն բացատրելով անոնց Դաշնակցութեան դերը Հայկ. Դատի հետապնդման մէջ եւ Նոր Սերունդին ընելիքները:

Խնջոյքը վերջացաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, ուշ ատեն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՌԶՈՒԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ (1)

L'APOCALYPSE

«Յայտնութիւն» անունը կրող իր ցուցահանդէսով՝ Գառզու կուզայ ինքզինքը գերազանցել: Ու նոյն ատեն իր աչքը՝ որ արդէնք է Համաշխարհային Բ. պատերազմին, կը շարունակուի տակաւին, հասնելով մինչեւ անդրմոլորակային ճամբորդութեան հրթիռներուն: Աշխարհային հրթիռներու յայտնութենէն առաջ, նկարիչը նախատեսած է զանոնք եւ յանձնած պաստառին: Ի զուր չէ, որ գիտել տուած են իրեն.— Եթէ խորհրդային երկրի մը մէջ պատահէր ասիկա՝ կը գնդակահարէին քեզ, մեղադրելով որ ծանօթ ես Հրթիռներու գաղտնիքին:

Գառզու ծանօթ անուն մըն է այլեւս՝ իբրեւ միջազգային մեծ նկարիչ մը: Իրմէ նկար մը ունենալու համար, տասնեակ տարի մը պէտք է սպասել:

Զմրուխտ — կանանչ գոյնի իւրայատուկ իր ոճով ֆիկիւրաթիֆ գծերգի ամէնէն աչքառու նկարիչներէն մէկն է ան՝ եթէ ոչ միակը: Կարելի է ըսել նոյնիսկ, որ ներկայիս չկայ նկարիչ մը՝ որ իրեն չափ անհատականութիւն ունենայ, նայուածքով մը, Գառզուի գործերը կարելի է զատել միւս նկարիչներէն: Երիտասարդներու մէջ ամէնէն աչքառու նկարիչը՝ Պէռնար Պիւֆէ Գառզուի ազդեցութիւնը կը կրէ:

Իր նիւթը, ընդհանրապէս, մայրաքաղաքներու մէջ մնացած թղթանօթներ են, քայքայուած եւ ժանգոտած. քաոս մը՝ որ աւելի գրաւուրուած է իր ջղային, հանդուցուած գիծերով ոճով, արդէնք՝ իր անհատական նկարագրին: Մինչ հեռաւոր բլրակներ կուգան հակասութիւն մը ստեղծել իրենց վիպականութեամբ: Կամ, մերկ, խիտ ճիւղերով ծառեր:

Ասոնց կողքին՝ կարեւորագոյնն է երկաթը, որ կը տեսնուի շղթեկաւքի գիծերով, նաւթի խողովակներով, ելեկտրականներով եւ կամ տօնավաճառի մը կմախքով. այս բոլորը կը կազմեն արուեստագէտին գլացած նիւթերուն ամբողջութիւնը, տրուած՝ դեղին կամ վառ կարմիր գոյներով:

Անվարան կարելի է ըսել, որ Գառզու մաս կը կազմէ արդէն պատմութեան մեծ արուեստագէտներու փաղանգին:

Խ. ԶԱՐԷՆ

(1* Կալըրի տաւիտ – Կառնիէ, 6, Ավը – նիւ Մաթինեոն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, (Յառաջ).— Նոյեմբեր 17ին, մեր դաշտին վրայ, ճակատեցանք Ռասինկ Գլիւպ տը Փարիի փրոֆէսիոնէլ պահեստի խումբին հետ:

Թէեւ դասաւորման համար այս հանդիպումը արժէք մը չէր ներկայացներ, սակայն եւ այնպէս, կարեւոր էր այն պատճառով՝ որ նոյն օրը մենք կը կատարէինք թաքթիքի քանի մը փորձեր:

Գոհ մնացինք մանաւանդ յարձակողական գծին վրայ խմբապետ Սրապի երեւումով, ինչպէս նաեւ Թաշանճեանի խաղարկութեամբ:

Խաղը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով 1 – 1:

Ասիկա նախապատրաստական հանդիպում մըն էր, այն կարեւոր մրցումին համար, որ պիտի ունենանք այս կիրակի Նոյեմբեր 24ին, մեր դաշտին վրայ՝ ընդդէմ SAINT-QUENTINի զօրաւոր խումբին, COUPE DE FRANCEի Ե. կարգին առիթով:

Երեք տարի առաջ ալ հասած էինք այս հանգրուանին, բայց Լոնիվիէն պարտուելով (4–0) դուրս մնացինք մրցումէն:

Կիրակի օր եթէ յաղթենք, Զ. կարգի մրցումներուն մեր մասնակցութիւնը ապահովուած կ'ըլլայ, հաւանաբար փրոֆէսիոնէլ խումբի մը դէմ:

Լաւատես ենք որ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը պիտի կատարէ այդ ոստումը:

ԶՕՀՐԱՊ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ֆուտպոլի «Թուրուն Պալոսեուրա» խումբը Երեւան գացած եւ Հոկտեմբեր 27ին հանդիպում մը ունեցած է «Սպարտակ»ին հետ: Միջազգային այս խաղը վերջացած է Երեւանցիներու յաղթանակով՝ 4–0:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մարզական «Սպարտակ» ընկերութիւնը կազմակերպած էր շարք մը մրցումներ, որոնց կը մասնակցէին Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի, Ստեփանաւանի, Ալավերդիի եւ Դիլիջանի 150 ներկայացուցիչները: Մարզական այս հանդիպումը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ:

ԲԱՔՈՒԻ մէջ տեղի ունեցած են Անդրկովկասեան եւ Պալթեան երկիրներու մարզական խումբերու հանդիպումը՝ «Սպարտակ»ի նախաձեռնութեամբ: Հայ մարզիկները անհատական յաղթանակներ եւ առաջնութիւններ ապահովելով հանդերձ, ընդհանուր դասաւորման մէջ Հայաստան գրաւած է չորրորդ տեղը:

Խ. ՄԻՌԻԹԵԱՆ մարմնակրթական կոմիտէն առաջին անգամ ըլլալով ֆուտպոլի մրցում մը բացած էր՝ բաժակ մը տրամադրելով: Քսան հազար խումբի մէջ եզրափակիչ հանդիպումը մնացած է Երեւանի եւ Թիֆլիսի խումբերուն: Երկու խումբերը իրենց մրցումը կատարած են Մոսկուայի մէջ. Հայերը պարտուած են 3 – 1 արդիւնքով:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

— Այս գեղձանիկը քանի՞ է...

— Հինգ տոլար...

— Երգել գիտէ՞.

— Այո՛...

ՈՒՐԲԱԹ

— Բարեկամ, այդ գեղձանիկը կաղ է եղեր...

— Փնտռածդ ի՞նչ է, եղբայր, — երգչուհի՞ թէ պարուհի...

×

ՍԿՈՎՏԻԱԿԱՆ

ԿԻՆԸ.— Արթնցիր, ճէք, տուներնիս կ'այրի:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Խերդ անիծուի, կնիկ, մէկը ինծի գրամ տալու վրայ էր. գոնէ առնէի՝ յետոյ արթնցնէիր...:

է Ֆրանսայի համար:

Հարցազննուած մարդոց44 առ հարիւրը գրական պատասխան տուած են, 19 առ հարիւրը՝ ժխտական:

Վերջապէս, եզրափակիչ հարցումը հետեւեալն էր.— Գերմանիա եւ Ֆրանսա իրարու լրացուցի՞չ են, երկու ժողովուրդներու որակի տեսակէտէն եւ պէ՞տք է գործակցին:

Ստացած պատասխաններուն 56 առ հարիւրը դրական էր եւ ութ առ հարիւրը միայն ժխտական:

Այս բոլորէն ետք, կը հաստատուի, թէ հասարակութեան մեծամասնութիւնը կը փափաքի անցեալը մոռնալ եւ համաձայն է մնայուն մերձեցման ու գործակցութեան տեսակէտին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԸ.

ԵՐԿԴԱՌԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆՋՈՐԸ

— Պէտք է կատուի հետ կատու լինել եւ նրա ճանկերից ազատ մնալ... պատասխանեց Սագօն բոլորովին վրդովուած կերպով:

— Եթէ ոչ, շան հետ մնում է նա միշտ անհաշտ...:

— Ամօթ է, տղերք, ձայն տուեց Կարօն եւ կայծակի արագութեամբ խլեց իմ ձեռքից խէնջարը:

Ասլանը ամենեւին չշարժուեցաւ իր տեղից եւ ոչ ձեռքը տարաւ դէպի իր սուրը, նրա մի այսպիսի արհամարհանքը աւելի վիրաւորեց ինձ: Իսկ Սագօն, հեռու կանգնած, ծիծաղում էր: Նա բռնեց Ասլանի ձեռքից, եւ մի կողմ քաշելով, ասաց.

— Գնանք, չարժէ երեխայի հետ գործ ունենալ...:

Ես եւ Կարօն մնացինք մենակ: Ծերունի որսորդը, իւր գաստեր հետ, մեզանից շատ առաջ լինելով, չհասկացաւ թէ ի՛նչ անցաւ մեր մէջ:

Կարօն սկսեց խօսել, թէ իմ վրդովմունքը բոլորովին անտեղի էր. ես ի զուր վիրաւորեցի իմ ամենալաւ ընկերներին, որոնք այնքան սիրում էին ինձ, որքան ինքը Կարօն: Նա ասաց, որ ես ոչ միայն Ասլանին յաղթել կարող չէի, այլ նոյն իսկ փոքրիկ Սագօն այնպէս ճարպիկ էր կռուի մէջ, որ անպատճառ ինձ կը սպանէր, միայն նրանք խնայեցին ինձ: Եւ երկար խրատներ կարդալուց յետոյ, նա աւելացրուց, թէ Սագօն մեղք չունէր, որովհետեւ մի քանի տարի է, որ նա սիրահարուած է Մարոյի վերայ թէեւ օրիորդը չէ համակրում նրան:

Ահա, այնքանը հասկացայ ես Կարոյի խօսքերից, որոնց մեծ մասն իմ նոյն րոպէի խռովութեան մէջ բոլորովին անըմբռնելի էին: Ես ամբողջ մարմնով դեռ դողում էի, իմ լեզուն, կարծես, կապուած էր, ես ոչինչ պատասխանել չկարողացայ:

— Դու դեռ ջահել ես, Ֆարհատ, քեզ ես չեմ մեղադրում, աւելացրուց նա: — Քո ընկերները լաւ մարդիկ են, նրանք դարձեալ կը սիրեն քեզ եւ կը ներեն:

Դառնալով դէպի Կ... գիւղը, մեր ճանապարհն ընկաւ այն կողմից, ուր գտնւում էր ծերունի որսորդի որդեգիր՝ Հասոյի ագարակը: Գիշերից բաւական անցել էր, երբ հասանք այնտեղ: Տղերքը վճռեցին գիշերել Հասոյի ագարակում: Այնտեղ ծերունի որսորդի որդին չինել էր ճիւղերից հիւսած մի տաղաւար, որ խիստ յարմար օթեւան էր գարնան գիշերների համար:

— Մնացէք այստեղ ու քէֆ արէք, ասաց ծերունին: Յետոյ աւելացրուց.

— Իմ հին ոսկորներն էլ չեն դիմանում գիշերուայ ցրտին, ես կ'երթամ տուն ձեզ համար գինի ու հաց կ'ուղարկեմ, խորովածի համար միս ունէք. իմ կենացն էլ կը խմէք, խօսք չկայ: Հասօ, լաւ պատուիր հիւրերին:— Գնանք, Մարօ:

Նրանք դեռ չէին բաժանուել մեզանից, երբ Մարօն մօտեցաւ ինձ եւ հազիւ լսելի ձայնով շշնջաց իմ ականջին.

— Դու կը մնաս, Ֆարհատ, այստեղ ցուրտ է լինում. ես տանից քեզ համար քնելու շորեր կ'ուղարկեմ:

Գիշերային մթութեան մէջ ոչ ոք չնկատեց մեր խօսակցութիւնը, ես շնորհակալութիւն արեցի օրիորդին նրա բարեսրտութեան համար, եւ յայտնեցի, թէ ես փոքր ինչ սովորած եմ առանց ծածկոցի եւս քնել, որովհետեւ մեր տանը երբեք անկողին չեմ ունեցել, իմ վերմակը եղել է հօրս մաշուած վերարկուն, իսկ դօշակս՝ տան հասիրը:

— Դու դօշակ տալ ես, Ֆարհատ, դու չես մրսի, ասաց նա ուրախ ձայնով, եւ իր ձեռքով մի թեթեւ զարկ տալով իմ ուսին, փախաւ ինձանից, երբ երկրորդ անգամ խաւարի միջից լսելի եղաւ ծերունի որսորդի ձայնը.

— Ո՞ւր ես, Մարօ գնանք, բալաս:

Հասօն իսկոյն վառեց ահագին խարոյկ տաղաւարի առջեւ, չոր փայտերը բոցբոցուեցան ու լոյսը տարածուեցաւ հեռու մեր շրջակայքում: Այն ժամանակ միայն կարողացայ լաւ տեսնել վաղեմի ընկերիս — Հասոյի — վերանորոգուած կերպարանքը, որ վարժատան կեանքից յետոյ այնքան շատ փոփոխութիւնների էր ենթարկուել: Մաշուած եւ ուժից ընկած «էշի փալանը» — ինչպէս կոչում էին նրան — այժմ առողջ եւ խիստ ժիր տղայ էր դարձել: Ահա ինչ է նշանակում ակերտէրի այր — բէնը եւ երկրագործութիւնը ... առաջինը մաշեց, տրորեց նրա մանկութիւնը, առանց որ եւ իցէ մտաւոր սնունդ տալու նրա գլխին ... իսկ վերջինը վերանորոգեց նրա սպառուած ուժերը եւ լցրեց ծերունի հօր տունը հացով:

Իսկ այս կոշտ – կոպիտ մշակի մէջ չէին երեւում ոչ հօր բարեսրտութիւնը եւ ոչ քրոջ աշխուժութիւնը: Հասօն եթէ կարելի է այնպէս կոչել, խստասիրտ եւ մռայլոտ արարածներից մէկն էր:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ուելի ուշադրութիւն ընծայուած է յառաջիկայ Դեկտեմբերին Փարիզի մէջ գումարուելիք ժողովին։ Ատլանտեան միասնականութեան հարցը երկարօրէն քըննուած է․ այս խորհրդակցութեանց մասնակցած է նաեւ Միացեալ Նահանգներու Դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարը՝ Սթիվենսըն։

Ծանօթ է, որ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ մանաւորաբար պիտի քննուի անդամ երկիրներու սպառազինման հարցը եւ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի՝ բոլոր երկիրներու մէջ հրթիռներ հաստատելու համար։ Ամէն․ պարագայի մէջ հրթիռներն ու հիւլէական զէնքերը ամբողջութեամբ պիտի չյանձնուին խնդրոյ առարկայ երկիրներուն․ անոնց վերին հրամանատարութիւնը պիտի ստանձնեն Ատլանտեան Ուխտի ղեկավարները։ Կարեւոր խնդիր մըն է նաեւ գիտական մարզին մէջ համագործակցելու գաղափարը։

Միացեալ Նահանգներու Դեմոկրատ պարագլուխ Սթիվենսըն, որ վերջերս հրաւիրուած էր խորհրդակցելու Այզընհաուրի եւ Տըլըսի հետ, Ուաշինկթընի ֆրանսական դեսպանատան մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին նախարար Փինոյի հետ։ Խորհրդակցութենէն վերջ, Սթիվենսըն մերժած է որեւէ յայտարարութիւն ընել, և բաւարարուած է ըսելով թէ հանդիպումը գոհացուցիչ արդիւնքներ տուած է։ Այս խորհրդակցութենէն առաջ, Փինօ ճաշած է Ամերիկայի Պատերազմական նախարարութեան քարտուղարին հետ եւ խօսած՝ զինուորական հարցերու շուրջ։ Այս առիթով ալ կը շեշտուի, թէ ֆրանքօ-ամերիկեան համաձայնութիւնը մասնաւորապէս կը վերաբերի Ֆրանսայի մէջ հրթիռներու կայաններ հաստատելու հարցին։

× Նախագահ Այզընհաուր հեռաձայնով խօսած է Տըլըսի հետ՝ Փարիզի մէջ գումարուելիք Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մասին եւ տեղեկութիւններ ուզած է Փինոյի տեսակէտներուն շուրջ։

Սպիտակ Տան ներկայացուցիչը շուտով Փարիզ պիտի գայ՝ նախապատրաստական աշխատանքներու համար։ Նախագահ Այզընհաուր Դեկտեմբեր 14ին կը հասնի ֆրանսական մայրաքաղաքը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ ծանօթ բանաստեղծ Ատամ Վաժիք հրաժարած է համայնավար կուսակցութենէ, անձնական պատճառներու։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը Անգլիան զգուշացուց՝ ամերիկեան հրթիռներու խարիսխներ հաստատելու ծրագրին համար, յայտնելով թէ, պատերազմի պարագային խորհրդային հրթիռները մէկ ուղղութեամբ պիտի չարձակուին միայն…։

ԴԱՆԻԱ բողոքագիր մը ներկայացուց Խ․ Միութեան, որ դանիացի դիւանագէտ մը արտաքսած էր իր սահմաններէն՝ լրտեսութեան մեղադրանքով։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Նախագահ Մաօ Ցէ Թունկ որ Մոսկուա գացած էր, վերադարձաւ Փեքին։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական ղեկավար մը մամուլի ասուլիս մը տուաւ, դէմ արտայայտուելով Ալժերիոյ անկախութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյեմբեր 20) — Ձոյլ ոսկի 581·000, նափոլէոն 4270, զուից․ 4130, անգլ․ 5090, քառն տոլարնոց 20·720, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 503 (494), ստեռլին 1320, զուից․ 120·55, պելժ․ 9·45, լիր 0·80, փեսեթա 8·35։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ
Նախաձեռնութեամբ
Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ
Այս Ուրբաթ, իրիկուան ժամը 21ին
Տէօյինի Ազգ․ Տան մէջ
Կը նախագահէ Կ․ ՄԵՀԵԱՆ
Կը խօսի Կ․ ՓՈԼԱՏԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին։
Մուտքը ազատ է

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՆԻԷՌԻ մէջ, Նոյեմբեր 24ին, Ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ։
Կազմակերպութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Արամ ենթակոմիտէի, Շ․ Միսաքեան խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։
Ժամը երեքէն մինչեւ 11։
Կը նախագահէ ընկեր ԲԱՐՍԵՂ ԽՐԻՄԵԱՆ։
Գեղարուեստական բաժին։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Վարդան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին։
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը։
Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Թախոտ ԳԱՐԵԳԻՆ։
Ճոխ պիւֆէ։ Ծախքերու մասնակցութիւն։

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։
Այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30‑ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ։
Կը նախագահէ ընկ․ ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։
Կը խօսի ընկ․ Վ․ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին․— Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն։
Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ․ Նշան Չիլինկիրեան, Պ․ Արամ Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սրապեան կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ իրենց մօր Այրի Տիկին Փեփրոն Չիլինկիրեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

×

Այրի Տիկին Սրբուհի Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Թէրզեան (Նիս), կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի ժամը 11ին, Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր Պ․ Սապաթէլ Փափազեանի մահուան քառասունքի առթիւ։ Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Շրջ․ վարչութիւնը իր խորին վշտակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Փերուզ Այվազեանի եւ պարագաներուն, Թադէոս Այվազեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ ու փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար Փր․ կը նուիրէ Մշակոյթի Տան։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սեւրանի Կապ․ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։
Կիրակի 24 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 23, «ՄԱՍԻՍ»ի շքեղ սրահին մէջ, 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեվրան։
Հայկական եւ եւրոպական պարեր, անակնկալներ, ՍԹԷՍԷԼԻ նուագախումբին մասնակցութեամբ։
Օթօպիւս՝ 147 Էկլիզ տը Փանթէն, Կար տիւ Նոր, ժամը 14 եւ 15։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէօյինէն Պ․ Նուպար Պօտուրեան՝ հազար Փրանք իր այցելութեան առթիւ։
Ընկեր Թադէոս Այվազեանի մահուան առթիւ ընկեր Ղ․ Ղազարեան (Լիոնէն) եւ ընկեր Ս․ Կիւլեգեան հազարական Փրանք կը նուիրեն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի ստիպողաբար այն բաժանորդէն որ 10·000 փրանքի մանտա մը ղրկած է ՐՈԱՆԷՆ (Լուար) անմիջապէս իր անունը եւ հասցէն հաղորդէ թերթիս վարչութեան։ Անուշադրութեամբ ղրկողին վերապահուած բաժնին վրան ալ գրըուած է «Յառաջ»ի անունը եւ հասցէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 14ին, Շաբաթ երեկոյ
ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ
Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հայ Կաթ․ Երիտասարդաց ակումբը կը կազմակերպէ ընտանեկան պարահանդէս, այս կիրակի ժամը 14·30էն 24, Զիմմէր քարեջրատան մէջ (Փլաս Շաթըլէ»։
Նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Եկեղեցասէր Երիտ․ Միութիւնը, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ պարահանդէս մը կազմակերպած է, Դեկտեմբեր մէկին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Թէք տ'Օրի Շալէ տիւ Փարքի շքեղ սրահներուն մէջ։ Այժմէն իսկ բոլոր հայ գեղարուեստասէրները եւ բարեկամները կը հրաւիրուին ապահովել իրենց սեղանները։

× Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու բոլոր ազգային կազմակերպութիւններէն այս թուականը նկատի ունենալ։

ԸՆԴՀ․ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախորհրդ․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ․ անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9·30ին, սովորական սրահը, Պար տը Կլօպի մէջ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ 17րդ Պատգամ․ ժողովի ատենագրութեան ընթերցում եւ զանազանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն ընկերական ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին՝

Քրիստափոր ենթակոմիտէն այս Շաբաթ ժամը 9ին։

Ակնունի ենթակոմիտէն այս չորսթ ժամը 9ին։

Արամ խումբը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին։

Կը հրահանգուի բոլոր ընկերներուն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն։ Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Կեդր․ Կոմիտէին եւ Շրջ․ վարչութեան ներկայացուցիչները։

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս չորսթ, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Պարահանդէսի կարգադրութիւններ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ինչպէս նաեւ վարչութեան օժանդակներու ներկայութիւնը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը չորսին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը։

Օրակարգ․— Ա) Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն։

Բ) Զեկուցում Նոյեմբերի պատգամաւորական ժողովին։

Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ԿԱՐՏԱՆ․— Համախորհրդեցեկան Միութեան մասնաճիւղի ընդհ․ անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ երեքին Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան սրահին մէջ։ Օրակարգ խիստ կարեւոր հարցեր։ Անհրաժեշտ է մասնաճիւղիս բոլոր անդամներու ներկայութիւնը։ Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները անխտիր։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, ՊՈՄՈՆ, «Զաւարեան» կոմիտէ․— Գործադուլի պատճառով ձեր յայտարարութիւնները ուշ հասան եւ կարելի չեղաւ հրատարակել։

ՌՈՆԻ – ՍՈՒ – ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, կը դասախօսէ դերասան Ա․ ԳՄԲԷԹԵԱՆ։
Նիւթ՝ Պետրոս Ադամեանի կեանքն ու գործը։ Դասախօսը պիտի արտասանէ նաեւ մեծանուն դերասանին բանաստեղծութիւններէն ընտիր կտորներ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ - ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՆՈՅ․ 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24 — Կոանտ Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ
ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒՅԻ հունգարական նուագախումբը
եւ հաճելի անակնկալներ
Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով ՓԱՍԻ 64·90
Մուտք 500 փրանք

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Շաբաթ, 30 Նոյեմբեր, ժամը 21ին Կրընոպլի մէջ, Րիւ Ժէի սրահը
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ․ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Կը նախագահէ ընկեր Գ․ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզ)
Կը խօսի ընկեր Ժ․ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Մարսէյլ)
Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ իր շրջաններու, Կեդր․ Ֆրանսայի
եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն։
Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
Հանդիսութենէն ետք, ընկերական խրախճանք եւ պար մինչեւ 2։
Մուտք՝ 100 Փրանք։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

SAMEDI 23 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8050 · 33e ANNEE · Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3851

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Գրեթէ չորս շաբաթ անցած է Հոկտեմբեր 27ի ընտրութիւններէն ի վեր եւ սակայն կիրքերը տակաւին չեն հանդարտած Թուրքիոյ մէջ :

Այս անգամ ընտրական պայքարը բացառիկ կերպով բուռն եւ ազմկալի հանգամանք առած էր, մանաւանդ մեծ քաղաքներու մէջ, ուր Դեմոկրատ կուսակցութիւնն ու Հալքը շարժման մէջ դրած էին իրենց ծանր հրետանին — արդի եւ նախկին Հանրապետութեան նախագահներ, վարչապետներ, նախարարներ եւ կուսակցապետներ :

Յաճախ միեւնոյն քաղաքին մէջ նոյն օրը եւ նոյն ժամուն իրարու դէմ կը ճակատէին հակընդդէմ երկու մեծ կուսակցութիւնները՝ հրապարակային մեծ հաւաքոյթներով : Օրինակ, Հոկտեմբեր 20ին մինչ Պոլսոյ մէջ Հանրապետութեան Նախագահ Ճէլալ Պայար յաղթական ճառ մը կը խօսէր բազմահազար մարդոց առջեւ, անդին ուրիշ հաւաքավայրի մը մէջ Իսմէթ Ինէօնիւ չէր կրնար խօսք առնել ... բարձրախօսը աւրուած ըլլալուն պատճառաւ :

Դեմոկրատները իրենց ձեռքն ունենալով երկրին իշխանութիւնը, ամէն տեղ լայնօրէն ի նպաստ իրենց օգտագործեցին կառավարական մեքենան — ոստիկանութիւն, ձայնասփիւռ, փոխադրական միջոցներ, եւայլն :

Հալքը քուէներու առաւելութիւն ստացաւ մեծ քաղաքներու մէջ, ուր դիւրին էր քարոզութիւնը Դեմոկրատ կառավարութեան դէմ :

Քաղաքացիները դժգոհ էին անոր համար, որ տարիներէ ի վեր երկիրը տնտեսական ծանր տագնապի ենթարկուած է : Ամբուստի անհրաժեշտ ապրանքները անգտանելի են դարձած հրապարակին վրայ : Գիները տարապայման կերպով բարձրացած են : Դրամին գնման կարողութիւնը բոլորովին ինկած է : Ժողովուրդը տուրքերով ծանրաբեռնուած է : Բնակարանի տագնապ կայ : Առեւտուրը կասած է : Զարաշահութիւնները կը շարունակուին, եւայլն :

Հալքը կրցաւ այս վիճակը օգտագործել՝ քաղաքացիներու դժգոհութիւնը հրահրելու համար դեմոկրատ կուսակցութեան դէմ եւ յաջողեցաւ 178 աթոռ շահիլ, մինչ նախորդ ազգային ժողովին մէջ իր երեսփոխաններու թիւը 31 էր միայն :

Թուրքիոյ բնակչութեան հարիւրին 76ը գիւղացիները կը կազմեն, մեծ մասամբ բոլորովին անուս եւ տգէտ : Անոնք ոչ դեմոկրատիէ բան մը կը հասկնան, ոչ քաղաքացիական իրաւունքէ, ոչ ազգային ժողովէ, ոչ ալ քուէարկելէ : Դեմոկրատները իրենց պետական լայն միջոցներով հնարաւորութիւն ունեցան երթալու մինչեւ ամենայետին գիւղը եւ իրենց ի նպաստ «հաւաքելու» գրել–կարդալ չգիտցող գիւղացիներու քուէները :

Կարգ մը քաղաքներու մէջ խարդախութիւններ գործուած են : Ընդդիմադիրները մինչեւ այսօր ալ դեռ կը պահանջեն որոշ վայրերու մէջ կատարուած ընտրութեանց բեկանումը : Սակայն կառավարութիւնը խուլ ականջ կը ձեւանայ :

Երրորդ անգամ ըլլալով դեմոկրատները յաղթանակը տարին շահելով 424 աթոռ : Սակայն այս անգամ ընդդիմադիրները ունին 186 երեսփոխան (178 հալքեան, 4 Միլլիէթ, չորս Հիւրրիյէթ) եւ կրնան մեծ ազդակ հանել ազգային ժողովին մէջ, նոյն կացութեան մատնելով յանձնապաստան եւ յոխորտ Մէնտերէսը :

Մէկ ամիսէ ի վեր կուսակցութեանց միջեւ մղուած բուռն պայքարը ցոյց կուտայ թէ վերամուտէն վերջ ընդդիմադիրները պիտի կրնան որոշ չափով զսպել դեմոկրատներու սանձարձակ գործունէութիւնը : Թրքարարոյ տեսարանները անպակաս պիտի ըլլան խորհրդարանին մէջ :

Ճէլալ Պայար եւ Մէնտերէս վերահաստատուեցան իրենց նախկին պաշտօններուն մէջ իբրեւ Հանրապետութեան նախագահ եւ վարչապետ :

Ըստ երեւոյթին ո՛չ մէկ բան փոխուած է թրքական ճակատին վրայ :

Թուրք ժողովուրդը իր քուէներով վստահութիւն յայտնեց այն կառավարութեան, որ երկիրը հասցուցած է սնանկութեան դուռը : Թշուառութեան մատնած ժողովուրդը : 1955 Սեպտեմբեր վեցի դէպքով յաչս օտարներու վարկաբեկած Թրքութիւնը :

Բարի վայելո՛ւմ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՀՐԹԻՌՆԵՐՈՒ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ծանօթ է, որ Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն առաջ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլլըն Փարիզ պիտի գար : Քանի մը օր առաջ սակայն, ինչպէս գրած էինք, Անգլիոյ Արտաքին նախարարութիւնը այդ լուրը հերքեց, միաժամանակ յայտնելով թէ «անգլեւամերիկեան հիւլէական ղեկավարութեան» հարց ալ գոյութիւն չունի՝ Ատլանտեան Ուխտին մէջ :

Տարակոյս չկայ, թէ բրիտանական կառավարութիւնն ու յատկապէս Մաքմիլլըն, որ Չըրչիլեան աւանդութեան կը հետեւի, ուզեցին յառաջ քշել անգլեւամերիկեան մենատիրութեան մը գաղափարը, նոր զէնքերու մէջ : Տեղական մամուլը անգլիացի խումբ մը մասնագէտներու Ուաշինկթընի մեկնումը հաղորդելով, Վարչապետ Մաքմիլլընի անգլեւամերիկեան ղեկավարութիւն մը ստեղծելու մտադրութիւնը կը գտնէ անոր մէջ :

Այսուհանդերձ, անգլիական դրդումները Ուաշինկթընի վճռական մերժումին հանդիպեցան եւ ինչ որ աւելի մեծ նշանակութիւն կը ստանար՝ Ամերիկայի Պետքարտուղարին եւ Փինոյի ճաշն էր, որմէ ետք կը յայտարարուէր, թէ Ֆրանսա կ'ընդունէր, որ իր հողին վրայ հրթիռներ արձակելու կեդրոններ հաստատուին եւ հիւլէական ռազմանիւթ ստանայ՝ յատկապէս հրթիռներուն համար : Մօտ ատենէն Ֆրանսա պէտք պիտի ունենայ անոնց՝ հիւլէական զէնքի իր կարիքներուն համար :

Այնպէս կը թուի, թէ Ատլանտեան Ուխտին մէջ Ֆրանսայի դիրքը հետզհետէ կը զօրանայ : Ասիկա կը բացատրէ նաեւ անով, որ Վարչապետ Մաքմիլլըն արագօրէն որոշեց Ֆրանսայի հետ բարեկամական կապեր հաստատել, ինչ որ խանգարուած էր Թունուզի յանձնուած զէնքերէն վերջ :

Վարչապետ Մաքմիլլըն պիտի աշխատի նաեւ, որ յիշեալ զէնքերէն ետք Ֆրանսայի մէջ Անգլիոյ նկատմամբ ստեղծուած հանրային կարծիքը մեղմանայ :

Խորհրդարանին մէջ Վարչապետ Մաքմիլլըն յայտարարեց, թէ Բշ. օր Փարիզ պիտի գայ, Կայեարի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար : Խորհրդակցութիւնները պիտի ըլլան երկու երկիրներու փոխադարձ շահերուն վերաբերեալ հարցերուն շուրջ եւ յատկապէս՝ Հիւսիսային Ափրիկէ ղրկուած զէնքերուն ու Փարիզի մէջ գումարուելիք Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մասին :

Այս լուրը ուրախութեամբ ընդունուեցաւ Լոնտոնի շրջանակներուն կողմէ՝ որոնք կը մտածեն թէ այս ձեւով անգլեւֆրանսական տագնապը կրնայ լուծուիլ, կամ, առնուազն՝ մեղմանալ : Բրիտանիա համաձայն է այն տեսակէտին՝ որ Ատլանտեանի ժողովէն առաջ երկու կառավարութեանց ղեկավարները խորհրդակցութիւն մը ունենան եւ համաձայնութիւն գոյանայ Լոնտոնի ու Փարիզի միջեւ, ժողովին մէջ միեւնոյն ուղղութիւնը որդեգրելու համար :

Քանի մը օր առաջ, Ֆրանսան ալ համակարծիք չէր այն տեսակէտին, որ Անգլիոյ հետ ղեկավար դէմքերու հանդիպում մը ըլլայ :

Բշ. օրուան հանդիպումը Կայեարի եւ Մաքմիլլընի առաջին տեսակցութիւնը պիտի ըլլայ, ինչպէս նաեւ առաջին փորձը՝ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարելաւելու համար, ինչ որ սկսած էր Անթընի Իտընի եւ Կի Մոլէի շրջանին :

Անգլիոյ Վարչապետին պիտի ընկերանայ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ. լրջօրէն պիտի քննուին արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերը :

Կը կարծուի թէ Վարչապետ Մաքմիլլըն մէկ օր միայն պիտի մնայ Փարիզ եւ իրիկուան պիտի վերադառնայ Լոնտոն :

ԻՍՐԱՅԷԼԵՒՅՈՐԴԱՆԱՆ ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Իսրայէլ եւ յորդանանեան սահմանին վրայ նոր միջադէպ մը պատահեցաւ, որմէ ետք Ամմանի կառավարութիւնը ՄԱԿի հաղորդեց, թէ եթէ Իսրայէլ 48 ժամուան ընթացքին ազատ չարձակէ իր հողամասին մէջ տարուած յորդանանցի մը, Ամման հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնէր՝ իր իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար :

Յորդանանեան բանակի բանբերներէն մէկը յայտարարեց, թէ վերջնագիր տրուած էր ՄԱԿի ներկայացուցիչին :

Հինգշաբթի կէսօրին, իսրայէլեան ուժերը կրակ բացած են Երուսաղէմի արաբական շրջանին վրայ : Մէկ ժամ ետք, իսրայէլեան խմբակ մը սահմանը անցած է եւ արաբական հողամասին վրայ աշխատող յորդանանցի գիւղացիի մը առաջարկած են որ Իսրայէլ անցնի, հակառակ պարագային սպառնալիքներ ընելով :

Յորդանանեան զինուորական ջոկատ մը եկած է Իսրայէլացիները, որոնք անմիջապէս վերադարձած են իրենց հողամասը :

ՄԱԿի յանձնուած վերջնագիրէն յետոյ, Յորդանան բողոքագիր մըն ալ ներկայացուց զինադադարի խառն յանձնախումբին :

ՄԱԿի զինուորական մէկ ներկայացուցիչը շուտով Ամման պիտի երթայ, տարակարծութիւնները հարթելու եւ միջադէպերուն վերջ տալու համար :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Ամերիկայէն վերադառնալով առջի օր մեր խմբագրատունը այցելեց Պ. Տիգրան Թոսպաթ :

Լիբանանի երեսփոխանը Քանի մը օր Փարիզ մնալէ ետք, հինգշաբթի օր Պէյրութ վերադարձաւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ յառաջիկայ Դեկտեմբեր 15 – 20, վեց երկիրներու Արտաքին նախարարներու համագումար մը պիտի ըլլայ, որուն պիտի նախագահէ Իտալիոյ Արտաքին նախարարը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ Հիմալայեայի տակէն փապուղի մը պիտի բանան՝ 12 քիլոմեթր երկայնութեամբ : Այս ձեւով Հնդկաստանի եւ Ռուսիոյ ճամբան 800 քիլոմեթր աւելի կարճ պիտի ըլլայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մօտերը Վնուգովոյի օդակայանին մէջ գտնուող երկու մեթրէն աւելի բարձր Ստալինի արձանը վերցուցին շաբթուան սկիզբը : Մոսկուայի մէջ Ստալինի վերջին արձանն էր ան :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ եւ Խ. Միութեան գիտուններուն միջեւ եղած խօսակցութիւններէն երեւան կուգայ, թէ խորհրդային գիտուն մը տարեկան 50.000 տոլար կը շահի (մօտ քսան միլիոն ֆրանք) :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բնակչութեան թիւը ներկայիս 44 միլիոնը անցած է : 1800ին 28 միլիոն բնակիչ ունէր միայն : Այս ձեւով Ֆրանսա աշխարհի տասնմէկ բազմամարդ երկիրներէն մէկն է :

ԴԱՆԻԱ հասան երեք լեհ ձկնորսներ, որ առջի գիշեր փախած էին իրենց երկիրէն : Ձկնորսները ապաստան խնդրեցին դանիական կառավարութենէն :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս գրած էինք, Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահ Պուրկիպա Ռապաթի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցած էր Մարոքի Թագաւորին հետ : Խորհրդակցութիւնները եղած են Ալժերիոյ շուրջ :

Հրատարակուած է պաշտօնական դեկոյց մը, ուր Թագաւորն ու Նախագահը իրենց միջնորդութիւնը կ'առաջարկեն Ֆրանսայի եւ Ալժերիացիներու միջեւ, ՄԱԿի սկզբունքներուն համաձայն հարցը լուծելու համար : Պուրկիպա եւ Թագաւորը իրենք զիրենք կը նկատեն Ֆրանսայի ու Ազատագր. Ճակատի պատասխանատուներուն տրամադրութեան տակ : Անոնք համոզուած են, թէ այս ձեւով վերջ մը պիտի դրուի արեան հեղեղին եւ խաղաղութիւնը հաստատուի՝ Հիւս. Ափրիկէի մէջ :

Մարոքի եւ Թունուզի այս առաջարկը Փարիզի մէջ արձագանգ չէ գտած տակաւին, նկատելով որ ոչ ոք ծանօթ է, թէ անոնք ինչ խօսեցան իրարու հետ եւ ինչ առաջարկներ ըրին իրարու :

× Ռապաթի մէջ Ազատագր. Ճակատի երկու ղեկավարները տեսակցութիւն մը ունեցած են Պուրկիպայի հետ :

× Անձրեւն ու փոթորիկը ներկայիս մեծ աւերներ կը գործեն Ալժերիոյ մէջ :

Բազմաթիւ շրջաններու մէջ հեղեղը կը տանի տուներ ու մարդիկ : Թաշմալթի մէջ զինուորական կայան մը վտանգէ առջեւ գտնուելով՝ իշխանութիւնները փորձած են պարպել. այդ գործողութեան ընթացքին պտուտակաւոր օդանաւ մը (էլիքոփթէր) թեթեւ օդանաւ մը ու երեք բեռնատար ծանր կառքեր քշուած են ջուրերէն : Կարգ մը շրջաններու մէջ ճամբաները փակուած են :

Այս միջոցին խումբ մը ապստամբներ փորձած են անցնիլ Թունուզեան սահմանէն ու մտնել Ալժերիա : Սահմանագլուխին վրայ շրջապատուած են բանակայիններու կողմէ : Ըմբոստները ձգեցին 47 մեռեալ եւ բազմաթիւ զէնք ու ռազմանիւթ : Թլէմսընի մէջ պատահած բախումի մը ընթացքին ապստամբները տուին 22 զոհ :

× Թունուզէն արտաքսուած են երեք Ֆրանսացիներ՝ անծանօթ պատճառներով : Երեքն ալ երկար ատենէ ի վեր Թունուզ հաստատուած էին :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Ընդունուած է, որ շրջան ստեղծողը անհատն է, իսկ անհատը իր կարգին, ստեղծագործութիւն է ազգի մը կամ ժողովուրդի մը գոյութեան պայքարին եւ կամ պայմաններուն: Անհատը յաճախ ժողովուրդի մը կամքն է եւ տառապանքներուն մէջ, պոռթկում: Ան կ'ըլլայ սուր ու վահան: Այդ պայմաններուն պոռթկումները եղած են, մեր նորագոյն պատմութեան մէջ, Դաւիթ Պէկը, Աբովեանը, Րաֆֆին, Քրիստափորը, Անդրանիկը եւ Խրիմեան Հայրիկը:

Խրիմեան իր շունչով եւ իր առաքելատիպ նկարագրով կրնար գալ Վասպուրականէն եւ կամ Տարօնէն. ժողովուրդ մը՝ որ իր հողին մէջ պահեց դամբարանները մեր հերոսական նախնիքներուն եւ որ տանջուեցաւ, պայքարեցաւ պահելու համար իր գոյութիւնը որպէս ազգ՝ ամբողջութիւն է: Մենք չգիտենք ժառանգական ինչ օրէնքով մեր նախնիքները չնչեցին, ապրեցան Խրիմեանին մէջ եւ յաճախ անոր շարժումներն ու մտածումները կառավարեցին:

Դիւցազնական հերոսներուն մէջ աստուածներն էին որ կը կառավարէին, կ'առաջնորդէին հերոսներուն շարժումները այնպէս ինչպէս Հոմերոսի հերոսները եղած են:

Եհովան էր որ կ'առաջնորդէր Մովսէսը: Խրիմեան չունեցաւ հայու այդ Եհովան, որ ձեռքէն բռնած, առաջնորդէր զինք: Խրիմեանին առաջնորդը, ինքը, Հայ ժողովուրդը եղաւ: Ինչպէս կեանքը, որպէս գոյութիւն, ապրելու համար իր կենսաբանական անյեղլի օրէնքներն ունի, նոյն օրէնքներուն ենթակայ է նաեւ ժողովուրդին գոյութիւնը որպէս հաւաքական կեանք, որովհետեւ գոյութիւն մը հաւաքականութեան մէջ աւելի ուժեղ է եւ տեւական: Պայքարը, բնազդային, նախնական օրէնքներէն մէկը եղած է, ըլլայ այդ պայքարը սուրով թէ մշակոյթով: Երկուքն ալ գոյութիւն մը պահելու եւ ապրեցնելու նպատակին կը ծառայեն եւ մենք, որպէս մարդկային ազնիւ նպատակ, նախընտրած ենք մշակոյթով պայքարիլ: Մեր մշակոյթով պայքարը այնքան անհրաժեշտ եւ կենսաբանական դարձած է, որքան զէնքի պայքարը:

Որեւէ հզօր ցեղ, նախ՝ մշակոյթին անկումով հետզհետէ կը սկսի քայքայուիլ:

Խրիմեանին մէջ բոլոր մշակութային տարրերը, մարդկային, բարոյական, եկեղեցի, Աստուած ու արուեստ թէ գրականութիւն, միշտ ալ հայ ժողովուրդի գոյութիւնը պահպանելու եւ ուժեղացնելու համար եղած են: Հետաքրքրական է այն շրջանը, որուն նկարագիր տուաւ Խրիմեան իր առաքելութեամբ: Այն օրերուն կար բարենորոգչական շարժումը Պոլսոյ գաղութին մէջ, որ շատ էր սահմանափակ եւ հեռու՝ ազատագրական ըլլալէ: Ազատագրական շարժումը առաւելապէս գաղափարական էր: Կար առաջնորդութիւնը Գրիգոր Օտեանի, կար ազգային սահմանադրութիւնը, պայքար՝ գրաբարի եւ աշխարհաբարի, այդ բաւել է մեր գրութիւնը վանքի պարիսպներէն վար կուգար եւ կը փորձէր իր ուժը իրական հողի վրայ դնել, իսկ ամէնէն էականը եւ հիմնականը, կար ազատագրական խուլ խլրտանք առաւելապէս Տարօնի եւ Վասպուրականի ժողովուրդին մէջ:

Այդ շրջանին էր, որ Խրիմեան, Պոլսոյ այդ միջավայրին մէջ յայտնութիւն մը եղաւ իր առաքելատիպ երեւոյթով, իր հետ բերելով հողին բուրմունքը, բերելով ժողովուրդ մը իր տառապանքով, իր ալերսով ու իր ծխանի ծուխով: Անոր հեղինակած «Հրաւիրակ Արարատեան»ը եղաւ տեսակ մը եղջերափողը՝ գաղութացած, աշխարհի չորս հովերուն ցրուած ժողովուրդին:

Թէ Պոլսոյ եւ թէ Թիֆլիսի ժողովուրդը անոր մէջ տեսաւ հայ ժողովուրդի չարչարանքով ամրացած նկարագիրը ու ապրելու երկաթեայ կամքը: Անոր մէջ տեսաւ հայրապետեայ վանքերու իմաստութիւնն ու հաւատքը: Տեսաւ հողին ու երկինքին շնչելը անոր մէջ ու խանդավառուեցաւ:

Գրիգոր Օտեան, խանդավառուեցաւ Խրիմեանի յայտնութիւնով, Րաֆֆին անոր մէջ գտաւ Մեծ Հայր, իսկ պատանի Պետրոս Դուրեան, բանաստեղծը, որուն մէջ միշտ ալ «Սեւ հողեր»ը կար, Խրիմեանի մէջ տեսաւ առաջնորդը:

Մեծ գրականագէտ չէր Խրիմեան եւ ոչ ալ մեծ բանաստեղծ: Ունեցած ենք ուրիշ հմուտ եկեղեցականներ եւ սակայն Խրիմեան Մեծ էր որպէս մարդ, որպէս քրիստոնեայ եւ աւելի մեծ՝ որպէս Հայ: Ան առաւելապէս մարդկայինով, քրիստոնէականով եւ մանաւանդ ժողովուրդի տառապանքով ուժեղացուցած էր իր ազգային նկարագիրը: Այդ բոլորը անոր մէջ այնքան բնական էին, որքան հողին վրայ աշխատող հայ գիւղացու դէմքին գծերը: Անոր մէջ ոչ մէկ արուեստակեալ գիծ կար, եւ ինչ լաւ, որ Եւրոպա չգնաց սորվելու համար, չսերտեց ուրիշ լեզուներ ու մնաց անապական: Այդ շրջանին հետզհետէ Եւրոպայէն կը ժամանէին, աշտարակներու բնակիչները, թէ Պոլսոյ եւ թէ Թիֆլիսի մէջ իրենց աշտարակներէն հռետորելու եւ պատգամելու: Անոնք շատ աւելի օգտակար պիտի ըլլային, եթէ ճանչնային հայ ժողովուրդը:

Խրիմեան, ժողովուրդէն կուգար:

Եւ ի զուր չէր, որ ժողովուրդը, — մտաւորականութիւնը, արհեստաւորը եւ նոյնիսկ թերահաւատը՝ զայն «Հայրիկ» կանչեց:

Այդ անունը պատահական չէր: Ժողովուրդը բնազդօրէն իր գոյութեան եւ ապրումի իմաստը կապած էր այդ «Հայրիկ» անունին հետ:

«Հայրիկ»ը տան պետն է, տան հովանաւորը, ժառանգ ձգողը, տան պահապանը, բարոյական եւ ֆիզիքական պատնէշը: Քարայրներու շրջանէն սկսած, ան կը պահպանէ ընտանիքը գազաններէն ու թշնամիներէն: Ըստ հոգեվերլուծական–ներուն, «Հայրիկ»ի նոյն իմաստն է, որ մարդիկ փոխանցած են իրենց հէքեաթի հերոսներուն, իրենց կուռքերուն եւ կամ աստուածներուն:

Խրիմեան «Հայրիկ» էր մանաւանդ, երբ մեր ազգային այդ պայմաններուն մէջ ժողովուրդը առաջնորդ մը կը փնտռէր, որ գար եկեղեցիի կամ ֆետայիներու ճամբով: Եւ ժողովուրդը բնազդօրէն տեսաւ, որ Խրիմեանին մէջ կար այդ երկաթը: Ան հոգեպէս կատարելագած միակ եկեղեցականն էր այդ շրջանին, որուն հոգիին մէջէն, ֆետայիները կ'անցնէին, ինչպէս կ'անցնէին Հայաստանի լեռներէն:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՕՍՔԵՐ ԵՒ ԹԻՒԵՐ

Վերջերս արեւելեան թէ արեւմտեան ճակատի վրայ բաւականին խօսուեցաւ տնտեսական ծրագիրներու մասին:

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակին առթիւ Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը՝ Խրուշչեւ չորս ժամ տեւող ճառ մը կարդաց, մանաւորապէս ծանրանալով յառաջիկայ հնգամեակին ձեռք ձգուելիք տնտեսական յառաջդիմութեան վրայ: Խ. Միութեան նոր բռնատէրը յայտարարեց, թէ պիտի գլեն անցնին Ամերիկան՝ բազմաթիւ մարզերու մէջ. ներկայացուց վիճակագրութիւն մը, ըստ որուն 1972ին երկրին պողպատի արտադրութիւնը պիտի հասնի 110 – 130 միլիոն թոնի, քարիւղինը՝ 2·4 – 2·7 պիլլիոն տակառի, ածուխինը՝ 415 – 825 միլիոն թոնի, ելեկտրական ուժինը՝ 800 – 900 պիլլիոն քիլովաթի:

Ինչպէս կ'երեւի, ծրագիրներ են առանք՝ ապագայի համար: Եթէ ընդունինք նոյնիսկ, որ Խ. Միութիւնը իր ծրագիրներուն մէջ հարիւր տոկոսով պիտի յաջողի՝ դարձեալ չի կրնար մրցիլ Ամերիկայի հետ, քանի որ Միացեալ Նահանգներու արտադրութիւնը, ներկայիս արդէն կը հաւասարի այդ ծրագրին: Արդարեւ, Ամերիկայի պողպատի արտադրութիւնը ներկայիս 115 միլիոն թոն է, քարիւղինը՝ 2·6 պիլլիոն տակառ, ածուխինը՝ 575 միլիոն թոն, իսկ ելեկտրական ուժին արտադրութիւնը՝ 684 պիլլիոն քիլովաթ:

Յիշեցնենք, որ Ղազախստանի «Կոյս հողերը» բերրի դարձնելու Խրուշչեւի ծրագիրն ալ ձախողութեան մատնուեցաւ. Իրքուքսի եւ Ալմա – Աթայի արդիւնաբերական կեդրոններուն մէջ բազմաթիւ գործարաններ դադրած են բանելէ՝ հում նիւթերու... պակասէն:

×

1952ին, եւրոպական վեց պետութիւններ՝ Գերմանիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ կազմեցին Եւրոպայի ածուխի եւ պողպատի դաշնակցութիւնը, որուն հակակշիռին տակ դրուեցաւ յիշեալ վեց պետութեանց պատկանող 188 երկաթի հանքերը, 355 պողպատ արտադրող ընկերութիւնները որոնք կը շահարկէին 455 երկաթի եւ պողպատի գործարաններ եւ ածուխի 145 ընկերութիւնները՝ իրենց 459 հանքերով:

Հինգ տարի առաջ հիմնուած այս Դաշնակցութեան Միացեալ Ժողովը, Նոյեմբերի կիսուն գումարուեցաւ Հռոմի մէջ, քննելու համար ձեռք ձգուած արդիւնքները:

Յիշեալ վեց պետութեանց պողպատի արտադրութիւնը 46էն բարձրացած է 62·4 միլիոն թոնի, գլել անցնելով Խ. Միութիւնը: Ածուխի արտադրութիւնը աւելցած է 11 միլիոն թոնի համեմատութեամբ:

Մինչ այլ հում նիւթերու եւ ապրանքներու ներածումն ու արտածումը յիշեալ վեց պետութեանց միջեւ աւելցած է 59 առ հարիւր համեմատութեամբ, անդին ածուխինը եւ պողպատինը հասած է 93 առ հարիւրի, շնորհիւ մաքսային գրութեան վերացման:

Բաշխերուած ձեռք ձգուած արդիւնքներէն, դաշնակցութեան Բարձրագոյն Մարմինը առաջին անգամ ըլլալով Եւրոպայի մէջ, հրապարակ հանած է «աշխատաւորական անձագրեր» որոնց շնորհիւ եւրոպացի աշխատաւորը ազատ շրջագայութիւն եւ աշխատանքի իրաւունք պիտի ունենայ վեց երկիրներէն որեւէ մէկուն մէջ:

Ժ.

— Տակաւին Աստղիկին հետ նշանուա՞ծ ես ...
— Ո՛չ ...
— Լա՛ւ...
— Ի՞նչ բսիր ...
— «Լա՛ւ», բսի... ինչպէ՞ս օձիքդ ազատեցիր այդ վհուկին ձեռքէն ...
— Հետը կարգուեցայ ...

×

— Յաւակցութիւններս, Տիգրան ...
— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահած է որ ...
— Ի՞նչ պիտի պատահի... կինս այսօր նոր գլխարկ մը գներ է ...
— Լա՛ւ, ինծի՞ ինչ ...
— Վաղը, տիկնոջդ այցելութեան պիտի երթայ եղեր ...

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

«Կամապաշտ» ընդդիմադիրներու յաճախակի այցելութիւնները Անթիլիաս, յայտնի եւ գաղտնի տեսակցութիւնները միաբաններու հետ, իրենց տուած էին այն անխախտ համոզումը, թէ անոնք, Կիլիկիոյ միաբաններու նոր սերունդը, երբեք պիտի չհանդուրժեր Դերենիկ Սրբազանի տեղապահութեան: Կարելի չէր եղած, սակայն, Դերենիկ Սրբազանը տարհամոզել, եւ կեցնել իր մտադրութենէն եւ իրատեսութեան հրաւիրել:

Եւեւեփումի ամբողջ շաբաթ մը կ'անցնէր այսպէս, լի անակնկալներով: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Սուրիոյ, Լիբանանի, եւ ինչո՞ւ չէ, Արտասահմանի համայն հայութեան ճակատագիրը խնդրոյ առարկայ կը դառնար: Գագաթնակէտին հասած էր «ՕՐԷՆՔ»ի եւ «ԿԱՄՔ»ի միջեւ երկար տարիներէ ի վեր տարուող ծանր պայքարը, թաքուն հակամարտութիւնը:

Հրաժարեալ Տեղապահ Խադ Արքեպիսկոպոս, Ուրբաթ, 21 Հոկտեմբերին արդէն ապաքինած ըլլալով իր անհանգստութենէն, Ժողովի Ատենապետ Զարեհ Եպիսկոպոս սկսած էր խորհրդակցութիւններ ունենալ անոր հետ, Միաբանական Ժողովի նիստը յաջողցնելու համար: Կարելի եղած էր յանգիլ եզրակացութեան մը, որու համաձայն Խադ Սրբազան պիտի հրաւիրէր ժողով, 23 Հոկտեմբեր Կիրակի, կ. վ. ժամը ութին, եւ նիստի ատենապետութեան պիտի անցնէր իր հրաժարականին վրայ, զայն պիտի յայտարարէր «վերջնական եւ անդառնալի», տեղի տալով նոր եւ անհարկի բարդութեանց: Արդարեւ, Միաբանական Ընդհանուր Ժողովը նիստի հրաւիրուեցաւ 23 Հոկտեմբեր, 1955, Կիրակի, երեկոյեան ժամը 7ին:

«Կամապաշտ» ընդդիմադիրները, սակայն, վար չէին դրած իրենց այլեւս բթացած զէնքերն ու սպառնալիքները: Ի գին ամէն բանի չէին կրնար հաշտուիլ «Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը ձեռքէ հանել»ու գաղափարին հետ: Արտասահմանի Հոգեւոր Բարձրագոյն Իշխանութիւնը պահած էին նիւթական սեղմումներու մշտական սպառնալիքին ներքեւ եւ այդ ձեւով միայն կրցած՝ անոր բարոյական եւ հոգեւոր հեղինակութիւնը գործածել իրենց երեւութական վարկին ու ազդեցութեան բարձրացման: Կը մնար, ուրեմն, անգամ մը եւս գործածել վերջին ու ազդեցիկ զէնքը, Կաթողիկոսական ընտրութեան երեք յաջորդական յետաձգումներու միջոցաւ Եղիշէ Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեանը, զոր Պէյրութ բերել տալու համար միջքաղաքային հաղորդակցութեան հեռախօսային գիծերը անդադար կ'աշխատէին: Պիտի յաջողէ՞ր արդեօք Եղիշէ Արքեպիսկոպոս, անգամ մը համար եւս փրկել կացութիւնը եւ ոտքի կեցնել անոյժ, եւ խայտաբղէտ, սակայն նոյն պղտոր ակէն ջուր խմող հաւաքականութիւնները:

Միաբանական ժողովի անդամներէն ոմանց մօտ ներելի ու աններելի միջոցներով տարուած աշխատանքներէ յետոյ, «կամապաշտ»ները որոշած էին ճեղք յառաջացնել փորձել Ս. Աթոռիս երեք միակամ եւ միաձայն եպիսկոպոսներուն միջեւ, քսութեան, բամբասանքի ու շողոմանքի բոլոր ձեւերը գործածելով: Պէտք էր այսուհանդերձ, վերջին ճիգը թափել ժամանում մը յաջողցնելու յետին եւ ամենակական նկատումով: Այս նախատեսութեամբ, ահա, 23 Հոկտեմբերի Կիրակի օրը, Կիպրոսի Առաջնորդ Ղեւոնդ Եպիսկոպոս ճաշի հրաւիրուեցաւ իր բարեկամ հայրենակցի մը տունը, հրաւէր զոր սիրով ընդունեցաւ Ղեւոնդ Սրբազան, առանց գոյն չափով մը իսկ մաքէ անցնելու, թէ հիւրասիրութեան պատրուակով, եւ անշուշտ իր բարեմիտ հայրենակցին կամքէն հակառակ, նոյն օր երեկոյեան տեղի ունենալիք Միաբանական Ժողովի եւ Տեղապահի ընտրութեան մասին խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենային:

Հիւր Սրբազանին սեղանակից եղած էին, անակնկալօրէն, պէյրութահայութեան բաւ բաւականի ծանօթ Տիկին մը, ընդդիմադիր թերթի մը արտօնատէր եւ յետին ու կուսակցական հաշիւներով միայն դաւանափոխ եղած ուսուցիչ մը, եւ, անխուսափելին... Եղիշէ Արքեպիսկոպոս: Անհրաժեշտ չէ տալ մանրամասնութիւնները ճաշի ընթացքին տեղի ունեցած խօսակցութեանց: Ծանօթ է բոլորին, թէ անոնք կը միտէին Կիպրոսի Առաջնորդը բաժնել իր երկու գաղափարակից Եպիսկոպոսներէն: Դաւ եւ ծուղակ, զորս կը կարծէին ճարպիկօրէն գործածել ուղղամիտ եկեղեցականի մը դէմ: Այս վերջին փորձը պէտք էր ցոյց տար իրենց, «կամապաշտ»ներուն, թէ մարդերը ճանչնալու իրենց կերպերը որքան սխալ էին:

խմբագրական ՀԱՍԿԻ

(20 Մնացեալը յաջորդով)

Ինչ որ բսես
Այն կը լսես:

×

Խօսողը կը ցանէ,
Լսողը կը ժողվէ:

×

Աւելի լաւ է բախտաւոր ըլլալ, քան խելացի:

×

Բարիք ընողը պէտք է լռէ:
Բարիքը ստացողն է որ պէտք է խօսի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 19ին Բեժան սրճարանի վերնայարկը :

Դասախօսն էր ծանօթ գրագէտ Պ. Կարապետ Փօլատեան (Մարսէյլէն), նիւթը՝ Եղիշէ Չարենց :

Նախագահ Պ. Պարսամեան լսարանը բանալով յայտնեց թէ Համազգայինը առաջին անգամ չէ որ համակրանքով կը մօտենայ երկրի գրագէտներու գործերուն :

Այս իրիկուան լսարանը նուիրուած է Չարենցի ծննդեան վաթսունամեակին եւ ամէնուս ծանօթ Պ. Փօլատեան պիտի խօսի ձեզ այս մասին :

Կ. Փօլատեան : (ԽՄԲ.— Դասախօսութիւնը պիտի հրատարակենք առանձին) :

Յայտնեց թէ ներկայիս Հայաստանի մէջ Սպուտնիկներէ եւ քաղաքական շատ կարեւոր խնդիրներէ աւելի կը յիշուի Եղիշէ Չարենցի անունը, անոր ծննդեան վաթսունամեակին առթիւ որ կը զուգադիպի նաեւ իր մահուան քսանամեակին :

Հայաստանի մէջ Չարենցի վարկին այս կերպով վերահաստատումը բարերախտութիւն մըն է հայութեան համար : Որովհետեւ Չարենցի անունը խորհրդանշան մըն է այսօր : Ան մեծ քերթողն է հայ իրականութեան մէջ որ պաշտուած է թէ երկրի եւ թէ արտասահմանի անխտիր բոլոր զանգուածներէն :

Դասախօսը կարդաց բազմաթիւ կտորներ Չարենցէն, մանաւանդ Չարենցնամէէն, ընելով համապատասխան վերլուծումներ :

Իբր եզրակացութիւն աւելցուց թէ, այդ իրիկուան ոգեկոչումը կը թելադրէ մեզ կարգ մը գաղափարներ, նախ որ հայ հանճարի տարօրինակ փայլն է որ դարերէ ի վեր կը ցոլանայ հայ իրականութեան մէջ մեզի տալով հսկաներ, յետոյ նաեւ կը հաստատուի այն իրողութիւնը թէ հայ մտաւորականը պէտք է զոհուի իր ցեղին համար :

Դասախօսը պատասխանեց եւ լուսաբանութիւններ տուաւ ներկաներու կողմէ եղած հարցումներուն :

Օրիորդ Ժիւլիէթ Աւետիսեան յաջող կերպով արտասանեց Չարենցի «Հայաստանին» ու «Ես իմ անուշ»ը :

Լսարանը վերջ գտաւ, նախագահի փակման խօսքերով :

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

——— ԹՐՔԱԳԱՍՏՈՒՄ ———

« ՄԵԶՄԷ ԵՂՈՂՆԵՐՆ ՈՒ ՉԵՂՈՂՆԵՐԸ... »

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Միլլիէթ» թերթին մէջ Փէյամի Սաֆա քրոնիկ մը գրած է, անգամ մը եւս արծարծելով փոքրամասնութեանց հարցը : Անհանդուրժող ոգիով Թուրք մըն է սակայն այս լրագրողը, որ զայրացած է, անդրադառնալով թէ Հայերն ու Յոյները չեն հետաքրքրուիր թրքական ... գրականութեամբ : Ստորեւ՝ նմոյշ մը իր «լայնախոհութենէն» :

Թուրք եպարքոսներու, նախարարներու եւ պետական մեծ մարդոց մէջ, կան այնպիսի Յոյներ, Հայեր եւ Հրեաներ, որոնց ծառայութիւնը մեծ ու անմոռանալի է եղած այս երկրին : Անոնք մեզմէ չեն զատուած եւ մինչեւ իրենց ծուծը Թուրք ըլլալով ապրած ու աշխատած են :

Այսօրուան բարեկամներուս մէջ ալ կան փոքրամասնութեան պատկանող անձեր, որոնք մեզի չափ կապուած են մեր հողին ու մեր շահերուն :

Բայց բազմաթիւ հայ, յոյն, հրեայ, գործատէրներու վաճառատուններուն մէջ կը պաշտօնավարեն, Հայեր, Յոյներ, Հրեաներ : Երբեք չէք հանդիպիր Թուրքի մը : Մինչդեռ Թուրք առեւտրական հաստատութիւններու մէջ, խտրութիւն չկայ եւ ոչ իսլամներուն ալ գործ կը տրուի հաւասարապէս : Ինչ կը նշանակէ այս : Իմաստը յստակ է.— Անոնք մեզմէ չեն նկատեր իրենք զիրենք : Մինչ մենք, խտրութիւն չենք դներ անոնց եւ մեր միջեւ :

Շատերը, հակառակ յայտնի օրէնքին, ցուցատախտակ չեն կախեր իրենց վաճառատուններուն մէջ ու կը խուսափին իրենց ինքնութիւնը յայտնելէ : Ոմանք կեղծ Թուրքի անուններ կը գործածեն : Թրքերէն չեն սորվիր, իսկ իրենց սորվածն ալ չեն գործածեր : Ահաւոր ոճ մը ունին : Չեն ճանչնար Թուրք գրականութիւնը, չեն իւրացուցած թրքական մշակոյթը : Բայց Թուրքիոյ մէջ կը շահին ու կ'ապրին ամէնէն հանգիստ պայմաններու տակ : Մենք եղբայրաբար կը վերաբերուինք անոնց հետ : Անոնք թշնամիի պէս կը շարժին մեզի հանդէպ : Մեզմէ չեղողները կարելի է զանազանել իրենց ոճէն, շարժումներէն, թրքութեան մասին իրենց ունեցած ծանօթութենէն աղբերակներէն եւ նոյնիսկ նայուածքներէն, ժողովրդական ամէնէն պարզ սկզբունքը մեզ կը պարտադրէ բարեկամ ըլլալ մեզ սիրողներուն հետ : Գործ տալ՝ մեզի գործ տուողներուն, եւ հեռու մնալ մեզմէ հեռացողներէն : Այլեւս վերջ տանք միակողմանի հայրենակցութեան, միակողմանի առեւտուրին եւ միակողմանի բարեկամութեան... :

«ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ »

Թուրքիոյ Առեւտուրի նախարարութիւնը վերջերս հրատարակեց երկու հրամանագիրներ, որոնք, ըստ երեւոյթին բաւական աղմուկ բարձրացուցած են :

Ա. Հրամանագիրով կուսակալներուն լայն իրաւասութիւններ կը տրուին, իրենց շրջանին մէջ հակակշռելու համար ուտեստեղէններու առուծախը : Սահմանափակումներ ալ պիտի ըլլան :

Բ. Հրամանագիրով բամպակի առեւտուրը առժամապէս կը դադրի : Այն վաճառականները որ երկու հարիւր քիլոյէն աւելի բամպակ ունին, պէտք է իմաց տան կուսակալութեան :

Այս միջոցները ձեռք առնուած են ապրուստի սղութեան առաջքն առնելու եւ տնտեսական կեանքը հաւասարակշռելու համար : Կուսակալները առաջին առիթով որոշած են իւղը եւ պանիրը բաշխումի դրութեան ենթարկել ... :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Տ. ԽՈՐԷՆ ԵՊՍԿ. ՏԻԹՐՈՅԻՏԻ ՄԷՋ

170 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ ԿԸ ՀԱՒԱՔՈՒԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՖՈՆՏԻՆ

Տիթրոյիտի զոհաբերող ու հայրենասէր հայութիւնը իր անունին վայել առատաձեռնութեամբ Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին նուիրեց 170.000 տոլարի աննախընթաց գումար մը : Հայ Կեդրոնի Սրահը, ուր տեղի ունեցաւ հացկերոյթ – հանդէսը, ներկայ էին հազարէ աւելի հայրենասէր ու եկեղեցասէր Հայեր :

Ներկայ էին նաեւ պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, ինչպէս նաեւ Լիբանանի յարգելի Հիւպատոսը :

Հացկերոյթ – հանդէսին նախագահեց՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Պատուիրակ եւ Լիբանանի Առաջնորդ, Գերշ. Տ. Խորէն Արք. Բարոյեան :

Նուիրահաւաքումը վարեց ձեռնհասօրէն ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեան, ջերմ խօսքեր ըսելէ ետք : Նուիրատուութեան շարքը բացին իրենց առատաձեռնութեամբ ծանօթ Պ. Պօղոս Մառանեան եւ իր ընտանիքը, 8000 տոլար գումարով մը : Յետոյ, 5000, 3000, 2000, 1000 եւ այլ գումարներով մասնակցեցան խանդավառութեամբ եւ յուզումով, անգամ մը եւս հաստատելով հայ ժողովուրդի զոհաբերութեան աննման ոգին :

Նման խանդավառութիւն չէ տեսնուած Տիթրոյիտի մէջ : Սրբազան Հայրը հաղորդեց ներկայ հայութեան Ն. Վեհ. Զարեհ Կաթողիկոսի ողջոյնները, զոր ներկաները լսեցին խորունկ յուզումով եւ արցունքով :

Խօսեցաւ Գերշ. Սրբազան Հայրը, խօսեցաւ նաեւ Լիբանանի Հիւպատոսը՝ գովելով Լիբանանի հայութիւնը, իբրեւ չէզոք տարր եւ Լիբանանի խորհրդարանի հայ երեսփոխանները կոչելով «եղբայրներ» :

Սրբազան Հայրը խօսեցաւ նաեւ ռատիոյի կայանէն. ջերմ ընդունելութիւն մը եղաւ Լիբանանի Հիւպատոսին ի պատիւ :

Կիրակի օրուան (Նոյեմբեր 10), հանդէսը անմոռանալի պիտի մնայ Տիթրոյիտի հայութեան համար :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան ներկայ եղաւ Թագաւորի ճաշին եւ կարեւոր ընդունելութեանց

Պաշտօնական շրջան մը ապրեցաւ Աթէնք, հիւրասիրելով Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահը եւ իր տիկինը, որոնք կը վերադառնային Սպանիայէն : Անոնք եղան պաշտօնական հիւրը Թագաւորին : Շքեղ ընդունելութիւն մը կազմակերպուած էր օդակայանը եւ այս մայրաքաղաքի կեդրոն Արամաղդի Տաճարին մօտ, Աթէնքի քաղաքապետը եւ խորհրդականները դիմաւորեցին Ն. Վ. Նախագահը, մինչ Լիքավիթոսի բլուրէն թնդանօթի 21 հարուածներ կ'արձակուէին :

Հիւրերը մնացին Իրոտոս Աթթիքոս պալատը եւ յաջորդ առաւօտ Նախագահը, շքերթով մը գնաց Անծանօթ Զինուորի դամբանը ու ծաղկեպսակ մը զետեղեց : Լիբանանի դեսպանատան մէջ ճաշ մը եւ մեծ ընդունելութիւն եղան Կրանդ Պրըթանիր պանդոկին մէջ : Աթէնքի համալսարանին մէջ մասնաւոր արարողութեան մը ընթացքին ուսուցչապետի աստիճանը տրուեցաւ Նախագահին :

Նոյն շրջանը Լիբանանէն Աթէնք ժամանած էր Պէյրութի հայ երեսփոխան Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան, որ հրաւիրուեցաւ մասնակցելու բոլոր կարեւոր ընդունելութիւններուն :

Պալատի մէջ կատարուած ընդունելութեան ընթացքին, երբ Լիբանանի դեսպանը Թագաւորին ներկայացուց հայ երեսփոխան Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանը, այս վերջինը հայ ժողովուրդի երախտագիտութիւնը յայտնեց Վեհափառին :

Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի ընկերակցութեամբ հայ պատուիրակութիւն մը, բաղկացած Տօքթ. Միհրան Ներսէսեանէ, Օննիկ Զաքարեանէ («Ազատ Օր»), Պատրիկ Սարգիսեանէ (Հ. Մ. Ը. Մ.) եւ Սիվազլեանէ (Համազգային) ներկայանալով Լիբանանի Նախագահին, շնորհակալութիւն յայտնեցին Լիբանանի Հայերուն ցոյց տրուած ազնիւ վերաբերմունքին համար :

Հելլէն մամուլը օրը օրին արձանագրեց կատարուած ընդունելութիւններու մանրամասնութիւնները, հրատարակեց բազմաթիւ լուսանկարներ և խմբագրական նօթերու մէջ վեր առաւ երկու երկիրներու բարեկամութիւնը :

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս. Մուրատեան վարժարանի ծնողներու միութիւնը գումարեց իր ընդհանուր ժողովը 1957 – 58 դպրոցի տարեշրջանի բացման առթիւ :

Մանրամասնօրէն քննուեցան Միութեան ընդհանուր գործունէութեան վերաբերեալ ծրագիրներու գործադրութիւնը : Ձեռք բերուած, ըլլայ՝ արժէքաւոր կարօտեալ հայ մանուկներու թոշակները լրացնելու եւ ըլլայ՝ դպրոցին միշտ աւելի բարեզարգման գործին վերաբերեալ մեծ յաջողութիւնները գնահատուեցան անխտիր ամէնուն կողմէ ջերմ գոհունակութեամբ :

Նոր վարչութիւնը վերակազմուեցաւ միաձայնութեամբ հետեւեալ անդամուհիներով.—

Տիկին Հերմինէ Ֆէյտի՝ նախագահուհի,
Տիկին Ն. Հացերեան՝ փոխ–նախագահուհի,
Տիկին Գրիգորեան՝ քարտուղարուհի,
Տիկին Թեւանեան եւ Տիկին Խանջեան՝ գանձապահուհի,
Տիկիններ Տաքէսեան, Մինասեան, Եփրեմեան, Ադամեան, Մանուկեան, Շէրոյեան՝ խորհրդականներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԸ.

ԵՐԿՊԱՌԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆՁՈՐԸ

Բոլոր ժամանակը նա մի քանի անգամ միայն խօսեց ինձ հետ, եւ նրա խօսքերը խիստ կարճ եւ անգոյն էին : Սաղօն խիստ ճշգրութեամբ նկատեց՝ թէ «Հասօն քաղցրախօս է միայն իր եզների հետ, որոնք նրա արօրը քաշում են :» Այսուամենայնիւ, ես միշտ համակրութեամբ էի վարւում նրա հետ, որովհետեւ նա Մարոյի եղբայրն էր ... :

Գիւղը շատ հեռու չէր ագարակից, մենք շուտով տեսանք ծերունի որսորդի խոստացած պաշարը՝ առատ գինի եւ հաց : Ղարանի մսից պատրաստուած խորովածները արդէն եփուած էին, իսկոյն կազմուեցաւ ընթրիքի սեղանը : Տղերքը չափազանց սոված լինելով, նստեցին ուտելու. ես հրաժարուեցայ սեղանից, յայտնելով, թէ ախորժակ չունիմ եւ ինձ ոչ այնքան առողջ եմ զգում : Եւ իրաւ, գլուխս սաստիկ ցաւում էր, եւ ճանապարհի անախորժ անցքից յետոյ, ես գտնւում էի մի տենդային գրգռման մէջ, որ գնալով, աւելի եւ աւելի վրդովւում էր ինձ քանի մտաբերում էի իմ անպատշաճ վարմունքը Ասլանի եւ Սաղոյի հետ : Իսկ նրանք, կարծես թէ, մոռացել էին բոլորը, եւ ոչ մի կերպով, եւ ոչ մի թեթեւ ակնարկութեամբ անգամ չէին յիշեցնում անցածը, այլ ընդհակառակն, պատմում էին Հասոյին՝ իմ եւ Մարոյի կռիւը գայլերի հետ, եւ գովաբանում էին մեր քաջութիւնը : Իսկ նրանց մի այսպիսի ներողամտութիւնը աւելի ծանր էր ինձ համար. ինձ բոլորովին վիրաւորական էր թւում վշտացնել մէկին, եւ տանից փոխադարձ բաւականութիւն տալու, վայելել նրա ներողամտութիւնը : Այդ մի տեւական ողորմութիւն էր, իսկ ողորմութիւն խնդրել ես չէի ուզում :

Ընթրիքի սեղանը կազմուել էր տաղաւարի մէջ, տղերքը հաւաքուել էին այնտեղ. ես պառկել էի տաղաւարից դուրս խոտերի վրայ, մի քանի քայլով միայն հեռու նրանցից, այնպէս որ, նրանց խօսակցութիւնը լսելի էր ինձ :

— Ճշմարի՞տ, հիւանդ է նա, հարցրուց Հասօն :

— Չէ, նա ուրիշ փորձանք ունի... պատասխանեց Սաղօն եւ մօտեցաւ ինձ, գինով լիքը երկու բաժակներ ձեռին, եւ երգելով մի գեղեցիկ երգ : Տաղաւարի միջից միաձայն հնչեցին ամբողջ խմբով նրա շարունակութիւնը :

Գիշերային լռութեան պահուն, երկրագործի մենաւոր տաղաւարի մէջ, մանկահասակ պատանիների ջերմ եւ անկեղծ սրտերից դուրս բխած հնչիւնները այնքան հուզիչ եւ ոգեւորիչ էին, որ ներգործեցին իմ վրայ ընկերսիրութեան բոլոր սուրբ եւ կենդանարար զօրութեամբ : Իմ սիրտը լցուեց մի սրբազան խաղաղութեամբ եւ դադարեց մրրիկը, որ այնպէս սաստիկ կերպով խռովում էր ինձ : Ես չկարողացայ պահել իմ արտասուքը, եւ ընդունելով Սաղոյի ձեռքից բաժակը, միասին մօտեցանք խմբին : Նրանք նոյնպէս մի մի բաժակ ձեռքերին, կանգնած բոլորել էին սեղանի շուրջը : Կարօն խիստ հանդարտ եւ ծանր եղանակով կարդաց մի փոքրիկ ճառ : Բայց նրա խօսքերը, որոնք այնպէս ազդու եւ զօրեղ կերպով դուրս էին հոսում, մինչ այն աստիճան ներգործեցին իմ վրայ, որ ես մինչեւ այսօր չեմ մոռացել, թէեւ այն օրից անցել է յիսուն տարի, այո, յիսուն տարի, դա քիչ չէ ... :

« Սիրելի ընկերներ, մենք այն ազգի որդիքն ենք, որ զրկուելով հայրենական հողից, ցրուած է աշխարհի զանազան անկիւններում : Մենք մի այնպիսի ժողովրդի ծնունդ ենք, որ ապրում է մի երկրում, ուր նրա խրճթի օջախը շատ քիչ անգամ տաքանում է կրակով, որովհետեւ նա վառելիք չունի, որի տան մէջ լոյս չկայ արեւը մտնելէն յետոյ, որովհետեւ նրա ճրագի իւղը վաղուց սպառուել է, որի որդիքը գիշերը քաղցած են քնում, որովհետեւ նա տանը հաց չունի : Արեւն այրում է նրա դաշտերի մարմինը, ցուրտը սառեցնում է, անձրեւը թրջում է, որովհետեւ նրանց հագուստներն այնքան քրքրուած են, որ չեն կարողանում պահպանել անբախտներին եղանակների խստութիւնից :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿի մէջ տեղի ունեցած Արմատականներու համագումարին մէջ, Լէոնար Տալատիէ կուսակցութեան նախագահ ընտրուեցաւ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավար Ատլայ Սթիվենսըն նախագահ Այզընհաուըրի խորհրդատու նշանակուեցաւ՝ արտաքին քաղաքականութեան հարցերուն մէջ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ հասնելով Արտաքին նախարար Տըլըս յայտարարեց, թէ վճռական պիտի ըլլան իրենց պատասխանին մէջ՝ եթէ ամերիկեան զինուորի մը կամ գրօշի մը վրայ կրակ բացուի :

ՄԱՐՍԷՅԼի մէջ համալսարանի գիտութեան բաժնի ուսանողները գաղադուլ ըրած են, բողոքելով տնօրինութեան դէմ՝ որ դպրոցէն արտաքսած է ուսանող մը :

ՊՈՆՆի մէջ սկսան Դանիոյ Վարչապետ Հանսընի եւ Վարչապետ Ատընաուըրի խորհրդակցութիւնները :

ՃԱՓՈՆԻ երեսփոխանական ժողովը պիտի ցրուի եւ յառաջիկայ ընտրութիւնները պիտի ըլլան 1958ի աշնան :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյեմբեր 21) — Ձոյլ ոսկի 588·000, Նափոլէոն 4330, գուից· 4120, սթերլին 5100, քառն տոլարնոց 20·680, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) անգլ· 1330, տոլար 503, գուից· 120, լիր 0·80:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ — Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմիտէն ու բոլոր ընկերները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն գանադէտ մահը իրենց սիրեցեալ ընկերոջ ԹԱԴԻՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆի (Մեծ Նոր Գիւղացի), որ տեղի ունեցաւ Փարիզ, 64 տարեկան հասակին, ուր եւս կատարուեցաւ յուղարկաւորութիւնը :

Այս տխուր առիթով Վարանդեան կոմիտէն իր խոր վշտակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Փերուզ Այվազեանի եւ պարագաներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Պոլսէն նոր ժամանած Պ· Մուրատ Տէմիրճեան կը ծանուցանէ իր բարեկամներուն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մարսէյլի Մայր եկեղեցին (Ավընիւ տիւ Փրատօ) իր ողբացեալ ծնողաց եւ քրոջը հոգւոյն :

×

Այրի Տիկին Նեկտար Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Սրբուհի Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թաղէոսեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Թէրզեան (Նիս), կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի ժամը 11ին, Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր Պ· Սարգիս Փափազեանի մահուան քառասունքի առիթով : Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն :

×

Պ· Նշան Զիլինկիրեան, Պ· Արամ Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սրապեան կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ իրենց մօր Այրի Տիկին Փեփրոն Զիլինկիրեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՌՈՆԻ – ՍՈՒ – ԲՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, կը դասախօսէ դերասան Ա· ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Նիւթ՝ Պետրոս Ադամեանի կեանքն ու գործը : Դասախօսը պիտի արտասանէ նաեւ մեծանուն դերասանին բանաստեղծութիւններէն ընտիր կտորներ :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՆԻԷՌԻ մէջ, Նոյեմբեր 24ին, Ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ՚Արժանթէօյ :

Կազմակերպութեամբ Հ· Յ· Դ· Արամ Ենթակոմիտէի, Շ· Միսաքեան խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին :

Ժամը երեքէն մինչեւ 11 :

Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· «Վարդան» Ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի խումբին :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5էն 11, եկեղեցիին սրահը :

Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Թատրոն ԳԱՐԵԳԻՆ :

Ճոխ պիւֆէ : Ծախքերու մասնակցութիւն :

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Այս Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30–ին, Սալ ժան տ՚Արքի մէջ :

Կը նախագահէ ընկ· ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ :

Կը խօսի ընկ· Վ· ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայրենասէր մեծ Հայրապետ Խրիմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակին առթիւ հանդիսաւոր քառաձայն Ս· պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի ժամը 10ին եւ պիտի կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթողիկոսական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրենք հայ ժողովուրդը որ ներկայ գտնուի այս արարողութեանց, յարգելու համար մեծ եկեղեցականին անմոռանալի յիշատակը :

ԴԻՒԱՆ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին՝

Քրիստափոր Ենթակոմիտէն այս Շաբաթ ժամը 9ին :

Ակնունի Ենթակոմիտէն այս չորեքշաբթի ժամը 9ին :

Արամ խումբը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը հրահանգուի բոլոր ընկերներուն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն : Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ՚ըլլան Կեդր· Կոմիտէին եւ Շրջ· վարչութեան ներկայացուցիչները :

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Պարահանդէսի կարգադրութիւններ : Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ինչպէս նաեւ վարչութեան օժանդակներու ներկայութիւնը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Ուսումնասիրաց Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը չորսին, Իսէի Խրիմեան վարժարանին սրահը :

Օրակարգ — Ա) Նիւթական եւ բարոյական համարատուութիւն :

Բ) Զեկուցում հոկտեմբերի պատգամաւորական ժողովին :

Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ԿԱՐՏԱՆ — Համախորհրդային Միութեան մասնաճիւղի ընդհ· անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ երեքին Հ· Բ· Ը· Միութեան սրահին մէջ: Օրակարգ խիստ կարեւոր հարցեր : Անհրաժեշտ է մասնաճիւղիս բոլոր անդամներու ներկայութիւնը : Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ բոլոր հայրենակիցները անխտիր :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սեւրանի Կապ· Խաչի մասնաճիւղին կողմէ :

Կիրակի 24 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 23, «ՄԱՍԻՍ»ի չքեղ սրահին մէջ, 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեվրան:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, անակնկալներ, ՍԹԷՍԷԼի նուագախումբին մասնակցութեամբ :

Օթօպիւս՝ 147 էկլիզ տը Փանթէն, Կար տիւ Նոր, ժամը 14 եւ 15:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները :

Պ· Պ· Ստեփան Փիլիպոսեան (Ամերիկա) քսան տոլար, Ալէն Ենկոյեան (Ամերիկա) 25 տոլար, Երամ Քարաքէյէեան երկու հազար ֆրանք, Տիկին Գոհար Վարդանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան տասը հազար ֆրանք, Տիկին Հրանոյշ Ցիտօ եւ Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Հազարական ֆրանք, Տիկին Սաթենիկ Եախքարտաշեան 1500, Տիկին Վարդանեանի եւ Աստուրեան մահուան առթիւ :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ - ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՆՈՅ· 24ԻՆ, ԺԱՄԸ 16էն 24

Կամիտ Օրէլի շքեղ սրահներուն մէջ

ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒՅԻ հռչակաւոր նուագախումբը եւ հաճելի անակնկալներ

Կը խնդրուի ապահովել սեղանները հեռաձայնելով ՓԱՍԻ 64·90

Մուտք 500 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 24 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8051 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3852

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԱՆՆԿՈՒՆ ՊԱՇՏՊԱՆԸ

Փարիզի Հայոց եկեղեցին ալ կը մասնակցի այսօր յարգանքի այն ցոյցին, զոր ամբողջ հայ ժողովուրդը՝ Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա՝ կ'ընծայէ Խրիմեան Հայրիկի յիշատակին՝ մահուան յիսնամեակին առթիւ :

Մեր նորագոյն պատմութեան մէջ դժուար է գտնել ուրիշ դէմք մը, որ ա՛յնքան սիրուած ըլլայ անխտիր հայութեան բոլոր հատուածներուն եւ դասակարգերուն կողմէ :

Րաֆֆի 1883ին կը գրէր :

« Խրիմեանին Հայոց ամբողջ ազգը « Հայրիկ » է կոչում : Աշխարհի բոլոր փայլուն տիտղոսների մէջ չկայ մէկը, որ այդ համեստ կոչման նման բովանդակէր իր մէջ այնքան ընդարձակ զգացմունք, սէր եւ յարգանք : Դա փառքի եւ աստիճանի տիտղոս չէ, որ պաշտօնական անունչ թղթերով են տալիս . դա այն որդիական կոչումն է, որ բղխում է կենդանի սրտից, — մի կոչում, որ ընտանիքի անդամները տալիս են գերդաստանի գթառատ հօրը : Խրիմեանը հայկական մեծ գերդաստանի հայրն է» :

Հայոց երկնակամարին վրայ յայտնութիւն մը եղաւ Խրիմեան Ժթ. դարուն, համազգային վերածնունդի, հայկական զարթօնքի, ազատագրական երկունքի խռովայոյզ օրերուն, երբ առհմանին երկու կողմերէն միաժամանակ՝ ռահվիրաներու փաղանգ մը կուգար նոր շունչ, թարմ աւիշ ներարկելու թմրած հոգիներու :

Աշխատունակ, բարի, պարկեշտ, հայրենասէր ու բարեպաշտ հայ գիւղացիի հարազատ տիպարն էր ինք, իսկ եւ իսկ զաւակը մաքուր Հայը՝ իր ազատատենչ զգացումներով եւ յեղափոխական շունչով :

« Նրա ամբողջ կեանքը ներկայացնում է արկածների մի նշանաւոր շարք, մի երկայն շղթայ, որի իւրաքանչիւր օղակը արտայայտում է նրա բարձր առաքինութիւնը եւ նրա օգտաւէտ գործերը : Այդ շղթան կոել եւ կոփել է նա իր դառն աշխատանքով եւ անվաստակելի եռանդով », կը գրէ դարձեալ անմահն Րաֆֆի :

Իբրեւ ուսուցիչ, հոգեւորական, քարոզիչ, հրապարակագիր, բանաստեղծ, գրագէտ, քաղաքագէտ, առաջնորդ, պատրիարք, կաթողիկոս՝ Խրիմեան եղաւ անխոնջ ու անշահախնդիր գործիչ՝ հոգեւին նուիրուելով իր ազգին եւ անոր բարօրութեան աշխատելով մինչեւ վերջին շունչը :

Հայկական Դատի պատմութիւնը սերտօրէն կապուած է իր անձին եւ անունին հետ : Ներսէս պատրիարք Վարժապետեան եւ Ազգային Ժողով, հայութեան համար բախտորոշ եւ ճակատագրական վայրկեանի մը իրեն վստահեցան առաջին պատուիրակի պաշտօնը՝ Պերլինի վեհաժողովին ներկայացնելու համար Հայկական համեստ պահանջները, — կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւն :

Ո՛չ ոք իրմէ աւելի կրնար անկեղծ թարգմանն ըլլալ երկրի հայութեան իրական զգացումներուն եւ կենսական պահանջներուն : Ինք ժողովուրդի ծոցէն ելած էր, անոր մէջ ապրած ու անոր հետ միասին տառապած :

Բարեմիտ ու անկեղծ՝ մեծապէս կը յուսար, որ քրիստոնեայ, խաչապաշտ պետութիւնները անմիջական դարման պիտի տանէին հայութեան ցաւերուն՝ երբ իր բերնէն լսէին անոր տառապանքին ահաւորութիւնը :

Ո՛րքան մեծ եղաւ իր հիասթափութիւնը աշխարհի մեծերէն, երբ ձեռնունայն ու սրտաբեկ Պոլիս կը դառնար Պերլինէն :

Իր սրտին ամբողջ դայրոյթը պոռթկաց առաջին առթիւ Մայր եկեղեցւոյ բեմէն՝ «երկաթէ շերեփ» յանձնարարելով հայրենապաշտ ու ազատատենչ ժողովուրդին :

Հայոց Հայրիկի այս պատգամն էր, որ արձագանգ գտաւ ի վերջոյ հայրենասէր հայորդիներու հոգիին մէջ : Մինչեւ որ «երկաթէ շերեփ»ին միջոցաւ — սակայն ի՛նչ անհուն զոհողութիւններու գնով — կարելի եղաւ ստեղծել անկախ Հայաստան մը : Խրիմեան եղաւ անոր հոգեւոր ծնողը :

Հայ ժողովուրդը երբե՛ք պիտի չմոռնայ իր «Հայրիկ»ը եւ երկիւղածութեամբ պիտի ոգեկոչէ միշտ Հայ Դատի աննկուն պաշտպանին անմոռանալի յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՐԿՆԱՔԱՐԵՐ ԱՐՁԱԿԵՑ

ԺԱՄԱԿԱՆ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ՝ 64.300 ՔԻԼՈՄԵԹՐ ԵՒ ՍՊՈՒՏՆԻԿԷՆ 5000 ԱՆԳԱՄ ԱՒԵԼԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐ

Ուրբաթ օր, Նոյեմբեր 22, ամերիկեան օդային ուժերու հրամանատարութիւնը հաղորդեց, թէ անցեալ ամիս, Նոր-Մեքսիկայի մէջ արձակուած են արուեստական երկնաքարեր, որոնք 87 քիլոմեթր բարձրացան՝ ժամական 64.300 քիլոմեթր արագութեամբ :

Փորձը կատարուած է Հոկտեմբեր 16-ին, Քէմպրիճի (Մասաչուսեթ) օդանաւային Գիտութեանց Կեդրոնի երկրաբնագիտական բաժնի գիտնականներուն կողմէ :

Երկնաքարերը արձակուած են հրթիռի մը թռիչքով, որ խորհրդային Սպուտնիկէն 5000 անգամ աւելի ուժեղ պայթած է :

Երկնաքարերը ալիւմինիումէ *պատրաստուած գնդակներ են, որոնց թիւը չէ յայտարարուած : Մասնագէտներուն կարծիքը այն է, թէ անոնք կարողացած են մտնել միջմոլորակային անջրպետին մէջ :*

Ամերիկեան օդային ուժին հրատարակած զեկոյցը կը բացատրէ, թէ երկրի ձգողութեան ուժին ժամական արագութիւնն է 40.000 քիլոմեթր, այսինքն՝ արուեստական երկնաքարերուն ժամական արագութենէն 34.000 քիլոմեթր պակաս :

Զեկոյցը կ'ըսէ, թէ Սաքրամենթօ լեռան դիտարանը (Նոր Մեքսիկա) յաջողութեամբ լուսանկարած է արուեստական երկնաքարերը, եւ կ'աւելցնէ .— Այս լուսանկարը ցոյց կուտայ արուեստական երկնաքար մը՝ ժամական 64.300 քիլոմեթր արագութեամբ թռիչք առնելու պահուն եւ «Վենիւս»ի նման փայլով : Երբ հրթիռը հասաւ 56 քիլոմեթր բարձրութեան՝ անապատին վրայ, ինքնաբերաբար բաժնուեցաւ երկնաքարէն : Այս ձեւով, երբ 87 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ պայթումը երբ եղաւ՝ հրթիռին մէջ մնացած գործիքները չվնասուեցան :

Փորձը թելադրուած է Քալիֆորնիոյ մասնագիտական հաստատութենէն՝ Փրոֆէսոր Ֆ. Զուիքիի կողմէ :

Զեկոյցը կը բացատրէ, թէ մթնոլորտին վերի խաւերուն մասին ծանօթութիւններ ստանալու համար՝ արուեստական երկնաքարերը լաւագոյն միջոցներն են, նկատելով որ ցարդ այդ խաւերու մասին մեր գիտցածը կուգայ միայն բնական երկնաքարերու ուսումնասիրութեամբ :

Փորձին կարեւորագոյն կէտերէն մէկն ալ այն է, որ արձակուած մետաղը դիմացած է տիեզերական արագութեան :

Արուեստական երկու արբանեակներուն հետքը կորսուած է Նոյեմբեր 21ին :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԵՒ ՄԱՐՈՔԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԻՆ ՄԷՋ

Մարոքի Թագաւորը եւ Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահը իբրեւ եզրակացութիւն իրենց խօսակցութեանց՝ զեկոյց մը հրատարակեցին Ռապաթի մէջ :

Իրենց գլխաւոր նպատակն էր, ինչպէս յայտնի էր, լուծում մը գտնել Ալժերիոյ համար իրենց միջամտութիւնը առաջարկելով Ֆրանսայի եւ Ազատագրական Ճակատին :

Շաբաթ օր յայտնի եղաւ որ այս առաջարկը որեւէ դրական արձագանգ չէ գտած ոչ մէկ տեղ : Ամերիկայէն Արտաքին Նախարար Փինօ անընդունելի կը գտնէ սկսիլ բանակցութիւններու՝ երբ ազատ ընտրութիւններ տեղի չեն ունեցած : Իսկ այդ ազատ ընտրութիւններուն համար անհրաժեշտ է որ նախ ըմբոստները զէնքերը վար դնեն : Ալժերիոյ Նախարար Լաքոստ աւելի խիստ պատասխանով մը կ'ըսէ թէ Ալժերիոյ խնդիրը «մեր խնդիրն » է եւ մարդ թող չխառնուի անոր : Նոյն ժխտական պատասխանը տուած են Ազատագրական Ճակատի պարագլուխները, որոնց առաջին պայմանը՝ բանակցութեանց սկսելէ առաջ անկախութեան ճանաչումն է :

Զարմանալի կը թուի նաեւ թէ Մուհամմէտ Ե. եւ Պուրկիպա իրենց պաշտօնական զեկոյցին մէջ միայն Ազատագրական Ճակատի խօսքը կ'ընեն Ալժերիոյ կողմէ, մինչէֆ – էլ – էնը *չի ներկայացներ ամբողջ Ալժերիան :*

Յառաջիկայ շաբաթ Ալժերիոյ հարցը պիտի դրուի միջազգային զանազան ատեաններու վրայ : Ամերիկա՝ ուր Այզընհաուըր պիտի ընդունի Մարոքի Թագաւորը : Փարիզ՝ ուր Մաք – Միլըն պիտի տեսակցի վարչապետ Կայեարի հետ եւ Նիւ Եորք՝ ուր Արտաքին Նախարար Փինօ պիտի մասնակցի ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբի ժողովին :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Մինչ ամերիկեան գիտական շրջանակները պարզ զեկոյցով մը կը յայտնեն, թէ Հոկտեմբեր 16ին արձակած են արուեստական երկնաքարեր, Խ. Միութեան մէջ կը խօսուի ծրագիրներու եւ սպուտնիկներու մասին :

Մոսկուայի ձայնասփիւռէն փրոֆեսոր Տոպուրով յայտարարեց .— Արուեստական արբանեակներուն արձակումը՝ միջմոլորակային անջրպետին մէջ մարդուն թափանցման դարաշրջանն է : Մեծ կայաններ պիտի հաստատուին մթնոլորտին մէջ՝ անջրպետային նաւերու համար : Ի՞նչ ուղղութեամբ պիտի մեկնին անջրպետային այդ նաւերը : Կը կարծեմ, թէ անոնք պիտի արձակուին դէպի երկրին մօտ գտնուող մոլորակները, Լուսին կամ Հրատ : Դէպի Լուսին ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ 1 – 5 օր, համաձայն՝ անջրպետային նաւերու ուժգնութեան :

Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան երկրորդ քարտուղարը՝ Սապուրով, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պիտի պատրաստէ նոր հրթիռ մը՝ լոյսի արագութեամբ, 300.000 քիլոմեթր՝ երկվայրկեանի մէջ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« *ՀԱԿԱԿԱՆՈՆԱԿԱՆ* ... »

Ծանօթ է, որ վերջերս Էջմիածինը մօտէն հետաքրքրութիւն սկսած է ցոյց տալ արտերկրի Հայութեան ու Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան իշխանութեան ներքեւ գտնուող թեմերուն հանդէպ : Հարահրոց մըն ալ ծայր տուած է, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ : Վազգէն Ա., օգտուելով Ամենայն Հայոց հայրապետի իր տիտղոսէն, եկեղեցագիտական ու կրօնական դասեր կուտայ, ազատ երկրի մը մէջ հաստատուած կիլիկեան դարաւոր Աթոռին :

Վազգէն կաթողիկոս հաղորդագրութեամբ մը «հակականոնական ու եկեղեցաքանդ» կը գտնէ Անթիլիասի ընթացքը, աւելցնելով թէ *յատուկ կոնդակով* մը պիտի նզովէ իր *գիրքը*՝ անոր հանդէպ («*Յառաջ* » Նոյեմբեր 22) :

Ինչ որ պէտք էր ըսել՝ ըսուա՛ծ է արդէն այս ուղղութեամբ ու տակաւին պիտի խօսուի, այնքան ատեն որ մարդիկ կը փորձեն մտքերու շփոթ ստեղծել տարագիր զանգուածներուն մէջ :

Հարցում մը, սակայն, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ Էջմիածնի Դիւանին :

Վերջերս հայ գրականութիւնը դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու իր լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը՝ Աւետիք Իսահակեան : Ծանօթ է, որ մեծ բանաստեղծը անդամ էր նաեւ Էջմիածնի Հոգեւոր Խորհուրդին : Եկեղեցական ու կրօնական սկզբունքներու ... դասատու Էջմիածինը եկեղեցական արարողութիւններով կատարե՞ց իր Հոգեւոր Խորհուրդի մէկ անդամին թաղումը :

Դժբախտաբար՝ ո՛չ :

Թէեւ գիտէինք, թէ մարքս – լենինեան վարչակարգին ներքեւ արգիլուած են Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ թաղմանական արարողութիւնները, այսուհանդերձ, անգամ մը եւս ուշի – ուշով հետեւեցանք խորհրդային Հայաստանի մամուլին, աւելի ապահով ըլլալու համար : Ա. Իսահակեանի մարմինը, առանց եկեղեցի տանելու, փոխադրուեցաւ Պանթէոն, ուր քանի մը «ընկեր»ներ ճառեր խօսեցան ու թաղեցին զայն : Քահանայ մը կամ վարդապետ մը «հոգոց» մը ըսա՞ւ անոր վրայ :

Ո՛չ մէկ խօսք՝ այս մասին :

Աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր, որ Անթիլիասի *կանոնական* ու *եկեղեցաշէն* զործունէութիւնը ձգելով, Հայրապետը զբաղէր Էջմիածնի Հոգեւոր Խորհուրդին *հակականոնական* ու *հակակրօնական* ընթացքով :

Երբ Հոգեւոր Խորհուրդի մէկ անդամին իսկ կը զլացուին եկեղեցական արարողութիւնները, ո՞վ է որ կը գտնուի «հակականոնական ու եկեղեցաքանդ» ընթացքի մէջ : Անթիլիա՞սը թէ Էջմիածինը ... :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանօ յայտարարեց, թէ պատճառ մը չկայ որ Ատլանտեան Ուխտին մէջ անգլեւամերիկեան հրամանատարութիւն մը ստեղծուի :

ԷՏՈՒԱՐ ՏԱԼԱՏԻԷ արմատական կուսակցութեան նախագահ ընտրուելէ վերջ՝ պայքար մը ծայր տուած է մենտեսեաններու եւ հակամենտեսեաններու միջեւ՝ մասնաւորապէս Ալժերիոյ հարցին մէջ : Վերջերս գրոյց մը շրջան կ'ընէր, որուն համաձայն Քէօյ պիտի միանար Վալուայի խմբակին, սակայն նախկին Վարչապետը հերքեց այդ լուրը :

ՊՈՆՆԻ մէջ, երկուքուկէս տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Ատընաուըր տեսակցեցաւ Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավար Օլէնաուըրի հետ :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Ճանչնանք հայ ժողովուրդը», կը պոռար Րաֆֆի, եթէ կ'ուզենք որ մեր ազգային ձգտումները, մեր քաղաքական աշխատանքները, մեր մշակոյթը, մեր մտածողութիւնը առողջ հիմերու վրայ դրուին: Գաղութահայերու ճիգերը Վենետիկէն կամ Էջմիածնէն աւելի չէին: Խրիմեան ոչ միայն հայ ժողովուրդը ճանչցնելու, այլ անոր օգնութեան հասնելու հերոսական աշխատանքին լծուած էր, որպէս քարոզիչ, որպէս ուսուցիչ, որպէս բանաստեղծ եւ կամ արձակագիր, որպէս խմբագիր «Արծուի Վասպուրականի»ին, որպէս աքսորական Երուսաղէմի մէջ, որպէս առաջնորդ Տարօնի, որպէս պատրիարք եւ որպէս կաթողիկոս: Ան առաջինն էր որ յանդուգն մտածումն ունեցաւ «Արծուի Վասպուրականի»ն Վան, ժողովուրդին տանելու· կազմակերպեց դպրոցներ Վանի եւ Տարօնի մէջ, հասաւ սովեալներուն եւ ժողովուրդի անմիջական կարիքներուն:

Բանաստեղծութիւնը անոր մէջ հոգեկան թեւեր էին տուած: Այդ թեւերով միշտ ալ Աստուծոյ մօտ մնաց իսկ անոր մտածումները այնքան գործնական էին եւ իրական, որքան հայ ժողովուրդի տառապանքն էր, ժողովուրդի ապրումն ու ըմբոստութիւնը: Խրիմեան այդ շատ գործնական մտածումով էր, որ Վանի մէջ հիմնեց երկրագործական վարժարան: Ես չգիտեմ, բանաստեղծութեան մէջ կա՞յ աւելի մեծ թռիչք քան Խրիմեանին երկրագործական վարժարանի մը բացումը:

Խրիմեան նոյնպէս նոր շրջան բացաւ մեր գրականութեան մէջ: Ինչ որ Աբովեան բրաւ արեւելահայ լեզուին եւ գրականութեան մէջ, նոյնը ըրաւ Խրիմեան արեւմտահայ գրականութեան: Այլապէս՝ մեր երկու կեդրոններուն մէջ մշակուած գրականութիւնը կրնար ստանալ անճանաչելի նկարագիր մը, եթէ ընդունինք, որ գրականութիւնը ժողովուրդի մը հարազատ պատկերացումը պէտք է ըլլայ:

Խրիմեան եւ անոր շունչով մեծցած տաղանդաւոր աշակերտը, Գ. Սրուանձտեանց, բացին այն շատ կարեւոր շրջանը եւ աւելի հիմնաւորեցին Աբովեանի սկսած աշխատանքը: Անկէ յետոյ էր որ գաւառական լեզուի անկեղծութիւնը, գիւղացներգութիւնը, հէքեաթը, բարբառին, ազգագրական աշխատանքները փրնտռուեցան մանաւանդ Պոլսահայ գրողներու կողմէ: Ուրեմն հոն, Հայաստանի մէջ կայ ժողովուրդ մը որ իր գոյութիւնը պայքարով բռնած է, կ'ապրի, կ'երգէ, իր հոգին քակած հէքեաթին ու գիւղացներգութեան մէջ, որ նոյնպէս իր հոգիին մէջ բռնած է յարութիւնը աւերակներուն եւ գամբարաններուն: Գաղութահայ մտաւորականութիւնը այն ատեն միայն տեսաւ, որ հոն էր բաբախող սիրտը մեր մշակոյթին եւ գրականութեան:

Պոլսոյ «Հայրենիք»ին շուրջ հաւաքուող արժէքաւոր գրականագէտներ, արդէն վաղուց թօթափած վանքերուն ազդեցութիւնը, բերած էին ապրող գրականութեան մը ճաշակը եւ լեզուն, ու շնորհիւ իրենց իրական ճաշակին՝ ցաթող արեւի մը պէս ողջունեցին ինչ որ գաւառէն կու գար եւ սկսան հետեւողականութիւնով նկարագրել Հայաստանի կաղանդը (Բաշալեան), ինքնիրենց ուժերով հէքեաթ շինել (Զօպանեան), իսկ բանաստեղծները, գիւղի աղջիկները երեւակայեցին, կուժն ուսերուն, աղբիւրի ճամբէն քալելով:

Մ. Կիւրճեան կրցաւ իր շուրջ տեսնել գաւառէն եկած եւ արհամարհուած պանդուխտները: Այդ շրջանին էր, որ գաւառէն կու գար շատ տաղանդաւոր եւ ինքնատիպ գրագէտ մը, բոլորովին անորատ, կուգար ժողովուրդ մը բռնած իր ոճին, իր շունչին մէջ, կուգար, վառ, թարմ քայլերով: Այդ Թլկատինցին էր:

Խրիմեանին համար հայ ընտանիքը որբացած հաստատութիւն էր, իսկ Հայը, ըլլայ անոտուն թէ տանուտէր, բարոյական կառուցում է:

Ուժեղ էին անոր մէջ մարդկայինը, ազատական սկզբունքները· այնքան ուժեղ, որ այդ բոլորը կիրարկած էր իր գործնական աշխատանքներուն մէջ, պահելու համար ժողովուրդի մը ամբողջութիւնը, որպէս ազգ: Ազատական էր հաւատալիքի հանդէպ, ընդունելով կրօնքը որպէս խղճի գործ: Բան մը, որ նոր սկսած էր որպէս ազատական շարժում եւ դէմ՝ ուղղափառ դաւանութիւններուն: Այս օրերուն իսկ դժուար է գտնել այդ շինարար ազատամտութիւնը մեր եկեղեցականներուն մէջ:

Եւ որովհետեւ Խրիմեան ամէն բանէ աւելի անկեղծ էր ինքն իրեն հետ, կրցած էր շատ հարազատ գոյներով տալ իր ներքին աշխարհը իր գրական կարեւոր մէկ աշխատանքին, «Պապիկ ու Թոռնիկ»ին մէջ: Գրած է կատարելագործուած աշխարհաբարով եւ իրական շունչով: Անոր ներքին աշխարհը գեղեցիկ դաշտանկար մըն է, ուր գիւղացին երջանիկ է իր քրտինքի աշխատանքով ու օրուան ծանր ու շինարար մտահոգութիւնով: «Մշակականք» մը, ուր կայ հողը, աշխատանքը, սերմը, կալը, այգին, գոմէշը, հովիւը, ծառը՝ նոյնիսկ հայկ. կանանչը: Խրիմեան կը խօսի աւանդական իմաստութիւնով որ մեր պապերուն մտահոգութիւնը եղած է՝ խառնուած՝ երկնքի կապոյտին հետ: Կը զգանք, որ Խրիմեանի հոգիին մէջ կայ հողին կենսաբեր խլըրտանքն ու հողին մտածումը: Այդ գրքին մէջ կը տեսնենք նոյնպէս Խրիմեանի փիլիքական աշխարհը:

Երբ պատանի էինք, դասագրքերուն մէջ յաճախ կը կարդայինք, թէ ինչպէս Թոռնիկը, գեղեցիկ Շուշիկին հետ ամուսնացնելէ յետոյ, ծխական հանդիսաւորութեամբ կը պսակէ, Շուշիկին պէս արգասաւոր, հողին հետ ու համբուրել կուտայ նաեւ լայն ճակատը գոմէշին:

Այդ այն հողն է, որուն մեր գրողները միայն անունը կուտան ու կ'անցնին: Խրիմեան տուած է այդ հողը նոյնիսկ գեղարուեստական արժէքով:

Ինչպէս բահն ու խոփն են, այնքան գործնական եղաւ ու դեր կատարեց Խրիմեանի շատ պարզ «չերեփ»ի պատմութիւնը: Ուզեցի յիշել այդ՝ ըսելու համար, թէ ինչքան կարեւոր դեր կրնան կատարել տեղին՝ եւ լաւ ձեւով ըսուած քանի մը խօսքերը, երբ՝ հողը պատրաստ է, աճեցնելու փոքրիկ սերմն անգամ:

Արդէն առակի կարգ անցած այդ խօսքերէն շունչ առին բանաստեղծը, հռետորը, փետային, լերան չոպանը, բռնակալն ու խանութպանը:

Խրիմեան, երկաթէ այդ «չերեփ»ն էր որ գործածեց կալուածներու գրաւման ժամանակ: Ան կեցաւ հսկայի մը պէս, իր ետեւ ունենալով ժողովուրդի մը գայրոյթն ու փետայի բունգը երկաթէ:

Այս օրերուն՝ Խրիմեանի մահուան 50–ամեակն է, որ կը յիշատակուի եւ սակայն ինծի այնպէս կը թուի, որ ան մեռած է 200 տարի առաջ, երբ կը տեսնեմ, թէ ինչքա՛ն փոխուած է մեր եկեղեցին, ինչքա՛ն փոխուած են մեր բարձրաստիճան եկեղեցականները եւ նպատակը ինչքան հեռացած: Խրիմեան Հայրիկի այս 50ամեակը երանի ոգեկոչում մը ըլլայ մեր եկեղեցականներուն համար:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱՏՈՒՆԸ

Լռութիւնը տիրեց Դատաստանատան մէջ, եւ Մարդը՝ մերկ՝ երեւցաւ Աստուծոյ առջեւ:

Եւ Աստուած բացաւ Մարդուն Կեանքին Գիրքը:

Աստուած ըսաւ Մարդուն.— Դուն դէշ կեանք մը ունեցար, անգութ գտնուեցար անոնց հանդէպ որ օգնութեան կը կարօտէին, եւ անոնց որ օժանդակութեան պէտք ունէին· դաժան ու կարծրասիրտ եղար: Աղքատները քեզի կը դիմէին ու դուն չէիր լսեր, եւ ականջներդ գոց կը մնային Իմ վշտահարներուս աղաղակին: Որբերուն ժառանգութիւնը իւրացուցիր, ու դրացիդ այգիներուն մէջ աղուէսներ արձակեցիր: Մանուկներուն հացը առիր եւ շուներուն կերցուցիր· ու պողոտաներու վրայ ետեւէն ինկար իմ բորոտներուս՝ որ ճահիճներու մէջ կ'ապրէին, եւ որոնք հանգստաւէտ՝ զիս կը գովէին. եւ Իմ երկրիս վրայ՝ ուրկէ շինուեցար՝ շատ մը խողխողանքներ ըրիր:

Ու մարդը պատասխանեց.— Ըրի՛ այդ ամէնը:

Աստուած բացաւ կրկին Մարդուն Կեանքին Գիրքը:

Եւ ըսաւ Աստուած Մարդուն.— Դուն դէշ կեանք մը վարեցիր, ու փնտռեցիր Գեղեցկութիւնը՝ զոր աչքիդ առջեւ դրի· ու չկրցար պահել Բարին՝ զոր ծածկեցի: Սենեակիդ պատերը պատկերներով նկարեցիր, ու սրինգներու ձայնով ելար պղծութեան անկողինէդ: Եօթը սեղաններ կանգնեցիր այն մեղքերուն՝ որոնց համար մեռայ, ու կերար բաներ՝ զոր ուտելու չէիր, ու հանդերձանքիդ ծիրանին ամօթի իրեք նշաններովը բանուած էր: Կուռքերդ ոչ ոսկի էին եւ ոչ ալ արծաթ՝ որոնք կը տեւեն, այլ միս է՝ որ կը մեռնի: Անոնց վարսքը անուշոյքով կ'օծէիր, ու նուռեր կը դնէիր անոնց ձեռքերուն մէջ: Անոնց ոտքերը քրքումով կը լուայիր ու գորգերդ կը փռէիր անոնց առջեւ: Անոնց թարթիչները ծարիրով կը ներկէիր, ու զմուռսով կը ծեփէիր անոնցմարմինները: Անոնց առջեւ կը ծնրադրէիր, ու կուռքերուդ գահերը արեւի տակ կը բարձրանային: Արեւին ամօթ՝ եւ լուսնին շամբշանք ցուցուցիր:

Մարդը պատասխանեց.— Ըրի՛ այդ ամէնը:

Երրորդ անգամ մըն ալ Աստուած բացաւ Մարդուն Կեանքին Գիրքը:

Եւ Աստուած ըսաւ Մարդուն.— Կեանքդ չարիք եղաւ: Բարիին չարիք ըրիր, ու վնաս հասցուցիր քեզի բարիք ըրողներուն: Վիրաւորեցիր ձեռքերը որ քեզ սնուցին, եւ անգոսնեցիր ստինքները՝ որ քեզի կաթ տուին: Քեզի ջուրով եկողը ծարաւ ետ դարձաւ, եւ արշալոյսէն առաջ մատնեցիր քեզ իրենց վրաններուն մէջ պահող տարագիրները: Որոգայթի մէջ ձգեցիր թշնամիդ՝ որ քեզի խնայեց, ու դրամով ծախեցիր քայլակից բարեկամդ, ու քեզի Սէր բերողներուն փոխարէն Ջեղխութիւն տուիր:

Մարդը պատասխանեց.— Ըրի՛ այդ ամէնը:

Աստուած գոցեց Մարդուն Կեանքին Գիրքը եւ ըսաւ.— Վստահաբա՛ր, քեզ Դժոխք պիտի ղրկեմ, Դժոխք ղրկել կ'ուզեմ քեզ:

Մարդը պոռաց.— Չես կրնար:

Աստուած ըսաւ Մարդուն.— Ինչո՞ւ համար եւ ի՞նչ պատճառով չեմ կրնար եղեր քեզ Դժոխք ղրկել:

— Որովհետեւ Դժոխքի մէջ անցուցի կեանքս, պատասխանեց Մարդը:

Ու լռութիւնը տիրեց Դատաստանատան մէջ:

Վայրկեան մը յետոյ Աստուած խօսե–

ԾԻՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Սրբագրութեան կարօտ նիւթերու կարգին, ահաւասիկ նիւթեր եւս, որոնք շատ աղքատ են.—

ԿՈՆՔ.—Օրմանեան արք. եօթը տող միայն նուիրած է այս բառին, ըսելու համար ինչ որ ... գրուած է սովորական բառարաններու մէջ:

Նախ, իբրեւ բառագիտական պակասութիւն, դիտելի է որ զանց առած է շնիտը,— ծխական բառ, գործածուած Մաշտոցի մէջ, ծանօթ նաեւ շնիճ գրչական ձեւով: Ոմանք վերջին այս բառին տուած են բպրբf նշանակութիւնը, իսկ Կոյլաւ՝ զայն համանիշ կը դնէ ... միղաւոր բառին դէմ, արմատը հայերէն կարծելով: Արդ, շնիտ յունարէն ծագում ունի, խէռնիվոն բարդ բառն է որ հայացած է, ձեռք լուալու աման նշանակութեամբ, (պէտք է աւելցնել, սակայն, թէ Հիպպոկրատ եւս գործածած է այս բառը... կարուրայ իմաստով, որով Կոյլաւ կ'արդարանայ այստեղ):

Շնիտին հետ ձայնաբանական առնչութեամբ՝ տեղն է յիշեցնելու թէ շրիշ (Նարեկացի) եւ շանշան (Դատ. Ը. 26) բառերուն ստուգաբանութիւնը, ինչպէս նշանակութիւնը, զոր կուտան մեր մեծանուն հայագէտները, կարօտ է վերաքննութեան:

Կոնքին ծիսագիտական բացատրութիւնը մեզ կը տանի խնձոյքներու եւ զոհատօներու պատմական երկար նկարագրութեան:

ԽԱՉ.— Գոհացուցիչ չէ նոյնպէս ինչ որ կը տրուի խաչին մասին իբրեւ պատմական ծանօթութիւն: Օրմանեան կանգ առած է միայն խաչի ձեւերուն վրայ:

Խաչը, սկզբնաբար, ցից մըն էր սրածայր,— այսքանը՝ նախ իբրեւ բառագիտական ծանօթութիւն: Արդարեւ, խեչակ կը կոչուի, այսինքն փոքրիկ խաչ, ձողը որ, պարտէզներու մէջ, նեցուկ կը տրուի մատղաշ տունկերուն կամ որուն կը կապուին պատաղիճները:

Երկրորդ, իբրեւ պատմական ծանօթութիւն, խաչը այն ցիցն էր, որու վրայ վերջ կը գտնէր մահապարտին կեանքը ամէնէն անարգական ձեւով: Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ բազմաթիւ ակնարկութիւններ կան պատժական այդ ցիցին մասին,— Ս. Ցերոնիմոս քանիցս «խաչ» թարգմանած է այդ բառը հոն ուր մեր թարգմանիչները նախընտրած են ըսել միայն «փայտ» (Ծննդ. Խ. 19).— «Յետ երից աւուրց բարձցէ փարաւոն զգլուխ քո ի քէն, եւ կախեսցէ զքեզ զփայտէ»: Եբրայագէտ մը դիտել կուտայ թէ անսովոր է գլուխ կտրել եւ յետոյ կախել, ուստի «կախել» բառին տեղ, առարկելով թէ Եբրայեցիները կախել չէին գիտեր, այլ միայն քարկոծել, կ'առաջարկէ կապել բայը, որ սակայն ոչինչ կը փոխէ իր դիտողութենէն(*): Մահապատիժի անարգական այդ ձեւին համար էր, որ եբրայեցի ժողովուրդին մէջ՝ ցցահանութիւնը կը համարուէր ոչ միայն պատիժներուն մեծագոյնը, այլ եւ նախատինքներուն նախատինքը, որ իբրեւ անէծք կը շարունակուէր յետ–մահու, ինչպէս կը վկայէ Պօղոս. «Զի գրեալ է թէ անիծեալ ամենայն որ կախեալ կայցէ զփայտէ» (Գաղ. Գ. 13): Ահա թէ ինչո՛ւ, սկիզբները, կը գայթակղէին մարդիկ՝ երբ կը տեսնէին խաչ մը, որու գամուած էր Յիսուս(**),— խաչելութեան պատկերը քրիստոնէութեան ծագումէն եօթը դար ետքը սկսած է գործածական դառնալ, ինչպէս կը գրէ Բառոլ, իսկ Հայոց մէջ՝ ոչ երբեք ԺԲ. դարէն առաջ, ինչպէս կը գրէ Հացունի վարդապետ: Ուստի պէտք չէ զարմանալ, եթէ առաջին դարերու եկեղեցական մատենագիրները, կը գրէ աբբայ Տիւռէ, որոշ նեղութեան մը կը մատնուէին՝ երբ հարկ կը դառնար խօսիլ խաչին մասին: Այս վերապահութիւնն է պատճառը՝ եթէ քիչ են խաչին հնագոյն պատկերները եւ վէճ կայ խաչին սկզբնական ձեւին մասին:

Խաչին հնագոյն ձեւը, առանց յիշելու քրիստոնէական աշխարհէն դուրս ծանօթ ձեւերը, գծապատկեր մըն է, որ կուգայ Գ. դարէն,— մարդ մը կը համբուրէ էշու գլուխով ուրիշ մարդու մը ձեռքը, մինչ այս վերջինը ձեռնատարած կապուած է խաչի մը, ու տակը գրուած. «Ալեքսամենոս կը պաշտէ իր աստուածը»: Անարգական ծաղրանկար մը քրիստոնեաներուն դէմ, որոնք «իշապաշտ» կը կոչուէին հեթանոսներու կողմէ:

Այս գծապատկերին մէջ խաչը ունի

(*) Կը կարծեմ թէ եբրայաբանութիւն է «փայտէ կախել» բացատրութիւնը, որ կը յիշեցնէ ցցահանութեան կարգ մը գործողութիւններ,— մահապարտը ցիցին գլուխը կը բարձրացնէին փոկերով ու պարաններով, ինչպէս կը վկայէ Պլինիոս: Հարկ է աւելցնել թէ ցցապատիժը հռովմէական ձեւ է, ծագումով Կարքեդոնեան:

(**) Հեղինակ մը, իր կարգին, կը վկայէ թէ «Հայք անարգ կը համարին որ Տեառն մերոյ կերպարանքը խաչին վրայ կախուած, գամուած եւ յարած լինի»:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՌՈՊԷՐ ՊՐԱԶԻՅԱՔԻ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

La Reine de Césarée

Վերջերս աչագին աղմուկ բարձրացաւ Ռոպէր Պրազիյաքի «Կեսարիոյ Թագուհին» թատերգութեան շուրջ, որ կը ներկայացուէր Թէատր տէ զ'Արի մէջ: Հրէական եւ դիմադրական կազմակերպութիւններ ցոյցեր ըրին եւ յաջողեցան արգիլել տալ թատերգութեան ներկայացումը, պատրկելով թէ ան հակասեմական խորքով գործ մըն էր եւ հեղինակը՝ գերմանասէր (*) :

Ռոպէր Պրազիյաք ֆրանսական արդի գրականութեան ամէնէն փայլուն դէմքերէն մէկն էր: Քաղաքական տեսակէտներ յայտնած էր «Ժը սուի Փարթու»ի մէջ, ուրկէ կտրոններ կը ցրուէին ցուցարարները: Պրազիյաք ունէր իր քաղաքական տեսակէտները. ցեղապաշտ՝ կը հաւատար Եւրոպայի մը, ուր Գերմանիա եւ Ֆրանսա համերաշխաբար պիտի գործակցին: Դէմ էր Հրեաներուն: Հակառակ այս բոլորին՝ 1939 – 40ի պատերազմին կռուած է Գերմանացիներու դէմ եւ ինկած գերի: Ազատագրութեան շրջանին Փարիզ մնաց եւ 1945 Փետրուար վեցին գնդակահարուեցաւ դիմադրականներու կողմէ:

Տաղանդաւոր գրագէտ մը՝ որ իր գաղափարներուն համար գինցաւ գոհուիլ: Դժբախտաբար ուշ է այլեւս լուծեան դատապարտել այն իրողութիւնը՝ որ Պրազիյաք տաղանդաւոր գրող մըն էր. այդ կը նշանակէ, թէ ցուցարարները կը փախնան նոյնիսկ անոր ստուերէն, ինչպէս կը գրէ ծանօթ լրագրող Թիերի Մոնիէ:

Ռոպէր Պրազիյաքի ծանօթ վէպերն են՝ «Ինչպէս ժամանակը կ'անցնի», «Գողցնելիք վեց ժամ» եւայլն:

Ծանօթ հելլենագէտ էր եւ յունարէնէ թարգմանութիւններ ըրած: Մանաւորապէս կը յիշատակուի իր ոճը՝ հարուստ, սահուն եւ երաժշտական:

«Կեսարիոյ Թագուհին» ողբերգութիւն մըն է Ռասինեան շունչով: Կեսարիոյ Թագուհին, Արեւելքի փոքրիկ իշխանուհին է, Հրեայ ժողովուրդին վեհապետը՝ Պերենիս անունով: Անապահով դրութեան մը մէջ Հռոմ կ'երթայ, գտնելու իր սէրը, կամ կայսրին մօտ իր ունեցած վարկէն օգտուելով՝ իր ցեղին իշխանութիւնը հաստատելու համար: Սակայն Պերենիս պիտի բաժնուի իր սիրած Տիտոսէն, որովհետեւ տարիքով շատ աւելի մեծ էր անկէ: Ծերացած կին մը... Սակայն, գրագէտը այստեղ չքեղ լեզուով կը նկարագրէ կիրքէն այրող կնոջ մը սէրը, որովհետեւ՝ կանուխէն ան լքած էր ժողովուրդը՝ իր ճակատագրին, կանուխէն ան մոռցած էր միայն Տիտոսի կողքին ապրիլ, ստուերի մէջ, բաւական է որ ըմբոշխնէր քաղցրութիւնն ու երազէր իր վերջին սէրը:

Ի՞նչ է որ իրարմէ պիտի բաժնէ երկու սիրահարները: Ծերակոյտին բանբերը՝ Պալինոս հաւատարիմ աւանդական սկզբունքներուն, ապրայնական իշխան մը, կը զգուշացնէ զայն: Կեսարիոյ Թագուհին խուլ կը մնայ, բայց խիղճը կը տանջէ զինք: Պառաւցած է, բայց կ'ուզէ սիրել:

ՊՈՂ.— «Մեկնեցէք հիմա, այսօ՛ր իսկ, շուտո՛վ: Այլեւս ոչինչ ունիք կորսնցնելիք: Փախէ՛ք: Փախէք՝ երբ տակաւին Տիտոս չէ տեսած ձեր տարիքը: Վաղը՝ այլեւս պառաւ էք»:

Պերենիս կը համակերպի:

Հազիւ երեսուն տարեկանին, Պրազիյաք հոյակապ ձեւով տուած էր սիրային մեծ տառ մը, որուն մէջ այն նախադասութիւնները որոնք լաւ չեն հնչեր Հրեաներու ականջներուն, արդէն իսկ գրաքննուած են:

Այսօր Ֆրանսայի մէջ, կարելի՞ է սակայն հանդուրժել, որ Ֆրանսացի մեծ գրողի մը գործը արգիլուի, երբ ան գոհուեցաւ արդէն այն գաղափարներուն համար, որոնց կը հաւատար,— հարց կուտայ տեղական մամուլը:

«Ֆիկառօ»յի տնօրէնը՝ Փիէռ Պրիսոն կը գրէ.— Թէաթրը տէ զ'Արի միջադէպերը խորապէս ցաւալի են: Ցոյցերը կարելի էր բացատրել տակաւին, եթէ Պրազիյաքի թատերգութիւնը քաղաքական բնոյթ ունենար: Այդ չէ սակայն պարագան: Ռոպէր Պրազիյաքի անունն է միայն այս բոլորին պատճառը: Մեռելի մը անունը, մարդ մը որ իր կեանքով քաւեց «յարում»ի մը սխալը, մինչ ուրիշներ այսօր իսկ շնաբար անոր օգուտը կը քաղեն: Անոր դատավարութիւնը անգամ մըն ալ չի կրնար ըլլալ: Անոր գործը կը պատկանի ժողովուրդին եւ գերեզմանը՝ յարգանքի արժանի է:

«Փարի Փռէս» կը գրէ, «Արդարութի՞ւն թէ վրէժխնդրութիւն» խորագիրին տակ.— Անոնք, որ Դիմադրութեան անունով կը փորձեն արգիլել «Կեսարիոյ թագուհի»ին բեմադրութիւնը, գէշ ծառայութիւն մը կ'ընեն, դատի մը համար, որ իրենց դատը չէ, այլ՝ Ֆրանսայի: Պիտի ուզէի՞ն հաւատացնել, թէ արդարութիւնը մեր մօտ կը նշանակէ վրէժխնդրութիւն: Ռոպէր Պրազիյաք մեռաւ իր գաղափարներուն համար: Անոնք որ կը մերժեն ներել գերեզմաններուն, առնուազն պէտք է յարգեն մտքի ազատութիւնը»:

Տեղական մամուլը, ընդհանրապէս, քննադատեց այս տխուր միջադէպը:

Երեսփոխան փաստաբան Իզորնի բողոքագիր մը ներկայացուց Ազգ. Ժողովին, շեշտելով թէ Ներքին Նախարարութիւնը իրաւունք չունէր արգիլելու «Կեսարիոյ Թագուհի»ին բեմադրութիւնը:

Բայց Նախարարութիւնը անորոշ հերքումով մը կ'ըսէ թէ արտօնուած են մասնաւոր ներկայացումներ:

Այս առիթով «Փարի Փրէս» հարցուցած է կարգ մը գրագէտներու եւ դերասաններու կարծիքը, որմէ կուտանք քաղուածքներ:

ՄԱՐՍԷԼ ԷՄԷ.—Ընդհանրապէս դէմ եմ արգելքներուն եւ այս մէկը ըստ ինծի, մասնաւորաբար անարդար է: Թատերգութեան մէջէն հատուածներ հանած են, որմէ ետք գործը այլեւս չունէր քաղաքական նշանակութիւն: Ներկայացման օրը ամբոխը կը պոռար.— Պրազիյաքը՝ կառափնատ:

Գայթակղեցուցիչ կը նկատեմ, որ մեռելի մը դէմ այսպէս պոռան:

ԼՈՒԻ ՓՈՎԸԼՍ երբ բանաստեղծ մը կը գնդակահարեն՝ միշտ անհասկացողութեան մը հետեւանք է: Երբ զայն կը մեռցնեն երկրորդ անգամ՝ իր գործին մէջ, կանխամտածուած ոճիր մըն է: Եթէ այսօր դիմադրութիւն մը գոյութիւն ունի՝ անիկա թող ըլլայ այսպիսի ոճիրներու դէմ: Նոյնը պիտի ըսէի, եթէ տարբեր պայմաններու մէջ կրկնակի եւ սարսափելի այս արկածախնդրութիւնը կատարուէր Էլուարի կամ Արակոնի դէմ:

ԺԱՆ ՏԻՒԹՈՒՐ.— Քանի մը տարի առաջ արգիլուած էր նաեւ Ռոժէ Վայեանի մէկ գործը, որ հաճելի չէր Թուեր կարգ մը մարդոց: Եթէ կառավարութիւնը այս ձեւով ճամբայ կ'ելլէ, իրեն կը գրկեմ արդի թատրոններու եւ շարժանկարի սրահներու մէջ անցնող կտորներու ցանկ մը որոնց ներկայացման համաձայն չեմ: Այս պարագային՝ բաւական թիւով մարդիկ անգործ պիտի մնան:

ՔԼՈՏ ՌՈՒԱ.— Չեմ ճանչնար Պրազիյաքի թատերգութիւնը: Եթէ հակասեմական գործ մըն է ան, բնական է որ արգիլուի, որովհետեւ ինծի համար այսօր ինչպէս դրաւման շրջանին ցեղապաշտութիւնը ոճիր մըն է, որուն մէջ յիմարութիւն ալ կայ, այլապէս՝ դէմ եմ ամէն ձեւի արգելքներու:

ԹԻՔՍԻԷ ՎԻՆԵԱՆՔՈՒՐ.— Երկու առարկութիւններ ըրի: Սպանիոյ մէջ բանաստեղծ Լորքա, որ կը կռուէր ժողովրդական շարքերու մէջ ապրայնականներու կողմէ գնդակահարուեցաւ. այսուհանդերձ իր գործերը հրատարակուած են ու ներկայացուած Սեվիլլայէն մինչեւ Պարսելոնա: Ֆրանսայի մէջ, ալ, Վիքթոր Հիւկոյի թատերգութիւնները կը ներկայացուէին Փարիզի մէջ, մինչ բանաստեղծը աքսորի մէջ ուժգնօրէն կը հարուածէր արքայական վարչակարգը: Տանիէլ Մէյէր, որ Ռոշըշուար փողոցին մէջ կը պոռար՝ «գործակիցները կառափնատ» ինքզինք աւելի քիչ գիջող կը նկատէ՝ քան Նափոլէոն եւ Ֆրանքօ...: Կառավարութիւնը, որ արգիլեց «Կեսարիոյ Թագուհի»ին բեմադրութիւնը՝ յաղթանակ մը տարաւ մեռելի մը վրայ: Անիկա միակ յաղթանակն է, զոր ներկայիս կրնայ տանիլ:

ՊԵՌՆԱՐ ԼԸՔԱՇ.— Դէմ եմ այս թատերգութեան ներկայացման, որովհետեւ ան իր հեղինակով թէ մտքով՝ հայհոյանք մըն է Դիմադրութեան մարտիրոսներուն դէմ:

ԱՆՏՐԷ ԺԻԼՈՒԱ.— Դէմ եմ այս արգելքին, այնքան ուժգնօրէն՝ որ դէմ էի անոր ներկայացման:

ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ.— Սկզբունքով դէմ եմ որ թատերգութիւն մը արգիլուի: Այս պարագային չեմ ընդունիր, որ յարձակին մեռելի՛ մը վրայ՝ որ չի կրնար պաշտպանուիլ:

(*) Ներկայացումները արտօնուեցան մասնաւոր հրաւէրով:

ՍՈՆԵՔ ՄԵՌԱԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ

Ճրագը շիջած
Ոսկի բիւրեղը փշրուած
Պլպլուն շողիկ մ'արտասուացող
Խորշակահար վարդին վրայ
Ափսո՜ս իրեն
Նինջը խորունկ ծածկեր է քող
Իր աչքերուն
Որ սեւեռուն էին ընդմիշտ
Տիեզերքի պատկերներուն

Շաղիկ հասակն ինկած գետին
Մառ զեղուղէշ
Որուն մէջէն սոխակներու
Դեղգեղանքները բարձրացան
Ի՜նչ առաւօտ էր լուսատարփ
Հողը նրման էր բուրվառի
Որուն խունկէն ան կ'արբենար
Ափսո՜ս իրեն
Ափսո՜ս լռած նուագներուն

Դոճի մը սեւ
Դերեզմանին իր առընթեր
Կը հսկէ հէ՜ք որբեւայրի
Ափսո՜ս իրեն
Ափսո՜ս քնարին
Որուն լարերը խզուեցան
Երբ կը հնչէր երգը սիրոյ
Յաւերժական իր զրնոյցով
Երգը աղօ՜թք
Անդրժելի երդումի պէս
Արեւային խորհուրդներով
Երգը հիւսուած լուսամրմունջ

Բայց վառ է միշտ
Ընկեշող ճրագը երազին
Վարդը ծաղկած է ցօղաթուրմ
Նինջը զարթում է հրրեղէն
Յաւերժալոյս իմացութեամբ
Ան դեռ կեանքին իշխանն է սուրբ
Եւ իր քնարին լարերուն վրայ
Կը հնչէ երգը մրրկոտ
Աղօ՜թքն իրեն
Աղօ՜թքն մեռած բանաստեղծին

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ցաւ ու բաւ Մարդուն.— Քանի որ քեզ դժոխք չեմ կրնար ղրկել, ապահովաբար քեզ Երկինք պիտի ղրկեմ. Երկի՛նք ղրկել կ'ուզեմ քեզ:

Մարդը պոռաց.— Չե՜ս կրնար:

Եւ ըսաւ Աստուած Մարդուն.— Ի՞նչու համար եւ ի՞նչ պատճառով չեմ կրնար քեզ Երկինք ղրկել:

— Քանզի երբեք եւ ոչ ուրեք կարող եղած եմ Երկինքը երեւակայելու, պատասխան տուաւ մարդը:

Ու լռութիւնը տիրեց Դատաստանատան մէջ:

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

ֆրանսերէն գլխագիր թէ գիրին ձեւը, (հին Եգիպտացիներուն մօտ, նոյն գիրը, այս ձեւով, խորհրդանշան էր երջանկութեան): Բայց այս խաչը գլխակոյս չէ, այսինքն քառաթեւ չէ: Բազմաթիւ ուրիշ խաչաձեւերու կարգին, ծանօթ են յունական եւ լատինական խաչաձեւեր.—

«Յունական խաչին չորս թեւերը հաւասար են, կը գրէ Օրմանեան, իսկ լատինական խաչին երեք թեւերը հաւասար են, իսկ ներքեւի թեւը կամ բունը միւսներուն երկուքին չափ երկար է»:

Այս խաչերէն զատ կայ նաեւ հայկական խաչ մը.—

«Հայկական խաչը չորս թեւերը հաւասար ունենալէն զատ, կը շարունակէ Օրմանեան, թեւերուն կազմած չորս անկիւններէն ճառագայթներ ունի՝ որ չորս թեւերուն մէջտեղը կը դրուին, խաչին թեւերուն մէջ ճառագայթներով խաչ մը կազմելով, ու ամէնքը մէկտեղ սեռակի մը շուրջը սփռուող անհուն ճառագայթներուն նմանութիւնը բերելով»:

Իսկ Հացունի վարդապետ այսպէս կը նկարագրէ հայկական խաչը.—

«Վերին ու ստորին թեւերն հաւասար, եւ քան գլխաւորնակներն երկար են»: Ու կ'աւելցնէ թէ այս ձեւը «յաճախեալ է Հայ հնութեանց մէջ», Տեկորի Ս. Սարգիս եկեղեցիին ճակատը (Ե. դար), Տաթեւի եկեղեցիին ճակատը (Թ. դար) եւ այլ տեղեր, ընդհակառակն բոլորովին հազուադէպ ուրիշ ազգերու մօտ:

Օրմանեան կը շարունակէ.—

«Սեռակնաձեւ բառը հայ եկեղեցւոյ ընդունած խաչին պաշտօնական անունը կ'ըլլայ: Այդ իմաստով կը մեկնենք մենք սեռակնաձեւ անունը որ կը գտուի շարականին մէջ Վարագայ Ս. Խաչին՝ անոր ճառագայթաձեւ լուսաւորութիւնը բացատրելու»:

Կը կարծեմ թէ այս ձեւէն թելադրուած են ծխական տարկաներ չինող արուեստագէտները, որոնք յօրինած են հրաշալի ճաճանչներ: Լատին եկեղեցիին ճաճանչները, որոնք կը կոչուին մոնսթրանս կամ օսթանսուար, փոյթ չէ տարբեր ըլլան հայկականէն՝ ըստ իրենց ձեւին ու տեսակին, ծանօթ չեն ԺԴ. դարէն առաջ: Ահա թէ ինչո՛ւ հայկական պէտք է համարել ճաճանչներուն ծագումը:

×

Շատ պիտի երկարէր այս յօդուածը՝ եթէ ուզէի խօսիլ ամպհովանիին, շուրջառին, գանգակին եւ այլ եկեղեցական սպասներու, մանաւանդ գոյներու մասին՝ տալով հայերէն համանիշներ ու պատմական ծանօթութիւններ: Հակառակ Օրմանեանի չքմեղանքին, թէ ուզած է գոհանալ առձեռն տեղեկութիւններով, իր անունը կը պահանջէր տալ լիակատար գործ մը, ոչ թէ ագքատ մատուցականի այս գանձանակը: Մեր երբեմնի պատ–բիւրքին չէր պակսեր միջոցը՝ պրպտելու համար ոչ միայն մեր հին ժառանգութիւնները, այլ եւ եւրոպական մատենագրութիւնը, օրինակ՝ Տիւռէի, Լըրոզէի, Միներ մատենաշարէն՝ Փաւքալի գործերը:

Ի դէպ, աղքատ են նաեւ Հացունի եւ Իսավերտենց վարդապետներու գործերը, նոյն նիւթին նուիրուած:

Սակայն, Օրմանեան, ինչպէս միւս վարդապետները, պանիր – հացով ապրող մը չէր որ ապրէր չունենար իր ձեռքին տակ, պրպտելու եւ սպառիչ ձեւով ուսումնասիրութիւն մը ներկայացնելու համար մեզի:

Ն. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Ինչպէս գրած էինք, Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ 12 երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց պատուիրակներուն համագումարը։ Այս առիթով խորհրդային բոլոր թերթերը կը հրատարակեն հաստատակաց յայտարարութիւն մը, զանազան հարցերու շուրջ։

Յայտարարութեան Ա. գլուխը յատկացուած է միջազգային ներկայ կացութեան, անշուշտ՝ հարուածելով Արեւմուտքը եւ փառաբանելով Արեւելքը։ Յիշատակուած են նաեւ Հնդկաչինի, Ինտոնեզիոյ, Քորէայի, Մալեզիոյ, Քենեայի, Կուաթեմալայի, Եգիպտոսի, Ալժերիոյ, Օմանի ու Եմէնի մէջ ամերիկացի, անգլիացի եւ ֆրանսացի «աշխարհակալ»ներու կողմէ չդադարող պատերազմները։ Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ, թէ երբ «համարձակին նոր պատերազմ շղթայազերծել՝ աշխարհակալութիւնը իր մահավճիռը ստորագրած պիտի ըլլայ»։

Բ. գլուխը յատկացուած է սոցիալիստ երկիրներու յարաբերութեանց։ Միասնականութիւն ու եղբայրութիւն կ'առաջարկուի եւ պաշտպանութեան համար՝ Վարշաւայի Ուխտին զօրացումը։

Գ. գլուխ՝ գաղափարական հարցեր։ Համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին ճշդուած բոլոր սկզբունքները պէտք է իւրացնեն կուսակցութիւնները եւ հնազանդին «օրէնք»ներուն։

Դ. գլուխ՝ խաղաղութեան պաշտպանութիւնը։ Հաստատակաց այս յայտարարութեան վերջին գլուխը կը հաստատէ 20րդ համագումարին մէջ որդեգրուած թէզերը՝ խաղաղութեան պաշտպանութեան համար եւ ընկերվարական խաղաղ յեղափոխութիւններ կը թելադրէ, առաջարկելով որ «գաղթատիրական» երկիրներու մէջ «ժողովրդական ճակատ»ներ կազմեն։

ԹԻԹՕ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԷՐ

Եուկոսլաւիա մաս չէ կազմած Մոսկուայի հաստատակաց յայտարարութեան եւ չէր ստորագրած զայն։ Մոսկուայի Եուկոսլաւեան դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին, այս ուղղութեամբ հարց տրուած է Եուկոսլաւիոյ դեսպանին, որ պատասխանած է.— Մենք չստորագրեցինք այդ յայտարարութիւնը, որովհետեւ համաձայն չէինք։

Հարց տրուած է, թէ Պելկրատ այդ յայտարարութեան ո՞ր կէտին համաձայն չէ։

— Ուշադրութեամբ կարդացէք զայն եւ պիտի տեսնէք։

Այս միջոցին, արեւելեան Եւրոպայի դիւանագէտներէն մէկը աւելցուցած է.— Եուկոսլաւիա ընկերվարական երկիր մըն է բայց մաս չի կազմեր ընկերվարական ճակատին։

———o———

ՄԱՐՍԷՅԼԻ առեւտրական նաւերու նաւազները գործադուլ հռչակեցին, որուն հետեւեցան Ֆրանսայի բոլոր նաւազները։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ Դեկտեմբեր մէկէն կաթին եւ կարագին գինը պիտի բարձրանայ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Ելիզաբէթ թագուհին եւ Էտինպուրկի դուքսը յառաջիկայ մարտ 25, 26, 27ին պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տան Լա Հէյ։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԷՆ մառէշալ Վորոշիլով ճամբայ ելաւ դէպի Մոսկուա։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ առաջին Խորհրդարանին երկու կին անդամներէն մէկը ընտրուած է փոխ-վարչապետ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէի սրահը։ Կը խօսի՝ Օր. ԺԻՒԼԻԷԹ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Ակնարկ մը Հայոց Թատրոնի պատմութեան վրայ»։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Այրի Տիկին Աստղիկ Փորթուգալ, Տէր եւ Տիկին Ժան Փորթուգալ, Տէր եւ Տիկին Սուճեան, Օրիորդներ Սուճեան, Տէր եւ Տիկին Վայօ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետիկեան եւ զաւակները, Պ. Նուպար Շիշմանեան, Տէր եւ Տիկին Քօթօնեան, Պ. Պ. Էտկար եւ Էտմոն Քօթօնեան, Պ. եւ Օր. Տէօվլէթեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, քեռայրին, եւ ազգականին

ԱՐՇԱԿ ԳԱՌԼՕ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԻ

մահը որ պատահեցաւ 75 տարեկան հասակին, Նոյեմբեր 21ին, իր բնակարանը 52 րիւ տիւ Ֆոպուր Մոնմարթր։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի (Նոյ. 25) ժամը 10.30-ին Փարիզի՝ Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին։

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Հ. Արամ Պօյաճեանի ձեռամբ, Փոն տը Շէրիւէն բարեպաշտ տիկնոջ մը կողմէ, Խաչի օծման առթիւ նուիրուած հինգ հազար ֆրանքի գումարը։

Նոյնպէս Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները.— Լը Փիւիէն Պ. Յարութիւն Տէր Յակոբեանէ հինգ հազար ֆրանք իր ամուսնութեան առթիւ։

Պ. Յարութիւն Գասպարեանէ երկու հազար ֆրանք իր զաւկին Ալժերիայէն վերադարձին առթիւ։

Տիկին Մարիամ Քիւփէլեանէ հինգ հարիւր ֆրանք, Տիկին Մառի Նաճարեանէ հազար ֆրանք իր ամուսնոյն ապաքինման համար, Խաչին օծման առթիւ Տիկին Թորիկեանէ հազար ֆրանք, Տիկին Ադամեանէ հազար, Տիկին Գալուստեանէ հազար, Տիկին Սուլթան Սէֆէրեանէ հազար ֆրանք։

Իւժինէն – Սավուա հետեւեալ նուէրները եղած են շինութեան համար Պ. Քէնտիրեան Հայկազ հինգ հազար ֆրանք, Պ. Սողոմոն Կարմիրեան հինգ հազար, Պ. Լուսիկեան Օննիկ երեք հազար, Պ. Յովսէփ Ինճէեան 2500, Պ. Գէորգ Տէր-Թէրեան հազար ֆրանք։ Սոյն նուէրներու հաւաքումը կատարուած Պ. Յովսէփ Ինճէեանի ձեռամբ։

ՓԱՐԻԶԻ Ազք. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, զանազան առիթներով, հետեւեալ նուէրները.—

Բ. ՑԱՆԿ

Տիկին Էլիզ 2000 ֆրանք, Տիկին Հասկօ Կարապետոֆ հինգ հազար, (Փոնթ-Էվէ-գէն) Հայ սպասուհի մը հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան հազար, Պ. Մարգար Ադամեան 2000, Տէր եւ Տիկին Համբարեան հազար, Տէր եւ Տիկին Նատիրեան (Մոնթրէօյէն) հազար, Տքթ. Զիլինկիրեան հազար, Տիկ. Վէզիրեան հազար, Տէր եւ Տիկին Քէպէլեան 5000, Պ. Յակոբ Զադարեան հազար, Տիկին Զատիկեան հինգ հազար, Պ. Հրանտ Պարոնվարդեան երկու հազար, Պ. Աթալահ հազար, Տիկին Զապէլ Պաքալեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Զադարեան երկու հազար, Տիկին Արմենուհի Սապունճեան երեք հազար, Այրի Տիկին Էմէրեան երկու հազար, Պ. Յարութիւն Արութեան երեք հազար, Պ. Վարդանոֆ երկու հազար, Պ. Եդուարդ Ճերմակեան 25 հազար, Պ. Ժիրայր Զիլինկիրեան տասը հազար, Պ. Ակոբովիչ հազար, Ոմն երեք հազար, Պ. Լեւոն Զիլինկիրեան հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Աժտէրեան երկու հազար, Տիկին Սավիօրլանեան Սոֆի հազար, Պ. Մկրտիչ Գազանճեան երկու հազար, Տիկին Յակոբեան Մարի 10.000, Պ. Լեւոն Զարդավաթճեան չորս հազար, Տիկին Մինասեան հինգ հազար, Տիկին Վէզիրեան 1500, Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան Կարապետ հազար, Օր. Պաղտասարեան հինգ հարիւր, Տիկին Կիւրճեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մօրուքեան հազար, Պ. Զօպանեան (Մարսէյլէն) 15.000 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, հանգուցեալ Թագուհի Այվազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Ֆիլիփ Ինճէեանէ հազար ֆրանք։ Մոնթէլիմարէն Պ. Կարապետ Թէրզեան հազար ֆրանք։ Ոմն հինգ հարիւր ֆրանք։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ Թ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Անգարայի, Քեսկինի, Կեսարիոյ, Պօղազլեանի, Քըրքշէհիրի եւ Քալայճըքի Ջարդերու սրտակեղէք պատմութիւնը։

Գին 300 ֆրանք։ Դիմել հեղինակին՝

156 Րիւ Լաֆայէթ, Լիոն

Գիրքին հասոյթին կէսը պիտի յատկացուի բարենպատակ Միութեանց։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Նոյեմբեր 10ին Մարսէյլի մէջ տեղի ունեցած է ծանօթ առեւտրական Արծրունի նեցած է ծանօթ առեւտրական Ջրբաշխեանի երկու թոռնիկներու Վարուժան եւ Արծրունի Կուրտիկեաններու մկրտութիւնը։

Անկէ տարի մը առաջ Պ. Ջրբաշխեան իր աղջկան ամուսնութեան առթիւ, հարսանեկան ուրախութեան ընթացքին, շնորհիւ իր նախաձեռնութեան, ներկաներէն նուիրահաւաքում կատարելով մէկ միլիոն ֆրանք ապահոված Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, կարեւոր գումարով մը ինքն ալ մասնակցելով։ Այս անգամ ալ Պ. Ջրբաշխեան լիոնահայութեան խոր երախտիքին կ'արժանանայ, իր երկու թոռնիկներուն մկրտութեան առթիւ 500.000 ֆրանքի նոր գումար մը եւս նուիրելով։

Լիոնահայութիւնը այս գործին յաջողութեան համար շատ բան կը պարտի, շինութեան յանձնախումբի ատենապետ Պ. Կարպիս Ճնկլտըրեանի, որ միշտ նոր հասոյթի միջոցներ կ'ապահովէ։

Թ. Բ.

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Կը փնտռուի երիտասարդ աղջիկ մը (տաքթիլօ)։ Ներկայանալ «Յառաջ»ի վարչութեան։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — MARDI 26 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8052 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3853

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՅՍԻ ՆՇՈՅԼՆԵՐ

Վերջացող շաբթուան ընթացքին Ուաշինկթընի, Նիւ Եորքի, Թապաթի եւ Սթրազպուրկի մէջ տեղի ունեցող քաղաքական խօսակցութիւնները որոշ յոյսեր ներշնչեցին թէ Մթնոլորտը պիտի պայծառանայ հետզհետէ :

Փարիզի մէջ Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլընի եւ Ֆէլիքս Կայեառի միջեւ կատարուած բանակցութիւններն ալ կոչուած են ամրապնդելու այդ յոյսերը : Վճռական որոշումներ պիտի տրուին այս օրերս՝ օրուան հրատապ հարցերուն մասին, որոնց առանցքը կը կազմէ Ալժերիոյ տագնապը :

Երեք տարիէ ի վեր այս խնդիրը կը զբաղեցնէ Ֆրանսան, մեծապէս ազդելով անոր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան վրայ :

Ելմտական – տնտեսական տագնապը, որ ամէն օր աստիճան մը աւելի կը ծանրանայ, գլխաւորաբար հետեւանքն է Ալժերիոյ պատերազմին : Կառավարութիւնը ստիպուած է դրօշի տակ պահել հարիւր հազարաւոր երիտասարդներ, որոնք կրնային արդիւնաբեր աշխատանք կատարել ճարտարարուեստի, երկրագործութեան եւ տնտեսութեան այլ մարզերուն մէջ : Ելմտացոյցի ելքի բաժինէն տարեկան առնուազն եօթը հարիւր միլիառ ֆրանք կը յատկացուի հիւսիսային Ափրիկէի խաղաղեցման գործին :

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ ալ Ֆրանսայի հետապնդած ուղղութիւնը երեք տարիէ ի վեր մեկնակէտ ունեցած է Ալժերիան : Մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ :

Ալժերիա Ֆրանսայի անբաժանելի մասը կը կազմէ 1830էն ի վեր : Մէկուկէս միլիոն Ֆրանսացիներ հաստատուած են հոն սերունդներէ ի վեր՝ մեծապէս սատարելով երկրի վերաշինութեան : Մարոքի եւ Թունուզի պարագան տարբեր էր : Ֆրանսա անկախութիւն շնորհեց այդ երկիրներուն՝ համաձայն իր դաշնագրային յանձնառութեանց :

Ալժերիոյ ազգայնականները կ'ուզեն ետ չմնալ արեւմուտքի եւ արեւելքի իրենց դրացիներէն, որոնց բարոյական, որոշ չափով նաեւ ռազմական օժանդակութիւնը կը վայելեն :

Նոյն օժանդակութիւնը ցոյց կուտան նաեւ արաբական միւս երկիրները, որոնք զարթօնքի շրջան մը կ'ապրին համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ի վեր : Ալժերիացիք նախանձով կը դիտեն իրենց ցեղակիցներուն ազատագրութիւնը եւ արժանապատուութեան զգացումէն տարուած կ'ուզեն զէնքի ուժով ձեռք բերել իրենց անկախութիւնը :

Արաբական Լիկան եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան արաբ ներկայացուցիչները — որոնց միացած են նաեւ Ասիոյ իսլամ պետութեանց պատուիրակները — ամէն առթիւ կ'արծարծեն ալժերիական հարցը, դիմումներ կը կատարեն միջազգային արիսպագոսին ու բանաձեւեր կը քուէարկեն :

Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ ազգայնական տարրերը քարոզութիւններ կ'ընեն Ֆրանսայի դէմ, զայն նկատելով արաբական դատի մեծագոյն թշնամին :

Անցած տարուան Սուէզի արշաւանքին գլխաւոր դրդապատճառը նոյնպէս Ալժերիան էր : Եգիպտոսը պատժելով, Ֆրանսա կ'ուզէր չէզոքացնել Ազգային Ազատագրութեան Ճակատին մեծագոյն աջակիցը : Իրեն հետ էր Անգլիա : Սակայն ճակատագրական այդ օրերուն, Ատլանտեան Ուխտի իրենց մեծ դաշնակիցը իւղ քսեց հակառակորդ ճակատի հացին : Այզընհաուըր չուզեց Բուլկանինին տալ արաբական աշխարհի պաշտպանն ըլլալու մենաշնորհը :

Այս անգամ Անգլիա ճարպիկ դարձուածքով մը միացաւ Ամերիկայի՝ զէնք դրկելու համար Թունուզի նորազատ կառավարութեան : Անգլիա այս ձեւով կը ձգտէր վերահաստատել Արաբներու առջեւ իր կորսնցուցած վարկը : Մէջտեղը կը մնար միայն Ֆրանսա՝ իբրեւ «թշնամի» արաբական դատին :

Քրիսթիան Փինոյի բացատրութիւնները Տըլըսի, Ֆէլիքս Կայեառի գլուխ գլխի տեսակցութիւնը Մաքմիլընի հետ կոչուած են փարատելու թիւրիմացութիւնները եւ վերահաստատելու երեք մեծ դաշնակիցներու սերտ գործակցութիւնը միջազգային կարեւոր խնդիրներու մէջ :

ՄԱԿի առջեւ Ալժերիոյ խնդրին քննութենէն առաջ անհրաժեշտ էին այս սրտաբաց խօսակցութիւնները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Անգլիոյ Վարչապետը՝ Մաքմիլըն, երէկ, երկուշաբթի կէսօրէ առաջ Փարիզ եկաւ : Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լոյտ եւրոպական հարցերու պատասխանատու նախարար Մէնտլինկ կ'ընկերանային Վարչապետին :

Բրիտանական պատուիրակութիւնը ուղղակի գնաց Մաթինեոն, ուր խորհրդակցութիւնները սկսան վարչապետ Կայեառի հետ : Ֆրանսայի կողմէ ժողովին կը մասնակցէին Արտաքին հարցերու պատասխանատու Մորիս Ֆոր եւ Քէ տ'Օրսէի ընդհանուր քարտուղար՝ Լուի Ժոքս :

Երկու պատուիրակութեանց անդամները միասին ճաշելէ ետք, խորհրդակցութիւնները շարունակեցին :

Խօսակցութեան մեծ մասը յատկացուած է Թունուզի յանձնուած անգլեւամերիկեան զէնքերու հարցին : Երկու երկիրներու ներկայացուցիչները յստակօրէն պարզեցին իրենց տեսակէտները :

Ատլանտեան Ուխտին անդամ երկիրներու կառավարութեանց ներկայացուցիչներուն ժողովը կը կազմէր օրակարգին երկրորդ նիւթը : Ինչպէս ծանօթ է, այս ժողովը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ, որուն պիտի մասնակցի նաեւ Նախագահ Այզընհաուըր : Ատլանտեան ճակատին վրայ անգլեւամերիկեան ղեկավարութեան մը մասին շրջան ընող զրոյցները պաշտօնապէս հերքուեցան Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լոյտի կողմէ : Ալժերիոյ հարցն ալ քննուեցաւ երկու երկիրներու պետական դէմքերուն կողմէ :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Սթրազպուրկի մէջ տեղի ունեցաւ Արմատականներու տարեկան համագումարը, որուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուէր քաղաքական թէ ընկերային շրջանակներու կողմէ : Համագումարը պաշտօնապէս վերջացաւ կիրակի առաւօտ, կուսակցութեան յայտարարութեան ընթերցումով :

Փոթորկոտ համագումար մը՝ որուն կեդրոնական երկու դէմքերը, Վարչապետ Կայեառ եւ նախկին Վարչապետ Մենտէս – Ֆրանս տաք բանավէճի մը բռնուեցան : Ժողովականները բաժնուած էին թեր ու դէմ :

Աւելի քան մէկ ժամ տեւող իր ճառին մէջ, Մենտես – Ֆրանս ծանրօրէն հարուածեց Կայեառն ու իր կառավարութեան որդեգրած քաղաքականութիւնը . — Կարելի չէ ամէն ինչ մէկ անգամէն ընել, ըսաւ նախկին Վարչապետը . անկարելի է շարունակել Ալժերիոյ պատերազմը՝ եւ միաժամանակ տնտեսական յառաջդի –

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրէ Օրին

ՄԷԿԸ ԱՌ, ՄԻՒՍԻՆ ԶԱՐԿ

Թուրքիոյ խորհրդարանական ընտրութեանց արդիւնքէն դատելով, օրուան Դեմոկրատ կուսակցութեան աստղը շիջելու վրայ է :

Հոկտ. 27ին քուէարկութիւն մը տեղի ունեցաւ : Դեմոկրատները շահեցան 432 աթոռ Ազգային Ժողովին մէջ, Հալքճիները 170 աթոռ, իսկ մնացեալ երկու ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, միասին, ութ աթոռ :

Ազգային Ժողովը ունի, ընդամէնը, 610 երեսփոխան : Երեք տարի առաջ ունէր 541 երեսփոխան : Այդ տարին, Դեմոկրատները ջարդուփշուր ըրին Խալք Ինէօնիւի ճակատը եւ տուին 503 երեսփոխան : Նախկին փաշային կուսակցութիւնը, ծայրը ծայրին, շահած էր միայն 31 աթոռ :

Բայց, թուաբանական պարզ հաշիւ մը ցոյց կուտայ թէ իրականին մէջ, յաղթողը եղած է Հալք կուսակցութիւնը, իսկ պարտուողը՝ Դեմոկրատներու ճակատը : Արդարեւ, երբ կուսակցութիւն մը իր երեսփոխաններուն թիւը, յանկարծ, 31էն 170ի կը բարձրացնէ, կը նշանակէ որ ստուար բազմութիւն մը ունի իր թիկունքին : Ու երբ կուսակցութիւն մը, փոխանակ 579 աթոռ շահելու, կը շահի միայն 432 աթոռ, կը նշանակէ որ նահանջի ճամբան բռնած է :

Ի՞նչ եզրակացութեան կարելի է յանգիլ այս հաշիւներէն առաջնորդուելով :

Միայն մէկ եզրակացութիւն տրամաբանական պիտի ըլլար :

Թուրք ժողովուրդը արդէն սկսած է ձանձրանալ Դեմոկրատներու քարոզներէն ու կարօտով կը փնտռէ հին օրերը :

Այդ կարօտը կը բացատրուի տնտեսական պատճառներով : Թուրքիա տնտեսական ծանրակշիռ տագնապի մը մատնուած է, հակառակ անոր որ վերջին տասնամեակին, քրիստոնեայ Ամերիկացիին գրպանէն 1500 միլիոն տոլար ելաւ ու մտաւ իր գրպանը :

[illegible] ուրիշ պատճառ մը — Թուրքիոյ վարիչները *անձկէ* մը ունին իրենց հայրենիքին ճարտարարուեստը յառաջ տանելու համար : Կ'ուզեն որ Թուրքիան մէկ օրէն միւսը, դառնայ Պելճիքոյ կամ Շուէտի նման ճարտարարուեստական երկիր մը :

Այս կէտին մէջ, Մենտէրէսները ու Պայարները շատ կը նմանին Լաֆոնթէնի գորտին, որ կ'ուզէր, օրը իրիկուն չըրած, սագի մը չափ մեծնալ ... ու պայթիլ :

Ո՞վ է այս չարիքներուն պատճառը ,

— Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, կը պատասխանեն Մէհմէտները ու Օսմանները :

Բայց, չեմ կարծեր որ միմիայն տնտեսական տագնապն է որ փնտռել կուտայ, երէկուան երանելի օրերը :

Թուրք ժողովուրդը դժգոհ է իր այսօրուան վարիչներէն, որովհետեւ անոնք պէտք եղածին չափ «հայրենասէր» չեն : Ճշմարիտ թուրք «հայրենասէր» մը պէտք է կեղեքէ — եւ անհրաժեշտ պարագային կոտորէ — փոքրամասնութիւնները :

Ճէլալ Պայար ու Մենտէրէս, ձեռք ձեռքի հերոսութիւն մը ըրին 1955ի սեպտեմբեր վեցի գիշերը : Այո՛, բայց չի բաւեր : Աւելի վճռական քայլեր պէտք է առնել :

Ո՞վ կրնայ առնել այդ քայլը — Խալք կոչուած զազանը :

Այդ հաւատքն էր որ 170 երեսփոխան տուաւ Հալքին : Թէեւ Դեմոկրատն ալ, մեր համոզումով, Հալքճիներէն վար չի մնար : Մէկը առ միւսին զարկ :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ԹԻԹՕ – ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՆՈՐ ԽԶՈՒՄԻՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, նոր խզում մը եղաւ Եուկոսլաւիոյ եւ Խ. Միութեան յարաբերութեանց մէջ : Թիթօ Մոսկուա չգնաց եւ չստորագրեց բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց հասարակաց քաղաքականութեան յայտարարութիւնը :

Պելկրատի ձայնասփիւռը երկարօրէն բացատրեց երկու երկիրներու միջեւ ծագած նոր տարակարծութեան պատճառները : Եուկոսլաւիա դէմ էր Մոսկուայի որդեգրած քաղաքականութեան, նկատելով որ այդ ձեւով պաղ պատերազմը աւելի պիտի լարուէր :

Նոր խզումին գլխաւոր պատճառներէն մէկը կը նկատուի Թիթոյի ճառը : Արդարեւ, Մոսկուա երթալէ առաջ, մարէշալ Թիթօ ճառ մը ղրկած էր Խրուշչեւի, յայտնելով թէ պիտի կարդար զայն՝ համայնավար կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն համագումարին մէջ : Խրուշչեւ այդ ճառը վերադարձուցած էր Թիթոյի, ջնջելով այն մասերը՝ որոնք չէին համապատասխաներ իր քաղաքականութեան : Այս պատճառով Թիթօ Մոսկուա չգնաց, առարկելով թէ «հիւանդ» էր :

Մարէշալ Ժուկովի շնորհազրկումն ալ իր մեծ տեղը ունի այդ խզումին մէջ :

Այս առթիւ Ա. Միկոյեան յայտարարած է, թէ Կոմուլքա եւ Մաօ Ցէ Թունկ տարբեր եղանակով աշխատելով հանդերձ, համայնավարութեան սկզբունքը կը պահեն եւ չեն ձգեր որ դէշ խոտերը բուսնին :

Միւս կողմէ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այն յայտարարութիւններուն, որ Խրուշչեւ ըրած է ամերիկացի լրագրողի մը. — Համայնավար կուսակցութեան նոր յայտարարութիւնը, ըսած է Խրուշչեւ, խաղաղ համակեցութեան կոչ մըն է : Ժուկովի քաղաքականութիւնը իրապաշտ նկարագիր մը չունէր : Անոր բաժանումով ոչինչ կը փոխուի Սուրիոյ, Թուրքիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ մեր վարած քաղաքականութեան մէջ :

Ուշագրաւ են Ամերիկայի մասին Խրուշչեւի կատարած յայտարարութիւնները . — Ամերիկա ամէնէն ուժեղ եւ յառաջադէմ երկիրն է : Մենք կը զինուինք՝ պատասխանելու համար յարձակումներուն : Մենք միջերկրային հրթիռներ ունինք, բայց զանոնք պիտի չգործածենք Միացեալ Նահանգներու դէմ, եթէ անոնք, կամ իրենց «արբանեակ»ները չյարձակին մեր վրայ : Մենք պատերազմ կը յայտարարենք Ամերիկայի դէմ՝ միջազգային առեւտուրի ճակատին վրայ :

Գալով Հունգարիոյ հարցին, մեր միջամտութիւնը կրնար տարբեր ձեւով ըլլալ, բայց յետադիմականները կը սպառնային հունգարացի ժողովուրդը բաժնել իր յաղթանակէն : Մեր միջամտութիւնը դաս մը եղաւ յետադիմութեան :

—o—

ԻՍՐԱՅԷԼԻ յորդանանեան եւ սուրիական սահմանագլուխներուն վրայ նոր միջադէպեր պատահեցան : Հրեայ մը սպաննուեցաւ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ շաբաթ կիրակի օրերը բազմաթիւ արկածներ պատահեցան : 12 հոգի մեռան, վիրաւորներ ալ կան :

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ (Իտալիա) անձրեւները մեծ վնասներ հասցուցին :

ՊԱՀՐԷՅՆԻ մէջ (Պարսից Ծոց) 30 սանթիմեթր մեծութեամբ կարկուտ տեղաց, 15 հոգիի մահուան պատճառ ըլլալով :

ԻՆՉՊԷՍ ՀԵՐԿԵՆՔ ՄԵՐ ԱՆԴԱՍՏԱՆԸ

ԽՄԲ.— Հինգշաբթի երեկոյ, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ, Փարիզ, տեղի ունեցաւ գրական երեկոյ մը, կազմակերպուած *«Անդաստան»* պարբերականին կողմէ: Կը նախագահէր Շ. Նարդունի, որուն ճառը ստորեւ.—

Երեկոն, զոր կը բանամ, ազնիւ բան մը ունի իր բովանդակութեան մէջ: Դուք պիտի նշմարէք, առաջին առթիւ, որ ճիգ մը կայ թարմութիւն գնելու, նորութիւն բերելու, ինքնատպութեամբ մը ներկայանալու, որպէս զի չըսուի թէ, մեր ժամերգութիւններուն պէս, ամէնօրեայ սաղմոսներու ունկնդրութեան պահ մը դարձաւ երեկոն:

Մեր առաջին ցանկութիւնն եղաւ չըստեղծել ձանձրոյթի նոր երեկոյ մը, ոչ ալ ամուլ ժամանցներու երեկոյ մը: Այլ տալ երեկոյ մը, որու արձագանգը շարունակուի, որ աշխատանքի մը տպաւորութիւնը թողու, որ յիշեցնէ սերմնացանին կամքը, մախաղը եւ ափը լեցուն սերմնցուով, հոգին եւ աչքերը լեցուն երազուած հունձքի մը պատկերով, ուղիղ կանգնած անդաստանին մէջ, որ դիրքի մը պէս էջ կը բանայ, ակօսները տող առ տող:

Ուրեմն, երեկոն, որ կը բացուի, անդաստան մըն է, ըստ կազմակերպիչներուն:

Արդ, ի՞նչ է որ կը կոչուի Անդաստան:

Պարբերական մը, գրականութեան եւ մտածման նուիրուած: Այս պարբերականը սեփական ձեռնարկն է մեր մէկ ընկերոջ, բանաստեղծ Բիւզանդ Թօփալեանի, որու շուրջ հաւաքուած ենք, ոչ միայն զօրացնելու համար անհատական ճիգ մը, այլ եւ հաստատելու համար թէ ամբողջովին սնդիկ չէ մեր սերունդը՝ խաղալու համար կատակերգութիւն մը իրեբախոյս ուժերով, ընդհակառակն գիտէ եւ ստեղծել զանգուածներ, իրարու հետ զանգելով հատիկներ, գնդիկներ, կաթիլներ, առաւել կամ նուազ ցոլցլուն, լոյսով բարախուն:

«Անդաստան» կ'ուզէ հաստատել թէ ժխոյն ու տխուր օրերու մէջ եւս կարելի է տեսնել, մռայլ ու գորշ ամպերու պատռուածքէն վեր, երկինքի կապոյտ պատառիկ մը, լոյսի ծուէն մը, արեւի շող մը: Այդ հաստատումով եւս՝ կ'ուզէ ըստեղծել բարեկամութեան, հանդուրժողութեան, խաղաղասիրութեան մթնոլորտ մը, կլիմայ մը ստեղծագործութեան:

«Անդաստան» կ'աշխատի պատնէշ կանգնել նախանձի, թշնամութեան, ատելութեան մշուշին դէմ, պատ բարձրացնել բամբասանքի, պարսաւանքի, խըծբըծանքի մոլախոտերուն դէմ, որոնք կը սպառնան լլկել հայկական հոգեկան միջավայրը: Վերջապէս «Անդաստան» կը ջանայ հեռու մնալ յաչաղանքի, բաջաղանքի, կաչաղանքի տխուր հերոսներէն: «Անդաստան» ընկերային պարկեշտութեան սէրն ունի, իր աշխատանքը պիտի երբեք չծառայէ ծածկոց մը կազմելու գրականութեան խորթ հաշիւներու եւ մտքերու:

«Անդաստան» կը հաւատայ թէ, կարգապահութեան եւ մաքրագործութեան այս առաջադրութիւններէն զատ, առաքելութիւն մը եւս ունի արտաքին ճակատի վրայ:

Սխալ է կարծել թէ հայ գրականութիւնը կրնայ զարգանալ ինքն իր մէջ, — տեսակէտ մը, որ, թիւր ըմբռնումով մը, ծագում կ'առնէ տոհմիկ գրականութեան հին տեսաբաններուն մտածումներէն: Ժամանակ է վերաքննելու սակայն այդ տեսակէտները: Արտաքին աւիշը երբեք չի խաթարեր տոհմիկ նկարագիրը՝ եթէ տաղանդ ունի արուեստագէտը կամ ստեղծագործը: Եթէ, օր մը, հայ գրականութիւնը չիմանայ թէ սերունդ մը ապրած է եւրոպական մտածման պայմաններուն կամ արեւմտեան ճաշակի հանդիսարաններուն մէջ, մեղքը մերն է անպայման: Այլ ձեւ խօսելով, — եթէ, օր մը, արեւմտեան գրականութիւնը չիմանայ թէ հայ գրագէտներ, հայ արուեստագէտներ անցած են Եւրոպայէն, մեղքը մերն է անպայման:

Ահա թէ ինչո՛ւ պատուաստի տեսութիւնը կը նետենք հրապարակ, ընդունելով որ քաղաքակրթութիւն կամ մշակոյթ կը կոչուի ինչ որ կուտան ժողովուրդները իրերաթափանցումով: Եւ վա՜յ այն ժողովուրդներուն, որոնք չեն գիտեր թափանցել, դեռ աւելին՝ անթափանց կը մընան, հաստ կեղեւով մը պատած իրենց մարմինը:

«Անդաստան»ի տղաքը, եթէ կարելի է գործածել այս բացատրութիւնը, կը փորձեն ուրեմն թափանցել ֆրանսական գրականութենէն ներս եւ թոյլ տալ որ ֆրանսական գրականութիւնը եւս թափանցէ հայ գրականութենէն ներս:

Այդ աշխատանքին կապուած է ճիգը, որ կը կատարուի ահա Ֆրանսայէն մինչեւ Արեւելք, — բարեկամութիւն մը ստեղծելով «Անդաստան»ի եւ Քայիէ տիւ Սիւտի միջեւ, ֆրանսական այս մեծ պարբերականին մէջ արձագանգներ տալով հայ արուեստին յաւիտենական աղաղակներէն, շարժում ստեղծելով մեր գաղութներուն մէջ նոյն պարբերականին աշխատակիցներուն գործակցութեամբ: Միտքով աղքատ ըլլալու է մարդ, եթէ չի գիտեր գնահատել նման շարժում մը: Այս շարժումին մասին կարելի չէ խօսիլ այստեղ հանդամանօրէն, այդ աշխատանքը պիտի կատարուի, կը կատարուի արդէն մամուլի մէջ:

Ժողովուրդները կը մեծնան ոչ թէ փաբա վատկելով ցերեկին եւ թիկնաթոռներու մէջ երկննալով երեկոյին, այլ զոհելով ժամեր, երեկոներ, հանգստութիւն, հարստութիւն, եւ իրենց հոգիները տաքցնելով արուեստներու ջերմութեամբ:

Վստահ եմ թէ պիտի չմոռնաք այս երեկոն, որ կը բացուի հայկական եւ ֆրանսական ստեղծագործութեանց գիրկընդխառնումով, Պօլէռին համբոյրը բերելով Նարեկացիին:

×

Իբրեւ եզրակացութիւն, փակելէ առաջ այս երեկոն, բանաձեւելու համար այստեղ արտայայտուած մտահոգութիւնները, երկու խօսք եւս.—

Գնահատելով հանդերձ դժուարութիւնները հարթելու ամէն ճիգ, որ կը կատարուի պահպանելու համար հայ լեզուն եւ գրականութիւնը, կ'ուզէի ըսել թէ դժուարութիւնները, որոնց կը բախի հայկական ստեղծագործական կամքը, յատուկ չեն միայն Սփիւռքին: Ափսո՛ս, յուսահատեցնելու աստիճան ծանր են այդ դժուարութիւնները, որոնք չեն կրնար վերագրուիլ մեր քաղաքական մտածողութեան տկարութիւններուն: Կուսակցութեանց անհամաձայնութիւններէն անկախ, քաղաքական խմբակցութեանց մըտահոգութիւններէն եւ յաւակնութիւններէն դուրս, գոյութիւն ունին դժուարութիւններ, որոնք յատուկ են, ինչպէս կ'ըսեն Գերմանները, ժէոփոլիթիք իրողութեանց:

Կարելի չէ խօսիլ նման նիւթի մը մասին, այսպէս, հրապարակային ճառերու մէջ: Կ'ուզէի, այս առթիւ, ըսել նաեւ թէ ժէոփոլիթիք այդ դժուարութիւններուն կարգին կան վերապահութիւններ՝ հայրենիքի կարելիութեանց մասին: Հայրենիքը ամրոց կամ բերդ չէ, ամէն հաղորդակցութիւն կամ յարաբերութիւն կարելու համար արտաքին աշխարհի հետ, թշնամի համարելով արտաքին աշխարհը: Մշակոյթ չի կրնար աճիլ, ծաղկիլ, բարգաւաճիլ նման պայմաններու մէջ, ինչպէս տունկ մը չի կրնար ծառ դառնալ թաղարի մէջ:

Ուրեմն դժուարութիւնները յատուկ չեն միայն Սփիւռքին, ու ծանր մտահոգութիւններ կը պատճառեն այդ դժուարութիւնները, ըլլան անոնք սփիւռքի, ըլլան արտասահմանի մէջ: Բարեբախտաբար գիտութիւնը, որ կը յառաջդիմէ հսկայաքայլ, կարելիութիւններ կը ստեղծէ Սփիւռքը միացնելու հայրենիքին: Եօթը ծով ու եօթը լեռ բաժնեն իսկ մեզ հայրենիքէն, գիտութիւնը պիտի միացնէ մեզ հեռասփիւռ ձայնով ու պատկերով: Եւ այնքան ատեն որ հայրենիքը աւիշ կուտայ արտասահմանի, արտասահմանը աւիշ կուտայ հայրենիքին, կ'ապրի եւ կ'աճի հայ հանճարը: Այս յոյսէն, այս երազէն զատ, հայ ժողովուրդը ունի թաքուն ուժ մը, որով կրցեր է ապրիլ այսքան տարի: Ճիշդ ինչպէս քար մը կը դնես նորաբողբոջ բոյսի մը վրայ, բայց բոյսը կը ծռի եւ անկիւնէ մը դարձեալ կը բարձրացնէ գլուխը, հայ հանճարին թաքուն այդ ուժը, պիտի գիտնայ յաղթել այն դժուարութեանց, որոնց չի հասնիր մեր խելքը, ինչպէս յաղթեր է այն դժուարութեանց՝ որոնց չեն դիմացեր իր դրացի հին ժողովուրդները:

Ահա այս յոյսով, կը յայտարարեմ՝ մեր եւ ձեր մաղթանքը արդար, աշխատողներուն վարձքը կատար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Կ'երեւակայէին, անշուշտ, թէ ամէն եկեղեցական պարպուած է գաղափարականէ, Հայ Եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի շահերու գիտակցութենէն, եւ թէ բոլորին դէմ կարելի էր գործածել բարոյական եւ նիւթական սպառնալիքներ, զանոնք ճկելու եւ իրենց ենթարկելու համար: Սխալ գնահատութիւն, որուն հետեւանքները պատուաբեր չեղան «կամապաշտ»ներուն համար:

«Կամապաշտ» ընդդիմադիրներու այս վերջին փորձն ալ, Առաջնորդ Եպիսկոպոս մը խարբալելու, անյաջող անցնելէ յետոյ, Ղեւոնդ Սրբազան վերադարձաւ Անթիլիաս, ժամը 5ին, ընկերակցութեամբ... Եղիշէ Արքեպիսկոպոսի, որ անմիջապէս ուղղուեցաւ Դպրեվանքի Տեսչարանը, Դերենիկ Եպիսկոպոսի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար: Դերենիկ Սրբազանի ինքնավստահութեան առջեւ յուսահատ, Եղիշէ Արքեպիսկոպոս հանդիպում մը ունեցաւ հրաժարեալ Տեղապահին հետ, եւ փորձեց վերջին ճիգ մը ընել տալ Խադ Սրբազանին որպէս զի Միաբանական Ժողովի ընթացքին յետս առնէ իր հրաժարականը: Ժամը 7ին հրաւիրուած ժողովէն քիչ առաջ, հրաժարեալ Տեղապահին ներկայացան Զարեհ, Խորէն եւ Ղեւոնդ Եպիսկոպոսները, եւ լրջութեամբ զգուշացուցին զինքը, անգամ մը եւս անոր աչքին առջեւ պարզելով աղիտալի այն կացութիւնը, որ կրնար ըստեղծուիլ հրաժարագրի յետս կոչումով:

Կիրակի, 23 Հոկտեմբեր 1955, ժամը 7·30, բացուեցաւ Միաբանական Ընդհանուր Ժողովը, Բերիոյ Թեմին Առաջնորդ Տ. Զարեհ Եպիսկոպոսի Ատենապետութեամբ, ճնշող ու ծանր մթնոլորտի մէջ: Որպէս առաջին եւ գլխաւոր օրակարգ՝ կարդացուեցաւ Խադ Արքեպիսկոպոսի հրաժարագիրը, որմէ յետոյ, Ն. Սրբազնութիւնը ոտքի ելլելով, յայտարարեց, թէ կարդացուած հրաժարագիրը, կամովին ստորագրուած եւ տրուած, վերջնական եւ անդառնալի ըլլալով՝ զայն յետս կոչել տալու ո՛չ մէկ խօսք պէտք է արտասանուի, եւ թէ ինք կ'առաջարկէ Դերենիկ Սրբազանը ընտրել, բաց քուէով, որպէս Տեղապահ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան: Խադ Սրբազանի առաջարկութեան դէմ դիտողութիւն եղած եւ երկրորդուած ըլլալով, որոշուեցաւ, ըստ օրինի, նոր Տեղապահի ընտրութիւնը կատարել՝ գաղտնի: Տասը վայրկեանի դադարէ յետոյ, գաղտնի քուէներու առաւելութեամբ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Տեղապահ ընտրուեցաւ Լիբանանի Թեմին Առաջնորդ ԲԱՐՁ. Տ. ԽՈՐԷՆ Ս. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ: Արտակարգ խոր եւ ծանր լռութեան մէջ քուէարկութեան արդիւնքը յայտարարուեցաւ Ատենապետ Սրբազանին կողմէ, որուն յաջորդեցին նորընտիր Տեղապահին շնորհակալութեան արտայայտութիւնները:

Նոր էջ բացուեցաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատմութեան համար: Երկար ատեն, եւ ըստ կամս ոտնակոխուելէ յետոյ՝ ՕՐԷՆՔը, դարձեալ, տիրական պիտի դառնար մեր ազգային – եկեղեցական կեանքին մէջ, վերջ դնելով հոն արմատանալ ձգտող եւ Հայոց Եկեղեցւոյ ոգիին անհամապատասխան դրութեան մը: Վանքի ներքին կեանքի յատուկ ընթացիկ կարգադրութիւններէ յետոյ՝ Միաբանական Ժողովը միաձայնութեամբ, եւ դարձեալ Խադ Արքեպիսկոպոսի առաջարկութեամբ, կ'որոշէր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ընտրութեան թուականը, 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(21 եւ վերջ)

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ

Երկու ֆրանսացի լրագրողներ՝ Ալպէռ Էքար եւ Ժաքըլին Ֆրանք հրատարակած են հատոր մը՝ «Իրականութիւնը կը գլէ կ'անցնի պատրանքը» տիտղոսով: Այս հատորին մէջ, համեղ ոճով մը, զուարթ ու չէնշող ձեւով երկու լրագրողները կը նկարագրեն այն բոլոր տարօրինակութիւնները, այն բոլոր սխալները՝ ոճի, նախադասութիւններու դասաւորման եւն, որոնք կը վխտան ֆրանսական թերթերուն մէջ:

Երկար պրպտումներով անոնք ձեռք բերած են վաւերական փաստեր, թերթերու մէջէն մկրատելով սխալաշատ գրութիւններ, արտառոց խորագիրներ, եւ այդ բոլորը քլիշէի վերածելով զետեղած են իրենց հատորին մէջ:

Շահեկան այս հատորին մասին գաղափար մը տալու համար, ստորեւ թարգմանաբար կուտանք քանի մը հատուածներ, որոնք իրենց տարօրինակութեամբ եւ երբեմն նոյնիսկ արտառոցութեամբ, ծիծաղի ալիք կը ստեղծեն ընթերցողին շուրջ.— (Ստորագծումները մեզմէ):

«Առանց բառ մը ըսելու, խնդրեց զինքը խնամող բժիշկէն, որպէսզի իր վիճակին մասին արդար բացատրութիւն մը տայ իրեն ...»:

«Աւելին հարկ չկար որպէսզի կապոյտ աչքերը լեցուէին վերստին մաքած բոցով մը ...»:

«Ֆրանսան Եւրոպայի միակ երկիրն է ուր այնքան միս կ'ուտեն որքան ուրիշ որեւէ երկիր»:

«Իրենց աչքերը անգլիական քայլերգին նուագատետրին վրայ սեւեռած, նըւագածուները սկսան նուագել Մարսէյեզը ...»:

«Կը տենչանք այնպիսի ընկերութիւն մը՝ ուր տեղ չունենան սուտը, կեղծիքը, ագահութիւնը, բիրտ ուժը եւ խարդախութիւնը: Եւ ատոր համար է որ ջատագովն ենք այս բոլոր արժանիքներուն..»:

«Մենք խոստացանք օգնել ծերերուն եւ հիմա սկսած ենք մեր խոստումները կատարել, որովհետեւ դպրոցական տղոց սնունդը արդէն բարելաւած ենք ...»:

«Զօրս կողմէն անգործները կը դիմէին իրենց ամէնօրեայ աշխատանքին ...»:

«Շարանթ նահանգի ոճրագործ ատեանը 15 տարուան մշտնջենական բանտարկութեան դատապարտեց Զինացի մը...»:

«Գնդակներէն մին փշրեց շաքարեղէնի ամանը որ դրուած էր նժարին քովը: Ծանրապէս վիրաւորուած՝ դժբախտը գըլորեցաւ գետին ...»:

Այս բոլոր տարօրինակ ոճով գրուածքներէն զատ, հատորին մէջ կ'երեւան նոյնպէս այն բոլոր սխալները, որոնք ամէն օր կը սպրդին օրաթերթերուն մէջ, եւ որոնք արդիւնքը կրնան ըլլալ միայն ու միայն անուշադրութեան:

Ահաւասիկ քանի մը օրինակներ.—

«Քաղաքապետական պաշտօնեայ մը՝ Ալպէռ Մարիուս Քապանին, 42 տարեկան, Մարսէյլի մէջ սպաննեց չորս զաւակներու մայր իր կինը, նախանձի հետեւանքով յառաջացած վիճաբանութեան մը ընթացքին: Ոճրագործը ինքնաբերաբար յանձնուեցաւ արդարութեան: Իբրեւ իրեն յաջորդ կը յիշուին անունները Պ. Ըրլ Վարէնի, Գալիֆորնիոյ կառավարիչ եւ Պ. Թովմաս Տըվէյի՝ Նիւ Եորքի կառավարիչ ...»:

«Ընթացք տալով եղած բողոքի մը, ոստիկան զինուորները ձերբակալեցին եօթանասունամեայ ծերունի մը, որ կը մեղադրուէր անչափահաս աղջիկներու դէմ գործած իր անբարոյ արարքներով: Դատաւորին առջեւ ծերունին խոստովանեցաւ իր յանցանքը: Հրդեհին պատճառները տակաւին որոշապէս չեն ստուգուած ...»:

«Զօրանցք մը տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր մէկին: Հաւաքուիլ Հոթէլ տէ Փոսթի առջեւ ժամը 10·30ին, գերեզմանատուն երթալու համար: Ծիծաղը յանձնարարելի է ...»:

«Զղջացած, Սանտրօն քաշեց իր դաշոյնը եւ ուղղակի սրտէն հարուածելով վիրաւորեց Լուիզը, որ մեռաւ տեղն ու տեղը: Մեր մարզական բաժնին մէջ կարդալ Կասքոն Պէնաքի յօդուածը ...՝:

«Լաւ սուրճը պէտք է պատրաստել եփուելէն անմիջապէս առաջ, յետոյ պէտք է չափել՝ մէկ գաւաթին մէկ դգալ: Յետոյ պէտք է մաղ – մաղ կրակի վրայ եփել: Ջէթ, քացախ եւ պղպեղ ...»:

«Ուրբաթ օր ժամը 14ին, Տրիւշի կող–

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈ՞ՒՄ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—o—

ԽՄԲ.— Խ. Միութեան մէջ գոյութիւն ունեցող դիմադրական հաւանական շարժումի մը մասին «Ֆիկարօ»յի մէջ հրատարակուած է յօդուած մը. ստորեւ՝ շահեկան մասերը :

Խ. Միութեան մէջ միասնականութիւն չկայ: Ազգային զգացումը, որ գոյութիւն ունի բազմաթիւ Հանրապետութիւններու մէջ, միացած է վարչակարգին դէմ ըստեղծուած ընդդիմութեան, որ կը զարգանայ մասնաւորապէս կարմիր բանակին միջոցաւ, որուն շարքերուն մէջ դիմադրական ուժեղ շարժում մը կայ :

Բացայայտ է, որ այսօր գործնական դիմադրութիւն մը գոյութիւն ունի, մասնաւորաբար՝ սահմանագլուխի երկիրներուն մէջ. կովկասեան լեռներուն, Վրաստանի եւ Ուկրանիոյ ճահիճներուն մէջ :

Խորհրդային մամուլն ալ կ'ընդունի այս իրողութիւնը : 1956 *Փետրուար* 13*ին «Փրաւտա» կը գրէր, թէ* 1955*ի ամրան սահմանային ուժերը գործի լծուած էին ձերբակալելու համար թիւրքեստանցի ըմբոստները : «Կարմիր Դրօշ» թերթը* 1956 *Փետրուար* 11*ին ներում կը շնորհէր «Մաքի»ներուն, որոնք կը վերադառնային իրենց տուները, քանի մը օր վերջ, ձայնասփիւռը այս լուրը կը հաղորդէր Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդներուն :*

Ուկրանիայի եւ Վրաստանի մէջ դիմադրական շարժումը զօրաւոր է :

Անցեալ ամրան զբօսաշրջիկներուն արգիլուած էր այցելել Ուկրանիոյ կարգ մը շրջանները (Լվիվ, Չերչիվսթի, Իշորոտ եւայլն) :

1957*ին զբօսաշրջիկներուն իրաւունք տրուեցաւ որ այցելեն այդ շրջանները, սակայն, շատ չանցած, դարձեալ արգիլուեցաւ :*

1956 *Մայիս* 26*ին եւ* 27*ին Ուկրանիոյ հերոս Փեթլուրայի սպանութեան երեսուներորդ տարեդարձին առիթով, արիւնոտ օրեր ապրեցաւ Քիեւ: Ըմբոստները թռուցիկներ կը ցրուէին եւ կը պահանջէին «խորհրդային գաղթատիրութեան վախճանը» :*

Ուկրանիոյ Ազգայնականներու Կազմակերպութիւնը 1941*էն ի վեր դիմադրական շարժումներ կը վարէ, շոգեկառքերը եւ պաշտօնական կառքերը կը պայթեցնէ, կը դիմադրէ աքսորներուն եւ դժուարութիւններ կու տայ բանակին շարժումներուն: Հունգարական ապստամբութեան շրջանին, ուկրանիացի «մաքի»ները Թիցայի վրայ գտնուող կամուրջը պայթեցուցին եւ ռուսական հրետանիները ըստիպուած են Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ կողմէն անցնիլ: Ցարձակումներ գործածուած են հունգարացի տարագիրներ փոխադրող շոգեկառքերու վրայ՝ եւ բանտարկեալներ ազատած ...:*

1956 *Մարտ* 5 – 12*ի ըմբոստութիւններէն ետք, Վրաստանի մէջ բազմաթիւ խռովութիւններ ծագեցան, որոնց ընթացքին Վրացիները կը կռուէին ռուսական բանակի զինուորներուն դէմ :*

Կովկասէն ետք, ուր լեռները ապստամբական շարժումներու ծառայող լաւագոյն ապաստաններն են, խռովութիւններ եղան նաեւ Ռիկայի մէջ, որ նմանապէս արգիլուած էր զբօսաշրջիկներուն՝ 1957 *Օգոստոսին :*

Վերջապէս խռովութիւններ ծագած են արեւելեան Սիպերիոյ մէջ, ուր ըմբոստները 25.000 *զոհ տուին: Կարգ մը ըմբոստներ փախան Համայնավար Չինաստան: Հետաքրքրական է այն, որ Մաօ Ցէ Թունկ չուզեր յանձնել զանոնք :*

մերը, արագընթաց կառք մը տապալեց անցորդ մը: Կառքը փոխադրուեցաւ հիւանդանոց ...»:

«*Սիլվիա Մոնֆոր* Սիտի *մէջ պիտի կատարէ Սէլիմէնի դերը ...»:*

«*Քաղաքապետական Թատրոն, Հինգշաբթի* 29 *Հոկտեմբեր, դասական ներկայացում,* Աննա, *ողբերգութիւն Փիէռ Քորնէյի ...»:*

«*Ռապըլէի մահուան* 400*ամեակին առթիւ, տեսակցութիւն մը մեծանուն գրագէտին* հետ ...»:

Եւ տակաւին զանազան ու զարմանազան սխալներ :

Այս բոլորին վաւերականութիւնը հեղինակները կը փաստեն, վերոյիշեալ իւրաքանչիւր հատուածներուն տակ դնելով թերթին անունը եւ հրատարակուած օրն ու թուականը :

Բարեբախտաբար, այս երկու ֆրանսացի լրագրողները անծանօթ են հայերէն լեզուին :

Ապա թէ ոչ, արդեօք ի՞նչ «գոհար»ներ պիտի կարողանային գտնել սփիւռքի հայ մամուլի սիւնակներուն մէջէն ...:

Բ.

ԳՐԷ՛, ՀԱՅ ՈՒՆԿՆԴԻՐ

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳԻ պարբերական կատարումը պիտի ջնջուի Ֆրանսական ձայնասփիւռի յառաջիկայ տարուան յայտագրէն: Լուրը պաշտօնական աղբիւրէ է :

Շնորհիւ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդութեան ազգանպաստ ջանքերուն, վերջապէս յաջողած էինք որ՝ Ծէսով աննման եւ աղօթքով անդերազանցելի հայկական Պատարագն ալ ձայնասփռուի եւ պատկերասփռուի պարբերաբար:

Ալիքներու անխափան ճամբով, ամէն Հայու եւ օտարի տունէն ներս մտնող այդ հոգեզմայլ երգն ու պատկերն է որ ջնջուելու վտանգին տակ է :

Ֆրանսայէն ներս ու դուրս, աշխարհի առջեւ մեր փառաւոր եւ դարաւոր գոյութեան մշտանորոգ կենդանի վկայութիւններէն մէկն է, որ պիտի ջնջուի այսպէսով :

Պատճա՞ռը: Ունկնդիր կամ պատկերադէտ, Հայերու հետաքրքրութեան պակասն է հանդէպ հայկական Պատարագի սփռումին :

Ֆրանսայի մէջ, ինչպէս այլուր, ձայնասփիւռի տնօրէնութիւնը, իր կատարած մասնայատուկ սփռումները ժամանակի ընթացքին ուշադրաւ կը դասէ կամ ոչ, ուստի շարունակելի կամ ոչ, հիմնուելով անոնց մասին ունկնդիրներէն ստացած նամակներուն քանակին վրայ : Այս է իրեն համար, ունկնդիր հասարակութեան դրական հետաքրքրութեան չափանիշը :

Տեսնելով որ Հայերս լուռ կը մնանք, եւ գնահատական ոչ մէկ դրաւոր արտայայտութիւն կ'ընենք մեր պատարագին սփռումին համար, ձայնասփիւռի դրասենեակը մեր լռութիւնը անտարբերութեան վերագրած է : Եւ այդ համոզումէն տարուած, իր տարեվերջի ժողովին օրակարգի նիւթ ըրած է ջնջել հայկական պատարագի սփռումը, յառաջիկայ Յունուարէն սկսեալ :

Հազիւ քանի մը շաբաթ ունինք ուրեմն, այդ մօտալուտ որոշումը յետս կոչել տալու փորձ մը կատարելու համար : Այդ փորձը գրելով միայն կրնանք ընել, հարիւրաւոր, հազարաւոր նամակներ եւ հասցնելով ուր որ անկ է :

Ձայնասփիւռի հայ ունկնդիր, գրէ հայերէն, ֆրանսերէն կամ որեւէ լեզուով, բայց գրէ՛ անմիջապէս: Քանի մը տողով յայտնէ գնահատութիւնդ եւ գոհունակութիւնդ մինչեւ հիմա կատարուած հայածէս պատարագներուն սփռումին համար. ըսէ՛ նաեւ յուզումդ եթէ երբեք դադրին անոնք :

Բաւական ուշ մնացած ենք եւ մետասաներորդ ժամու փորձ մըն է մեր կատարելիքը: Բայց լաւ է ուշ քան երբեք : Եւ գուցէ այնքան ալ ուշ չէ դեռ :

Ֆրանսական ձայնասփիւռի եւ պատկերասփիւռի հայ ունկնդիր եւ պատկերադէտ, գրէ՛ ուրեմն, գրէ՛ անյապաղ հետեւեալ հասցէին .

ECCLESIA, Question Orientale
18, Rue Saint Gothard - Paris-XIV·

Հայածէս պատարագը չթողունք որ ջնջուի Ֆրանսական ձայնասփիւռի յայտագրէն:

Խօսքը, գրաւոր խօսքը քուկդ է հիմա, ձայնասփիւռի հայ ունկնդիր :

ԿԱՄ.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Բարեկամը կը սիրէ : Բայց ամէն սիրող՝ բարեկամ չէ :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱԼԿԱԹԱ – ՊՈՄՊԷՅ (Հնդկաստան) շոգեկառքին արկածը յիսուն հոգիի մահուան պատճառ եղաւ : Հարիւր վիրաւոր կայ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բանաստեղծ Արակոն իր վաթսուներորդ տարեդարձին համար ստացաւ «Լենինի» միջազգային մրցանակը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արձակած արուեստական երկնաքարերը կը դառնան Արեւին շուրջ եւ պիտի օգտագործուին միջերկրային հրթիռներու դէմ պաշտպանուելու համար :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ Սպանիոյ պատկանող Իֆնի հողամասին վրայ գտնուող սպանական զինուորական կայանները յարձակումի ենթարկուեցան ազգայնականներու կողմէ. Մադրիտ լուռ է, մինչ Ռապաթէն եկած լուրերուն համաձայն՝ սպանական զինուորական վեց կայաններ ինկած են ազգայնականներու ձեռքը :

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ մէջ մեռած է ակադեմական Վլատիմիր Շիշմաթիով, որ բազմաթիւ գիրքեր ունի գրականութեան վրայ. լատիներէնի մասնագէտ՝ այս տարի ըստացած էր «Լենին»ի մրցանակը :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ օդակայանին մէջ Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրէնթանօ եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Փինօ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ անգլեւամերիկեան հաւանական ղեկավարութեան մը գաղափարին դէմ՝ գիրար պաշտպանելու համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը խիստ ազդարարութիւն մը ըրաւ, յայտարարելով թէ Արեւմտեան Եւրոպան քարուքանդ պիտի ըլլայ՝ եթէ Ամերիկա զայն օգտագործէ Խ. Միութեան դէմ պատերազմ մը շղթայազերծելու համար :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պիտի չմասնակցի ՄԱԿի զինաթափութեան յանձնախումբին աշխատանքներուն, նկատելով որ այդ յանձնախումբին կազմը չէ վաւերացուած Մոսկուայի կողմէ :

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄԻ մէջ վերջացաւ Եւրոպայի Մշակութային հաստատութեան համագումարը, որուն կը մասնակցէին վարչապետ Ատընաուըր եւ Շուման :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ անգլեւամերիկեան գիտուններու ժողով մը եղաւ՝ ընդլայնելու համար երկու երկիրներու գործակցութիւնը՝ հիւլէական մարզին մէջ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 160 *միլիոն ռուպլի պիտի տայ Ալպանիոյ. համաձայնութիւններ ստորագրած են Ա. Միկոյեան եւ Ալպանիոյ վարչապետ Շեհիւ :*

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ ամերիկացի դեմոկրատ երեսփոխան Օ'Հարա յայտարարեց թէ մօտ ատենէն Տըլըս պիտի հրաժարի :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հակալրտեսական կազմակերպութեան անդամներէն մէկը կը յայտնէ, թէ 1953*ին Ռուսերը ծրագրած էին սպաննել Թիթօն, բայց որոշումը գործադրութենէն* 12*վայրկեան առաջ ետ առնուած :*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԸ.

ԵՐԿՊԱՌԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆՁՈՐԸ

«Իսկ այդ ժողովուրդը ծոյլ չէ. նա անդադար աշխատում է, նա աշխատում է աւելի քան թէ կը ներէր մարդի ուժը : Նրա կինը, նրա աղջիկը, նրա փոքրիկ երեխաներն անգամ գործակից են լինում գերդաստանի հօր աշխատութեանը: Դուք տեսել էք կանայք, որոնք հնձում են արտերը, եւ իրանց հունձը, իրանք շալակած, բերում են կալը ծեծելու համար : Դուք տեսել էք աղջիկներ, որոնք մեծ եռանդով մաքրում են մշակութեան յանդերը աւելորդ խոտաբոյսերից : Դուք տեսել էք երեխաներ, որոնք արօրի լծերի վերայ նստած, քշում են եզները եւ օգնում են հօր գործին :

«Այո, այդ ժողովուրդը ծոյլ չէ, նա աշխատում է, նա ամբողջ տարին հանգստութիւն չունի, բայց դարձեալ ապրում է աղքատութեան մէջ, դառն, ցա– աղքատութեան մէջ ...:

— «Ի՞նչ է պատճառը:

«Հողը, որի վրայ նա ապրում է, թէ եւ մի ժամանակ իր նախնիքներին էր պատկանում, բայց այժմ դարձել է օտար աղաների *սեփականութիւն : Նա մշակում է* օտարի *հողը: Իսկ աղայի պայմանները մշակի հետ այնքան ծանր են եւ անշահաւէտ, որ նրա երկրագործութեան բերքը եւ նրա վաստակը մեծ մասամբ վայելում է կալուածատէրը. մշակի համար մնում է այնքան, որով չէ կարողանում իր կենսական ամենաանհրաժեշտ պիտոյքներին անգամ բաւականութիւն տալ:*

«Գիւղացու կեցութեան միւս պայմաններն եւս դրա նման են. Նրա խրճիթը դրած է աղայի հողի վերայ, նրա համար հարկ է վճարում : Նրա անասուններն արածում են աղայի արօտներում, նրանց համար հարկ է վճարում: Ինքը գիւղացին, նրա ընտանիքը ապրում են աղայի հողի վրայ, այնտեղ ման են գալիս, նրա ջուրն են խմում, եւ իրանց գլուխներն պահպանելու համար հարկ են վճարում : Մի խօսքով, գիւղացին բացի իր աշխատող ձեռքերից ուրիշ ոչինչ չունի, նրան շրջապատող ամբողջ բնութիւնը պատկանում է աղային, եւ նրա մէջ գործելու համար՝ նա պէտք է զոհէ իր աշխատութեան ամենամեծ մասը :

«Ահա, այդ է պատճառը, սիրելի ընկերներ, որ մեր ժողովուրդը, հայրենի հողի վրայ սնունդ չգտնելով, գաղթում է, անդադար գաղթում է եւ օտար երկիրներում բախտ է որոնում : Բայց գտնում ե՞ն գաղթականները : — Ոչ : Դուք գիտէք, քանի հազարաւոր ընտանիքներ մնացել են առանց տղամարդերի, քանի հազարաւոր օջախների կրակը հանգել է, որովհետեւ տղամարդիկը մեռել են պանդխտութեան մէջ...:

«Մենք, որ բոլորել ենք այս սեղանի շուրջը, դուրս ենք եկել նոյնպիսի ընտանիքներից. մեր մեծ մասը հայր, մայր, տուն, ազգականներ չունի, — բոլորը կորած են անյայտութեան մէջ: Ուրեմն, մեզ աւելի հասկանալի է, թէ ինչ է կրում այս երկրում մշակ մարդը, որովհետեւ մենք երեխայութիւնից փորձել ենք այն ամէն դառնութիւնները, որովհետեւ մեր ամէն մէկի սրտում դեռ մնացել են անբժշկելի այն վէրքերը, որ ստացել ենք բռնութեան կոպիտ ձեռքից :

«Ընտանիքը չկարողացաւ մեզ, իւր որդիներին, այնպէս դաստիարակել, այնպիսի մի ուղղութիւն տալ, որ ձգէինք մեր վզից աղայի *լուծը, եւ ազատ մնայինք նրա հարստահարութիւններից : Նա չկարողացաւ մեզ սովորացնել կեանքի եւ ապրուստի հաստատ պայմանները, որ մեզ համար աշխատէինք, մեզ համար գործէինք, եւ մեր վաստակը օտարը չխլէր մեր ձեռքից: Ընտանիքը չկարողացաւ այդ անել, որովհետեւ ինքը ստրկացած էր, եւ աւելի ցաւալին այն է, որ ստրկութիւնը դարձել էր նրա մէջ բնաւորութիւն: Նա չէր բողոքում բռնութեան դէմ: Նա մտածում էր՝ թէ Աստուած հէնց այսպէս ստեղծել էր նրան, թէ նա զոհ պէտք է լինի իր վիճակից, որովհետեւ ճակատագրից մի տառ անգամ փոխել կարող չէ ...:*

«Դպրոցը, որի աշակերտներն ենք այստեղ կանգնածներս, աւելի հաստատեց մեր մէջ ստրկութիւնը. դպրոցը սպաննեց մեր մէջ ինքնագործունէութեան ուժերը: Քահանայ վարժապետը մտցրուց մեր մէջ կոյր հնազանդութիւն, — խոնարհուել եւ հպատակել ամէն իշխանութիւնների, որքան ծանր եւ անտանելի լինէր նրանց մեզ վերայ դրած լուծը: Որովհետեւ ինքը վարժապետը նոյնպէս էր վարւում մեզ հետ: Նա ասում էր մեզ՝ — թէ այս աշխարհի կեանքն ունայն եւ անցաւոր է. որքան ցաւալի լինի նա, որքան ճոխ լինի նա տանջանքներով, այնքան աւելի վարձատրութիւն կը գտնէ մարդ միւս կեանքում, որ սպասում է գերեզմանը մտնելուց յետոյ ...:

«Բայց գտնուեցաւ մի ձեռք*, որ խլեց եւ դուրս բերեց մեզ դպրոցի բարոյապէս եւ մտաւորապէս փտեցնող մթնոլորտից : Նա կանգնեցրուց մեզ ուղիղ ճանապարհի վրայ :*

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մութեան քաղաքականութիւն մը վարել: Թունուզ եւ Մարոք առաջարկ մը ըրին, որ լրջօրէն պէտք էր քննել: Այս առաջարկին դէմ եթէ խուլ մնաք՝ Ալժերիոյ հարցը պիտի միջազգայնանայ: Մարոք եւ Թունուզ Ֆրանսայի մօտ երկիրներ են ու պատրաստ՝ օգնելու. այս աջակցութիւնը մերժելով, Ալժերիոյ հարցը պիտի յանձնուի ՄԱԿի 70 – 80 ազգերու քննութեան:

Մենտէս – Ֆրանսի խօսքը կը վերջանայ. ժողովականներուն կէսը կը ծափահարէ, միւս կէսը՝ հայհոյչներ կ'արձակէ, մինչ անդին Բուրժեսի ներկայացուցիչի մը եւ մենտեսեան խմբակի մը միջեւ կռիւ կը ծագի... Տալատիէ, որ նախագահ ընտրուած է, կը սպառնայ սրահը պարպել տալ: Վերջապէս սրահը կը խաղաղի եւ խօսք կ'առնէ Վարչապետ Կայեար, որուն ճառը յաճախ կ'ընդհատուի ծափահարութիւններով կամ հայհոյչներով. «իրականութիւնը ըսէք, լռեցէք» կը պոռան ընդդիմադիրները: Վարչապետը, առանց ինքզինքը կորսնցնելու կը շարունակէ իր խօսքը.— Ֆրանսայի ապագան կախում ունի Ալժերիայէն: Օրական մէկ միլիառ ֆրանք կը ծախսուի այդ պատերազմին համար: Չենք կրնար հրաժարիլ անկէ:

Գալով Թունուզի եւ Մարոքի միջամտութեան առաջարկին, Կայեար կ'ըսէ. — Ժամանակ չունեցայ այդ հարցին շուրջ նախարարաց Խորհուրդին հետ խորհրդակցելու. սակայն կարգ մը հարցումներ կ'ընեմ. Մարոքի եւ Թունուզի երկու պետերը կ'անդրադառնայի՞ն թէ ֆրանսական կառավարութիւն մը գոյութիւն ունի. արդարեւ, անոնց առաջարկը իմացայ թերթերէն: Այդ առաջարկին մէջ կը խօսուի ալժերիացի ժողովուրդին գերիշխանութենէն: Ի՞նչ կը նշանակէ սակայն անկախութի՞ւնը. արդեօք, ասիկա կը նշանակէ թէ Ալժերիոյ մէջ ապրող Ֆրանսացիները օտարնե՞ր պիտի ըլլան: Յետոյ, պետական այդ երկու դէմքերը ի՞նչ բնոյթ ունին որ կը նկատեն Աղտաթի Մըհամմեդ Ճաքարին հետ խորհրդակցելու համար: Ծանր են այս հարցերը, եւ կը զարմանամ, որ առանց քննելու զանոնք՝ կ'առաջարկուի որ ընդունինք:

Ֆելիքս Կայեար, այստեղ իր խօսքը կ'ուղղէ անձնապէս Մենտէս – Ֆրանսի եւ կը հարուածէ զայն, որ տարուած է քննադատութեան մարմաջէն: Դարձեալ աղմուկ կը բարձրանայ սրահին մէջ. «Հրաժարեցէ՛ք, հրաժարեցէ՛ք» կը պոռան ընդդիմադիրները:

Այս միջոցին, Մենտէս – Ֆրանս ոտքի կ'ելլէ, պատասխանելու համար Կայեարի եւ խօսքը ուղղելով անոր՝ կ'ըսէ. — Պարոն Վարչապետ, կան հարցեր, որ Ֆրանսացի մը, հայրենասէր մը չի կրնար ձգել առանց պատասխանի: Ըսիք թէ Ալժերիոյ պատերազմը օրական մէկ միլիառի ծախս ունէր: Ուրախ եմ որ ասիկա լսեցի ձեր բերնէն: Եթէ ալժերիական ձեր քաղաքականութիւնը իրապէս համապատասխանէր ազգին շահերուն՝ պատրաստ պիտի ըլլայինք վճարել անոր գինը: Բայց, այս պայմաններուն մէջ, գէթ քաջութիւնը ունեցէք իրականութիւնը ըսելու ժողովուրդին պարտադրելու համար պատերազմական տնտեսութիւն մը:

Անդրադառնալով Մարոքի եւ Թունուզի հարցին՝ կ'ըսէ թէ այդ առաջարկը պէտք է ընդունիլ առանց քննութեան. ըսի, որ հարկ էր լրջօրէն ուսումնասիրել զայն: Իսկ գալով Ալժերիոյ անկախութեան՝ «ո՛չ» ըսի, բայց երկու տարիէ ի վեր Ֆրանսայի վարած քաղաքականութիւնը այնտեղ կը տանի մեզ: Խորհրդարանին մէջ մեծամասնութիւն մը շահելու համար, կը վարէք քաղաքականութիւն մը՝ որ լաւ չէ:

Ֆելիքս Կայեարի պատասխանը կարճ էր. — Դուք ալ, պարոն Մենտէս – Ֆրանս, ձեր կառավարութեան մէջ աջակողմեաններ ունէիք: Անոնք ձեզի հետեւեցան. ինչո՞ւ չհետեւին նաեւ ինծի: Ես առաջնորդն եմ մեծամասնութեան մը՝ որ պիտի հետեւի ինծի. պիտի պաշտպանեմ այդ մեծամասնութիւնը եւ առաջնորդեմ՝ դէպի յաղթանակ:

Տալատիէ կուսակցութեան նախագահ ընտրուած է արդէն: Մենտէս – Ֆրանսի եւ Կայեարի յայտարարութիւններէն ետք, քուէարկութիւն եղաւ:

Մենտես – Ֆրանսի տեսակէտը լայն արձագանգ գտաւ համագումարին մէջ եւ 472ի դէմ 648 ձայնով՝ Արմատականները դէմ արտայայտուեցան կառավարութեան ալժերիական քաղաքականութեան:

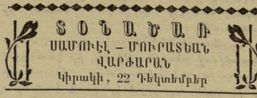
«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Կարօ Ժամկոչեանէ (Օպոն) հազար ֆր.:

×

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օպոնէն Պ. Ժամկոչեան այս տարի եւս «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Արաքսի Յարութիւնեանի:

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15ԻՆ

«ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ»Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝

SALONS DES AMBASSADEURS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յարութիւն Քէչեանէ երկու հազար ֆրանք, իր ողբացեալ կնոջ հոգեհանգստեան առթիւ: Պ. Յարէթ Պարոնեանի կսկծալի մահուան առթիւ 1500 ֆրանք դրացիներու կողմէ: Նոյնպէս հազար ֆրանք Պ. ՅակոբԱմատունիէ փոխան ծաղկեպսակի:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաթէի սրահը: Կը խօսի՝ Օր. ԺԻԿԼԻԿԹ ԱԻՆԵՏԻՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Ակնարկ մը Հայոց Թատրոնի պատմութեան վրայ»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼԻ Երիտ. Եկեղեցաչէն Միութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, , որոնք օգտակար եղան իրենց հանդէսին յաջողութեան. մասնաւորապէս Շաւիլի հայ տիկիններուն իրենց պատրաստած պիւֆէին համար: Վիճակահանութենէն շահող երկու թիւերը 832 եւ 750, տակաւին չեն ստացած իրենց պարգեւները: Դիմել Պ. Ս. Պարոնեանի, Րիւ էյմէսթ Րընան, Շավիլ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերի թիւը, 48 էջ ճոխ բովանդակութեամբ. —

Երջանկաբեր դեղերու մասին (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երկու ուղեղ ունինք (Տոքթ. Լաննուա).— Նկարագիր շինել (Տոքթ. Արշակ Պօղոսեան).— Գօտի կապել (Շ. Նարդունի).— Հայաստան (Ն. Բարանսկի). — Բջջային դարմանում (Տոքթ. Լեւոն Գրիգորեան).— Դիագընութիւնը հին Հայաստանում (Ե. Մակարեան).— Ի՞նչ է հանճարը (Է. Վեռհառն).— Բորոտութիւն (Տոքթ. Գ. Սեբորեան).— Մազոտ կիներու եւ աղջիկներու մասին (Տոքթ. Ժաքմար).— Պնդեբակութեան մասին (Տոքթ. Ա. Աչճեան). — Խաղող կերէք (Տոքթ. Յովհ. Մանուկեան).— Քանսէրը փոխանցի՞կ է թէ ժառանգական (Տոքթ. Գ. Գալուստեան) .— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան) .— Ծերութիւնը իբրեւ հիւանդութիւն (Տոքթ. Նաւասարդ).— Ծնեբեկ (Յ. Իշխանեան):

Բաժանորդագրութեան պայմանները .— Տարեկան 1000 ֆր. Ֆրանսա, 1200 ֆր. արտասահման: Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

×

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժանորդագրուելու, ինչպէս նաեւ գնելու համար Շ. Նարդունիի հրատարակած գործերը, դիմել Ֆօթօ-Ռէքս, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

×

Մարսիլիոյ մէջ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժանորդները, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սիրայօժար պիտի գանձէ Պ. Արմենակ Շահպազեան:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

Սարաֆեան Մկրտիչ, Մուրատեան Տիգրանուհի, Սարգիսեան Լեւոն, Նշանեան Եդուարդ, Խաչատուրեան Աղասի, Պըղտիկեանթակոր:

Դիմել եկեղեցին, 15 Րիւ Ժան Կուժոն:

ՑՈՒՑԱՀԵՏ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ Րեժան սրահարանը: ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շաբաթ, 30 Նոյեմբեր, ժամը 21ին Կրընոպլի մէջ, Րիւ Ժէի սրահը

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզ)

Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Մարսէյլ)

Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ իր շրջաններու, Կեդր. Ֆրանսայի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Հանդիսութենէն ետք, ընկերական խրախճանք եւ պար մինչեւ 2:

Մուտք՝ 100 ֆրանք:

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի դիւանը կը հաղորդէ հետեւեալը.

«Մարի Նուպար» Ուս. Տան նոր սրահներու բացման հանդիսութիւնը, Նոյեմբեր 9, երեկոյեան ժամը վեցին, կազմակերպուած էր Համալսարանական Ոստանի ընդհ. տնօրէնութեան կողմէ, որուն «Փրօթօքօլ»ը հրաւիրած էր միայն բարեբար Պօղոս Նուպարի ընտանիքը, Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի եւ Փարիզի վարիչները ինչպէս եւ Հայ Տան Ուսանողներու վարչութիւնը եւ իր ուրոյն ֆրանսացի հիւրերը:

Այս պատճառաւ, Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ ժամը 21ին սարքուած ընդունելութեան միայն կարելի եղաւ հրաւիրել փարիզահայ զանազան միութիւններու ներկայացուցիչները:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը կը ցաւի որ այս երկու անջատ ընդունելութիւններու յաջորդութիւնը ակամայ շփոթութիւն պատճառած է ոմանց մտքին մէջ:

Յատենի երկրորդ ընդունելութեան որ տեղի կ'ունենար ժամը 21ին, հրաւիրեալները հիւրասիրուեցան Տէր եւ Տիկին Քամբէնքըի, Տօքթ. եւ Տիկին Վահէ Անդրանիկեանի, ու Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Խտրեանի կողմէ: Մինչեւ ժամը 23 տիրեց յայտնաբար հաճելի մթնոլորտ մը:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Կը փնտռուի երիտասարդ աղջիկ մը (տաքթիլօ): Ներկայանալ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Եկեղեցասէր Երիտ. Միութիւնը, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ պարահանդէս մը կազմակերպած է, Դեկտեմբեր մէկին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Թէք տ'Օրի Շալէ տիւ Փարքի շրջեկ սրահներուն մէջ: Այժմէն իսկ բոլոր հայ գեղարուեստասէրները եւ բարեկամները կը հրաւիրուին ապահովել իրենց սեղանները:

× Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու բոլոր ազգային կազմակերպութիւններէն այս թուականը նկատի ունենալ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պարոն Հայկ Արապաճեան (Եազմաճեան, Զըմրըկպազքցի). կը փնտռէ իր եղբայրը Գրիգոր Արապաճեան – Եազմաճեան, իրենց հօր անունն էկարապետ, մօրը Սաթենիկ, որոնցմէ բաժնուած է տասներեք տարեկանին 1918ին: Ք. Գրիգոր Արապաճեան – Եազմաճեան 1920ին ֆրանսական զինուորներուն հետ եկած է Մարսէյլ եւ այդ թուականէն ի վեր ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ:

× Հայաստանէն Ղայրաման Յովսէփեան կը փնտռէ իր զաւակը Անդրանիկ Յովսէփեան: Կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուի, իր եղբայրներուն անունններն են Պետրոս, Ճան պէկ, Կարուչ եւ Թեւոս Յովսէփեան:

Այս փնտռուող հետեւեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք : Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI 27 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8053 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3854

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"...ԵՒ ՅԵՐԿԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ"

Քրիստոնեայ եկեղեցիները դարերէ ի վեր ամէն լեզուով կ'երգեն «Փա՛ռք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն» :

Բոլշեւիկեան կրօնքի հաւատացեալներն ալ ահա՛ տարիներէ ի վեր խաղաղութիւն կը հոլովեն, հպատակելով Մոսկուայէն տրուած հերթական հրահանգին : Դեռ չեն մոռցուած «Սթոքհոլմի կոչը» եւ Փիքասոյի խաղաղութեան ուխտաւոր աղաւնին :

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակը նոր առիթ մը ընծայեց Կրեմլինի վարիչներուն անգամ մը եւս չահագործելու այդ խե՜ղճ «խաղաղութիւն»ը, որուն կարօտով կը տոչորի ամբողջ մարդկութիւնը :

Բոլշեւիկեան քարոզութեան համար աւելի դիւրին ու շահաբեր «լօզունգ» կարելի չէ երեւակայել :

Վերջերս Մոսկուայի մէջ խորհրդաժողով գումարեցին «Արեւելեան խմբակցութեան» պատկանող տասներկու համայնավար կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, որոնք հրատարակեցին միացեալ Յայտարարութիւն մը : Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչն է միայն, որ մերժեց ստորագրել զայն : Միւս համայնավար կուսակցութիւնները կը հրաւիրուին ճրշգել իրենց դիրքը յայտարարութեան մէջ յայտնուած մտքերուն մասին :

Երկարօրէն վերլուծելէ վերջ միջազգային կացութիւնը, յայտարարութիւնը կը շեշտէ թէ ներկայիս կ'ապրինք փոխանցման շրջան մը, որ դրամատիրութենէն կը տանի դէպի ընկերվարութիւն (այսինքն համայնավարութիւն), որուն դրօշին տակ համախմբուած են աւելի քան 950 միլիոն մարդիկ ...

« Ընկերվարութիւնն ու ազգային ազատագրութեան շարժումները մեծապէս փութացուցած են աշխարհակալութեան եւ գաղթատիրութեան քայքայումը : Շնորհիւ ընկերվարական երկիրներու աջակցութեան՝ այն երկիրները որ կը պայքարին իրենց գերիշխանութեան եւ տնտեսական անկախութեան համար, դիւրաւ ձեռք պիտի բերեն իրենց ազգային ազատութիւնն ու ընկերային յառաջդիմութիւնը » :

Ո՞վ կը հաւատայ այս գեղեցիկ խօսքերուն, երբ արար աշխարհ գիտէ թէ ի՛նչ ամրակուռ շղթաներով «կապկապուած» են արբանեակ կոչուած քաղաքակիրթ երկիրները, որոնց ազատագրական շարժումները կարմիր բանակի հրասայլերով ու թնդանօթներով միայն կ'ողջունուին : Վկա՛յ Պերլինի, Փոզնանի եւ Պուտափեշթի ըմբոստութիւնները, առանց մոռնալու մեր «Փետրուար 18»ը :

Խօսելով դրամատիրական երկիրներու աշխատաւորներու մասին, յայտարարութիւնը տաժանելի կը գտնէ անոնց կացութիւնը ... ու «ընկերվարութեան» մէջ միայն կը տեսնէ անոնց փրկութիւնը :

« Բոլոր երկիրներու աշխատաւորներու կենսական շահը կը պահանջէ թիկունք կանգնիլ խորհրդային մեծ միութեան, եւ բոլոր ընկերվարական երկիրներուն որոնց քաղաքականութիւնը կը ձգտի ապահովելու խաղաղութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ եւ որոնք խաղաղութեան եւ ընկերային յառաջդիմութեան ամրոցն են » :

Յայտարարութիւնը յետոյ կը շեշտէ թէ ընկերվարական երկիրները իրենց փոխյարաբերութիւնները կը հիմնեն «կատարեալ հաւասարութեան, հողային ամբողջութեան պահպանման, քաղաքական անկախութեան եւ գերիշխանութեան, ներքին գործերուն միջամուխ չըլլալու եւ եղբայրական իրերօգնութեան սկզբունքներուն վրայ» : Սակայն կը յանձնարարէ « բուռն պայքար մղել քաղքենի ազգայնականութեան եւ ազգայնամոլութեան դէմ » , որոնց հետքերը չեն կորսուած բոլորովին ... :

Աշխարհակալութեան եւ զինուորապաշտութեան դէմ ծանօթ յանկերգները կրկնելէ վերջ, Յայտարարութիւնը կը դատապարտէ «Այզընհաուըր - Տըլըսի վարդապետութիւն»ը եւ կ'ըսէ թէ Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ միւս արաբ երկիրներու դէմ կատարուած գրգռութեանց նպատակն է իրարմէ զատել եւ կղզիացնել արաբական պետութիւնները՝ ազատութենէ եւ անկախութենէ զրկելու համար զանոնք :

« Կամ պատերազմ, կամ խաղաղ համակեցութիւն : Ա՛յս է համաշխարհային քաղաքականութեան կենսական հարցը : Խաղաղութեան ուժերը ա՛յնքան զօրաւոր են ներկայիս, որ փաստօրէն կարելի է արգիլել պատերազմը » : Փաստ՝ Եգիպտոսն ու Հունգարիան :

Յայտարարութեան վերջին մասը անգամ մը եւս կը հաստատէ համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին թէզերը՝ խաղաղութեան պաշտպանութեան եւ ընկերվարական խաղաղ յեղափոխութեան կարելիութեան մասին :

Ու կը հրաւիրէ դրամատիրական երկիրներու բանուոր դասակարգը, որ « ժողովրդական ճակատ » կազմելով կամ ուրիշ ձեւով ձեռք առնէ իշխանութիւնը «խաղաղ միջոցներով » , առանց քաղաքային պատերազմի : Սակայն եթէ «շահագործող դասակարգերը» բռնի միջոցի դիմեն ժողովուրդին դէմ, այն ատեն ոչ-խաղաղ միջոցներով պէտք է հասնիլ «ընկերվարութեան » :

Եզրակացութեան մէջ, յայտարարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ գործակցութիւնը համայնավար եւ ընկերվարական կուսակցութեանց միջեւ :

« Խաղաղութեան կոչ » մըն ալ հրատարակած են 64 համայնավար կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, որոնք նոյնպէս խորհրդաժողով գումարած են Մոսկուայի մէջ Նոյեմբեր 16 – 19 :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՅԵԱՌ - ՄԱՔՄԻԼԸՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՕՐ ՄԸ ԵՒՍ ՓԱՐԻԶ ՄՆԱՑ

Ինչպէս գրած էինք, Անգլիոյ Վարչապետը Բչ. օր Փարիզ հասաւ, խորհրդակցելու համար Ֆելիքս Կայեառի հետ : Հակառակ անոր, որ անգլիական պատուիրակութիւնը՝ Մաքմիլընի գլխաւորութեամբ, նոյն օրը Լոնտոն պիտի վերադառնար, օր մը եւս մնաց Փարիզ. Երկուշաբթի խորհրդակցութիւնները չէին վերջացած : Երեքշաբթի առտու երկու երկիրներու ներկայացուցիչները կրկին հանդիպեցան իրարու՝ հաշուեթիւնը վերատեսնելու համար :

Անգլիական դեսպանատունը Բչ. օր հացկերոյթ մը տուած էր՝ երկու Վարչապետներուն համար : Ոստիկանական կարեւոր ուժեր պաշարած էին դեսպանատունը՝ առաջքն առնելու համար որեւէ հականգլիական ցոյցի : Դեսպանատան մէջ ճաշի ընթացքին խօսակցութիւնները կը շօշափէին մասնաւորաբար Ատլանտեան Ուխտը :

Համաձայն պաշտօնական աղբիւրներու երկու վարչապետներու տարակարծութեանց գլխաւոր պատճառը Թունուզի յանձնուած անգլեւամերիկեան զէնքերն են :

Դէպք մը որ կրնայ տկարացնել Ատլանտեան Ուխտը՝ ինչպէս ըսին Ֆրանսացիները :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

Ամէն առիթով կը շեշտուի թէ Ազգի մը յաւիտենականութեան պատճառը իր մշակոյթն է : Հայը դիմացած է դարերով որովհետեւ բոլիկ ժողովուրդ մը չէր ան : Իր հին օրերու քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթին վրայէն սահած անցած են վանդալներու արշաւանքները. ջարդ, աւեր, Լենկթիմուր, Ճինկիզխան, Համիտ եւ կամ Իթիհատ :

Տուժած ենք թիւով եւ տնտեսութեամբ, բայց կորուստէ փրկուած ենք մեր գիրով ու դպրութեամբ :

Մեր հետքը ջնջել ուզած են, թրքական Հայաստանէն վանք, եկեղեցի, դպրոց, մատենադարան մաքրած սրբած են եւ ոտքերնիս մեզ ցրուած են եօթն աշխարհի եօթանասունը եօթը երկիրներու մէջ :

Դամոկլեան սուրը, ուծացման եւ այլասերման, կախուած է մեր գլխուն վերեւ : Բայց մեր հաւատքը, մեր ժողովուրդին յաւիտենականութիւնը, չէ պարտուած :

Վստահ ենք որ դարձեալ պիտի յաղթենք, եւ ապրինք :

Ահա նոր բողբոջներ աւերակներուն մէջէն ծլած : Դպրոց ամենայետին գիւղին մէջ, ամբողջ գաղթաշխարհին ծովերէ ծով տարածութեան վրայ : Հարիւր հազարաւոր մանուկներ Պարսկաստանէն մինչեւ Գալիֆորնիա : Ճեմարաններ, երկրորդական վարժարաններ, դպրեվանքեր, մատենադարաններ, մամուլ, օրաթերթ թէ պարբերաթերթ – հանդէսներ, հոյակապ եկեղեցիներ, հանրային փառայեղ շէնքեր, եւ գիրքե՛ր, գիրքե՛ր ու գիրքեր :

Ահա ժողովուրդի մը ապրելու եւ տեւելու յենարանը, ահա մշակոյթի կայծեր որոնք մեզ յաւիտենական կը դարձնեն : Ահա հայ ժողովուրդին, դիմանալու գաղտնիքը : Կրնանք մեր գլուխը բարձր բռնել եւ ասպարէզ կարդալ ուրիշ 14 միլիոնոց ժողովուրդի մը, որուն 750.000 ք. քիլ. տարածութեան վրայ այնքան դպրոց եւ աշակերտութիւն չկայ թերեւս, որքան մեր մինուճար եւ տասն անգամ կոտորակուած ժողովուրդին մէջ :

Պէտք է պահել այս թանկագին աւանդը, պէտք է կերակրել, սնուցանել, պարարտացնել մեր մշակոյթը պահող հողն ու հունտը : Մէկը իր մտքով, ուրիշ մը իր դրամով եւ երրորդը իր վաստակով :

Գիրք մը, թերթ մը, դպրոց մը, Մշակոյթ – Շէնքին հիմնաքարերն են :

Ամէն մէկս պէտք է քար մը աւելի դընենք այդ հիմը ամրացնելու համար :

ՆՈՃԻ

ՄԱՐՈՔԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԱՅՑԸՆԴԱՒՈՒԸՐԻ ՄՈՏ

Մարոքի Թագաւորը՝ Մուհամէտ Ե. Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ հասաւ Ուաշինկթըն : Նախագահ Այզընհաուըր անձնապէս գացած էր օդակայան՝ դիմաւորելու համար զայն : Արտաքին Նախարար Տըլըս եւ քաղաքական այլ դէմքեր նմանապէս գացած էին դիմաւորելու Թագաւորը, մինչ թնդանօթի 21 հարուածներ կ'ողջունէին անոր ժամանումը՝ Ամերիկա :

Օդակայանէն մինչեւ Սպիտակ Տուն Թագաւորն ու Նախագահը խանդավառութեամբ ողջունուեցան հասարակութեան կողմէ : Թագաւորին կ'ընկերանային Մարոքի Արտաքին եւ Պատերազմական նախարարները :

Իրիկուան՝ Նախագահ Այզընհաուըր պատուոյ հացկերոյթ մը տուաւ՝ Սպիտակ Տան մէջ :

Կիսապաշտօնական խորհրդակցութիւնները սկսած են արդէն՝ հացկերոյթի ընթացքին : Այսօր կէսօրէ վերջ պաշտօնական երկրորդ հանդիպումը պիտի ըլլայ Թագաւորին եւ Նախագահին մէջ :

Այս հանդիպումին գլխաւոր առանցքը կը կազմեն երկու երկիրներու գործակցութիւնը եւ Մարոքի մէջ հաստատուելիք ամերիկեան պատերազմական խարիսխները :

Այնպէս կը կարծուի, թէ Մուհամէտ Ե. պիտի համաձայնի եւ Միացեալ Նահանգներ զինուորական խարիսխ մը պիտի հաստատեն Մարոքի մէջ, շարունակելով տնտեսական օժանդակութիւնը : Պիտի օգտագործուի նաեւ Թանժէի ձայնասփիւռը՝ հակահամայնավար քարոզչութեան համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տարուան գրական առաջին մրցանակը՝ Ֆեմինա, տրուեցաւ Քրիստիան Մեկրէի՝ «Մենութեան քառուղիներ» վէպին համար :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Խորհրդարանին վեց անդամներէն բաղկացած պատուիրակութիւն մը այսօր Լոնտոն կը հասնի :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ Խ. Միութիւն պիտի հաստատէ հեռավար (թելեկիտէ) հրթիռներու կայան մը :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՅՈՐԴԱՆԱՆ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Տակ Համըրշոլտ հեռագիրով հաղորդեց յորդանանեան կառավարութեան, թէ Ամման պիտի երթար՝ տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար կացութիւնը :

Իսրայէլի հետ Յորդանանի ունեցած վերջին միջադէպերը ստիպած են Համըրշոլտը որ այս որոշումը տայ : Այս ուրբաթ ան պիտի երթայ Ամման եւ Միջին – Արեւելքի քանի մը այլ երկիրներ հանդիպելէ վերջ, Դեկտեմբեր ութին պիտի վերադառնայ Նիւ Եորք :

Մինչ այս մինչ այն նոր միջադէպեր պատահեցան յորդանանեւիսրայէլեան սահմանին վրայ : Սուրիացիք ալ բազմաթիւ առիթներով մտած են Իսրայէլ եւ կրակ բացած՝ կառքերու վրայ :

Յորդանանի գլխաւոր պաշտպանը՝ Միջին Արեւելքի մէջ, կը մնայ Արաբիա : Սէուտական բանբեր մը անգամ մը եւս յայտարարեց, թէ Արաբիա պիտի պաշտպանէ Յորդանանը, երբ Իսրայէլ յարձակում գործէ անոր վրայ : Հակառակ անոր, որ տարակարծութիւններ կան արաբական պետութեանց միջեւ, Արաբիա կը յայտարարէ թէ Իսրայէլ հասարակաց թշնամի մըն է եւ անոր առջեւ բոլոր Արաբները պիտի միանան :

Իսրայէլի զինուորական բանբերը կը յայտարարէ թէ Սուրիացիք Գալիլիա մըտած ու կրակ բացած են Հրեաներու վըրայ : Սուրիացի զինուորներ յաջորդաբար երեք անգամ կրկնած են իրենց յարձակումները : Իսրայէլի համաձայն՝ Հրեաները զոհ չեն տուած :

× Տէր Զօրի մէջ բողոքի ցոյց մը եղած է Սուրիոյ վարած համայնավարական քաղաքականութեան դէմ : Ոստիկանութիւնը միջամտած է եւ բախում մը եղած, որուն հետեւանքով սպայ մը եւ 4 քաղաքացիներ սպաննուած են՝ Ամմանի ձայնասփիւռին համաձայն :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ յաջորդաբար երեք անգամ Հիւս. Ափրիկեցիներ կրակ բանալով սպաննեցին չորս Ալժերիացիներ եւ վիրաւորեցին ութ ուրիշներ :

ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ)

Հայոց, աւելի քան ուրիշ ազգերու, ծանօթ պէտք է ըլլայ Մերձաւոր Արեւելքին կարեւոր դերը պատմութեանմէջ։ Եթէ անցեալին «լոյսը եկած է արեւելքէն», ներկայիս՝ միջազգային քաղաքական պայքարը կը տարուի Մերձաւոր Արեւելքին մէջ։ Ու եթէ օր մը այս քաղաքական հակամարտութիւնը փոխուի եւ ստեղծուի պատերազմական դրութիւն՝ հաւանաբար ռազմական գործունէութեանց մեծագոյն մասը պիտի կատարուի Մերձաւոր Արեւելքին մէջ։

Անցեալ պատերազմին կը թուէր թէ առանցքի պետութիւններու ընդհանուր ծրագիրն էր՝ Գերմանիան արեւմուտքէն, իսկ Ճափոնը արեւելքէն, հանդիպիլ Հնդկաստանի մէջ։ Եւրոպայէն Հնդկաստան երթալու համար ցամաքային միակ ճամբան կ'անցնի Փոքր Ասիոյ մէջէն, այսինքն՝ Կովկասէն Միջագետք եւ Պարսկաստան, կամ Հարաւային Թուրքիայէն։

Գերմանացիք հաւանաբար պիտի ջանային մէկ կամ թերեւս երկու ճամբաներ գործածել՝ կեդրոնանալով Պարսկաստանի վրայ, ապա ուղղուելով դէպի Հնդկաստան։

Արեւելեան մտայնութեամբ ճակատագրին վերագրելով ամէն բան, կրնանք ըսել « ինչ որ պիտի ըլլայ, պիտի ըլլայ »։ Սակայն, պետութիւնները ընդհանրապէս այդ սկզբունքով չեն շարժիր։ Եթէ դէպքերը տարբեր դասաւորուէին՝ Գերմանացիք հաւանաբար պիտի նախաձեռնէին ռազմական յարձակողականի մը ուղղակի Փոքր Ասիոյ մէջ եւ պիտի նետէին իրենց մարզուած ուժերը այդ հողամասին պատերազմի դաշտերը, ուր անցեալին վճռուած է ոչ միայն ազգերու՝ այլեւ ամբողջ քաղաքակրթութիւններու ճակատագիրը։

Գաղտնիք չէ որ այսօր Միացեալ Ազգերը հսկայածաւալ պատրաստութիւններ կը տեսնեն պաշտպանողական ճակատի մը հիմերը դնելու Կովկասի սահմանէն մինչեւ Պարսից Ծոցը։ Այնտեղ թերեւս տրուի ապագայ պայքարի մը վերջնական վճիռը։

×

Արդ՝ ակնարկ մը նետենք պատմութեան էջերուն եւ տեսնենք թէ ի՛նչ ռազմագիտական ազդեցութիւն ունեցած է Փոքր Ասիան իր աշխարհագրական դիրքով։

Կը տեսնենք որ Մեծն Տիգրան ջախջախիչ պարտութենէ մը ետքը Պոմպէոսի զօրքէն, ստիպուեցաւ հռոմէական պահակազօրք ընդունիլ Արտաշատի մէջ։ Հռոմ Փոքր Ասիոյ մէջ իր քաղաքականութեան բազմաթիւ փոփոխութեանց ընթացքին՝ մէկ սկզբունքով աչքի կը զարնէ, այն է՝ Հայաստան պէտք է միշտ Հռոմի հսկողութեան տակ ըլլար։ Նոյն քաղաքականութիւնը կը ջանային անոնք գործադրել Անդրկովկասի մէջ։ Իպերիոյ (Վրաստան եւ Շիրվան) թագաւորն ալ խիստ հսկողութեան տակ էր. գինակից կը կոչուէր բայց իրողութեան մէջ ճորտի դիրքի մէջ էր։ Հռոմայեցիք իրենց պահակազօրքը տեղաւորած էին Երեւանի դաշտին մէջ։ Իպերիոյ մէջ Հռոմ ապահոված էր Արմազդիկայի բերդը, ուսկից կը հսկէին Կուր գետի հովիտին եւ Տարիէլի անցքին։

Հետեւեալ հարցումը անխուսափելի է.

— Ինչո՞ւ այսքան հսկողութիւն այդ երկիրներու վրայ, այսինքն՝ Հայկական Բարձրաւանդակին եւ Արաքս ու Կուր գետերու հովիտներուն։ Ինչո՞ւ ղրկել բազմաթիւ բանակներ եւ զօրավարներ այդ գերիշխանութիւնը ապահովելու համար։

Հռոմի նպատակը ասպատակութիւն չէր։ Հռոմ սովորութիւն չունէր զինուոր եւ դրամ վատնելու լոկ իր փառքը շատցնելու համար, ինչ որ կ'ապացուցանէ իր պաշտպանողական քաղաքականութիւնը Հռենոսի եւ Դանուբի սահմաններուն վրայ։ Պատճառը զինուորական անհրաժեշտութիւնն էր։ Մոմզէն սոյն բացատրութիւնը կուտայ ըսելով թէ Հայաստան իր դիրքով, զինուորական տեսակէտէ, դուռ մըն էր որ կը բացուէր երկու մեծ պետութեան հողամասերուն վրայ (Հռոմ եւ Պարթեւաստան)։

×

Հռոմայեցւոց յարձակումներէն Պարթեւաց կամ Սասանեանց վրայ՝ միայն երկուքը կատարուած են այն ճամբայով որ կը տանի Հայկական Բարձրաւանդակէն դէպի Արաքս գետը եւ անկէ դէպի պարսկական Ատրպատական (Անտոնիոսի արշաւանքը 36 թուականին Քրիստոսէ առաջ, եւ Սեւերիանոս Աղեքսանդրի արշաւանքը 232ին)։ Բոլոր միւս հռոմէական բանակները Տիգրիսի վրայ քալած են հիւսիսային Միջագետքի ճամբով։ Իսկ Պարթեւները մտած են հռոմէական սահմաններէն ներս այն ճամբաներէն, որ կը գտնուին Մալաթիոյ հարաւային կողմը։

Կարեւոր է գիտել (ինչպէս կը յիշեցնէ Ֆրոնդոյ) որ Տրայիանոս Եփրատի եւ Տիգրիսի վրայ մաքսատուներ հիմնեց, տիրելէ յետոյ Միջագետքի, Ասորեստանի եւ Բաբելաստանի նոր գաւառներուն։

Կ'ենթադրուի թէ նման մաքսատուն մը կը պահէր նաեւ Արաքս գետի վրայ, հաւանաբար Արտաշատի մէջ։ Պարզ է որ խիստ կարեւոր էր այդ մաքսատան դիրքը։ Դէպի Արեւմուտք կ'երկարէր կարեւոր ճամբան, որ կ'ընթանար Հայկական Բարձրաւանդակէն դէպի Կարին եւ Իլիճա, Եփրատին վրայ, եւ անկէ դէպի Անատոլիա, անկէ ալ հիւսիս՝ դէպի Տրապիզոն կամ դէպի Արեւմտեան Փոքր Ասիա։

Ըստ Տակիտոսի՝ այս ճամբով էր որ զօրավար Կորբուլոն Սեւ Ծովէն պաշար ղրկեց իր բանակներուն։ Այս ճամբով էր նաեւ, որ Տրայիանոս Հայաստան արշաւեց 114 թուականին։

Արտաշատէն դէպի հարաւ – արեւելք՝ այս մեծ պողոտան կ'ընթանար Արաքսի հովիտէն, ներկայ երկաթուղւոյ գծով, ինչպէս կը յիշէ Միլնէր իր գրքին մէջ։ Այդ պողոտային մէկ ճիւղը կը հետեւէր, ինչպէս ըսինք, Արաքսի ընթացքին եւ կ'երթար մինչեւ Կասպից Ծով, իսկ միւս ճիւղը կ'երթար Եկբատան — Համադան, ուսկից կը սկսէր կարաւանի գիծը, որ կ'երթար Կասպից Դռնէն մինչեւ Հնդկաստան եւ Չինաստան։

Եկբատանի եւ արեւմտեան աշխարհի միջեւ միայն երկու ճանապարհներ կան, որովհետեւ Հակիարի եւ Զակրոսի լեռնաշղթաները պատնէշ կը ներկայանան Իրանեան Բարձրաւանդակին եւ Տիգրիսի հովիտին միջեւ։ Այս երկու ճանապարհներէն մին կ'երթար Զակրոսի անցքէն՝ Խանաղինի մօտ, հետեւելով վերին Տիալա գետին։ Իսկ միւս ճամբան կը հետեւէր Արաքս գետին՝ անցնելով Հայաստանի մէջէն։

Առաջին ճամբան Պարթեւաց հսկողութեան ներքեւ էր. Տրայիանոս եւ Սեւերոս ջանացին տիրապետել Տիգրիսի հովիտին։ Իսկ երկրորդ ճամբան կը պատկանէր այն պետութեան որ կ'իշխէր Արտաշատին եւ այն բարձրաւանդակին, որ կը տարածուի դէպի Արեւմուտք։ Այս պողոտային Հռոմէացիք չէին կրնար հսկել։ Յորչափ Պարթեւացիք կը տիրէին Եկբատանի, անոնք, այսինքն Պարթեւները՝ կրնային առեւտուրը դարձնել Խանաղինի ճամբով եւ այսպիսով անկարեւոր դիրքի մէջ ձգել այն ճանապարհը որ կը տանէր դէպի Արտաշատ։

Ասոր հակառակ՝ Իբերիա կը ներկայացնէր հաղորդակցութեան ապահով գիծ մը Արեւելքի հետ։ Ասիկա վաճառականութեան ճանապարհ մըն էր, ուր կը տիրապետէր ոչ Պարթեւը եւ ոչ Պարսիկը։ Նոյնիսկ Քրիստոսէ երեք դար առաջ Անտիոքոս Ա.ի հրամանաւ Պատրոկլէս, պտտելով Կասպից Ծովու շրջանը, տեսած էր առեւտուրի կարեւոր ճամբայ մը, որ կ'երթար հիւսիսային Հնդկաստանէն մինչեւ Օքսոս գետը եւ անկէ նաւակով կը շարունակէր մինչեւ Կասպից Ծով։

Նաւով ապրանք կը տարուէր Կասպից Ծովէն մինչեւ Կուր գետը եւ անկէ, Թիֆլիսի ճամբով, մինչեւ Սեւ Ծով։ Այս տեղեկութիւնը կը գտնուի Ստրաբոնի « Աշխարհագրութեան » մէջ։

Պոմպէոս, որ հիմնադիրն էր այն քաղաքականութեան թէ Հայաստան պէտք է հռոմէական իշխանութեան ներքեւ ըլլար, ինքն ալ հետաքրքրուեցաւ վերոյիշեալ ճամբով։ Ան կը հաւատար որ կարաւան մը կրնար եօթը օրէն երթալ մինչեւ Օքսոս գետը։ Անկէ, ինչպէս կ'ըսէ Պլինիոս, նաւակով կարելի էր ապրանք ղրկել մինչեւ Կասպից Ծով, յետոյ՝ Կուր գետէն վեր երթալով մինչեւ այնպիսի տեղ մը, ուսկից մինչեւ Սեւ Ծովը ըլլար միայն հինգ օրուան ճամբորդութիւն մը։

Այսպէս՝ կը տեսնենք որ Օքսոս գետի հովիտը վաճառականութեան կարեւոր գիծ մըն էր։ Այդ ճամբան կը մտնէր արեւմտեան աշխարհին՝ Կասպից Ծովու եւ Անդրկովկասի միջոցաւ։ Հռոմայեցիք՝ տիրելով այն պարանոցին, որ կը գտնուի Կասպից եւ Սեւ ծովերու միջեւ, տիրացան նաեւ այս կարեւոր ճամբուն։

Ե. ԼԱԶԻՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

"ԱՆԴԱՍՏԱՆ"ԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք նաեւ այն ճառը, զոր կարդաց «Անդաստան»ի երեկոյթին մէջ՝ պարբերականին խմբագիր – տնօրէնը.—

Արտակարգ կորով ու գիտակից խենթութիւն կ'ենթադրէ այն աշխատանքը, որուն լծուած ըլլալու գոհունակութիւնը ունինք այս պահուս։ Կ'ըսեն թէ Հայը խելացի է ու ճարպիկ։ Բայց ի՞նչ կը նշանակէ խելացի ու ճարպիկ ըլլալ դարու մը մէջ, ուր գիտութեան ու հոգեկան ստեղծագործութեան անկորնչելի արժէքներն են միայն որ կը բնորոշեն ազգի մը կամ հաւաքականութեան մը իսկական դիմագիծը։

Մենք տեսանք թէ նիւթական ճոխութիւններէն աւելի՝ Նարեկացիի մը կամ Շնորհալիի մը հոգեկան փարոսները կը ճեղքեն դարերու մշուշը եւ կը ճառագայթեն մինչեւ այսօր, մեր սահմաններէն ալ անդին, հիացումի ու յարգանքի կանչելով արդի մտածող ու յառաջադէմ մարդկութիւնը։

Ու այսպէս, գաղութահայ մեր կեանքի ինքնապաշտպանութեան միակ պատուաւոր հարստութիւնն է մեր մշակոյթը։

Հայ մշակոյթը ապրած է ու կը շարունակէ ապրիլ, հակառակ Հայոց պատմութեան անողոք ճակատագրին։ Այսօր ան կ'ապրի մեր հայրենիքին մէջ վերելքի մեծ շրջան մը, ու կը ծաղկի նոյնպէս ի սփիւռս աշխարհի, մաքի ցրուած աշխատաւորներուն անշահախնդիր ճիգերով։

Այդ դժուարին ու համեստ ճիգը, ազնիւ բարեկամներ, պէտք ունի բոլորիս աշխատակցութեան։ Հայ նորահաս երիտասարդութիւնը չի կրնար սէր ու յարգանք ցոյց տալ ցեղի մը հանդէպ, որ իրն է, որ կը ճանչնայ միայն իբրեւ ճարպիկ ցեղ։ Այդ երիտասարդութիւնը պիտի մնայ Հայ, հպարտ պիտի ըլլայ իր ծնունդով, եթէ գիտակցի իր ինքնուրոյն մշակոյթին անկորնչելի ու պատուաբեր արժէքին։ Ուստի պէտք է իրեն ցոյց տալ ոչ թէ ցեղին ճարպիկութիւնը, այլ ստեղծագործական ժառանգութիւնները և

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

●

Հազար ինը հարիւր երկու թուականին ես նոր էի ընդունուել էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը։

Ըստ սովորութեան, բոլոր նոր ընդունուածները պէտք է ենթարկուէին նաեւ ձայնափորձութեան՝ երգեցիկ խմբի մէջ ընդունուելու համար։

Պէտք է ասել, որ Ճեմարան ընդունուելը այնքան էլ հեշտ չէր այն ժամանակ. ամէն կողմից, թէ Ռուսաստանից (Կովկասից) եւ թէ արտասահմանից գալիս էին հայ պատանիներ Ճեմարանում սովորելու համար։ Բնական է, որ դիմողների թիւը մի քանի անգամ աւելի էր լինում ամէն տարի, քան ընդունուածների թիւը։ Ձայնաւորներին գերադասութիւն էին տալիս քննութեան ժամանակ այն հասկանալի պատճառով, որ Ճեմարանը աւարտողները կամ հոգեւորական էին դառնում եւ կամ ուսուցիչ – մանկավարժ հայկական դպրոցների համար։ Երկու դէպքումն էլ անհրաժեշտ էր երաժշտական կրթութիւնը, յատկապէս երգեցողութեան ուսումնը, որ դրուած էր Ճեմարանում շատ լուրջ հիմքերի վրայ, մանաւանդ Կոմիտաս վարդապետի օրով։ Բացի հայկական եւ եւրոպական ձայնանիշներով երաժշտութեան դասերից՝ Ճեմարանը ունէր քառաձայն երգեցիկ խումբ, որ ելոյթներ էր ունենում տօնական հանդէսների ժամանակ թէ Ճեմարանում եւ թէ էջմիածնի Մայր Տաճարում։

Ահա այդ խմբի մէջ ընդունուելու համար Ճեմարանի հանդիսարահում նշանակուած էր նորեկների ձայնափորձը։ Ճեմարանի երկրորդ յարկի միջանցքում, հանդէսների դահլիճի մուտքի առաջ հաւաքուել էին մօտ երեսուն հոգի նոր ընդունուածներ, որոնց մէկ – մէկ ներս էին կանչում ձայնը փորձելու համար։

Հերթը հասաւ ինձ, ներս մտայ։ Դաշնամուրի առաջ նստած էր Կոմիտաս վարդապետը, իսկ մի քիչ հեռու, ցուցակը ձեռքին, կանգնած էր վերակացու Հ. Գրիգորեանը։

— Ո՞րտեղացի ես, — հարցրեց Կոմիտաս վարդապետը։

— Զանգեզուրցի, Խնձորեսկ գիւղացի, — համարձակ պատասխանեցի ես։

— Ապրես։ Երգել գիտե՞ս։

— Այո, հայր սուրբ, գիտեմ։

— Հապա մի երգիր տեսնեմ. որը լաւ գիտես՝ այն երգիր։

— « Ջան սար, ով ծովակ »ը երգեմ։

— Երգիր, երգիր։

Ու երգեցի այնպէս, ինչպէս սովորել էի գիւղում պատանեկան երգողներից, հարսանիքների կամ խնջոյքների ժամանակ։ Երգելուց յետոյ անհամբեր սպասում էի իմ «յաղթական» ընդունելութեանը։ Բայց Կոմիտաս վարդապետը մի պահ ուղիղ հայեացքով դիտելով ինձ, մի երկար «հըմ» արեց, ապա հարցրեց.

— Գիւղում շա՞տ ես երգել։

— Այո, հայր սուրբ, — աւելի ընկճուած տրամադրութեամբ պատասխանեցի ես։

— Ձայնդ փչացրել ես, երեւի գուսանների հետ ես երգել։

— Այո, հարսանիքներում։

— Եւ գինի, օղի էլ խմել, չէ՞։ Ա՛յ դու գուսանչի։ Հիմա գնա, մի ուրիշ անգամ կը կանչեմ։ — Ու աւելացրեց. — Երկու շաբաթ ոչ պանիր, ոչ ընկոյզ, ոչ էլ թթու կծու բաներ չուտես եւ ոչ էլ բաց օդում երգես, հասկացա՞ր, դէ գնա։

Ինչպէս ասում են՝ « խորտակուած » յոյսերով դուրս եկայ դահլիճից ու միացայ երգեցիկ խմբի մէջ չընդունուածների խմբին։ Իսկ ընդունուածները մնացին դահլիճում ձայնավարժութիւնների համար։

Պէտք է ասել, որ երգեցիկ խմբի անդամ լինելը մեծ պարծանք էր Ճեմարանի ուսանողի համար, որովհետեւ երգիչը յատուկ պատիւ ու յարգանք ունէր շրջապատում եւ վայելում էր Ճեմարանի վարչութեան համակրանքը։ Երգիչները գտնւում էին Կոմիտաս վարդապետի յատուկ հոգատարութեան ներքոյ։

Անցաւ մօտ մի ամիս։ Երգեցիկ խմբի ամէն անգամուայ հաւաքոյթը խորը յուզում էր իմ սիրտը եւ պատանեկան մտորումներով փոթորկում իմ հոգին։

Մի օր էլ իմ դասընկերներից Սուրէն Տէր Գրիգորեանը յայտնեց ինձ, որ Կոմիտաս վարդապետը հարցրել է իմ մասին եւ պատուիրել, որ միասին գնանք իրեն մօտ։

Շաբաթ օր էր։ Երեկոյեան ժամերգութիւնից յետոյ, աշնան արեւմուտի շողերը դեռ գուրգուրում էին Կոմիտաս վարդապետի պարտէզի բազմերանգ ծաղիկներն ու ծառերը։ Նա նստած պարտէզում՝ իր ձեռքով շինած տաղաւարի մուտքի մօտ դրած գրասեղանի առաջ գրում էր, երբ ես եւ Սուրէնը ակնածանքով ներս մտանք պարտէզը եւ կանգ առանք մի տասը քայլ հեռաւորութեան վրայ։

— Հը՛, գուսանչիներ, եկե՞լ էք, — նկատելով մեզ, ասաց նա։

— Եկէք նստէք, հիմա ես կը վերջացնեմ։

Երկար չսպասեցինք։ Վերջացնելով աշխատանքը, Կոմիտաս վարդապետը դարձաւ մեզ եւ հարցրեց.

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(1 Շար.)

կարողութիւնը : Այդ արժէքը պէտք է ճանչցնենք մեր լեզուով, պէտք է ճանչցնենք թարգմանութիւններով եւ ամէն միջոցներով, որոնք կը գտնուին մեր կարելիութեանց սահմաններուն մէջ :

Անդաստան այսպիսի որոշ առաջադրութիւններով կը պայմանաւորէ իր գոյութիւնը : Իր ուղղութիւնն ու առաջադրութիւնները լաւագոյն արձագանգը գտան ամէն կողմ : Իր աշխատակիցներուն զոհաբերութեամբ ու լուրջ աջակցութեամբ հրատարակուող այս պարբերականը, պիտի շարունակէ իր գործը, որքան ատեն որ կը վայելէ համակրութիւնն ընդհանուրին, եւ այն խոր համոզումով թէ կը վճարէ իր նուազագոյն տուրքը այն շատին՝ որ ցեղը տուած է մեզի իբրեւ արուեստ ու ստեղծագործական ձիրք, — ազնիւ աշխատանքով հաւաքուած մարդկային գեղեցիկ ու բարձր ժառանգութեան :

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

×

“ԱՆԴԱՍՏԱՆ”Ի ԵՐԵԿՈՆ

Փառաւոր հանդէս մը եղաւ «Անդաստան»ի գրական երեկոն, որ տեղի ունեցաւ անցեալ Հինգշաբթի, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ : Սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր, շատեր ոտքի վրայ մնացին, ոմանք ետ դարձան՝ տեղ չգտնելով : Ներկաներուն մէջ նկատելի էր երիտասարդներու բազմութիւնը :

Կը նախագահէր Շ. Նարդունի, որու ճառը հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ : Նախ խօսեցաւ Մարսէլ Տրլանուա, մէկը Ֆրանսայի երաժշտական փառքերէն, հեղինակը Լէ Նոս Ֆանթասթիք պարախաղին, որ կը ներկայացուի թատերական այս եղանակին՝ Օփերայի մէջ :

Տաղանդաւոր երաժշտագէտը, յայտնելով թէ հեռաւոր մը չէ ինք եւ համակրանք ալ չունի հեռաւորութեան մասին, իր քանի մը խօսքով ուզեց հաստատել թէ նոր չէ իր հետաքրքրութիւնը հանդէպ հայ մշակութային իրականութեան : Ու պատմեց թէ ի՛նչպէս Հայութիւնը գրաւած է իր ուշադրութիւնը՝ երբ դեռ մանուկ էր, յետոյ պատանի ու մինչեւ չափահասութիւն : Խօսեցաւ նաեւ իր աշխատանքներուն մասին երաժշտական ասպարէզին մէջ, գործակցաբար Լիւսի Կարինի հետ (Օր. Իչքալացեան) : Յիշատակելէ ետք իր ծանօթութիւնը Կոմիտասի գործերուն, Խաչատուրեանի ստեղծագործութեանց, հայկական Փոլքլորէն մինչեւ ծիսական երաժշտութիւն, պահ մը կանգ առաւ Նարեկացիի գործին վրայ, որ իրեն ներշնչած է առնել չորս տաղեր երաժշտութեան վերածելու համար լարային նուագով մը, որու կ'ընկերանայ երգչական թաւ ձայն մը : Այս առթիւ պարզեց երաժշտական տեսութիւններ՝ Նարեկացիի քերթողական գործին առնչութեամբ :

Յետոյ խօսեցաւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլ, որու գրաւոր ճառը խորունկ ուսումնասիրութիւն մըն էր առանձնապէս հրատարակութեան արժանի :

Փօլատեան պարզեց գրագէտին դերը մեր գրականութեան եւ լեզուին պահպանութեան ասպարէզին մէջ :

Հանդէսին այլապէս հետաքրքրական մասը կը կազմէր զրոյցը, զոր կատարեցին Վահէ Քաչա եւ Փօլատեան՝ բեմին վրայ : Փօլատեան կը հարցնէր եւ Վահէ Քաչա կը պատասխանէր՝ տեղեկութիւններ տալով վիպագրի իր կեանքին ու ծրագիրներուն մասին :

Բիւզանդ Թօփալեան կարդաց կարճ ճառ մը, որ հրատարակուած է քիչ անդին :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին .—

Մեր շնորհալի եւ սիրուած երգչուհին, Օր. Լիւսի Կարին, գեղեցիկ անակնկալ մը կ'ընէր արտասանելով Նարեկացիի այն չորս տաղերը, Փրանսերէն, (Թարգմ. Լիւք – Անտրէ Մարսէլ), որոնց երաժշտութիւնը գրած է Մարսէլ Տրլանուա : Սրահը դաշնակ չունենալով՝ Լիւսի Կարին արտասանեց միայն ինչ որ երգած էր, Բուաթուրի ընկերակցութեամբ, անցեալ Նոյեմբեր երեքին, Փարիզի ձայնասփիւռի կայանէն :

Օր. Արաքսի Գմրէթեան, պարմանուհի մը տակաւին, որ մրցանակի արժանացած էր վերջերս իր լիսէին կողմէ՝ արտասանելով Վիրգիլիոսի «Տրովադայի նահանջը», յուզումով արտասանեց Սայաթ Նովայի մէկ քերթուածը, Փրանսերէն, (Թարգմ. Լիւք Անտրէ Մարսէլ) :

Պ. Նուրհան Մարգարեան փայլուն առոգանութեամբ մը արտասանեց Դուրեանի եւ Վարուժանի քերթուածները, Փրանսերէն, (Թարգմ. Լիւք – Անտրէ Մարսէլ) :

Պ. Արտաշէս Գմրէթեան իրեն յատուկ տաղանդով արտասանեց Յ. Կոստանեանի եւ Բ. Թօփալեանի քերթուածները, հայերէն :

Պ. Գրիգոր Մելիքեան նախաճաշակ մը տուաւ Տիգրանեանի երաժշտութենէն (Անուշը) եւ Լիւսի Կարինի երգեցողութենէն (ծիսական երաժշտութիւն), որոնք առնուած էին ձայնական ժապաւէնի եւ սկաւառակի վրայ :

Գրական այս երեկոն, իր ճառերով ու գեղարուեստական բաժնով մեծ տպաւորութիւն թողուց : Եղանակին լաւագոյն հանդէսներէն մէկն էր, ներկաներուն միահամուռ գնահատութեամբ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԾԻԾԱՂ

ՀԱՅՐԸ.— Օննիկ, գրիչդ տունը մոռցեր ես, գինուորը առանց զէնքի պատերազմի կ'երթա՞յ :

ՕՆՆԻԿ.— Զօրավարը կ'երթայ ...

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ... ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐԸ

Պէյրութի ռամկավար քուրջը՝ «Զարթօնք», հետեւեալ տեղեկատուութիւնը կը հրատարակէ (Հոկտեմբեր 22), Հայաստանի բնակչութեան մասին, «Կեանքին յաղթանակը» խորագրով ·

Երբ 1920ին, Դաշնակներու օրով, Հայաստանի բնակչութեան թիւը 1913ի համեմատութեամբ գրեթէ մէկ երրորդով պակսած էր՝ սովի, թշուառութեան ու համաճարակներու հետեւանքով, այդ գրեթէ կրկնապատկուեցաւ անցնող 37 տարիներուն : Այսօր Խորհրդ. Հայաստանի բնակչութիւնը 1 միլիոն 664 հազար է : 1956ի ընթացքին, իւրաքանչիւր հազար բնակիչի վրայ 38 ծնունդ տեղի ունեցաւ Հայաստանի մէջ, այսինքն չորս անգամ աւելի քան Ֆրանսայի մէջ, եւ երկու անգամ աւելի քան Անգլիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Պելժիոյ մէջ :

Ուրեմն,«Դաշնակներու օրով», մէկ երրորդով պակսեր է Հայաստանի բնակչութիւնը, այսինքն՝ մօտ երկուքուկէս տարուան ընթացքին, ըստ ռամկավար թերթի չարակամութեան ու շիլ հաշիւներուն :

Յետոյ, խօսելով կեանքի տեւողութեան յաւելման մասին, թերթը կ'ըսէ.—

Ոչ միայն նորածիններու թիւը, այլ կեանքի տեւողութիւնն ալ կ'աւելնայ Հայաստանի մէջ : Կատարուած մարդահամարին տուեալներուն համաձայն, 1926ին Հայաստանի մէջ կ'ապրէին 57.500 մարդիկ, որոնց տարիքը վաթսունը կ'անցնէր, 1939ին այդ թիւը բարձրացաւ 87.400ի, իսկ 1956ին՝ 131.500ի : Ներկայիս Հանրապետութեան մէջ կ'ապրին մօտ երեք հազար մարդիկ, որոնք 90էն վեր տարիք ունին, իսկ անոնցմէ չորս հարիւրը՝ հարիւր տարեկանէն վեր են :

Անշուշտ, շնորհիւ խորհրդ. Հայաստանի «սիրելի» վարչակարգին, ինչպէս կը մտածեն ռամկավար թերթերը : Այս պայմաններուն մէջ, չենք հասկնար թէ ինչո՛ւ Հայաստան չեն վազեր սա ռամկավար լխկած գլուխները, հարիւր տարեկանէն ետքն ալ շարունակելու համար իրենց «հայաստանասիրութիւնը», այսինքն՝ հայութեան եւ իր սրբութիւններուն ուրացումը :

– «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԻՆ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՔԱՂԱՔ ՄԸ

●

Է. դարու վերջերը, Մոլտաւիոյ Հայերէն մաս մը սկսաւ գաղթել դէպի Թրանսիլվանիա եւ հոն հաստատուեցաւ գիւղաքաղաքներու եւ բերդաքաղաքներու մէջ : Սոմեշ գետի աջ ափին նորեկ Հայերը Աւստրեւհունգարիոյ Լէոփոլտ Ա. թագաւորէն արտօնութիւն ստացան ԺԴ. դարէն մնացած բերդաքաղաքին կողքին շինելու «Հայաքաղաքը» :

Կարճ ատենէն Հայերը ծախու առին Կեռլայի հողամասը եւ բաժնեցին իրենց ընտանիքներուն միջեւ, իսկ վարչութիւնը կը պատկանէր հայերէն կազմուած վարչական խորհուրդի մը :

Այժմ Կեռլա քաղաքին մէջ կան 25 Հայեր, որոնք հոն հաստատուած են երեսուն տարիէ ի վեր : Անոնք կը պահեն իրենց մայրենի լեզուն : Ասոնցմէ դուրս կայ հունգարացած Հայերու մեծ թիւ մը՝ եօթը հարիւր հոգի, որոնք ոչ հայերէն գիտեն, եւ ոչ ալ պահած են իրենց հայկական անունները :

Քաղաքին մէջ տակաւին կը մնան Հայերու շէնքերը, քարով ու կղմինտրով շինուած եւ զարդարուած քարէ զարդաքանդակներով. մէջտեղը գրուած են շինութեան թուականը, տանտիրոջ անուան սկզբնատառերը, նոյնիսկ ամբողջ անունը, երբեմն ալ ազգանունը :

Աղջիկներու հայկական որբանոց շէնքին մէջ կայ միջնակարգ վարժարանը : Կեռլայի միացեալ հիւանդանոցը կը գտնուի մանչերու հայկական որբանոցի նախկին շէնքին մէջ : Իսկ Քառաչինոնի կաճառը, որ շինուած է 1800ին, հայ ծերերը, անկեալները խնամելու համար, կ'օգտագործուէր նաեւ իբրեւ հիւանդանոց : Այսօր եւս հիւանդանոց է :

×

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ներկայ եղած է Թուրքիոյ Նախագահին կողմէ Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահին ի պատիւ տրուած հացկերոյթին եւ իտալերէն լեզուով գեղեցիկ ճառ մը խօսած է : Նախագահ Կրոնքի խորապէս զգացուած՝ իր շնորհակալութիւնները յայտնած է Պատրիարքին :

ՃԷՅՄՍ ՍԻՄՍԱՐԵԱՆ Ունեսքոյի ամերիկ. պատուիրակութեան անդամ է, որ ներկայիս Փարիզ կը գտնուի՝ մասնակցելու համար «Ունէսքօ»յի վարչութեան 49րդ ժողովին : Սիմսարեան միջազգային տնտեսական եւ ընկերային գրասենեակի գլխաւոր պաշտօնեաներէն մէկն է եւ ամերիկեան պատուիրակութեան հետ յաճախ կը մասնակցի ՄԱԿի ժողովին :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԸ.

ԵՐԿՊԱՌԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆՋՈՐԸ

Նա սովորեցրուց մեզ կեանքի այն պայմանները, որոցմով կարող է մարդ հանգիստ եւ ապահով ապրել : Նա սովորեցրուց մեզ օգնել եւ մեզ նման անբախտներին, որ նրանց կեանքն էլ հանգիստ լինէր, որ նրանց ապրուստն էլ ապահովուած լինէր : — Եւ մենք նուիրեցինք մեզ ժողովրդի բարօրութեան գործին ... :

« Խմենք, եղբայրներ, այն մարդու կենացը, որ մտցրուց մեր մէջ այդ ոգին, խմենք այն գործի յաջողութեան համար, որը մեր սուրբ ուխտն է » :

Բաժակները զարկուեցան մէկ մէկու եւ խմեցին որսորդ Ավոյի կենացը, բոլորը միաձայն գոչելով՝ «կեցցէ բարի գործը ...» :

ԺԹ.

ԵՐԱԶ

Դարձեալ նոյն հին երգը, մտածում էի ես Կարոյի ճառը լսելու միջոցին, նոյն երգը, որ նա երգում էր տասն եւ երկու տարի առաջ գիւղացիների եւ նրանց աղքատութեան մասին :

Կարոյի եւ նրա կուսակիցների նպատակը թւում էր ինձ ոչ միայն անգործադրելի, այլ որպէս ցնորք, որպէս հիւանդոտ երեւակայութեան զառանցութիւն : Միթէ կարելի՞ է գիւղացուն հանգստութիւն տալ, ազատել նրան աղայի ճանկերից, որի մէջ կայ այնքան ուժ, որը վայելում է այնքան արտօնութիւններ : Եւ ի՞նչով, ո՞րպէս ապահովել մշակի ապրուստը, երբ ոչ մի օրէնք չէր սահմանափակում աղայի կամայականութիւն, երբ կառավարութեան ֆիրմանները մնում էին անզօր եւ չէին կարողանում աղաների բռնութեան առաջն առնել : Ես գիտէի հարիւրաւոր օրինակներ, որ ժողովրդի բարօրութեան մասին շնորհած արքունի ֆիրմանները մնում էին անգործադրելի. խաները եւ բէկերը բարձրագոյն Դրան հրովարտակը ստիպելով էին բերողին ծամել եւ կուլ տալ, կամ պատռելով եւ ծեծելով բերողին, այնպէս ճանապարհ էին դնում նրան, ասելով՝ «գնա, Թագաւորին խաբար տար» : Եւ այսպիսի գազանները, որոնք ժողովրդի արիւնն էին ծծում, առանց խոնարհուելու որեւիցէ իշխանութեան, մնում էին միշտ անպատիժ :

Այժմ Կարօն, ոգեւորուած մի մոլի եռանդով, իւր անձնազոհ ընկերների հետ, աշխատում էին յեղափոխել հին դրութիւնը, աշխատում էին փշրել ստրկութեան շղթաները, որոնք զարհուրել էին այնքան շատ դարերով : Եւ ի՞նչով, ո՞րպէս ... :

Ինքը Կարօն խիստ ճիշդ նկատեց իւր ճառի մէջ՝ թէ «ստրկութիւնը դարձել է ժողովրդի մէջ բնաւորութիւն» : Միթէ հե՞շտ է փոխել բնաւորութիւնը, դարերով ամբողջ հոգու մէջ արմատացած բնաւորութիւնը : Ի՞նչ օգուտ, երբ մի քանի համարձակ անձինք զարթել էին, հասկանում էին ժողովրդի չարն ու բարին, եւ աշխատում էին դարման տանել նրա խեղճութիւններին, — երբ այդ մի քանի անձանց բոլոր ջանքը կորչելու, ոչնչանալու է ընդհանուր անտարբերութեան մէջ : Նրանց բարբառը լինելու էր անապատում հնչող ձայն, եւ նրանց գործակցութիւնը, որպէս մի համերաշխութիւն գերեզմանատան բնակիչների հետ, չէր հանելու որեւիցէ օգտաւէտ վախճանի : Կարօն ինքը շատ լաւ գիտէր այդ, ամբոխը գտնւում էր այն վիճակի մէջ, ինչ վիճակում լինում են խելագարները կամ հարբածները. նրանք ընկնում են ցեխերի մէջ եւ ամենեւին չեն նկատում իրանց կեղտոտութիւնը, նրանք իրանց գլուխը պատերին են զարկում եւ ամենեւին ցաւ չեն զգում, թէեւ ճակատից արիւն էր հոսում. նրանք փողոցներում թաւալուած ժամանակ՝ ամէն անցնող երեխան ոտքով խփում է, թքում է նրանց վրայ. բայց նրանք հանգիստ պառկած են եւ վիրաւորանք չեն զգում :

Կարօն գիտէր այդ բոլորը : Նա գիտէր, որ ժողովուրդը տանջւում էր նիւթապէս, ուտելու հաց չունենալու համար, բայց համբերում էր : Նա գիտէր, որ ժողովուրդը տանջւում էր բարոյապէս. շատ անգամ նրա կինը, աղջիկը, տղան զոհւում էին աղայի կրքերին, բայց նա համբերում էր : Համբերում էր, որովհետեւ իր թշուառութիւնը, իր անպատուութիւնը չէր համարում կարգից դուրս բաներ, այլ մտածում էր՝ թէ այլ կերպ լինել կարող չէր, թէ ինքը հպատակ է, թէ աղան ինչ որ ուզէ, այն պէտք է անէ ... :

Եկ, դու փոխիր դարեւոր նախապաշարմունքը : Ի՞նչ կարող ես անել, երբ ամբոխը ինքը չէ բողոքում իր թշուառութիւնների համար, երբ ամէն անիրաւութիւններ տանում է նա համբերութեամբ, եւ, — որպէս Կարօն յիշեց իր ճառի մէջ, — տալիս է նրանց մի վերին Աստուծոյ նախասահմանութեամբ կարգուած օրէնքի նշանակութիւն : Ինչ պէտք է անես ... :

Միթէ այսպէ՞ս էին իմ դատողութիւնները այն ժամանակ, միթէ այդպէ՞ս էի մտածում ես ... :

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

Ընդհանուր ձեւով գաղտնի կը պահուին Կայեարի եւ Մաքմիլընի խօսակցութիւնները բայց, ինչպէս կ'երեւի, համաձայնութեան եզր մը դժուար թէ գտնուի :

Անցեալ Ուրբաթ Մաքմիլըն յայտարարեց արդէն թէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ յանձնուած զէնքերը օգտակար են արեւմտեան պետութեանց համար, մէջն ըլլալով Ֆրանսան :

Ատլանտեան Ուխտին մէջ ստեղծուելիք անգլեւամերիկեան ղեկավարութեան մը հաւանականութիւնը տակաւին կը զբաղեցնէր մտքերը : Անգլիոյ Արտաքին նախարարը մի անգամ ընդ միշտ հերքեց այդ լուրերը : Այս ուղղութեամբ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ :

Անկախ երկու վարչապետներէն, Արտաքին նախարար Լոյտ եւ Մորիս Ֆոր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան Միջին Արեւելքի հրատապ հարցերուն շուրջ : Պիտի քննուի՝, յատկապէս անգլեւեգիպտական ու ֆրանքեւեգիպտական խորհրդակցութեանց արդիւնքը :

ՓԻՆՕ – ՖՈՆ ՊՐԵՆԹԱՆՕ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք, Նիւ Եորքի օդակայանին մէջ Արեւմտեան Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Փինօ կարճատեւ խորհրդակցութիւն մը ունեցան :

Ծանօթ է որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա նոյն մակարդակի վրայ կը գտնուին՝ Ատլանտեան Ուխտին մէջ : Երկուքն ալ զօրաւոր պետութիւններ են, սակայն հիւլէական կամ ջրածին – ռումբեր չունին, ինչպէս՝ Ամերիկա եւ Անգլիա :

Թունուզի հարցը վերջերս եկաւ ցոյց տալ, թէ Ֆրանսա միայն Գերմանիոյ բարեկամութեան վրայ հաւատք կրնայ ունենալ :

Այս տեսակէտէն երկու Արտաքին նախարարներու տեսակցութիւնը շատ կարեւոր կը նկատուի : 45 վայրկեան տեւած այս խօսակցութիւններուն ընթացքին, Ֆոն Պրենթանօ Փինոյի հաղորդած է նաեւ Տըլըսի հետ իր ունեցած տեսակցութեան արդիւնքը :

Այնպէս կը թուի, թէ Ատլանտեան Ուխտի յառաջիկայ ժողովին մէջ Գերմանիա եւ Ֆրանսա իրարու թիկունք պիտի կանգնին, ճակատելու համար անգլեւամերիկեան ազդեցութեան դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գիտուններու պատուիրակութիւն մը, որ Փերէնի գլխաւորութեամբ Մոսկուա գացած էր, այցելած է Տուպնայի հիւլէական կեդրոնը :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ անցեալ տարուան հունգարական ապստամբութեան մասնակցողներէն մէկն ալ գնդակահարուեցաւ «հակայեղափոխականներուն» օգնած ըլլալու մեղադրանքով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով յայտնեց թէ խորհրդային նաւատորմիղը զինուած է արդիական ամէն տեսակի զէնքերով :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ դեմոկրատ 6 երեսփոխաններ նամակ մը յանձնեցին Նախագահ Այզընհաուըրի, որպէսզի ընդունի «գագաթ»ներու ժողով մը գումարելու խորհրդային առաջարկը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս եւ Շնորհիկ Փենիրճէմէզեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր՝ Սիմոն Աղապալեանի մահուան տարելիցին եւ մօրաքրոջ Տիկին Գոհար Վտարանդլի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

Կեսարիոյ եւ շրջակայքի հայրենակիցներու փափաքին համաձայն, 1895 Նոյեմբեր 18 եւ 1896ի Կեսարիոյ եւ շրջակայքի նահատակներուն, 1915ի Կեսարիոյ մէջ կախաղան բարձրացած 53 մարտիրոսներուն, ընդհ. տեղահանութեան շրջանի նահատակներուն, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ Առաջնորդ Տէր Տրդատ Արք. Պալեանի եւ նահատակ Խորէն եպիսկ. Պէհրիկեանի հոգւոց յիշատակին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ : Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջաններու հայրենակիցները :

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճանիկեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ կամ հեռագրով խնդակցութիւնները յայտնեցին իրենց որդւոյն՝ ՍԵՊՈՒՀԻ ընդ Օր. ՀԵՂԻՆԷ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ ամուսնութեան առթիւ :

Այս ուրախ առթիւ կ'ընեն հետեւեալ նուէրները .— Փարիզի Մշակոյթի տան հինգ հազար ֆրանք, «Յառաջ»ի բարգաւաճման, «Հայ – Բոյժ»ի բարգաւաճման, եւ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի երկու հազարական ֆրանք :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

× Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ասլան Թօնպուլեանի եւ Տէր եւ Տիկին Մելիքեանի իրենց սիրելի մօր մահուան առթիւ :

× Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Աշոտ Յակոբեանէ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Թօնպուլեանի մահուան առթիւ :

Նոյնպէս վարչութիւնս ստացաւ Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Մատինեանէ, եւ ընկերուհի Սաթենիկ Գափրիէլեանէ հինգ հարիւրական ֆր. Պ. Գարեգին Գաղանճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի :

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Մատինեան կը նուիրեն հազար ֆրանք «Յառաջ»ի :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15ԻՆ
« ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ»Ի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝
SALONS DES AMBASSADEURS

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէի սրահը : Կը խօսի՝ Օր. ԺԻՒԼԻԷԹ ԱԻՆ–ՏԻՍԵԱՆ : Նիւթ՝ «Ակնարկ մը Հայոց Թատրոնի պատմութեան վրայ» : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան
Շաբաթ, 7 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս,
Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ
340 Պուլվ. Շավ,

avec Robert Gonzalez et son Orchestre

Հաճելի անակնկալներ եւ լաւագոյն մթնոլորտ :

Մուտք 500 ֆրանք :

Ապահովել սեղանները կանխաւ. Տիկին Արփինէ Շէ Վէբէր, 34 բիւ Թափի Վէր, Պ. Յար. Չէքէմեան, հեռաձայնել Փրատօ 78·61, Պ. Տիգրան Զօրիքեան. 5 Ավընիւ Քամիլ Փէլըթան :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Եկեղեցասէր Երիտ. Միութիւնը, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ պարահանդէս մը կազմակերպած է, Դեկտեմբեր մէկին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Թէք տ'Օրի Շալէ տիւ Փարքի շքեղ սրահներուն մէջ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

× Հայաստանէն Սիրանոյշ Պահատուրեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Յարութիւն Թօփալեան, որ ասկէ քանի մը տարիներ առաջ կը բնակէր Բիւ տէ Վիլըկրանժ, 30 էմփաս Ս. 12, Լէ Լիլա, (Սէն) :

× Դերճանի գիւղերէն Գարաղուլաքցի Եաղութ Պապոյեան կը փնտռէ Նաղէն, Միսաք, Սեդրակ եւ Կիւլօ Պապոյեանները :

Այս փնտռուող հետեւեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8) :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, Օթէլ Լիւթէսիայի սրահներուն մէջ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Օղանեանէ երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Բարսեղ Փիլիկեանի մահուան առթիւ :

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Առաքինազարդ Քոյրերը կը տօնեն Անարատ Յղութեան Օրը, կիրակի, 8 Դեկտեմբերին :

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ տեղւոյս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաւօտեան ժամը 11ին :

Յետ պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը նախկին հաւատարիմ սանուհիներուն եւ իրենց փոքրիկներուն համար :

Փարիզի եւ արուարձաններու հին աշակերտուհիներէն անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան, բարեհաճին երկտողով մը իմաց տալ կամ հեռաձայնել՝ Սէօր Արմէնիէն, 73 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս : Հեռաձայն 179 Առնուվիլ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ Բեժանի սրճարանը : ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին ընկեր Բարթամի բնակարանը, 95 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, Քաշան : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմական Ռուբէն խումբի ժողովը այսօր Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Բիւ Պլէօ, թիւ 17 :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 17ին, ընկերուհի Տիկին Էօժէնի Խանչէրեանի բնակարանը, 9, բիւ Տէփրէ, Պանեէօ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՇԱԽԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Նորակառոյց դպրոցի սրահին մէջ : Օրակարգ.— Եկեղեցւոյ օծման առթիւ վերջնական կարգադրութիւններ :

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 1 Դեկտեմբեր, ժամը 3ին, Կըրէնոպլի մէջ, Բիւ Ժէի սրահը
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզ)
Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Մարսէյլ)
Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ իր շրջաններու, Կեդր. Ֆրանսայի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն :
Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
Հանդիսութենէն ետք, ընկերական խրախճանք եւ պար մինչեւ 2 :
Մուտք՝ 100 ֆրանք :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ԵՒ ՆՈՒԱԳԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅ
12, Դեկտեմբեր, Հինգշաբթի ժամը 8·45ին

THEATRE DE PARIS, 15, Rue Blanche, Métro : Trinité ou Blanche

ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը պարէ ու կը ղեկավարէ իր պատրաստած երկսեռ պարախումբը
Մասնակցութեամբ նուագախումբի զոր կը ղեկավարէ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ
Տոմսերու գիներն են 800, 600, 500, 400 եւ 300 ֆրանք
Ստանալու համար դիմել՝
Etabl. O. B 83, Rue d'Aboukir, Paris - Tél. CEN. 48-69 եւ ներկայացման օրը թատրոնին կիշէն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք : Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — JEUDI 28 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8054 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3855

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՓՐԻԿԷ

Արմատական կուսակցութեան համագումարին մէջ պարզուած տեսակէտներ անգամ մը եւս եկան հաստատելու թէ Ալժերիոյ խնդիրը սկսած է ջղայնացնել Ֆրանսայի հանրային կարծիքը :

Բոլորն ալ կ'ուզեն, որ օր առաջ վերջ գտնէ Ալժերիոյ պատերազմը :

Քաղաքական անստոյգ վիճակը, արաբական երկիրներու խլրտումները, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ տեսնուած եռուզեռը, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ չէզոք երկիրներու Ֆրանսայի հանդէպ բռնած վերապահ դիրքը եւ ելմտական — տնտեսական աննախընթաց տագնապը կապուած են Ալժերիոյ հարցին հետ :

Ընկերվարական Միջազգայինի համագումարը եւս անցեալ Յուլիսին իր օրակարգին վրայ դրաւ այդ ցաւոտ խնդիրը եւ որոշեց պատուիրակութիւն մը ղրկել տեղւոյն վրայ քննութիւններ կատարելու համար : Այնտեղ ալ կը տիրէ ջղային վիճակ մը եւ մասնաւորաբար Ֆրանսայի բարեկամ չէզոք երկիրներու պատուիրակները փափաք կը յայտնէին, որ արագ լուծում մը տրուի ալժերիական վէճին՝ երկու կողմին համար ալ պատուաւոր եւ ընդունելի պայմաններով :

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան մէջ եւս կարեւոր փոքրամասնութիւն մը կողմնակից է անյապաղ բանակցութիւններ կատարելու եւ ելք մը յանգելու :

Մարոքի Թագաւորին եւ Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահին միացեալ առաջարկը բուռն վէճի առարկայ դարձաւ Արմատականներու համագումարին մէջ : Ի վերջոյ յաղթեց տեսակէտը ընդդիմադիրներու պետին Մենտէս—Ֆրանսի, որ կը պահանջէր բանակցիլ Մարոքի եւ Թունուզի հետ, ուսումնասիրելու համար այն միջոցները զորս անհրաժեշտ է ձեռք առնել, որպէսզի կարգադրուին Ֆրանսայի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի երկիրներուն միջեւ ներկայիս գոյութիւն ունեցող բոլոր վէճերն ու անհամաձայնութիւնները : Որպէսզի նոր եւ հաստատուն հիմերու վրայ դրուի ֆրանքօ-ափրիկեան գործակցութիւնը եւ Ֆրանսա վերականգնի քաղաքական, տնտեսական, ընկերային եւ միջազգային մարզերուն մէջ :

Ֆրանսայի համար կենսական նշանակութիւն ունի Ալժերիոյ պահպանումը : Իսկ Ալժերիոյ ազգայնականները կը թուի թէ մեղմացուցած են իրենց անհաշտ ընթացքը : Ներկայիս «դերիշխանութիւն» կը պահանջեն, առանց նախապայման դնելու «անկախութեան ճանաչումը», ինչ որ ցարդ կը դժուարացնէր հարցին լուծումը :

Խորհրդարանին կը մնայ քուէարկել կառավարութեան պատրաստած «հիմնական — օրէնքը», որ որոշ ինքնավարութիւն կը շնորհէ Ալժերիոյ : Կ'երաշխաւորէ երկրին բոլոր բնակիչներուն իրաւունքներու հաւասարութիւնը : Գոհացում կու տայ կողմերուն : Մանաւանդ կ'ապահովէ Ալժերիացիներու բարեկամութիւնը :

Ֆրանսա պէտք ունի Հիւսիսային Ափրիկէի երկիրներու բարեկամութեան : Մարոքն ու Թունուզը ա՛յնքան բան կը պարտին այս երկրին՝ իրենց վերելքին համար : Ֆրանսա նաեւ երկար տարիներէ ի վեր քաղաքակրթական մեծ աշխատանք կը տանի Ափրիկէի հասարակածային ու արեւմտեան շրջանին մէջ, ուր միլիոնաւոր Սեւամորթներ կ'ապրին :

« Ֆրանսական Միութիւն»ը բնական շարունակութիւնն է մայր — Հայրենիքին : Մէկը առանց միւսին չի կրնար ապրիլ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՀԻՒԱՆԴ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՈՒՂԵՂԻ ԹԵԹԵՒ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՆՑՈՒՑ

Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն թէ Նախագահ Այզընհաուըր պաղառութեան հետեւանքով հիւանդացած է . Սպիտակ Տան պաշտօնական յայտարարութեան համաձայն՝ Նախագահին ուղեղին ձախ կողմը գտնուող փոքր երակներէն մէկը խցուած է, որուն պատճառով խօսելու դժուարութիւն ունի :

Պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը հրապարակուեցաւ՝ ստորագրուած նախագահին անձնական բժիշկին եւ Ուոլթըր Րիտի զինուորական հիւանդանոցին բժշկապետին կողմէ : Ահաւասիկ այդ դէկոյցը . — Բշ. օր կէսօրէ վերջ ժամը մէկին, օդակայանին մէջ Մարոքի Թագաւորը դիմաւորելէ ետք երբ Նախագահը Սպիտակ Տուն վերադարձաւ՝ Տիկին Այզընհաուըրին եւ բժիշկին յայտնեց թէ պաղառութենէ կը տառապէր . յետոյ, իր սենեակը անցնելով քնացաւ :

Ժամը 14.40ին, քիչ մը հանգստանալէ վերջ Նախագահը իր գրասենեակը գնաց, սակայն չկարենալով աշխատիլ՝ վերադարձաւ սենեակը : Անմիջապէս մասնագէտ բժիշկներ հաւաքուեցան եւ քննեցին հիւանդին առողջական վիճակը :

Բժիշկներուն համաձայն՝ Այզընհաուըրի վիճակը ծանր չէ . ամէն ինչ բնական է, միայն թէ խօսելու դժուարութիւն ունի :

Այսուհանդերձ, տակաւին յայտնի չէ, թէ Նախագահը ուղեղային արիւնհոսում մը ունեցա՞ծ է թէ ոչ : Բժիշկները կը յայտնեն թէ պաղառութիւնն ալ կրնայ պատճառ դառնալ որ պզտիկ երակ մը խցուի :

Այս հաղորդագրութիւնը մամուլին յանձնելէ ետք Սպիտակ Տան բանբերը յայտնեց թէ Նախագահին վիճակը աւելի լաւ էր եւ հակառակ իր հիւանդութեան՝ սկսած էր քալել :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՓԱՐԻԶ ՊԻՏԻ ՉԳԱՅ

Ինչպէս ծանօթ է, Նախագահ Այզընհաուըր Դեկտեմբեր 16ին Փարիզ պիտի գար՝ մասնակցելու համար Ատլանտեան Ուխտի ժողովին : Հիւանդութենէն ետք՝ փոխ—Նախագահ Նիքսըն պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ Այզընհաուըր Փարիզ պիտի չերթայ, որովհետեւ հանգիստի պէտք ունի եւ մինչեւ Դեկտեմբեր 16 շատ կարճ ժամանակամիջոց մը կայ :

Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ ժողովին թուականը յետաձգուի, մինչեւ այն ատեն՝ երբ Նախագահին առողջական վիճակը բարելաւուի :

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք յայտնեց, թէ անմիջապէս ժողով մը պիտի գումարէ եւ հարկ եղած կարգադրութիւնը պիտի ընէ՝ Ատլանտեան Ուխտի փարիզ մարմնին հետ :

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ փոխ — նախագահ Նիքսըն յայտարարած է . — Հակառակ իր հիւանդութեան՝ ներկայիս Նախագահ Այզընհաուըր ի վիճակի է առնելու կարեւոր բոլոր որոշումները . Հետեւաբար՝ պատուիրակութեամբ մը իշխանութիւնը փոխելու հարց գոյութիւն չունի (այս պարագան չէ նախատեսուած նաեւ ամերիկեան Սահմանադրութեան մէջ) :

—o—

1955 – 2 / Գ. ԴԱՍՈՒ *զինուորները Դեկտեմբեր 31ին պիտի արձակուին : Ընտանիքի հայրերը պայմաններուն ներած չափով արձակուրդ պիտի ստանան, որպէսզի Դեկտեմբեր 25ին իրենց ընտանիքին մօտ ըլլան :*

Օրը Օրին

ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ ԵՒ ՇՈՒՆԵՐԸ

—o—

Այս անգամ՝ յուշարձաններու մասին, որոնց լաւագոյն մասնագէտները, անկասկած, կարմիրներն են : Արդարեւ, ո՞ր երկրին մէջ այնքան շէնք յուշարձաններ կը բարձրանան մէկ օրէն միւսը վար առնուելու համար, որքան Խ. Միութեան մէջ :

Տարօրինակ է սակայն, որ հազարումէկ անհատներու այլազան յուշարձաններուն կողքին, Մոսկուայի մէջ գոյութիւն չունի «Անծանօթ զինուորին» յուշարձանը : Յամենայն դէպս, քանի մը ամիս առաջ տակաւին նոր կը մտածէին նման ծրագիր մը իրականացնել : Այնուհետեւ՝ ոչ մէկ լուր : Սկսա՞ծ են շինել «Անծանօթ զինուոր»ի յուշարձանը թէ ոչ, չենք գիտեր :

Լսեցինք սակայն «սրտայոյզ» ուրիշ պատմութիւն մը : Երբ անօրպետի առաջին նամբորդ՝ Լայքա շունը սատկեցաւ Սպուտնիկ Բ.ի մէջ, Մոսկուայի անծանօթ ... շան յուշարձանին վրայ կարմիրները ծաղկեպսակ դրած են : Անշուշտ՝ իբրեւ սուգի նշան :

Խ. Միութեան մէջ կը խօսուի շարունակ կարմիր հերոսներու մասին, որոնք ինկած են համայնական իրենց հայրենիքը պաշտպանելու համար : Սակայն մինչեւ այսօր յուշարձան մը չեն շինած՝ ի պատիւ այդ հերոսներուն : Փոխարէն՝ շինած են անծանօթ շան յուշարձան մը, քանի որ ծաղկեպսակ ալ դրած են անոր վրայ : Կ'երեւի թէ, հերոսներու եւ շուներու միջեւ, համայնավարները նախապատուութիւնը կու տան շուներուն՝ ի խնդիր ... հաւասարութեան :

Կարմիրներու հասկացողութեամբ «հաւասարութեան» ուրիշ արտայայտութիւն մըն ալ կատարուած է Փեշտայի մէջ : Արդարեւ, հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակին առիթով, Հունգարիոյ մայրաքաղաքին մէջ, 105 ռուս բարձրութեամբ յուշարձանի մը բացումը կատարուած է :

Այս անգամ ո՛չ թէ ի պատիւ շուներուն, այլ՝ «հերոս»ներուն : Փեշտայէն կը հաղորդեն, թէ այդ յուշարձանը կառուցուած է յարգելու համար յիշատակը այն 24 «հերոս»ներուն, որոնք «հերոսաբար» ինկած են Հունգարիոյ մէջ ծագած «հակայեղափոխութիւն»ը ճզմելու ատեն :

Ուրեմն, Հունգարիոյ յեղափոխութեան մէջ ինկած 24 ռուս բանակայիններուն արիւնը աւելի կշռած [illegible] հազարաւոր կիներ[illegible]ներու եւ երիտասարդներու զանկերը՝ որոնք ջախջախուեցան խորհրդային հրետաններու տակ :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԱՅԵԱՌ-ՄԱՔՄԻԼԸՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ՄՕՏ

Ինչպէս գրած էինք, Անգլիոյ Վարչապետը՝ Մաքմիլըն եւ Արտաքին նախարար Լոյտ իրենց խորհրդակցութիւնները շարունակելու համար օր մը եւս մնացած էին Փարիզ :

Գշ. օր կէսօրէ ետք ժամը երկուքին Մաթինեոնէն դուրս ելած ատեն յայտարարեց թէ Վարչապետ Կայեարի հետ իր ունեցած խօսակցութիւնները անգլօ-ֆրանսական բարեկամութեան մէջ նոր յաջողութիւն մը կարելի էր համարել :

Նոյն օրը Մաքմիլըն վերադարձաւ Լոնտոն եւ ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն : Այսուհանդերձ պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ խորհրդակցութեանց արդիւնքը գոհացուցիչ է :

Մաքմիլըն Լոնտոն հասնելէ քիչ ետք գնաց Էլիզապէթ Թագուհիին մօտ եւ անոր հաղորդեց Ֆրանսայի Վարչապետին հետ իր ունեցած տեսակցութեան արդիւնքը :

Երկու Վարչապետներուն խորհրդակցութենէն ետք կառավարութիւնը հրապարակեց զեկոյց մը, որուն գլխաւոր մասերը կու տանք .—

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կառավարութեանց ներկայացուցիչները հանդիպում մը ունեցան Փարիզի մէջ Նոյեմբեր 25–26-ին :

Հիւս. Ափրիկէի մասին խօսելով, երկու Վարչապետները համաձայն գտնուեցան այն կէտին վրայ, որ Ֆրանսա պէտք է պահէ աւանդական իր պատասխանատուութիւնները՝ Հիւս. Ափրիկէի մէջ : Նմանապէս, Թունուզի յանձնուած զէնքերուն մասին անկեղծ խորհրդակցութիւն մը ունեցան եւ որոշեցին հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել՝ երկու երկիրներու միջեւ դժուարութիւններ չստեղծելու համար : Այս ուղղութեամբ երկու կառավարութիւններուն խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին :

Երկու Վարչապետները խօսեցան նաեւ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մասին, որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ : Կայեռ ներկայացուց իր կառավարութեան տեսակէտը :

Միասնականութիւնը պահելու համար Ատլանտեան Ուխտին մէջ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն կարծիքը այն է՝ որ ամէն ինչ պէտք է դրուի անդամ երկիրներու տրամադրութեան տակ, յատկապէս՝ գիտական մարզին մէջ :

Տեղական մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ այս զեկոյցին, մանաւանդ այն կէտին՝ ուր կ'ըսուի թէ երկու երկիրները համաձայն են, որ Ֆրանսայի պատասխանատուութիւնը ճանչցուի Հիւս. Ափրիկէի մէջ : Երկու Վարչապետները այս յայտարարութիւնը ըրին իրենց կառավարութիւններուն :

—o—

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Անգարայէն կը հաղորդեն, թէ Վարչապետ Մենտերէս կազմած է իր նոր դահլիճը : Ընտրութիւններէն ի վեր բաւական ժամանակ անցաւ եւ կառավարութիւնը տակաւին նոր կազմուած է . այս պարագան զանազան բացատրութիւններու տեղի կու տայ : Յստակ է, թէ Մենտերէս դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուէր : Թէեւ Թրքական Խորհրդարանին մէջ ընդդիմադիրները մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն, սակայն Դեմոկրատները դարձեալ կը մնան իշխանութեան գլուխ եւ Մենտերէս կազմած է դահլիճը՝ իր համախոհներով : Արտաքին նախարար նշանակուած է՝ Զօրլու : Ո՛չ մէկ փոփոխութիւն՝ Թրքական քաղաքականութեան մէջ, կը յայտնեն Անգարայէն :

Մինչ այդ, մառեչալ Բուլղանին նամակ մը ղրկեց Վարչապետ Մենտերէսի, յայտարարելով թէ եթէ Թուրքիա շարունակէ ճնշել Սուրիոյ վրայ՝ խաղաղութիւնը պահելու կոչուած պետութիւնները հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնեն՝ այդ շրջանին մէջ հանդարտութիւն ստեղծելու համար : Խ. Միութիւնը, կ'աւելցնէ նամակը, կ'օգնէ եւ պիտի օգնէ Միջին Արեւելքի երկիրներուն՝ անկախութեան համար գաղթատիրութեան դէմ շղթայազերծած իրենց պայքարին մէջ :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Տասնեւիններորդ դարուն ընթացքին՝ Հնդկաստան տանող այս ցամաքային ճամբաները անցան Ռուսիոյ ձեռքը: Սկսելով 1801ին Ռուսիա իրեն կցեց Վրաստանի Թագաւորութիւնը: Անդրկովկասի մէջ իր սահմանները տարածեց ի կորուստ Տաճկաստանի եւ Պարսկաստանի՝ մինչեւ որ 1829ին տիրացաւ Փոթիին (Սեւ ծովու վրայ):

Ռուսիոյ սահմանները կը տարածուէին դէպի արեւելք եւ դէպի հարաւ մինչեւ Արաքս եւ մինչեւ Կուր գետին բերանը: Ռուսիա 1878ին կատարելապէս տիրացաւ այդ կարեւոր պարանոցին (Կասպից եւ Սեւ Ծովերու միջեւ), երբ իրեն միացուց Պաթումը: Վերջապէս 1907ին ռուս-անգլիական համաձայնութեան կարգադրութեամբ, Ռուսիոյ հսկողութեան ներքեւ անցաւ հիւսիսային Պարսկաստանը, ինչպէս նաեւ այն ճամբան որ կ'երթար Թեհրանէն մինչեւ Աֆղանիստանի սահմանը:

Ռուսիոյ այս տարածման ընթացքին բազմաթիւ երկաթուղիներ շինուեցան: Թիֆլիսէն Ալեքսանդրապոլի շոգեկառքի գիծը շարունակուեցաւ Երեւանէն անդին՝ Արաքսի հովիտէն վար, հասնելով մինչեւ Ջուլֆա, Պարսկաստանի սահմանին վրայ:

1914ին այդ գիծը շարունակուեցաւ մինչեւ Թաւրիզ:

Մինչ այս՝ Ռուսիա կը ծրագրէր ուրիշ ճամբայ մը Հնդկաստան երթալու, այսինքն՝ հին կարաւանի ճամբան Կասպից Ծովէն Օքսոս գետին հովիտը, անկէ ալ Հինդու-Քուշ լեռները եւ դէպի Քապուլ եւ Հնդկաստան:

1869ին Ռուսերը Կասպից Ծովու վրայ Կրասնովոտսկ քաղաքը ամրացուցին: 1881ին տիրացան ներկայ Անդրկասպեան շրջանին: 1884ին՝ Մերվ քաղաքին:

Ռուսական տիրապետութիւնը կը տարածուէր մինչեւ Օքսոս գետը: Այս ծաւալման հետեւանքով դարձեալ երկաթուղիներ շինուեցան: Անդրկասպեան գիծը սկսան շինել 1880ին ու մինչեւ Մերվ շարունակուեցաւ 1886ին: 1895ին ուրիշ ճիւղ մը շինուեցաւ Մերվէն Կուշքա՝ Աֆղանիստանի սահմաններուն վրայ:

Այս շոգեկառքի գիծը, Ռուսերուն կողմէ շինուած, Անգլիացիք կը նկատէին իբր կարեւոր յառաջացում Հնդկաստանի վրայ: Լորտ Քըրզըն իր գրքին մէջ մանրամասնութեամբ կը պարզէ Անգլիացւոց այս վախը:

Յայտնի է Անգլիացւոց բռնած քաղաքականութիւնը՝ վտարել ռուսական ազդեցութիւնը Հնդկաստանէն:

Անգլիա ըմբռնած էր թէ որքան դիւրին է Հնդկաստանի վրայ քալելը: Պաթումէն Պագու գացող երկաթուղիով կարելի էր չորս կամ հինգ օրէն զօրք փոխադրել Օտեսայէն Մերվ: Այս գծին վերջին կայանը, Կուշքա, միայն 75 մղոն է Հէրաթէն:

Այսպէս Ռուսիա ապահոված էր Հնդկաստան երթալու հիւսիսային ճամբան, որ Կուշքայէն կը տանի դէպի Հէրաթ եւ անկէ Քապուլ դէպի արեւելք, կամ Քանտահար դէպի հարաւ-արեւելք: Հէրաթէն Քապուլ հինգ հարիւր մղոն է, իսկ Հէրաթէն Քանտահար 389 մղոն է (ըստ Պէտէքէրի):

Ուրիշ ճամբայ մը կը սկսի Զարջուիէն, ուր շոգեկառքի գիծը կ'անցնի Օքսոսը եւ Օքսոսէն վեր՝ նաւով մինչեւ Քիլիֆ, անկէ Բահլի ճամբով կ'անցնի Հինդու-Քուշը եւ կ'երթայ մինչեւ Քապուլ: Քիլիֆէն Քապուլ, Պակտրայի ճամբով, 380 մղոն է: Ասիկա մօտաւորապէս վաճառականութեան հին ճամբան է: Քապուլէն Փէշավար (Փունճապի) միայն 172 մղոն է:

Անգլիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ կնքուած դաշինքը զօրացուց Անգլիոյ դիրքը Հէրաթէն դէպի արեւմուտք մինչեւ Արաքս գետը, որ ըսել է մինչեւ Հայաստանի սահմանը: Այսպիսով՝ Անգլիա ապահովեց հիւսիսային Պարսկաստանէն անցնող Հնդկաստանի ճամբան:

Այս ճամբան կապուած է արեւմտեան աշխարհին հետ միայն երկու գիծերով: Մին՝ Զակրոսի անցքէն, որ սկսելով Համադանէն կ'անցնի Խանաքինէն դէպի Տիգրիսի հովիտը եւ կ'երթայ մինչեւ Պաղտատի երկաթուղին: Իսկ միւս գիծը կ'անցնի Հայաստանէն եւ կ'երթայ դէպի Սեւ Ծով, այսինքն՝ դէպի Պաթում կամ Տրապիզոն, եւ կամ կ'անցնի Հայկական Բարձրաւանդակէն դէպի Անատոլու եւ Կոստանդնուպոլիս:

Անգլիա տիրելով Միջագետքին՝ կը հսկէ Զակրոսի անցքին: Ռուսիա կը հսկէ Հայաստանին եւ հետեւաբար, ինչպէս անցեալին՝ Հռովմայեցիք, այսօր Ռուսիա իր ձեռքին տակ ունի տնտեսապէս եւ ռազմապէս կարեւոր ճամբայ մը, որ դեր կը խաղայ մեծ պետութիւններու բռնած դիրքին եւ քաղաքականութեան վրայ Փոքր Ասիոյ մէջ:

Մօտաւոր անցեալին թէ Գերմանացիք, թէ Ռուսերը, եւ թէ Անգլիացիք նկատի առած էին այս ճամբաներուն կարեւորութիւնը:

Որեւէ պարագայի տակ, այսօր մեծ պետութիւնները անտարակոյս այս ճամբաները նկատի կ'առնեն: Թերեւս անգամ մը եւս այդ հնադարեան պողոտաները պիտի զգան արդի Քսենոփոնի, Լուկուլլոսի, Պոմպէոսի զօրքերուն ծանր քայլերը:

Ե. ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

Արեւելահայ Թատրոնը երեք Յովհաննէսներ է ունեցած, երեքն ալ մէկը միւսէն լուսաշող, մէկը միւսէն հրաշապատում, մէկը միւսէն շողշողուն:

Անոնցմէ երկուքը՝ Յովհաննէս Աբէլեան եւ Յովհաննէս Զարիֆեան իրենց յորդահոսան տաղանդով տարիներ շարունակ ծառայած են հայ բեմին, արեւելեան թէ արեւմտեան հաստատութիւններուն մէջ, հասցուցած են սերունդներ եւ հնչեցուցած են հայ մեծաքանչը Կովկասի, Ռուսաստանի, Պարսկաստանի մէջ եւ այլուր, մինչեւ հեռաւոր անկիւնները ընդարձակածաւալ Օսմանեան Կայսրութեան:

Երրորդը, սակայն, Յովհաննէս Սեւումեան հայ ժողովուրդի արեւելեան թէ արեւմտեան բեմական աշխարհին մէջ եղած է բացառիկ դէմք մը:

Ո՛չ միայն տաղանդաւոր մեկնարկու բազմապիսի բարդ տիպարներու, ո՛չ միայն նրբին ու խորարուեստ դերասան, Յովհաննէս Սեւումեան եղած է նաեւ հայ թատերական արուեստի տեսաբան մը:

Ծնած էր Ագուլիս՝ 1882ին:

Իր թատերական գործունէութիւնը բակիզը առած է 1900ական թուականներէն, սակայն իր դիրքը արեւելահայ թատրոնին մէջ-տիրական կը դառնայ այն օրէն, երբ դերուսոյց կը կարգուի Թիֆլիսի Տրամաթիքական Ընկերութեան, 1913-1914ի թատերաշրջանին համար: Այս մեծ խումբին մաս կը կազմէին հա՛յ բեմի աստղերը՝ տիկիններ Ադամեան, Արաքս, Արմենեան, Արուսեակ, Օլգա Գուլազեան, Յասմիկ, Սիրանուշ, Պ. Պ. Արմենեան, Բերոյեան, Զարիֆեան, Մամիկոնեան, Միքայէլ Մանուէլեան, ինչպէս նաեւ Պոլսէն նոր հրաւիրուած Վահրամ Փափազեան.

Խումբին խաղացանկը ճոխ էր: Հոն կ'երեւէին ի մէջի այլոց, Կէօթէի Ֆաուստը, Մոլիէրի Տոն-ժուանը, Շիլլէրի Մարի Սթիւարթը, Շէյքսփիրի Վենետիկի վաճառականը, Սոփոկլէսի Անտիգոնէն, Թոլսթոյի Լուսաւորութեան պտուղները, Տիմայի Քինը, եւայլն:

Այդ թուականներուն Թիֆլիսի Հայ Տրամաթիքական ընկերութիւնը մեծ ու եռանդուն աշխատանքի էր լծուած հայ ինքնուրոյն թատրոնի մը ստեղծման ի խնդիր:

Այս բանին համար, սակայն, հարկ էր որ ընկերութեան ղեկավար շրջանակները նուիրուէին հայ բեմական ուժերու պատրաստութեան գործին, եւ այդ իսկ պատճառով էր որ այդ ընկերութիւնը դերուսոյցի պաշտօնը կը յանձնէր Յովհաննէս Սեւումեանի:

Յովհաննէս Սեւումեան ընդարձակ հմտութիւն ունէր այդ ասպարէզին մէջ:

Մշակուած միտք, տէր ընդհանուր զարգացման, մեծանուն արուեստագէտը թատերական արուեստին կը մօտենար գիտական ճամբաներով, փիլիսոփայական հակումներով, միանգամ ընդ միշտ ժխտելով այն վարկածը՝ թէ թատրոնը միայն ու միայն հաճոյքի ու ժամանցի վայր մըն է: Այդ իսկ պատճառով ալ մեր այս գրութեան սկիզբը ըսինք թէ Սեւումեան հայ թատերական արուեստի տեսաբանն էր:

1908 թուականին, Յովհաննէս Սեւումեան, տեսնելով Արեւելահայ Թատրոնի ոչ այնքան բաղձալի վիճակը, հայ բեմական գործիչներու համագումարի մը կազմութիւնը առաջարկելով, ուզած է բարելաւել հայ թատրոնի քայքայուելու մօտ եղող վիճակը:

Սակայն իր ջանքերը ապարդիւն են անցած եւ կարելի չէ եղած այդ համագումարը կազմել, ուրտեղ պիտի կարգադրուէին շատ մը կենսական հարցեր:

Անխոնջ արուեստագէտը բեմով, մամուլով, եւ ուրիշ զանազան միջոցներով իր կարելին ըրած է այդ ուղղութեամբ, կարդացած է ընդարձակ զեկուցագիրներ նուիրուած ընդհանրապէս թատրոնի եւ մասնաւորապէս հայ թատրոնի ուսումնասիրութեան, անոր սխալներուն եւ անհրաժեշտ բարեփոխումներուն:

Գաղափար մը տալու համար Յովհաննէս Սեւումեանի թատերական խոր հասկացողութեան մասին, ստորեւ կ'արտագրեմ հատուած մը այն ուսումնասիրութենէն, զոր մեծանուն արուեստագէտը ստորագրած է 1914ին Դ. Վարուժանի եւ Յ. Ճ. Սիրունիի աշխատակցութեամբ Պոլսոյ մէջ հրատարակուող «Նաւասարդ» գրական եւ գեղարուեստական տարեգիրքին մէջ. —

«Ապարդիւն կ'անցնին թատրոնի վերածնութեան համար գործադրուած բոլոր ջանքերը, եթէ թատրոնը զուրկ է առողջ խաղացանկէ եւ գեղարուեստական ռէժիսէօրութենէ:

«Ես կ'ուզեմ ծանրանալ նախ՝ մեր թատրոնի ցանկալի խաղացանկի, ապա մեզ համար ցանկալի մէկ քանի նորութիւններու եւ խաղացանկ կազմելու սիստեմի ու մէկ քանի ուրիշ տեխնիկական սխալներու վրայ:

«Խաղացանկի հարցը այսպէս պէտք է դնել. նախ՝ ինքնուրոյն թատերախաղեր, որոնց առաջ գալուն ջանք պէտք չէ խնայել եւ ապա՝ թարգմանական թատերախաղեր: Ենթադրենք որ մեր տրամադրութեան տակ են՝ դասական կատակերգութիւններ, ողբերգութիւններ, ռոմանթիք դրամներ, բարքի կատակերգութիւններ, դրամներ, մելոտրամներ, պատմական պիէսներ, եւայլն:

«Գլխաւոր խնդիրն է այդ բոլորէն ընտրել յարմարագոյնը, առողջ թատերախաղեր, չենթարկուելով մօտայի թունաւորիչ ազդեցութեան եւ ստեղծել առողջ

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

— Էն ո՞վ էր երէկ գիշեր երգում լճի ափին: Զուռնաչիներ, չե՞մ ասել, թէ բաց օդում չերգէք:

Մենք զարմացանք, որ նա իր սենեակում նստած, համարեա կէս քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, կարողացել էր իմանալ որտե՞ղ են երգում եւ ո՞վքեր են երգում: Մենք չկարողացանք ծածկել մեր յանցանքը ու խոստովանեցինք ճշմարտութիւնը:

— Ձայնդ սկսուել է մաքրուել եւ գոյնը տեղը գալ, — դառնալով դէպի ինձ ասաց Կոմիտաս վարդապետը եւ աւելացրեց.

— Պատուիրածներս կատարո՞ւմ ես. այո՞:

— Այո, հայր սուրբ, կատարում եմ: Ոչ միայն աղի կծու բաներ չեմ ուտում, այլ վախենում եմ քաղցրն էլ ուտել, — քաշուելով պատասխանեցի ես:

— Հա՛, հա՛, հա՛, — իրեն յատուկ վարակիչ ծիծաղից յետոյ աւելացրեց. — Այ շատ ապրես, այդպէս էլ կը շարունակես, իսկ վաղուանից կը սկսես յաճախել [illegible]մբի փորձերին: Հիմա սպասէք, [illegible] ձեզ [illegible] հիւրասիրեմ:

Այս ասելով, տեղից վեր կացաւ, որ տաղաւարից խաղողը բերի: Մենք արագ ոտքի ելանք եւ շնորհակալութիւն յայտնեցինք ու ներողութիւն խնդրեցինք, որ չենք կարող մնալ, որովհետեւ շուտով «սերտողութեան զանգը» կը տան եւ մենք կարող ենք ուշանալ, ու «թեւեր առած», ուրախացած, հեռացանք:

×

Միջահասակից քիչ բարձր, վայելուչ կազմուածքով, նուրբ դիմագծերով, խարտեաշ աչքերով, խոհուն հայեացքով, կլորաձեւ, ճաղատ գլխով, կարճամազ մօրուքով մի մարդ էր այդ ժամանակ Կոմիտաս վարդապետը: Քայլում էր ուղիղ կեցուածքով, աշխոյժ, առանց այս ու այն կողմ նայելու: Խօսում էր զգացուած տոնով, հակիրճ, թեթեւ հումորով թաւ, դուրեկան, կրծքի մախմուր ձայնով:

Համապատասխան իր հոգեւոր կոչման՝ Կոմիտաս վարդապետը դուրսը, պաշտօնական ժամերին, հագնում էր սեւ [illegible], գլուխը ծածկում վեղարով, իսկ բնակարանում՝ թեթեւ, կաթնագոյն բեհեզեայ սենեկազգեստ, առանց գլխարկի: Սենեկազգեստի երկու կողմից էլ ունէր ծոցագրպաններ, ուր միշտ կային սրածայր մատիտն ու ծոցատետրը, նշումների եւ գրառումների համար:

Կոմիտաս վարդապետն ունէր աշխատանքային ռեժիմ: Զբօսնում էր օրուայ խաղաղ ժամերին, երբ քիչ էր լինում շարժումը դուրսը, կամ վաղ առաւօտեան ու երեկոյեան խաղաղ ժամերին, միշտ էլ համարեա մենակ: Ամբողջ 4 – 5 տարուայ ընթացքում ես չեմ յիշում մի դէպք, որ նա զբօսանքի դուրս եկած լինէր որեւէ միաբանի հետ, ինչպէս անում էին էջմիածնի միւս միաբանները: Աւելի շատ սիրում էր զրուցել Ճեմարանի աշակերտների հետ:

Հանգիստ կամ Կիրակի օրերին, երբ Մայր Տաճարում վերջանում էր արարողութիւնը եւ հարիւրաւոր մարդիկ գնում էին Ներսիսեան լճի ափին զբօսնելու, որոնց թւում եւ շատ միաբաններ, նա, ընդհակառակն, իր քայլերն ուղղում էր դէպի բնակարանը շտապողականութեամբ: Նա չէր սիրում խռնուած հասարակութիւնը եւ խուսափում էր նրանից, գերադասելով մենակութիւնը:

Կոմիտաս վարդապետը վայելում էր ամբողջ ուսանողութեան սէրն ու համակրանքը: Բոլորը, մեծ թէ փոքր, առանձին պատկառանքով էին խօսում նրա մասին: Այդ բանի պատճառը նրա բարեհեղ բնաւորութիւնն էր, խոհուն ընթացքը, պարզ ու սրտալից վերաբերմունքը դէպի շրջապատը:

×

Էջմիածնի Մայր Տաճարի հիւսիսային բակի արեւելքից – արեւմուտք ամբողջ երկարութեամբ կառուցուած էին միաբանների հնադարեան խուցերը, մենարանները: Այդ մենարաններումն էին ապրում սարկաւագները, աբեղաները եւ վարդապետները: Մենարանների ետեւը հնադարեան, բարձր պարիսպներով պատուած վանքի զբօսայգին էր: Մենարան խուցերի արեւմտեան կողմը վերջանում էր բարձր պարսպաբուրգերով: Այդ մասում դեռ պահպանւում էին հինաւուրց Վաղարշապատ բերդաքաղաքի արտաքին եւ ներքին պարիսպները: Արտաքին բերդապարիսպը վերջանում էր վանքի արտաքին դարպասով, որը բացւում էր քաղաքի կենտրոնական հրապարակի վրայ: Այդ դարպասով մտնելով արտաքին գաւիթը, մօտ հարիւր քայլ գնալով պէտք էր անցնել Տրդատայ դռնով եւ ապա մտնել վանքի բակը: Հիւսիսային կողմից այդ պարիսպները, որոնց վերջն էր արտաքին մեծ դարպասը, հարաւից վանական խուցերի շարքը, արեւմուտքից Տրդատայ դրան պարիսպը, արեւելեան կողմից ներքին բերդապարսպից մնացած մի բարձր բուրգ պարփակում էին իրենց մէջ մօտ 250 քառակուսի մեթր տարածութիւն, բոլորովին անտեսանելի դրսի կողմից: Պարիսպներով պարփակուած այդ անտեսանելի բակը, միայն մի նեղ, այն էլ վերնածածկած, մուտք ունէր վանքի բակի կողմից, խուցերի արանքով:

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(2 Շար.)

թատրոն ։

« Յիշելու է Թոլսթոյի այս նիւթի մասին դեռ 1886ին «Տնեվնիկ Րուսսկավօ Աքտէօրա» թերթին մէջ հրատարակուած յօդուածը, ուր ան կը կրկնէր. «Տուէք ժողովուրդին զուտ գրականը, զուտ գեղարուեստականը»։ Այո՛, գեղարուեստական – բեմական առողջ րէբէրթուարէ ու րէժիսէօրութենէ յետոյ միայն կարող է սեւեռուիլ իսկական թատրոնը »։

Յովհաննէս Սեւումեան իր բովանդակ կեանքի ընթացքին եղած է Բարիին ու Գեղեցիկին խնկարկուն։ Իրեն համար այն ինչ որ զուրկ էր գեղարուեստական ու գրական արժէքէ, քննադատելի էր ու ձաղկելի։ Ասոր համար ալ միշտ դէմ եղած է բեմադրութեանը այն բոլոր պատմական – ազգային ուռուցիկ ողբերգութիւններուն, որոնց մէջ ժխտած է միշտ տեսնել գրականն ու գեղարուեստականը ։ Այդ առթիւ անողոք են իր հետեւեալ տողերը.—

« Չէ՞ որ մեր ազգը այնքան հետաքրքրական պատմութիւն ունի։ Ի՞նչ կայ մարդկային, որ օտար ըլլայ անոր։ Երբ մարդու մը կամ ազգի մը կեանքը բարձրանալով կը հասնի երջանկութեան գագաթնակէտին եւ յետոյ կ'իյնայ դժբախտութեան անդունդը, անկարելի է որ այդտեղ դրամներ չգտնուին։ Եւ մենք կը սպասենք որ մեր թատերագիրները ցոյց տան մեզ եւ մենք ալ մեր ժողովրդին՝ իր հարազատ դրամները։ Բեմական գեղարուեստական թատերախաղեր մեր ազգային պատմութենէն, որոնց կարիքը վաղուց է որ կը զգացուի։ Սակայն մինչեւ այսօր այդ պակասը լրացնելու յաջող փորձեր չեն եղած։ Թէ ժողովուրդը կը սիրէ եւ կ'ուզէ տեսնել իր ազգային պատմութենէն բեկորներ, պերճախօս փաստեր են այն լեցուն թատրոնները, երբ բեմ կը հանուին Շուշանիկ, Արշակ Բ., Մեծն Վարդան եւ նման ողորմելի բեկորներ » ։

(«Նաւասարդ» 1914)։

Թատերական արուեստին հանդէպ իր այս խորաթափանց մօտեցումները, իր ընդարձակ զարգացումը, իբրեւ մարդ իր արժանավայել նիստ ու կացը, իր ամրասիրտ վարկն ու բարքը, իրաւունք կուտան ուրեմն մեզի ըսելու թէ Յովհաննէս Սեւումեան բացառիկ դէմք մըն է եղած հայ թատերական աշխարհին մէջ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԾԻԾԱՂ

ՏԱՆՏԻՐՈՒՀԻՆ. — Մարի, քիչ առաջ տեսայ որ կաթնավաճառը սենեակը մտաւ եւ քեզ համբուրեց, իսկ դուն ոեւէ ընդդիմութիւն ցոյց չտուիր ։

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Ներողութիւն, տիկին, ես ձեր ամուսինը կարծեցի ...։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԾԱՅՐ ՏՈՒԱԾ Է

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, տնտեսական տագնապը ծայր տուած է արդէն Թուրքիոյ մէջ. ստորեւ՝ կարգ մը մանրամասնութիւններ, որ կը քաղենք պոլսական թերթերէն։

Տնտեսական գետնի վրայ կառավարութեան տուած վերջին որոշումները, համեմատական ապահովութիւն մը առաջ բերին հրապարակին վրայ։ Իբր օրինակ կարելի է ցոյց տալ ոսկիի գիները, որոնք ամէն օր նոր անկումներ կը կրեն։ Ինչպէս յայտնի է կառավարութեան կողմէ ճշդուած են բամպակի, ձէթի, ուտեստեղէններու եւ գլեսաեղէններու գիները։ Այս պարագան սակայն դժգոհութիւններու տեղի կուտայ առեւտրականներու եւ հրապարակի մարդոց մօտ։ Կառավարական չահագրգռուող շրջանակներու հետ շփում ունենալու համար Անգարայէն եւ Իզմիրէն պատուիրակութիւններ ժամանեցին։ Ձեռք առնուած նախամիջոցները ոսկիի գիներէն ետք, անկումներ առաջ բերած են նաեւ տոլարի գիներուն մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆ ՊԻՏԻ ՆԵՐԱԾՈՒԻ

Թուրքեւամերիկեան պետութիւններու միջեւ գոյութիւն ունեցող համաձայնութեան վրայ յենելով եղած է նոր կարգադրութիւն մը, որու համաձայն Ամերիկա պիտի տրամադրէ Թուրքիոյ, ցորենի, բամպակի, իւղի, պանիրի եւ կաթի փոշիի տարեկան կարիքը։ Անմիջապէս որ կատարուի ներածման առաջին մասը, սննդեղէնները հրապարակ պիտի ելլեն ու պիտի վաճառուին առատ քանակութեամբ ։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՁԷԹԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ձէթի վաճառականները ժողով մը գումարեցին Առեւտրական Սենեակին մէջ եւ յայտնեցին իրենց մտահոգութիւնը։ Համաձայն այդ վաճառականներուն, կառավարութեան որոշումը անգործադրելի է կարգ մը տեսակէտներով։ Որովհետեւ.

Ա.— Կառավարութիւնը ցարդ ազատութիւն մը կը հետապնդէր ձիթապտուղի հարցին մէջ։ Գործարանատէրը ձէթի պատրաստութեան համար 120 դրուշէն գնած է ձիթապտուղը։ 4.5 – 5 քիլօ ձիթապտուղէն հազիւ քիլօ մը իւղ կարելի է ստանալ։ Այս հաշուով ձէթի պատրաստութեան գինը միայն՝ վեց հարիւր դրուշի կը մօտենայ։ Անկարելի է 450էն ծախել թիթեղով միասին։

Բ.— Ձէթին համար միօրինակ գին մը որոշուած է, առանց նկատի առնելու փոխադրութիւնը երկրին զանազան շրջաններուն համար ։

Գ.— Բուսախիղի քիլօն 400 դրուշ ըլլալով ճշդուած է։ Թիթեղով միասին ձէթի գինէն աւելի կրնայ արժել, ինչ որ անբնական է ։

Ձէթի վաճառականները յայտնած են թէ, եթէ չփոփոխուին այս օրէնքները ու վերաքննութեան չենթարկուին գինները, վաճառականները, որոնք մեծաքանակ ապրանք ունին իրենց ձեռքը, կրնան սնանկանալ մէկ օրէն միւսը։ Պոլսոյ վաճառականներն ալ որոշած են պատուիրակութիւն մը ուղարկել առեւտրական նախարարութեան մօտ ։

ՏՈՄՍԵՐ

Ի ՊԷՏՍ ԶԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

Ռուսական ազգանունների մի մասը կազմուած են վայրենի տնային կենդանիների, թռչունների ու միջատների անուններից, վերջանալով ով եւ կամ ին մասնիկով։ Օրինակ. Լւով, Լեւը առիւծն է, Զւերեւ – Գազանեան, Մեդւեդեւ – Արջեան, Վոլկով – Գայլեան, Լիսիցին – Աղուէսեան, Վորոնով – Ագռաւեան, Վորոբեով – Ճնճղուկեան եւայլն։

Ունին նաեւ Գնիլոսիրով – Հոտածպանիրեան եւ նոյնիսկ Մեսրոպեան տառերով չգրուելիք խայտառակ ազգանուններ ...

Կարմիր բանակի նախկին սպարապետ Գէորգից Ժուկովի անուն եւ ազգանունը եթէ հայացնենք, կը ստացուի Գէորգ Բզեզեան մեզ համար ծիծաղելի ազգանուն։ Ես պիտի առաջարկէի իրեն անուանենք Գէորգ Բզնունի պատուական մեր հին հայկական տոհմական ազգանունը ։

Խորհրդային մեծաւորի ազգանունն էլ կազմուած է Խրուշչ ռուսերէն բառից, որ նոյնպէս բզեզ է նշանակում, բայց ոչ հասարակ, այլ մայիսեան բզէզ։

Խրուստետ ռուսերէն բառն էլ նշանակում է ճռճռալ, ճրճթալ, թողնենք որ իր ուզածին չափ ճռճռայ եւ ճրճթայ, իր հպատակ երկու հարիւր միլիոն ժողովրդի մեծամասնութեան ոչ փորը պիտի կշտանայ, ոչ շնորքով եւ տաք հագուստ, եւ յարմար բնակարան է ունենալու եւ ոչ էլ անկաշկանդօրէն քաղաքական ազատութիւն է վայելելու ։

Միայն թէ իր Նիկիտա անունը եկէք հայացնենք եւ կոչենք Մկրտիչ, որի փաղաքշականն է Մուկուչ, Միացեալ Նահանգների նախագահին փաղաքշական անունն էլ Այքէ, ինչպէս մտերմաբար գործ են ածում ոչ միայն իր մտերիմները, այլ եւ շատ ու շատ օտարներ ։

Եւ եթէ կարմիր մեծաւորը, Ած.ո՛չ անի, մի օր գլուխը դնի բարձին եւ ծանր տնքայ, կարող ենք երգել Շիրակեցիների սիրած մէկ ժողովրդական երգի գէթ առաջին տունը.

Մուկուչը պառկել ա՛,
Ծանր տնքում ա՛,
Օ՛յ, օ՛յ, օ՛յ,
Մուկուչ ջան, օ՛յ, օ՛յ, օ՛յ ։

ԼՄԻՆ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կոմիտաս» երաժշտանոցին մէջ համերգ մը տրուած է՝ հաստատութեան տարբեր տարիներու շրջանաւարտներուն մասնակցութեամբ։ Սրահը լեցուն էր յատկապէս հրաւիրուած դասախօսներով, ուսանողներով, արուեստագէտներով եւ Երեւանի զօրակայանին խումբ մը զինուորներով։ Խանդավառութիւն ստեղծած է Կոմիտասի «Քելէ – Քելէ»ն ։ Ա. անգամ ըլլալով նուագուած է երիտասարդ երաժշտագէտ Եդ. Բաղդասարեանի «Ռապսոտիա»ն ։ Յաջողութեամբ նուագած են ջութակահար Վ. Մոկացեան եւ դաշնակահարուհի Է. Ադամեան։

ԵՐԵՒԱՆ գացած է Լենինկրատի հեծանուորդներու խումբ մը եւ հանդիպումներ ունեցած՝ Երեւանի մարզիկներուն հետ։ Երկու օր յաջորդաբար կատարուած են մրցումներ։ Երկար վազքի մէջ առաջնութիւն շահած է Հ. Պօյաճեան, իսկ մէկ քիլոմեթրի մրցումին մէջ՝ Լենինկրատցի մը։ Խմբական առաջնութիւնը շահած է Երեւանի թիմը ։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է ոտնագնդակի (ֆութպոլ) մրցում մը՝ Մոսկուացիներու հետ։ Խաղը վերջացած է հաւասար արդիւնքով՝ 3 – 3 ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովրդական գրադարանները հարստացնելու համար լուրջ աշխատանքի ձեռնարկուած է։ Կ'ուսումնասիրուի գրադարաններու պահանջքին համաձայն գեղարուեստական հատորներ հայթայթելու պարագան։ Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին մօտ երկու միլիոն ռուպլի գիրքեր գնած ու բաժնած են ժողովրդական գրադարաններուն ։

ՂԱՓԱՆԻ մէջ հանքագործներուն համար նոր խանութ մը սկսած է օգտագործուիլ։ Խանութը օրական քանի մը տասնեակ հազար ռուպլի վաճառում կ'ընէ հանքագործներուն ։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Նոյեմբեր հինգին բացումը կատարուած է հանրակառքի նոր գիծի մը (թիւ 13), որ Երեւանի Թամանցիներու փողոցը կը կապէ Զարբախ աւանի հետ ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ, հրատարակութիւն Համա – Վասպուրականի Հայր. Միութեան՝ Հայրիկի մահուան յիսնամեակին առթիւ ։ Տպարան « Հայրենիք », Պոսթըն ։

ՍՈՒՏ . ԻՐԱՒ

Ա.— Տեսա՞ր քու մասիդ ինչ սուտ գրած էր։

Բ.— Որովհետեւ ես ալ իր մասին ճշմարտութիւնը գրած էի...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԹ.

ԵՐԱԶ

Ոչ։ Ես ինքս շատ հեռու չէի նոյն նախապաշարմունքներից, որոնք տիրել էին ժողովրդին, որովհետեւ նրա հաւատարիմ զաւակն էի։ Ես միայն ծիծաղում էի Կարոյի ցնորքների վրայ, որպէս տասն եւ երկու տարի առաջ, երբ նա դեռ նոր էր փախել Հայր Թօվիկի ուսումնարանից եւ աշակերտում էր մի նոր վարդապետի — որ — սուրբ Ավոյի — վարդապետութեանը, վարդապետութեանը այն խորհրդաւոր մարդու, որի ծագումը, հայրենիքը յայտնի չէր, որ ծածկուած էր հասարակ դրամերի դիմակով, որը ներշնչեց կրակոտ պատանիների մէջ նոր հոգի եւ նոր միտք ...։

Ընթրիքը թէեւ վերջացաւ խիստ զբօսանքալի կերպով, բայց ես ամենեւին ուրախ լինել չկարողացայ, այդ պատճառով շատ վաղ եղայ, երբ տղերքը շուտով պառկեցին քնելու։ Բայց ես քնել չկարողացայ, եւ դուրս գալով տաղաւարից, երկար թափառում էի գիշերային մթութեան մէջ։ Կարծես, հազար ու մէկ ստուերներ պտոյտ էին գալիս իմ գլխում. երբեմն մտածում էի՝ գնամ Ասլանին ու Սալոյին խեղդեմ իրանց քնած տեղում ։ Յետոյ ինձ ու ինձ փօշմանում էի, ասելով «չէ՞ որ նրանք մոռացան բոլորը, նրանք ներեցին ինձ»։ Բայց ես կարո՞ղ էի ներել նրանց, որ այնպէս անվայելուչ կերպով խօսում էին Մարոյի մասին...։ Այսպիսի խառն մտածմունքներով լցուած էր իմ յիմար գլուխը, երբ ես կրկին դարձայ տաղաւարի մօտ եւ պառկեցի նրանցից փոքր ինչ հեռու խոտերի վրայ ։

Յետ ընկած լուսինը կամաց – կամաց վեր բարձրացաւ սարի ետեւից եւ լեռները լցուեցան արծաթի լուսով ։ Գեղեցիկ տեսարանը ամենեւին չազդեց իմ վրայ ։ Իմ գլուխը դեռ լիքն էր սեւ մտածմունքներով. իմ սիրտը դեռ անհանգիստ խռովութեան մէջ էր։ Չգիտեմ, ինչո՞ւ այնպէս վրդովուած էի ես. չգիտեմ ի՞նչ էր, որ այնպէս տանջում էր ինձ։ Միայն այնքանն եմ յիշում, որ շուտով իմ աչքերը լցուեցան ջերմ արտասուքով, ես սկսեցի լաց լինել, երկար լաց լինել ...։

Գիշերն ես անցուցի տենդային ջերմութեան մէջ։ Առաւօտեան լուսաբացի պահուն ինձ տիրեց մի թմրութիւն. այն ժամանակ եւս խառն երազները սկսեցին անհանգիստ անել։ Ողորմած Աստուած, ի՜նչեր չէին գնում եւ գալիս իմ աչքերի առջեւ, — ստուերներ, հրեշտակներ, դժոխք, արքայութիւն, — մի խօսքով, հազարաւոր տխուր եւ ուրախալի պատկերներ մինը միւսից յետոյ կամ զուարճացնում էին ինձ եւ կամ սարսափեցնում...։ Բայց երբ զարթեցայ, բոլորը մոռացայ, մի երազ միայն մնացել էր իմ մաքում, նրան յիշում եմ եւ այսօր ։

Ինձ երեւում էր, թէ Սալոյի հեղեղատը յորդացել էր, որպէս ամէն տարի գարնան ժամանակ բարձրանում էին նրա ջրերը ։ Իսկ այժմ շատ էր բազմացել ջուրը, խիստ շատ։ Կատաղած գետը գոռում էր, փրփրում էր, եւ հսկայական վիշապի նրման սարսափելի պտոյտներ էր գործում։ Նրա պղտոր յորձանքները տանում էին իրանց հետ ամէնը, ինչ որ հանդիպում էր ։ Ես տեսնում էի, թէ ինչպէս ալիքների մէջ լող էին տալիս տնային կարասիք, տեսնում էի խեղդուած մարդերի դիակներ, այլ եւ երեխաներ, կապած օրօրոցների մէջ... մտածում էի՝ ո՞րքան տներ պէտք է քանդած լինի, ո՞րքան ընտանիքներ պէտք է ոչնչացրած լինի սարսափելի հեղեղատը...։ Անբախտ զոհերն երբեմն բարձրանում էին ալիքների հետ. երբեմն կորչում էին նրա պտոյտների մէջ. երբեմն մօտենում էին գետի եզերքին. — ձեռքդ մեկնիր եւ ահա կ'ազատես, մտածում էի ես ։

Ես տեսնում էի՝ Կարոյին, Ասլանին եւ Սալոյին, նրանք այնպէս փոքրիկներ էին, որպէս առաջ, երբ դեռ երեխայ էին, երբ հեղեղատի ջուրը նստելու ժամանակը գնում էինք միասին նրա ափերից հաւաքում էինք զանազան հնութիւններ, որոնց նա բերել էր իր հետ, քանդելով Քօհնա – շհարի աւերակները ։ Իսկ այս երազ չէր ։

Իսկ այժմ տեսնում էի ընկերներիս նոյն հասակում, որոնք ցոյց էին տալիս խեղդուող մարդիկներին եւ ասում էին ինձ՝ « տես, Ֆարհատ, ինչպէս տարւում են այդ անբախտները հոսանքի հետ, գնանք, ազատենք նրանց »։

Երբ աչքս կրկին դարձրի դէպի գետը, ալիքների մէջ տեսայ մի քանի ինձ ծանօթ երեսներ՝ — Մարիամին, Մաղթաղին, իմ հօրը, իմ մօրը, — իմ աչքերի առջեւ մթնեցաւ, վազեցի դէպի ափը, որ օգնութիւն հասցնեմ ։ Յանկարծ գետի խորխորատ եզրը փուլ եկաւ, ես գլորուեցայ ցած ...։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ինչպէս կը տեսնուի լուրջ այդպարաւութիւն մըն է սաւկա, որ կը հակասէ Հոկտեմբեր 29ին Մոսկուայի Թրքական դեսպանատան մէջ խորհրդային ղեկավարներու կատարած յայտարարութեանց ։

× Խ. Միութիւնը անգամ մը եւս Լի-բանանին առաջարկեց տնտեսական օժանդակութիւն ընել, կը հաղորդեն Պէյրութէն։ Առաջարկը, որ քանի մը ամիս առաջ եղած էր, նորոգուած է Պէյրութի խորհրդային դեսպանին կողմէ, որ տեսակցութիւն մը ունեցած է Վարչապետ Սոլհի հետ ։

× Եգիպտոսի կառավարութիւնը Զեխոսլովաքիայէն քանի միլիառ ֆրանքի օժանդակութիւն մը պիտի ստանայ։

× Իսրայէլեան սահմաններուն վրայ նոր միջադէպեր պատահեցան կրկին ։ Սուրիական հողամասէն կրակ բացուած է հրեայ գործաւորներու վրայ ։ Իսրայէլեան զինուորները պատասխանած են. զոհ չկայ ։

Միւս կողմէ յորդանանեան-իսրայէլեան սահմանին վրայ, Յորդանանցիք կրակ բացած են հրեայ զինուորներու խմբակի մը վրայ. իսրայէլեան զինուոր մը ծանրօրէն վիրաւորուած է, կը հաղորդեն Թէլ Աւիվէն։ Յորդանանցի զինուորներ սահմանը անցնելով Իսրայէլի մէջ բնակող արաբ մը փախցուցած են. Հրեայ զինուորները դէպքին վայրը եկած են քննութիւն մը բանալու համար, սակայն · եռ մղուած՝ ինքնաշարժ զէնքերու հարուածներէն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը յայտնեց, թէ այսուհետեւ կիրակի եւ տօնական օրերը աշակերտներուն պարտականութիւններ պիտի չտրուին, նկատելով որ ծանրաբեռնուած են անոնց դպրոցական աշխատանքները։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ արձակեցին առանց օդաչուի ռմբակոծիչ մը եւս՝ «Սըն-կարք», որ ժամական հազար քիլոմեթր արագութեամբ սլացաւ անհունին մէջ. տարողութիւնը՝ հինգ հազար քիլոմեթր։

ԼԻՒՔՍԷՄՊՈՒՐԿԻ Խորհրդարանը երեք համայնավարներու դէմ 46 ձայնով վաւերացուց Եւրաթոմի եւ Հասարակաց Շուկայի ծրագիրը ։

ԻՖՆԻԻ մէջ (Մարոք) սպանական ուժերը զպած են ազգայնականները եւ կացութեան տէր են ներկայիս։ Սպանիայէն կարեւոր ուժեր օգնութեան գացած են Իֆնիի զօրամասին ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Արտաքին նախարարութեան քարտուղարներէն մէկը յայտարարեց, թէ Թունուզ սթերլինով պիտի վճարէ իր ստացած զէնքերուն գինը ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Քէ տէ գ'Օրֆեվրի մրցանակը (հարիւր հազար ֆրանք) յատկացուեցաւ կոյրի մը՝ Լուի Թոմա՝ գրած զաղտնի ոստիկանական վէպին՝ «Ապրիլեան Թոյն»։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաք Լոնտոն գնաց, ուր պիտի մնայ կարճ ժամանակի մը համար ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ քաղաքապետութեան փոխ նախագահը Փարիզ եկաւ եւ այցելութիւն մը տուաւ «Փարիզեան խմբակցութեան» նախագահ՝ Լըվէքի ։

ՔԱՄԸՐՈՒՆԻ մէջ երեւան ելաւ համայնավար կուսակցութեան գաղտնի մասնաճիւղ մը ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Լիոնի Ազգ. Միութեան վարչութիւնս, իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ, լիոնահայ ծանօթ եւ անձնուէր ազգայիններէն Վ. Թագւոր Այվազեանի անակնկալ եւ զառնազէտ մահուան առթիւ Այրի Տիկին Այվազեանի, ընտանեկան պարագաներուն եւ ինչպէս իր գաղափարի ընկերներուն ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

8 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ ։

Ճաշագին 1000 ֆրանք ։

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կեսարիոյ եւ շրջակայքի հայրենակիցներու փափաքին համաձայն, 1895 Նոյեմբեր 18 եւ 1896ի Կեսարիոյ եւ շրջակայքի նահատակներուն, 1915ի Կեսարիոյ մէջ կախաղան բարձրացած 53 մարտիրոսներուն, ընդհ. տեղահանութեան շրջանի նահատակներուն, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ Առաջնորդ Տէր Տրդատ Արք. Պալեանի եւ նահատակ Խորէն եպիսկ. Պէհրիկեանի հոգւոց յիշատակին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջաններու հայրենակիցները։

×

Տէր եւ Տիկին Արամ Փորեայեան, Օր. Լիւսի Փորեայեան, Օր. Ժանէթ Զաթալեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Շահմիրեան, Տիկին Արթիւր Շահմիրեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պալեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Շիրվանեան, Դանիէլեան, Ինճէեան եւ Շահինեան ընտանիքները (Հայաստան), կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի տարաբախտ հարազատ՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓՈՐԵԱՅԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները եւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Լիսէ Միւզիքալի աշակերտներէն պատանի ջութակահարներ՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
եւ ՀՐԱՅՐ ԳԻԼՃԵԱՆ

կուտան իրենց առաջին նուագահանդէսը, Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21.15ին, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Յ. Քիւրքճեանի ։

Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. Լիլի Գազանճեան (Լիսէ Միւզիքալէն Ա. մրցանակաւոր)։ Պիտի նուագուին դասական եւ արդիական ընտիր կտորներ, ինչպէս նաեւ Ա. Խաչատուրեանի, Ա. Սպենդիարեանի եւ Կոմիտաս վարդապետի լաւագոյն էջերէն ։

ՄՈՒՏՔԸ բոլորովին ԱԶԱՏ է, որեւէ ծախսերու մասնակցութիւն չկայ ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Յակոբ - Վարսենիկ Ղազարեան (Ժուան լէ Փէն) Լիոն իրենց այցելութեան առթիւ, եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրեն հինգ հազար ֆր.։

Պ. Ժորժ Մաս, Պ. Ս. Փափազեանի մահուան առթիւ, եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք ։

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 1 Դեկտեմբեր, ժամը 3ին, Կրընոպլի մէջ, Րիւ Ժէի սրահը
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզ)
Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Մարսէյլ)
Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ իր շրջաններու, Կեդր. Ֆրանսայի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն ։
Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
Հանդիսութենէն ետք, ընկերական խրախճանք եւ պար մինչեւ 2 ։
Մուտք՝ 100 ֆրանք ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը Պ. Մուրատ Տէմիրճեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք, նուէր նորակերտ Զարխափանի խորանին, իր ողբացեալ ծնողքին եւ քրոջ յիշատակին կատարուած հոգեհանգիստին առթիւ ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոս եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ հիմնադիր բարերարներու, ինչպէս նաեւ բազմարդիւն Առաջնորդ Գերաշնորհ

ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

Եկեղեցւոյ կնքամայր Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի եւ համայն Թաղիս հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոց համար ։

Այս առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Ներսէս Խաչակիր քհնյ.։ Երգեցողութիւնը պիտի կատարէ Ս. Եկեղեցւոյս երկսեռ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Նիմէն Տիկին Վառվառեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր Խաչի դարմանատան, իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Եկեղեցասէր Երիտ. Միութիւնը, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ պարահանդէս մը կազմակերպած է, Դեկտեմբեր մէկին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Թէք տ'Օրի Շալէ տիւ Փարքի շքեղ սրահներուն մէջ ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ Րեժանի սրահարանը։ ժամը 21ին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին ընկեր Բարթամի բնակարանը, 95 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, Քաշան։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Ռուբէն խումբի ժողովը այսօր Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Րիւ Պլէօ, թիւ 17 ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը ։ Լանսէյի, Ռընաժի ընկերները պէտք է ներկայ գտնուին սոյն ժողովին։

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. Ագրիւր - Սերոբ - Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին ։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին։

Ն. ԴՈՒՄԱՆ խումբը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին։

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 17ին, ընկերուհի Տիկին Էօժէնի Խանչէրեանի բնակարանը, 9, րիւ Տէփրէ, Պանեէօ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, նորակառոյց դպրոցի սրահին մէջ։ Օրակարգ.— Եկեղեցւոյ օծման առթիւ վերջնական կարգադրութիւններ ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDREDI 29 NOVEMBRE

1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8055 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3856

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋՄՈՌՆԱ՛ՆՔ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

1920ի գարնան գաղտնի դաշնակիր կնքուած էր պոլշեւիկեան Ռուսիոյ եւ քեմալականներու միջեւ :

Այն շրջանին, երբ Անգլիոյ նշանաւոր վարչապետը Լոյտ Ճորճ «աւազակ» մակդիրը կուտար Մուսթաֆա Քեմալի, Լէնին ձեռքի տակէ կ՚օժանդակէր անոր դրամով, զէնքով ու ռազմամթերքով : Չէ՞ որ երկուքն ալ կը կռուէին արեւմուտքի «դրամատիրական», «աշխարհակալ» պետութեանց դէմ : Ուրեմն այդ կէտին վրայ միջազգայնական պոլշեւիկներու եւ ազգայնական (միլլի) Թուրքերու շահերը կը նոյնանային :

Եւ յետոյ չէ՞ որ Իսլամներու խալիֆան Թուրք մըն էր : Ի՞նչպէս կարելի էր իրականացնել «համաշխարհային յեղափոխութիւն»ը եւ մանաւանդ արտէն հարուածել պոլշեւիզմի ոխերիմ թշնամի Մեծն Բրիտանիան, առանց Թուրքերու օժանդակութեան, որոնց միջոցաւ խորհրդային ցանցին մէջ պիտի առնուէին Հնդկաստանի հարիւր յիսուն միլիոն իսլամներն ու ամբողջ արաբական աշխարհը :

Ուրեմն ապահովելէ վերջ Մոսկուայի գաղտնի աջակցութիւնը, Քեազիմ Գարապէքիրի զօրագունդերը 1920 Սեպտեմբեր 24ին յարձակեցան Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ, որ մէկ կողմէ ալիտալի պատերազմի մը բացած անհուն վէրքերը կը դարմանէր անհնարին ճիգերով, միւս կողմէ խաղաղեցնելով երկրի այլացեղ տարրերը եւ ապահովելով ներքին սահմանները՝ հարեւաններու ոտնձգութեանց դէմ :

Արդարացնելու համար թրքական յարձակումը, Անատոլուի Գործակալութիւնը՝ թէեւ քիչ մը ուշ՝ Հոկտեմբեր 23ին հետեւեալ «լուսաբանութիւններ»ը կու տար «համաշխարհային հանրային կարծիքին» :

«Հայաստանի Հանրապետութեան հաստատումէն վերջ Երեւանի կառավարութիւնը իրեն նպատակ դրած էր ոչնչացնել կամ գաղթելու ստիպել այն Թուրքերը, որոնք հաստատուեր էին երկրին մէջ եւ կը կազմէին Հանրապետութեան ամբողջ ազգաբնակութեան կէսը : Այդ քաղաքականութիւնը, որ կը հետապնդուէր յամառութեամբ եւ որոշ կանոնաւոր ծրագրով, կը ձգտէր մեծցնել ազգային հողը՝ հաստատելով եկուոր փախստական Հայերը այն տեղերը, որոնք ազատ մնացած էին Թուրքերու մահուան կամ փախուստին պատճառով» :

Յետոյ կ՚աւելցնէր թէ՝ համաձայն պաշտօնական վիճակագրական տուեալներու, «մինչեւ 1919ի վերջը միայն Հայաստանի սահմաններուն մէջ այրուած են 199 թրքական գիւղեր, որոնց 135.000ի հասնող բնակչութիւնը մեծ մասամբ կոտորուած է ...» :

«Դաշնակները այսքանով չբաւականալով», մտեր են Աարբէջան եւ Ղարաբաղի նահանգին մէջ այրեր են մօտ 20 Թուրք գիւղեր՝ կոտորելով ամբողջ ազգաբնակութիւնը :

Բոլշեւիկները «արդիւնաւէտ» աշխատանք կատարեր էին երիտասարդ Հայաստանի բանակին մէջ՝ իրենց թունաւոր քարոզութիւններով, — «Մուսթաֆա եղբայրդ է գալիս» :

Այս ճակատագրական կռիւներէն առաջ, անոնք սին խոստումներով քնացուցեր էին Հայաստանի կառավարութիւնը : Մոսկուայէն ճեռնուեայն ճամբու դրեր էին Լեւոն Շանթի պատուիրակութիւնը՝ խոստանալով Երեւանի մէջ չարունակել բանակցութիւնները Կրեմլինի լիազօր Լեգրանի հետ :

Շատ թարմ է պատմութիւնը : Աւելորդ են մեկնութիւնները :

Լեգրան եկաւ Երեւան՝ պարզապէս ըստորագրելու համար անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան մահավճիռը՝ 2 Դեկտեմբեր 1920ին. «Հայաստանը յայտարարւում է անկախ սոցիալիստական խորհրդային հանրապետութիւն» :

Թուրքերու «Միլլի» գնդուորներն ու բոլշեւիկներու կարմիր զօրագունդերը ձեռք ձեռքի տուած Հայ ժողովուրդին «պարգեւեցին» «անկախ» սոցիալիստական խ. Հանրապետութիւն :

Տակաւին 37 տարի վերջ ալ այդ «անկախ»ին կը գլխուն Հայաստան անունը եւ զայն կը կոչեն Հայկական սոցիալիստական սովետական ռեսպուբլիկա, չորս բառով, երեքը օտար :

Թիզ մը հող չեն աւելցուցած «Դաշնակներուն» ձգած սահմաններուն վրայ : Չեն կրցած սրբագրել նոյնիսկ ներքին սահմանները :

«Նոյեմբեր 29»ին առթիւ ուզեցինք քիչ մը թարմացնել յիշողութիւնները : Չմոռնալու համար պատմութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿ-Ի ԱՌՋԵՒ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՏԱՐՈՒԱ՛Ն ՊԻՏԻ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻ

Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը սկսաւ ՄԱԿի առջեւ : Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Փինօ քաղաքական յանձնախումբին ուղղելով իր խօսքը, ըսաւ թէ այդ հարցին շուրջ Ֆրանսա ունի իր տեսակէտը եւ պատրաստ է պաշտպանել զայն : Փինօ ՄԱԿի ներկայացուցիչներուն յիշեցուց նաեւ, որ Ալժերիոյ մէջ ազգային ըմբոստութիւն մը չկայ օտար ճնշումի մը դէմ, այլ՝ քաղաքական փոքրամասնութեան մը կողմէ ձեռք առնուած միջոցներ են, որոնք ծանօթ են իրենց ահաբեկչութեամբ : Այդ շարժումը վաղուց ճախողած պիտի ըլլար, եթէ կարգ մը երկիրներ զէնքերով, դրամով, դեկավարութեամբ եւ ապաստաններով չօգնէին անոր : Եթէ ճիշդ է որ ալժերիական հարցը միջազգային մտահոգութեան առարկայ է՝ իր նմանին մէջ առաջինը պիտի ըլլայ ան ... :

Մէկ ու կէս ժամ տեւած իր ճառին մէջ, Արտաքին նախարար Փինօ շեշտեց, թէ Ֆրանսա հետեւած է միշտ խաղաղասիրական իր ծրագիրին, որ միաժամանակ ՄԱԿի ծրագիրն է. գինադադար, ընտրութիւն, խորհրդակցութիւն : Այս տեսակէտէն գինադադարի մը համար Ֆրանսայի բոլոր աշխատանքները բախեցան Ազատագր. Ճակատի ընդդիմութեան : Ֆրանսա ընթացք չի տար նաեւ Մարոքի թագաւորին եւ Թունուզի Նախագահին միջնորդութեան առաջարկին : Բաց աստի, Ազատագր. Ճակատը Ալժերիոյ ժողովուրդին հարազատ ներկայացուցիչը չի կրնար ըլլալ, քանի որ սպանութիւններով միայն կը փորձէ կարգադրել իր հաշիւները :

Արտաքին նախարարը յարձակումի անցնելով դատապարտեց յատկապէս Եգիպտոսը. — 1954 Դեկտեմբեր մէկին Գահիրէէն հրահանգուեցաւ Օրէսի ապստամբութիւնը : Գահիրէի մէջ էր, որ կազմուեցաւ Ազատագր. Ճակատը, եգիպտական իշխանութեանց թելադրութեամբ եւ նիւթական օժանդակութեամբ : Գալով Մարոք եւ Թունուզի, ըսաւ Փինօ, կը հաւատանք թէ այս երկու երկիրներու կառավարութիւնները կը փափաքին որ խռովութիւնները վերջանան Ալժերիոյ մէջ, դժբախտաբար սակայն անոնց օժանդակութիւնը՝ ըմբոստներուն, հակադիր արդիւնքի մը կը յանգի :

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը իր խօսքը վերջացուց, յայտնելով թէ ներկայիս Ալժերիոյ մէջ ընկերային, քաղաքական ու վարչական բարենորոգումներ կը կատարուին . եզրակացութիւն . — Այս պարագային մէջ ի՞նչ է ձեր պարտականութիւնը . ես, յստակօրէն կը տեսնեմ զայն : Չգել՝ որ Ֆրանսա շարունակէ խաղաղ լուծումներ գտնել, ժողովրդավարական սկզբունքներով, ինչ որ կը փափաքիք :

Նախարարին ճառէն ետք, որոշուեցաւ հարցին շուրջ բացուելիք վիճաբանութիւնները ձգել ուրբաթ օրուան : Միւս կողմէ, լատին – ամերիկեան երկիրներու պատգամաւորները կը պատրաստեն առաջարկ մը՝ վիճաբանութիւնները յառաջիկայ տարուան ձգելու համար :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Դշ. օր, կէսօրէ վերջ, Վարչապետ Կայեար Ազգ. Ժողովին վստահութեան հարց դրաւ՝ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին վաւերացման համար : Քուէարկութիւնը պիտի ըլլայ այսօր, սակայն կարեւորը քուէարկութեան արդիւնքը չէ, որ դրական պիտի ըլլայ, այլ՝ Կայեարի ընելիք յայտարարութիւնը : Ապահովաբար, Վարչապետը պիտի խօսի Մարոքի եւ Թունուզի միջնորդութեան առաջարկին վրայ. հակառակ անոր, որ Հիւս. Ափրիկէի երկու երկիրներուն առաջարկը եղած է «բարի նպատակ»ով՝ Ֆրանսայի պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԸ

ՆԻՔՍԸՆ ՓԱՐԻԶ ՊԻՏԻ ԳԱՅ

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք անդամ երկիրներու ներկայացուցիչներու ժողով մը գումարեց, վերջնականապէս որոշում մը տալու համար :

Հակառակ անոր, որ Նախագահ Այզընհաուրի հիւանդութիւնը լուրջ պատճառ մըն է, որ ժողովը յետաձգուի, քանի որ Միացեալ Նահանգներու Նախագահն ալ Փարիզ պիտի գար, 15 երկիրներու ներկայացուցիչները կը փափաքին որ ժողովը գումարուի որոշուած թուականին :

Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ պէտք է հետեւիլ մեծամասնութեան տեսակէտին : Այսուհանդերձ, Փարիզի մէջ կը մտածեն թէ Ամերիկա կրնայ մասնակցիլ նաեւ ուրիշ ներկայացուցիչով մը, փոխանակ՝ Այզընհաուրի : Այս է նաեւ կարծիքը Ատլանտեան Ուխտի անդամ կարեւոր երկիրներուն. ինչպէս՝ Անգլիա, Արեւմտեան Գերմանիա եւ մանաւանդ Իտալիա :

Այս ուղղութեամբ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ հակառակ անոր որ Նախագահ Այզընհաուր պիտի չկարենայ մասնակցիլ Փարիզի ժողովին, Ատլանտեան Ուխտի երկիրները կրնան գումարել զայն Դեկտեմբերի մէջ : Այս պարագային՝ ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի գլխաւորէ փոխ – Նախագահ Նիքսըն : Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ Նախագահ Այզընհաուրն ալ մասնակցի Փարիզի ժողովին, եթէ մինչեւ այդ թուականը ճամբորդելու ի վիճակի ըլլայ :

Այս ձեւով, բոլոր երկիրներն ալ համաձայն են, որ ժողովը տեղի ունենայ, առանց վայրի ու թուականի փոփոխութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, այսօր յայտնի պիտի ըլլայ վերջնական որոշումը, որ պիտի տրուի Փարիզի մէջ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Մկրտիչ Տուտումեան, Վիէն (Բ. անգամ) — 3.000

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԻՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՏԱՐԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Դամասկոսի «Ալ Ալամ» թերթին համաձայն սուրիական իշխանութիւնները Լիբանանի ապահովութեան տնօրէնը անբաւձալի տարր նկատած են իրենց հողամասին վրայ՝ ներքին ապահովութեան համար : Թերթը կը գրէ, թէ Լիբանանի ապահովութեան տնօրէնը իր հողամասին վրայ կը պաշտպանէ տարրեր՝ որոնք դէմ են Սուրիոյ եւ անոր անունը մաս կը կազմէ անոնց՝ որոնք դաւադրութիւն մը սարքած էին Սուրիոյ դէմ :

Մինչ Դամասկոսի կառավարութիւնը թշնամական դիրք կը բռնէ Պէյրութի դէմ, որ օգնութիւն կը ստանայ Միացեալ Նահանգներէն, լիբանանեան Խորհրդարանին մէջ Արտաքին նախարար Մալիք քանի մը ամիս առաջուան ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնը յիշելով, յայտարարեց. — Միացեալ Նահանգներ պատրաստ են քննելու մեր բոլոր խնդրանքները եւ զոհացում տալ անոնց՝ պայմաններու ներած չափով. պիտի աշխատին նաեւ, որ տարբեր երկիրներէ ալ օգնութիւն ստանանք :

Արտաքին նախարարը յայտնեց նաեւ, թէ կարելիութիւններ կան նոյնիսկ՝ Լիբանանի մէջ հաստատելու պաշտպանութեան ամէնէն արդիական կայաններ, որոնք իրականացած են գիտութեան յառաջդիմութեամբ. — յոյս ունիմ՝ որ երկար ատեն պիտի չսպասենք այլեւս՝ հեռավար (թէլէկիտէ) հրթիռներ ունենալու համար, աւելցուց Մալիք :

× Ժընեւի մէջ կը շարունակուին Փրանքեւեգիպտական տնտեսական ու ելմտական գործակցութեան խորհրդակցութիւնները : Ֆրանսական պատուիրակութեան նախագահը յայտարարեց, թէ կարելի եղած էր համաձայնութիւն գոյացնել՝ կարգ մը կէտերու վրայ : Կը սպասուի որ ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյանայ՝ նկատելով որ բոլոր հարցերը իրարու կապուած են :

× Սուրիոյ Արտաքին նախարար Պիթար յայտարարեց որ, թէեւ թրքական զրգռութիւնները զգալապէս նուազած են, սակայն սահմանագլուխին վրայ թուրք զինուորներու համախմբումը միշտ վտանգ մը կը ներկայացնէ Սուրիոյ համար : Եթէ այսպէս շարունակուի՝ Դամասկոս կրնայ նորոգել իր բողոքը՝ ՄԱԿի մէջ :

Միւս կողմէ, Յորդանանի վրայ եթէ Իսրայէլեան յարձակում մը ըլլայ՝ Սուրիա եւ արաբական միւս երկիրները անմիջապէս օգնութեան պիտի հասնին Ամմանի, աւելցուց Սալահ Պիթար :

× Լոնտոնի Խորհրդարանին մէջ Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ անգլիական կառավարութիւնը համաձայնութիւն չէ կրցած գոյացնել Եմէնի զահաժառանգ Իշխանին հետ : Հետեւաբար՝ Անգլիա – Եմէն խորհրդակցութիւնները արդիւնքի մը չեն հասած :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը նախատեսուած գումարին վրայ երկու միլիառ տոլարի յաւելեալ պիւտճէ մը քուէարկեց՝ հեռավար (թէլէկիտէ) հրթիռներու պատրաստութեան համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Թորէզ, որ Մոսկուա գացած էր, վերադարձի ճամբուն վրայ հանդիպած է Արեւելեան Գերմանիա եւ խորհրդակցութիւն մը ունեցած՝ Նախագահ Ուլպրիխտի հետ, որ միաժամանակ ընդհանուր քարտուղարն է Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՌՈՒՊԼԻՆ, ՏՈԼԱՐԸ ԵՒ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Նիւ Եորք Հերալտի թղթակիցը, Ճօ Ալէքս Մորիս, գրած է հետեւեալ շահեկան յօդուածը, զոր կը թարգմանենք ամբողջութեամբ :

Միջին Արեւելքի տիրապետութեան համար մղուած պաղ պատերազմը առաջ կը տարուի Յորդանանի ու անոր դրացի Սուրիոյ մէջ: Ռազմագիտական եւ քաղաքական շրջաններու ապացան համոզումն է որ ճշդուի այս երկիրներուն մէջ շարունակուող պայքարին վերջաւորութեան, ուր եւ, ըլլա՛յ Մ. Նահանգները, ըլլա՛յ Խ. Միութիւնը ովի ի բոլին կը պաշտպանեն գոյութիւն ունեցող վարչակարգերը:

Յարգ, կարելի է ըսել որ կէտերու առաւելութիւնը Ռուսերուն կողմն է, մասամբ որովհետեւ այս վերջիններու Միջին Արեւելեան կողովի քաղաքականութիւնը մեծ հմայք կը վայելէ անմեղ Արաբներուն մօտ, բայց մանաւանդ որովհետեւ Մ. Նահանգները կը վարանին նուազագոյնէն քիչ մը աւելի տնտեսական ու զինուորական օժանդակութիւն հայթայթելու բարեկամ կառավարութեանց, ասոր հետեւանքով, ո՛չ միայն նոր դաշնակիցներ չեն կրնար ճարել երկրագունդի այս մասին մէջ, այլ նաեւ որոշ պաղութիւն մը կը յառաջացնեն արդէն իսկ Մ. Նահանգներու կառքին լծուած պետութիւններու սրտին մէջ:

×

Այս պաղ պատերազմին հակասութիւններուն ամէնէն ցայտուն օրինակները կը հանդիսանան Սուրիան եւ Յորդանանը: Ռուսերը Սուրիան զինեցին մինչեւ ատամներուն ծայրը, յաճախորդ դառնալով սուրիական յաւելեալ բերքին, զոր արեւմտեան շուկաները չէին կրնար գնել՝ ամերիկեան յաւելեալ արտադրութեանց տըմբինկի գիներուն պատճառով: Միւս կողմէ, Ռուսերը Սուրիոյ առաջարկեցին փոխանակութեան մը հիման վրայ դըրուած տնտեսական բարգաւաճմանծրագիր մը, որ գոնէ արտաքնապէս շատ աւելի հրապուրիչ ու շահաբեր կը նկատուի քան ամերիկեան Զօրրորդ Կէտի (Փոյնթ Ֆոր) եւ Համաշխարհային Դրամատան տնտեսական օգնութեան ծրագիրները :

Անգլին, Յորդանանի մէջ, ամերիկեան կառավարութիւնը թէեւ քանի միլիոն տոլարի օգնութիւն մը յանձն առած է մինչեւ 1958 Յունիս 30, բանակին կազմակերպութեան համար որոշուած 10 միլիոն տոլարին ասընթեր, բայց ոչ մէկ հաւաստիք տուած է տարեկան առնուազն երեսուն միլիոն տոլարի պէտք ունեցող Յորդանանին, որ այս օգնութիւնը տեւական պիտի ըլլայ: Իսկ Զօրրորդ Կէտի օգնութեան ծրագիրը, որ Յորդանանի մէջ գործադրուիլ սկսած է վեց ամիսէ ի վեր, անբաւական է: Յորդանան Զօրրորդ Կէտէն կը պահանջէ 15 միլիոն տոլար եւս, սակայն Ամերիկայի պատասխանատու շրջանակներու համաձայն այդ գումարը 11 միլիոնը պիտի չանցնի՝ լաւագոյն պարագային:

Մինչդեռ եթէ սուրիական եօթնամեայ տնտեսական ծրագիրը առանց արգելքի իրագործուի, տարեկան 25 միլիոն տոլարի գումար մը ստացած պիտի ըլլան Ռուսերէն՝ որպէս թէքնիք օժանդակութիւն: Այս թիւը սուրիական տնտեսական բարգաւաճման պլեւճէին մէկ երրորդը կը ներկայացնէ. Սուրիացիները կը յուսան մնացեալ երկու երրորդը իրենց միջոցներով ապահովել: Շատ մը Սուրիացիներ կը կասկածին թէ կառավարութիւնը պիտի կարենայ տարեկան յիսուն միլիոն տոլար գոյացնել. սակայն համոզուած են թէ Ռուսերը պիտի չթերանան իրենց յանձնառութեանց մէջ, փաստելու համար թէ Խ. Միութիւնը անշահախնդիր կերպով օգնելու պատրաստ է Միջին Արեւելեան երկիրներուն :

×

Ասոր որպէս հակասութիւն, Յորդանանի վերելքը եւ տնտեսական կազմակերպութիւնը հետեւողական ծրագրի մը կապուած չեն, մասամբ՝ որովհետեւ երկրին նիւթական պայմանները շատ համեստ են, բայց առաւելապէս որովհետեւ Ամերիկան իր օգնութիւնը կաթիլ-կաթիլ կը հաշուէ :

Մասնաւոր նկատուելու է, որ Սուրիոյ մէջ խորհրդային օգնութեան ու Յորդանանի մէջ ամերիկեան օգնութեան այս բաղդատականը միայն տնտեսական ու երմտական մարզին մէջ պահեցինք, որովհետեւ Միջին Արեւելքի ժողովուրդներն ու կառավարութիւնները ամերիկեան ու խորհրդային մրցակցութեան այս երեւոյթով է որ առաւելապէս շահագրգռուած են: Թուրքիայէն մինչեւ Փաքիստան երկիր մը չկայ, որ իր բարգաւաճման ծրագիրներուն համար նիւթական արտաքին օժանդակութեան կարիք չունենայ: Դրամը միշտ գերակշիռ արժէք ունեցած է Միջին Արեւելքի մէջ, եւ տակաւին կը շարունակէ ունենալ :

Ահա թէ ինչու բոլոր աչքերը յառած կը մնան Դամասկոսի եւ Ամմանի վրայ, հակառակ անոր որ արաբական աշխարհի քաղաքական ու քարոզչական կեդրոնը կը շարունակէ մնալ Գահիրէն:

Ռուսերը, հակառակ Եգիպտոսի հանդէպ կատարած իրենց սիրոյ արտայայտութիւններուն, շատ աւելի խնամք կը տանին Սուրիոյ, եւ այս՝ բազմաթիւ պատճառներով: Պատճառներէն գլխաւորը այն է, որ նախագահ Նասր զօրաւոր անհատականութիւն մըն է եւ անդառնալիօրէն՝ հակահամայնավար. Եգիպտոսի համայնավարները կը պահէ խիստ հսկողութեան ներքեւ ու կ՚ըսուի թէ մեծապէս մտահոգ է ռուսեւսուրիական մտերմութեան հետեւանքներուն մասին :

Մինչդեռ Սուրիոյ մէջ Նասր մը չկայ եւ երկիրը կը գտնուի զինուորականներու եւ քաղաքագէտներու խմբակի մը կառավարութեան ներքեւ. բոլորն ալ իրենց օրինակը կ՚ուզեն առնել Նասրէն, սակայն անոր անհատականութիւնը ունեցող մարդ չկայ մէջերնին: Այս խմբակին անդամներուն տեսակէտները կը տարբերին ռուսեւսուրիական յարաճուն մտերմութեան մասին, եւ ճիշդ այս կէտին մէջ է որ Ռուսերը կ՚ուզեն իրենց բախտը փնտռել:

Քաղաքական տեսակէտէն, Սուրիան սիրաշահելու քաղաքականութեան սկիզբը կուգայ այն օրէն երբ Խ. Միութիւն կոնակ դարձուց Իսրայէլի ու հանդիսացաւ պաղեստինցի գաղթականներու պաշտպան ախոյեանը. հարց մը, որ շատ մօտէն կը հետաքրքրէ արաբական բոլոր երկիրները եւ կը ներկայանայ որպէս Միջին Արեւելքի ամէնէն հրատապ խնդիրներէն մին: Միւս կողմէ, Ռուսերու «հակա-գաղութատիրական» քարոզչութիւնը, շատ հետաքրքրական առեւտրական համաձայնութիւններու եւ զինուորական օգնութեանց ասընթեր, արաբական երկիրներու մէջ այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ համայնավարութիւնը անմեղ սկզբունք մըն է, իսկ խորհրդային գաղթատիրութիւն բնաւ բանը գոյութիւն չունի :

Միեւնոյն ժամանակ, Արեւմտեան երկիրներն ալ իրենց բոլոր կարելին ըրին բարեկամ մնացած Արաբներու թշնամութիւնն ու հակառակութիւնը շահելու համար: Մ. Նահանգները ձախորդ կերպով կ՚ուզեն պահել թէ՛ Իսրայէլի եւ թէ՛ Արաբական աշխարհի բարեկամութիւնը. իսկ անգլեւֆրանսական յարձակումը Սուէզի վրայ, կրնար դառնալ բաժակը յորդեցնող վերջին կաթիլը. սակայն այդպէս չեղաւ. Սուէզի դէպքէն քանի մը ամիս վերջ Միջին արեւելեան երկիրներու մեծ մասը ոգեւորութեամբ ընդառաջ գացին Այզընհաուըրի Վարդապետութեան դիմակին տակ ծածկուած տոլարի կանչին :

Աշխարհի ոչ մէկ կողմը դրամը այնքան արժէք կը ներկայացնէ, որքան Միջին Արեւելքի մէջ: Դրամով է որ ամբոխները ոտքի կ՚ելլեն այնտեղ, կուռ ընկերասարդներ կը ճարուին, մամուլը կը գնուի: Այնքան ատեն որ Սէուտական դրամը կանգնած էր Եգիպտոսի ու Յորդանանի պաղեստինցի գաղթականներուն ետին, գաղթականները կը տիրապետէին քաղաքական կեանքին: Հիմա, որ Սէուտական Արաբիոյ ու բանակին ետին կանգնած է ամերիկեան դրամը, գաղթականները (գոնէ առժամաբար) հանդարտած են :

Հակառակ արեւմտեան պետութեանց բոլոր ոխալներուն, Միջին Արեւելքը տակաւին խորհրդայնացած չէ: Բայց եթէ Մ. Նահանգները կորսնցնեն Սուրիոյ ու Յորդանանի մէջ պաղ պատերազմը, որ անհաւանական չէ եթէ Ուաշինկթընի մէջ վերաքննութեան չենթարկուի Յորդանանի տեւական օժանդակութեան հարցը, այն ժամանակ Ռուսերը շահած պիտի ըլլան ամբողջ Միջին Արեւելքի վերջնական տիրապետութեան համար մղուած պայքարին առաջին բաունտը: Միջին Արեւելեան շատ մը երկիրներ ուշի ուշով եւ թերեւս ալ նախանձով կը նային Սուրիոյ. կը նային նաեւ դէպի Ուաշինկթըն, տեսնելու համար թէ «Ընգըլ Սէմ» պիտի բարձրացնէ՞ աճուրդը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ըսինք թէ Սեւումեան եղած է նաեւ տաղանդաւոր ու անզուգական մեկնաբանող մը :

Արդարեւ, բազմաթիւ են եղած իր այն դերերը, որոնց մէջ մրցակից չէ ունեցած մեծանուն արուեստագէտը :

Կովկասէն մինչեւ Պոլիս, Յովհաննէս Սեւումեան հռչակի տիրացած է : Իր խաղարկէտ դերերը Սեւումեան կը պատկերացնէր միշտ այլազան, հեռու միօրինակութենէ :

Պոլսոյ մէջ, 1914ին, Կէօթէի Ֆաուստին մէջ Սեւումեանի մարմնաւորած Մեֆիստոֆէլին մասին խօսելով, ահա թէ ի՞նչ կը գրէ Միրուժան Պարսամեան իր «Շանթ» գրական եւ գեղարուեստական հանդէսին մէջ (15 Ապրիլ 1914).—

«... Սեւումեան եղաւ երկրաւոր Մեֆիստոֆէլ մը, ներկայացնելով Սատանան, իր ամէնէն նուրբ չարութեան եւ գիւային հոգեբանութեան մէջ: Սեւումեան տաղանդաւոր դերասան մըն է: Բեմին գիտութեան ծանօթ է կատարելապէս: Կը մտնէ իր ներկայացուցած տիպարներուն մորթին մէջ: Այսպէս «Հին Աստուածներու» վանահայրը եղող Սեւումեանը՝ Մեֆիստոֆէլը ներկայացնող Սեւումեանը չէ: Եւ այսպէս, ամէն խաղերու համար ...»:

Վանահայր (Հին Աստուածներ), Կրասման (Թագաւորը), Ուրիէլ (Ուրիէլ Ակոստա), Ֆլորիս (Անյայտ Կինը) եւ մանաւանդ Յո՞ Երթասի մէջ Պետրոնիուսի դերը կը մնան կոթողային գործերը մեծանուն արուեստագէտին :

Մինչեւ այսօր տակաւին կը հնչեն անուշ մեղեդիի մը նման.—

«Ողջո՜յն քեզ, աստուածային Դեբուսեան, ինչպէ՞ս են քու այն խոցերը, որ դու ստացար Դրոյայում, եւ ի՞նչ է անում այժմ Ողիսեւսը՝ Եղիսեան դաշտերում ...»:

«Հռովմայեցինե՜ր, քաղաքացինե՜ր»:

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

—o—

Այդ բակի արեւելեան անկիւնում կար մի երկյարկանի, պատշգամով համեստ բնակարան, ծաղկապարտէզով: Այդտեղ էր ապրում Կոմիտաս վարդապետը: Միաբաններից ոչ ոք այդպէս մեկուսացած առանձնաբնակարան չունէր: Խրիմեան Հայրիկի յատուկ հոգատարութեան հետեւանքով, Կոմիտաս վարդապետին տրուած էին բոլոր հնարաւորութիւնները աշխատելու համար: Բնակարանն ու պարտէզը չէին երեւում գետնի վրայից: Բարձր պարիսպների ամփոփ գրկում, հեռու էր դրսի աղմուկից եւ հասարակութեան հայեացքից :

Բնակարանը բաղկացած էր վարի եւ վերի սենեակներից: Վարինը ցախատունն էր եւ սպասաւորի կացարանը, իսկ վերեւում ապրում ու աշխատում էր ինքը: Վերեւի սենեակը բաղկացած էր ննջարանից ու աշխատանքի սենեակից: Այստեղ էր դրուած ապակեայ բարեբար Մանուշեանից նուէր ստացած դաշնամուրը: [...]ակի կահաւորութիւնը համեստ, պարզ ու վերին աստիճանի մաքուր էր: Պատերից կախուած դիմանկարներից յիշում եմ Բեթհովէնի, Շոպէնի, Չայկովսկու, Բախի, Եկմալեանի, Ց. Թումանեանի, Խ. Աբովեանի, Մեսրոպ Մաշտոցի ու Խրիմեան Հայրիկի դիմանկարները: Գրասեղանի վրայ դրուած լուսանկարներից յիշում եմ իրեն՝ Կոմիտասի եւ դերասան Աբելեանի լուսանկարները միասին, Արշակ Չօպանեանի հետ էլ առանձին՝ նըկարուած արտասահմանում: Կային եւ ուրիշ լուսանկարներ: Բացի լուսանկարներից, գրասեղանի վրայ կար մի ալբոմ, որի մէջ գետեղուած էին հայկական դաշնական գաւառների տիպիկ տարազով կանանց, աղջկանց, պատանիների նկարներ եւ Գ. Բաշինջաղեանի Անիի աւերակների տեսարաններից բացիկներ: Գրքերի յատուկ պահարանի փոխարէն, յիշում եմ կարմիր փայտից դրակալը, որի աստիճաններում դարսուած էին բազմաթիւ գրքեր եւ երաժշտական տետրեր, մատեաններ: Աշխատանքի սենեակը միաժամանակ ծառայում էր որպէս ընդունարան: Այդտեղ էլ նախաճաշում եւ թէյում էր Հայր Կոմիտասը :

Բակը ներկայացնում էր իրենից արեւելեան հէքեաթների մէջ նկարագրուած մի չնաշխարհիկ պարտէզ-ծաղկանոց: Մէջտեղը սրբատաշ քարերով սալայատակած մի աւազան, ապակեաջրի շատրուանով, որի մէջ խաղում էին փոքրիկ ձկնիկներ: Աւազանի չորս բոլորը բազմաէտ, բազմերանգ ծաղիկների թմբիկներ ու մարգեր, իսկ պարտէզի արեւմտեան ծայրում՝ երկու նռնենի, երկու ծիրանի եւ մէկ տանձենի ծառեր, Կոմիտասի ձեռքով տնկուած: Հիւսիսային ու հարաւային կողմերում վարդաթփերի շարքերն էին, իսկ արեւելեան մասում, ուր բնակարանն էր, նրա դիմացը, պարտէզի ծայրում, մանրաթերթիկ հոտաւէտ վարդաթփերով շրջապատուած մի տաղաւար, ուր դրուած էր մի փայտէ թախտ մաքուր սաւանով ծածկած, թախտի վրայ մի փոքրիկ գլխարարձ, դիմացն էլ մի փոքրիկ գրասեղան: Տարուայ տաք եղանակներին Կոմիտաս վարդապետը այստեղ էր անցկացնում օրուայ մեծ մասը: Պարտէզ-ծաղկանոցի կեդրոնական տարածութիւնը բռնում էին բազմատեսակ ծաղիկները. մախմուրաթերթ արքայական վարդը, պարսկական նարգիզը, եգիպտական շուշանը, հնդկական կակաչը, հայկական մեխակը եւ այլ ծաղիկներ զարդարում էին պարտէզը եւ դարձնում մի հըմայիչ բուրաստան: Եւ այդ պատահական չէր. Կոմիտասը սիրում էր ծառ ու ծաղիկները, նրա հոգին ու սիրտը խօսում էին բնութեան հրաշալիքների հետ. մայրական հոգատարութեամբ նա խնամում, գուրգուրում էր ամէն մի ծաղիկ իր պարտէզում: Ամէն մի ծաղիկ մի հոգի էր նրա համար, ամէն ծաղկի մէջ իմաստ էր գտնում նա: Երգ ու ծաղիկ — ահա նրա ստեղծագործութեան էութիւնը :

×

Ճեմարանի երկրորդ դասարանումն ենք: Դասի զանգը տուել են եւ վերակացու Հ. Գրիգորեանը շտապեցնում է աշակերտներին դասարան գնալու: Մեր դասարանում երաժշտութեան – երգեցողութեան դաս է. անհամբեր սպասում ենք դասատուին: Մտնում է Կոմիտաս վարդապետը, իրեն յատուկ լրջութեամբ, աշխոյժ քայլերով մօտենում է ամբիոնին եւ մի պահ հայեացք գցելով ոտքի ելած դասարանի վրայ, մեղմ ձայնով ասում է.

— Նստէք:

Անշշուկ նստում ենք բոլորս: Կոմիտաս վարդապետը բաց է անում մատեանը ու ասանց ստուգում կատարելու կանչում է.

— Տէր Գրիգորեան Սուրէն: Ի՞նչ էք պատրաստել այսօրուայ դասի համար :

— «Մոկաց Միրզէն» երգել ձայնանիշերով, — պատասխանում է Սուրէնը ոտքի կանգնելով :

— Հապա երգիր :

Սուրէնը, որ երաժշտութեան մէջ ուժեղ աշակերտներից էր, համարձակ ու անսխալ երգում է դասը :

— Շատ ապրես, նստիր, — ասում է նա, եւ գնահատական նշանակում :

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(3 Շար.)

« Այրէ՛ր, սպաննէ՛ր, ջարդէ՛ր, խողխողէ՛ր, բայց մի գրէ՛ր Կեսար, այս թող լինի քեզ Արգիլեր Ելէկանցիսարամի վերջին խրատը ...»:

Երկու հազար տարի առաջ, Պետրոնիուս՝ Հռոմայեցի բանաստեղծ – տրիբուն այսպէս կ'ըսէր արիւնկզակ Ներոնին :

Պետրոնիուս «Իշխան վայելչութեան» մակդիրը ունէր: Հռոմայեցիները այդպէս կը կոչէին զինքը :

Երկու հազար տարիներ ետք, հայ բեմին վրայ անզուգական Յովհաննէս Սեւումեանը կը վերակենդանացնէր Հռոմայեցի տրիբունին տիպարը, դառնալով իր կարգին հայ բեմերու «իշխան վայելչութեան»ը :

×

Առաջին Աշխարհամարտի զինադադարին, Յովհաննէս Սեւումեան մասնաւոր պաշտօնով եկաւ Պոլիս :

Հայաստանի Նորահաստատ Հանրապետութիւնը պաշտօն յանձնած էր անոր երթալ Պոլիս եւ հոն թատերական նոր քատրեր պատրաստելու աշխատանքին լծուիլ :

Եւ իրաւ, մեծանուն արուեստագէտը այդ ուղղութեամբ մեծ աշխատանք թափեց: Սարքեց հրապարակային դասախօսութիւններ, որոնց ընթացքին լայն բացատրութիւններ տուաւ ճշմարիտ թատերական արուեստի մասին, ակնրախ օրինակներով զանազանելով գռեհիկն ու գեղարուեստականը :

Այս առթիւ, խիստ յատկանշական են հետեւեալ տողերը, զորս այդ շրջանին, Փրթի – Շանի թատրոնին մէջ խօսած իր մէկ ճառէն կ'ամփոփեմ .—

« ... Շատ յաճախ չտարբերելով գեղարուեստական – էսթէթիքական ուժեղ տպաւորութիւնը գռեհիկ, կոպիտ տպաւորութիւններէն, կը սխալուինք ականատես ըլլալ այնպիսի տեսարաններու, որոնք հանդիսականի էսթէթիքական զգացմունքները միայն կարող են վիրաւորել: Եթէ բեմի վրայ դոմէչ մը մորթեն, համոզուած եմ որ շատ շատերի վրայ այդ բանը կարող է մի սարսափելի տպաւորութիւն գործել, շատերը, նոյնիսկ, կարող են ուշաթափուել: Բայց ի՞նչ, մի՞թէ ա՞յդ կ'ըլլայ գեղարուեստ: Ինչո՞ւ մորթել խեղճ դոմէչը: Ես դերասաններ եմ տեսել, նոյնիսկ առաջնակարգ, անուն հանած դերասաններ, որոնք բեմի վրայ թունաւորման — մահուան տեսարաններ ներկայացնելիս այնպէս են ընկել, երկարել, նորից կուչ եկել, խռխռացել, կրկին երկարել, նորից ոլորուել, գետինը ճանկռտել, յանկարծ ոտքի կանգնել, գլուխը թափահարել եւ ամբողջ հասակով չրխկացել, յատակին փռուել ու վերջապէս մեռե՜լ ...»:

Իր նոր պաշտօնին կիրարկման ձեռնարկած է Սեւումեան, ընդգրկելով իր այս առողջ տեսակէտներու գործադրութեան եղանակը :

Առաջին ակնարկով իսկ Յովհաննէս Սեւումեան Պոլսոյ թատերական շրջանակներուն մէջ նկատած է ուժեր եւ անոնցմով աշխատելով երեւան հանած է իսկական արժէքներ :

Անոնցմէ մէկն է Հրաչեայ Ներսիսեանը, որ այսօր Հայաստանի մէջ «Սունդուկեան» պետական թատրոնի առաջնակարգ դերասանն է եւ արդարօրէն կը կրէ ժողովրդային վաստակաւոր դերասանի պատուաբեր տիտղոսը :

Արդեօք Հրաչեայ Ներսիսեան, երբ այսօր իր լամբակին վրայ արդարահպարտութեամբ մը կը կրէ պատուանշան մը, երբ եւ իցէ կ'անդրադառնա՞յ թէ այդ յաջողութիւնը ձեռք բերած է ո՛չ միայն շնորհիւ իր անժխտելի տաղանդին, այլ եւ նաեւ շնորհիւ այն Մեծ Մարդուն որ կը կոչուէր Յովհաննէս Սեւումեան եւ որ առաջին մէկ օրէն առաջնորդած է իր դողդոջ քայլերը ...

Միայն այսքա՞ն: Տակաւին կայ մեր օրերու անզուգական դերասանը՝ Վահրամ Փափազեան, որ նոյնպէս մեծապէ՛ս օգտուած է զմայլելի դերուսոյցին խորհուրդներէն, երբ սկսնակ ու երիտասարդ դերասան, առաջին անգամ ոտքը դրած է Թիֆլիզի թատերական շրջանակներէն ներս :

Աւելորդ է ըսել թէ, Վահրամ Փափազեան այսօր բոլորովին մոռցած է այդ պարագան, վասն զի իր «Յետադարձ Ակնարկ» հատորին մէջ երբ կը խօսի Սեւումեանի մասին, այդ նկատմամբ սփինքսեան լռութիւն մը կը պահէ ...

×

Դժբախտաբար Յովհաննէս Սեւումեանի գործը կիսատ մնաց :

Զարաչուք հիւանդութիւն մը զգետնեց զինքը: Իր փխրուն ու պզպզուն առողջութիւնը չկրցաւ տոկալ այն մտային եւ ֆիզիքական սպառիչ աշխատանքին, որուն լծուած էր անզուգական արուեստագէտը:

Երկար ատեն հիւանդ պառկեցաւ Մեծ Կղզիի մէջ:

Ո՛չ մէկ բան խնայուեցաւ զինքը փրկելու համար անողոք ցաւին ճիրաններէն:

Սակայն, անօգո՛ւտ ...

Ու չար օր մը, հայ բեմերու «Իշխան Վայելչութեան»ը, հայ թատերական արուեստի անխոնջ տեսաբանը փակեց իր աչքերը հայրենիքէն հեռու, օտար հողի վրայ :

Սակայն երկար ժամանակ օտար հողը չծածկեց իր հէք մարմինը :

Որովհետեւ, սրբացեալ արուեստագէտը բախտը ունեցած էր իր կեանքը կապելու եւ իրեն կողակից ընտրելու արժանաւոր Հայուհի մը՝ Օր. Լիւսի Խանտանեան, որ շուտով դարձաւ հայ բեմերու շնորհալի եւ արժէքաւոր դերասանուհին՝ Լիւսի Սեւումեան :

Տիկին Լիւսի Սեւումեան իր մեծանուն ամուսնոյն աճիւնները փոխադրեց Թիֆլիզ, ուր այժմ կը հանգչի Խանտանեաններու ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Եւ իր յաւիտենական քունին մէջ վստահ եմ որ անոր հոգին կը խայտայ հիմա տեսնելով որ իր երազած թատրոնը գոյութիւն ունի այսօր այն հողին վրայ, ուրտեղ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին՝ այդ նպատակին համար աշխատեցաւ ու տքնեցաւ Յովհաննէս Սեւումեան :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԾՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

—o—

Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ, Նոյեմբեր 24ին, տեղի ունեցաւ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի ընդհ. ժողովը, ի ներկայութեան անդամներու մեծամասնութեան :

Միութեան ատենապետ Արմենակ Միքայէլեան քանի մը խօսքով բացուած յայտարարեց ժողովը եւ խօսք տուաւ ընդհ. քարտուղար հայրենակից Յակոբեանին որ ամփոփ կերպով տուաւ կեդր. վարչութեան ութ տարուան աշխատանքին նիւթական եւ բարոյական համարատուութիւնը ու մասնաճիւղերու տարած գովելի գործունէութիւնը:

Ծանրացաւ Մարսիլիոյ, Տէսինի եւ Ավինեոնի մասնաճիւղերուն խիստ արդիւնաւէտ գործունէութեան վրայ, մասնաւորաբար Ավինեոն՝ որ հակառակ վերջերս կազմուած ըլլալուն իր անմիջական գործունէութեամբ ունեցաւ հայերէնի դասընթացք մը, այսպէսով ընդառաջ երթալով մեր ընդհանուր նպատակին, սերունդի փրկութեան գործին :

Պ. Յակոբեան խօսեցաւ նաեւ Ամերիկայի Սեբաստացիներու Վերաշինաց Միութեան մասին, յիշելով անոնց բերած օժանդակութիւնը 1953էն սկսեալ տարեկան 250 տոլարի գումար մը, որ թէեւ 1955ին առժամապէս դադրած էր, սակայն յոյս յայտնեց որ կեդր. վարչութեան կրկնակի դիմումները անպատասխանի պիտի չմնան եւ աւելի կարեւոր գումար մը պիտի ստանան իրենց քոյր կազմակերպութենէն: Ընդհ. քարտուղարը իր խօսքը վերջացուց խանդավառ եւ յուսալից խօսքերով Միութեան ապագային մասին: Կոչ ընելով լայն չափով օգնել անոր ազգօգուտ գործին:

Հայրենակից Միրիճան Շիրվանեան կարդաց Պատգ. ժողովի ատենագրութիւնը, յիշելով անոր կարեւոր մասերը միութեան ինը տարուան գործունէութեան վերաբերեալ :

Մարսիլիոյ մասնաճիւղը ունեցած է ընդհ. մուտք 740.021 ֆրանք, ելք՝ 696.325, որուն 435.000ը ղրկած է կեդր. վարչութեան: Տէսինի մասնաճիւղը, մինչեւ պատգամաւորական ժողով մուտքը ունեցած է 278.470 ֆրանք, ելքը 178214 ֆրանք, որմէ կեդր. վարչութեան ղրկուած է 140.000 ֆրանք :

Կեդր. վարչութեան ընդհանուր մուտքը եղած է իր կազմութեան թուականէն մինչեւ Պատգմ. ժողով 2.260.117 ֆրանք եւ ելք՝ 2.043.786 ֆրանք :

Այս գեղեցիկ արդիւնքը մեծ գոհունակութեամբ արժանացաւ ջերմ ծափերու :

Ընտրութեան անցնելէ առաջ հայրենակից Եղօ Մինասեան կարդաց իր պատրաստած գեղեցիկ մէկ ծրագիրը Միութեան յառաջիկայ գործունէութեան համար, զայն աւելի օգտաշատ եւ արդիւնաւոր դարձնելու համար :

Կեդր. վարչութեան ընտրութեան անցնելով հետեւեալ հայրենակիցները ձայներու մեծամասնութեամբ ընտրուեցան, Յակոբ Յակոբեան, Միրիճան Շիրվանեան, Յարութիւն Շիրվանեան, Եղօ Մինասեան, Նշան Հայթայեան, Նշան Դարբինեան, Յովհ. Ղազարեան, Լութֆիկ Քաչըրքէմանեան, Տիկին Յարութիւնեան եւ Տիկին Փէշտիմալճեան :

Ժողովականները շնորհաւորեցին նորընտիր վարչութիւնը, յաջողութիւն մաղթելով անոնց յառաջիկայ գործունէութեան համար :

ՄԻՐԻՃԱՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Գ. ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ կատարուած է Աթէնքի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ: Պատարագէն վերջ Առաջնորդական Տեղապահը վեր առած է հանգուցեալին ազգանուէր գործունէութիւնը՝ յունահայ գաղութին մէջ :

ԸՆԿ. Ա. ԳԱՍԱՔԵԱՆ որ Պէյրութէն Ամերիկա գացած էր, Պոսթընէն Ֆրէզնօ անցնելով այցելած է «Ասպարէզ»ի խմբագրատունը եւ տուած՝ շարք մը բանախօսութիւններ :

Հ. Յ. Դ. « Օր » ուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Ֆիքսի (Յունաստան) մէջ, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Նախագահած է ընկեր Զ. Զաքարեան. խօսած է ընկեր Գ. Լազեան :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ Դեկտեմբեր մէկին տեղի պիտի ունենայ Թեհրանի Հայ Կանանց Բարեգործական Ընկերութեան յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը՝ մասնակցութեամբ գաղութին կրթական թէ մշակութային բոլոր մարմիններուն :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առջի իրիկուն Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան առջեւ ցոյցեր տեղի ունեցան աջակողմեան խմբակցութեանց կողմէ: Ցուցարարները մօտ ժամ մը Քոնքորտի հրապարակին վրայ կռիւներ ստեղծեցին Ամերիկայի եւ Անգլիոյ դէմ ալ պոռալով: Ապա փորձեցին յարձակիլ «Էքսփրէս»ի (մենտեսեան) խմբագրատան վրայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԿԱՅԾԵՐ

ԺԹ.

ԵՐԱԶ

Ինչպէս մի թեթեւ փետուր ես տարուում էի պղտոր հոսանքի հետ ... կապոյտ ալիքները շատ անգամ խորասոյզ էին անում ինձ դէպի յատակը, շատ անգամ դուրս հանում ... կրկին տեսնում էի սիրելի պատկերները սարսափած եւ գունաթափ երեսներով ...: Աշխատում էի ափին մօտենալ, հնարք չէր լինում, իմ թեւքերի ուժը հետզհետէ թուլանում էր, եւ ես խեղդուելու մօտ էի ...: Ես կանչում էի Կարոյին, Ասլանին եւ Սաղոյին, որ նրանք ազատեն ինձ. բայց երբ աչքս ձգում էի դէպի հոսանքի ընթացքը, տեսնում, նրանք էլ տարուբերւում էին ալիքների մէջ ...:

Յանկարծ յայտնուեցան երկու կերպարանքներ, որոնք ձեռքները մեկնած, աշխատում էին ազատել ինձ, նրանցից մէկը տխուր էր դէմքով եւ աչքերումը արտասուք կար, միւսն ուրախ եւ պայծառ էր երեսով եւ հրեղէն աչքեր ունէր: Ինձ երեւաց թէ նրանք երկու հրեշտակներ էին, որոնք իջան երկնքից. իսկ յետոյ ճանաչեցի՝ մէկը Սօնան էր, միւսը՝ Մարօն, յետոյ, երբ ես թաղուեցայ ջրի տակ եւ միւս անգամ դուրս չեկայ ...:

Երբ ես զարթեցայ Կարօն կանգնած էր իմ մօտ.

— Դու հիւանդ ես, Ֆարհատ, ասաց նա խռոված կերպով: Քո երեսը մեռելի գոյն է առել, դու այնպէս սարսափելի բաներ էիր խօսում քնիդ մէջ ...:

Ես պատասխանեցի, թէ քունս անհանգիստ էր, եւ ես ոչ բոլորովին առողջ եմ զգում ինձ. գլուխս սաստիկ ցաւում է, անդամներս ջարդւում են, որպէս թէ ամբողջ մարմինս սանդի մէջ ծեծած լինէին:

Կարօն յայտնեց ինձ, թէ իրանք պէտք է գնան Բարթուղիմէոս առաքելոյ վանքը « մի գործի » համար եւ կը վերադառնան միւս օրը երեկոյեան, եւ խորհուրդ տուեց ինձ մնալ ծերունի որսորդի տանը, աւելացնելով թէ գիշերը տապաւարից դուրս բացօթեայ քնելով, մրսած կը լինեմ, պատուիրեց տաք բան խմել եւ քրտնել, որով շուտով կ'անցնէր տկարութիւնը :

Երբ նրանք նստեցին ձիաները, կամենում էին հեռանալ, Սաղօն մօտեցաւ ինձ, եւ խուլ ձայնով ասաց.

— Գնա տուն, բախտաւոր, գեղեցիկ Մարօն կը բժշկէ քեզ ...:

Ի.

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ՀՈՂ

Արեւը նոր սկսեց ծագել :

Հասօն տապաւարում չէր. տղերքը գնալուց յետոյ ես մենակ մնացի այնտեղ: Ի՞նչ անեմ, ո՞ւր գնամ: Գնամ տուն, հին բարեկամիս տունը, այնտեղ «Մարօն կը բժշկէ ինձ ...»: Ոչ, չեմ գնայ, Մարօն թող չտեսնէ, որ իմ առողջութիւնը վատ է, նա փափուկ սիրտ ունի, նա լաց կը լինի ...: Ոչ, գնամ մի փոքր ման գալու, գուցէ վաղորդեան օդը կը կազդուրէ ինձ:

Առաւօտեան ցօղը դեռ չէր բարձրացել խոտերից, եւ արեգակի առաջին ճառագայթները խաղալով մարգարտեայ կաթիլների հետ, արտափայլում էին ծիածանի գոյներով: Օդը տոգորուած փափուկ խոնաւութեամբ, հովացնում էր իմ բորբոքուած երեսը: Հեռաւոր լեռները դեռ պատած էին ճերմակ ու թափանցիկ մշուշով :

Իմ թուլացած անդամները բաւականին զուարթացան վաղորդեան հովութիւնից, բայց տակաւին սիրտս խռովութեան մէջ էր: Ես գնում էի լուռ եւ մտախոհ կերպով. ո՞ւր էի գնում, ինքս չէի իմանում, միայն մի բան ինձ քաշում էր հեռու մարդկային բնակութիւնից: Գիշերուայ երազների պատկերները դուրս չէր գալիս իմ մտքից. նոյն զարհուրելի տեսարանները ներկայանում էին իմ երեւակայութեան մէջ: Ի՞նչ էր նշանակում այն սարսափելի հեղեղատը: Ի՞նչ էր նշանակում պղտոր ալիքների այնպէս փրփրելով, գոռալով, կատաղի հոսանքը, որ տանում էր իր հետ այնքան անբախտ զոհեր, որոնց թւում գտնւում էին եւ այն անձինքը, որոնք այնքան մօտ եւ սիրելի էին իմ սրտին ...: Վերջապէս ի՞նչ էր նշանակում Սոնայի եւ Մարոյի իմ օգնութեանը հասնելը. մի՞թէ նրանց ձեռքումն էր իմ փրկութիւնը, մի՞թէ նրանք կարողացան ազատել ինձ :— Ոչ, մինչեւ նրանց հասնելը, ես արդէն ջրի խորքումն էի, այն սառն եւ թաց գերեզմանի մէջ թաղուած ...:

Մի՞թէ մեր կեանքը մի այսպիսի երազ չէր ... մի՞թէ մեզ եւս իր հետ չէր տանում աշխարհային հոսանքը իր կատաղի ալեկոծութեան մէջ ...:

Ես գնում էի մի հովիտի միջով, ուր մշակուած դաշտերը խոստանում էին առատ հունձք. մի տեղ դեռ նոր էին վարում հողը, մի տեղ ցանում էին, միւս տեղ արածացնում էին ոչխարների հօտերը, մի խօսքով, որ կողմ եւ նայում էի, ամէն տեղ աշխատութիւն, ամէն ինչ զարթողութեան մէջ էր, ամէն տեղ երեւում էր կեանք եւ գործունէութիւն: Այո, « ծոյլ չէ այդ ժողովուրդը ...» յիշեցի Կարոյի խօսքերը, եւ մի այդպիսի ժողովուրդը անբախտ է ...:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ Արտաքին նախարար Փելլա, որ Նոյեմբեր 29էն մինչեւ Դեկտ. հինգ Մոնթեվիտոյի մէջ տեղի ունենալիք խաղաղի դեսպաններու ժողովին պիտի նախագահէ, աշխատանքները վերջացնելէ ետք պիտի երթայ Ուաշինկթըն՝ Տըլըսի հետ տեսակցելու համար։

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ մէջ կառավարական տագնապ մը ծայր տուած է եւ ագրարական կուսակցութեան նախագահ Սարի կը մերժէ կազմել դահլիճը։

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը՝ Հիրօ Հիթօ իր պալատին մէջ ընդունեցաւ ֆրանսացի գրող Կապրիէլ Մարսէլը, որ ներկայիս Ճափոնի մէջ շարք մը դասախօսութիւններ կու տայ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Պատերազմական նախարար Սթրաուս Դեկտեմբեր չորսին Հռոմ պիտի երթայ, ուր երեք օր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Իտալիոյ Պատերազմական նախարարին հետ՝ գերմանօ-իտալական զինուորական գործակցութեան շուրջ։

ՖՐԱՆՍԱ չորսի դէմ Օով պարտուեցաւ Անգլիայէն, Չորեքշաբթի օր Ֆութպոլի միջազգային հանդիպումին մէջ։ Մրցումը տեղի ունեցաւ Ուեմպլէ (Անգլիա)։

ՍԱԿԱՐԱՆ (27 Նոյեմբեր).— Ձոյլ ոսկի 583.000, նափոլէոն 4250, դոլար 4090, անգլ. 5140, քսան տոլարնոց 20.640, Թղթադրամ (դաշտահեռական շուկայ) սթեռլին 1300, տոլար 500, դոլար 119.25, պելժ. 9.45, լիր 0.80։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արամ Փօրեալեան, Օր. Լիւսի Փօրեալեան, Օր. Ժանէթ Զաթալեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Շահմիրեան, Տիկին Արթիւր Շահմիրեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պալեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Շիրվանեան, Դանիէլեան, Ինճէեան եւ Շահինեան ընտանիքները (Հայաստան), կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ հարազատնին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓՈՐԵԱՋԵԱՆԻ

կնքահայր մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները եւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը։

×

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս եւ Շնորհիկ Փէնիրճեմէզեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր՝ Սիմոն Աղապալեանի մահուան տարելիցին եւ մօրաքրոջ Տիկին Գոհար Վտարանդիի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի հոգեւոր հովիւներ Տէր Վռամշապուհ եւ Տէր Թորգոմ քահանաները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Փերուզ Այվազեանի եւ համայն ընտանեկան պարագաներուն, ողբացեալ ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Եկեղեցասէր Երիտ. Միութիւնը, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ պարահանդէս մը կազմակերպած է, Դեկտեմբեր մէկին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Թէք տ'Օրի Շալէ տիւ Փարք/ի շըրջեց սրահներուն մէջ։

4ՐԴ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Քանդակագործ — նկարիչ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ 30ի մօտ իւղանկարներու, ջրանկարներու, եւայլն։

Դեկտեմբեր մէկէն 9։

Ազգային Տան մեծ սրահին մէջ, 32 Րիւ Թրէվիզ, Փարիզ։

Ամէն օր ժամը 16էն 19.30։

Բացումը (վերնիսաժ) այս կիրակի, ժամը 17ին։

Բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի, (Պատուոյ լեգէոնի սպայ)։

Մուտքը ազատ է։

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Քանիցս մեր կրկնած դիմումներուն եւ գրկած մանտաններուն հակառակ՝ տակաւին ունինք բաժանորդներ, որոնք կարգադրած չեն իրենց տակաւ հաշիւները։

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու։ Տեղական որեւէ թերթ կարելի չէ ապառիկ ստանալ։

Ամսագլխուն՝ պէտք է փակուին տակաւ բոլոր հաշիւները։

Տպարանի փոխադրութեան առթիւ թերթիս վարչութիւնը կը գտնուի բացառիկ եւ ծանր ծախքերու առջեւ եւ ամէն ջանք կը փորձէ թերթին գինը չբարձրացնելու համար։ Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի, այս պայմաններուն մէջ մանաւանդ, դժուարութիւններ չտալ։

Մեր կանխայայտ շնորհակալութիւնները բոլոր անոնց որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով ցարդ ապահոված են թերթիս հրատարակութիւնը։

×

«Յառաջ»ի չէք – փոսթալի թիւին վրայ 15069 – 82 ղրկել ՄԻԱՅՆ ՅԱՌԱՋի վերաբերեալ գումարները (բաժնեգին, յայտարարութեանց փոխարժէք եւն.)։

Տարբեր հաստատութեանց պատկանող գումարները ղրկել ՄԱՆՏԱ – ՔԱՌԹՈՎ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՈՂԲ. ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ Պէրպէրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Ս. Տիրեան, Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Լիսէ Միզիէքալի աշակերտներէն պատանի ջութակահարներ՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
եւ ՀՐԱՅՐ ԳԻՐՃԵԱՆ

կու տան իրենց առաջին նուագահանդէսը, Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21.15ին, ընկերակցութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Յ. Քիւրքճեանի։

Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. Լիլի Գազանճեան (Լիսէ Միզիքալէն Ա. մրցանակաւոր)։ Պիտի նուագուին դասական եւ արդիական ընտիր կտորներ, ինչպէս նաեւ Ա. Խաչատուրեանի, Ա. Սպենդիարեանի եւ Կոմիտաս վարդապետի լաւագոյն էջերէն։

ՄՈՒՏՔԸ բոլորովին ԱԶԱՏ է, որեւէ ծախսերու մասնակցութիւն չկայ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի՝

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

մահուան յիսնամեակին առթիւ։ Բացառիկ երգեցողութիւն երկսեռ երգչախումբին կողմէ։

Կը խօսին Պ. Պ. ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ եւ Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ։

×

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը վերսկսած է, դասախօսութեամբ ձեռնհաս ուսուցիչի մը, Բարեգործականի սրահին մէջ, ինչպէս նախորդ տարիներ, 19ա, Րիւ Վանթիւր, ժամը 19–21, ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ։ Ծնողները կը հրաւիրուին օգտուիլ առիթէն՝ արձանագրելով երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ իրենց զաւակները, դասերու պահերուն։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ Միութեան պատուոյ անդամ Պ. Ալիքսան Պալապանեան ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ քսան հազար ֆրանք նուիրեց Միութեանս։ (Ընդհ. ժողովին առթիւ, տես Գ. էջ)։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Վարձու սենեակ մը կայ պրտասահմանէն եկող ուսանող կամ ուսանողուհիի մը համար։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Լամարթին 80.04, Շաբաթ ամբողջ օրը։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 1 Դեկտեմբեր, ժամը 3ին, Կրընոպլի մէջ, Րիւ Ժէի սրահը
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզ)
Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Մարսէյլ)
Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ իր շրջաններու, Կեդր. Ֆրանսայի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն։
Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր
Հանդիսութենէն ետք, ընկերական խրախճանք եւ պար։
Մուտք՝ 100 ֆրանք։

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Փերուզ Այվազեանի եւ պարագաներուն ընկ. Թագւոր Այվազեանի կսկծալի մահուան առթիւ ու փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ երեք հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուայ տօնածառ հանդէսը մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 19ին, Րիւ Ժէի սրահին մէջ։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երիտ. Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10.30։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Յաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վիրոֆլէ Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, Րիւ Քոլպէր)։

Այս ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ մինչեւ Դեկտեմբեր վեց եւ ստանալ սեղանակիցի մասնաւոր քարթը, (ճաշագին 3000 ֆր)։

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի։

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Պ. Հրաչ Զուլաքեանի՝
14, Rue Maréhal Foch Viroflay

Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի
31, Rue de Général Léclerc, Versailles

կամ
ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE
C. C. P. Paris 14827-18

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոս եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ հիմնադիր բարերարներու, ինչպէս նաեւ բազմարդիւն Առաջնորդ Գերաշնորհ

ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

Եկեղեցւոյ կնքամայր Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի եւ համայն Թաղիս հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոց համար։

Այս առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Ներսէս Խաչակիր քհնյ.։ Երգեցողութիւնը պիտի կատարէ Ս. Եկեղեցւոյս երկսեռ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Փօյաճեանի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ Րեծանի սրահարանը։ ժամը 21ին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհանուր ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը։ Լանսէյի, Ուրնաժի ընկերները պէտք է ներկայ գտնուին նոյն ժողովին։

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. Ազբիւր – Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին։

Ն. ԴՈՒՄԱՆ խումբը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին։

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 17ին, ընկերուհի Տիկին Եօժէնի Խանչէրեանի բնակարանը, 9, րիւ Տէփրէ, Պանեէօ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, նորակառոյց դպրոցի սրահին մէջ։ Օրակարգ.— Եկեղեցւոյ օծման առթիւ վերջնական կարգադրութիւններ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10.30ին Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ։ Մասնաւոր հրաւէր չի ղրկուիր։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

SAMEDI 30 NOVEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8056 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3857

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿՈՂՄՆ ԱՇԽԱՐՀԻ

Ջիղերու պատերազմը, որ վերջերս դադրած ըլլալու երեւոյթն ունէր, սկսած է կրկին բուռն հանգամանք ստանալ Միջին Արեւելքի մէջ :

Խորհրդային Միութեան վարչապետը Բուլգանին երկրորդ անգամ ըլլալով Նոյեմբեր 25ին նամակ մը ուղղեց Ատնան Մէնտերէսի, պղուշացնելու համար Թուրքերը, որ կրակի հետ չխաղան Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ :

Դամասկոսի կառավարութիւնը մէկ ամիս պայմանաժամ տուաւ Անգարայի վարիչներուն՝ ետ քաշելու համար ամիսներէ ի վեր իր սահմանին վրայ համախմբուած Թուրք զինուորական ուժերը : Ո՛չ ոք կը հաւատայ Թուրքիոյ «խաղաղասիրական» հաւաստիքներուն, հակառակ Մէնտէրէսի 30 Սեպտեմբերի յուշագրին՝ իբրեւ պատասխան Բուլգանինի առաջին նամակին :

Միւս կողմէ Մոսկուայի Գերագոյն Խորհուրդի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա»ն ալ կը յարձակի Թէլ – Աւիւի կառավարութեան վրայ, ամբաստանելով զայն, որ արեւմուտքի դրամատիրական պետութիւնները Թուրքիոյ փոխարէն Իսրայէլը գործիք կ՚ուզեն դարձնել՝ յարձակելու համար արաբական աշխարհին վրայ :

Այս հրատարակութեան յաջորդ օրն իսկ ծանր միջադէպեր պատահեցան Սուրիոյ եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ : ՄԱՆ Կուրինի դահլիճը մտահոգութեան մատնուած է այս առթիւ, մանաւանդ որ միւս դրացիներուն մօտ ալ խլրտումներ կը նշմարուին :

Իր կարգին Յորդանան կը գանգատի Իսրայէլացիներէն, որ պարբերաբար սահմանագլխային ոտնձգութիւններ կը կատարեն :

Իսկ Իսրայէլ նոյն ամբաստանութիւնը կ՚ուղղէ Յորդանանի դէմ :

Հրէական թերթ մը նոյնիսկ կը մատնանշէ, որ իրաքեան զօրագունդեր կը համախմբուին Յորդանանի սահմանագլուխին վրայ, պատրաստ ներս մտնելու՝ պաշտպանելու համար Հիւսէյին թագաւորը :

Եգիպտոս կը շարունակէ իր յարձակումները այս վերջինին դէմ : Նոյնիսկ կ՚ամբաստանէ Յորդանանի կառավարութիւնը, որ գաղտնի բանակցութիւններ կը վարէ Իսրայէլի հետ՝ արաբ գաղթականներու խնդիրը կարգադրելու համար :

Կարծողներ կան, որ այս ամբաստանութիւնը ջրելու կը ծառայեն Յորդանանի սահմանապահ զինուորներու ստեղծած փոքրիկ միջադէպերը Իսրայէլի հետ :

Այս վերջինը դիմած է Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու դեսպաններուն, խնդրելով որ միջամտեն՝ Յորդանանի հետ իր վէճերը կարգադրելու համար :

Իսկ Սէուտի Արաբիոյ կառավարութիւնը կը յայտնէ, որ ինք առաջինը պիտի ըլլայ օգնութեան փութալու Յորդանանի, եթէ անիկա յարձակումի ենթարկուի Իսրայէլի կողմէ :

Վերջապէս Յորդանանի կառավարութիւնը դիմած է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան՝ խնդրելով իր պաշտօնէն հանել զօրավար Պայրըն Լիրին, որ Պաղեստինի զինադադարին վրայ հսկող «դիտող»ներու փոխ – նախագահն է :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշէօլտ սուրհանդակաբար կը ղրկէ Ամման՝ Յորդանանի կառավարութեան բողոքը քննելու համար : Այս առիթէն օգտուելով, անիկա պիտի այցելէ նաեւ Միջին Արեւելքի միւս մայրաքաղաքները, ուր պաղ պատերազմը տաքնալու նշաններ ցոյց կուտայ :

Իսրայէլի սահմանագլուխին յորդանանեան եւ սէուտեան պահակախումբերը հրաման ստացած են պատրաստ գտնուիլ ամէն պատահականութեան դէմ : Արձակուրդի արտօնութիւնները ջնջուած են :

Այս բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան թէ կացութիւնը շատ փայլուն չէ արեւելեան կողմն աշխարհի :

Ամէնէն յատկանշականն է Բուլգանինի նոր ազդարարութիւնը Թուրքիոյ : Կրեմլինի իշխանութիւնը կը շեշտէ թէ «Խորհրդային Միութիւնը ո՛չ մէկ գաղտնի դաշնագիր կնքած է արաբական երկիրներէն որեւէ մէկուն հետ, մէջն ըլլալով Սուրիան, սակայն օգնած է եւ պիտի օգնէ Միջին եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն՝ յանուն անկախութեան եւ ընդդէմ գաղթատիրութեան անոնց մղած պայքարին մէջ» :

Ու կ՚աւելցնէ թէ «կը գնահատէ Թուրքիոյ բարեկամութիւնը», սակայն առոր սիրոյն չուզեր հրաժարիլ պաշտպանելէ արաբական երկիրները, որոնք անկախութեան կը ձգտին : Վերջացնելով, խորհրդային վարչապետը պատրաստակամութիւն կը յայտնէ «բոլոր կարելիութիւնները օգտագործել՝ բարելաւելու համար թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւնները» :

Սպասելիքէն վերջ փաղաքշանք :

Բուլգանին թող չզարմանայ, եթէ այս անգամ Մէնտէրէս աւելի յոխորտ լեզուով պատասխանէ իր նամակին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ

ՆԻՔՍԸՆ՝ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՓՈԽԱՆՈՐԴ

Ատլանտեան Ուխտին հերթական ժողովը, որ գումարուելու Փարիզի մէջ, որուն ըլլայ որ 15 երկիրներու կառավարութեանց ներկայացուցիչներուն ժողովը գումարուի առանց թուականի եւ վայրի փոփոխութեան, ինչպէս նախատեսուած էր :

Լրագրողի մը հարցումին պատասխանելով, կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Սփաք հաստատեց որ Դեկտեմբերի ժողովին պիտի մասնակցին կառավարութեանց պետերը :

Նախագահ Այզընհաուըրի առողջական վիճակը սկսած է բարելաւուիլ : Եւ. օր Եկեղեցի գացած է «Թէնխսկիվինկ Տէյ»ի առթիւ : Մինչեւ իսկ, Սպիտակ Տունէն կը հաստատեն, թէ Նախագահը կրնայ ներկայ ըլլալ նաեւ Փարիզի ժողովին, թէեւ այս ուղղութեամբ տակաւին յստակ որոշում մը չէ տրուած : Ամէն պարագայի մէջ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի ղեկավարէ փոխ – նախագահ Նիքսըն :

Ժողովին պատրաստութիւնները սկսած են արդէն : Սփաքի ներկայութեամբ գումարուած հերթական նիստէն ետք, հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, որ յայտնել ետք թէ խոր ցաւով իմացուած է Նախագահ Այզընհաուըրի հիւանդութիւնը, Խորհուրդը որոշեց ժողովին թուականը անփոփոխ պահել : Լաւագոյն մաղթանքներ կ՚ընէ Նախագահին առողջանալուն համար եւ գոհունակութեամբ կը դիմաւորէ Նիքսընի պատուիրակութիւնը :

Խ. Միութենէն, Խրուշչեւ, Վորոշիլով եւ Բուլգանին հեռագիրներ ղրկած են Այզընհաուըրի, արագ ապաքինում մաղթելով անոր :

Միւս կողմէ, Եւրոպական Միութեան զինուորական յանձնախումբը ժողով մը գումարեց, իր կարգին քննելու համար զէնքերու արտադրութիւնը համարակաց հսկողութեան տակ դնելու հարցը : Յանձնախումբը պէտք է բանաձեւէ այն պահանջները, որ պիտի ներկայացուին Դեկտեմբեր 16ի Փարիզի ժողովին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ինչպէս Ատլանտեան բոլոր երկիրները՝ Արեւմտեան Գերմանիան ալ շահագրգռուած է այս ժողովին արդիւնքներով : Պոննի պաշտօնական շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ Դեկտեմբեր 16ի համագումարին ոչ մէկ որոշում պիտի տրուի եւրոպական երկիրներու մէջ ամերիկեան հեռահար (թէլէկիտէ) հրթիռներու կայաններ եւ հիւլէական պահեստի կեդրոններ հաստատելու հարցերուն շուրջ : Այս տեսակէտը ունի նաեւ Ատլանտեան Ուխտի հերթական նիստերը գումարող խորհուրդը, նկատելով որ նման հրթիռներ երկու տարիէն առաջ չեն կրնար տրուիլ եւրոպական երկիրներուն : Դեկտեմբերի ժողովը պիտի յատկացուի Արեւմուտքի միասնականութեան ուժեղացման՝ խորհրդային աշխարհին դէմ զօրաւոր դիրք մը ունենալու համար :

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ, որ անդամ երկիրներու մէջ քաղաքական յաճախակի խորհրդակցութիւններ ըլլան, որպէսզի Թունուզի յանձնուած զէնքերուն նման նոր տագնապներ չծագին : Կարեւոր առաջարկներ կը նախատեսուին՝ Պոննի կառավարութեան կողմէ :

Գերմանական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ նաեւ այն գաղափարին՝ որ Ալժերիոյ հարցը պէտք է քննուի Ատլանտեան Ուխտի յառաջիկայ ժողովին մէջ :

Միւս կողմէ, խորհրդային մամուլը, յատկապէս «Փրաւտա» Ատլանտեան Ուխտին մէջ ծագած տագնապը յիշելով, կ՚աւելցնէ թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ ղեկավարները եռուն գործունէութեան մէջ են եւ այս տագնապէն օգտուելով կ՚ուզեն իրենց դիրքը զօրացնել :

ՖՐԱՆՍԱ ՄԵՐԺԵՑ ԶԷՆՔ ՏԱԼ ԵՄԷՆԻ

ՄԱՔՄԻԼԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլեւֆրանսական բարեկամութիւնը հետզհետէ աւելի ամուր հիմերու վրայ կը դրուի : Առջի օր, անգլիական կառավարութիւնը հաստատեց այն լուրը, թէ Ֆրանսա մերժեց զէնք տալ Եմէնի, որ այս ուղղութեամբ դիմում մը կատարած էր, Թունուզի ստացած անգլեւամերիկեան զէնքերէն վերջ : Փարիզ առարկած է, թէ այդ զէնքերը յետագային կրնան գործածուիլ Ադէնի մէջ գտնուող անգլիացի զինուորներուն դէմ : Լոնտոն հաստատեց նաեւ այն լուրը, որ Ֆրանսա Եմէնի դիմումը հաղորդած է անգլիական կառավարութեան եւ այդ ուղղութեամբ խորհրդակցած :

Միւս կողմէ, Վարչապետ Մաքմիլըն անգլիական Խորհրդարանին առջեւ յայտարարեց.— Մեր կարծիքը այն է, թէ ալժերիական հարցին լուծումը պէտք է գտնուի եւ անոր պատասխանատուութիւնը յանձնուի Ֆրանսայի :

Վարչապետը աւելցուց նաեւ, թէ կայսեր հետ ունեցած խորհրդակցութիւններուն ընթացքին քննուած է Հիւս. Ափրիկէի կացութիւնը, Թունուզի յանձնուած զէնքերու պարագան, Ատլանտեան Ուխտի յառաջիկայ ժողովը ու Եւրոպայի մէջ առաջ եկած խնդիրը :

Երկու Վարչապետները համաձայն գտնուած են Ատլանտեան Ուխտի յառաջիկայ ժողովին մէջ իրենց որդեգրելիք ուղղութեան :

Մաքմիլըն շեշտեց յատկապէս.— Ոչ մէկ ապահովութիւն տուի՝ որ նոր զէնքեր պիտի չտանք Թունուզի : Այդ ապահովութիւնը տալու իրաւունք ալ չունէի : Խոստացայ սակայն, որ նման պարագայի մը՝ պիտի խորհրդակցինք Ֆրանսայի հետ : Փարիզի մեր աշխատանքներուն նպատակն էր՝ երկու երկիրներու գործակցութիւնը :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրու Միացեալ Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ղեկավարներուն առաջարկ մը ըրաւ, որպէսզի վերջ մը դնեն ջրածին եւ հիւլէական ռումբերու փորձերուն եւ համաձայնութիւն մը գոյացնեն՝ զինաթափութեան համար. — պաղ պատերազմը կը սպառնայ վերածուիլ տաք պատերազմի եւ նոր զէնքերով քաղաքակրթութիւնը կործանելու վտանգին ենթակայ է : Կը մտածեմ թէ Ամերիկա եւ Ռուսիա կրնան լուծել այս տագնապը, աւելցուց ան :

Վարչապետ Նեհրու չըսաւ թէ ի՛նչ է պատճառը այս առաջարկին : Բանբեր մը յայտնեց թէ Նեհրուի յայտարարութիւնը պիտի յանձնուի Նոր – Տելհիի բոլոր դեսպանատուներուն :

Հակառակ անոր, որ Հնդկաստանի Վարչապետին առաջարկը ուշադրութիւն գրաւած է, յստակ չէ տակաւին, թէ ի՛նչ ըսել կ՚ուզէ. Ուաշինկթըն — Մոսկուա ուղղակի խորհրդակցութի՞ւն եւ համաձայնութի՞ւն, թէ նոր ժողով մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ Պատերազմական նախարարութիւնը կը հաղորդէ, թէ Իֆնիի միջադէպերուն հետեւանքով սպաննուած են սպանացի հինգ զինուորներ, մինչ ապստամբները մեծ վնասներ կրած են : Միւս կողմէ, Ռապաթի «Ալ Ալամ» թերթը կը գրէ, թէ Սպանացիները տուած են յիսուն զոհ, 65 վիրաւոր եւ 45 բանտարկեալ : Ոչ մէկ թիւ՝ Մարոքցիներու տուած զոհերուն համար :

ԱՆԳԼԻՈՅ Խորհրդարանին մէջ Արտաքին նախարար Լոյտ յայտարարեց, թէ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ խարսխած ամերիկեան օդային ուժերը հիւլէական ռումբեր ստացած են : Այս լուրը երկու օրէ ի վեր իրարանցում մը ստեղծած է անգլիական բոլոր շրջանակներու մէջ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ Լայփցիկի ատեանը հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտեց պատուելի մը՝ «հակայեղափոխական գործունէութեան» մեղադրանքով :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ նոր «հակայեղափոխական» մը գնդակահարուեցաւ, կը գրեն Հունգարիոյ թերթերը :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշէօլտ այսօր կը մեկնի Պէյրութ, ուրկէ պիտի անցնի Ամման : Համըրշէօլտ կը մտածէ նաեւ Դամասկոս հանդիպիլ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ Խորհրդարանը 13ի դէմ 37 ձայնով վստահութիւն յայտնեց Սամի Սոլհի կառավարութեան : Երեք հոգի ձեռնպահ մնացին :

ԱՄԵՐԻԿԱ այսօր պիտի արձակէ «Աթլաս» միջերկրային հրթիռը : Միւս կողմէ կը յայտարարուի թէ միջերկրային թհոր եւ ժիւփիթէր հրթիռներու արտադրութիւնը արտօնուած է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան Նախագահ Քոթի իր մօտ ընդունելով խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Փարիզի լիբանանեան դեսպան Տաւուքի հետ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութեան Ազգ. Խորհուրդը Դեկտեմբեր 14 – 15ին պիտի գումարէ նոր ժողով մը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ղեկավար կազմին մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի ըլլան, կը հաղորդեն Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակները :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ հիւլէական առաջին ռումբին փորձը պիտի ըլլայ 1958ի գարնան, կը գրեն տեղական թերթերը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյեմբեր 28).— Ձոյլ ոսկի 580.000, նափոլէոն 4240, զուից. 4060, անգլ. 5080, քսան տոլարնոց 20.520, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլարին 1310, տոլար 501, զուից. 120, պելժ. 9.45, լիր 0.80, փեսեթա 8.20 :

ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

Քսանըչորս տարիներէ ի վեր, Ամերիկահայ Ազգային Թեմի բոլոր փորձերը՝ բանաւոր եղանակով լուծելու ծանօթ տագնապը, վերականգնելու եկեղեցական միասնականութիւնը եւ բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատելու Մայր Աթոռին հետ, դժբախտաբար, ոչ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցան :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը, քաղաքական միտումներով առաջնորդուած, անտեսեց Ամերիկահայ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովէն ընտրուած Կեդրոնական Վարչութիւնը եւ իր հովանաւորութեան տակ առաւ ապօրինի փոքրամասնութեան կազմած Կեդրոնական Վարչութիւնը :

Էջմիածինը, իր որդեգրած այս ընթացքով, փաստօրէն աւելի եւս սրեց վէճերն ու տարակարծութիւնները, միաժամանակ անկարելի դարձնելով հայ ժողովուրդի եւ եկեղեցւոյ գերագոյն շահերուն նպաստող որեւէ համաձայնութիւն :

Անհրաժեշտ է ընդգծել միշտ, որ Էջմիածնի բարեհաճ գործակցութեամբ բաժանուած այս նոր բարդութիւններու դէմ, Ամերիկահայ Ազգային Թեմին կապուած չուրջ հարիւր հազար մեր հայրենակիցները պահեցին իրենց հանդարտ եւ պաղարիւն կեցուածքը :

Անոնք՝ բողոքելով հանդերձ, Մայր Աթոռի իրենց հանդէպ որդեգրած անարդար եւ քմահաճ վերաբերմունքին դէմ, մնացին միշտ կապուած Էջմիածնին՝ ընդունելով անոր Գերագոյն Հեղինակութիւնը, ի հոգեւորս :

Մեր միշտ պարտաճանաչ, հայրենասէր եւ եկեղեցասէր հայրենակիցները, աննախընթաց խանդավառութեամբ լծուեցան եկեղեցաշինութեան գործին եւ ի գին մեծ ու կրկնուող անսահման զոհողութիւններուն՝ բազմապատկեցին եկեղեցիներու թիւը :

Այս իրողութիւնները, նոյնպէս նկատի չառնուեցան Էջմիածնի կողմէն : Ան մնաց միշտ անտարբեր, իր Հոգեւոր Հեղինակութեան ապաւինող հարիւր հազարաւոր հաւատացեալներու բոլոր խնդրանքներուն, բայց մանաւանդ, կրօնական պահանջներուն հանդէպ :

Աւելին ըլլալով, Էջմիածնի հոգեւոր իշխանաւորները արգիլեցին իրենց թեմերու մեծ եւ փոքր հոգեւորականներուն պաշտօնավարելու Ամերիկահայ Ազգային Թեմին կապուած եկեղեցիներու մէջ : Արգիլուեցաւ սովորական պարագաներուն անգամ որեւէ կրօնական արարողութիւն կատարել, (Թաղում, մկրտութիւն, պսակ եւայլն) :

Առանց մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու, այս մէկ քանի փաստերն իսկ բաւական են ցոյց տալու, որ Էջմիածինը այս դժբախտ պատմութեան սկիզբէն իսկ հրապարակ եկաւ ոչ իբրեւ Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգեւոր Գերագոյն Հեղինակութիւն, այլ իբրեւ քաղաքական օրգան մը : Եւ թող ներուի մեզի, եթէ ըսենք, թելադրուած եւ հակչռուած համայնավար իշխանութիւններու կողմէ :

Այլապէս, անհնար է ենթադրել, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը հնարաւորութիւն չունէր բանաւոր եւ դրական եղանակով լուծում մը գտնել իր առջեւ դրուած խնդիրներուն : Անհնար է ենթադրել, որ հայ հոգեւորական իշխանաւորները, որոնք իրենց պարտականութիւնը կը նկատեն ծառայելու միայն եւ բացառապէս հայ եկեղեցիին եւ ժողովուրդին կարողութիւն չունենային չափելու իրենց արարքի ծանրութիւնը :

Աւելորդ եւ անիմաստ փորձ մը պիտի ըլլայ իրականութիւնը քօղարկել յանուն « բարոյական » նկատումներու, երբ բարոյական ոչ մէկ օրէնք կը թոյլատրէ ոտնակոխ ընել հարիւր հազարաւոր հաւատացեալներու արդար իրաւունքները :

Վերջին հաշուով, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան համար միակ արդարացուցիչ բացատրութիւնը այն կրնայ ըլլալ որ ան՝ անկարող էր, ինքնիշխան չէր, ոչ բարոյապէս եւ ոչ ֆիզիքապէս դէմ դնելու իր վրայ կատարուած ճնշումներուն ...

Այս պայմաններուն մէջ, ի՞նչ կրնար ընել Ամերիկահայ Ազգային Թեմի Կեդրոնական Վարչութիւնը՝ բաւարարելու համար գէթ իշխանութեան կոչող հարիւր հազար հաւատացեալներու կրօնական պահանջները :

Թեթեւութեամբ, կիրքով եւ ծուռ հաշիւներով չէր, որ վճռուեցաւ այս ծանրակշիռ հարցը :

Ամերիկահայ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովը, 1957 Փետր. 23–24 իր նիստին մէջ, հանգամանօրէն քննութեան առնելով 1933էն յետոյ կատարուած բոլոր փորձերը, կը հաստատէր. —

« ... 1933էն ի վեր անցնող 24 տարիներու ընթացքին՝ վասն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ միասնականութեան, մեր Թեմին կողմէ Էջմիածնայ Սուրբ Աթոռին ուղղուած բազմաթիւ դիմումներն ու խնդրանքները եւ Ամերիկայի մէջ, իր կողմէ նշանակուած եւ լիազօրուած պատուիրակներուն հետ կատարուած բանակցութիւնները եւ մեր դիջումները ո՛չ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցան » :

Որեւէ նոր փորձ, պիտի նշանակէր պատրանքներու ետեւէն իյնալ :

« Այնքան ատեն որ Սուրբ Էջմիածինը կը գտնուի խորհրդային բռնակալութեան տակ — որ կը ձգտի արտասահմանի մէջ, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին դարձնելու գործիք իր քաղաքական նպատակները հետապնդելու համար — ոչ մէկ յոյս եւ հնարաւորութիւն կայ Ամերիկահայ Թեմին միասնականութիւնները՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ շահերուն եւ արդարութեան ի նպաստ» :

Այս ճիշդ եւ ուղիղ հաստատումներէն յետոյ, ո՞վ է, որ քաջութիւն պիտի ունենայ պարկեշտութեամբ դատապարտել Ամերիկահայ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովի որոշումը՝ Ամերիկահայ Ազգային Թեմը միացնելու Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նուիրապետութեան կազմին մէջ :

Խուժանավարութեամբ անհնար է տեւաբար աչք փակել բոլոր իրողութիւններու վրայ :

Աններելի է մեր եկեղեցիի միասնականութեան դէմ վտանգը փնտռել հոն ուր չկայ, եւ գիտակցաբար՝ քօղարկել վտանգին բուն աղբիւրն ու անվիճելի հեղինակները :

Դատապարտել Ամերիկահայ Ազգային Թեմը եւ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսը, կը նշանակէ ալ աւելի խորացնել մեր ընդհանրական եկեղեցւոյ միասնականութեան դէմ սկսուած ազգավնաս պայքարը՝ թելադրուած եւ ղեկավարուած, գաղթաշխարհի հայ ազգային կեանքը կազմալուծման ձգտող, համայնավարութիւնը :

Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի սպառնագիրը՝ յատուկ կոնդակով ճշդել.— «..Մայր Աթոռի դիրքը Անթիլիասի եւ նրա հակականոնական ու եկեղեցաքանդ ընթացքի հանդէպ» դժբախտաբար, նոր փաստ մըն է, որ էջմիածինը եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը կը յամառին շարունակել այն քաղաքականութիւնը, որ խոտոր կը համեմատի հայ ազգային եկեղեցւոյ շահերուն :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՆԻՍԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՆԻՍ, (Յառաջ).— Նիսի Կրօնական Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովի հրաւիրագիրը գրպանս, կիրակի, 17 Նոյեմբեր, ժամը չորսին կը հասնիմ Մատըէնի Հայոց մատուռը : Մուտքին սեղան մը՝ ուր կը կատարուին արձանագրութիւնները եւ կը գանձուին ազգային տուրքերը :

Վերջապէս սկսաւ ժողովը : Օրուան նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Հրաչ Զարդարեան, որ սրտցաւ ճառով մը թելադրեց մէկ կողմ դնել անհատական ու խմբակցական հաշիւները եւ լրջօրէն ու պարզաբանութեամբ մօտենալ օրակարգի հարցերուն, որոնք էին՝ Ա) Զեկոյց եւ հաշուետուութիւն, շրջանը լրացնող վարչութեան : Բ) Հաշուեքննիչ մարմնի եւ Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Քարտուղար ընտրուեցաւ ճարտարապետ Պ. Տիգրան Հաճեան :

Հոգաբարձութեան կողմէ բարոյական գործունէութեան զեկոյց մը կարդաց Կրօն. Ընկերակցութեան նախագահ Պ. Կէտիկեան : Ժողովը անվաւեր եւ անընդունելի նկատեց զայն, որովհետեւ տեղեկագիրէն լուր չունէին վարչութեան 10 անդամները՝ 11ի վրայ :

Այս միակողմանի աշխատանքին համար դիտողութիւն արձանագրուեցաւ ատենագրութեան մէջ եւ պարտք տրուեցաւ հաշուեքննիչ յանձնախումբին, որ յիշեալ անպաշտօն տեղեկագիրը վարչութեան անդամներուն քննութեան ենթարկելէ վերջ, ներկայացնէ յաջորդ ընդհ. ժողովին :

Նիւթականի մասին ամփոփ տեղեկութիւններ տուաւ Հոգաբարձութեան գանձապահ Պ. Լեւոն Ասլանեան, որ գաղութին վստահութիւնը կը վայելէ :

Յետոյ ընտրուեցաւ հաշուեքննիչ յանձնախումբ մը :

Մինչեւ հոս ժողովը անցաւ կանոնաւոր : Օրակարգի վերջին խնդիրն էր վարչութեան ընտրութիւնը : Պ. Նախագահը յայտարարեց թէ՝ համաձայն կանոնագրի յստակ տրամադրութեան, անհրաժեշտ է կատարել նոր ընտրութիւն :

Ոմանք փափաք յայտնեցին, որ նախկին վարչութիւնը մնայ նոյնութեամբ :

Վարչութեան անդամներէն շատերը յայտարարեցին որ պէտք է նոր ընտրութիւն կատարուի ըստ կանոնագրին, մանաւանդ որ երկու տարուան ընթացքին տեղի ունեցած չորս վարչական ժողովները վերջացած են վէճերով եւ մնացածը ապարդիւն, շնորհիւ Առամ քհնյ.ի, որ միջամուխ կ'ըլլայ իրեն չվերաբերող խնդիրներուն եւ կ'ուզէ միշտ իր կամքը պարտադրել : Իր այս ընթացքին պատճառ եղած էր նոյնպէս, որ նախկին վարչութիւնն ու իր հոգեւոր ծնողը Դերենիկ Եպիսկ. հրապարակաւ պախարակեն զինքը :

Հակառակ նախագահի ջերմ խնդրանքներուն, որ «իրենց շահն իսկ կը պահանջէ ընտրութիւն կատարել» եւ հակառակ վարչութեան կարգ մը անդամներուն եւ ժողովին մասնակցող մեծամասնութեան պնդումներուն, քահանան մնաց անդրդուելի իր հետեւորդներով եւ իր ոչ-քահանավայել ընթացքով պատճառ դարձաւ ժողովի խանգարման :

Այս պայմաններուն տակ նախագահը անել կացութեան մէջ մնալով ձգեց ժողովը եւ մեկնեցաւ :

Որքան գիտենք, Վարչութեան անդամները անշահախնդիր անձեր են, որոնց համար եկեղեցւոյ եւ գաղութին շահը ամէն բանէ վեր պէտք է մնացած ըլլար : Ինչո՞ւ սակայն այս անհամերաշխ վիճակը : Ո՞վ է պատասխանատուն այս տխուր իրականութեան :

Նիսի եւ շրջանի հայութիւնը ընդհանրապէս, իսկ 17 Նոյեմբերի ժողովին մասնակցողները մասնաւորապէս եկած պիտի ըլլան այն հաստատ համոզման, որ բուն չարիքին արմատը կը գտնուի Տէր Առամի հոգւոյն մէջ : Բազմաթիւ

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

Այնուհետեւ մի երկու հոգու եւս լսելուց յետոյ, անցնում է նոր դասի բացատրութեան :

— Այժմ ծանօթանանք ժողովրդական երգերի մի այլ տեսակի հետ, որով մեր ժողովուրդը առածական ձեւով իրեն ծաղրն է անում խորամանկ շահամոլ մարդկանց հասցէին, — ասում է Կոմիտաս վարդապետը ու կաւիճը վերցնելով գրում է գրատախտակի վրայ.

«Աղուէս գնաց մտաւ ջրաղաց,
Թաքեր վերուց մի բոլ խաղաց...» :

Նա կանգ է առնում բառերի շեշտադրութեան, առոգանութեան ու արտասանութեան վրայ, երգելով, ինտոնացիայով արտայայտում աղուէսի բնաւորութեան գլխաւոր յատկանիշները այնպէս տպաւորիչ կերպով, որ պատկերացնում ենք աղուէսին ջրաղացում իր բոլոր արարմունքներով :

Մեր դասարանը, որ յայտնի էր Ճեմարանում իր չարաճճիութեամբ, շնչասպահ լռութեամբ ու լարուած ուշադրութեամբ լսում էր Կոմիտաս վարդապետին :

Մի անգամ էլ դասի ժամանակ Կոմիտասը բացատրում էր յայտնի մարտական երգ «Լօ, լօ»յի իմաստը, նրա պատմական ու ազգագրական ծագումը եւ թէ ինչպէս, ինչ տեմպով եւ պաֆոսով պէտք է կատարել այդ հերոսական երգը : Ամբողջ դասարանով այնքան հմայուեցինք նրա ասմունքով, որ միաբերան խնդրեցինք մի բան արտասանել : Կոմիտասը զիջեց մեր թախանձանքին ու արտասանեց Ալիշանի «Հրազդան» ոտանաւորը : Նրա դուրեկան, թաւշեայ, կրծքաձայնով եւ սրտաբուխ առոգանութեամբ արտասանած «Հրազդան, գետակդ իմ հայրենի, Հրազդան, ջրիկդ իմ անուշիկ» բառերը մինչեւ հիմա էլ հնչում են իմ ականջներում :

Կոմիտասն իր արտասանութեամբ այնպէս կախարդեց մեր հոգին, ինչպէս կարող է հմայել ու կախարդել գեղարուեստական ասմունքի լաւագոյն վարպետը :

×

Ինչպէս յայտնի է, Ճեմարանը գիշերօթիկ բարձրագոյն դպրոց էր : Մօտ երեք հարիւր հոգի ուսանողութիւն կար այն ժամանակ Ճեմարանում : Աշխարհի բոլոր կողմերից, ուր հայկական գաղութներ կային, ուղարկում էին տղաներ Էջմիածնում սովորելու : Սակայն մեծ տոկոսը կազմում էին Արեւմտահայաստանից եւ Ռուսաստանից ու Կովկասից եկած տղաները, գլխաւորապէս աշխատաւոր ընտանիքի երեխաները :

Ճեմարանի սաներն ընդունւում էին մեծ մրցութեամբ, որի հետեւանքով էլ աւելի ընդունակ երեխաներին էր յաջողւում ընդունուել Ճեմարան. իսկ եթէ քննութիւն յանձնողը լաւ ձայն ունէր, նրա վերաբերեալ անում էին որոշ զիջումներ :

Այս հանգամանքը նպաստում էր Ճեմարանում ձայնեղ աշակերտների թուի աճին : Ուստի զարմանալի չէ, որ 70–80 հոգուց բաղկացած բազմաձայն երգեցիկ խումբը միայն տղաներից լինելով, ունէր սոպրանօ (դիսկանդ), ալտ՝ առաջին եւ երկրորդ, տենոր՝ առաջին եւ երկրորդ, բարիտոն եւ բաս՝ առաջին եւ երկրորդ : Տարիքային տեսակէտից Ճեմարանում սովորում էին 8 – 9 տարեկան երեխաներից մինչեւ 20 – 22 տարեկան երիտասարդներ (լսարաններում) : Այն ժամանակ Ճեմարանն ունէր զուգընթաց դասարան, որը համարւում էր նախապատրաստական առաջին դասարանը փոխադրուելու համար : Այդ եւ առաջին դասարանի աշակերտներից էլ երգում էին խմբի մէջ որպէս առաջին ձայն դիսկանտներ եւ ալտեր : Այնուհետեւ՝ մինչեւ Զ. դասարան, որից յետոյ էլ երեք լսարաններ՝ բարձրագոյնի ծրագրով : Այսպիսով Ճեմարանը աւարտելու համար զուգընթաց դասարանից մինչեւ Գ. լսարանը, պէտք էր առանց դասարանում մնալու, ամէն տարի փոխադրուելով, սովորել տասը տարի : Ուրեմն երգիչ ուսանողը այդքան ժամանակ մասնակցում էր թէ քառաձայն խմբին եւ թէ հոգեւոր երաժշտութեանը Մայր Տաճարում :

Երգեցիկ խմբի պարապմունքները տեղի ունէին շաբաթը երկու անգամ, Ճեմարանի հանդիսարանում, Կոմիտաս վարդապետի ղեկավարութեամբ : Երգիչներս առանձին հաճոյքով էինք յաճախում պարապմունքներին, որովհետեւ ոչ միայն սովորում էինք երգելու արուեստը, այլեւ մեծ բաւականութիւն էինք ստանում :

Բացատրում էր անցնելիք երգի բովանդակութիւնը, բառերի արտասանման եղանակը, որ գաւառի բարբառ լինելը, որ դարաշրջանին պատկանելը, կենցաղի որ կողմին վերաբերուելը եւ յետոյ սկսում էր մեղեդիայի ուսուցումը : Յաճախ երգի մեղեդին կամ մայր եղանակը ինքն էր նուագում եւ կատարում՝ նախ քան սովորեցնելը : Երգում էր զգացուած, թաւ, կրծքի ձայնով, որի ծաւալը երկու եւ կէս ութեակից աւելի էր : Վարդապետներից մէկը, որը յայտնի էր Էջմիածնում իր կատակաբանութեամբ, նրան անուանել էր «ձայների շտեմարան» :

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(4 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

« Առանց հայրենիքի ազգութիւն չկայ»: ՌՈՒԲԷՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (Յառաջ).— Այս տարի, քիչ մը ուշ տօնեցինք, Հայ մարտական կուսակցութեան Օրը: Տարադիր հայութեան գիտակից զանգուածը երկիւղածութեամբ կուգայ լսելու եւ ոգեւորուելու Դաշնակցութեան խօսքով:

Անցեալ Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ժան տ'Արքի չքեղ սրահը եկած էին, բոլոր անոնք, որ հայ խօսքին, հայ շունչին կարօտը կը զգան:

Սալ Ժան տ'Արքը՝ ուր տեղի ունեցաւ մեր տօնը՝ լեցուած էր այդ օր: Մեր մէջ ունէինք, մեր ամէնէն սիրասիր եւ տաղանդաւոր ընկերներէն՝ Վ. Իշխանեանը:

Կը նախագահէր ընկեր Արմ. Գույումճեան, որ խանդավառ ճառով մը ներկայացուց մեր անցեալն ու մարտական կուսակցութեան գործունէութիւնը:

Նոր Սերունդի խումբը երգեց « Մշակ բանուոր»ը: Երգչախումբին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ Լեւոնեան վրդ.:

Օր. Ընտրիկեան արտասանեց, Սիամանթոյի՝ «Գիւտին փառքը»:

Օրուան նախագահը բեմ հրաւիրեց՝ Լեւոնեան վարդապետը, որպէսզի երկու խօսք ընէ:

Վարդապետը նախ արագ բնորոշումը ըրաւ այն տաղնապին, զոր կ'ապրի Ֆրանսահայութիւնը: Դիտել տուաւ թէ ընդհանրապէս յոռետես տրամադրութիւն մը կայ, ու քիչ չէ թիւը անոնց, որ կը խորհին թէ մէկ քանի տասնամեակներ վերջ հայ չի մնար: Ոչ միայն սխալ, այլ եւ վտանգաւոր գտաւ նման մտածում մը, որ կը ջլատէ մեր ճիգերը: Իր հաւատքը յայտնեց թէ նորահաս սերունդին մէջ եւս ազգային մեծնոյն կայծը կայ, եւ անիկա ոչ միայն երեւան պիտի գայ, այլ եւ պիտի բոցավառի: Անհրաժեշտ ու ընտանեկան նկատեց հայ դպրոցները: Գործ մը, որ ասկէ ետք դիւրութեամբ կրնանք գլուխ հանել, որովհետեւ մեր գաղութը, դարձած է բարեկեցիկ: Գալով մեր ժողովուրդի ընդհանուր կացութեան, վարդապետը դիտել տուաւ թէ բոլոր բռնապետութիւնները անխուսափելիօրէն կը տապալին, ու մենք եւս օր մը կ'արժանանանք ազատ եւ անկախ հայրենիքի մը:

Խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօս՝ ընկեր Վ. Իշխանեանի, որ արագօրէն բնորոշեց նախ՝ մեր ժողովուրդին ներկայ կացութիւնը:

Մասնաւորեց պայքարը որ ոչ միայն անսանձ կերպով կը տարուի այլեւ մեր կղերականներէն մաս մը իջեցուած է մինչեւ փողոց:

Անժխտելի փաստերով ցոյց տուաւ թէ այդ պայքարը կուսակցական բնոյթ չունի: Անիկա պայքարն է, երկու գաղափարներու, որոնցմէ մին հարազատ է, դարաւոր, եկած մեր ժողովուրդին հետ իսկ, ու քալած անոր հետ՝ անոր հետ արիւնելով ու անոր հետ ժպտելով:

Երկրորդը գրաւիկ է եւ խորթ, երեք տասնամեակներու պարտադրանք մը, զոր կ'ուզուի գերադասել: Ժողովուրդները՝ եւս, բնաւ, իրենց նկարագիրը ունին, իրենց ուղին:

Ու խորապէս կը սխալին բոլոր անոնք, որոնք կը ճգնին շեղեցնել զանոնք իրենց պատմական ուղիէն: Այս պայմաններուն մէջ, ամէն մէկ Հայ, որ հոգեպէս կապուած է իր ժողովուրդին, հարկ է որ, ունենայ հաւատք, կենդանի պահելու համար այն ինչ որ աւանդած են մեզի մեր նախորդները:

Անհատապաշտ Հայը նաեւ գերազանցապէս ազգային այս հարցին մէջ պէտք է ցոյց տայ մտածումի անհատապաշտութիւն մը՝ չենթարկուելու համար անհիմն վերապրումներու ազդեցութեան, ունենալու համար հայ-մարդուն իր տեսակէտը, եւ ըլլալու ու մնալու համար հայ հայրենակից:

Ընկեր Իշխանեանի ճառը, մեծապէս գնահատուեցաւ ներկաներէն:

Ընկեր Գույումճեանի փակման խօսքէն ետք երեկոյթը փակուեցաւ անմահ՝ Ալիշանի «Բամ փորոտան»ով:

Ս. ՀՐԱՉԻՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

փաստեր կան, որ չորս տարիէ ի վեր ինքն է եղած Նիսի գաղութին պառակտման գլխաւոր պատճառը:

Անշուշտ կաթողիկոսական պատուիրակ Սերովբէ Եպսկ. Մանուկեան տեղեակ է Տէր Ատոմի սխրագործութեանց: Սրբազանը ո՞ր օրուան կը սպասէ՝ սաստելու եւ ի կարգ հրաւիրելու զայն, վերջ տալու համար անոր տխուր գործունէութեան:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի մեծագոյն սինեմաներու պաստառներուն վրայ կը ներկայացուի Աշոտ Մալաքեանի նորագոյն ժապաւէնը.—

UNE MAUCHE ET LA BELLE

Նիւթը առնուած է ամերիկեան վէպերու (սեռի նուար) ծանօթ հեղինակ Ճէյմս – Հէտլի Չէյզէն:

Դերակատարներն են՝ Իզա Միռանտա եւ Անրի Վիտալ:

Հայ տաղանդաւոր արուեստագէտը վերջերս Պուքրէշ գացած էր Ֆրանսացի արուեստագէտներու հետ, ներկայացնելու համար Ֆրանսական Շարժանկարը Ռումանիոյ մէջ, կազմակերպուած «Ֆրանսական ֆիլմին Շաբաթ»ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Թումանեանի փողոցը Զարբախ աւանին կապող հանրակառքի նոր գիծին (թիւ 13) բացումէն օր մը վերջ, Բաղրամեան փողոցը Շահումեան աւանի կապող նոր գիծ մը բացուած է (թիւ վեց), երեք քիլոմեթր երկայնութեամբ:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մանկավարժական գիտութիւններու ակադեմիային առընթեր հոգեբաններու ընկերութեան նոր մասնաճիւղ մը հիմնուած է:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ բացումը կատարուած է երկյարկանի տուֆաշէն մարզարանի մը՝ կոփամարտի, ըմբշամարտի եւ մարմնակրթութեան բաժանմունքներով:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Միկոյեան» պողոտան այսուհետեւ պիտի կոչուի «Հոկտեմբերեան» պողոտայ:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ յիշատակը յաւերժացնելու համար, Երեւանի Քաղաքային Խորհուրդի գործադիր կոմիտէն որոշած է մեծանուն բանաստեղծին կիսանդրին կանգնեցնել իր անունը կրող դպրոցին բակին մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլի մարզադաշտին վրայ, բազմաթիւ մարզասէրներու ներկայութեամբ, տեղի ունեցաւ Քուփ տը Ֆրանսի Ե. շարքի մրցումը՝ ընդդէմ Սէն Քանթէնի հռչակաւոր խումբին:

Խաղը հազիւ սկսած հակառակորդը կը նետուի բուռն յարձակողականի: Մեր բերդը մեծ վտանգի մէջ է: Վարդանեան եւ Պասմաճեան լաւ կը դիմադրեն ու կը հեռացնեն վտանգը: Քսան վայրկեան Սէն Քանթէն կը տիրապետէ եւ բարեբախտաբար մեր պաշտպանողական գիծը վարպետօրէն կը դիմադրէ:

Կամաց կամաց, Սրապի ղեկավարութեան տակ մեր խումբը կը կազմակերպուի եւ յարձակողականի կ'անցնի, սակայն հակառակորդին պաշտպանողական գիծը շատ զօրաւոր է:

Կիսախաղին բազմաթիւ առիթներ կը ներկայանան, բայց ապարդիւն: Թոթոյեան՝ որ սովորաբար լաւ գիտէ օգտագործել առիթները, այս կիրակի ոչ մէկ յաջողութիւն կը գտնէ: Սրապի ուժգին մէկ հարուածը գնդակը կը ղրկէ բերդին մէջ, Սէն Քանթէնի բերդապահը կը նետուի ու կը բռնէ գնդակը, երբ ան արդէն անցած էր գիծը: Դատաւորը կը մերժէ նշանակուած կէտը:

Մեր տղաքը կը շարունակեն տիրապետել: Կը յարձակին եւ ուժգին հարուածներով կը վտանգեն հակառակորդ բերդապահը: Սակայն ամէն ջանք ապարդիւն է:

Խաղը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով (0 – 0) եւ ըստ սովորութեան տեղի ունեցաւ կէս ժամուան յաւելեալ խաղ մը:

Այս կէս ժամը բաւարար չեղաւ արդիւնքը փոխելու համար: Սակայն վիրաւորուեցաւ մեր բերդապահը:

Քուփ տը Ֆրանսի մէջ հարկ է գտնել յաղթական մը, քանի որ հաւասար արդիւնքները նկատի չեն առնուիր:

Ուստի, նոյն մրցումը անգամ մը եւս տեղի պիտի ունենայ եւ այս անգամ ալ Սէն Քանթէնի դաշտին վրայ՝ ուր, կ'ըսեն թէ անկարելի է յաղթանակել: Մեծ յոյսով ճամբայ կ'ելլենք ...:

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

Անցեալ Կիրակի տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ կազմակերպուած ընկերահամակրական խնջոյքը, եկեղեցւոյ կից փոքրիկ սրահին մէջ. իրենց մասնակցութիւնը բերին Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղերը:

Խնջոյքը վարելու պարտականութիւնը յանձնուեցաւ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանին, որ տաք խօսքերով հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ հասարակութիւնը հրաւիրեց որ վայրկեան մը յոտնկայս յարգէ յիշատակը մեր ազատագրական ճամբուն վրայ ինկած յայտնի եւ անյայտ զոհերուն:

Ընկեր Նախագահը խօսքը տուաւ օրուան բանախօս ընկեր Հայկ Սարգսեանին, որ յիշեցուց Դաշնակցութեան երեք հիմնադիրներու կեանքն ու գործունէութիւնը եւ վերջացնելէ առաջ իր խօսքը, ցոյց տուաւ թէ ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ Դաշնակցութեան տեւականութեան գաղտնիքը: Ընկերոջ ճառէն ետք մէջ ընդ մէջ եղան երգեր ու արտասանութիւններ Նոր Սերնդականներու եւ հասարակութեան կողմէ: Հարկ չեմ զգար յիշել բոլորին անունները, սակայն կարելի է ըսել թէ բոլորն ալ զիրար գերազանցեցին՝ խանդավառութիւն ստեղծելով:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկեր Խ. Մկրտիչեանի, որ Դաշնակցութեան գաղափարական պայքարը ներկայացուց՝ խանդավառ ճառով մը:

Նոր Սերունդի կողմէ ողջերթ մը կարդաց Յակոբ Ստամպոլեան, փառաբանելով մեր անցեալը: Նոր Սերնդականներն ալ պիտի քալեն գաղափարական նոյն ճամբէն: Ընկեր Նախագահը խօսք տուաւ նաեւ «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերներէն Օ. Կարապետեանին, Ս. Կիւլէգեանին, եւ ուրիշներու, որոնք պանծացուցին Դաշնակցութեան գործը:

Ընկեր Սերոբ Մանուկեան քանի մը խօսք ըրաւ երախտագիտութեան, որմէ ետք արտասանեց Դ. Վարուժանի «Ջարդը»:

Կ. Խաչին կողմէ արտասանեց Տիկին Արսինէ Պառաւեան:

Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԿԱՅԾԵՐ

Ի.

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ՀՈՂ

Յանկարծ իմ ականջին զարկեց մի երգի ձայն, նա խիստ քաղցր եղանակով հնչում էր առաւօտեան հովութեան մէջ, ես պարզ որոշում էի հետեւեալ խօսքերը.

«Ահա ծագեց կարմիր արեւ,
Տաք եւ պայծառ է օրը,
«Դէ՛, քաշեցէ՛ք, սիրուն եզներ,
Յառա՛ջ տարէ՛ք արօրը:
«Վարը վարենք, ակօս փորենք,
Խո՛ր ակօսներ հողի մէջ.
«Սերմը ցանենք, որ հունձ հնձենք,
Ցորեան դիզենք կալի մէջ:
«Կը գայ ձմեռ — մենք վախ չունենք —
Ուրա՛խ կ'անցնի մեր օրը,
«Ուտելու միշտ պաշար ունենք,
Լի եւ կուշտ է մեր փորը:
«Դէ՛, քաշեցէք, սիրուն եզներ,
Շուտով վարենք արտերը,
«Թող չասեն մեր դրացիք՝
Ծոյլ են Հասոյի եզները»:

Երգողը Հասոն էր, որ փոքր ինչ հեռու վարում էր իր արտը: Ես մօտեցայ նրան եւ տեղային սովորութեան յարմար ասեցի.

— Բարի յաջողութիւն:

Նա ընդունեց իմ ողջոյնը եւ շարունակեց իր գործը: Ես հարցրի՝ արդեօք նրա երկրի պարունակութիւնը համապատասխանում էր իր գրութեանը, նա ձմեռը հաց կ'ունենա՞ր ուտելու, եւ իր անասունները կարո՞ղ էին կուշտ պահել: Նա պատասխանեց, թէ մենք միշտ երգում ենք այն, ինչ որ իսկապէս չունենք կամ բնաւ չենք ունեցել ... եւ աւելացրեց՝ թէ լաւ է աշխատել առանց վաստակի, քան թէ անգործ մնալ. անգործունէութիւնը մեռելներին է պատկանում:

— Այս արտը ագայի մուլք չէ, ասաց նա:

— Բա ո՞ւմն է:

Նա ասաց, թէ իր հայրը գնել էր այդ հողը մի քիւրտ բէկի այրի կնոջից, որը փողի սաստիկ կարօտութեան մէջ լինելով, ստիպուեցաւ վաճառել իր կալուածքը, եւ իբրեւ իրանց սեփականութիւն, նա ազատ էր ագայական տուրքերից: Իմ կարծիքին, թէ լաւ կը լինէր, որ ամէն գիւղացի իր սեփական հողն ունենար, Հասոն պատասխանեց՝ — լաւ կը լինէր, եթէ թողնէին... եւ աւելացրեց, — գիւղացիք փող չունեն հող գնելու համար, եւ եթէ գնէին եւս, ագաները նրանց հետ թշնամանում են, սկսում են նեղացնել, կամ ջուր չեն տալիս, կամ սովորեցնում են իրանց մարդիկներին նրանց ցանքերը փչացնում են, կալը կամ հունձքի դէզերը հրդեհում են, վերջապէս, ամէն միջոցներ գործ են դնում, որ գիւղացին չվստահանայ կալուածատէր լինելու, այլ միշտ մնայ այն կարծիքի մէջ, թէ ինքը առանց ագայի օգնութեան, առանց նրա հովանաւորութեան, որ եւ իցէ միջոցով ապրուստ ճարել կարող չէ:

— Քո բարի աչքերով տեսնում ես, շարունակեց նա, — որ էս զօտկումս խրած են մի ջուխտ թափանչայ. այնտեղ լծան վրայ կապած է թուանքը. ի՞նչու համար են դրանք. ես այստեղ վար եմ վարում. ո՞ւմ հետ կռիւ ունեմ. բայց էլի հարկաւոր են. թշնամին ամէն ժամ մեր վզի ետեւէն կանգնած է: Մէկ էլ տեսար, երկու քրդի ձիաւոր մզրախները ձեռներին, լօլօ կանչելով, ձորի միջէն դուրս եկան, եզները կ'արձակեն եւ կը տանեն. աչքերդ բաց – բաց պէտք է կանգնես եւ մտիկ տաս. շատ – շատ կը սկսես քո գլուխը թակել, որ տարան սիրուն եզներդ, էգուց արօրը վարող չես ունենայ ...: Բայց քանի սրանք իմ մօտ են, — նա ձեռքը դրեց ատրճանակների վրայ — ինքը սատանան չի կարայ մօտենալ Հասոյի եզներին...:

— Միւենոյնը կարող է պատահել եւ այն մշակների հետ, որոնք վարում են ագայի արտերը:

— Չէ, ագաներն իրանք են թալանում իրանց բանուորներին, բայց թող չեն տալիս ուրիշները մօտենան իրանց խոնարհ ծառաներին: Ամէն գազան իր որսը պահպանում է մէկէլ գազաններից:

— Այդ մի եւ նոյն է, թէ իրանք եւ թէ օտարները, երկու դէպքում եւս մշակը կողոպտւում է:

— Միւենոյնը չէ: Դու խօ գիտես այն հաւի առակը, որ ամէն օր մի մի ոսկի հաւկիթ էր ածում իր տիրոջ համար: Մշակը մի այնպիսի հաւ է ագայի համար, ագան մէկ անգամից չէ սպաննում հաւին (մշակին) որ նրա փորից խաղինայ (գանձ) դուրս բերէ. նա թողնում է, որ նա ապրէ, որ ոսկի հաւկիթը շարունակ ստանայ: Բայց աւազակները նրա կեանքին չեն ափսոսում, ուզում են մէկ անգամից հարստանալ եւ սպաննում են ..:

— Քանի՞ օրումը կը վերջացնես այս արտի վարելը, հարցրի ես, կամենալով փոխել խօսակցութիւնը, որ խիստ տխուր տպաւորութիւն գործեց իմ վրայ, երբ մտածում էի, թէ ի՞նչով է ապահովուած երկրագործը, որ միշտ իր զէնքով պէտք է պահպանէ իր անասունները եւ իր մշակութեան բերքը աւազակների յարձակմունքներից:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կեսարիոյ եւ շրջակայքի հայրենակից–ներու փափաքին համաձայն, 1895 Նոյեմբեր 18 եւ 1896ի Կեսարիոյ եւ շրջակայքի նահատակներուն, 1915ի Կեսարիոյ մէջ կախաղան բարձրացած 53 մարտիրոսներուն, ընդհ. տեղահանութեան շրջանի նահատակներուն, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ Առաջնորդ Տէր Տրդատ Արք.՝ Պալեանի եւ նահատակ Խոսրով եպիսկ. Պէհրիկեանի հոգւոց յիշատակին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջաններու հայրենակիցները:

×

Այրի Տիկին Ալիս Սէմէրճեան եւ զաւակը Արամ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ հօր՝ Սեբովբէ Պախթիկարեանի եւ Պախթիարեան եւ Սէմէրճեան համայն ննջեցելոց հոգւոյն ի յիշատակ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի՝ ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ մահուան յիսնամեակին առթիւ: Բացառիկ երգեցողութիւն երկսեռ երգչախումբին կողմէ:

Կը խօսին Պ. Պ. ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ եւ Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ:

×

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը վերսկսած է, դասախօսութեամբ ձեռնհաս ուսուցիչի մը, Բարեգործականի սրահին մէջ, ինչպէս նախորդ տարիներ, 19ա, Րիւ Վանթիւր, ժամը 19–21, ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ: Ծնողները կը հրաւիրուին օգտուիլ առիթէն՝ արձանագրելով երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ իրենց զաւակները, դասերու պահերուն:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոս եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ հիմնադիր բարերարներու, ինչպէս նաեւ բազմարդիւն Առաջնորդ Գերաշնորհ

ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

Եկեղեցւոյ կնքամայր Օր. Նուէնիկ Տէր Ղեւոնդեանի եւ համայն թաղիս հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոց համար:

Այս առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Ներսէս Խաչակիր քհնյ.: Երգեցողութիւնը պիտի կատարէ Ս. Եկեղեցւոյս երկսեռ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Փօյաճեանի:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Կը փնտռուի մէկ կամ երկու սենեակ, խոհանոցով վարձու, Փարիզի մէջ կամ արուարձաններ:

Դիմել Թերթիս վարչութեան:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր եւ ընկերուհի Պ. Մուրատեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Մարիամ Մահակեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Լիսէ Միզիճալի աշակերտներէն պատանի ջութակահարներ՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

եւ ՀՐԱՅՐ ԳԻՐՃԵԱՆ

կուտան իրենց առաջին նուագահանդէսը, Պոմոնի դպրոցի սրահին մէջ, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21·15ին, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Պ. Յ. Քիւրքճեանի:

Դաշնակով կ՚ընկերակցի Օր. Վիլի Գազանճեան (Լիսէ Միզիքալէն Ա. մրցանակաւոր): Պիտի նուագուին դասական եւ արդիական ընտիր կտորներ, ինչպէս նաեւ Ա. Խաչատուրեանի, Ա. Սպենդիարեանի եւ Կոմիտաս վարդապետի լաւագոյն էջերէն:

ՄՈՒՏՔԸ բոլորովին ԱԶԱՏ է, որեւէ ծախսերու մասնակցութիւն չկայ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան Շաբաթ, 7 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ 340 Պուլվ. Շավ,

avec Robert Gonzalez et son Orchestre

Հաճելի անակնկալներ եւ լաւագոյն մթնոլորտ:

Մուտք 500 ֆրանք:

Ապահովել սեղանները կանխաւ. Տիկին Արփինէ Շէ Վէթէր, 34 րիւ Թափի Վէր, Պ. Յար. Զէքէմեան, հեռաձայնել Փրատօ 78·61, Պ. Տիգրան Զօրիքեան. 5 Ավընիւ Քամիլ Փէլըթան:

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 1 Դեկտեմբեր, ժամը 3ին, Կրընօպլի մէջ, Րիւ Ժէի սրահը

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզ)

Կը խօսի ընկեր Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Մարսէյլ)

Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ իր շրջաններու, Կեդր. Ֆրանսայի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր

Հանդիսութենէն ետք, ընկերական խրախճանք եւ պար:

Մուտք՝ 100 Ֆրանք:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երկս. Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10·30:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Ցուցարդ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, րիւ Քոլպէր):

Այս ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ մինչեւ Դեկտեմբեր վեց եւ ստանալ սեղանակիցի մասնաւոր քարթը, (ճաշագին 3000 Ֆր):

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի:

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Պ. Հրաչ Զուլաքեանի՝

14, Rue Maréchal Foch Viroflay

Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի

31, Rue de Général Léclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE

C. C. P. Paris 14827-18

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16էն 23

SALONS DES AMBASSADEURS (Champs - Elysées)

ORCHESTRE BACHICHA

Սեղանները ապահովել՝ հեռաձայնելով Պ. Արմանի Սանթրալ 36·23:

ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը: Լանսէյի, Թրնաժի ընկերները պէտք է ներկայ գտնուին նոյն ժողովին:

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. Ազբիւր – Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին:

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին:

Ն. ԴՈՒՄԱՆ խումբը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին:

Այս ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները:

Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաջանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 17ին, ընկերուհի Տիկին Լօժէնի Խանչէրեանի բնակարանը, 9, րիւ Տէփրէ, Պանեօ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Նորակառոյց դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ.— Եկեղեցւոյ օծման առթիւ վերջնական կարգադրութիւններ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց վարչական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10·30ին Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ: Մասնաւոր հրաւէր չի ղրկուիր: